Pag 291 Nº 109

E, 4, 11.

Inc
121

Jacobus Magni

Sophilogium

[Colonia c. 1470]

(Hain 10470.

H.R.L. 20-11-22

Sequuntur capitula Sophilogij. Et primo de primo tractatu primi libri.

De quibusdam inducētibus ad amorē sapiencie. fo. i.
Quomodo veteres sapienciam amauerunt. fo. ij.
Quommodo femine artes inuenerunt. fo. ij.
De studio sapiencie a iuuentute. fo. iij.
De sapiencia necessaria regibus. fo. iiij.
Quō sapiens omnia poſſidet ꝛ ſtultus nichil. fo. v.
De diſpoſicōe ad ſapīaz et de q̄ete contēplancium. fo. v.
Quomodo ſapiencia omnia docet. fo. vi.
Quō iugiter eſt ſtudendū ꝛ de ſtudio curandum. fo. vij.
Quō non ſufficit legē ſed eciam audire. fo. viij.
De modo docendi. fo. ix.
De philoſophia et eius deſcriptione et vſu. fo. x.
De dignitate ꝛ vtilitate philoſophie atqꝫ ſapīe. fo. xi.
De famoſis illuſtribuſqꝫ philoſophis qui ſapienciam amauerunt. fo. xij.
De ſtudijs et ſectis philoſophorum. fo. xiij.
Quomodo magice artes ſunt inutiles. fo. xv.

Sequuntur capitula ſecūdi tractatus primi libri.

De gramatica et eius inuentoribus. fo. xvij.
De loyca et eius autoribus et inuentoribus. fo. xix.
De rethorica et eius inuentoribus. fo. xx.
De poetria et eius autoribꝰ et quare inuēta eſt. fo. xx.
Quō poete olī claruerūt ꝛ quō poeta nō ē ɔtēpnenda. fo. xxi.
De ariſmetrica ſecundum yſidorum. fo. xxij.
De geometria et eius inuentoribus. fo. xxiij.
De muſica et eius inuentoribus. fo. xxiiij.
De aſtronomia et eius inuentoribus. fo. xxv.
De medicina et eius inuentoribus. fo. xxv.
De autoribꝰ legum. fo. xxv.
De regimine ciuitatis. fo. xxvi.
Quō pncipes ſb̄ditos ſuos defendē et diligē dn̄t. fo. xxvi.
De legibus et inuentoribus earum. fo. xxvij.
De yconomica arte. fo. xxviij.
Quō paterfamilias d̄beat ſibi acquirere amicos. fo. xxix.

Sequuntur capitula primi tractatus ſecūdi libri

Quomodo virtutes ſunt naturaliter appetende. fo. xxx.
Quomodo natura capit virtutes. folio. xxxi.
Quomō virtutes non querūt mercedem tpalem. fo. xxxij.
Quomodo virtus conſiſtit in medio. fo. xxxiij.

Quõ mens naturalit respuit vi-
cia fo · xxxiiij
De honestate vite intus et fo-
ris · fo xxxvi
De bõ cõsuetudine fo · xxxvi
Quõ vitanda est mala vita et
mundi vanitas · fo · xxxvij
Quõ mala est peccãdi oportuni-
tas · fo · xxxviij
De cautela vitandi et cognoſ-
cẽdi peccatã · fo · xxxix
Quõ vitãda sũt peccata leuio-
ra ne cõtigãt grauiora · fo xl
De ſinceritate vite antiquo-
rum · xli
¶ Sequunt Capitula secũ-
di tractatus Secũdi libri
Quõ credendũ articul fidei
eciã in lumiẽ naturali · fo · xlij
De cultu et veneracione dei · fo
xliiij
De ydolatria et noibꝰ deoꝝ et
deaꝝ · fo xlv
Quõ p fidẽ saluamur · fo · xlvij ·
De cõsolacõe spei · fo xlviij
De ppetuitate aĩe et cõsequẽt
De spe future vite fo xlix
De caritate et bona amicicia
fo · l ·
De vera amicicia et eius vtili-
tate fo · li ·
De correcõe caritatiua · fo · liiij
De pietate · fo · lv
De pace et cõcordia fo lvi
De vero et ficto amore fo · lvij
De adulacõe que est ficta ami-
cicia · fo · lviij
De hoſpitalitate ſuadẽda fo lix
¶ Sequunt Capitula Ter-
cij tractatus secũdi libri
De vera iusticia fo lx ·
De eloqncia aduocatoꝝ fo lxi
De eqtate iudicioꝝ fo lxi
De mĩa et iusticia fo lxij
De vtute tpãcie habẽda fo lxiij
De modestia lingue · fo lxiiij
De vitãdo mendacio et pniu-
rio · fo lxv ·
De regimine tẽperato corporis
fo · lxvi ·
De prudẽcia acqrẽda fo lxvij
De prouidencia circa fortuita
fo · lxviij
De facili credulitate reproban-
da · fo · lxx
De stulticia fugiẽda fo · lxxi
De stulto amore vitãdo fo lxxij
De habẽda fortitudine et con-
stancia mortis fo lxxij
De perseuerancia in bono ha-
benda fo lxxiij ·
De incõstãcia fugiẽda fo lxxv
De constancia fo lxxvi
¶ Seqũtur Capitula quar-
ti tractatus secũdi libri
Quõ huĩlitas exaltat supbia
vero depmit · fo · lxxvij
De humilitate · fo · lxxviij
Quõ huĩlitas facit homines
acceptos · fo · lxxviij
De supbia quomõ et qlit fugi-
enda est fo · lxxix
De vana gloria minime af-
fectanda fo · lxxxi
De habẽda paciẽcia fo lxxxiiij
De ira vitãda · lxxxvi

De odio et crudelitate · fo · lxxxviij
De contencione et procacitate fo ·lxxxviij
De abſtinencia et ſobrietate·fo lxxxix·
De ebrietate·fo·xc
De vicio gule · xci
De penitencia non differenda fo · xci·
De liberalitate fo · xcij
De beneficio cito et gratuite dando fo xciij
De beneficiis cognoſcendis fo xciiij
De ſufficiencia et paupertate voluntaria fo xcv
De auaricia vitanda fo ·xcvi
De rapina et fraude fo xcvij·
De fortuna et eius inſtabilitate fo xcix
De contemptu diuiciarum atque ſeculi fo C·
De contemptu diciarum fo ci
De negligencia fo ciij
De caſtitate et pudicicia fo ciiij
De luxuria vitanda fo cv
De voluptate carnis fo cvj
De inuidia fo cviii
¶ Sequuntur Capitula primi tractatus tercii libri
De miſeria et breuitate huius vite fo cx·
Quomodo vita preſens eſt carcer anime fo cxi
De contemptu mortis ſub ſpe glorie future fo · cxi
De preparacione et deſiderio bone mortis fo cxij ·
De paciencia mortis ſub ſpe glorie future fo · cxiiii
De reſurreccione mortuorum et immortalitate anime fo cxv
De conſideracione mortis fo cxvi
De prouidencia futurorum fo cxvii
¶ Sequuntur Capitula ſecundi tractatus tercii libri
Qualiter viri eccleſiaſtici debent habere curam de ſubditis in moribus et ſciencijs fo cxvii
De exemplaritate prelatorum fo cxviii
De electione prelati fo cxix
Quod prelatus non debet eligi fauorabiliter fo cxx
De moribus prelatorum et aliorum eccleſiaſticorum fo cxxi
De caſtitate prelatorum fo cxxii
De moribus prelatorum fo cxxiii
De oracione facienda ſic quod vnus oret pro alio fo cxxiii
De predicatoribus fo cxxiiii
De ſcolaſticis fo cxxv
¶ Sequuntur Capitula Tercij tractatus tercii libri
De clemencia principum fo cxxvi
De bonis principum fo cxxvii
De miſericordia et pietate principum fo·cxxviii
Quod principes debent colere deum et eccleſiam fo cxxix
De moribus principum fo cxxx
De viciis principum fo cxxx
De paciencia et clemencia principum fo cxxxi
De ludis principum fo cxxxi
De dominio principum quomodo

debet eſſe v̄tuoſū fo·cxxxiij·
De thyrānia principum et pre
latorum fo·cxxxiiij·
De iuſticia p̄ncipū fo·cxxxv
Quō victoia a deo ē fo·cxxxvi
De humilitate principum·fo·
cxxxvi·
De caſtitate príncipum folio
De moribus princi- cxxxvij
pum fo·cxxxviij·
De liberalitate principum fo-
De paciencia prī- lio cxxxix·
cipum folio cxl·
De legibus·fo·cxli·
De conſilio p̄ncipū fo·cxlij·
De militibus·fo·cxlij·
De fidelitate militū·fo·cxliiij·
De bellis fo·cxlv·
De regimine militū fo·cxlv·
¶ Sequunē Capitula quā
ti tractatus tercij libri
De diuicibus et eorum ſtatu
fo cxlvi
De paupibus et eorum ſtatu
fo cxlviij
De mercatoribus fo cix
De ꝟuis ꝛ laborātibꝰ fo cl
De peregrinacōe fo cli
Quō ſenes debent eſſe venera
biles et virtuoſi fo·clij
De ſapiencia ſenū fo cliiij
De iuuenibꝰ et eorum ſtatu
fo clv
Quō coniuges viuerē debent in
amicicia fo clvi
De fidelitate coniugum fo clvij
Quō cōiugia ſūt legitime con-
trahenda fo clxviij
De pentibꝰ ēga filios fo clix
De filiis ēga pentes fo clix
De obediencia filiorū erga
pentes fo clx
De mulieribꝰ fo clxi
De v̄ginibꝰ fo clxii
De viduis fo clxvi·ꝛc̄

Amen·

BIBLIOTHECA NACIONAL DE LISBOA

Cuius occaſione Ariſ. fere q̄nq̄
gīta de aīalib' ſcripſit. Rurſus
Señ ep̄ lxxxiij. Alexand̄ inq̄t
geometriā ſtuduit et cū ſciuiſſ
ꝙ tr̄a modica erat tunc ait ꝙ alex
and̄ magnus vocari non debebat
eo ꝙ pugillo terre dn̄abat̄ Ideo
qꝫ geometrie ſtudio ſui domi//
nij q̄ntitatē agnouit. Hijs igi
narracōnib' ꝯcludit̄ ꝙ qui fa//
ma et honore ac nomine cupit
ditari ſollicite debꝫ ſapiāꝫ amarē

¶ Quomodo veteres ſapien//
ciam amauerūt C. ij.

Ulixes vt tradit Ouid̄.
li. xv. methamor. ꝯtra
herculē milicie gloriaꝫ
obtinuit cum ſapiens eſſꝫ. Ille
autē fortiſſimus leoniſqꝫ depſ
ſor Nam illuſtriorē reddit ſapi
encia virū q̄̄ corpis vires. Unde
Apuleius li. de deo ſocratis. Si
laudas inq̄t virū quia diues:
hoc fortune debet̄. ſi quia for//
tis: egritudīe fatigabit̄. ſi q̄a
nobilis: non ipſum pn̄tes eius
laudas. ſi quia pulcher: pulch
ritudo in ſenectute abiet. Sed
ſi laudas virū quia ſapiens et
q̄ntumlibꝫ bonis morib' ornā//
tus tunc ipſū virū laudas quia
hoc non eſt etatis caducum. caſū
pendulū. nec a genitorib' here
ditariū. hec in affectu Apuleius
Ceterꝫ veterū ſtudia ꝯmemore//
mus Narrat̄ enī in ꝓlogo hy//
ſtorie tripartite q̄liter theodoſius
in armis p diem exercitabatur

et noctibus libros ſollicite in//
tuebatur Quapropt̄ maximus
fuiſſe naturalis ex dictis ꝯoꝫ eius
colligit̄ Unde Boec. li. i. de ꝯō.
ca. iiij. narrat platonem dixiſſe
ꝙ reſpublica felix eſſe inciperet
ſi eam ſtudioſi ſapiēcia regerēt
Uel ſi eius rectores ſapiēcie ſtu
dere contigiſſꝫ Idem innuit Uale//
rius li. vij. c. i. Idemqꝫ ſocratē
dixiſſe nārat Policratus li. iiij
ca. vi. Qui tamē ſocrates ab ap//
polline ſapientiſſimus vocatus
fuit Quid amplius Nunquid
abrahaꝫ qui fuit pater multaꝝ
gencium pitus fuit in omī ſciēcia
egipciorū Actuū. vij. Numq̄d
dauid habuit ſapiaꝫ ſicut an//
gelus dei. ij. re. xiiij. Numq̄d
ſalomon petiuit ſapiam ad re//
gēdum populū et obtinuit. iij. re.
iij. Nam regale opus eſt ſape
iudicare vt ait Tullius libro
primo de diuinacionibus Unde
Eccleſiaſtici decimo. Iudex ſa//
piens iudicabit populum ſuum
Rurſus et alios principes legi//
mus ſapiēcie ſtudium dilexiſſe
Nero enim quamuis crudelis
eſſet elegit tamen ſenecam ſa//
pientem in doctorem qui de cle
mencia librum eius occaſione
ſcripſit Numquid Troyanus
habuit plutarcum cuius occa//
ſione factus eſt liber de inſtruc//
cione troyani. vt patet ex epi//
ſtola quā ſibi ſcripſit Inde tray
anus plus laudabat ſapiēciaꝫ "verte f 3"

plutarci q̄ suā fortunā vel potē
ciā. Cetera de cesare Julio legi//
mus q̄ studiosissimus extitit.
Cursūq3 solis inuestigās. dies
p horas et momēta diuisit. bi
sextū inuenit. multosq3 libellos
scripsit. vt patz libro de vita ce
saris pte pma. De cuius doctri
na scribit Solinus li. i. c. i.
Doctrina inqt iulij recta racōe
fūdata est Et eod libro paz añ
finem. Cesare inqt nullus cele
tius scripsit. nullus velocius le
git. Unde quatuor epl'as simul
dictasse phibet. Hijs ergo prin
cipatus debebant quia sapīam
dilexerūt p quā reges regnant
et pncipes impeāt. Unde Señ.
ad lucillū ep. lxxxxiij. In illo
inqt seculo qd aureū vocabatur
sapientes regnabant qui vtilia
suadebant et inutilia dissuade
bant Cauebāt picula et auge//
bāt bñficia. Dos ergo pncipū
sapiencia est. Unde narratur in
Ecci astica hystō. c. ij. qlit Pto
lomeus sapīa3 dilexit nō solū
humanā s3 diuinā3. Unde voca//
uit septuaginta interptes vt no
ticiā diuine legis haberet et sa
pientibus regni sui cōmunicaret
Idē tāgit Aug. viij de ci. dei. c.
iiij. Rursus de karolo magno
legimus q̄ studiosissimus fuit
et in libris augustini pcipue le
git Alquinūq3 doctorē elegit a
quo dyalecticā rethoricā et astro
logiā didicit. Uir igit illustris
fieri cupiens si doctus non est
doctorē habeat vt sapiens fiat
Nam dauid scīū habebat na//
than pphetā et sadoch sacerdotē
vt sapientum cōsilio non egeret
Hijs ergo narracōibꝫ clare col
ligit q̄ sapiencia studiose q̄rē//
da est vt honoris nomē adipi//
sci possit. quod obtinuerunt hij
qui sapienciā dilexerūt. cuius
amor artes sciēciasq3 singulas
ministrauit. Quis enim moysi
vt litteras inueniet alius dedit
Unde habuit Gorgias rethori//
cam. Appollo medicinā. Picta
goras arismetricā. Julo geo//
metriā. Abraham astronomiā3
Jubal musicā. Foroneus. salo
mon aut ligurgus leges. Hij
cū hec omnia inuenerūt eo q̄
sapiencie studio adheserunt

¶ Quomodo femine artes inuenerunt C. iij.

Nempe plurimas artes
femine repierūt sapien
cie dono cui adheserūt
Nam ysis regina egipciorum
litteras egipcias inuenit. vt po
nit ysidorus li. pmo Ethimo.
Et Carmētis Nympha alio no
mīe dicta Nicostrates pmas li
teras tradidit ytalicis Et noemi
soror tubalcayn mechaīcas adi//
uenit ātes. Cytrea q̄3 at3 tibūti
na alieq3 sibille futura m̄ltiplici
cāmīe scripserūt put nārat lac
tācius li. x. sibillar3 Rursus sua
sapīa digerē gloiosissīe regnāt.

Itaqꝫ meruit vt ſuo noīe regnū
ſuū nūcuparet. Almatea quoqꝫ
alio noīe dicta deiphebes . vírgo
inclita fuit et annis longeua .
referentibuſqꝫ poetis ſua virgi
nitate diuinitatē obtinuit . vati
cinia plurima ſcripſit in bayo//
ne iuxͣ lacū vbi dicūt ſuū fuiſſe
oraculū . quod quidē oraculum
vſqꝫ in hodiernū diē intuētibꝫ
inducit admiracōēʒ . De hac re//
ferē qꝫ p plurima ſecula vixit
et tarq̄no pͥſco nouē libros q̄s
edideāt attulit . de q̄bꝫ tres cō
buſſit et ſex reſiduos romāī cū
magna diligēcia ſuauerūt Ce
terꝫ regīa ſeuiramis vetuſtiſſiā
ſua fortitudine et ſapiencia reg
na plurima ſubiugauit . arma
qꝫ viris intollerabilia portauit
Opiſqꝫ alio noīe dicta Ops fe
mina fuit que ſua prudēcia io//
uem neptunū atqꝫ plutonē ſuos
filios vna cum ſaturno dira ho//
ſtes ſeuiſſimos a morte libera//
uit Et ideo fuit adepta tā grāde
nomen vt ipſa diceretur mater
deorꝫ Vñ publica tēpla ſibi oſec
ta fuerūt Rurſus Iuno que fuit
opis filia et ioui tandē nupta .
olim regina celorꝫ arbitrata eſt
et vt eius nomē non periret ſibi
templū grande fecerunt veteres
et ex marmore vario eius yma
ginem ſculpi fecerunt . templo
qꝫ apoſuerūt . Ceterū minerua
alio noīe dicta pallas vt q̄daꝫ
referūt numeros pͥma inuenit
et in ordinem reduxit . quibus
vtimur vſqꝫ in hodiernum diē.
De ipſa ferunt poete qꝫ ex oſſe
tibie viuius auis fiſtulas paſto
rales primitus inuenit . Dicunt
tamē aliqui qꝫ de calamo et nō
de oſſe fiſtulam primam compo
ſuit . Hec eciam minerua apud
athenienſes dea ſapiencie nun
cupata eſt . Rurſus marpeſia ſua
ſapiencia et fortitudine regna
obtinuit . mamillamqꝫ dexte
ram abſtulit ne a ſagittacōis
exercicio impediretur . Aragnes
qꝫ aſiatica atqꝫ pheberya femīa
fuit que artem texture atqꝫ la
nificij repperiſſe fertur . Hijs ergo
narracionibus patet feminas
ſapiencie adheſiſſe . cuiuſqꝫ gra//
cia nomen honoris adeptas fu
iſſe Numquid inſuper alias fe
minas ſapiencia viguiſſe legi//
mus . Numquid rebecca filium
ſuum iacob inſtruxit vt bene//
dictionem paternam obtineret
ſuoqꝫ conſilio a fratris perſecu//
cione ipſum liberauit . vt tradit
liber Geñ . Nūqd berſabee ſuo
ſermone prudēti pro ſuo filio ſalo
mone regnū adepta eſt vt tra//
dit liber regū . Heſter qꝫ ſua ſa//
piēcia locucōe ab aſſuero rege qđ
voluit obtinuit Abigail qꝫ ſua
prudēcia virꝫ ſuū nabal a mor
te eripuit. Et iudith ab holofer
ne populū liberauit . Feīe igiͬ ſa
pīe grā viguerūt . ſuiqꝫ ſexus in
poſitam clritudinē coopuerūt :-

¶ De ſtudio ſapiencie a iu-
uentute Ca. iiij.

APud hebreos mos oli
erat iuuenes inſtruē in
hijs ſciēcijs que ſecure
erāt vt recitat Orig. ſup Cant.
in principio. quia teſte Ariſ. ij.
Ethicoꝝ in hijs delectari ē nob
naturale in quibꝰ ab infancia de
lectari incepimus. Vnde Anſ.
in li. de ſimilitudinibꝰ ca. liij.
Mollis inqt cera ymaginē ſigil
li facilit recipit. ſ cum indurata
fuerit retinꝫ nec de facili dimit
tit. Adoleſcentes ergo ab exor
dio in ſciencijs et virtutibꝰ in
ſtrui debent. ꝑut tradit Aug.
xij. de ci. dei c. li. Infans inqt
ſuā capacitatē non excedat. q̄n
dicat ꝙ ſapiencie ſtudio et tē-
ꝑamento regulari debet Repro
banda eſt autē illoꝝ iuuenum
vita. quoꝝ occupacō vanitas ē
et ſenectus. moꝝ diſſipacō erit
ſcelerataqꝫ abyſſus. Cur eī ar
tes liberales dicunt. niſi quia li
beris ſignanter nobiliū debent
a quibꝰ tamē cōmunit deſerunt.
Vtinā hij attenderēt ꝙto ſapiē
ſtudio ꝑdeceſſores vacarunt in
ſenectute piter et in iuuentute
Narrat eī Agellius li. vij. c. x.
q̄liter euclides ſapiēcie ſtudiū
tantū dilexit vt periculo mortis
ſe exponeret. quia non obſtāte
decreto athenienſ. ſocratis doc-
trinā audire diſpoſuit. Inſup
Hieroni. ep. xxxiij. narrat q̄lit

aliquī phi ꝓpter ſtudiū ſapiē
calcabant honores. Alij ꝓicie-
bant diuicias. Alij acceptis in
iurijs gaudebant. Alij penas
ſpreuerunt. Alij heremum in-
trantes ſoli philophie ſe dedica-
runt. Vnde teſte Valerio Car
neades nonagīta annis ſtudio
ſapiencie vacauit. ita vt ſtudij
cauſa nutrimētum accipere ſe-
pius pretermitteret. Similit
Hugo in didaſcolon parte ſe-
cunda narrat qualiter plurimi
omnia reliquerūt vt ſapiencie
ſtudio vacarent. Nam Perme
nides quindecim annis in rupe
egipciaca ſediſſe legitur ſtudij
cauſa. Et Prothaceus meditā
di cauſa in monte caucaſo vul-
turi expoſitus memorat. The
miſtides quoqꝫ expletis centū
et ſeptem annis mortem ſuam
deflebat dicens ſe dolere mori
cum ſapere cepiſſet. Plato quo
qꝫ lxxxi. annis ſcribens mortu-
us ē Et ſocrates. ic. ānos in docē
do et ſcribendo cōpleuit. Hijs er
go exemplis patet ꝙ amandū
ſit ſapiē ſtudiū. Cuius ſūt due
claues quas expreſſit q̄dam ſe
nex carnotenſ naratē policrato
li. vij. c. xiij. Pma clauis ē amō
docēciū ꝑut ait q̄ntili. li de in-
ſtitucōe oratoris. ſecunda cla-
uis ē ſollicitudo ſtudēciū. quia
tūc optīe docꝫ q̄ legit. ſi amat
eos quibꝰ legit ⁊ audiētes ꝓfi
ciūt ſi attētē ⁊ ſollicite audiūt

¶ Incipit Sophilogiũ cu-
ius finis eſt amaẽ ſc ĩcciaſ

Illuſtriſſimi
principis re-
gis francorũ
deuotiſſimo
confeſſori do-
mino mich-
aheli diuina
prouidencia
Epo · Anthiſiodoren · humilis
ſui patrocinij Capellanus frater
Jacobus magri ordinis fratrũ
heremitarum ſancti auguſtini
Continuum famulãdi affectũ
lecta colligere ⁊ ad ſũmulam or-
dinatim redigere · q̃ vtile ſit ex-
periencia didici · Quam obrẽ p̃-
ſentẽ libellum ex dictis doctorũ
precipue cõpegi quem Sophilo-
gium interpretor eo q̃ principa-
lis intencio eſt inducere legen-
tis animum ad amorẽ ſapiẽcie
¶ Diuidit̃ autẽ liber preſens in
tres libros / Primus eſt de amo-
re ſapiencie / Secundus de amo-
re virtutũ / Tercius de inſtruc-
cione ſtatuũ ¶ Rurſus primus li-
ber diuiditur in duos tractatus
/ Primus de quibuſdam que
inducunt ad amorẽ ſapiencie
/ Secundus ẽ de inuencõe ſciaꝝ
et earum fine ¶ Secundus autẽ
liber diuidit̃ in quatuor trac-
tatus / primus eſt de quibuſdã
inducentibꝫ ad amorẽ virtutũ
/ ſecundus eſt de virtutibꝫ theo-
logicis / tercius eſt de cardina-
libꝫ / quartus de capitalibꝫ Hec
autẽ omnes virtutes ſunt neceſ-
ſarie volentibus ſapientes fieri
¶ Tercius vero liber diuidit̃ in
q̃tuor tractatus / pͥmus eſt de ca-
ſu ſtatuum mundi et de ↄſidera-
cione mortis / ſecundus de ſtatu
eccleſiaſticorũ / tertius de ſtatu
nobiliũ / quartus de ſtatu pleba-
noꝝ · Horum autẽ ſtatuum cog-
nicio ad ſapienciam ꝓdeſſe vi-
det̃ Cum nil ſit vtilius volenti
ſapiens fieri q̃ cognicio ſui :·

¶ Incipit primus liber So-
philogij Cuius pͥmus trac-
tatus eſt de quibuſdã in-
ducentibꝫ ad amorem ſa-
piencie

Dicit Ariſtotiles iiij ·
Ethi · q̃ homo ſapiẽs
maxime felix eſt · Et
Seneca ad lucillum
Beatã inquit vitam ſapiencia
pfecta efficit · Et ſequit̃ Scio
inquit neminẽ bene viuere ſi-
ſtudio ſapiencie · Unde veteres
phi acquiſitis neceſſarijs vite
incipiebãt phari Inquit Ariſ ·
in ꝓhemio methaph · Quo eñ
iure tam famoſus Salomon ha-
bet̃ Nempe ſapiẽcie munere ob-
tinuit principatum et honorem
Ipſo dicente de ſapiencia · Propo-
ſui inquit illam regnis ⁊ ſedibꝫ
Et ſequit̃ · Infinitus enim the-
ſaurus eſt hominibꝫ Et ꝓu · v ·
Melior eſt inq̃t acquiſicõ eius

negociacōe aurī et argenti·ipſa
eīn precioſior eſt cunctis opib9
Quid amplius Nam phī vete/
res ymagines ſapiencie in fori/
bus oīm temploꝝ pingi facie /
bant ſcꝫ·Vſus me genuit·pepe/
rit memoria·ſophiam me vocāt
greci·latini ſapienciā·Vij autē
ſapienciā non amant qui legi/
bus titis nutū pferunt corrup/
tum qd feciſſe gentiles quoſdā
nārat Pollicratus li·iiij·ca·vi·
Qui tamē gentiles ſe iactabāt
ſapiencie fore amatores·Attē/
dat igiť lector ꝙ ille ſapienciā
amat qui vere ɔſciencie opa cō
firmat·De tali ſapiencia Sa/
lomō loquēs ait·Hanc ama/
ui et exquiſiui a iuuentute mea
et q̄ſiui eam ſponſaꝫ michi ac/
cipere·Sapien̄·vi·Et ibid vij·
Optaui et datūs eſt michi ſen/
ſus Inuocaui et venit in me ſpi
ritus ſapiē·Quo eīn pacto phī
ītā vocati ſunt·Quāobrem phꝫ
eſt nomē honoris·Vnde Alpho
rabius lib° ſuo de diuiſiōe phīe
Phīa inquit eſt humanaꝝ di/
uinarūqꝫ rerū ɔgnicio cum ſtu
dio bene viuendi·Vij igiť ſa/
pientes non ſunt quorū ſtudia
patent criminoſa Nam vbi ma
licia ibi aut non eſt aut vacat
vera ſapiencia·Rurſus poſco·cō
ſpiciamus ꝙ alexander toti im
perans orbi ſapienciam elegit
amicam·cuius ope pocius ꝙ vi
ribus ſublimatus eſt·Habuit
enim Ariſtotilem in doctorem
narrantem in agellio libro noc
tium acticarū·Vnde pater alex
andri ſcilicꝫ philippus macedo
alexandro nato ariſtotili miſit
talem epiſtolam ſcilicet·Phi/
lippus ariſtotili ſalm̄·Filiū m/
q̄t genitū michi ſcito quapropter
dijs gracias reddere habeo·nō
quia natūs eſt michi ſed quia
tuis temporib9 ipſū naſci ɔtigit
Spero enim ꝙ tuā erudicione
fiet dignus regno Inſup alex/
and neq̄ libro de naturis rerū
refert qualiter Ariſ·occaſione
alexandri loycam ſcripſit et ſe/
dulus naturarū inq̄ſitor extitit
Ecce ꝙ laudabilem principem
amatorem ſapiencie fore cuius
occaſione ſapientes fiunt ſapi/
enciores et ſuos pncipatus red
dit ſtabiliores Adhuc inquira
mus quanto ſtudio alexander
vitam expoſuit·Narrat enim
Alexander nequam vbi ſupra
quomodo alexander in vaſe vi/
treo mare intrauit vt piſcium
naturas deprehenderet·Cete/
rum Plinius alexander inquit
inflammatus cupidine cogitā/
di animaliū naturas ariſtotili
ſummo in omni doctrina peri/
tiſſimo milia hominum conuo
cauit atqꝫ tocius aſie atqꝫ gre/
cie animalia venatu et aues
aucipio recipi fecit quouſqꝫ de
qualibꝫ ſpecie aliquid haberet
vt nullius rei naturā ignoraret

Nam ipſis adheret ſompnis ·
latet in ira· impletq; oēs mea⸗
tus intelligencie p quos lumen
racōis ſolet infundi· itaq; appa
ret ꝙ ſancte ⁊ catholice viuere
mediū eſt ſapiencie vere · Sed
quia in virtutibꝫ ſtulti repiunt
amaritudinē et in criminibꝫ vo
luptatē· ideo mala ꝓ bonis am
plectunť · Unde Lactancius in
libro de falſa religione · Quia
inq̄t in v̓tutibꝫ amaritudo pmix
ta eſt· vicia vero voluptate ꝯdita
ſunt· ideo ſtulti illa amaritudīe
offenſi et voluptate decepti ma
la ꝓ bonis amplectunť· Et idē
Lanctancius libro de vera reli⸗
gione et ſapiēcia · Ueritas inq̄t
acerba omnibꝫ hijs qui vitam
ſuā mortiferis voluptatibꝫ in
uoluūt Sed reuera menti vir⸗
tuoſe nil pulchrius ſtudio ſapi
encie eſt · Unde Quintilianus
li· viij· Pulcherrimū opus eſt
ſtudio vacare quia mens non
vicijs ſꝫ ſtudio libera eſt Jlli vo
reprobandi qui ſtudio vacare
pigreſcūt· Un̄ ex ꝓūb· ſapientū
colligiť vt auri aliq̄d extraha⸗
mus terras eruimus· vt autē ſū⸗
mū occupemus pectus ſcrutam pi
gꝫ· q̄a ſtꝫ oēs labores accipimus
vt aurū poſſideamus· ſꝫ ꝓ ſapiā
q̄ deus cognoſciť laborare ptmit
timus Arbitror enī peccata hoc
facere· Unde Sen̄ ad lucillū ep̄
liij· Vicia ſua confiteri ſanitatis
indiciū ē· Qui igiť ſapiens fieri

cupit delicta tollat q̄bꝫ ſtudiū
offendiť· Unde Prudencius· O
q̊ciens aīā viciorꝫ peſte repulſa
ſenſimus incaluiſſe deo· q̊ciens
tepefactū celeſte ingeniū luctū
poſt gaudia tetro geſſiſſe ī ſto
macho Que verba nil aliud ſo
nāt niſi ꝙ vicijs repulſis aīa in
heret ſtudio ſapīe ſꝫ p vicia re⸗
tardatur· Unde ꝓſper libro epig
matū· Cor mundū ⁊ ſapiēs fruc
tū v̓tutis ama· Et xp̄i in noſtro
pectore regnet amor Nempe ſtu
dentē amor excitat et morā fa⸗
cere nō pmittit· Sollicitū g° ſtu
dium erit in amore ſi fundetur
Unde Ouidius libro ij· de arte
amandi· Eſt mora tuta breuis
lenteſcāt t̄pa care: Vaneſcitq;
abſens ⁊ nouus intrat amor Vir
ergo ſtudioſe q̄rat ſapiā; q̄ mēs
phicī eciā in h° eſcit hō in quo
brutis dn̄atur · Rurſus petūt oēs
quietē ſꝫ q̄etus eſſe nō poteſt q̄
ſapiens nō eſt· Un̄ Sen̄· ad lu
cillū ep̄· lvi· Nulla placida eſt
q̄es niſi quā racō cōpoſuit· nulla
q; res aīm ſapiētis euoc͞t· nullus
q; aī cōtētus interupit cogitacōes
bonas ſolidaſq; iam ⁊ certas Jta
q; in bonis cogitacōibꝫ ⁊ ſtudijs
q̄es eſt Un̄ narrat agellius li· i ·
quō ſocrates a ſol' ortu vſꝫ ad oc⸗
caſū immobil' ſtudio vacabat atq;
ocul' in eundē locū directis cōtē⸗
placōi inſiſtebat· de mūdi ſolli
citudibꝫ minime curabat· tocius
q; mūdi ſe icolā ⁊ ciuē arbitrabatur

Nichil autem ſe ſcire dicebat
niſi hoc ipſū ꝙ nichil ſciret Vn̄
et Carneades· ſapiencie ſtudio
vacans cibum cape ſepius p̄ter-
miſit vt alibi dictum eſt narrā-
te Valerio li·viij· Cur ergo mū-
dani quietem non habent quia
nō in diuinoꝝ ſed in humanoꝝ
ſtudio ſe occupant· Vnde Sen̄
ep̄· viij· ad lucillū Michi crede
Nam qui nichil agere videntᷣ
maiora agunt· humana diuīa
qꝫ ſimul tractant· q̄ſi dicer̄ ꝙ
humano ſiue mundano ſtudio
non ita inſiſtendū quin eciaꝫ di-
uino intendendū ſit alias men-
tis quies haberi non poteſt· di-
cente Aug°· D ne inquietū eſt cor
meū donec q̄eſcat in te· Huius
autē q̄etis via eſt vita virtuoſa

¶ Quomodo ſapiencia om-
nia docet ¶ Ca· viij·

Sapiencia omnia ꝯplec-
titᷣ et ſinguloꝝ noticiā
p̄bet· O igitᷣ ꝙ amān-
da eſt· Quid enim iocundius
atqꝫ felicius tibi ꝙ cum huma-
na ceperis diuina ſencias· Reuā
prebet pabulum anime ſtudiū
ſapiēcie· Attendamus ergo ꝙ
ſit delectabile naturalia ꝑſcru-
tari· Vnde Tullius in dyalogo
ad hortenſiū· Eſt inquit ani-
morū ingenioruqꝫ naturale q̄ſi
pabulum q̄ddam ꝯtēplacio
nature· Et Didimus ad alex-
andrū· Nulla inq̄t ſpectacula
vel certamīa tantū affectamus
ſicut ſapiencie ſtudiū· in qua ſa-
piēcia videmus celum pulchre
formatū· ſignoꝝ varietatē· ſtel-
larum fulgorem rutilare Vide-
muſqꝫ pelagus purpureo colorē
venuſtū· geremina terrā amplec-
ti· cuius pelagi multiformes pi-
ſces per equoreas vndas ſaltus
exercent· Campoꝝ eciaꝫ viren-
cium ſpecie delectamur ex q̄bꝫ
odor gratiſſimus flores ſuauita-
tis exalans: oculos ſimul pa-
ſcit et animū· Nemorū quoqꝫ
adeſt opacitas et fonciū ārīdꝫ
amenitas· aſſunt concinnētes
dulciſſimos melos· Hec inq̄t
ſunt nature ſpectacula que et
ymitari difficile eſt et refutare
culpabile· Sed nunq̄d hec oīa
ſapiencia p̄bet Reuera ſic· quia
oīm naturas docꝫ· Vn̄ Sen̄· de
naturalibꝫ q̄onibꝫ li· iiij di· ſa-
pientē debē naturaliū inq̄ſicōni
vacare· Dulce inq̄t ſpectaculū
eſt ſingula ſcrutari· Sed reuēra
p̄termiſſo ſapiencie ſtudio plu-
res mauibꝫ occupacōibꝫ agitan-
tur et querūt ex ſtudiū campū
extra nemora ſapīe feras· Itaqꝫ
malūt rer corruptibiliū vſus ꝙ
noticiā perpetuo duraturā· Vnde
Fulgen̄· li· ij· mitologiaꝝ nārat
ꝙ cū dyogenes dolore graui tor-
q̄retᷣ et vidiſſꝫ hoīes ad amphi-
teatꝝ currētes aiebat Qualꝭ in-
q̄t hoīm ſtulticia· currūt vt vi-
deāt hoīes ēpugnarē feras· ⁊ me
p̄tereūt cū naturali dolorē certantē

O quam enorme pigriciaque studium pluriu reperit. quot sut patres filios permittentes sterilescere Unde Tullius in p. rethorica Quid inquit agis? aut perdis adolescentem. Et sunt verba Therencii poete. Et idem Tullius in tusculanis questionibus li. i. c. xxxviij Adolescens inquit maiores debet vereri et viros probatissimos diligere quorum consilio et auctoritate vtatur. Insuper Crisosti. super math. ca. xliiij. Sicut inquit terra infructuosa sic iuuentus neglecta Nil ergo laudabilius iuuentute culta et studiosa Unde Valerius li. vij. c. v. Ciuitas in quit nostra nobiliu iuuenum ingenia ab insolencia reuocando magnos et vtiles ciues fecit. honoribusque meritos. Quo circa Hieroni. libro de instructione filie Nil inquit discat audire vel loqui nisi quod pertinet ad amorem dei. turpia non intelligat. mundi cantica ignoret. eiusque lingua psalmis dulcibus imbuatur Eccl. vij. Filie tibi sunt. serua corpus illarum et ne ostendas hylarem faciem tuam ad eas Ideo beatus Greg. in registro Peto inquit vt paruulos duos quos nutris precipue moribus instruere cures vt scilicet ea loqui debeant que mentes eorum in caritate postulant Iuxta illud Eccl. x. Letare iuuenis in adolescencia tua et in bonis sit cor tuum Nunc autem sapiencie studio relicto iuuenes vice doctorum sceletatos preuitantur corruptores morum. Qua propter dicit Hieroni. ep. lxxxix Eligendus est inquit magister probe etatis. saneque vite et erudicionis vt scilicet eius exemplo iuuenes imbuantur qui mala diligunt in quibus nutriuntur. Sic enim de Alexandro legimus quod exemplo leonis magistri sui multa vicia retinuit quibus omnino carere non potuit. Unde Hieroni. ep. lxxxvij In tenera inquit etate facilius sancte conuersacionis vsus mollescit. animusque induratus non de facili ad arbitrium volentis trahi potest. Ideo Tullius libro de senectute c. iiij. dicit Pueri inquit admonendi sunt quia infirmitas puerorum est nimia. ipsi enim sunt ad leuitatem prompti Unde vinum negandum est pueris. docet Sen. li. ij. de ira. ipsosque cibis non esse inflandos docuit plato. nam castrimargia sapiencie studio nimis contradicit eo quod nutrix est voluptatis que maxime philosophie inimica. inquit Augus. li. iiij. contra iulianum Unde Hugo in dida scolon parte secunda narrat qualiter cuidam sapienti fuit peticio que erat necessaria studenti Qui respondit. mens humilis vita quieta. scrutinium tacitum. terra paupertas. terra aliena. non erubescere petendo et sciam adepta neque contempnere Et concludit ibidem quod iiij. portat lectica philosophie scilicet amor labor cura et vigilia

Hijs ẽgo modis ſciencia acq̃ri
poteſt que tunc efficaciaꝫ ſortit̃
ſi vita ſciencie ꝯformet̃ . Vnde
Hieroni . ep̃ . xxxiiij . nãrat q̃li-
ter ypocrãs diſcipulos ſuos ad
iurauit anteq̃ꝫ eos docẽt ꝙ mã
ſuetudini et moribꝫ inſiſterent
Socrates eciã vniũſam ph̃iam
ad mores corrigendos reduxit
vt ait Sen̄ ep̃ . lxxiiij . Et Aug̃
li . viij . de ci . dei c . iij . Idem po-
uit Tullius in tuſcul̃ q̃onibus
li . v . circa principiũ Rurſus iu-
uenis attẽdat ne prauã doctri-
naꝫ diſcat . Vnde apud lacede-
mones libri archiloci de ciuita
te ſua deiecti fuerũt eo ꝙ q̃daꝫ
turpia licet ſubtilia ꝯtinebant
narrãte Valerio li . iij . c . vi . Di
ſcat ergo iuuenis doctrinas ſa
nas . nam inſane doctrine falſi-
tatibꝫ pimixte ſunt . atꝫ doctrĩe
non merent̃ vocari . Vnde Bern̄
ſup Cant̃ . omel̃ . xxxv . Eſt in-
quit omnis ſciencia bõna dũ-
mõ ſubnixa ſit veritati Sed q̃-
dam ſcire volunt eo fine tantũ
vt ſciant . ꝫ turpis curioſitas eſt
Sunt eciaꝫ qui ſcire volunt vt
ſcire videant̃ . ſed turpis vani-
tas eſt . et ſubdit . Sicut inq̃t
cibꝫ indigeſtus corrumpit : ſic
eciaꝫ ſciencia igne caritatis ſcꝫ
bonis opibꝫ non digeſta anime
corrupcio eſt . De tali ſapiẽcia
Sapiẽs loquit̃ Eccl̃i . pmo . In
multa ſapĩa multa indignacio
¶ Sapĩa neccãia ẽ regibꝫ C . v

IOſeph non diuiciarum
multitudĩe ꝫ ꝑ ſapĩam
obtinuit vt dñaret̃ in
oĩ terra egipti . Geñ . xlij . Vnde
Vegecius li . i . de re militai . nul
lus eſt inq̃t cui ſapĩa magis cõ
gruat q̃ꝫ pncipi cuius doctrina
oĩbꝫ debꝫ ꝓdeſſe ſubiectis . ideo
iuuenes non debent fieri duces
q̃a non ꝯſtat eos eſſe prudẽtes
vt di̇ iij . topicoꝝ . Nam ſapĩa
fecit romanos dñari vt inquit
Polic̃ . li . vij . c li . iiij . Romani
inq̃t viguerũt q̃ꝫdiu litterati fu
erũt . ſed ex quo litterãꝝ ſtudiis in
eis languit extunc manus ar-
mata ĩfirmata eſt et cecidit pn
cipatus . Quoniam Sapiencia
ait . Per me reges regnant . ꝓ
uerbioꝝ . viij . Cur enim Troy
anus olim hortabatur regem
francorum vt ſuos filios in ar-
tibus liberalibus erudiri iuberꝫ
narrante Pollicrato libro ſex-
to . Niſi quia rex illiteratus eſt
aſinus coronatus Nam rex in-
ſipiens perdit populum ſuum
Eccleſiaſtici decimo . Vnde Je-
roboam ex ſua inprudencia de-
cem regna perdidit que ſibi di
miſerat pater ſuus . Sapiencia
ergo regna ſtabilia facit . Vnd
in moralibus dogmatibus phi
loſophorum narratur qualiter
xerſes rex medorum innumera-
bilem habens exercitũ ꝯtrã pau
cos grecos bellaturus acceſſit Cui
q̃dã dictus damaretus ita ĩq̃t

Multitudo tibi placet dñe mi
tex ȝ metuenda eſt quia dubiũ
eſt indoctam multitudinez regi
poſſe diu durare. nec diiudicari
poteſt qđ regi non valet. Unde
Vegecius li. vij. dicebat ſe eſſe
deceptũ eo q multos habebat
hoīes. ȝ nullos habebat diſci//
pline ſubiectos. Prudēcia igiᵗ
principibꝰ victoriā ꝑbet. viteqȝ
honeſtatez. quia impoſſibile eſt
prudentē non eſſe bonum. vi.
Ethicoꝝ. Utinā ergo principes
ſapīaȝ diligerēt. ȝ fortaſſȝ ſup//
bia eleuauit corda eorũ ita vt
negligant oīa que a prudētibꝰ
ſcrutari debent. Utinā remiſcā//
tur q̄lit Dyoniſius licȝ tyran//
nus platonē ſapientē honoifice
ſuſcepit Narrante pollicto li. vij.
c. xxxvi. Sed hij ſapientes nō
amant qui ſapientes fieri non
amāt. eorum ergo principatus
ruine gerit timorem :.

Quomodo ſapiens om//
nia poſſidȝ et ſtultus nichil
Caplm. vi.

Nichil poſſidȝ qui ſeipſū
non habȝ Stultus vero
ſe non poſſidet eo q ſe
regere neſcit. Sapientis autē
ſunt omīa quia nullo eget. Unī
Sen. ad lucillũ ep. ix. allegat
Criſippũ dicentē. Sapientem
nulla re egere et tñ multis illi
rebus opus eſſe. Econtra ſtulto
nulla re opus eſſe. nulla eīn re
vti ſcit Nepe egē ille diᵗ qui dē
ſideriat qđ ab eo non habetur et
exinde moleſtatur. quod ſapi//
ens non facit quia ex ſibi poſſi
bilibus ɔtentatur. Unde idem
Sen. li. vij. de beneficijs. Di//
citis o ſtoyci omnia ſapientis
eſſe. quomodo ergo aliquis po
teſt dare ſapienti ſi omnia eius
ſunt Nichil enim prohibȝ bona
ciceronis eſſe et ſapientis qui
tamen ea non poſſidet Sed q//
modo ſua erunt ſi ea non poſſi//
det. Ideo enim ſua eſſe dicunt
quia ſuo ſubſunt imperio. et q//
modo ſubſunt ex quo ea nō ha
bet Sicuera nec habet nec habere
petit. et ſi petit tunc ea habebit
alias enim petere ſapientis nō
eſt. Ecce ergo quomodo ſapien
tis ſunt omnia. Studeat igitᵗ
ſapiens fieri homo. nec preſtu//
deat ditari. quia omnis ſapiēs
diues. Multi vero diuites cre//
duntur qui non ſunt ſapien//
tes. Unde lactancius libro de
falſa ſapiencia. Naturam inq̄t
hominis deus hanc eſſe voluit
vt duarum rerum homo cupi//
dus ac appetens eſſet ſcilicet
religionis et ſapiencie. Sed ho
mines ideo falluntur quia aut
religionem ſine ſapiencia ſuſci
piunt. aut ſapiencie ſoli ſtudēt
religione obmiſſa. Uerumpta//
men alterũ ſine altero eſſe non
poteſt Nomine autē religionis
honeſtas capitur. et noīe ſapiē
vera phīa qua mores aſtruunt

Unde Plato dixit amatorē dei phm esse. teste Aug°. viij de ci. dei Nec tamē quis credat verā phiam esse illaȝ quā studio humano acqrimus ꝫ illam quaȝ nemo mortal' est assecutus Unde Tullius in li. de amicicia Negant inqt scȝ veteres quemq̄ꝫ esse bonū virū nisi sapientē sed illā sapiāȝ interpretant' quaȝ nemo adhuc mortal' est assecutus. Quctes aūt fortasſꝫque sit illa vera sapiā sicuera est ipa q̄ deus ꝯgnoscit'. Unde lactancius li. de vero cultu. Sicut in itinē celebrando michil ꝓdest viā nosse nisi conatus ac vires suppetant ambulandi. Jta viri sciencia michil ꝓdest si vtus ꝓpa deficiat. Sciencia autē ē deū noscē. Dices tamē sapiēcie plurimas esse ptes. suprema autē pars est qua deus ꝯgnoscit'. et alia quedam ps est qua homo in agendis dirigit'. de qua Tullius in tu scul' qonib) li. v. Sapientis ꝓpriū est michil qḋ penitere possit facē michil invite ꝫ splendide et constant' oīa pagere. michil expectare ꝑ certo futurū. michil cum acciderit admirari suisqȝ stare iudicijs. O q̄ꝫ desideranda est hec sapiencia qua bene vivit' q̄ liber homo efficit'. Unde Tullius li. de paradoxis. Sicut inꝓbo et stulto homī bene esse nō potest: sic vir bonus et sapiens miser esse non potest Omnis sapiens liber et omnīs stultūs seruus. Huic tamē sapiēcie stulti ꝯtradicūt. illosqȝ ꝑdicant stultos quoꝝ studia sapiencie insistunt. Horū tamen teste Senē. ad lucillū ep̄. xiiij. nunq̄ꝫ tantū ꝯualescet neqcia. nūq̄ꝫ sic ꝯtra virtutes ꝯiurabit' vt non phie nomen admirabile et sacrū maneat. Quoniaȝ vt ex ꝓuerbijs sapientū colligit' sicem maximā tibi ꝓmittit sapiencia vt te reducat tibi. sed hanc paucissimi habent. Unde Catho. Sermo datūr cunctis animi sapiencia paucis. Si autē sapiencia haberet': diuicie que magno labore acquirunt' velut inutiles pretermitterent'. Unde Claudianus in maiori. Magnas ingenij copia vincit opes. quia scȝ hō ingeniosūs et sapiens vincit magnas opes Nam opib) non sit sapiēs homo sed sapiencia diues.

De diſpoſitione ad ſapienciam et de quiete contēplancium C. vij

Nulla est via melior ad sapiāȝ q̄ꝫ vita virtuosa Unde Aug̃. viij qonū allegat dictū cuiusdā sapientis fontei nomīe quod scripsit q̄dam paganus postmodū baptiȝatus. Hoc inqt agite miseri h° agite scȝ baptizemini ne vnq̄ꝫ pelluat h° domiciliū spūs malignus ne sensib) immixtus inficeret aīe sāctatē luceqȝ mētis obnubilet

Viri etenim ſapiẽtes non erãt q̃a
natiuibꝰ non acquirãt ſenſus ſed
ope bono ſeduloq; ſtudio. Vnde
Virgilius in georgicis li. i. Fe-
lix qui potuit rerũ cognoſcẽ cau-
ſas Et Tullius li. i. de diuina-
cõne Si quis mortales colliga-
cões oĩm cauſarũ aĩo ꝑſpicẽ
poſſꝫ nichil ei ꝑfecto falleret nam
ex noticia mortalium noticia ꝑ
penditur conditoris. Vnde pro
ſper in libro epygrãmatum Ex
iminis operum ſignis oſtendit
actor Actoremq; ſuũ condita q̃q;
canũt Cum igit̃ ſapiens huma-
na ꝯſpexerit deũ inueniet. In
cuius ꝯtẽplacõe q̃etabit̃. Audi
ſti ergo ſapiãꝫ naturaꝝ cauſas
edocẽ. Nunc autẽ et de diuinis
loq̃ntẽ meditemꝰ Nam ipſa ſa
pĩa iĩfima et excelſa ꝑſcrutat̃. ſi
eñ eam poſſideris q̃ntũ tibi ſup
petit oĩa cognoſces Vnd lactãci
us in li. de origine deorũ. Nob
inq̃t ꝓprie datũ eſt celũ intueri
vt deũ quẽ oculo videri nõ poſ-
ſumus aĩo ꝯtẽplemꝰ. Quid tã
proficuũ cum natura celeſtia cõ
templat̃ q̃rũ cõſideracõe manu-
ducimꝰ ad ꝯtẽplandũ qualis ſit
natura deorũ Vnde Tullius li.
ij. de natura deorũ Nichil inq̃t
difficilius q̃ꝫ a cõſuetudine ocu-
lorũ aciẽ mentis obducere Ecce
quanta difficultas deũ venerari
cuius tñ cognicõeꝫ ex inuiſibilibꝰ
ſapĩa ꝑbet. Iux̃ illud apl'i inui
ſibilia dei per ea que facta ſunt

a creatura mundi intellecta con
ſpiciunt̃ Vnd Tullius li. de cre
acõne mũdi parentẽ vniuſita-
tis huius inuenire difficile eſt
quia ſoli ſapiẽtes deũ cognoſcẽ
poſſunt vulgus autem ſapiẽti
credit. Conſpiciat ergo ſapiẽs
creaturas dei vt deũ cognoſcat
ipſe Vñ Boeci. li. v. de cõſo. Qui
recto celũ vultu petis ĩ ſublime
feras aĩm quoq;. Et iuuenalis
li. i. Felices puto qui celũ corde
tuẽt̃ Viſibilis deus hijs ꝑſecula
cũcta manebit. Nam deus et
homini vultũ erectũ ꝓbuit vt
celũ cõſpiciendo deũ cognoſcẽt
Bruta vero terrã cernũt in quã
reſoluit̃ eoꝝ vita. Vñ Oui. li. i.
metha. Pronaq; cum ſpectãt
aĩalia cetera t̃raꝫ Os homĩ ſub-
lime dedit celũq; videt. Iuſſit
et erectos ad ſiderã tollẽ vultus
Et beatus ſilueſter ĩ ſuo micro
cõſmo Bruta patẽt hñt tardas
aĩalia ſenſus. Cornua deiectis
vultibꝰ ora ferũt Sed maieſta
tẽ mentis teſtãte figura Tollet
homo ſuũ ſolus ad aſtra caput.
vt celi leges inde flexoſq; mea
tus Exẽpla vite poſſit habẽ ſue.
Vnde cum q̃dam ab empedocle
pho quereret cur veniret reſpõ-
dit vt inquit aſtra aſpiciam ce
lum ſubtrahe ⁊ nullus ero Iſte
eſt empedocles qui ſic deſcrip-
ſiſſe deum legitur. Deus inq̃t
eſt ſpera cuius centrum eſt vbi
q; et circumferencia nuſquam.

Alibi tñ legit̃ democritum hoc
dixiſſe Quicq̃d ſit tñ empedo-
cles ſapie ſtudio mediãte deũ
ꝓ viribꝰ inueſtigauit Et vt re
fert lactãcius mortẽ ſibi intu-
lit eo ꝙ aĩmas eternas ſuſpi-
rabat Ex p̃dictis ergo patꝫ q̃-
lit ſapi̅a naturalium et diuino
rum noticiam p̃ſtat.

¶ Quõ iugiter eſt ſtudendũ
et d̃ ſtudio citandũ. C. ix.

AD hoc datus eſt homĩ
intellectus vt ĩtelligat
et ꝯgnoſcat. Via autẽ
ꝯgnicõnis ſtudiũ et ꝯtẽplacõ ẽ
Sꝫ quia teſte yppocrate in am-
phoriſmis. Vita breuis ars ve-
ro longa Congruit ergo volen
ti ſapiẽs fieri ſtudioſiſſime atqꝫ
ſolicite ſciencias ꝯtẽplari. Nã
et licet p̃dicta v̓ba de arte me
dicĩe dicta ſunt nichilominus
tñ q̃libet ars et ſcĩa longa eſt
et ad eius adepcionem vix hu-
mana vita ſufficẽ poteſt. Nam
teſte Tullio in dyalogo ad hõ
tenciũ Omĩs ꝯgnicio multis ẽ
obſtructa difficultatibꝰ Eſt e-
nim et in ip̃s rebꝰ obſcuritas ⁊
in iudicijs nr̃is infirmitas. Vñ
fert̃. ꝙ Theofraſtus ariſtotil̓
diſcipulus deum accuſaſſet di
cens Cur igit̃ ceruis et cornici
bus vitã diuturniorẽ preſtas q̃
hominibus quoꝝ ſi etas poſſꝫ eſſe
longior omnibꝰ ꝑfectis artibꝰ
eoꝝ vita erudiret. vita ergo bre
uis ſint ergo ſtudia ſolicita q̃d
eñ dulcius ocio l̓rato inq̃t tul
lius in tuſcul̓. queſtionibꝰ li. v
Erubeſcãt ergo indociles et yde
ote quibꝰ diſcẽ nulla cura eſt ã
quia ſcienciam ſpernũt quam
ignorant. aut q̃a ſciam iactãt
ſe habẽ quã non hñt Nã teſte
tull̓. li. i. d̃ diuinacõibꝰ Oĩbꝰ in
rebꝰ temeritas ẽpis ẽ Vñ Socr̃
tes ſapientiſſimus ſe nichil ſci-
re dicebat cũ eſſet ſapientiſſi-
mus Ne ergo tollat ſtudium
tuum deſidia aut ſuꝑbia. Nã
teſte Ouidio libro d̃ triſtibus
Ingeniũ longa rubigĩe torpet
leſura q̃d verũ eſt de hijs q̃ mi-
nime ſtudent Nã ſtudendo et
ꝯtẽplando gaudet natura vari-
etate Vt ponit varro in ſuis ſẽ
tencijs et ariſtol̓. i. ethicorum
Optimus eſt qui a ſeipo om̄ia
intelligit Bonus aũt et curio
ſus ille qui bñ diſcit q̃d audit
Qui aũt nec ipẽ intelligit ne
qꝫ alium audiens in mẽte ia-
cit hic inutil̓ videt̃. Quid eñ
int̓ humanas occupacões de-
lectabilius q̃ ſcias meditari ve
ritates ꝯtẽplari ⁊ artibꝰ illuſtrã
ri Nil eñ melius inter huma
nas ꝯplacẽcias noui Nã ſtu-
dio et ꝯtẽplacione fit homo ſa
piẽs et felix et amabilis cũctis
Vñ narrat Valerius maximus
ꝙ marcellus captus ſiracuſꝫ ãch
idemo pħo pepcit eius viſa pru
dencia qua floruit ſtudiumqꝫ
ſapiẽ oli q̃uis bñficia ĩpetrauit

Attēdamus eñ qm̄ teſte Sen̄.
ad luciluͦ ep̄.xlix. Dociles na
tura nos edidit et racōnē dedit
imꝑfectam ſed que ꝑfici poſſent
et ep̄.lxxvi. Quā diu viuis tā
diu diſcas. Et Quintilianus
li.ij. Sicut officiū ꝑceptoꝝ eſt
docere ſic diſcipuloꝝ̄ dociles ſe
ꝑbere. Sciēcia namqꝫ ꝯualeſcē
nequit niſi tradētis et accipiē//
tis cōcordia ſociata fuerit itaqꝫ
congruit ſtudio ſe exhibere aut
ſaltem in aliqua ſe occupare li//
cita arte Nil tn̄ ſtudio ſapiēcie
melius ſed prout ait Apuleius
li. de deo ſocratis In quibuſdā
inquit mirādꝫ eſt ꝙ minime di
ſcere velint et cauſam eorū que
vident negligunt. Huiuſmodi
ſunt hij qui ſapientes fieri non
curāt qui pro ſolo ſtatu aut cor
poris victu laborant. Vtinā hij
attēderent Socratis ſtudia de
quo refert Valerius li. viij. ꝙ
addiſcere non deſiſtebat. De
pictagorā eciā refert ꝙ doctrinis
iugiter inſiſtebat. Vnde Enno
dius arcium mater eſt inſtan//
cia nouerca erudicōnis eſt negli
gencia. Ideo Catho. Inſtrue ꝑ
ceptis animū ne diſcere ceſſes
Nam ſine doctrina vita eſt qͣſi
mortis ymago Ne pudeat que
neſcieris te velle doceri. Scire
aliquid laus eſt. pudor eſt nil
diſcē velle. Poſco igit̄ vt attē
dat lector ſuꝑbiam ignorancie
matrē exiſtere. Plures namqꝫ
vano faſtu ſeducti diſcere veren
tur a doctoribꝫ illis ne eorū de
tegat̄ ignorancia. Malunt eñ
vt arbitrēt̄ hoīes eos ſcire qͦd
neſciūt quā interrogādo ſciaꝫ
acquirē quā adepti nō ſūt Ta
les etenī in ſua ignorancia vitā
deducūt parūqꝫ ꝓficiūt qͣ do//
centē non libent̄ audiūt maxīe
tn̄ deſiderāt ſciētes fieri vt famā
habeant. Nam eorū deſideriū
gloria eſt Eo tn̄ pactu quo ſciē
petūt vt honorēt̄ ſcire recuſant
ne humilient̄ Itaqꝫ ſuꝑbia ſciaꝫ
poſtulat ꝙ̄ recipe deꝑdēt recuſat
ignarus tn̄ ſemꝑ erit q̄ diſcē eru
beſcit. Si nēpe fieri poſſ(et) eſſ(es) felix
vt oēs cupiūt viuētes quō ego
ſtudiū ſapīe ꝯtēpnis Cur renu
is edoceri Nam teſte ouidio li.
metha. Phas eſt et ab hoſte
doceri. Quia nullo caſu debet
id omitti quod mentem ꝑficit
Vnde Ouidius libro primo de
arte amandi. Ingeniū celeſte
ſuis velocius anīs ſurgit ſed nō
niſi ꝑ doctinā q̄ a ſciētibꝫ poſtu
lāda eſt ū urſus qͣſo omīa adū
tamus q̄nto zelo vetēs ſapīe ſtu
dio inheſerīt Sepe nēpe qͣſdā nu
meraui et numeratus ſū ſꝫ nō ad
eſt ſcribendi facultas eos quoꝝ
ſtudia iure ꝯmemorāda ſūt. plu
res nāꝫ meditacōeꝫ ita dilexerīt
vt relinqrūt vrbes locupletiſſi//
mas et vaſtam ſolitudinem eli
gerunt quia nil porro ſtudioſe
menti tam cōgruū ſicut ſolitu°

Nā qui . cum multis eſt ſecum
nō eſt. et qui ſibi abeſt neſcit
ɔtēplari Vñ Tullius li. d offi.
Multi inq̄t trāquillitatē ſpeſā//
tes a negocijs publicis ſe ēmo
uerunt inter quos nobiliſſimi
viri pl̄ħi et hoīes ḡues fuerūt q̄
nͨ populi nͨ p̄ncipū mores fer//
re potuerūt vixerūtq; non nulli
in agris. Vñ ſeñ. li. viij. d nati
ralibꝰ. q. Fac inq̄t lucille qđ fa
cere cōſueuiſti et a turba q̄ntū
potes te ſepara Et idē ad lucil//
lum ep̄. ij. Primū argumētum
ɔpoſite mētis exiſtimo poſſe con
ſiſtere et ſecū morari. Et ep̄. vij
Inimica eſt multorū ɔuerſacio
et vtiq; quo maior eſt populus
cui miſcemꝛ hinc plus eſt picu
li Et ep̄. xv Quicq̄d facis cito
redi a corpore ad aīm tuum il//
lumq; diebꝰ ac noctibꝰ exer//
ce . Et ep̄. ix. Si potes ſubduc
te iſtis occupacōibꝰ . Hijs eciā
docu mētis clare deducit̄ ꝙ con//
templantibus bona eſt ſolitudo
Vñ in ꝓu. ſapi. dicit̄ ſiē maxi
mam tibi ſapiā ꝓmittit vt re//
ducat te tibi ſolitudinē qui vult
cū innocētibꝰ viuere. Vñ Oui//
dius iij. triſtiū Viue tibi et no
mina longe magna fuge Vnde
ꝓſper in li. epigma. Scrutari
legem p̄nt ſi a ſtrepitu mundi
libera corda vacāt p̄mo ɔtēpla//
cionis locus ſolitudo eſt . Sed
nūquid ſolitudo facit melanco
liam. quis aūt melācolicus ſtu
dere valet Attēde nēpe qm̄ me
lancolia ꝓ triſticia capitur ſepe
et ita ſtudiū impedire ſolet Si
aūt melācolia ſuſcipit̄ ꝓ ea na
tura que melācolia dicit̄ . melā
colicus fieri ne dubites q̄a ce//
teris ɔdicōibꝰ melancolia eſt
ingenioſior et licet ſit terreſtri
or eſt tam̄ ɔgnicōe acucior Di
cēte tullio in tuſcul. q̄ſtionibꝰ
libro p̄mo . Ariſtotiles inquit
ait omnes ingenioſos melāco//
licos eſſe . neq; tardiorem hijs
eſſe moleſte non feram :.

Quō non ſufficit libros
legē ſ; eciā audire. Ca. x.
Libros euoluē pro ſtu//
dio nō ſufficit . ſ; docto
res ydoneos audire cō//
gruit Nam auditus via eſt ad
diſciplinā Si vis ergo doctus
fieri virū elige doctum cui ob//
tēperes cuius doctrine acq̄eſcas
Nā diſcipulū ꝓficē facile non
eſt ſi ꝓteruire aut redarguere
ſuū p̄ſumat doctorem Vñ in li.
p̄mo muſice veteris ferꝛ ꝙ cum
Pitagoras diſcipulos inſtrue
ret nullus cōntradicere ſibi aude
bat. nec rōem querere eorū q̄
dicebat aut docebat ſ; erat eis
rō docentis auctoritas . Nam
ꝛ in pl̄ħia Guillermi de cōchis
quā duci normānoꝝ aſſcripſit
me legiſſe recolo ꝙ olim diſci//
puli p ſeptēnium ſuos mgr̄os
audiebāt anq̄ȝ aliq̄d loq̄rent̄

Huius vero temporis ſcolares
ſuos redarguē doctores non ve//
ren᷑ quīꝑmo et de ea q̄ſtione de
qua interrogant determinaē p̄
ſumunt· quod facere nō eſt via
ad diſciplinā· Forcaſſis eciam
doctorum inſufficiencia viā di//
ſcipline claudit et auditorꝝ te//
meritatē ꝓpter ebetudinem refre
nare non audent· Doctus ego
fieri ſi poſcas ydoneum exq̄ras
doctorē· Vnd̄ Varro in ſuis ſen
tencijs· Jllum quidē eruditorē
elige quem magis mireris in
ſuis q̄ꝫ in alienis Nil enī mag
nificū docebit qui a ſe nil didi//
cerit Sed abſit a te vt doctorē
ineptum eligas· quīnꝑmo in li
mitibꝫ tui ingenij conſiſtas· tue
qꝫ capacitati magiſtrū ydoneū
exquiras· et hoc maxime dum
iuuenis es· teneriorisqꝫ etatis
Tunc enim quicq̄d conceperis
facilius radicabitur· vt tangit
Quintilianus li· p̄mo et Var//
ro in ſuis ſentencijs· Sapiunt
vaſa quicq̄d prius acceperunt
Sic inq̄t de infantibꝫ Et Aug̃
p̄mo ꝯfeſſionū de ſeipſo lamen//
tabilit̃ fatet̄· iuuentutē ludis ꝛ
non ſemꝑ ſtudijs expoſuiſſe Jn
ſcolis inquit datus ſum vt lr̄as
diſcerē in quibꝫ quid vtilitatis
eſſet ignorabam miſer ſed ludē
delectabar Cum ergo vir tante
doctrine exiſtit vt narrare neq̄//
amus· ſi de modico iuuentutis
ludo lamentatur· hij potiſſime
erubeſcant qui totam iuuentu//
tem laſciuie prebuerunt· Nec
tamen congruit artibus qui//
buſcumqꝫ animū exhibere· aut
quorumlibet ſcrutinio eorum no//
ticiam adipiſci Nam qui me//
tas ſue capacitatis tranſcendit
cum putat ſcienciarum ad cul//
men perueniſſe: errorum tene//
bris nubilatur· Ideo Catho·
Mitte archana dei celum inq̄
rere quid ſit: Cum ſis mortalis
que ſūt mortalia cura· Et Ora//
cius libro Carminum· Nec ſci
re phas eſt omnia Deſiſtant
igitur ſuperſticioſi ſcrutatores
magice artis fallacias euitare
in quibus non niſi fraus dyabo
li continetur· Nempe mirabile
eſſet ſi principes tenebrarum er//
rorum demones ſapiencie colla
tores eſſent Mirabile ſi male//
ficia· ſi īdebita ſacrificia· ſi carac
teres vaneqꝫ cerimonie ſapien
ciam prebere inueniantur· tali//
bus enim vijs a deo fonte ſa//
piencie recedit· Et ſicut a ſole
elōgatus minus vidꝫ q̊ magis
diſtat· ſic eciā quicq̄d homīes
dicāt· quicq̄d libri ſortilegiorū
ſcribāt Hijs nō obſtantibꝫ q̄s
eo ſit ſtulcior q̊ a diuīo cultu et
fidei obedīa ſit diſtancior· Vnd̄
Teren̄· Vt q̄d aliena cures q̄
ad te nō ptinēt· Aliena ſūt enī
ea potiſſīe ſcrucia q̄ꝝ dyabolus
īuentor ē· Vn̄ Varo inſuis ſnījs
Nuſq̄ꝫ deueīet q̄ tot ſeq̄ͭ calles

Dimittas ergo vana ſcrutinia
artibuſq; veris intendas ſolli-
cite quoq; doctorem audias.
frequenter legito Nempe con-
tinuacio diſcipline efficit magi
ſtrū Unde Plinius in ep̄. ad vi
ſum. Sicut faces aſſidua concuſ
ſione ignem cuſtodiūt. dimiſ-
ſumq; egerrime repant Sic et
docentis calor et audientis in-
tencio ꝯtinuacione ſuatur ⁊ re
miſſione langueſcit :.

De modo docendi C. xi.

Si in omnibꝫ exigiẗ mo
dus. in hoc tamen pre
cipue quod docere eſt.
quia teſte Ariſ. p̄mo methaph.
ſignū ſcientis ē poſſe docē. Si
quis ergo ſe ſcire dicat et docē
nequeat: dubius eſt ſmo eius
Ut autē quis bene doceat. expe
dit vt modū audienti vtilem
exquirat. eiuſq; capacitatē eta-
tem et ſenſū ꝯcernat. nec inci-
piat inſtruere artes. ſed prius
imbuat artes. plures enim al-
tarū ſcienciarū documenta q̄dā
audierūt qui tamen artes ig-
norant. ideo vix ad plenū ali-
quid intelligunt. Aſſit ergo do
centi inſtruendi forma. Unde
Palladius in libro primo de
agricultura Pars inquit p̄ma
prudencie eſt vt ꝯſideres ꝑſonā
eius cui p̄cepturus es. neq; eīm
formator ā inſtructor agricole
debet artibꝫ et eloquencia ātes
ymitāi Nam ſtultū eſt ruſticos
peritiſſimos virorū alloqui ſti-
lo. Unde Varro in ſentencijs.
lucidiſſimū inquit genus do-
cendi eſt exemplorum ſubdicio
Ubijs ergo concluditur docendi
oportere habere modū vt ſcilicet
audientis ꝯſideretur qualitas
exemplorumq; ꝯformitas non
pretermittatur. Rurſus doctori
congruit eloquentem eſſe. ver-
borum enim honeſta habundā
cia intencionem declarat loquē
tis. quia teſte Sen̄. ad lucillū
ep̄. xl. Jnopia vboꝝ et exilitas
minus intentum auditorem fa-
cit. Fortaſſis tamen quandoq;
contingit vt verborum inopiā
ignorancia cauſet. Nam teſte
Ouidio ſecundo triſtiū. Quod
minime nouit nemo dicē poteſt
Ne quis ergo docere p̄ſumat
qđ neſcit. attendat q̄ȝ turpe ꝓ-
priam ignorancia ſuo ſermone
atteſtari. pulchrū tamen eſt et
laudabile nimis id erudire qđ
ſcitur. quia teſte Lactancio li.
de vero cultu Nichil tam ꝑclarū
homini et conueniens poteſt eſſe
q̄ȝ homines ad iuſticiā erudire
Nam legere diſcentibus pro-
deſt. ſȝ viua vox magis et opus
maxime De voce etenī Sima-
chus ait Apercius eſt negocijs
intimandis viue vocis indiciū
Et Ouidius libro primo de fa
ſtis. Proſpēa lux oriē linguis
animiſq; fauente Nunc dicen
da bona: ſunt bona verba dei

Veruntamen minime ſufficit
vt verbo quis doceat niſi ope in
ſtruat. Hec enim optima ſapien
cie via ē opa ſanis conformare doc
trinis Vnde Proſper libro epi
grammatum Non ſatis eſt domini p
ceptū euoluere lingua. is me
mit legis qui memor eſt opis
O quot ſunt doctores quorum ope
ra doctrinis contradicunt. Ideo ſe
pe contempnitur quod docet. Sed
vtinam multi tam bene facerent
quam bene loquuntur. vt optat Lac
tancius libro de vera religione
et ſapiencia. Et in prouerb. ſa
piencium di. quod doctor turpis ē q in
officio labitur cunus vult eſſe
magiſter. Et Senec. ad lucillū
ep. xxiiij. Hoc turpiſſimum eſt
quod nobis obici ſolet. verba nos
philie non opa tractare. Vnde Ca
tho. Que culpare ſoles ea tu ne
feceris ipſe: Turpe eſt doctori cū
culpa redarguit ipſum Plurimi tamen
doctrinis ſanis intendunt qui vi
tam brutalem ducunt. vt tangit
Ariſ. primo Ethicorum quos odio
habuiſſe quidam dictus patum
cus fertur vt ponit Agellius et
elymandus in cronicis ſuis. de
quibus Lactancius libro de fal
ſa religione et ſapiencia. Qui
dam inquit ſuo obtentu ſapiencie
vicia ſua celantes domi faciunt
ea que in ſcolis arguunt. ſicque
docent tantum nec faciunt ipſi
preceptis ſuis pondus detrahunt
Et ibidem Turpe eſt ad philiam ten

dere et ſapiencie opa non agere
Talis enim vita non vera ſed
palliata eſt. Quomodo enim putabis
veteres ſuis profuiſſe doctrinis
niſi quia verbis et operibus docuerunt
Legimus enim philoſophum xenocratem
ſuis doctrinis multos correxiſſe
vt narrat Valerius li. vi. quod cum
polemus quidam adoleſcens luxu
ria et voluptate infamis eſſet nec
non de tali infamia gaudioſus
accidit tamen vt quadam mane p
dicti philoſophi ſcolas ingrederetur. quem
cum xenocrates vidiſſet. pter
miſſo ſue lectionis propoſito de
modeſtia et temperancia atque con
tinencia loqui cepit et predicti po
lemi animum a diſſolucione vite euo
cauit. quod facere nequiuiſſet niſi ope
ra doctrine conformia exhibuiſ
ſet. nam teſte Senec. ad lucillū
ep. xxxiiij. Turpe eſt aliud lo
qui et aliud ſentire. Hiis ergo
ſermonibus diſcant viri pruden
tes docendi formam. ſuoſque di
ſcipulos ſtudioſos fieri ſuadeant
non ſolum libros euoluendo ſed
eciam mores componendo. Ve
rum quod vir ſpeculacioni deditus
et qui libros amat a criminum
feditate faciliune abſtinet et eo
multoque maiorem in ſtudio con
placenciam inuenit quam vo
luptas exhibere poſſit Inconſul
ta veruntamen quorundam
doctrina eſt et inmodeſta quo
rundam ſtudia. Omnia enim opa quantum
cunque bona fuerint menſuram petunt

Nec decet laboribꝰ et ſtudijs
vires ſuas deſtituere. q̄d faciūt
hij qui ſine requie docēt legūt
vel ſtudēt. teſte ouidio li. ij. de
arte amandi. Habenda eſt re//
quies. Da inquit requiem q̄e//
tus ager bene reddit. Et Ca//
tho. Interpone tuis interdum
gaudia curis. Unde Tibullus
Ite ꝓcul cure durum genus ite
labores. Et maximianus. Int//
miſſa minus ſarcina pondus ha
bet. Et magiſter Seylo. Ne g̃
uat ille labor in cuius pondere
labor. Et Ouidius in epiſtolis
Quod caret alterna requie du
rabile non eſt: Hec reparat vi
res feſſaq; mēbra iuuat. Itaq;
labor moderatus ſtudium non
faſtiditū vires ampliat. Unde
Caſſiodorus ep̄. xxiij. Iacet ſub
ocio laudabilis fortitudo. quia
ſcilicet gaudium interpoſitū cu
re fortificat animum.

De philoſophia ꝛ eius de
ſcripcione et vſu C. xij.

Vera phia amor ē ſapiē
Sed illa non ē ſapia q̄
ſtulta ſuadet fieri. cu//
iuſmodi eſt ſapiencia animalis
et dyabolica. cuius doctrina ſe//
ductio eſt. cuius amor non eſt
phia ſed mortis via eſt. Queſo
igitur vt cōſpiciamus gentiles
vera phia floruiſſe. Erubeſcant
igit̄ criſtiani qui ſapienciam p̄
termittunt Et ſi phie ſtudio in
tendunt. ſolum q̄runt appara//
tus verbales et inſtructiōes nō
exquirūt morales Nam ſocra//
tes et ſeneca ſic ſtudio ſapiēcie
vacarunt q̄ difficultatibus na
turalibus bonos mores premiſe
runt. Unde Socrates ad corri
gendos mores vniuerſam phi//
loſophiam applicauit. vt teſtat̄
Auguſtinus libro viij. de ciui.
tate dei ca. iij. Et Hieronimus
contra Iouinianum in ſuis epi
ſtolis. vnde ep̄. lx. Quid inquit
dauid extorſit de manu hoſtis
gladium et golye caput ꝓprio
mucrone truncauit. vt dicitur
i. Regum. xvij. Hoc quidā phi
proprijs dictis egerunt tamq̄
dicat q̄ philoſophi ſuis documē
tis malos mores ſic ſuppreſſe//
runt. ſicut dauid goliam gigā
tem ſuppreſſit. Dicamus igitur
philoſophorū ſanam eſſe doc//
trinam. dummodo quedam ſu
pflua abradant. Unde Hiero.
vbi ſupra. Quid inquit mirum
ſi ſapienciam ſecularem ꝓpter
venuſtatē eloquij ancillā, iſta//
helitica facere cupio Nam quic
q̄d in ea mortuū ē ydolatria vel
voluptate p̄ſcindo vel rado. ꝛ tūc
ex ea vernaculos genero dño
deo ſabaoth. Ibiq; multa enu
merat exempla de ſacris docto
ribus qui vſi ſunt phia ad vti//
litatem eccleſie. Ipſi ego ſileāt
qui verā phiā reprobāt dicētes
phoꝝ dicta inutilia fore. Si eñ
ñ nō ēdūt ſalt̄ Ieronio ēdant

Nullum eñi incõueniens appa-
ret cuiuſcũq; gentis dicta colli-
gẽ et ſuo ꝓpoĩto racõnabilit̃ ap-
plicare. Vñ Señ. ad lucillũ ep̃.
x. Non mireris inquit ex eadẽ
mat̃ia ſuis ſtudijs queq̃ apta
colligere. In eodẽ eñi campo ſeu
prato bos herbam terit. canis le-
porem. ciconia lacertam. tamq̃
dicat nullius doctrinã ſpernẽ-
dam eſſe quia ſapiens in qua-
libet querit quod bonum eſt et
ita ꝓficit et reprobat qđ malũ
eſt et ita id tollit quod alios in-
ficit. Quamq̃ igit̃ ſacra eloq̃a
quibuſcumq; ph̃oꝝ dictis ſta-
biliora et merito laudabiliora
ſint. nullatenus tamen depri-
menda Vnde yſa. xxiij. Erube-
ſce ſydon ait mare. Sup quo
verbo Greg. moral. primo. poſt
principiũ in ſydone inquit. Fi-
guratur ſtabilitas poſitorum in
lege. in mari autem vita genti-
lium. Erubeſce ergo ſydon ait
mare. quia ex vita gentiliũ re-
darguitur vita ſub lege poſitoꝝ
atq; ex actione ſecularium con-
funditur actio religioſorum dũ
illi eciam promittendo non ſer-
uant quod in preceptis audiũt
et iſti viuendo eciam ea cuſto-
diunt in quibus nequaquam
mandatis legalibus aſtrĩgun-
tur. iux̃ illud Ro. ij. Gentes eñi
q̃ leges non habent: que legis
ſũt faciũt. Que oĩa ideo allega-
ta ſunt eo q̃ dicta gentilium
philoſophorum non ſunt ↄtẽp-
nenda quia prodeſſe ſepius in-
ueniuntur. Et ſi mala intencõe
aut laudis cauſa flagella tule-
rint eorum exemplo redargu-
untur ſeu redarguimur ſi pro
eterna felicitate ea ferre contẽp-
nimus que pro terrena volup-
tate ꝑtulerunt In ipſis igitur
eorum malis inſtruimur non
q̃ ymitacionem mereamur ſed
quia pocius ea propter deum fa-
cienda ſunt que ipſi propter in-
anem vanitatem ꝑegerunt.
Vnde Auguſtinus quinto de ci-
uitate dei capitulo decimo octa-
uo Poſtquã acta romanorum
magnifica narrauit. concludit
q̃ ſi pro ciuitatis terrena gloia
tanta fecerunt. nos pocius pro
eterna. Vnde Criſ. ſup math.
Omelia xvij. añ finẽ. Excogi-
tate inq̃t ĝcoꝝ ph̃oꝝ acta et tũc
ſcietis q̃to ſupplicio ſumus dig-
ni eo q̃ leges diuĩas trãſgredi-
mur. Quibꝰ oĩbꝰ attẽtis pat;
quõ phyca doctrĩa vtil' eſt. ipa;
q; reuelatã gentilibꝰ ph̃is refe-
rũt plures vt tãgit Auguſ. viij
de ci. dei c. xlviij. Nec ꝑ gẽtiles
infideles gẽtiliũ teſtĩonijs alli-
ciunt̃ q̃bꝰ quãq̃ ſcriptura ſacra
nõ egeat. illi tñ egeant q̃ cũ ſint
gẽtiles abſq; teſtĩonio gẽtiliũ
ↄũti tacſant. Vñ Julianus. apo-
ſtota volẽs eũtere ecciam dei in-
terdixit filijs galileorum poeta-
rũ atq; ph̃oꝝ legere diſcipliãs

Nouerat eñ in ipſis multa cõ
tinei legis ſacra teſtĩonia. Con
cludamus itaq; gentiliũ dicta
vic vere ſapiencie pdeſſe :·

De dignitate et vtilitate
phie atq; ſapiẽcie C. xiij

ET ſepius dictum eſt .
phia vere ſapiẽcie amor
eſt. cui phi vere inheſe//
rũt eo q teſte Sen . ad lucillũ
ep. lxxxiiij . A ſapiencia enim
nunq recedit religio iuſticia et
pietas. q nullũ putat bonũ niſi
qd honeſtũ ẽ que nec hominis
nec fortune deleri poteſt mune
rib9 cuius hoc precium eſt. non
poſſe pcio capi O igit quantus
eſt ſapiẽcie amor. cuius ſtudio
nil occurrit pferendũ. cuius ad//
eptio nullo poteſt precio cõparari
Ideo puerb. xvij dicit . Quid
pdeſt ſtulto habere diuicias cũ
ſapienciã emere non poſſit ſic//
uera nil ſapiẽcia melius cuius
verus amor phia eſt . De qua
Tullius li . ij. de offi. c. primo
Quid enim eſt pter deos opta
bilius. quid enim preſtancius
quid melius. quid homini dig
nius ſapiencia qua phi nomi//
nant Non eſt inqt phia aliud
pter ſtudiũ ſapiencie cuius no
men adipiſci non merentur hij
quoz ſtulta vita eſt Unde olim
non decebat aliquẽ phm appel
lari niſi vita viueret honeſta .
Unde Agellius li. x. Abhomina//
bile inquit fuit apud phos no
biles q vita ignobiles ſeu de//
generes appellarentur phi. nec
inmerito. quia phi nomen ſanc
tum eſt . de qua phia loquens
Tullius in tuſcu. qonib9 li. ij.
c. iij . Phia inquit medet aĩs.
inanes ſollicitudines detrahit .
a cupiditatib9 liberat. pellit tio
res . Et Sen. ad lucillum ep.
xvi . Hec inquit quieta eſt et
contempni non poteſt. quin ym
mo apud peſſimos honor ẽ. Et
Auguſtinus xxij. de ciuitate dei
ca. xxij. Phia inquit vel ſapi//
encia donum dei eſt et auxiliũ
contra miſerias huius vite. de
qua loquens Apuleius in li//
bro de deo ſocratis in fine. Hac
inquit comitante omnia horrẽ//
da vlixes ſubijt. omnia aduer
ſa ſuperauit. Ea quippe adiutri
ce demeauit ad inferos & aſcẽ//
dit. Cillam nauigauit ſed erep//
tus eſt. ad lotophagos acceſſit
nec remãſit. ſyrenas audiuit nec
acceſſit . Nec eñ aliud in eodẽ
vlixe homerus docz niſi q ſp ei
comitem voluit eſſe prudenciã
quã poetico ritu mineruã nũcu
pauit Nũqd ergo ſapĩa ama
bil' eſt q adũſitati ſuccurrẽ ſol3
ſicuera ſic. ipſius autẽ amor vt
ſepe diximus phia ẽ. de qua tul
lius in tuſculanis qonib9 li. v .
phia inqt eſt vite dux. vtutũ in
dagatx. inuẽtx legũ. mgrã mo
rũ & diſciplie Nã ipa ẽ lex vite
vt iqt Se. ad lu. ep. lxxxviij

Jpſius ergo ſtudiũ cõmẽdabile dũmodo licito termineť fine Quia nil pdeſt phari niſi finis ſit adeptio vite beate. Vñ refert btũs Augu. li. iij. ſmonũ. ſer-mone lxxiiij. de quodã pho Jo-hãne qui cum q̃rerẽ q̃re phã-reť. reſpondit. pter vitã beatã Et q̃renti qñ haberet illam. re-ſpondit. cum hoc corpus relin-quero in terra Jtaqȝ finis phie vita honeſta ẽ per quã vita btã poteſt adipiſci. Jdeo Señ ep̃. lxxxxiij. i fine Jpſe ſcribe vt dũ ſcrib legas omnia ad mores et ſedandaȝ rabiem affectuũ. Jlli ergo phi non merenť nunciupa ci quorũ finis non eſt correctio moꝝ. Vnde Pollicr̃us li. iij. c. ix. loquẽs phis ſic ait. Jn ipſis inquit fuit ymago virtutis et vtinã inueniať in nob qui vir-tutis ymaginem teneat. Quis eñ vmbrã virtutũ induit quibꝰ viderimus floruiſſe gentiles. Quis eñ themiſtidis diligen-ciaȝ. frantonis grauitatẽ. cõtinẽ-ciam ſocris. fabricij fidẽ. pudici-ciam ſcipionis. longanimitatẽ vlixis. cathonis pcitatẽ. titi pie-tatẽ ymitať. Hij eñ laudabiles viri quaſi q̃dam ſeculoꝝ ſuorũ ſydera ſplẽduerũt illuſtrãtes tẽ-pora ſua. hec ille. Quis ergo ſa-pienciã amicã ſibi non cõſtituet ex quo laudeȝ et omniũ bonorũ genera pſtat.

¶ De famoſis illuſtribuſqȝ phis qui ſapienciam ama-uerunt Caplm̃ xiij.

Plurimi phi ſapiẽcie ſtu-dio floruerũt. it quos p̃-cipui ſeptẽ dicti ſapien-tes extiterũt. vt tangit Augu. xviij. de ci. dei c. xx. quorũ mu-neribus ſublimata eſt ciuitas athenienſiũ quorum reſponſis tamq̃ celeſtibus oraculis totus orbis certificatus eſt et tamq̃ planetis ſeptẽ non errantibꝰ il-luſtratus. phorũ tamen q̃ſo vt laudes ſpecificemus. Refert eñ Agellius li. xxi. q̃ Solon vnus fuit ex ſeptẽ ſapientibꝰ qui pri-mus athenienſibꝰ legem inſti-tuit Et vt refert pompeius li. ij. Athenienſes loco legũ libitũ ha-bebãt. Sed fuit ſolon vir inſig-nis electus vt leges ciuitati p-picias ederet. quod feciſſe non dubitať. Hic autẽ ſtudioſiſſi-mus extitit primuſqȝ inceri ſa-piencie indagini vacabat. vt re-fert Valerius li. viij. c. vij. Ve-ritatẽ eciam dicere non timuit q̃ a put refert Tul. li. de ſenec. phiſiſtratus tyrãnus cum inter-gauit qua ſpe fretus tã audac-ter ſibi reſponderet. qui reſpon-dit. ſenectute. q̃ſi di. p diceñda veritate ſe pati mori Rurſus au-ara. ſapiãȝ ſic amauit vt ſe na-tũa ad eius cõtẽplacõeȝ fatereť. q̃ eciam videns ſuas poſſeſſiões deſertas, nũe curauit vt iq̃t val. li. viij. c. viij. morteq̃ȝ cõtẽpſit

Et cum factus eſſ&ebar;. xvij. anno
rum phari athenis acceſſit ⁊ cū
ſocrate trib9 annis moratus eſt
Et ſocrate mortuo platoni. xx.
annis adheſit. poſt mortē vero
platonis vixit. xxiij. annos in
qbus parti docuit allexandrū
et in parte conpoſuit libros cu
ius conſilio fuit allexander doc-
tus. Unde poſtmodum toti mun
do imperauit. De quo ariſtoti
le loquens Augu. viij. de ci. dei
c. xi. Ariſtotiles inq̄t platonis
diſcipulus vir excellentis inge
nij yypotetica condidit Et tul.
li. i. de diuinacōe c. xi. Ariſtoti
les inq̄t ſingulari et pene diui
no ingenio floruit. Fuitq; mo-
derate vite et voluptates reſpue
bat. reſpuendaſq; docebat. vt
inq̄t Valerius li. vij c. vij. Hūc
etiam egregiū phm nuncupat
Auicenna iij. ſue methaphiſice
c. i. Et principez phorum Rabi
moyſes appellat c. iiij ¶ Ceterū
alij philoſophi fama grandi et
nomine floruerunt. ſcilicet xe-
nocrates mundi contemptor di
uiciarumq; ſpretor Nam alex-
andri munera repulit vt refert
Tul. in tuſcul. q̄ſtionib9 li. v.
¶ Floruit eciā phedino ſocraticus
qui librū de immortalitate edi-
dit. vt refert Agellius li. iij.
¶ Floruerūt Apuleius pheſippus
virtutibus ingenioq; grandi.
Theofraſtus quoq; ariſtotilis
diſcipulus plurimos ſcripſiſſe
libros fertur. ¶ Pictagoras quo
q; ſapiencie ſtudio totam ſolli-
citudinem ſuam exhibuit. Qui
cum interrogaretur an ſapiens
eſſet. Reſpondit q non ſapi-
ens ſed ſapiencie amator exiſte
ret. Itaq; hoc nomen Philoſo
phus extunc manauit vt ponit
Tullius in tuſculanis queſtio
nibus libro quinto Nam phs
ſapiencie amator interpretatur
Hic eciam Pictagoras muſi-
cam adinueniſſe fertur vt ponit
Macrobius libro ſecundo poſt
principium ¶ Rurſus Carnei-
des fuit vehementiſſimi ſtudij
vt ponit Valerius libro octauo
capitulo ſeptimo. Et Themo-
ſtenes induſtrioſus extitit et
elegantia prefloruit. yppocras
quoq; et Democritus ſapien-
cie ſtudio viguerunt. virtutib9
q; ſūme adheſerunt. vt tangit
Agellius libro ſcdo. Rurſus ze-
non cōſtancia atq; moderancia
Et thaucus paciēcia Stoycus
quoq; ex magnanimitate phi-
illuſtres floruerunt. Ceterū lau
des innumerabiles de marco tul
lio. de Chilone. de Seneca Pli
nio ſcribi poſſent. quorum lau
dibus breuitatis cauſa preter-
miſſis concludamus philoſo-
phos illuſtres dono ſapiencie
quam dilexerunt extitiſſe.

De ſtudijs et ſectis phi-
loſophorum . C. xv.

Vnde ſicut recitat Tullius in tu
ſcul· q̄ſtionib9 li·i· cuidā q̄ren
ti ante mortē· an in patria ſua
vellet ſepeliri· reſpondit· non eſt
neceſſe· vndiq; enī ad inferos
tendendū eſt ¶ Ceterū dyogenis
phī ſapienciā legimus qui ob
cius amorem diuicias cōtemp//
ſit· vt refert Hieroni· cōtra Jo//
uinianum· omnibuſq; venditis
ſolum palliolū ꝓ veſte reſhua//
uit et in dolio volubili ꝓ domi//
cilio morabat· vt tangit Juue//
nal· li·i· ſathira ſcda· Vnde glo
riabat̄ q̄ fuerat ex diuite fac//
tus paup· nilq; ſibi deerat quia
nil deſiderabat· iniuriaſq; non
timuit· Vnde cum q̄dam adole
ſcens faciem eius cōſpueret: ira//
tus non fuit· vt refert Sen̄· li·
iij· de ira ante fine· Cum eciam
quidā dictus lentulus in faciē
eius cōſpuiſſet: loco vindicte fa
ciem ſuā abſterſit Hic eciā mo
ri non timuit· nec faſtum ſepul
ture q̄ſiuit Quin ymo vt refert
Tullius in tuſcul· q̄ſtionib9 li·
primo· moriēs iuſſit ſe proici in hu
mat ū ſeu in ſepultū ¶ Rurſus con
memoremus ſocratis laudes q̄
princeps fuit phīe et de celo eā
cōuocauit· in vrbibuſq; colloca
uit· vt inq̄t Tullius li·i· in tu//
ſcul· q̄ſtionib9· Huic eciā ſocr//
ti comes fuit ſpūs ipſū in mul//
tis erudiēs· ſicut ait Apuleius
qui prelibatū ſpiritū deum ſocr//
tis credidit· Et ob hoc librum

quendam de deo ſocratis intitu
lauit· Hic autem ſocrates de ſe
nil preſumpſit· ymmo ſe nichil
ſcire affirmauit· vt ponit cōmē
tator ſup libro primo Ethicorū
Vite quoq; ſobriiſſime extitit
vt refert Agellius libro xxi· pa
cientiſſimuſq; fuit Vnde Sen̄·
ad lucillum epiſtola xviij Exem
plum inquit ſi deſideratis acci//
pite ſocratem ſenem· per omnia
aſpera iactatum inuictiſſimum
quia ſcilicet in aduerſitatibus
pacientiſſimus extitit· omnes
q; diuicias cōtempſit· vt inquit
Tullius in tuſculanīs q̄ſtionib9
libro v· Vnde ꝗ princeps phīo//
rum fieri meruit· ydolaq; vene//
rari recuſauit· Vnde tullius vbi
ſupra ca· xij· Taceo inquit de
phīs ſocrate contentus· qui in
contumeliam deorum querciam
et canem deferebat· Sed et ꝓp
terea mortuus eſt ſocrates quia
deos deſtruebat· vt refert Boe
cius primo de conſolacione ca·
tercio· Et Auguſtinus de vera
religione capitulo primo ipſum
cōmēdat eo q̄ ꝓ deos uitare con
tēpſit Vn̄ refert cōmētator boecij
q̄ ſocrates vnicū deū profeſſus
eſt· in cuius noīe venenū ſuptū
nō nocuit· ſed in noīe pluriū
deoꝝ venenū ſumē coactus mor
tuus eſt· Et q̄s dicit ſocrē vnū
deū cōfitei· īv̄a ſapīa cuius ama
tor extitit· ſuiſq; doctrinis cōpli
ces· ſuiq; tpis hoīes illuſtrauit

Nō q̄ fuit deꝰ ſocratiſ

nec tyrannorū minis territus eſt
Sed pocius eodē vultu quo tri
ginta tyrānos ſolus aliquando
in ordine redegerat. Eodē vultū
carcerē intrauit nec enim poterāt
carcer videri in quo ſocrates erat
Vt refert ſeneca ad clinaȝ Et
idē ſeneca libro de ꝓuidēcia poſt
principium ſocrates inquid il-
lam pocionem publice nuptam
non aliud ꝙ medicamentū in-
mortalitatis obduxit ⁊ de mor-
te diſputauit vſqȝ ad ipſam ſu
amqȝ mortē ꝑſompniauit Vt re
fert tullius libro ꝑmo de diui-
nacione capitulo xi. Sepulturē
qȝ culmen ſpreuit vt tāgit tulli.
in tuſcul. qōnibꝫ li.i. añ finem
¶ Ceterū platonis phi quaſi di-
uini laudes nō ꝑtermittamus
quē multi referūt non aliter ni
ſi de ꝑtu vginis edicta editū vt
refert Anaxilides li. iij. phie
Cuius narracō licȝ falſa ſit. pla
toni tamē laudes aſcribit. De
quo eciam refert Tullius li.i.
de diuinationibꝫ c. xvi. ꝙ cum
in cunis dormiēt apes in ſuis la
biolis ↄſedebant. ſucqȝ future
facundie ſignū fuiſſe reſponſū
eſt. Cuius eciā ꝑtus matri eius
ex quadā diuina reuelacōe in-
timatus eſt vt habet̄ in li. qui
dicit̄ Suda. Hic eciam plato
egiptū parteſqȝ ytalie tranſcur
rit vt phie doctrinaȝ adipiſcēt̄
Vnde ad tantā eminenciā phie
ſuo ingenio atȝ ſtudio ꝑuenit

vt tam antecesſoribꝫ ꝙ eciam
ſucceſſoribꝫ impar viſus eſt vt
refert policratus li. vij. c. v. Vnde
Cicero platonem vocauit deum
phoꝝ vt refert Augu. ↄtra iu-
lianū li.i.c.iiij. ante finem no
minauit. Hic eciaȝ plato libidi
num atqȝ ↄcupiſcenciaꝝ ſectas
fugauit et ab vrbe recedēs vil
lam achademie ꝑ ſtudio ſapiē
ſeu phie elegit et de morte cogi
tans nullam ↄplacenciā in mū
do ↄſtituit. Vnde phiam medi-
tacōnez mortis dixit. vt refert
macrob. li.i.c.xxxi. Hūc eciā
platonē auguſti. ceteris phis
prefert viij. de ci. dei c. viij. Et
Augu. in li. ↄfeſſionū fatet̄ ſe le
giſſe in libris platonis princi-
piū euangelij Johannis. vbi
habet̄. In principio erat ver-
bum et verbum erat apud deū
Hunc eciaȝ platonē innumera
biles hyſtorie cōmendant cius
qȝ doctrina laudibꝫ legit̄ dig-
na Nam meditacōni ſapiencie
ita inheſit vt cogitando atqȝ
meditando moreretur et ipſum
ad deos tranſlatum fertur. an-
no vite ſue lxxxi. De cuius obi
tu refert pollicratus li. vi. ꝙ ſol
e celo viſus ē cecidiſſe die qua
phorum princeps plato rebus
exceſſit humanis ¶ Rurſus Ari
ſtotil ſummiqȝ philoſophi lau-
des tranſcurramus. qui cum iu
ucis eſſȝ doctrinā eloquēcie do
cebat vt hēt̄ in ↄmētis homeri

Philoſophoꝝ varie ſūt
ſecte. diuerſaqꝫ ſtudia
ꝯmemorantur. Vnde in
ter ſectas famoſas quedam ꝓ-
ypotetica dicta eſt quam Ariſ-
ꝯdidit. Alia autē fuit ſecta dic
ta ſtoycoꝝ. Cuius principes fu-
erūt zenon et Criſippus. vt ait
Agellius et recitat Auguſtinus
ix. de ci. dei c. iiij. Et Seneca
ad Elbiā dicit ꝙ a zenone in
cipit rigida et virilis ſtoycorū
ſapiencia. et apud iſtos dolor
dicebat indifferens et non ma
lum. Dicebant enim ꝙ paſſio
nes non cadunt in ſapientē. Et
teſte tullio li. iij. de officijs c. ij
hij dicebant ſapiētes eſſe ami
cos ſapiencie et nichil eſſe ama
bilius virtute. vt ponit tullius
li. primo de natura deoꝝ. Dice
bāt eciā omnes inſipientes in-
ſanire. vt ponit idē tullius in tu
ſculanis ꝗſtionibꝯ c. iiij. Ceteꝝ
alia fuit ſecta Achademicoꝝ. ꝗ
ſūt dicti ab achademia ciuitate
ꝗm plato ꝓ ſtudio elegerat et ex
qua oriundus erat Qui de ſin-
gulis dubitabant. nilqꝫ affir-
mabant certū. quoꝝ opinionē
ꝯfirmaſſe videt Eraclitus. Ve-
rūtamen in hoc defecerūt. quia
nichil certū crediderūt. quia ſal
tem apud eos certum erat nil
eſſe certi. prout arguit Augu-
ſtinus. In plurimis tamen ſci
encijs et virtutibus huius ſecte
philoſophi claruerunt. licet in

predicta opinione defecerūt In
ſuper alia fuit Epicurorū que
dicta fuit ab epicuro athenien
ſi. quī poſuit voluptatem eſſe
ſummum bonum. vt ponit Agel
lius libro decimoquarto. Po-
nit eciam duo eſſe bona ſcilicet
corpus ſine dolore. et animum
ſine tribulatione. vt ponit Se
neca epiſtola ſexageſima nona
ad lucillum. Huiuſmodi autē
ſecta que felicitatem in volup-
tate carnis poſuit reprobanda
eſt. Si autem in voluptate mē
tis ſupponēda eſt. et ita poſuiſſe
epicurum arbitratur Seneca li
bro de conſtancia ſapientum et
libro quarto de beneficijs capi-
tulo ſecundo. vbi declarat epi-
curum felicitatem in voluptate
mentis credidiſſe. Hijs igitur
narrationibus aperte oſtendi-
tur multiplicem fuiſſe philoſo-
phorum ſectam Omnium tamē
finis fuit attingere ſapienciam
Et licet ad diuinam non per-
uenerint. humano tamen ingeio
artibus inuentionibuſqꝫ huma
nis intenderunt Appropriantes
gramaticā lune logicā ſoli Mer- Artes libāles applicāt planetis
curio rethoricam. Veneri ariſme
tricam. Marti muſicam. Ioui
geometriam. Saturno aſtro-
nomiam. Aliaqꝫ ſcrutinia alijs
aſſcripſerunt. Horum qꝫ que
dam famoſa ſtudia conmemo
rantur que olim a principibus
ſtudioſis exordium acceperunt

Vtinam ab indoctis principibus caſum habere non incipiāt Vnde allexander neqm li· de naturis recū ɔmemorādo antiq̄ tēpora ſic ait· O felicia antiquorū tēpora in quib' ipſi imperatores mundum ſuſtentātes ſeipſos philoſophye dederunt · Vt allexander iulius ptholomeus q̄ fuerūt viri ſtudioſi· Et ſubdit cuiuſlibet inq̄t regni gloria creuit ī immenſū q̄ diu ārtibus floruerunt et ſtudio · Victoria enim milicie et gloria philoſophie quaſi ſimul concurrerunt · Nam exquo greci romaniq̄ ſtudia perdiderunt Extunc ſemper deciderunt· Vnde regnantib' athenienſibus mineruam id eſt ſapienciam coluerūt · Vt refert auguſtinus xviij· de ciuitate dei capitulo octauo · Numeremus ergo que philoſophorū ſtudia famoſa fuerūt et cum hyſtoriographis dicamus tria fuiſſe ceteris ſolempniora ſtudia Quorum primum athenienſe· Secundum Romanum Et tercium pariſiēſe · De ſtudio autem Athenienſi refertur q̄ ſollempniſſimum extitit· Vnde ciuitas athenarū nutrix fuit liberalium arcium atq̄ phorum Vnde Hieronimus prelibatā ciuitatē commendat dicens ſtudio aptiſſimam fore· primaq̄ leges tradidit· Alijſq̄ ciuitatibus iura tranſmiſit· in qua fuit dyoniſius criſtiane religionis doctor eximius · Huius autem ſtudij ſcilicet athenienſis introitus ſolis pacientibus permittebatur· Vnde ad portam ciuitatis ſedebat ſenex ad obiurgādum volentes intrare Et ſi videbat ſigna impaciencie repellebantur Si autem paciencie admittebant· Aliud autē fuit ſtudium ſollempne dictum romanum in quo floruit ytalicū genus philoſophorum· ibiq̄ refulſerunt Julius ceſar· Catho· Virgilius · Tullius Nam de iulio q̄ ibi floruit patet libro de vita ceſarum · De Cathone narrat Solinus libro primo Ibiq̄ docuit rethoricam Auguſtinus vt ipſe met fatetur libro quinto confeſſionum· Certum aliud ſtudium et tercium dictum eſt pariſienſe quod florere cepit tempore karoli magni · Quod quidem ſtudium Alquinus de roma pertulit · Huiuſq̄ ſtudij quatuor fuerunt fundatores ſcilicet Rabanus· Alquinus · Claudius· et Johannes ſcotus· Et prout narratur in Cronicis metropolitanis Arelatenſium tēpore karoli magni duo monachi ſcoti cum mercatoribus ad franciam acceſſerunt · Et interrogabant ſi quis ſapienciā emē vellet Ob h° plurimi ſtultos ipſos reputabāt· michil om̄us tū h° v̄ba ad rēgē puenerūt

Quibus adductis interroga-
uit eos an ſapienciam haberent
quam vendere vellent. Qui re-
ſponderunt ꝙ ſic. Quibus rex
Quid pro ea vultis habere. qui
reſponderunt. Tria petimus.
locum optimum. Diſcipulos
ingenioſos. Et victum et veſti-
tum. Quibus conceſſis ſtudiū
pariſienſe inceptum et extunc
dilatatum eſt. Tunc vero tem
poris erat quoddam caſtrum
dictum yſeos ſic dictum a no-
mine cuiuſdam dee dicte yſis
que ibi colebatur. quod caſtrū
nunc Meldinum vocatur. et
inde Pariſius nomen accepit.
quia dicitur Pariſius quaſi
par yſeos Nam in hoc par erat
quia ſupra Secanam fluuium
quemadmodum ſitum eſt. De
hac ciuitate pariſienſi loquitur
Boecius primo de diſciplina
ſcolarium In ciuitate inquit ni
lij que pariſius dicebatur mul-
tas artes meditare pſpeximus
vbi ait expoſitor ꝙ Julius ceſar
ampliauit pariſius ſed non fū
dauit :.

Quomodo magice artes
ſunt inutiles Capitulū
decimumſeptum

Magiceartes non ſunt niſi
ſeductiones et adinuē-
ciones dyaboli. et ideo
inter numerū ſciencia non de-
bent ſituari. ſed pocius reſecari
debent tanquam herbe nulla-
tenus ſemināde in agro vere ſa-
piencie. Solent autem artes
magice nominari ſeptem. Que-
dā enī dicitur geomancia. Cuius
diuinacio fit in terra Nam geo
idē eſt ꝙ terra et mancia diui-
nacio nuncupatur Secūda ars
dicitur ydromancia. ab ydros
quod eſt aqua. et mancia di-
uinatio. quia eius diuinacō in
aqua fieri ſolet. Tercia ars
dicitur Aeromancia. cuius di-
uinatio fit in aere. Quarta ars
dicitur Pyromancia. cuius di-
uinacō fit in igne Nam pir idē
ē ꝙ ignis. Quīta ars dicitur cyro
mācia cuius diuinacō fieri ſolz ī
manu. nā cyros id ē ꝙ manus
Sexta ars dicitur Aromancia
cuius diuinatio fieri ſolet in ſca
pulis beſtiarum Nam armus
ſcapula nūcupatur. Septima
ars dicitur Nigromancia. cu-
ius diuinatio fieri ſolet cum in
uocatione demonum. qui ni-
gri comperatiue dicuntur. Ha-
rum autem arcium tanta eſt ſu
perſticioſitas vt non ſolum ve-
ritatem non contineant. quin-
ymmo ſolis mendacijs replete
ſint. Nec ſolū male ſunt quia
prohibite. ymmo pocius ideo ꝓ
hibite. quia peſſime et vſque-
quaqz friuole. Verum ꝙ tali-
um arcium amatores hec dicta
voluntaria reputarent niſi ratio
aliqualis oſtenderet. Inquira
mus g° an aliq ī ꝑdictis ārtibꝫ

ↄtineatur veritas et racionibꝰ re-
ſpondeamus eorū qui ita opi-
nari videntᷣ. Scrutādo igitᷣ hu-
ius dubitatis veritatē katholi-
ce pfiteri habemus p̄dictas ar-
tes et q̄ſcunqꝫ alias ſimiles fri-
uolas inutiles ꝛ falſidicas oīno
exiſtē. ipſarūqꝫ ſtudium nulli
ſapienti congruē. Unde leuitici
xix. pcipiēdo dr̄. nō declinetis
ad magos nᵉ ab ariolꝭ aliquid
ſciſſitemi. Et ſaul abſtulit ma
gos ꝛ ariolos de terra ꝛ. interfecit
eos qui phitones hēbāt in ven
tre. vt dicitᷣ. i. Reg. xviij. poſt-
modū tamen conſilium a mulie
re phitoniſſa accepit et non ſpe
rauit in domino. ideo interfecit
eum dominus et tranſtulit reg
num eius. vt dicitᷣ primo para-
lipomenon x. Rurſus et manaſ
ſes a domino punitus fuit eo ꝙ
ſompnia et auguria obſuauit
magoſqꝫ et incātatores habuit
vt patet ſcdo Paralipomenon
tricesimo tercio. Dicitur ꝙ di-
uinatio erroris et auguria mē
dacia ſompnia maleficiū vani-
tas ē. Et zacha. x. dicitᷣ ꝙ diui
ni viderunt mendaciū et ſomp
niatorēs locuti ſūt fruſtra. Sed
reſtat vt rationibus obiciēciū
reſpondeamus. Quis enim di
cere poſſet ꝙ cum demonibꝰ lo-
q̄ peccatū eſt. quia et hoc feciſſe
xpiſtū legimus. vt patet Ma
thei quinto. vbi habetur ꝙ cri-
ſtus demonem interrogauit di

cens. Quod eſt tibi nomē. qui
reſpondit legio. multi enim ſu
mus. Si ergo nigromancia
cum demonibus loqui doceat.
hoc prohibendum non apparet
Huic autem ambiguitati reſpō
dere phas eſt. dicendo ꝙ demo
nem interrogare. nigromancia
non eſt ſed ſortem aut ſpem in
demoībꝰ conſtituē ſupſticio eſt
quod xpiſtum feciſſe abſit vt
credamus. Ait enim. Vade ſa-
thana. Huic enim reſponſioni
alludit Beda ſuper Matheum
octauo capitulo. Rurſus diui-
nationes quidam aſtruunt ve
ritates Nam ſauli interrogan-
ti de euentu futuri belli a mulie
re habente ſpiritum phitonicum
reſponſum fuit illud quod poſt
modum accidit. vt patet pri-
mo Regum octauo. Videntur
ergo diuinationes veritatem cō
tinere quod abſit Nam demo
nes quandoqꝫ vera dixiſſe non
dubitamus. ſuoſqꝫ ſectatores
per hoc allicientes. Sed ſubti-
liſſimus ille mendax ideo vera
quandoqꝫ profert vt ſuis men
dacijs aggreget fautorēs Nam
mendacius ſi ſemper fuiſſet quis
ei credēt Nimirum ergo ſi diui
natorēs quandoqꝫ vera dixiſſe le
gamus hoc tm̄ non hꝫ ex ſe ars
aliq̄ magica ſꝫ dyabolica aſtu-
cia vera q̄nqꝫ ꝓmiſcet vt ad ſup
ſticioſam credulitatē hoīes alli
ciat. Vn̄ aug. li. ij. de doctrina xpi.

ↄcludit ꝙ om̄es tales ãtes ordinant ad malum fin̄e vtputa ad deceptõꝫ et ydolatrie speciẽ Sed quid dicemus de ioseph quĩ auguriaĩ ſolebat cũ cypho ſuo quẽ poſuit ĩ ſacco benyamĩ vt patꝫ Gen̄ xliiij. videt̄ ergo ꝙ auguriaĩ non ſit illicitũ Hic dicemus ꝙ ioſeph ſe diuinatorẽ ſolũmõ oſtẽdebat ſeu ſingebat vt ſuis frĩbꝫ terrorẽ ĩducerẽt. omnes eni̅ ſuos fratres cognoſcebat et tñ per auguriũ ipſos ſe ꝯgnoſcere ſimulabat. Rurſus quid dicemus quoniã in auibꝫ auguria quedã fieri creduntur Vnde Jere. viij. dicitur ꝙ miluus in celo cognouit tempus ſuum. Refert eciaꝫ Eutropius ꝙ Romulus a vulturibꝫ ſuũ futurũ imperium didicerit. Et karolus magnus auium vociferatu hoc idem accepit. Hijs vero non obſtantibus auguria vana ſunt. Auium tamen nature multe ſunt et temporum varietatem quandoqꝫ deſignant nec diuinacio eſt ſꝫm temporis qualitatem ab auibus accipere. ꝙn ymmo vera philoſophia Sed ſuperſticioſitate credulitatem adhibere. vanitas et ſuperſticio eſt Miſterio tamẽ diuino aut forſitan dyabolico multum miranda cum auibus fieri potuerunt Nulla eſt tamen in augurijs ãbitranda veritas niſi quantũ ex rerꝫ naturis tp̄is ꝯmunes paſ

ſiones accipi poſſunt. Et hoc eſt quod credimus Jeremiam de miluo dixiſſe velle. Rurſus quid dicemus qd narrat Joſephus li. v. antiqtatis iudaice q̄lit ĩ deſtructiõe ciuitatis ihrlm̄ qdam exorciſta iudeoꝝ. mediantibꝫ herbĩ q̄buſdaꝫ et quibuſdã caracteribꝫ quendã demoĩacum a demone liberauit Et hoc factũ fuiſſe corã tito et veſpaſiano refert Poteſtas eciam hoc faciendi erãt exorciſtaꝝ iudeoꝝ prout affirmabãt. Et in ſignũ expulſionis demonis ponebãt pelũĩ aqua plenã et demon exiens ſubuertebat. Talis aũt ſubuerſio ſuũ exitũ deſignabat Albtus eciam de mirabilibꝫ ſeu de mineralibus multa mirabilia refert facta in partibus germanie mediantibus caracteribus impreſſis in lapidibus precioſis. Ex quibus narracionibus videtur ſortem poni poſſe in hijs que per diuinacionem ſiunt Nichilominus tamen apparꝫ vt dicamus nullã in iſtis virtutem exiſtere. Negare tamen non poſſumus mirabilia quamplurima mediantibꝫ herbis et lapidibus facta fuiſſe. Talium autem virtus nõ magica ſed naturalis eſt. De caracteribꝫ aũt dicemus nullã vtutẽ ipos hũiſſe ꝫ oĩa que fcã ſũt ã ex virtute officij. aut ex fraude demoĩs pacta fuiſſe credẽ libet

Uirtus autem officij hec potuit
eſſe quia exorciſte eciam veteris
legis ſue vocacionis et dignita//
tis racione quedā agere potuerēt
Et ſicut de noſtris accolitis di//
cimus. ſic fortaſſꝫ ſupꝫ demones
aliqualē et forſitan magnā po
teſtatē habuerūt. Ceterū quid
dicemus de arte notoria q̄ ma//
gicam ſentire videt̄. plures eñ
ipſam aſſerūt validā veracē et
efficacē. Huius autē artis libel
los duos vidi michi alieno mo
du exhibitos. quorū vnus inci//
pit. Ego ſum alpha et o Cuius
compoſitor Ptolomeus credit̄.
Alius vero incipit. Aue gracia
plena. Cuius inuentor Johan//
nes monachus carnotenſ fert̄
Quorū librorꝫ volumina p̄ma
facie grata apparebant et diui//
nacōibꝫ q̄ꝑplura fauere videban
tur. pluribuſqꝫ teſtimonijs pre
dictorꝫ ꝯpoſitorū q̄libꝫ ſuū obte
tum aſtruebat. Quid ergo dice
mus nunq̄d arti notorie prebebi
mus fauorem eciā diuinacōnes
aſpernendo Hoc nequaq̄ꝫ quia
magicis artibꝫ atqꝫ diuinacio
nibꝫ ars notoria valde et nimis
vicina ē. Sed reſtat vt ſatiſfa//
ciamus predictis teſtimonijs.
Ipſis autēꝫ ſatiſfacere facile eſt
Sibi eñ mutuo ꝯtradicētes ſe
ipſos interimūt Nam Johēs mo
nachus carnotenſ artē ptolo//
mei repudiat et omnino reca//
lumpniare nititur. eo q̄ꝑ verba
quedam occulta in arte ptolo//
mei inſeruntur. quibus vt affir
mat dyaboli inuocant̄ Sed mi
rum eſt vt ipſe Johannes hoc
dicē nō vereat̄. viſo q̄ꝑ ſue ārtis
fabuloſum conpendium eundem
continere effectum inueniat̄. ver
bis quoqꝫ extraneis ⁊ occultis
vtens. pocius decipere q̄ꝑ inſtruē
videtur. et ſcienciarum infuſio
nem ſub tali forma depoſcit vt
narrare non niſi deluſio ſit Hu
ius ergo artis conpoſitores con
tradicūt ſibi. hoc ideo eſt quia
ex regno dyaboli ſunt Omne au
tem regnum in ſe diuiſum deſo
labitur Nunquid enim ſcien//
cia dei donum eſt. dicente Apo//
ſtolo. i. corinth. xij. Hec autem
omnia operatur vnus atqꝫ idēꝫ
ſpiritus ſcilicet ſanctus diui//
dens ſingulis ꝓut vult. Stul
tum eſt ergo arbitrari ſciencias
acquirere poſſe diuinum deſolā
do cultum. Nam Auguſtinus
x. de ci. dei. allegat porphiriū fa
tentē et dicentē q̄ꝑ ab opeibꝫ de
monū non conſurgit purgacio
anime nec ydoneitas intellectus
Nam ſoli deo conuenit ſcien//
cias infundere Sic eñ legimus
Salomoni ſcienciā a domino
infuſam fuiſſe. vt dicitur tercio
Regū ſecūdo. Et ſcdō Paralipo
p̄mo. Similiter eciam infuſa
fuit apoſtoł. Vñ luce xxi. Ego
īq̄t dabo vobꝫ os ⁊ ſapiaꝫ cui nō
poterūt rēſiſtē oēs adūſarij veſtri

15

Cur demones non pōterūt sci-
encias infundere cum possint
corpora transmutare . vt inquit
Augustinus libro primo de tri
nitate Hic dicemus demones
multa reuelare posse deo per-
mittente. Quantum tamen in
eis est semp decipe querunt . Ab
ipsis ergo si bonum aliquod p
deat nō ipsorū sed donū dei est
Quis ergo tam amens vt deo
spreto p sciencijs dyabolum in
ploret. omnia enim dei sūt . Vn
Augustinus xxi. de ci. dei . Alli
ciunt inqt demones per crea-
turas quas non ipsi s deus cō-
didit Si ergo deus condidit om
nia q̄s aliū inuocabit . Forsitan
dicis q ars notoria dyabolum
inuocare nō p̄cipit . pocius ieiu
nijs et oracionibȝ vacare iubet
Hec autē honesta et bona sunt
dūmodo finem bonū p̄tendunt
Sed finis ille bonus non est
quando quis suis operibȝ sortē
adhibet credens suas cerimo-
nias huius virtutis existere vt
sciencias in momento acq̄rat .
Non sufficit ergo vt opa bo-
na videant sed oportet vt bono
innitant fini. Vnde Augustinus
libro p̄mo de doctrina xpiana
cerimonias magicas malas as
serit q̄ntumcumqȝ bone videan
tur quia malo innitantur fini
Eandē sentenciaȝ tangit Criso.
sup math . Adhuc restat vt de
sompnijs inq̄ramus an scilicet
reuelacōes aliq̄ innuē videant
Plures enī dicūt omne somp
niū aliq̄d designare futurū vel
venturū . Et ad hoc roborandū
q̄dam allegari p̄nt Nam Ge-
deon qui positus est in numero
sanctorū. vt patet ad Heb. ij .
ipse credidit int̄pretacōi somp-
nior . vt pȝ Judicū vij. Joseph
quoqȝ interp̄tatus fuit somp-
niū regis pharaonis vt habetur
Gen. xl. Et Daniel interp̄ta-
tus fuit sompniū regis babilo
nie. vt apparet Dan. ij. et iiij .
Auerrois eciaȝ sup li. de somp-
no et vigilia dicit sompnia q̄-
dā signa esse ab angel. Nūqd
ergo sompnia q̄daȝ sunt signa
futurorū et fere q̄dam p̄saga .
Ex p̄dictis sic apparȝ . Sed ob
stat illud deutro. xviij . Non
inueniet in te q̄ obseruet som-
nia . Et Catho ait . Sompnia
ne cures . Huius autē controuersie
enodacō tal' ē Dicimus enī q
sompnia q̄qȝ sūt sig futuor eo
q q̄qȝ causant' iux̄ disposicōes
corpis vel tpis . Vn Alb . mag .
sup li. de somp. et vigi. narrat q̄
lit cuidaȝ sompniauit semel q
pix nig̃ fundebat sup pectus suū
Et in c̄stinū colerā nigrā emisit
Quāobrē idē Alb. cū aristotile
cōcludit q medicis prodest de
sompnijs interrogare . q̄a q̄nqȝ
sunt signa q̄litatis corpis Hoc
autē modo sompnia interp̄tare
nō supsticiosū s racōnabile est

Alio vero modo contigit interp̄
tari ſompnia ſcḋm diuinam reue
lacionē· iuxta illud Numeri xij
Si quis fuerit inter vos ꝓpheta
domini apparebo ei vel p ſomp-
nia loquar ad illum · Hoc eñ
modo ſompnia interp̄tari mag
num et laudabile eſt. ſed non
omnib9 ꝯceſſum· Hoc autē mō
Joſeph et daniel vt pie credit̄
ſompnia interp̄tati ſunt ⁊ fue-
runt Si q̄s autē ſompnia int̄-
p̄taret̄ ſcḋm voluntariā ꝯiecturā
aut ſupſticioſā adhēſionē. ſeu
demoīs ſuggeſtionē· tal' inter-
p̄tacō friuola et vana eſt et a re
ligione xp̄iana recedit · His
ergo oīb9 ꝯcludamus ſompnia
diuinacōnes· arteſq3 magicas
nullius exiſtē vtilitatis· Quā-
obrē merito ꝓhibent̄ in decreto
xxvi· q· ij· et v· Et Deutro· xv
iij · dicit̄ · non ſit qui phitones
ꝯſulat neq3 diuinos· Ex quib9
omnib9 ꝯcludit̄ p̄dictū ꝓlcu
ma huic ꝓuerbium ⁊c̄ :·

Explicit primus tractatus
primi libri Sophilogij

Sequit̄ tractatus ſcḋs p̄
mi libri· qui eſt de ſeptem
artib9 liberalib9· Et p̄mo
de gramatica et eius inuē
torib9 Caplm̄ p̄mū

Gramatice exordiū in
uentoreſq3 narrat̄ ex
p̄dit A dauius euidē
ciā aduertend9 ꝙ gr̄ma
tica di a gr̄ma grce qḋ ē lr̄a latīe
et ycos qḋ eſt ſcīa de lr̄is et ꝯſe
q̄nt̄ de ydeomatib9 · Vn̄ ſciend9
ꝙ gr̄matica doc3 ydeoma ꝯgruū
et artificioſum ꝯmune nacioni-
bus multis· que diuiſe quantū
ad linguagia ꝓpria olim fuerīt
Unde autem ꝓceſſerit linguaꝝ
diuiſio ſatis patet ex libro ge-
neſ · yſiḋ · eciam libro ethimo·
narrat diuerſitatē linguaꝝ exor
tā fuiſſe in edificacōe turris ba-
biloīce Nam q̄dā nemrot dic
tus ſupbia tumeſcēs vt populo
domiaret̄ · ſecretaq3 dei audire
poſſ3 turrim altiſſimā ꝯſtruxit
Sed occaſione ſupbie eius lin
guas diuiſiſſe credit̄ deus · Pri
us eñ lingua vnica erat · ydeo-
matū vero multitudo ſcḋm aliq̄s
numerata eſt numero ſilicet ī
qui ꝓceſſerūt a filijs noe · Sci
endum ergo ꝙ a filijs noe pro
ceſſerunt gentes ſeptuaginta -
tres · vel ſcḋm alios ſeptuaginta -
due· ſalic3 ab ipſo Sem· vigin
tiſeptē· ab ipſo chā xxxi · et ab
ipſo iaphet quindecim· et toti-
dē lingue diuidi ceperunt· Adū-
tend9 tamen ꝙ tres ſunt lingue
p̄ncipaliores ceteriſq3 excellen
ciores ſcilicet hebraica greca et
latīa· int̄ q̄s linguas p̄ma fuit
hebrā oīm līguaꝝ mr̄ ꝯ nūcupata

Vtuntur autē iudei viginti dua
bus litteris· quarum inuentor
creditur moyſes · Syrorū autē
et caldeorū littere credunt̄ ab
abrahā inuente fuiſſe· Hebreo/
rū autē caldeoꝝ et ſyrorū littē
in numero et ſonis ↄcordant ·
ſoliſqꝫ caracteribꝰ et figuris diſ
crepāt· Egipcioꝝ vero lr̄as yſis
regina machiqꝫ filia · de grecia
veniens in egiptū repꝑit et egip
cijs tradidit· Verū ꝙ eciā egip
cij differentes habent lr̄as·q̄ſ/
dam ſcilicet pro vulgo et q̄ſdā
pro ſacerdotibꝰ· Secunda aūt
lingua principalis dicit̄ greca
litterarū autē grecorū vſū p̄im
phenices inuenerunt·vt tradit
lucanus· Sed Cadmus age/
noris natus grecas primus in
greciam attulit ſcꝫ decē et ſeptē
et poſtmodū alie littere addite
fuerūt Nam palamides de bel
lo troyano rediens tres adiūx
it Et tandē pictagoreas ſannus
y·grecū p̄mus formauit· vt tra
dit Parſius· Habent autē gre
ci litteras quinqꝫ miſticas·q̄rū
vna dicit̄ theca que mortē ſig/
nat·nam habet per medium ſui
telum ſeu lineā que mortis ſig
num eſt· Unde iudices olim il/
lam lr̄aꝫ apponebant nominibꝰ
illorum quos affligi volebant
Secunda littera miſtica dicit̄
y·grecum que deſignat vitā hu
manam eo ꝙ ſemper tendit ad
tenuitatem morte vite humane

Tercia littera miſtica dicit̄ thau
que figurā hꝫ dominice crucis· de
q̄ dictū eſt in Ezech· p angelū
Tranſi p mediū ihr̄lm̄ ⁊ ſigna
thau in frontes viroꝝ gemen/
cium et dolencium· Rurſus alie
due ſunt littē miſtice ſcꝫ p̄ma
que dicit̄ Alpha·et vltima que
dicit̄ O·et iſtas duas ſibi ven/
dicat xp̄c·iuxta illud Apocal·i·
Ego ſum alpha et o p̄ncipiū et
finis· Omnes autē littere apud
grecos et verba ↄponunt et nu
meros faciunt· Alpha nāqꝫ ſig
nificat vnū·Betha duo Gama
tria·Delcha q̄tuor·etc de alijs
Notandū eciaꝫ ꝙ omnes littē
grece incipiunt nomina ſua a
ꝓpria voce quā habent · et deſi
nūt in vocalem vt elcha betha
et ſic de alijs· Aduertendū eciā
ꝙ greci non hn̄t b·lr̄aꝫ·q̄n p̄mo
loco eius habent que dicit̄ vi/
tha ꝙ verū latini qui ꝓferunt
b·ipſū vocant betha·ſꝫ greci talē
lr̄aꝫ nūq̄ ꝓferūt q̄a ſtrictis la/
bijs nil ꝓferre ↄſueuerūt ſꝫ laxis
labijs et dētibꝰ oīa ꝓferūt· Et
hͦ mō lr̄a b·niſi ſtringāt̄ labia
mutatur in ſonum littere·v· cō
ſonantis · Ulterius aduerten/
dum ꝙ alpha de ſe apud gre/
cos eſt pura vocalis et tantum
valet quantū a Sed ſi iungat̄
quibuſdam vocalibus tunc mu
tat ſonum ſuum et fit dypton/
gus· Et ſimiliter dicendū eſt de
epſilon lr̄a ⁊ de iotha ⁊ de omicron

que omnes littere mutant so-
num quando vocalibꝫ quibuſ-
dam adiungunt. V. vero q̄ntā
vocalis apud grecos dicit pura
dyptongus. nec solet ſcribi niſi
adiungat ſibi omicrō et ipſilo
Rurſus ſciendū ꝙ iſte quatuor
littere. thita. phi. chi. pſi. non
repiunt apud latinos ſed loco
ipſarū plures litteras ſcribimus
Nam pro thita ſcribimus th.
pro phi ſcribimus ph. pro chi
ſcribimus ch. ꝓ pſi ſcribimus
pſ. Verū ꝙ greci aliquibꝫ carēt
litteris latinis quia non habent
c. nec q. ſed loco ipſarū ſcribūt
ſ̄az kappa Notabimus inſuper
ꝙ littera Epenthe hoc nomen
apud grecos accepit eo ꝙ q̄ntū
locū tenet in alphabetho ipſe ꝛ
et eundē locum in alphabetho
noſtro accepit Naꝫ pēnthe gre
ce idem eſt quod quinqꝫ latine
Vlterius notand ꝙ greci habēt
duo J quorū vnum dicit Jtha
et aliud Jotha et habent ſonū
ſatis cōformem Jn hoc tamen
differunt ꝙ Jtha dyptongus
et Jotha eſt pura vocal et hūs
habent eciā duplex o quorum
vnū dicit omicro ꝛ aliud otho
mega. et eundē ſonum habent
Differūt tamen in hoc ꝙ omi
cro eſt pura vocalis. et othome
ga eſt dyptongus. Vnde omi-
cro id eſt puum o. ꝛ othomega
eſt magnū o. Rurſus principa
liter aduertemus ꝙ tercia ling

ua principalis dicit latina quā
plures dicunt eſſe quadruplicē
Quedam enim eſt priſca. q̄daꝫ
romana. quedā mixta. et q̄dā
perfecta. omnes tamē ſunt vna
lingua Sed a modo ꝓnunciā
di talis differencia orta eſt Nā
diuerſe naciones diuerſimode
ꝓnunciant. eſto eciaꝫ ꝙ eandē
linguam habeant Sic dicimus
ꝙ gentes orientales verba con
munit formāt in gutture. ſicut
hebrei et ſyri. Occidētales aūt
verba formant in dentibus vt
ytalici et hyſpani. Gentes autē
mediterranee verba formant in
palato vt greci et aſiani. Ex ta
li ergo varietate pronunciandi
differencia predicta oriri potuit
Sed inquiramus quis litteras
inuenit Refert yſidorus quo ad
iſta narrator maximus. ꝙ nym
pha carmentis litteras latinas
p̄ma tradidit ytalicis. que car-
mentis alio nomine magis ꝓꝓe
nicoſtrates vocata eſt Verum ꝙ
decem et ſeptē l̄ias ſolum exhi-
buit. poſtmodꝫ vero alie littere
addite ſunt. Vnde p̄inc decē et
ſeptē littere fuerūt iſte. A b c.
d e f g i l. m. n o p. r. ſ t v
poſtmodꝫ autē h. littera ꝓ nota
aſpiracōis addita eſt Vnde ꝓꝓe
non littera ſed aſpiracōis nota
vocatur. litterā eciam. q. lacini
ꝓceſſu tempis inuenerūt. loco
cuius veteres ſcribebāt c. Hanc
autē litterā ſtꝫ q. hebrei nō h̄ńt

nec greci ſed ſoli latini. Rurſus
Saluſtius ludi magiſter pri
mus litterā. k. admuenit. loco
cuius veteres ſcribeant c. et q.
et ſupu acua a quibuſdam no//
minat᷑ Inſup ex tempore Augu
ſti. x. littera adinuenta eſt. Et
poſtremo tempore eiuſdez augu
ſti latini a grecis duas litteās
mutuauerunt ſcilicȝ y. grecum
et z. ꝓpter nomīa greca melius
ſcribenda. prius autem loco z.
ſcribebāt duas ſſ. et loco ipſius
y. ſcribebant i. latinum. Omni
buſqȝ ↄputatis ex viginti tribꝫ
litteris alphabetū latinorū con
ſtare dinoſcit᷑. Rurſus gramati
ce inuentores enarremus Nup
enim legi in quadā cronica ſcȝ
martiniana latinum inuentū
fuiſſe a quodaȝ rege romanoꝝ
qui nominabat᷑ Latinus. et ex
inde latinū tale nomen accepit
Noſtre vero gramatice fuerūt
plures precipue ſcriptores ſicut
donatus pſcianus et alij quā//
plurimi inter quos poteſt nume
rari ennius q̄ metra p̄mus com
poſuit. Cui ſucceſſerunt Anacre
on Sapho Occholoicus Symo
nides Thalophoicus Aſclepius
Virgilius Ouidius et Oracius
Homerus Pherecides. vt tra
dit Therentius. Ceteꝝ refert
yſidorus ꝙ homines primitus
ſcripſerūt ſuper folijs maluarū
et hoc narrat Cattulus Poſt//
mos autē greci cū ſtilo ferreo
in cera ſcribere ceperūt Et exinde
ceperunt romani ſcribere cum ſti
lo oſſeo. Unde in ſathira quadā
romana dicit᷑ Vertamus vome
rem in cera mu croneqȝ aremus
oſſeo Poſtea vero ciues ciuita
tis in emphitis cārtas papireas
īuenerūt. Unde Lucanus. Confi
cit᷑ bibulo in emphitis carta pa
piro. Et per temp̄is ſucceſſum
reges pargamenorū vſū parga
meni p̄mo dcreuerunt. Unde p//
gamenū ita vocatū eſt Et poſtre
mo romani menbranis politiſ/
ſimis p̄mi vſi fuerūt. Ceterum
apd romanos Emilius. p̄mus
libros ↄpoſuit. Et marcus var
ro grandē bibliotecā p̄imitus cō
didit. Sed pallio bibliotecas
rome p̄mus publicauit. Et gal
therus deinde et homerus gre/
ci ſcribere ceperunt. quibus mar
cus therencius et varro latini
ſucceſſerunt :.

Sequunt᷑ tria alphabe/
tha trium linguarū prin/
cipalium. Unde primū eſt
alphabethum hebreorum

a b c d e f g h i k

l m n o p q r ſ t v

Sequit᷑ alphabetū grecorū

c

Alpha Bitha Gama Delcha

Epen the zitha Jtha Thita

Jotha kappa lauda My Ni

Xi Omicro Py Ro Sigma

thau ypſilo phi chi pſi othōega

Sequitur alphabetū lati
norū qḋ omnibꝫ eſt notū

Sequit̄ nunc de loyca et
eius autoribus et inuento
ribus Caplm̄ ſcḋm

Teſte yſidoro li·iij· ethi
mologiarū Loyca eſt ra
cional̄ ſciencia in qua
diſputat̄ quēadmodū in rez cau
ſis aut vite moribꝫ vt veritas
ipſa queraẗ·Et dicit̄ loyca a lo
gos ſmo eo ꝙ circa ſermonem
rationatiuū verſat̄ · Alio eciam
nomine dyaletica appellat̄ ·eo
ꝙ diſputatio ex duoꝝ ſermone
ꝯficit̄· Hanc autē ſcienciam ſcꝫ
dyaleticā ꝑmus inuenit plato
qui floruit cathegorijs· poſtmo
dū eius diſcipulus porphirius
floruit yzagogijs ·et Boecius
ſophiſmatibꝫ Auguſtinus enig
matibus·Ariſtotiles qꝫ libros
plurimos ſcripſit de hac ſciēcia
ſcꝫ dyaletica videlicꝫ libꝫ pyar
meñas in q̊ agit de t̄mis·librū
predicamentorū in quo agit de
ordine terminoꝝ ad ſua genera
librum priorū in quo agit de
ſilogiſmis · librum topicorū in
quo agit de locis · libꝫ elenco
rū ī quo agit de fallacijs libꝫ
poſteriorum in quo agit de de//
monſtrationibus·Auguſtinus
eciam loycam ſcripſit quā incō
pletam vidi · Vlterius aduer//
tendum ꝙ dyaletica dicitur ars
arcium ſciencia ſcienciarum ſiñ
qua nulla ſciencia pfecte ſcitur
Vnde yſidorus libro ij · Dyale
tica eſt diſciplina ad diſſeren//
das rerum cauſas inuenta · Et
diuiditur ſ^m Richardum in li·
exſcriptionum in gramaticam ⁊
rationem diſſerendi · Sed hec
diuiſio communis non eſt·Alio
ergo modo poteſt dici ꝙ loyca
tres hꝫ ptes ·quia ſcilicet ſicut
conſiderat et determinat de pro
poſitionibus et de argumenta//
tionibus ·Vnde argumentatio
eſt ſubiectū loyce · eo ꝙ omnia
que in loyca conſiderantur ad
argumentationem reducuntur
Argumentationum duo ſunt
genera · quia quedam eſt for//
malis·ſicut ſylogiſtica que te//
net in omnibus terminis conſi
mili forma retenta·Forma au//
tem tunc tenetur qñ qualitas ⁊
quantitas ꝓpoſicōm ſeruantur

Alia eſt argumētacō materialꝭ que tenet ſolūmodo gracia terminorū·cuiuſmodi ſunt conſequencie que fiunt in locis Rurſus ī dyaletica quedā ſophiſmata dicunᵗ inſolubilia·non quia ſolui non poſſunt·ſed quia de difficili ſoluunṫ ratione implicationis·eo ꝙ falſificant ſeipſa Vlterius in loyca eſt quedā ars que vocaṫ obligacōnū per quā doceṫ homo ptinenter reſpondere·et ꝓpter ↄceſſionē poſſibilꝭ ab ipoſſibili cauere·Hec autē omnia et ſingula ſpeciali tractatū indigent Pro nunc autem ſcire ſufficiat ꝙ dyaletica docet verū a falſo diſcernē·licite arguere·fallacias cuitarē et hmōi

De Rethorica et eius inuentoribꝰ Caplm iiij·

Eſte yſidero Rethorica eſt bene dicendi ſciēcia. Et ſic nomīnaᵗ a copia locucionis Nam reſis apd grecos locutio diciṫ·Differt autē rethorica a dyaletica ꝓut tangit Boecius in topicis Primo quia dyaletica ↄſiderat oracōes in ſe ſine circūſtancijs non curando de rebꝰ·Rethorica vero cōſiderat cur quis quādo et hmōi Secundo differūt quia dyaletica vtiṫ ꝓpoſicōibꝰ breuibꝰ ꝛ diſtinctis·Rethorica vero ↄtinuo ſmone orat·Huius autē ſciencie inuentores apud grecos fuerūt Gorgias hermogora Et apud latinos floruit Tullius Finis autē rethorice eſt pulchre loqui·verū ſuadere et hmōi quibꝰ orator in ſuo ſmone placidus reddiṫ·Continꝫ autē rethorica colores varios Nam quidā dicunṫ colores verbōꝝ quoꝝ ornatus cōſurgit ex verbis et vocabulis·cuiuſmodi ſunt repeticio gradacō Nam repeticio ↄſurgit ex repeticōne alicuius dictionis in pluribꝰ oracionibꝰ ↄſequentibꝰ ſe hn̄tibꝰ·ſicut diceremus·ſupbia fecit eadē ſapiētes·ſupbia tenuit amicū et parentes ↄtempnit·ſupbia ſemp petit ꝑeſſe·pariqꝫ recuſat·Alij autē ſunt colores dicti ſententiarū quorū ornatus non ex terminis ſꝫ ex rebus et ſentencijs excipiṫ·Huiuſmodi ſunt colores qui dicuntur ſimilitudo contrariorum·Sic enim de ſuperbo diceremus Hic more lapidis durius intumeſcit humilem terram ex qua proceſſit non ymitatur ꝛc·De hijs autem omnibus multo lacius alibi ſcripſi·Rurſus aduertendum ꝙ a rethorica dicti ſunt rethores·alio nomine dicti ſunt oratores·quorum inſtitucō facta fuit pro defenſione iuris reipublice·Vnde q̄ntilianus in libro de oratoria inſtitucōe dicit ꝙ orator debet eſſe vir celebris et in republica tenere debet ſtatum medium·nullumqꝫ formidare·iuri aſſiſtere·decreta tenē

Unde yſidorus li. Ethimo. Ora-
tor ē inqt vir bonus a rte dicēdi
peritus. vitaq; moribꝰ et artibꝰ
imbutus. quia teſte tullio li. de
oratore. Memoria eſt theſau-
rus omnium rerū. que niſi in re-
bus inuētis cuſtodiat̄: omnia
in mente oratoris pereunt. qua-
re cuilibꝫ oratori memoria max-
ime cōgruit ſm̄ eundē tullū :.

De poetria et autoribus eius et q̄re inuēta ē C. iiij

Alphorabius in li. de di-
uiſione ſcienciarū dicit
poetriam eſſe vltimam
ptem loyce. Unde dicit ꝙ poe-
tria eſt ſciencia ornandi metra
ſm̄ ꝓportionē dictionū et pedū
Nichilominus tamen poetria
ꝓprie non habet ꝓ obiecto me-
trificare. ſed pocius fingere ſiue
ſit in proſa ſiue in metro Unde
dicitur poetria a poyo quod eſt
fingē. Huius autē ſciencie mul-
ti fuerunt autores famoſi. ſicut
Homerus apud grecos. Virgi-
lius apud latinos Narrat ta-
men lactancius li. ij. c. ix. ꝙ po-
etria inuenta fuit a ſapientibꝰ
romanorū eo ꝙ claritatē dicere
non audebant. ob hoc fictis ſer-
monibꝰ loqui didicerūt. Unde
Ouidius ob hanc cauſam librū
de triſtibꝰ cōpegit ī quo poeticō
ſmone ea deſcribit que plano
eloquio dicere non audebat vt
patꝫ librū inuenti. Rurſus ſci-
endū ꝙ poetria non eſt inuenta
ꝓpter mētiri. aut ꝓpter turpia
de dijs fingere. q̄nymmo Boca-
cius nouus poeta libro de gene-
logya deoꝝ illos poetas redar-
guit qui ſuoꝝ deoꝝ canunt ille-
cebras. Finis ergo poetarū non
eſt mentiri vel irritare. ſ ex ſimi-
litudinibꝰ reꝝ vnā ꝑ aliam in-
telligere et ita veritate ſemꝑ in-
tenta ficto ſmone ſuum cōceptū
exprimē Quis eñ crederet Ar-
gū habuiſſe centū oculos. aut
yo in vaccam cōuerſam fuiſſe
aut lichaonem in lupum. Hee
autem omnes fictiones fuerūt
non tamen mendacia. Quin-
ymmo aliquas hyſtorias veras
ad mentem actoris referunt et
nos alias hyſtorias per illas in-
telligimus quia vt plurimum
mentes poetarum ignoramus.
verbi gracia ſi rome aliq̄ virgo
violata fuit ab imperatorē cuius
cuſtos fuiſſet aliquis vir ocula-
tiſſimus et ſapientiſſimus. nū-
quid rationabiliter fingere po-
tuit yo a ioue violatam fuiſſe
et in vaccam conuerſam ratiōe
peccati carnis quod brutale eſt
Argūq; eā cuſtodiuiſſe fingere
Hijs etenim ſimilitudinibꝰ fic-
tiones rationabiliter inuente
fuerunt et ex bona ſciencia pro-
cedunt. ingenioq; ſano. Sunt
autē poetarū vij genera ſm̄ ꝙ vij
modis contingit facere poeſis.
Unde poeſis ſeptē ſunt ſpēs. ſicut
Comedia Tragedia Inuectio

Satira. Fabula. Hyſtoria. Ar=
gumentũ. Eſt autem Comedia
poeſis habens pricipiũ triſte. fi=
nemq; letũ. Tragedia vero a le=
to pricipio inchoat et finē triſtē
habet. Inuectio autē eſt carmē
reprehenſoriũ mala intencōe cō=
poſitũ. Satyra autē eſt carmen
reprehenſoriũ bona intencōe cō=
poſitũ. Fabula autē eſt narracō
q̄ nec ē vera nec vero ſimil' ſic ad
litterã. veruntamen veritatē aliq̄
ſemp intēdit. alias non meretur
dici poeſis. Hyſtoria autem eſt
rei geſte narratio. Argumentũ
eſt rei vilis voluntaria ſimilitu=
do. Sciendũ inſup q̄ poete qui=
dam ſunt dicti lyrici eo q̄ eorũ
carmina cum lyra canebāt Alij
vero ſunt dicti tragedi eo q̄ qñ
canebant ſua carmīa habebāt
hyrcũ pro p̄mio qui apud grecos
vocatur tragos. Alij autē appel=
lati ſunt comedi a comeſſatione
eo q̄ homines ſolebant poſt ci=
bum vtputa poſt prandium ire
ad audiendũ carmīa eorũ. Alij
autē dicti ſunt ſatiri a ſaturita=
te eo q̄ de pluribus reb' cane=
bant et audienciũ animos ſa=
turabant Notandũ q̄ quedam
ſunt poeſes in quib' ſolus poe=
ta loquit'. ſicut virgilius in ge=
orgicis. et dicuntur caracteres.
Alie autē ſunt in quib' nunq̄
poeta loquit'. et dicunt' carmina
dragmatica. Huiuſmodi com=
muter ſunt tragedie et comedie.

Aliq̄n autem poeſes ſunt mixte
quia ſicut poeta aliq̄n loquitur
et aliq̄n non loquit'. et hmōi ē
lib' eneydos. Ceterũ aduertendũ q̄
poeſis multa ſortit' nomina. Nā
quandoq; dicitur proſa quādo
ſic non habet legem pedum ſeu
certos pedes. Aliq̄n vero dicitur
metrificata quando certis pedi=
bus menſuratur. Quandoq;
etiam carmen rigma vocatur
quando ſine ſimili terminatur.
Et ſi carmen contineat paucos
verſus a quibuſdā vocatur ydi=
lion. Si autem cōtineat duos
verſus vocatur diſtinctio Si au=
tem contineat vnum verſum vo=
catur monaſticum. Et ſi carmi=
na multos contineant verſus
et de multis rebus tunc vocan=
tur centones. Si autē carmen
loquat' de paſtoribus: vocat' bu=
colicũ. et dr a bob'. Et ſi loq̄t'
de geſtis hoīm forciũ tūc dr he=
roicũ. nā heroes dicunt' viri ae=
rei et celo digni ꝓpter ſapiā; et
fortitudinē. Si autē cōueniat
miſeris tunc dicit' elyacũ. Et ſi
cōtineat lamentũ tunc vocat' tre=
nos. Et ſi conueniat ſepulchro
tunc vocat' epytaphiũ. Si autē
ſit aliq̄s titulus vel ſupſcriptio
epygrāma nomīat'. Inſup fabu=
le ſunt duplices. quedā eñ di=
cunt' yſopite que fingūt aīalia
muta mutuo loqui. Alie ſunt li=
biſtice que fingunt homines cū
brutis loqui et econuerſo.

Quomodo poete olim cla
ruerũt. et quomodo poe=
tria non eſt cõtempnenda
Capitulum quintũ :.

Poete enĩ plures fuerũt
famoſi. inter q̃s Virgi=
lius claruiſſe fertᷣ. qui
poetaꝝ fuit clariſſimus. vt in=
quit Augu. li. de ci. dei c. iiij. Qui
virgilius dictus eſt a virga eo
ꝙ mater eius ſompniauit ſe pe
periſſe quandã virgã que vſqꝫ
ad celũ pertingeret. qḋ nil aliud
fuit niſi ꝙ virgiliũ pitura erat. q̃
loquendo de altis celũ tãgeret
prout tangit hugo. Hic autem
virgilius in phẏa et nigromã=
cia peritiſſimus fuit. mirabiliaqꝫ
ipſũ feciſſe refert Alexandᷣ neqꝫ
libro de naturis reꝝ. Refert enĩ
ꝙ cum ciuitas neapolitana peſte
ſanguiſugaꝝ vexaretur liberata
eſt ab eo proiciendo ſanguiſugã
ſeu hyrundinẽ aureaꝫ in fundo
putei. Euolutiſqꝫ poſtmodũ die
bus multis p̃dicta hyrundo de
puteo extracta eſt et mox tota
ciuitas repleta eſt hyrundinibꝰ
ſeu ſanguiſugis infinitis. Nec
ſedata eſt peſtis antequã ſangui=
ſuga aurea in puteum mitteret.
Rurſus de ipſo idẽ refert ꝙ pon
tẽ aereum conſtruxit. et rome pa
laciũ ſolempne edificauit noĩe
coloſeum. in quo cuiuſlibet re=
gionis ymago ligneam campa
nã in manu tenebat. Et q̃ciẽs
aliq̃ regio romanis rebellabat
mox campanã ymago illius re
gionis pulſabat. Et miles ere=
us ĩ ſũmitate illius palacij ſta
bat et haſtam vibrabat in illã
partem que regionem illaꝫ reſpi=
ciebat. Hoc eciam ideꝫ narrat
hugo. Unde licet arti nigromã
cie non debeatur fides. opibꝰ ta
men admiratio debetur. cuiuſqꝫ
ſubtilitas huiuſmodi declaratᷣ
narrationibus. Rurſus alij fue
runt famoſi poete. vt Ouidius
et qui preceſſit Homerus cuiꝰ
dicta quaſi vaticinia nuncupa
ta ſunt. Floruit eciam Eſopus
cuius fabulas commẽdat agel
lius libro ij. Sed mirum eſt ſi
fabule ſint mẽdoſe an ipſis vti
liceat. Quibuſdam enim appa
ret non licere. quoniam ars po
etica inter ſcenicas ſeu meretri=
culas numeratur. vt ponit Com
mentator Boecij de conſolatio
ne capitulo primo. Unde Pla=
to iuſſit poetas a ciuitate expel=
li. eo ꝙ dicebat eos virtutibus
inimicos. Et in hoc cõmendat
eum Tullius in tuſculanis que
ſtionibus libro ſecundo. Qui=
buſdam igitur poetriam dete=
ſtandam fore viſum eſt quorũ
ymaginationi non credo. quia
poetria vtilis eſt ſi debito mini=
ſtratur fini. ſi licito exerceatur
vſu. Unde beatus Auguſtinus
libro primo confeſſionum lo=
quens de poetis ſic ait. Didici
inquit in eis multa verba inutilia

Vnde ⁊ ſacra ſcriptura fictionibꝯ
vti qñ muenit̃ Nam in libro
Judicum inuenit̃ ſeu fertũr ꝙ
ligna ſibi regem feceꝛũt. Sed
quomõ ſibi regẽ feceꝛũt ſi loq̃
neſciant ſieuẽa ſic fictio fuit ꝙ
ſignificacõ mẽra veriſſima fuit
ſiue extitit Jtaqꝫ non fuit fic
tum quod intendit̃. ſed fictum
eſt qd ex ꝓdictis ꝓma facie con
cipitur. De vera autem poetria
ꝯformiter fatebitur cuius finis
non eſt mentiri. ſed ſub verbis
fictis veritatẽ deſcribere. Verum
quia fictionũ quedã ſunt vti
les. alie autẽ inutiles. Vnd̃ ma
crobius li. i. Quedã inq̃t ſunt
fabule voluptatis gracia. et alie
ſunt honeſtatis gracia. primas
eliminauit ſapiẽcia. et in alijs
qñqꝫ capitur. Vnde ſicut dicitur
in libro de ortu ſcienciarũ. ſanc
ti doctores in ſuis libris fabu
las qñqꝫ introduxerunt. ſicut
Amb. in li. iij. de officijs recitat
fabulã de illo q̃ inuenit ãnulũ in
equo eneo ſub terra. quem cum
haberet in manu a nullo videri
poſſet De qua fabula dicit am
broſius et ſi vim veritatis non
habeat. tamen racionem habet
vt iuxta eam poſſit veritas ma
nifeſtari. Eandẽ eciam fabulaꝫ
nãrat Tullius li. iij. de officijs
Tales igit̃ fabule q̃bꝯ veritas
ꝓtenditur reprobande non ſũt
Vnde idẽ Amb. ſup lucã ix. in
terſerit fabulaꝫ de illo rege qui
cum aliq̃d tangebat: aurũ fie
bat Et ſic fercula mortalia ſibi
fiebant. et cibꝯ in ore non ali
menta ſed vulnera dabat. potũ
quoqꝫ deglutire neq̃bat Talia
inquit Ambroſius. ſunt benefi
cia ydolorum vt cum videantur
ꝓdeſſe plus noceant Ecce vide
mus fabulam documentũ ꝓten
diſſe. Rurſus Aug. li. ij. ſmo
nũ. ſmone xxvij. introducit fa
bulam illius de quo fertur ꝙ
vires ſue augebant̃ quociens
terram tangebat. Cumqꝫ igit̃
pugnaret eo pacto quo aduer
ſarius eum ꝓſtrabat ille in vi
ribꝯ ꝓualebat. quam fictionem
xpriſto ꝯueniſſe auguſ. tradit
qui cecidit per mortẽ vt glorio
ſus reſurgeret. Cetera Hieroni
ep. centeſima nona itroduxit fa
bulã yſopianã de cane tenente
os in ore qui cum vidiſſet mai
orem vmbrã oſſis in fonte. os
quod tenebat dimiſit ꝓpt vm
brã. Ex hijs igit̃ apparet ꝙ fa
bulaꝝ q̃dã eſt genus vtile et
in ſacris eloquijs qñqꝫ hone
ſtũ. Sed q̃d dicemus ad ea q̃
in ꝯtrariũ obiciebant̃ Dicebat
enĩ Agellius ꝙ poetria meretri
cola eſt. Et plato rome poetas
expulit referẽte tullio Dicemus
enĩ qñ poetria meretricula di.
q̃a ex pñcipalibꝯ ſciencijs non
eſt vna. ſꝫ int̃ minus pñcipales
numerat̃. alias enĩ ſapiẽcie nõ
aſtitiſſet cui tamen aſſiſtebat

vt eciã ꝑallegatus inq̇t expoſi-
tor boecij. Rurſus ad platonem
dicemus ꝙ illos reprobauit po
etas quibꝰ inentiri vſus eſt et
quorū fictiones turpia ſonant.
Alios autē poetas repudiare nō
intēdit quoꝝ fictiones veritatē
ꝑtendunt. alias enim doctores
ſancti ipſas exponēdo xp̄o non
applicaſſent. Inſup et phos fa-
bulis vti nouimus. Vnde Apu
leius li. de deo ſocratis. intro-
duxit fabulã de coruo tenentē
caſeū in ore. cui cum dixiſſz vul-
pecula ꝙ cignus melius canta-
bat illo. coruus ꝓbare volens
contrarium aperuit os et ſic amiſ-
ſit caſeum et volens cantare po-
cius crocitauit ꝙ cantauit. ſuū
qꝫ defectū publicauit. Hec eñ
fabula hanc veritatē pretendit
quia ſic multi magnificare ſe vo
lentes vltra modū ruinaꝫ paci-
unt. Inſup titusliuius li. ij. de
vrbe cōdita. introduxit fabulaꝫ
de cōſpiracōe menbroꝝ contra ſto
machum. ex hoc ꝙ omnia cōſu
mebat in quibꝰ laborabant mē
bra. Et cum fuiſſz adiudicatū ꝙ
ſtomacho nichil daret menbra
omnia languerūt Vnd̄ oportuit
ſtomacho iterum dare intra vt
menbris diſtribueret. Hec ſiq̄
dē fabula hanc ꝑtendit veritatē
quia ſic multi alienis bonis de-
rogant a quibꝰ tamen ſuſten-
tant. et cum ꝓcurauerūt illorū
deſtitucōꝫ ipſi ꝓcurantes indi-

gentiores fiunt. Illiuſqꝫ vel il-
loꝝ poſtulant reſtitucōeꝫ cui vel
quibus ſubtrahendū ſuaſerunt
Hanc eciã eandē fabulã intro
ducit policratus li. vi. c. ij. Ex
quibꝰ omnibꝰ clare pateſcit po-
emata non eſſe repudianda. eo
modo quo aliq̄ poetriam igno-
rantes repudiant. quia teſte po
licrato li. vij. c. iiij. Sicut inq̇t
omnia aīancia fuerūt conceſſa ho
mini. excepto ꝙ non debuit cō
medē carnē cū ſanguine. vt pꝫ
Gen. ix. Sic omnes ſcripture
tam poetaꝝ ꝙ eciã gentilū le-
gi poſſunt ad vtilitatē. Exclu-
ſ tamē erroribꝰ qui ꝑ ſanguineꝫ
intelliguntur :.

¶ De ariſmetrica ſ'm yſidorum
Capitulum ſextū

Ariſmetrica ē diſciplina
numeroꝝ. Greci vō nu-
meꝝ richmō vocãt quã
ſcriptores ſecularium lr̄aꝝ inter
diſciplīas mathematicas ideo
ꝑmã eſſe voluerūt. qm̄ ipſa vt ſic
nulla alia indigꝫ diſciplīa Mu
ſica autē ⁊ geometria et aſtro-
nomia que ſecunē vt ſint atqꝫ
ſubſiſtant iſtius egent auxilio

¶ De autoribꝰ Ariſmetrice

Numeri diſciplinam apud
grecos primam pictagoram nū
cupant ſcripſiſſe. ac deinde a
nichomacho diffuſius eſſe di-
ſpoſitam quam apud latinos
primus Apuleius. deinde Boe
cius tranſtulerunt :.

Quid ſit numerus

Numerus autẽ ē multitudo ex vnitatibꝫ ↄſtituta Nam vnū ſemen numeri eſſe non numerū dicimus

Unde ſint numeri dicti

Numero nūmus nomē dedit. et aſui frequentacione vocabulū indidit vnus agreco nom̄ trahit Greci enim vnum enna dicunt Sic duo et tres quos illi dya et tris appellant q̄tuor vero a figura q̄drata nomen ſumpſerūt quinqꝫ autẽ nō ſecūdum naturā ſed ſecūdꝫ placitū volūtatis vocabulū acceperūt ab eo qui numeris noīa indidit. Sex autē et ſeptē a greco veniūt. Jn multis enim nominibꝫ que in greco aſpiracōnem habent. nos pro aſpiracōe ſic ponimus Jnde eſt ꝙ hexa ſex et ꝓhepta ſeptē ſicut ꝓ herpillo herba ſerpillum. Octo vero tranſlacionem ſicut illi et nos. ita illi ennea nos nouē Jlli deca nos decē. Dicti ſunt autē decē agreca ethymologia eo ꝙ ligent et cōiūgant infra iacentes numeros Nam deſmos cōiūgere vel ligare apud eos di. Porro viginti dicti ſunt decē bis geniti. v. pro. b. littera poſita Triginta ꝙ trinario denario gignantur. ſic vſqꝫ ad nonaginta. Centum vero vocati a cantu qđ eſt circulum. Ducenti a duo centū. ſic et reliqua vſqꝫ ad mille Mille vero a multitudine. inde et milicia quaſi malicia. inde et milia quaſi m lacia que greci mutata littera miriades vocant :.

Quid preſtant numeri

Racio numerorum contemplanda eſt in multis ſanctarū ſcripturarum locis quantū miſterium habet elucet Non eīm fruſtra in laudibus dei dicitur Omnia in menſura numero et pondere feciſti. Senarius nāqꝫ numerus qui partibꝫ ſuis perfectus eſt et perfectione mūdi quadam numeri ſignificatione declarat. Similiter et quadraginta dies quibꝫ moyſes et helyas et ipſe dominus ieiunauerunt ſine numerorum cognitione non intelliguntur. Sic et alij in ſcripturis ſacris numeri exiſtunt quorum figuras non niſi noti huius artis ſcire ſoluē poſſunt. Datū eſt eciam nobis ex aliqua parte ſub numerorū cōſiſtere diſciplina quando horas per eam diſcimus quando de menſiū curriculo. qn̄ ſpaciū anni redeuntis ↄgnoſcimus. p numerū ſiq̄dē ne confundamur inſtruimur. Tolle numerū in rebꝫ omnibus et omnia pereunt Adime ſeculo cōputū et cuncta ignorancia ↄplectitur. nec differri poſſunt a ceteris animalibꝫ que calculi neſciunt racionem

De geometria et eius inuentoribꝫ C. vij.

GEometria diſciplina p̄
mum ab egipcijs reper
ta dicit̃ q̄ vndante ny
lo et omnibꝫ poſſeſſionibꝫ eius
limo obductis inicium terre di·
uidendo per lineas et menſuras
nomē arti dedit que deinde la//
cius acumine ſapientū perfecta
et maris et celi et aeris ſpacia
metiunt̃ Nam ꝓuocati ſtudio
ſic ceperunt poſt terre dimenſio//
nem et celi ſpacia q̄rere· quāto
interuallo luna a terris· a luna
ipſe ſol diſtaret et vſqꝫ ad ver//
ticē celi quantā ſe menſura diſ
tenderet Sicqꝫ interualla ipſa
celi orbiſqꝫ ambitū p numerū
ſtadiorū ratione probabili diſ
tinxerūt · Sed quia ex terre di
mēſione hec diſciplina accepit
ex inicio ſui et nomen ſeruauit
Nam geometria de terra et de
menſura nuncupata eſt · Terra
eīn grece ge vocat̃ · metra dicit̃
menſurā· Huius diſcipline ars
cōtinet in ſe lineamenta inter//
ualla· magnitudines et figuras
dimenſiones et numeros ⁖

De diuiſione geometrie

Geometrie quadriptita di//
menſio in planum in magnitu
dinē numerabilē· ī magnitudīeꝫ
rationabilem et in figuras ſoli//
das Plane figure ſūt q̄ ꝛ lōgi
tudīe ꝛ latitudīe ꝯtinen² q̄ ſūt
iuxta platonē quinqꝫ Numera
bilis magnitudo eſt que nume
ris ariſmetrice diuidi poteſt ·
Magnitudines rationales ſunt
quoꝝ menſuram ſcire poſſumus
Irrationales vero quoꝝ menſurē
q̄titas ꝯgnita nō habet̃ Figure
ſolide ſunt q̄ longitudine ꝛ lati
tudine ꝯtinent̃ vt eſt circulus

De differencia Ariſmetri
ce· geometrie et muſice

Inter ariſmetricam · geome
triam et muſicam hoc intereſt
vt media inuenias in ariſme//
trica primo ſi queris coniungis
extrema et diuidi facis mediū
vtputa fac extrema eſſe ſex et
duodecim ſimul iungis et faci//
unt decem et octo ptitis mediā
et facis nouem quod eſt analo
giam ariſmetrice vt medie q̄
monadibus superat primū his
ſuperetur ab extremo · ſuperant
ſex tribꝫ monadibꝫ hijs ſupa²a
duodecī· Secundū geometriaꝫ
vero ita queris extrema multi//
plicata tantum faciunt quantū
et media duplicata vtputa ſex
et duodecim multiplicata faci//
unt ſeptuagies diſpōdius me//
dia octo et nouem duplicata
tantundem faciunt Secundum
muſicam ita qua primi parte ſu
perat medius primum et eadē
extremi pte ſupat̃ medius ab
extremo vtputa ſex et octo dua
bus ptibus ſupant q̄ due ptes
ſūt tercia ſenarij ps media pte
octaua ſic vt quatuor ſupatur
ab vltima pte q̄ eſt duodecima
cuius tercia pars ſunt q̄tuor

Quomodo numeri infini-
ti exiſtunt

Numeros autem infinitos
eſſe certiſſimum eſt. quoniã in
quocumqȝ numero finem faci-
endum putaueris idem ipſe vno
addito non dico augeri ſedꝙ-
tumlibet ſit magnus et quam-
libet ingentem magnitudinem
ſeu multitudinem continens in
ipſa racõe atqȝ ſciencia nume-
rorum non ſolum duplicari ve-
rum eciam multiplicari poteſt
ita vero ſuis quiſqȝ numerus
ꝓprietatibꝰ terminatus vt nullus
eoꝝ par eſſe cuicũqȝ alteri poſſit
Ergo et diſpares inter ſe atqȝ
diuerſi et ſinguli quiqȝ finiti
ſunt et omnes infiniti ſunt :.

De Muſica et eius inuen-
toribus C.viij.

Actis muſice vtilitates
deſcribere. Ad declarã-
tionem huius ꝓpoſitio-
nis animaduertendum ꝙ teſte
Ariſtotile viij.policoꝝ. iuuenes
debent erudiri in muſicalibus
Nempe iuuenes plus ceteris
hominum ſtatibus in cõtinua
mutabilitate demoliuntur laſci-
uijs infeſtantur. Ipſis igitur
vtile ſi operibus de bonorum ge-
nere complacenter adhereant.
alias enim iuuenis laſciuie de-
ſeruiet. itaqȝ cum ſenuerit in-
pietatis amator erit. Quoniaȝ
vt di² v.Ethicoꝝ. In hijs delec-
tari nobis ē naturale in q̃bꝰ ab
infancia delectari icepimus Si
igiť iuueĩs in muſicalibꝰ eam
repiat ꝯplacenciã quã in vani-
tatibꝰ q̃rere ſolet. ſibi tunc faci-
le apparebit que praua ſunt re-
linq̃re et preciori ꝯplacencie ani-
mũ adhibere. Ex quibꝰ colligiť
prima muſice vtilitas que eſt
iuuenes a malis complacencijs
reuocare. Alia vtilitas eſt quia
letificat triſtes. eciam letos ma-
gis ac magis letificat. vt ponit
Ariſtotiles in ſuis ꝓpleumati-
bus. pte xix. ꝓpleumate primo
Et idem Ariſ.x.politicoꝝ. Ani-
ma inq̃t naturaliter delectať in
muſica et facit animas ſic mẽ-
tas vt nichil aliud cogiteť ſicut
dicit Caſſiodorus. Rurſus ꝯſtã-
tinus in ſuo viatico ꝛfert orphe-
um dixiſſe ꝙ multũ in hoc ꝙ p
ſuã muſicaȝ mutabat principũ
corda de triſticia ad leticiã. Ce-
terũ muſica excitat dormientes
et dormitare facit vigilantes.
ſanat a melancolia Vnde Ariſ.
viij.politicoꝝ dicit ꝙ muſica eſt
amica omĩ etati et ſignant iu-
uenili Vnde muſicã amant ani-
malia ſic boues cerui aues ⁊ pi-
ſces Nam aues inceſſant cãtãt
ſi audiant cantãtes ſeu canẽtes
et piſces ad melodyã ꝯgregan-
tur Vñ ꝛfert Agellius li.xviij.
noctũ acticaꝝ ꝙ arion in mari
ꝓiectus a delphinis ſaluatus ē
eo ꝙ cithara dulcẽ ſonũ peg̃at
ꝓuſꝙ ſubmĩgeᷣ Et idẽ ꝛfert pli-

fingit et ouidius ꝙ oꝛpheus ci
thaŕ carmīc ābores ꝯgregauit
Huius autē artis melodiam nō
perpendens rex iuda aut ſal⸗
tem de muſica male iudicans
auēs ſuas in auēs aīālēs mu⸗
tatas habuit dixāt eīn ꝙ deus
pan dulcius armonizabat cum
cannis ſegitalibus quā appollo
cū cythara Et licet hec fictio ſit
tamen deſignat ſano intellectui
armoniam debere placere

¶ De inuentoribꝰ muſicē

¶ Muſice inuentores deſignaŕ
Ad cuius euidenciam ꝯmemo⸗
remus ea que legimus Referūt
enim greci pictagoꝛam philoſo
phū muſice artem ex ſoīs mal
leoꝝ pimus excogitaſſe Audiēs
enim ex malleis ſonorū diſpa⸗
ritatē atqꝫ melodiam cauſari
Concluſit merito armoniā hu
mana voce ꝑ amplius fieri poſſe
Huic eciaꝫ narrationi alludūt
Boecius et macrobius · Alij
autē Jubal muſice inuentorē
extitiſſe de quo tradunt hyſto⸗
rie ꝙ cū artē muſice adīuemiſſꝫ
in columpna duplici eam ſcrip
ſit · quarum vna marmoꝛea et
altera latericia · Audierat enim
adam ꝓphetaſſe duo mundi fu
tura diluuia · vnū videlicet aq⸗
um · et aliud igneum · vt igitur
ars ꝑ eum inuenta non deleret
ipſam in marmoꝛe ſcripſit ne
ꝑ aquam periret et in lateribꝰ
ne incendio vreretur · Vnde Jo

ſephus has duas columpnas
narrat in terra ſyrie hucuſqꝫ ꝑ⸗
manſiſſe · Huic autem alludit
moyſes Geñ · quinto · patrē eīn
muſicoꝛum ipſū appellauit · Ce
terū aliqui dicūt moyſen muſi
ce inuentorē fuiſſe · ab aquarū
ſonitu armonias primus ꝑcepē
diſſe · Rurſus quidam armo⸗
nias dicunt a celoꝛum motibꝰ
oꝛiginem accepiſſe affirmātes
ꝙ ex celoꝛum motibus maxīa
conſurgit melodia ratione con
fricationis coꝛpoꝛum celeſtium
in quibus maxima credit amī
cicia ſeu cōcoꝛdia vt docuit em
pedocles Inſuꝑ affirmauerūt ꝙ
ab oꝛbibꝰ celeſtibus maxima
cauſatur melodia · ſed non per⸗
pendimus · eo ꝙ vt dicunt ab
exoꝛdio natiuitatis ſub oꝛbibꝰ
nutriti ſumus ſeu fuimus et
ita aſſiduitate audire non cre
dimus · Ad robur autem ſue
ymaginationis adducunt ex⸗
emplum de hijs qui a iuuentu
te nutriti inter fabros malleo⸗
rum ictus aut non audiunt ·
aut ſaltem ſe audire non atten
dunt Huic opinioni proximus
videatur fuiſſe plato qui ſuper
quemlibet oꝛbem vnam ſyrenē
ſtare putauit · Hoꝛum autem
opinionem reprobat Ariſtoti⸗
les libro de proprietatibus ele
mentoꝛum · Harum autem nar
rationum contrauerſia nec ra⸗
cōe nec experiēcia diſſolui poteſt

Non enī racōe quia in facto hy
ſtoriarū narracoribꝰ credē opor
tet Nec experiencia quia pdicte
narracōes noſtra tempa pceſſe-
rūt Arbitrandum eſt tamen ꝙ
multi fuerūt inuentores iuxta
varietatē temporum ⁊ regionum
Si antē q̄ramus quis inter om
nes inuentorēs pus vel por exti
terit puto ꝙ ipſe Jubal fuit q̄a
ceteros tempe pceſſit Sacra
enī ſcriptura ipſū inuentorē con
memorat alios autē nequaq̄

De Aſtronomia et eius inuentoribꝰ C ix

Aſtronomia eſt aſtrorꝫ
lex que curſus ſyderꝫ et
figuras et habitudines
ſtellarū circa ſe et circa terrā in-
dagabili ratione percurrit Aſtro
nomiam primi egipcij inuene-
rūt Abraham autem inſtituiſſe
egipcios aſtronomiam Joſe-
phus auctor aſſeuerat Greci
autē dicunt hanc artem ab ath
lante prius excogitatā Jdeoqꝫ
dictus ē ſuſtinuiſſe celū Quiſ
quis autē ille fuit motu celi ra
tione animi excogitatꝰ p tem
porum vices per aſtrorum ratos
diffinitoſqꝫ curſus p interuallo
rū ſpacia moderatā cōſiderauit
dimenſiones quaſdā et nume
ros que diffiniendo ac ſecernē
do ordinem nectens aſtrologiā
repit in vtraqꝫ enī lingua diuē
ſorꝫ ſūnt quedā de aſtronomia
ſcripta volumina inter quos tn̄
ptolomeus rex alexandrie apd
grecos precipuus habetur Hic
eciam canones inſtituit quibꝰ
curſus aſtrorum inuenitur

De differencia aſtronomie et aſtrologie

Jnter aſtronomiam ⁊ aſtro
logiam aliquid differt Nam
aſtronomia celi conuerſionem
ortus obitus motuſqꝫ
ſyderum otinet vel qua ex cau-
ſa ita vocent Aſtrologia vero
ptim naturalis ptim ſuperſticio
ſa eſt Naturalis dum exequit
ſolis et lune curſum vel ſtellarꝫ
certas tēporum ſtationes Su
perſticioſa vero illa eſt quaꝫ ma
thematici ſequunt qui in ſtel-
lis auguriant Quiqꝫ eciā xij
celi ſigna et per ſingula anime
vel corpis mēbra diſponūt Sy
derūqꝫ curſu natiuitates hoīm
et mores predicare conantur

Sequitur de aſtronomie ratione

Aſtronomie racō moīs pluris
oſtat diffinit enī q̄d ſit mūdus
quid celum quid ſpere ſitus
et curſus quid axes celi et poli
quid ſint clymata celi et quid
curſus ſolis et lune atqꝫ aſtro
rum

De Medicina Capitulum decimum

Medicina eſt q̄ corpis vel
tuetur vel reſtaurat ſa-
lutem cuius materia
verſatur in morbis et vulneribꝰ

Ad hanc autē ptinent non ea
tantū que ars eorū exhibet qui
ꝓprie medici nominant̄ ſ; eciā
cibꝰ et potus et tegīmē defenſio
hoīs eſt atq; munitio q̄ nēm
corpus aduerſus extnos ictus
caſuſq; ſeruatur :·

¶ De nomine eius

¶ Nomen autem medicine a
modo id eſt a temperamento im-
poſitū exiſtimatur vt non ſatis
ſed paulatī exhibeatur Nam in
multo contriſtat̄ natura medio-
criter autē gaudet · Vnd̄ et qui
pigmenta et antidota ſatis vel
aſſidue biberīt vexantur · immo
deratio enī omnis non ſalutē ſ;
periculum affert :·

¶ De inuentoribꝰ eius

¶ Medicine autē artis auctor
et repator apd̄ grecos phibetur
appollo · hanc filius eius eſcola
pius laude vel ope amplificauit
Sed poſtq̄ fulmīs ictu eſcola
pius interijt interdicta fert̄ me
dendi cura et ars ſimul cū auc-
tore defecit · latuitq; p annos
pene q̄ngentos vſq; ad tēpus
artaxerſis regis pſar · tunc eā
reuocauit in lucē ypocrates ab
aſclepio prē genitus ī īſula cheo

¶ De auctoribꝰ legū C · xi ·

Moyſes gentis hebrayce
pmus oīm diuinas le-
ges ſacris litteris expli
cauit · Et Foroneus rex grecis
pmus leges iudiciaq; cōſtituit
Mercurius termegiſtus pmus
leges egipcijs tradidit Solon
pmus leges atheniēſibꝰ dedit
ligurgus pmus lacedemonijs
iura ex appollinis auctoritate cō
finxit Numa pompilius qui ro
mulo ſucceſſit in regno pmus
leges romanis edidit · Deind̄
cum populus ſediciosus magi-
ſtratus ferre non poſſet decem
viros leges ſcribendum creauit
Qui leges ex libris ſolonis in
latinum ſermonem tranſlatas
duodecim tabulas expoſuerunt
Fuerunt autē hij Appius Clau
dius Genucius Veterius Ju-
lius Manlius Sulpitius Sex
tius Romelius poſtumus · Hij
decem viri legum ſcribendarū
electi ſunt · leges autem redi-
gere in libris pmo conſul pom-
peius inſtituere voluit ſed non
perſeuerauit ob detractorū me-
tum · Deinde ceſar cepit id fa-
cere ſed ante īterfectus eſt · pau
latim autem antique leges ve-
tuſtate atq; incuria exoleuerūt
quarum et ſi iam nullus vſus
eſt noticia tamē videtur neceſ-
ſaria Noue a cōſtantino ceſare
cepерūt et reliqs ſuccedentibus
ērantq; pmixte et inordīate · po
ſtea theodoſius minor augu-
ſtus ad ſimilitudinē gregorianum
et armoginianum codicem factū
conſtitutionem a conſtantini tem
poribꝰ ſub ꝓpo cuiuſcūq; impa
toris titulo diſpoſuit quē a ſuo
nomine theodoſium vocauit :·

De regimīe ciuitatis C. xiij

Politica dicitˀ a polis qđ
eſt ciuitas ⁊ ycos qđ eſt
ſciencia quia finis poli-
tice ſciencie eſt ciuitatem bene
regi. Unde ſciencia politica ē ſci-
ēcia q̄ vrbes regūť ſeu reſpub-
lica dirigiť vt pace reſpublica
fruať vt facis inuit auguſti.
libro. xviii de. ci. dei. politica
igitur ꝯcernit regimē ciuitatis
Eſt autem ciuitas quaſi ciuiū
vnitas. Et ſm̄ yſid. xv. ethimo.
Ciuitas eſt ꝯcors hominū mul-
titudo ſocietatis vinculo aduna
ta que aliqñ vrbs vocata eſt.
Et aliqñ reſpublica nominať
quā diffiniens ſcipio dicit eam
eſſe rem populi. Populus autē
dicitur q̄libꝫ multitudo que ha
bet ꝯmunionē et ꝯſenſū ad con
munē vtilitatē Hec nārat Augꝰ.
li. ii. de ci. dei. Et yſid. xix ethi
mologiarū. Aduertendū ꝙ reſ-
publica eſt ſicut corpus qđdaꝫ
quod diuino munere animatur
et regitur. vt tangit Helyman
dus in Cronicis li. xi. Huius
autē corpis caput dicitur prin
ceps et ſenatores cordis locum
tenent. Judices autē et p̄ſides
tenent locū oculorū et aurium
et oratores locū lingue. Ceteris
qꝫ mēbris pſone alique reipub
lice ꝯpari poſſent. Dicunˀ autē
ſenatores a ſenio eo ꝙ antiqtus
ſenes in ſenatores eligebantur
Quorum inſtitutionem Romu
lus inuenit et nomina eorum
preſente populo in tabulas au-
reas contulit. Olimqꝫ filii ſena
torum illi dicebantur qui naſce
bantur tempore quo patres ſe-
natores erant. Alii vero non et
hoc ſcribit volpianus ſuo labio
vt patet in digeſtis libro pri-
mo. Rurſus in politia eligen-
dus eſt princeps niſi ſm̄ gen-
tilitatem principatum quis obti-
neat. qui princeps non cupi-
dus aut vicioſus inueniatur.
Unde Tullius li. de paradoxis
Quomodo inquit imperabit vi
bi q̄ nō poteſt cupiditatibꝰ impe
rare. Refrenet ergo princeps li
bidines. ſpernat voluptates.
iracundiam teneat. auariciam
coherceat. ceteras animi labes
repellat. Principes eciam eligi
non dn̄t nimis paupes aut ni-
mis diuites. Vn̄ olī ꝑut nārat
Valerius li. vi. duo viri corā ſci
piōe vt ad hyſpaniā mitterenˀ
corā ſenatu ꝯtendebant. quorū
vnus dicisſimus. alius paupri
mus. de quibꝰ ſcipio ait Neuť
inquit michi placet. eo ꝙ alter
nichil habet. alteri nichil ſatis
ē. Ceterꝫ īdignus ē pn̄cipatu ā
q̄du ſupiori q ſe nō bn̄ regit in
inferiori. vt pōit pōpeius li. xii.
Nec debꝫ q̄s appetē regnū vel
pn̄cipatū q̄a teſte ſeneca de bn̄fi
ciis li. iii. regnū ē nolle regnare
cū poſſis. vn̄ poeta. aſperius nichil
ē humili cū ſurgit ī altū. et gaudere

Si vis bene duci certo te cõmit
te duci. Illud tamen oraciĳ ſe//
pius accidit. In libro eiũ ſer//
monum ait. Populus quoqʒ
ſtultus honores ſepe dat indig
nis. Et Claudianus in maiori
Iam nũc ad culmĩa rer iniuſtos
creuiſſe q̃ror. Tolluntẽ in altũ
vt lapſu grauiore ruant. Qui//
buſdam tamen princeps nul//
lus placet. omnibꝫqʒ detrahũt
Illudqʒ Sidoniĳ in epiſtolari
ſuo li. v. dicere videtᷣ. Dicunt
eiũ. Si eligimus humilem vo//
catẽ abiectus. Si erectũ: ſupbꝰ
Si doctũ: inflatus dicetẽ. Si
impitũ: irridebitẽ. Si ſeuerum:
crudelis eſt. Si indulgentẽ fa
cilitet culpabitẽ. Si ſimplicem
deſpicietur. Si diligentẽ: ſup//
ſticioſũs credetur. Si quietũ ig
narus vocabitẽ. Si abſtinentẽ
auarus. Si bene paſcentẽ: gu//
loſus putabitur. Hiis igitẽ nul
la virtus placet. Quicq̃d ſit ta
men virtuoſi ſemꝑ eligendi ſũt
in principes quorũ cõdictiones
et mores enarrat Helymandus
vbi ſupra. Princeps inq̃t cõſti//
tutus nõ multiplicabit ſibi eq̃s
nec ſubditis erit onerroſus ne//
qʒ multiplicabit ſeruos nec ca//
nes nec beſtias. ſed quod ſatis
eſt tenebit. hyſtriones mimos
lenones meretrices ṙepudiabit
inferiores non corrumpet exẽ//
plo. quia teſte Claudiano li.
iiĳ. mobile ſemꝑ mutatur cũ prĩ
cipe vulgus. vxoreſqʒ non habe
bit plures. litteris intendet. et
cum iudicabit: ad alterã partẽ
non declinabit. deum precipue
colat. munera non acceptabit
ſuoſqʒ officiales frequentẽ non
mutabit. Vnde Tyberius ꝑut
refert Iosephus pcuratorẽs ſuos
vix aut nunq̃ mutabat. in hoc
eiũ ſe dicebat pcere plebi Nã
ꝑcuratores ſcientes ad modicũ
tempus habere procurationes:
quicquid poſſunt rapiunt.

Quomodo prĩcipes ſubdi
tos ſuos defendere et dili//
gere debent C. xiiĳ.

Principes habeant mili//
tes bellicoſos qui pliari
debent. non pro iniuria
vel vindicta inferẽda. ſed ꝑ in//
iuria repellenda. patriaqʒ defen
ſanda Nec debent timẽ viri bel
lici qꝫ deo non placeant. quia
ſanctus dauid bellis intẽdebat
Et Centurio ꝑiter qui dño ait
Domĩe non ſum dignus ꝛc. hᵉ
Augu. ad bonifaciũ. Et idẽ Au//
gu. li. de verbꝭ domini. Militari
inq̃t non eſt delictũ. ſed ꝓpter
p̃dam militarẽ peccatum eſt nec
rempublicã gerere criminoſũ ẽ
Sed ideo agẽ rẽpublicã vt di//
uicias augeas videᷣ eſſe dãpna
bile. Vñ p̃lia nõ debẽt fieri cupi
ditate ꝗ crudelitate ſꝫ pacis ſtu
dio gerantẽ ꝛ mali cohceantẽ et
boni ſubleuentẽ. Vñ Greg. vniũ
ſis militibꝫ neapolitaĩs ſcribẽs

Summa inq̄t milicie laus inť
alia bona merita hec eſt obedi-
enciā rei puplice vtilitatibꝫ ex-
hibere Ceteꝝ yſidorus libro·ix·
ethymo· Juſtum ē inquit bellū
quod ex edicto geritur de rebus
repetēdis ā pulſandoꝝ hominū
cauſa· Vnde Augu·li·q̄ſtionum
dominus īquit deus noſter ad
ihesum naue iubet vt cōſtituat
ſibi ētrorſū inſidias ſcꝫ inſidiā-
tes bellatores ad īſidiandū ho-
ſtibꝫ·Et ibidē iuſta inq̄t gere-
bant̄ bella a filijs iſrahel cōtra
amorreos a quibus amorreis
trāſitus negabat̄ qui iure eq̄ſ-
ſimo humane ſocietatis patere
debebat ·Aduertant autē bella-
tores vt non p̄lient̄ iniuriā in-
ferendo ſed ab iniuria ſe defen-
dendo· Vnde Amb· li · p̄mo de
officijs Non inferēda ſed impel-
lenda iniuria lex virtutis eſt
Et Anaſtaſius papa·q̄ inq̄t po-
teſt obuiare et pturbare perver-
ſos et non facit·nichil aliud eſt
q̄ꝫ fauere inpietati eorum occul-
to qui manifeſto facinori deſi-
nunt obuiare· Eandem ſenten-
ciam tangit Amb li·de officijs
Et Hieroni· ſup Sophoniam
Sicut ſūs helymandus vbi ſupra
dicit principē ſic debere viuere
vt a ſubditis diligat̄ Nam co-
drus atheniens̄ rex ꝓ victoria
populi ſui ſeipſū morti tradidit
Nam mutato regio habitu fru-
mentā colligens caſtraqꝫ hoſtiū
ingreſſus a milite quē falce in-
iurgio percuſſit interfectus eſt
Rex autē aut princeps ſic ſuos
diligat vt pro ipſis mori nō ti-
meat· vnde Julius ceſar dicere
ſolitus erat· Dux inq̄t qui non
laborat vt militibꝫ carus ſit mi-
lite neſcit amare ·Vnde Sen̄·
Si vis amari ama Nam Ju-
lius piſtorem vinculauit eo q̄
ſibi meliorem panem q̄ꝫ ceteris
militibꝫ attulerat · Alexand̄ q̄ꝫ
videns militem ſuum macedo-
nem pre nimia ſenectute frigo-
re obſtupefactum de ſede ſubli-
mi deſcendit et de ſuis mani-
bus dictum militem in ſede po-
ſuit Nam princeps qui a ſuis
militibus non diligitur tanq̄ꝫ
tyrannus dominatur nec ſecu-
ritate vbi eſt fruitur· Vnde cum
Dyoniſius tyrannus iuberet ſu-
um corpus a multis militibus
cuſtodiri plato ei dixit ·Quod
inquit malum feciſti vt a tot
militibꝫ cuſtodiri habeas· Vnd̄
Claudianus ·Nō ſunt excubie
non circumſtancia tela tuentur
amor cō·q̄ſi diceret· Qui ama-
tur non indiget cuſtodia :·

De legibus et inuento-
ribus earū Ca·xiij ·

Policia legibus dirigē-
da eſt· Teſte autē yſi-
doro quinto Ethymolo-
giarum leges aut diuine ſunt
aut hūane lex autē diuīa gēti
hebree p moyſen p̄mitus data

Legum autē humanarū plures
fuerūt inuentores. ſicut Foro-
neus rex qui grecis primus le-
ges iudiciaqꝫ conſtituit Et mē
curius trimigiſtus egipcijs le
ges tradidit. Solon vero athe
nienſibꝰ. et Ligurgus macedo-
nijs cura ex appollinis auctorita
te ↄſcripſit. Et numa pompilius
qui romulo ſucceſſit in regno
primus leges romanis tradidit
Et poſtmodū viros quoſdam de
creuit qui tranſtulerēt in latinū
leges ex libris ſolonis. Fuerūt
autē ibi ordinati ꝑ cum Appius
Claudianus. Germicius. Vete
rius. Julius. Marlius. Sul-
picius. Sextinus. Curacius.
Romulus. Poſtumus. Aduer
tendū autē ꝙ leges diuine pſe-
rēde ſūt humanis Vnde Gracia-
nus. Conſtitucōes inqt pricipū
eccliaſticis legibus poſtponende
ſunt. Vnde Helymādus in cro
nicis li. xi. Humane inqt leges
eatenus valent qtenus a diui-
nis non diſcrepāt. alioqn falſū
eſt qd in lege ſcriptū eſt Quod
principi placet ſcꝫ deo: legis
habet vigorē. Ceterū ſciendū eſt
ꝙ ſicut lex ē ↄmune pceptū. ſic
ex ↄmuni ↄſenſu ↄfici debet. vt
trahitur ex ſūma Azonis. Vnde
Papinianus li. i. diffinitionū
Lex inquit eſt ↄmune preceptū
virorū prudentiū. que lex fieri
non debet ꝓpter aliquē caſū p-
ticularē. ſed ꝓ cohercōe malorū
que vt ↄmuniter ↄtingere poſ-
ſunt reipublice vt ponit Julius
celſus li. i. Vnde legis effectus
eſt imꝑare. vetare. punire. inqt
modeſtinus li. pmo regularum
Princeps igit̄ non ſolū armis
ſed eciaꝫ legibꝰ rempublicā de-
bet defenſare. vt tāgit Juſtini-
anus li. inſtitucōm. Rurſus ad
uertendū ꝙ iuris canonicū et ciui-
le qdammodo ſunt ptes politi-
ce ita ꝙ politica ſciencia eſt cōn
munis ad omnia iura Vnde ius
nomē generale eſt. lex autē ſpe
cies eius. Vnde ius dicit̄ quia
iuſtū eſt ſeu dicit̄ a iuſticia. vt
vlpianus li. i. inſtitucōm Lex
aūt dicit̄ a ligando qa ligat. aut
ab eligendo quia eligit̄. Sunt
autem multe ſpecies iuris. qd-
dam ius dicitur publicū quod
pertinet ſacerdotibus vt magi
ſtratibus. Aliud priuatum. qd
ad vniuſcuiuſqꝫ pertinet vtili-
tatē. Quoddam eciam eſt ius
quod vocatur gencium quod cō
cernit id quod debetur deo et
parentibus. vt ponit pomponius
Aliud eſt ius pretorium qd pre
tores introduxerunt pro ſalu-
te reipublice quod commemo-
rat Papinianus libro primo
diffinitionum quod dicitur po
ſitiuum quia poſitum eſt ab ho
mine. Aliud eſt ciuile quod per
tinet ad populum vel ciuitatem
diuina humanaqꝫ cauſa inſti-
tutū ſeu ↄſtitutū. Aliud eſt ius

quiritū ideſt romanum quia q/
rites et romani ipſū īn venerunt
Jus autem canonicū dicitur ec/
cleſiaſtica inſtitucō Cuius plu/
rimi fuerunt ſcriptores primus
fuit yſidorus qui primus ſcripſit
libꝝ appoſtolicū decretorū deīn
yuo epiſcopus carnotēſis · Re/
gulas canonū per capitula ordi
nauit et ad numerū decē libro
rū redegit Multeqȝ abbreuiacō/
nes poſtmodū facte ſunt q̊rum
auctores non occurrūt Vecū ꝙ
gracianus decretū ſcripſit Ceterꝝ
aduertendū ꝙ ius ciuile a dua/
bus ciuitatibꝫ emanauit · ſcīt
ab athenis et lacedemona · Vn̄
regnante Joab in regno iuda
ligurgus q̄uīnqȝ precepit ꝑus
obſeruauit · vt tangit Juſtinus
li · iij · pmo enim ſtatuit vt auri
⁊ argenti vſus non haberet̄ · ter
raſqȝ ⁊ patrimonia per equalia
diuiſit et ſuiuari omnes pub/
lice iuſſit · iuueneſqȝ vna ſola
veſte ꝑ anno vti · virgines vo/
luit abſqȝ dote deſponſari Mul
ta aliaqȝ decuit narracōe longa
rurſus apud romanos poſtmo
dum creuit · Vnde Pompeius
in ſuo ſingulari enchiridion tra
dit romulum diuiſiſſe romam
ī tres ptes q̄s curias appellauit
quia ibi cauſe agebant̄ · leges
qȝ fiebant in predictis curijs q̄
omnes ꝯſcripte fuerūt tempore
ſexti papirij qui fuit tempe tar
quinij ſupbi liber autē illarum
legum vocatus eſt liber papiria
nus non ꝙ papirius eas feciſſz
ſed quia eas ordinate ſcripſit
poſtmodū autē roma decē viros
inſtituit qui leges a ciuitatibꝫ
grecoꝝ collegerūt quas ſuſcepe
rūt ſcriptas in decē tabul̄ ebur
neis · datūqȝ fuit illis poſſe vt
illas leges corrigerent · et ideo
duas tabulas p̄dictis tabul̄ ad
iūxerūt · Vnde leges xij · tabu/
laꝝ vocabant̄ quia duodecī ta/
bule in omnibꝫ erāt · Poſt hoc
appius claudius leges redupit
ad librꝝ vnū · et flauius ſcriba
libertinus populo tradidit · Vn̄
ſenator fieri meruit Demū cor/
nicanus primus ſcienciam iu/
ris ciuilis publice profeſſus eſt
Verū ꝙ papirius publius le/
ges regias pmus ī vnū redegit
volumē Et appius claudius xij
tabulas ex legibꝫ ſcripſit · pub
vero x · libros reliqt iuris · ma/
nilius totidē · brutus ſeptem Et
mucius publij filius iuris ciui
lis ſcienciam ad libros octo re
degit qui digeſti ſunt ab auſu/
dio vocati Multiqȝ alij ſcripſe/
rūt q̊rū fama vetuſtiſſima ē · de
nouellis autē memoria publica ē

De yconomica arte C · xv

Conomica ē ars vel ſci/
encia qua domeſticarū
reꝝ ordo ſapient̄ diſpo/
nit̄ vt inquit yſidorus li · Ethi/
mologiarum · Richardus au/
tem libro exſcriptionū dicit ꝙ

yconomia eſt ſciēcia q̄ failiaris
officij curā mediocri diſpoſicōe
ꝯponens diſtribuit. Hac ergo
ſciencia indiget quicunq; pa=
terfamilias vt ſuam domum ſa
picnter regat et dirigat. quia
dominus ex domo honeſtat. vt
tāgit Tul li. de officijs Nam
decorū valde eſt patrie domus
illuſtriū viroꝝ habere. vt tāgit
idem li. ij. Unde tullius ꝯtra ſa
luſtiū ꝛprobando ipſū dicebat
Nec quicquid inquit turpius
domui tue q̄ꝫ tu. Et Valerius
maximus li. ij Quid ꝓdeſt eſſe
ſtrennuū ſi domi male viuitur
Et ibidē. quorū opa ſplendorē
ſuum ꝓpriū obtinuiſſe videntur
eoꝝ dignitatē indignum eſt et
deforme domi collabi. Unde ti=
bullius. Quid ꝓdeſſe poteſt pō
dus graue diuitis auri. aruaq;
pinguia ſi fundant munera bo
ues. Quid ve ꝓdeſt domus ſir
mis innixa columpnis. auratq;
trabes. quaſi diceret iſta nichil
ꝓdeſſe. niſi domus recte guber=
netur. Ideo Seneca li. de qua=
tuor virtutibꝰ dicit q̄ꝫ ſapiens
non debet velle vocari dominus
a domo. ſꝫ domus a domino de
bet nuncupari. Circa igit̄ regi=
men domus. maxime attendē=
dū eſt ad regimē vxoris. quia
nichil eſt crudelius infeſta mu
liere vt ponit Fulgencius libro
ſuarū mitologiarū. Si tamen
mulier bona fuit domum optīe

diſponit. vt autē bona ſit max=
imū remediū eſt ſi vir ipſe bo=
nus ſit. Unde narrat Hieroni.
ꝯtra Jouinianū li. pmo de quo
dam qui cum vxore ſua pudi=
ciſſime vixit. vnde cum os ei fe
teret ipſo ignorante ſibi quidā
improperauit. et tunc vxori ſue
dixit. cur ei non intimauerat
que reſpondit. putabam inquit
omnibꝰ viris ſic os olere. Ita=
q; ſumma caſtitas in ambobus
fuit Unde tibullus li. pmo. Ca
ſta precor maneas ſancti
q; pudoris Aſſideat cuſtos ſe=
dula ſemp anus. Qui verſus p
tendunt vt fidelis cuſtodia aſ=
ſit mulieri. quia mulier de ſe
fragilis eſt. faciliterq; decipitur
Unde narrante valerio maximo
Socrates cuidam querenti an
ſibi expediret nubere. an non.
reſpondit penitenciā ſe facturū
quodcunq; feciſſet Si inquit
non nupſeris. ſolitudo te affli=
get. et ſi vxorem duxeris. ſolli=
citudo ꝯcitabit. Fortaſſꝫ autem
ideo ꝯiugia ſunt onerosa quia
decenti non ꝯtrahunt amore ſꝫ
cupiditate interueniente fiunt.
Unde narrat Valerius li. vij. de
quodam qui habens vnicā filiā
petiuit a themiſtide pho vtrū
eam paupi et ꝓbato vel diuiti
non probato daret. Cui ille re
ſpondit. Melius inquit eſt virū
pecunia q̄ꝫ pecuniam viro in=
digere. Narrat eciam de filia

Catonis marcia noīe iunior: q̄
cū peteret̄ ab ea. cur ꝑdito viro
Denuo non nuberet. rn̄ſpondit
non ſe inuenire virū qui magis
vellet. ſe q̄ ſua. Nō ſunt vxores
ꝓpter pecunias aſſumēde. alias
eīn ↄiugia male hūt. nam ꝛ phi.
pluēs timētes ī cōiugio fraudari
nubere diſtulerūt Nam cicero
rogatus ab hircio vt poſt repu-
diū terencie ſororē eius duceret
omnino facere ſuperſedit dicēs
non poſſe ſe vxori ꝛ philoſophie pariter
operam dare. nā ſi pulchra fuerit
difficile eſt cuſtodire q̄ plures
amant. ſi autē ſ̄pis moleſtū ē
poſſidere q̄ nemo dignat̄ habē.
plures ergo nubere cōtēpſerunt.
Coniugia tamē licita ſūt dum-
modo iuſte ↄtrahūt̄. Quia teſte
ouidio libro de remedijs Tur-
pi vir et mulier modo iuncti ꝓ
tinus hoſtes q̄a ſicut q̄d malo
titulo īictū ē malo terminat̄. he
plurima q; cōtingunt īcomoda
Vn̄ tereñcius vno ꝗq; aīo oīs
ſocrus oderūt nurus. Ecce odiū.
Et Ouidius li. methamorphoſeos.
Inminet excicio vir ↄiugis illa
mariti. Lurida terribiles miſcēt
aconita nouerce. Filius ante
diem ꝑmos inquirit in annos.
Ecce labores. Sed eciam plura
īſurgūt incomoda vtputa edu-
catio filiorū. corporiſq; ꝓprij cu-
ſtodia. Rurſus aduertendū q̄
yconomia exigit filios debite
nutriri. Unde Quintilianus li.
ꝑmo. Vtinam inquit liberorū
noſtrorū mores non ꝑderemus
Nam mollis educacō quam in-
dulgenciā vocamus. neruos om-
nes mentis et corporis frangit
Itaq; pueri ſūnt corrigendi nō
tamē nimis aſpere. quia teſte
Quintiliano li. ij. Ingenia pu-
erorū nimia emendationis ſe-
ueritate deficiunt. nam et deſpe-
rant et dolent et nouiſſime odi-
iunt. et q̄d maxime nocet eſt
quia dum omnia timēt nichil
conantur. moderate igitur ſunt
corrigendi Sed multi non at-
tendunt qui tamq̄ viros: pue-
rolos ↄcutiunt. vt ponit Vale-
rius li. ij. Alij vero liberos ſuos
non inſtruunt. Cuius oppoſitū
Auguſtus ceſar legitur feciſſe
Nam filiam ſuā et nepotes iuſ-
ſit lanificio inſiſtere. vt ponit
Suetonius li. ij. de xij. ceſaribus
Rurſus paterfamilias ſuos de-
bet diſcrete regere ſeruos non
ſpernendo ſed amabiliter allo-
quendo Unde Seneca ad lucil-
lum epiſtola xlvij. Illos inq̄t
rideo qui turpe eſtimant cū ſer-
uis ſuis cenare Hoc enim ſup-
bia faciunt vt cenante domino
ſtancium ſeruorū turba circum-
ſtet. Vn̄ didimus rex bragma-
nor̄ ad alexandrū magnū. In
homines noſtri ſimiles ſeruitu-
tē non ponimus. alioq̄n ſeuicia
ē in obſequiū cogē eos q̄s nob̄
fratres eadem natura ꝓgenuit.

et quib₉ a deo patre cōmuniū bonorū spondet̄ hereditas Ser uis ēgo non grauia sūnt īponē da onera Vnde narrat Valerius li. iiij. q̄ cum plato aduersūs ſuum ſuū ꝓpter delictum vehe menter exarſiſſet. ne vindicte modū haberet caſtigacōez ſui ſer ui ſpeuſippo amico ſuo cōmiſit Vnde plautus. Ve autem apud ques vigiliam multā in nocte ꝓtrahunt. tantū enim ſeruis de vita quantū de nocte auferūt:

Quomodo patterfamilias debeat ſibi acquirere ami cos Capitulum ſede cimum

Paterfa̅ilias amicos ſibi vendicare debet. quia te ſte Sen̄. li. iiij. de bene ficijs. Nemmem tam alte ſecu la poſuerūt. vt non illi amicus eo magis deſit quo nichil abſit ſeu abeſt. Et idē ſen̄. li. de reme dijs fortuitorū. Quere inquit amicos inter honeſta officia. querē in laboribꝫ ad menſaꝫ res iſta non querit̄ Nam modicus amicus eſt qui dūtaxat eſt ami cus menſe. De tali amico dicit Sapiens. Vinū nouū amicus nouus. Expedit igitur ſapienti yconomo amicos bonos acque rere. nec de facili eſt ꝑtermittē da incepta amicicia. quia teſte tullio li. de amicicia. Vetertima amicicia ſicut vinū vetus dicit̄ eſſe ſuauiſſima Maxima enim vis vetuſtatis et ꝯſuetudīs. Eli gat gͦ amicū ſapiens quē ſemꝑ cuſtodiat ⁊ cui ſicut ipſi credat alias enim non eſt amicus. vt inquit Seneca ep̄. iij. ad lucil. Sed talem amicū difficile eſt poſſidē niſi bonus ſit qui amat et qui amatur. Quamobrem amicicia de libertate contrahen da eſt. ſed contracta cum fuerit manu teneri debet Vnde Sue tonius li. ij. de duodecī ceſaribꝫ narrat. q̄a Augustus ceſar ami cicias facile n̄ admiſit ſed ꝯſtā tiſſime admiſſas retinuit Jdeo perlancus in aulularia. Jn ami ciciam inquit et fidem ſtultū ne receperis Nam inſipienciū atꝫ improborum facilius eſt odium q̄ꝫ collegium. Qui ergo ſapiēs eſt bonos inſequitur et amicum eligit quē multi prudēt̄ repiāt q̄a multos amicos volunt habe re ignotos notis preferunt Quibus contradicit Theoſra ſtus. Expedit inquit amicos iam probatos amaē. non ama tos probare. Vnd̄ Catho. Jgno tum tu tibi noli preponere no tis. Et ſequitur. Cum tibi ſo cium vel fidum queris amicum Non tibi fortuna hominis ꝫ vita petenda eſt. Et cum amicū eciā bonū ſapiēs īuenerit ꝯino de diligat. Vn̄ Catho. Dilige ſic alios vt ſis tibi carus amicus.

Sic bonus esto bonis ne te ma la dampna sequantur. Ceterum amico non onera imponenda in congrua ne forsitan probatur. Vnde Macrobius in li. saturnalium Ita amicum habeas vt inimicum posse fieri putes. Et Salustius Veros inquit amicos neque armis cogere neque auro parare queas sed officio et fide parantur cum quibus amicis breues racones longas amicicias habere optet Exordium autem amicicie est bene loqui. Et principium inimicicie maledictio est. Amicus enim cito amittitur et raro acquiritur hec Socrates. Ceterum yconomicus bona que possidet prudenter distribuere debet. Vnde maior in in conseruandis rebus quam in reparandis adhibenda est cautela. vt ponit Cassiodorus epist. xxxiij. Vnde Claudianus in maiori volumine. Plus est enim seruasse quesitum quam quesiuisse nouum. Vnde phs quidam dictus domas. Amico inquit me rogante si dedero pecuniam mutuo et ipsum et pecuniam perdo quod verum est apud auaros Itaque bona discrete sunt distribuenda. verumtamen qui mutuo capit reddere gratis debet. Vnde ex prouerbiis sapientum colligitur grauius est accipere quod non possis reddere. Et Ambrosius in libro de thobia. paupertas inquit non habet crimen sed debere verecundum est. et non reddere verecundius. Et subdit. Si diues es nullam pacians petendi necessitatem. Si pauper es soluendi considera difficultatem. Vnde Senec. li. de beneficijs. primo inquit docendi sunt qui libenter reddere volunt quia si beneficia gratis collata reddenda sunt multo forcius mutua. Diis autem hominibus mutuare non dissuadetur nisi non amicis aut hijs qui reddere nolunt. Vnde Aug. li. de doctrina christiana docet amicis succurrendum. Cum inquit omnibus prodesse non possis. hijs potissime succurras qui tibi temporis sue oportunitatis quadam sorte iunguntur quia sicut amicis bona propria mutuo vel dono sunt distribuenda.

Explicit tractatus secundus primi libri Sophilogij.

Incipit tractatus primus secundi libri in quo tractatur de amore virtutum. Et primo quod virtutes sunt naturaliter appetende Capitulum primum

Virtus medicina est corporis pariter et anime. virtutesque appetere vniquique naturale est. Cuiuslibet igitur studium pro adipiscendis virtutibus debet applicari. Vnde Boecius li. iiij. prosa ij. de consola.

Omnis inquit mortaliũ cura q̃
multiplicium ſtudiorꝫ labor ex-
ercet diuerſo quidem calle pce-
dit. ſed ad vnũ tantũ beatitudi-
nis finem nititur puenire. quo
quis adepto nichil vltra deſide-
rare queat. Eſt enĩ cuncta inter
ſe bona cõtinens. Hoc enim bo-
num medio virtutis adipiſci po-
teſt. quod multi credentes obti-
nere. itinera minus virtuoſa ſe-
cuti ſunt ſeu ſectati. Vnde Aug.
de ci. dei narrat qualiter phy q-
dam ſuũ finem in voluptate cõ-
ſtituerunt vt Ariſtippus. Alij in
virtute vt Antiſtenes. Alij in ſen-
ſibꝫ corporis. Omnes tamen aut
aſſenſu naturali defecerũt. aut
bonũ a virtute apperierũt Nam
virtus ſua dignitate animũ tra-
hit. ſicut arbor diligitur pter
fructum. vt ponit tullius in re-
thorica pma. Nam omnia hone-
ſta cõcordãt racioni q̃t Ariſto. in
Ethica noua. Et quintilianus de
oratoria inſtitucõe li. i. Nichil
inquit poteſt placere quod non
decꝫ ſicut voluntati non corrup-
te. bonum enĩ appetere eſt. Vnd
Sen. ad lucillũ ep. xlvij. Om-
ne inquit honeſtum poteſt eſſe
quod non eſt liberũ. Et li. de be-
neficijs iiij. ſicut honeſtarũ p-
cium in ipſis eſt. Et in ſuo edi-
pio vbi inq̃t. Turpis eſt medi-
cina que ſanari piget. Ex quibꝫ
cõcluditꝰ mens humana vir-
tutes naturaliter appetit. Vnde
Tullius li. ij. de officijs. Id
ipſũ quod honeſtum decorũqꝫ
dicimus p ſe nobis placet. ani-
moſqꝫ omniũ natura ſua cõmo-
uet. Idem ponit li. iij. quia ſic
natura id petit quod honeſtum
eſt aut ſaltẽ videtꝰ. Si autẽ iu-
diciũ fallit hoc peccatũ agit. Vñ
Tullius li. de paradoxis. quod
inquit honeſtum eſt id ſolum
eſſe bonum Stoyci teſtãtur.
Vnde Hecaton ſtoycus. Om-
ne inquit honeſtum in arduo
eſt quia ſicut mens ãdeſcit vt
quod honeſtum eſt habeat cu-
iuſmodi eſt virtus. teſte Tullio
in libro de amicicia. Nichil eſt
vtute amabilius. nichil quoqꝫ
magis allicit ad diligendũ Nã
ppt vtutẽ et pbitatẽ ſi eos q̃s
nũq̃ vidimus diligamus. cõ
igitꝰ vtus amabilis Nempe ipſe
tullius in rethorica pma. virtus
inq̃t eſt habitus aĩe iudicio ra-
cõis cõſentaneus. Et ibidẽ. vtus
eſt habitus a quo q̃s bonus ex-
iſtit et opus ſuũ bonum reddit
Vñ Ariſ. ij. ethicorꝫ. vtus ẽ q̃ hñ-
tẽ pficit et opus eius bonũ red-
dit. Et tul. in li. de legibꝫ. vtus
ẽ recta racõ. Et li. de fine boni et
mali. vtus ẽ cõformis racõis. li.
qꝫ de officijs pmo. vtus eſt per
quã laus in actione cõſiſtit. Ip-
ſius autẽ virtutis comes eſt in-
uidia. quia virtuoſis multi in-
uidẽt Vñ Affricanus. vtus emu-
los cõparat. inq̃t tul. in rethoꝛ.

Nichilominus virtus oīa vīcit
qm̄ virtuti oīa paret · vt ponit
ſaluſtius in catilinario et p vir
tutē opus reddit̄ · facile · reſqȝ
pus apparēs īpoſſibil̄ rediḡit̄ poſ
ſibilis vt fertur dixiſſe ypocrates
in ſuis exhortacōibus narrante
Calcidio in phemio ſuper thy//
meū platonis · Sapiens virtu//
tes querat p quas obliuiſci po
terit dampnoꝝ que geſſit Vnd̄
Señ · ad lucillū epiſto · lxxiiij ·
Quādiu inqt virtus ſalua fue
rit non ſentiens quis abſceiſe
rit · Nam ita cupiditas picula p
virtutē ptereunt · Et idē Señ ·
Nulla inquit virtus latet et ſi
lateat non eſt ipſius dampnū
Veniet eñ dies qua publicabi
tur · Vnde idem Señ · de matu
ra morte · Vna inqt res eſt v̓tus
que nos in immortalitatē donaē
poteſt et pares facere dijs · per
virtutē eñ homo ſapiens fieri
poteſt · Vnde lactancius li · de
falſa ſapiencia · Virtus inqt cū
ſciencia coniuncta ſapiencia eſt
Nimiū ergo ſi virtus iuxta
pleniſſima appetenda eſt :·

Quod natura capit v̓tutes
Capitulum ſcd̄m

Virtutes nature innatū
eſt ſuſpicere · Vnd̄ Ariſ ·
li · pmo ethicoꝝ · Neqȝ
inquit a natura nec pter natu
ram ſiunt virtutes ſed innatū ē
nobis p aſueſactionem recipere
Ex ipſis eñ ſimilib᷒ actibus
ſiunt ſimiles habitus · Vnde p
ſper in li · epigramatū nos hor//
tat̄ dicēs · Ad patriā vite de noc
tis valle vocati · Virtutū gradib᷒
ſcandite lucis iter · Omnis vir
tutū ſemp ſubſtancia ſalua eſt
Inuitus xpi munera nemo rapit
Rurſus Ganfredus in ſua poe//
tria noua · Sectemur inquit
honeſta et mala vitemus quia
v̓tus optīa reꝝ · peſſima res vi//
ciū · nichil eq̄ pciosū · Et Ju//
uenal̄ li · iij · Nobilitas inquit
animi v̓tus ē · Quis ergo v̓tuo
ſus fieri non deſiderabit · Nam
teſte maximiano fuluo · virtus
pcioſior auro ē · nec putreſcit ſ
in aduerſ̄ creſcit ipſa v̓tus · vt
inqt lucanus li · iij · Si ergo v̓//
tutis amator eſſe cupias · attē//
de qm̄ virtus nichil aliud ē niſi
exemplar honeſti · inqt lucanū ·
li · ix · Nempe v̓tus ridet in ad//
uerſ̄ · Studete ergo vnuſquiſ
in v̓tutib᷒ habūdare vt in ſe ha
beat qđ in alijs amat · put ex
pū · ſapientū edocet̄ Virtus eñ
ad vitā btā̄ȝ pducit · Vñ tul · li ·
i · de legib᷒ · Virtus inqt ē pfec
ta racō q̄ certe ī natura ē · itaqȝ
pſtabilius hāc natura perit · q̄a
cōſtat nos ad iuſticiā eſſe natos
Virtus eñ aīos naturā ſua cōmo
uet · inqt tul · li · de offi · ſicut ea
multomagis ē ſ̄m naturā cōmuni
tas iuſticia et libtas q̄ cupidi//
tas et voluptas · Nichil enim
ſ̄m naturam eſt ſicut humilitas

Hec tullius li. iij. de officijs Si
ergo laudabile eſt naturã ymi
tari Nunq̃d virtutes habere de
ſideranduȝ eſt. Unde idẽ tul. li. de
amicicia. Illos inquit viros bo
nos appellandos putemus qui
aſſequũt͛ quãtũ homines poſſunt
naturã optimã bene viuẽdi du-
cẽ. Et quintilianus de oratoria
inſtitucõne li. i. Omnia inq̃t q̃
ars conſumauerit certũ eſt a na-
tura iniciũ duxiſſe Nob igit͛ ad
virtutes ſũt q̃dam ſemina na-
ture conceſſa eciã anteq̃ doceam͛
Si enĩ in virtutibꝫ foret anxie-
tas et crimibꝫ inſiſtere ſolũ delec
tabile eſſet fortaſſis virtuoſus
fieri penoſũ fieret et bñ agendi
exultatio preteret͛ Sed in virtu
tibꝫ gaudiũ perfectũ habet͛ et ho
mo ex condicõe ſue nature ad ho-
neſta ducitur. nullatenus ergo
excuſat͛ Unde Sen. ad luciliũ
Habꝫ inq̃t hoc optimũ in ſe ge
neroſus animus q̃ concitat͛ ad ho
neſta. magnarũ rerum ſpecies ad
ſe vocat et attollit. Docileſqꝫ
natura nos edidit et racõꝫ dedit
imperfectam que tamen virtutibꝫ
perfici poteſt. hec Sen. ep. xlviij.
Rurſus et ſi virtuoſus fieri coac
tionis opus eſſet laudabile bo-
nũ fortaſſis non videret͛ Nul-
lus enĩ laudabilis eſt in eo q̃
vitare neq̃t cum vellet Sed pro-
cul dubio opa virtutũ libere fiũt
nutuqꝫ ſpontaneo coaſſumunt͛
vt ponit didimus in epiſto. ad

alexandrũ Nullũ enĩ virtutis
eſt iniciũ quod mutari non poſſit
Nam ad bñ viuẽduȝ libero vti͛
natura arbitrio. Sed plurimi
virtutes opinant͛ graues quia
bene viuere nolunt Sed queſo
vt hij ſaltẽ doleant eo q̃ volun
tate carẽt Si enĩ boni fieri cupe-
rẽt virtutibꝫ faciliter inſiſterẽt
Nulla enĩ tam facilis res quin
difficilis ſit quando inuite fit
vtinã ergo et hij libenti aĩo bõ
deſiderarẽt. vtinã ſaltẽ mala q̃
facere nequeunt non appeterẽt
iuxta illud therencij poete in an
dria. Quando inq̃t non potes
facere quod vis. id velis quod
poſſis. itaqꝫ mala que cupis ex
plere ſi non vales. bona tunc fa
cias que p agere potes. Si aliq̃
dicunt ad plurima viciorũ ope
ra ſe cogi qui ſi verũ dicant ſtul
ti ergo reputandi ſunt. Quia
teſte tullio in libro de paradoxis
Soli ſapienci conuenit vt mich
il faciat inuitus. michil dolens.
nichil coactus. Unde Stoyci
dixerunt voluntatem ſolum ea
deſiderare que rationabilia ſunt
Unde et in ſolone ſapiente vo-
luntatem eſſe dixerunt. vt re-
fert Tullius in tuſculanis que
ſtionibus libro quarto. Si er-
go in ſtultis eſt libido incitata
aut cupiditas effrenata non vo-
luntas ſed appetitus eſt. Quia
voluntas ratione dirigitur et
appetitus ſenſualitate decipitur

O vtinā qui mali ſunt ſaltē bo
ni fieri cupiant. Nam magna
pars bonitatis eſt fieri velle bo//
num. vt inq̄t Sen̄. ad lucillū
ep̄. xxxiiij. Si enim dicas hoc
velle non poſſe audi tulliū libro
de facto. Motus inq̄t volunta//
rius eam naturā ꝯtinet in ſe vt
ſit in noſtra poteſtate. nobiſq3
pareat Nam omne honeſtū vo
luntariū eſt. Non eīn honeſtū
eſſe poteſt quod non eſt liberū.
inq̄t Sen̄. ep̄. lxvi. ad lucillum
Sed ꝓch dolor plures nec bene
agunt. ymo nec emendari pe//
tūt Verūtamen magna ps ꝓfec
tūs eſt velle ꝓficere. inq̄t Sen̄.
ep̄. lxxi. Nunq̄d ergo laudabi
le foret ſi que deo placēt homo
ſolum velit. Vnde Sen̄. ad lu.
ep̄. lxxiiij. Placeat homī quic
quid deo placet. Sed multis
hoc graue eſt nec de facili poſſ3
eoꝝ impietas reuocari quia teſte
q̄ntiliano li. iiij. de oratoria in
ſtitucōe. Nichil facile ꝑſuadet̄
inuitis. Si quis eciam inuitus
quid agat laudē non ꝓmeretur
Vnde narrante valerio maxio
li. ij. Si quis olim bona inui//
tus ſuadebat ꝓ republica: mai
or laus dabat̄ exigenti q̄ꝫ pre//
ſtanti. Ex inuito eīn opē laudē
nullus reportat. Nec tamen hij
laude ꝓuant̄ q̄ bonū qd̄ cupiūt
facere nequeunt. Vnde Ouidius
li. de ponto. Sponte ſua ꝓbitas
officiumq3 iuuat. Si deſint vi
res tamē ē laudanda voluntas
Rurſus et inter eos qui bene
agūt hij laudabiliores q̄ bona
faciunt amore q̄ꝫ timore. qui
eciā mala ꝑtermittunt caritate
q̄ꝫ dei formidine. Singulis ta//
men laus. licet nō equalis da
tur. de quibꝫ oracius in epiſtol
Oderūt peccare mali formidine
pene. Sed mali eciam peccata
q̄nq3 dimittūt eo q̄ꝫ ipſa facere
non poſſunt. Vnd̄ maximianus
Ampiecti mundi quorundā vo//
ta laborāt. Sed votis obſtat de
bere trita caro. Nam nos a vi//
cijs mundanis ſepe retardat.
Corpis anxietas dampna fla//
gella fames. De talibꝫ eīn fatē
dū apparet q̄ꝫ pcc̄a non deſerūt
pocius eīn a pcc̄is deſerunt̄. q̄ ſi
ſpōte deſererēt nulla mutacōne
facta q̄ꝫtū ad labores eoꝝ eo pac
to mererent̄ quo demerent̄ Di
ſcat ergo ſapiens virtutes acq̄
rere quas natura petit quibus
eciā totus ꝑficitur homo.

Quomodo virtutes non
querunt mercedem tem//
poralem C. iij.

Virtus non ita perſiſteret
ſi ſeruilem hominem
redderet. aut ſi tempo//
ralis fructus mercedem dum//
taxat conqueſtaret. Sunt igi//
tur propter ſe virtutes diligen
de ſic tamen vt propter aliud
tantum non querantur. ſed in//
creato bono ſolum referantur.

Vnde Sen̄· li·i· de clemencia
Recte factoꝝ id eſt opm virtuo//
ſorū verus fructus in ipſis eſt·
nec vllum p̄ciū virtutū dignū
illis extra ipſas eſt qꝫ de precio
creato accipiendū eſt· Et idem
Sen̄·li·de beneficijs iiij· Rerū
honeſtarū precium in ipſis eſt
Vnde Plinius in ep̄· ad catu//
lū Magnitudo animi nichil ad
ſuſtentacōez ꝫ oīa ad conſciencia
refert rectiqꝫ facti non ex popu
li ſmone mercedē ſed ex facto
petit· Illi ergo virtutes fortaſſꝫ
non hn̄t qui ex opibꝫ mercedē
tēpalem expectant Vnde tullius
in dyalogo ad hortēciū Nulla
quidē virtus eſſe poteſt niſi gra
tuita Nam et ſi mercede aliq̄
ad officiū impellit· non virtus
ſed fallax q̄dam imitatio ac ſi//
militatio virtutis· Vnde li·i·de
legibꝫ idem tullius· Id ipſū qꝫ
iuſtiſſimum eſt iuſticie merce//
dē non q̄rere· Et Claudianus
in maiori ꝑducit· non empta fi
des nec pectora mercis alligat
Ipſa quidē virtus p̄cium ſibi
ſolaqꝫ late fortune ſecura nitet
nec faſtibꝫ vllis erigetur plau
ſu nec petit clareſcē vulgo· Nō
querit p̄cium vitam qui debet
amori· Gaudia ꝑuiſ cumulāt
inopia dolores· Proch dolor igi
tur multorū opa ſuſpicōe non
carent qui bene agere ſecrete nō
curant ſed palam· ideo bonū fa
ciunt vt laude fruantur pub//
lica· fortunāqꝫ mundi p̄ferunt
virtuti· Vnde Ouidius li· de pō
to· Nunc tamen fortuna ſtat
caditqꝫ fides· Nec facile repe//
ries multis in milibꝫ vnū· Vir//
tutē precium qui putet eſſe ſui
Ipſe decor recti facti ſi premia
deſint· Non mouet et gratis
penitet eſſe ꝓbum· Nil niſi qꝫ
ꝓdeſt carū eſt menti variorum
Spem fructus auide nemo petē
bus erit· Et ſubdit· Spōte ſua
ꝓbitas officiūqꝫ iuuat· Mer//
cedeqꝫ caret ꝑ ſe petēda eſt· Ex
terius v̄tus incommutata bonis
Nunq̄d ergo deteſtabile eſt ſi
q̄s ea faciat q̄ virtuoſa videnť
Et ex deſiderio p̄mij temporalis
opm ſuoꝝ fructū pdat· Dolen
dū ē eni̇̄ q̄a nullus v̄tute ꝯplec//
tiꝰ p̄mia ſi tollas· vt inq̄t Iuue
nal' li·iiij· Nichilominus tn̄ vir
tus debꝫ fortune p̄eſſe Nec eſt
appetēda virtus vt fortune mu
nera ſuccedant· Vnd̄ tullius in
rethorica ſua ij· Sola inq̄t vir//
tus in ſua poteſtate eſt· omnia
qꝫ p̄ter eam ſub fortune ſub//
iecta ſunt dominacōe Nam diui
cie virtutis pediſſeque ſunt· Il
leqꝫ liber eſtimandus eſt qui
nulli turpitudini ſeruit· Si er
go omnes homines cupiunt li
beri fore cur virtutibꝫ abiectis
diuicias ſeruiles p̄ferunt· Sic
eni̇̄ agere maxīa ſapia eſt q̄a te
ſte tul· li· de paradoxis Omnis
ſapiēs liber· oīs ſtultus ſuus

Quid eſt libertas poteſtas vi-
uendi vt velis. Quis autẽ vi-
uit vt vult niſi qui recte viuit
qui gaudet officio q̄ nec legibꝰ
ꝓpter metũ paret. ſed ſequitur
vt colit qui nichil facit ł dicit
vel cogitat niſi libenter ac libere
Soli ergo ſapienti cõuenit vt
nil faciat inuitus vel dolẽs vel
coactus. cum huius ſit obedien-
cia fracti atq; ſubiecti ꝫ ſubdit.
Nũqd ille liber eſt cui mulier
imꝑat cui leges imponit. ꝓſcri
bit iubet et vetat quid ei videt̃
Nec illi imꝑanti aliqd negaꝛe
poteſt vel audet recuſare Ergo
inquit tullius Iſtum nõ ſolum
ſeruum ꝫ eciã neq̃ſſimũ appel-
landum puto licet ampliſſima
familia natus ſit. omnis enim
animi humilitas ꝫ fracta timi-
ditas ſeruitus eſt. hec ille Que
igit̃ gloria reſtat cunaſꝫs ve-
neris qui tunc maxiẽ famulãt̃
eciam fediſſime cupidini q̃ndo
eorũ iudicio maxime gloriant̃
itaq; ſenſus eorum ita ebetatur
vt gloriam credant ignomi-
niam et ſeruitutem principa-
tum hij ergo ſuo met vicio mi-
ſeri ſunt quia teſte ſeneca eplã
lxxxvij. Nemo niſi ſuo vicio
miſer eſt Si ergo cupis liber fi-
eri vicia euita Nam liber et
guloſus eſſe non potes inquit
marcialis coquus Et ſubdit.
Contentus tua ſi potes eſſe to-
ga. Liberius vtiq; rege viuere
potes. Vereantur igitur diui-
tes ſeculi huius qui ſe putant
liberos et maxime ſubſeruiũt
non quidem deo et hominibus
ſed nummis et pecudibus ſuoꝝ
q; aratorum et familiarum cu-
ram gerunt tanta ſolicitudine
vt quietem perdant Nec ta-
men ſana ſollicitudo reprobã-
da eſt ſed illa quam cupiditas
infert que vtiq; hominem ſer-
uilem facit. Unde Seneca in
Thieſte ne ſitis cupidi regnũ
quo iacet loco. Regnum non
faciunt opes nõ veſtes tirie co-
lor non auro nitide trabes. Rex
eſt qd ambicio vulgiuſq; fauor
non mouet qui eſt in toto po-
ſitus loco et omnia infra ſe vi-
det. Et Claudianus in maiori.
Si metus. Si plura cupis ſi
docueris ira Seruicij pater iu-
gum tollerabilis iniquas inte-
rius leges. et ſequitur tunc oĩa
iure tenebis. Cum poteris rex
eſſe tui Nam illi ſoli liberi ſũt
qui ſub ipis dominãtur Quid
igitur hominibus prodeſt mo-
leſtiarum cauſas aceruare. Hoꝰ
enim faciunt q̄ delictorũ occa-
ſiones laboribus querunt nũc
feminarũ imitãdo collegia. nũc
pomparum aſſumendo veſtigia
nũc honoꝝ cupiẽdo enceĩa. hec
eñ oĩa ruinoſa et labilia ſunt
libertatẽ aufert ꝫ criminũ incre-
tõs ampliãt ſeruituteq; aggũãt
et ab omĩ bono retardant penã

cerminus diuites eos fieri ad bonum tepidiores quo ſiūt ditiores. Vnde proſper in libro epigramatum. Quid iuuat in longum cauſas ꝓducere morbi Cur dubium expectat cras hodiēna ſalus. Scimus correctis veniā nō eſſe negādā Sed nulli noſtrū eſt vltima. nota dies libertas nulla eſt maior ve ptās Quā ſeruire deo cui fuit amor abſq; iugo poſita ē ditioris aīca voluntas Que viget affectu non gemit imperio. Et Ganfredus in poetria noua liber eſt a vicijs qui non īſeruit habundās Cui ſatis ē q̄d habet pauper eſt qui plus cupit Ecce igič patet v̓tutē fuileni nō eſſe nec īndi ſperare p̄miaq̄ nō mſi bōis deficiūt. Vnd Ennodius ſemp ſtudijs mercēs reſecač hoc eſtis Qui vult ego fieri lib v̓tutū q̄rat cenatū mūdanis abiectis

Quōmodo virtus cōſiſtit in medio. Capitulū iiij

Quoniam in medio cōſiſtit v̓tus Effectus ego v̓tutis ē mediū tenē et ad extema nō vergi Vñ oracius in libro eplāꝝ v̓tus eſt mediū vicioꝝ vtriq; redactum q̄a ſic v̓tus recedit ab omnibꝫ vicijs Et Señ ad lucillū Ep̄. lxvi. Omnis v̓tus in medio eſt. Illi igitur virtuoſi nō ſunt qui extrema que cunt. Nam et bona quidē faciūt ſed nō bene. quia qd nimium eſt aſſumunt. nempe ieiunare bonum eſt. Sed nimis ieiunare virtus nō ē. virtus enim ſemper mediū querit Vnde in ꝓv̓bijs ſapientū dicič quod bonarū rerū nimia cōſuetudo paſſiua eſt. Omne enim nimiū v̓tič in vitiū Sed mirātis quō ī bōis poſſit eſſe inimicitas. Nam ſi inimicitas fuerit iā res bona nō eſt. Attende queſo quia res multe bone ſunt ex ſama et ex ſe. Sed forraſſis m te bone non ſunt. eo q̄ a te bene non fiunt. Quis enim formidat penitenciam eſſe bonam Si tamen indiſcrete eam feceris. iure bona non ē. itaq; penitencia ex ſe hominem perficit. Sed homo inſipiēs peam non ſemper pficič. Sic enim experimur q̄ ventus ſuauis nutrit ignem Sed exceſſiuus extinguit Vnde Ouidius li. ij de remedijs. Vento nutritur vēto ēſtīgič ignis Ignis leuis alit flammas grandior aura necat Ea propter ipſemet Ouidius li. ij. methamorph. ait. Inter vtrumq; medium ſi tenes tutiſſimus ibis Et Maximianus Maior enim medijs gracia rebus ineſt Vñ Ganfred. in poetria noua. In omnibus ē vna virtus ſeruare modum. Iuxta illud prouerbium commune Omnibus adde modum modus eſt pulcherima virtus.

Sapiens igit̃ virtutes acq̃rat
vt mediū ⁊ mod̃m oībꝫ teneat
q̃a teſte oratio in li·ſcḋo^m·Eſt
modus in rebꝫ ſūt certi deniq̃ʒ
fines·Quos vltra citra q̃qʒ ne-
q̃unt ↄſiſtē recta·Vnd̃ Ariſto·
pmo ethicoꝝ oſtēdit ꝙ virtus
tollit ſupfluū et tenʒ medium
Jtaqʒ liberalitas eſt mediū int̃
auariciam et ꝓdigalitatē Sed
fortaſſis ān inter vicia aliquod
mediū ſit·qḋ ſi fuerit v̓tus eſſe
putabit̃ Hic dices vtriqʒ omnē
pccm ſoē extmū licʒ alteꝝ altō
ſit extremus·virtus autē me-
diat·q̃a ſicut pccm vndiqʒ re-
pudiat Nam oīa carpe vicium
eſt·oīa indebite erogare:ſtulti
cia·Quid autē ↄgruit tenē et
q̃d licet largiter diſtribuere li
beralitas eſt·mediū igit̃ ſapiēs
in omībꝫ teneat·Vnde Home-
rus·Virtutē īmitte furori et fu
rorē v̓tute erige·Verū ꝙ pluri-
mi mediū tenē neſciūt·vnūqʒ
viciū extremū vitare uolentes
in aliud incidunt Nam pluri-
mos vidi tāta temeritate ſuplos
vt ceteros aſpnerēt· et rurſus
dep̄henſi ꝓpria ymaginatione
ducti ita ſe ꝓſtituebāt vt peri-
us abiecti ꝙ humiles viderent̃
eorūqʒ in cimatio locū non ha-
bebat· Alios vidi furioſos vbi
tamē occaſio non mouebat Et
rurſus beniuoli et taciturni vi-
debant̃ vbi tamē rep̄henſionis
ſtimulus non aderat·De tali-
bus Oracius li·ſcḋo^m ait·Dū
ſtulti vitāt vicia in contrarium
currūt·Omnibꝫ hoc viciū eſt
cantoribꝫ inter amicos·Vt nū-
ꝙ inducāt aīm cantare rogati
Et idē Oracius ī epiſtol̄·Alter
in obſequium plus equo pronus
Alter rixat̃ ſepe de lana caprīa
Si ergo petis virtutes habere:
mediū queras·qḋ tenere pluri-
bus difficile eſt ſignant̃ q̃ndo
triſticie occurrūt·Vnde Ariſto·
iiij·Ethicoꝝ·Mollicies eſt inq̃t
fugere laborioſa·difficilius eſt
tamen triſticiaʒ ſufferre ꝙ a de
lectationibꝫ abſtinē·itaqʒ dif-
ficilis eſt q̃ndoqʒ inuentō mediȷ
q̃ndo ſic grauis ymminet anxie
tas Reperibile tamen eſt mediū
ſi aſſit bona voluntas· Verū ꝙ
v̓tus ē circa difficile·peccāē aūt fa
cilimū eſt·nec mirū quia cadere
poſſunt qui ſunt impotentes·re-
ſurgere autem nequnt· peccare
eīn deficere et cadere eſt Vnde ſe
neca de naturalibꝫ q̃ſtionibus
libro vij· Difficilis inquit in-
uenta eſt virtus·dux ducem·
rectoremqʒ deſiderat ſed ſīn ma-
giſtro vicia diſcuntur Vnd̃ Oui-
dius de arte amandi libro ſe-
cundo·Et nulla michi ardua vir-
tus·Et idem Ouidius libro de
ponto·Tendit in ardua virtus
Jtaqʒ virtus in arduis et neceſ
ſarijs probatur in quibus ho-
mo perficitur·Vnde Proſper
libro Epigramatum· Amplius

Amplius intendit ſpacijs ter-
rena voluptas. Anguſto virtus
limite celſa petit. quia ſicut vie
oblique ſunt multe et via recta
eſt vna que petit celſa. ſicut di-
uina que via ad tenendū diffi-
cilis eſt niſi homo gracia dei ro
boret. quia teſte pricmo. nichil
eſt tam arduū qđ improbitas
non extorqat virtutū igit via
difficilis eſt ſcilicet recta atꝫ in
oībꝫ media.

Quomodo mens natura-
liter reſpuit vicia C. v.

Si peccare ꝓhibitū non
eſſet. adhuc peccata hu-
mane diſpliceret menti
non corrupte p. que ipſa mens
laceratr̄ et cruciatr̄. Unde qntilia
nus de oratoria inſtitucōne li.
viij. Nichil ē inqt tam occupa
tū. tam multiforme. tam varijs
effectibꝫ conciſū atꝫ laceratū: ſicut
mala mens. Nam et cum inſi-
diatur. vt malum agat. labore
conſtringitur et cū ſceleribꝫ inten-
dit ſollicitudīe penarūqꝫ expec-
tacōe torqtur. O igitur peccare
ſi penoſū eſt nunc et in poſterū
Cur mens humana tāto deſide
rio ſtudꝫ ea facere quibꝫ anxia
tur. ſiquidem hec facit aīmus eger
qui ſemper nunq̄ deſinit vt ponit
tullius in tuſculanis qōnibꝫ li.
iiij. Sed peccator dicit q̄ occaſi
one rerū peccat vt fortaſſis quia
diuicie aīm eius alliciūt ſiue ea
ſic dicens friuole ſe excuſat. Vn̄
Sen̄. ad lucillū ep. xvij. Non
eſt inqt in rebꝫ viciū ſed in ipo
aīo. Et illud qđ paupertatē nob̄
grauē facit. diuicias eciā graues
facere pūt. qſi di. q̄ ab animo
ꝓcedit omne viciū vel tediū Et
ſubdit. Quemadmodū inqt nil
differt vtꝝ egꝝ in lecto ligneo
aut aureo colloces. quocumqꝫ
enim tranſtuleris illū morbum
ſuum ſecū tranſfert. Sic nichil
refert vtrū eger animus in di-
uicijs aut paupertate ponatur
malum enim ſuum vbiqꝫ illum
ſequitur. Et idem epiſtola vi-
ceſima ſeptima. Si vis omnia
tibi ſubicere: te ſubice rationi.
multos enī reges ſi te illa rexe-
rit. Et ab illa diſces quemad-
modum et quid agere debes.
Hec ille. Fateatur igitur pecca-
tor non a rebus peccatum ſuum
procedere ſed a corrupto animo
ſuo. qui animus de peccato in
peccatum cadit. in peccatis ta-
men nunq̄ requieſcit. In ſola
enim virtute quies eſt. Unđ tul
lius libro tercio de natura deoꝝ
Verſutos eos inquit appello q̊
rum ſceleriter mens verſatur.
Cuiuſmodi ſunt peccatores quo
rū mens inquieta. O q̄ turpe ſpec
taculum animus eger. vt poni-
tur in prouerbijs ſapientum.
Et reuera ſpectaculum deforme
eſt quando animus a quo vi-
res procedere habent hominem
ipſum totum in ruinam ponūt

De tali aīmo ſeu mente loqui
tur Ouid· li·de triſtib9· Om
nia inq̄t puerſas poſſunt corrū
pere mentes· Sunt tamen illa
ſuis omnia tuta locis· Tanq̄
diceret ꝙ non a reb9 ſ3 ab aīo
corrupto peccata deriuantur· O
ṽtinā aīmus peccātis ṽtutes ad
amare diſponēt· vt ſi peccator
deum negligit· ſaltē ſe diligat
ſuamq3 pacē q̄rat attendat eū
in peccatis pacē non haberi Vn̄
ꝓſper in li·epigmatū· Fallaces
inquit aīis ſemꝑ torquentur
amatis· Et mala mens nunq̄
gaudia pacis habet· Et tibulli·
li·ij· Sollicitat pectus facta ne
phanda reū· Vnde Ouidius li
pmo ſine titulo· Multa miſer ti
meo q̄a feci multa ꝓterue· Ex//
emplicq3 metu terreor ipſe mei
Oracior eciā li·ij· O quantū per
maria currit mens ignara boni
Et Perſius· O curue in terris
anime ꝛ celeſtiū inanes· q̄ſi di·
ꝙ anime curue ſc3 male ſūt in//
anes et inanter celeſtis ſedes
ꝓmittitur eis· Sapiens igitur
peccata ſua reſpuat que mentē
affligunt et virtutibus inten//
dat quibus preſtantib9 reges
hic datur et eterna pax procu//
ratur· Vnde Valerius libro ix·
Quid inquit vicijs fedius· q̄d
eciam dampnoſius quibus vir
tus atteritur· victorie langue//
ſcunt· ſopita gloria in infamiā3
conuertitur· animiq3 pariter et

corporis vires expugnant· Vn̄
Boecius de ɔſo·li·iiij· Qui vir
tute deſerta homo eſſe deſinit cū
in diuinā ɔdicōe3 non poſſit vet
tit in beluā ſc3 beſtiā· Cum igi
quilibet dicat ſe velle homine3
fore cur per delicta facit homo
vt beſtie ɔpet Nam et yo lux//
uriata in vaccam ɔuerſa fingi
ab ouidio li·i·metham̄orph·
Abſcedant igit̄ vicia inimica
virtuti humaneq3 ɔditioni Se
pius enim vicia videnẗ amicari
ſed obſūt ea que immerito ɔmē
damus Nā ſepe ſupbos honora
biles dicimus· iracundos aīo//
ſos auaros prouidos· itaq3 ſub
pelle vulpina peccata nos inua
dunt· Et quaſi virtutes eſſent
ita nobis ſuo apparatu applau//
dūt Nam teſte tullio in prima
rethorica viciniq3 virtuti viciū
reperit̄ vicinum ſc3 apparentu· ſed
eſt reuera ɔtrarium· Sic enim
pro audacia famatur ꝑtinacia
et pro religione ſuperſtitio· ſed
michilominus virtuti vicium cō
trariat̄· licet apud vulgū ꝓ vi//
cio virtus capiat̄· Nec tamē
virtutū conditio eſt vicia expel//
lē· vicijs q̄3 repellunt̄ virtutes
Vnde lactancius li·de vo cultu
Porro inq̄t ſi virtutes inſeras
vicia ſponte decedēt· Si vicia
eximas ṽtutes vltro ſubibunt·
Sic enī bonoꝝ maloꝝq3 ɔſtitu
ta ē natura· vt ſe ſp expellāt· h9
tū peccoꝝ expulſiōi maxīe obiat

quia ſicut plurium peccata que
dā etiā; quia nō deteſtant̄. nā
ſuas libidines et crapulas dog
matizant. Verūtamen teſte Au
guſtino iiij. de ci. dei. Illi inquit
phi qui veritati propius acceſſerit
ita atq; libidine vicioſas ani-
mi ptes eſſe confeſſi ſūt. Cur igi
ſcelerati qui ex delictis non re-
rent̄ aut veritate audita non cō
uertunt̄. Obſcurata eſt eīm mens
eo;. veritatēq; ſi audiūt tamē
lumē nō ↄcipiūt. Vn̄ Boecius
li. i. de ↄſolacōe. Nubibꝰ inquit
atris ↄdita nullū fūdēr pnt ſyde
ra lumen. q̄ſi diceret q quemad-
modū nubes lumen non acci-
piūt. ſic mentes vicijs obſcu-
rate veritatis lumīe ſe non corri-
gunt. O vtinā formidaret hij
tempa morrus vite caſū gemitue
turpitudinē. Hijs eīm ↄſideratis
vir ſapiens reuocabit animum
ſuū peccareq; timebit et virtu-
tibꝰ intendet. Vnde ꝓſper in li
epigram. tur. Scire volens in qua
ſis rerū pte locandus. Diſcute
quid timeas quid re ſit quod
amas. Nam cuncti gemio na
ſcunt fomite motus. Reſpondēt
q; ſuis gemiā principijs. Que
verba nil aliud ſonāt niſi q ſa
piens diſponē volens quid ſit
facturus: reſpicere habet quid
amat et quid timeat. Ex hijs
igitur duabus fomitibꝰ omne
opus emanat. opaq; ſuis iun-
guntur principijs. quia qualis
fuerit timor vel amor tale opus
erit. Qui igit̄ recte viuere cu-
pit: timeat ꝗ amat quod amā-
dum eſt et timendū. Nam deus
eſt qui pre ceteris et timendus
pariter et amandus eſt. timen-
dus quia iudex. amandus vti-
q; quia beneficiorum omnium
collator eſt ipſe qui ꝯſtituit ani-
mū vt ratione vtamur perfecta
O q igitur vile ſi pecudibꝰ aſſi
mulemur ſi omni virtute carea
mus. Vnde tul. li. de paradoxis
Cum tibi deus vel mater. oīm
natura dederit animū quo nichil
ꝓſtancius. nichil diuinius. tur-
pe igitur ſi te ita ꝓſternas vt
nichil inter te et pecudē īteresse
putas. Et idem tullius in phi-
lippica capitulo ij. Eo inquit quo
maior eſt vis animi q corporis
eo grauiora ſunt mala que ani
mo ↄcipiunt̄ q̄ q̄ corpe ferunt̄
Miſer ē igit̄ q̄ pctm ↄcipit q̄d
facere nequit licz ſit vtq; miler
Sed vnde cecitas tanta vt ſit
homo ita euerſus vt eciam ſue
creacōis non reminiſcatur ſeq;
racōalē ope non oſtendat. hoc
enim facit dilectio ceca. Vnde
claudianus ī maiori. heu quā
cecus īeſt vicijs amor q̄ ſcelera
ꝑpetrat et ꝑpetrata cum fuerint
in maiora tandē commutat. In
ceptisq; deſiderijs corpus ꝗ aīa;
pariter mortificat. Vnde ſeneca
ad lucillū ep. liij. In hijs quoq;
morbis quibꝰ afficiunt̄ animi

q̄ꝫ tꝰ q̄s prius hꝫ tāto minus ſen
tit Nam q̄ꝺlibꝫ viciū ſuū pͥmū
eciā placitū auferre videtur· nā
auaricia pecuniā pmittit· lux/
uria voluptatē· ambitio pōpam
Itaqꝫ vicia peccatorē ſua merce
de excecant vt tāgit idē ſeñ ep̄·
lxix Hijs iꝰ pſuaſiōibꝫ ꝯcluditᷣ
vicia fore deſerenda· Vñ Amb·
in li· de thobia· Et ḡuius meri/
tū pene q̄ꝫ pena necare· In cruce
credꝫ minus q̄ꝫ metuiſſe crucē
Quid igitᷣ dicturi ſunt amato/
res ſeculi qui de peccatis puniri
non timēt· deū ipſos videᷣ for
taſſȝ nō putāt· Vñ ſeñ· li· de mo
ribꝫ· Nichil intereſt quo aīo fa
cias qꝺ viciosū eſt feciſſe Quin
ymmo et ſi deus atqꝫ xximus
malū non videret· minime tū
faciendꝫ eſſȝ· Vnde tul· li· iij· de
officijs· Certe inq̄t ſi oēs deos
hoīeſqꝫ celare poſſemus· nichil
tū iniuſte vel libidinoſe faciendꝫ
eſſet· Quinymmo vir bonus non
ſolū non facere ſed nec cogitare
quidē audebit qꝺ non audꝫ p/
dicare Ex quibꝫ patꝫ vicijs ſpre
tis virtutibꝫ eſſe inſudandꝫ vt
ſana poſcit natura ·:·

De honeſtate vite intus et foris Caplm̄ vi·

Viri virtuoſi interius bo
ni exteriuſqꝫ exiſtere de
bent interius cum deus
videat· exterius vt xximū in/
ſtruant· Vnꝺ Señ· ad lucillum
ep̄· x· Sic viue cū hoībꝫ tāq̄ꝫ
deus videat· ſic loq̄re cū deo tā
q̄ꝫ hoīes audiant Et ep̄· xxix·
multo īq̄t magis tibi expedit no
ſce q̄lis tibi videaris q̄ꝫ q̄lᷣ alijs
Iuxta illud Cathonis· Plus
alijs de te q̄ꝫ tu tibi credē noli
Illos igitᷣ ṽtuoſos eſſe dubita
mus q̄bꝫ bñ viuere tedū ē niſi
laudes ab hominibꝫ impendan
tur eis· Vtinam illud Senece
epiſtola xli· attenderent· Sacᷣ
inquit inter nos ſpiritus ſedet·
malorū bonorūqꝫ noſtrorū ob/
ſeruator et cuſtos Hic ꝓut a no
bis tractatus eſt ita nos trac/
tat· Si enim bene egeris tibi
ſufficiat conſciencie tue teſtimo
nium quia non eſt bene agendꝫ
vt de te loquantur homines ſꝫ
vt ipſe tecum loquaris· inquit
Seneca ad lucillum ep̄· lxxviij
Nempe miſer es ſi conſciencie
tue contempnis teſtimoniū Idē
epiſtola xliij Sed multi coram
hoībꝫ parēt ⁊ ſolitarij deū pter
mittunt quia victus in eis nō
eſt· Cum tamen Seneca vbi ſu
pra epiſtola lxxxiij· dicat· Sic
recte viuendꝫ tāq̄ꝫ in ꝯſpectu ali
cuius viuamus· q̄ꝺ michi enī ꝓ
deſt ab hoīe aliq̄ꝺ eſſe ſecretū·
ſufficit enī q̄ꝫ deo nichil clauſū
eſt· corā q̄º illo bñ agē ſufficit·
q̄a corā illo cum agimus tunc
ſumus corā iudice oīa cnēte vt
tāgit Boecius v· de ꝯſola· ſed
plurimi famā· pauci ṽo ꝯſciam
vēntᷣ vt habetᷣ ex pū· ſapientū

Vñ tibul·li·i· Ne tibi celandi
ſpes ſit peccare panti· Eſt deus
occultos q̃ vetat eſſe dolos· Vñ
Ouid·li·i·d arte amãdi· Inno
cue viuite numẽ adeſt· Hec au
tẽ oĩa ideo adducta ſunt quia
vir virtuoſus gloriã ex ope nõ
q̃rit ſed deũ petit in iudicẽ et ſe
ipſũ in teſtem non corã homĩbꝫ
ſed corã deo qui teſtimonia no-
uit· Erubeſcat igit̃ homo eciã
ſolitarius peccare pſumens· quia
et ſi deum non timeat ſaltẽ ſue
ↄſciencie teſtimonio erubeſcat
Vnde Señ·li·de moribꝰ· Nul
lũ peccatorꝫ tuorꝫ ↄſcius magis
timueris ꝙ teipſũ· Aliũ enĩ effu
gere potes· te autẽ nunꝙ Sed
nunq̃d virtus de foris teſtimo
niũ petit ſicut ita teſtimonio nõ
eget· ſed de foris in exemplum
teſtes ſi habuerit ꝓdeſt· Nam
ſicut ſolis radius ſparſus pluri
bus proficit rebꝰ· ſic vita beata
videntibꝫ ꝓdeſt· Vñ Therencius
in adelphis· Inſpicere inq̃t tã-
quã in ſpeculo vel in ſpectaculo
vitas hominũ iubeo· Et Señ·
ad lucillũ ep·vij· Cum hijs ver
ſare qui te meliorem facturi ſũt
Illos admitte quos tu potes fa
cere meliores· Optimũ quidẽ ẽ
maiorũ veſtigia ſequi ſi recte p̃
ceſſerũt· Vnde Catho· Proxi-
mus eſto bonis ſi potes optimus
eſſe Nam teſte Ouidio li·iij·de
arte amandi· Tunc bene fortis
equus reſerato carcere currit· Cũ
q̃s p̃tereat quoſqꝫ ſequat̃ habꝫ
Nimirũ ergo ſi dominus in euã
gelio dicat· luceat lumen vr̃m
corã hominibꝰ· Tunc enĩ lumen
dicit̃ lucere cũ bonũ opus de fo
ris in exemplũ oſtendit̃ ꝓpoqꝫ
piculo cauere inſiſtens inſtruit̃
Quamobrem tibullius·li·ij·
Felix quicũqꝫ dolore alterius
didicit poſſe cauere ſuum Vnde
Ganfred· in poetria Sirenis
exemplar habe doceaaris ĩ illis
Caſibꝰ inletis ſemp̃ priora ca-
uere· nam ſyrenarꝫ cãtus letiſi-
cat ſed ſubmerſio nauigãcium
ſeq̃t̃ frequẽter Quid eſt tamẽ
ꝙ multi virtuoſos ſe dicũt ſed
nec exẽplũ exhibent nec ĩ cep-
tis bonis cõtinuãt· hoc fortaſ-
ſis ideo eſt q̃a virtuoſi nõ ſũt
ſed tales putantur

De bona cõſuetudĩe C·vij·

Quod noua teſta capit ĩ
ueterata ſapit Qui igit̃
ṽtuoſus eſſe appetit ſa
piẽs ẽ·ſi iuuenis bñ agẽ diſpoĩt
Pluribꝰ tñ viuẽ ṽtuoſe penale
eſt· Vicijs tamẽ cũ intẽdunt pe-
ne ſubiacent quã exigat opus
ṽtuoſũ· Cur igit̃ ↄtigat neſcio
niſi q̃a mala ↄſuetudo vitaqꝫ p̃
ua ſolita· aĩm retardat a bonis
cum galthero in alexãdreydos
libro ſexto· Conſuetudo potens
eſt ꝫ natura forcior ẽ ipſa· itaqꝫ
mala ↄſuetudo allicit ꝫ nec raro
nõ vicit ſueſus et ſi mala ↄſue
tudo allicit ſupare pot facit tua

ꝯsuetudo bona fit Vn̄ Ennodius
Tempe inquit difficiles veni-
unt ad aratra iumēti. Tempa
lenta pati frena docent equū.
Ferreus assiduo ꝯsumit annu-
lus vsu. Nichil asuetudini ma
ius quod male fers: asuesce fe
res bene. Ex quibꝫ verbis ꝯclu-
ditur ꝙ sicut equus ꝑ asuefac-
tionē non renuit frenū. annu
lusqꝫ ferreus ex frequenti vsu
ꝯsumitur. Sic et pamplius do
cilis homo ꝯsuetudine bona me
diante virtuosus efficit. Vnde
Sen̄. li. de moribꝫ. Educatio et
disciplina mores facit et id sa-
pit quisqꝫ quod didicit. Itaqꝫ
bō ꝯsuetudo exercitiat ꝙ mala in
stauꝑit. Et idē li. p̄mo de natu-
ralibꝫ q̄stionibꝫ. Quis inquit
non intelligat omnia ꝯsuetudi
ne vim suam ꝑdere. Et ibidē li
iiij. Quamdiu decurrūt solita
magnitudīe eoꝝ ꝯsuetudo subi-
cit. Qui cupit igit̄ viciosus fi
eri ꝯsuetudinē sibi q̄rat hone-
stā. Vnde Aris. p̄mo methaph.
Illud quidē ad qd asueti sumus
est magis aīo applicabile. Vnd
multi ꝓpter asuefactionē audi-
endi apologos et fabulas aīm
a veritate diuterūt. quia teste
iulio celso li. ij. Rerꝫ oīm magi-
ster est vsus. Et Salustius in
iugurtino. Plura inqt sunt q̄
licet ḡuia sint tamen ex ꝯsuetu
dine ꝓ nichilo haben². Vnd q̄a
plures peccandi ꝯ̄suetudinem

habent ideo peccata grauia nō
videntur eis. Si tamen virtu-
tibus conformiter adhesissent
facilitatē bene agendi et equa-
liter et pamplius inuenissent
Vnde Tullius in philippica vi.
Omne malum nascens facile
opprimitur. inueteratum autem
plurimum fit robustius Mala
igitur anteq̄ꝫ vetera sint extir-
pari debent. quia consuetudinis
magna vis est. inqt tullius in
tuscul. q̄onibꝫ li. ij. vbi de di-
uinacōe ꝯsimilē sentenciā ponit.
Vn̄ ipe tul. in oracōe ꝓ cornelio
ballo. Vsus inqt assiduus vni
rei deditus et īgeniū et artē vin
cit. q̄obrē seuarū reꝝ ꝯsuetudo
pessima est ḡuissimū q̄a est im
periū ꝯsuetudis Nā ꝯsuetudo
ē altera natura. vt inqt aūrois
et oraci. i epl̄is eand tāgit mīaꝫ
Hec eīn oīa sapiētēꝫ instru-
unt vt assuescat viuere sancte
prudenter loqui. Quia teste
Quintiliano. li. i. Consuetudo
est certissima loqndi magistra
Discat igit̄ sapiēs virtutibus
lucescere vt moribꝫ et vita sibi
ceterisqꝫ valeat ꝓficere. ad q̄d
faciendum prodest honesta so-
cietas. q̄ virtutū exēpla docet
Vnde Sen̄. ep. vij. ad lucillū
sic inquit Transi cū socrate vi-
ue cū senone cum crisippo cum
possidonio hij tibi tradēt huma-
noꝝ diuinoꝝqꝫ noticiā. hij iu-
bebūt ī ope expedit vt non tīn

ſcias eloqui ꝛ ĩ oblectacõe au-
dienciũ verba iactare ẜ ꝛ ani-
mum indutaꝛ ꝛ adũſus mimas
te erigere. Merito apłus. ad
Corinth. vi. dicebat. nolo vos
eſſe ſocios demonioꝝ id ē pc̃toꝝ
qm̃ cum pueꝛſo puteris iuxta
pphã. Cum cũcqꝫ ergo in vir-
tutibꝰ pfici cupit bonos et pru-
dẽtes inſeq̃t̃ viros. vn̄ amb.
li. ij. de offi. pulchra ē iq̃t ſocie
tas ſenioꝝ ꝛ adoleſcẽciũ alij te-
ſtimonio alij ſolacõ ſũt. alij ma
giſterio. alij delcãcione ↄiuiũt
Si quis eñ hominẽ viciosũ in
ſocium elegerit ipſe cũ illo pibit
Vñ pꝛuerb. xxij dꝛ. noli eſſe ami-
cus homini iracũdo neqꝫ ambu
les cũ homine furioſo ne diſcas
ſemitas eius. ſup q̃ verbo. Greg
omel. ix. dixit Infirmi debent
declinare ſocietatem prauorũ
ne mala q̃ frequẽter cõſpiciunt
et corrigere non valẽt eos am-
plius nõ inficiãt et ſi de ĩfirmis
hꝰ cauet̃ pocius igit̃ de ſanis hꝰ
accipi debet ne ſuam ſanitatẽ ſcꝫ
morum honeſtatem alieno exẽ-
plo perdant.

Quomodo vitãda eſt ma
la vita et mundi vanitas
Capitulũ octauũ

Num peccatũ aliud tra
hit. vno quoqꝫ habito
homo niſi corrigatur in
abyſſo merget̃ delictorũ. Sed
ſeculi vanitas plurimũ correc-
cionem impedit. Vnde Señ. ad
lucillũ ep. lxix. Cogito mecum
q̃ttus ad ſpectaculũ luſorũ fiat
ↄcurſus. quanta ſit ↄtra bonas
artes ſollicitudo. q̃ imbecilli ani
mi ſunt quorũ lacertos hume-
roſqꝫ miramur quia ſicut vani
tas ſeculi peccata. ↄſuetudineqꝫ
peccandi generat. Vnd idẽ Señ.
in ep. xlvi. vbi inquit. Cauſa
ſublata eſt peccandi adhuc lo-
cum peccati metuimus ↄſuetudi
nis cauſa Nam illicita amant̃
vt ponit idem Señ. in hercole
ethęo. Et idem Señ. in agamẽ
none. Vis inquit ponere mores
ſeculũ fuge. per ſcelera eñ tran-
ſire tutũ non eſt iter. nec ſcelus
vnicũ erit. Vnde Señ. li. v. de
beneficijs Dicitis o ſtoyci Om
nes ſtulti mali ſũt. et qui vnũ
vicium habet ꝛ omnia. quod ſi
eſt. nonne vndiqꝫ humano ge
neri conuicium eſt. nonne pub
lica querela eſt beneficia periſſe
et pauciſſimos eſſe qui de bene
merentibus non inuicẽ peſſime
mercantur Neſcio inq̃t qui nõ
ex phorũ domo clamat Non ē
hoſpes ab hoſpite tutus. Non
ſocer a genero fratrum quoqꝫ
gracia rara eſt. Immnet exitio
vir coniugis illa mariti. benefi
cia in ſcelus verſa ſũt et ſangui
ni eoꝝ nõ pcit̃ p quibꝰ ſanguis
fundendus eſt. Hec ille. Ex q̃-
bus verbis concluditur q̄ mun
dus totus in maligno poſitus ē
omniſqꝫ virtus periit et peccatũ

phidet vniuerse genti nec gña
ex ꝯsuetudine putant. vt tangit
Salustius in gurgitino. Unde
plautus in aulularia. paciencia
desidie. acrimonia crudelitati
assignatur Sic euertimur omia
itaqz peccatis omnia seruiunt
Unde Boecius li. iiij. de ꝯsola.
Quantas rerum lubrica versat for
tuna vices. Et sequitur. Ac peruersa
resident sanctaqz calcant. Latet
obscuris ꝯdita virtus clara tene
bris Itaqz moribus sacris ꝑuertũt
crimina que non a rebus sed a
malis ꝓdeunt hominibus. dicente
tullio li. de paradoxis. Non au
tem peccata rerum euentu sed vicijs
hominum. Utinam autem attenderent
homines quo pacto veteres subli
mati sunt. non enim similibus opibus
nãs vñ Salustius in catilinario
Maiores inquit et predecessores
plurima bona magnos fecerunt
que nobis nulla sunt Nam apud
eos fuit domi industria. foris
iusticia. animus in ꝯsolando. im
munitas a delicto. libidinis odium
pro hijs autem non habemus luxu
riam atqz auariciam. Et subdit.
Omnia inquit virtutis premia am
bitio possidet et domi est volup
tas. foris non iusticie sed pecunie
seruit Nunquid igitur illud ouidij
de tristibus verificari potest. Alta
inquit labentur ab equore retro
Unda dabit flamas et dabit
ignis aquas. Terra feret stel
las celum scindetur aratro.

omnia nature ꝑposcens legibus ibunt. om
nia iam fient. fieriqz posse nega
bam. Que verba nil aliud so
nant nisi quod mundus vijs ob
liquis ambulat et omnia lege
versa sunt. Unde lucanus li
bro quinto. Itur in omne ne
phas iuuat esse nocentes. Idem
facinus quod inquinat equat
Et Ouidius libro primo de ar
te amandi. Cura est sui cuiqz vo
luptas. Et idem libro de tristi
bus. Nubila sunt nostris tem
pora nostra malis. Et idem li
bro primo methamorphosios
Effodiuntur opes incitamenta
qz malorum. Jamqz nocet fer
rum ferro nocencius aurum. Et
sequitur. Filius ante patrem pa
trios inquirit in annos. victa
iacet pietas. Et subdit. Quo
mare. quo tellus. quo rerumqz
regia celi opposa laborat. et sequitur
Sigm⁹ excessus qua dum caro cla
mat. Eamqz spiritus exaudit ꝯsen
su culpe creatur. Indeqz creando
nephas caro fit spiritus vxor. Hec
enim grandis abusio est spiritum car
ni subici quod tamen peccatum facit. Uitan
da sunt igitur peccata ne per ipsa
dissipe⁹ homo tacoqz peccat C. ix.

Quod mala est peccandi oportunitas

Plurimi ideo peccant eo quod
peccandi oportunitatem habent
Si autem peccare ipsis ꝓhi
beret. a si male agendi facultatem non
inuenirent sepius male agere desiste
rent. Unde prosper in li. epigmatum

Cum datur iniuſto optata pec//
candi poteſtas. Vt mala mens
praua quod cupit efficiat. Ita
eſt magna dei qua multos ſic
quoqz punit. Vt quibꝫ exultāt
criminibꝫ peant. Et ſequitur
Nūq̄d erit morbi qd nō domi//
nabit̄ illi. Cui ſupa auxilium
iam medicina negat. Quicūqz
igit̄ filios aut familiares rectu
ri ſunt caueant ne optimitatem
peccādi exhibeāt. quia nephas
pmiſſum vile ſit ſepius. inquit
maximianus. Peccare eciam
non incipientibꝫ tanta ꝓhibicō
facienda eſt ne prohibicōis oc//
caſione malū cogitare incipiāt
quod prius factibile non per//
penderūt. Aut ne ꝓhibitione
aſpera imminēte vetitū experiri
ſtudeant Vn̄ Ouid. li. iij. ſn̄ titu
lo. Nitimur in vetitū ſemper cu
pimuſqz negata. Rurſus alij
plures licenciam peccandi ſe
habere putant eo ꝙ reprehen//
henſores non habent. Fortuna
enim eos ſic ſublimauit vt qd
pauperes iracūdia incitante faci
unt id ſupba auctoritate preſu//
munt. Vnde Saluſtius in cati
linario. Sepe inquit alia alijs
licencia eſt quia magno ꝑditi
imperio que volunt agunt hoc
in eis ſupba crudelitas appella
tur In fortuna tamen maxima
eciam peccandi minima licēcia
ē. Vn̄ tul. in philippica xiij. inq̄t
Id licere dicimus quod legibꝫ
inſtitutiſqz maiorum conceditur
Neqz enī qd quiſqz poteſt: id ei
licet. aut nec ſi nemo obſtat
ꝓpterea pmittitur ſic peccandi
licencia Nam ⁊ platonem dix
iſſe fertur. Illa inquit eſt veriſ
ſima iuſticia que erga inferi//
ores ſeruatur. Nam trium//
phus innocencie eſt non peccar̄
vbi licet poſſe. Inquantū ergo
plus potes peccare define. quia
ſcilicz peccandi poteſtas legitti
mum opus non reddit. Vnde
Claudianus in maiori. Pro//
cliuior vſus in peiora dat̄: ſua//
detqz licencia luxum. Non ti
bi quod poſſis: ſed quod feciſſe
decebit. Et Proſper vbi ſupra
Qui ſe peccatis gaudꝫ feliciter
vti Infelix nimis eſt ꝓſperitate
ſua Plurimi tn̄ licēcie occaſiōe
a peccatis ſe excuſant. non ꝙ//
faciunt ſꝫ dicūt impune ea facē
poſſe Nullum tamen vicium li
citam excuſationem habet. tunc
enim peccatū non eſſet Vnde in
ꝓuerbijs ſapientū dicit̄. Om
ne peccatū eſt voluntarium. ob//
mitte igit̄ excuſationē Nemo
inuitus peccat. tales enī malūt
ſua vicia excuſare ꝙ̄ effugere
vt ponit Seneca in declamatio
nibꝫ li. v. Alij vero mala faciūt
ſperantes poſtremo excuſati. de
quibus idem Seneca in edippo
Malorum inquit praua ſpes ē
Et Therencius in ethica. Si
q̄s poſt factā iniuriā ſe expurgꝫ

paꝫ michi prodeſt. Sepius tā
peccant aliqui veniam obtinere
nō diffidentes. Itaqꝫ dicunt.
Quod peccare nunq̄ placuiſſet.
Si te mitte dij peccatū nō putaſ-
ſent. Unde venia cuius amore a
delictis tenebant̄ deſiſtere a cri-
minibꝫ apud eos videtur excu-
ſacōem pb̄ere. Contra quos lo-
quitur Ouidius libro de ponto
Ne factū defendas tuū. mala
cauſa ſilēda ē. Nichil niſi ſol
licite ſint tua verba p̄ces. Nec
tua ſi fletu ſcindantur verba
nocebit. Interdū lacrime pon-
dera vocis habent. Que verba
nil aliud ſonant. niſi ꝙ pecca-
tor pocius lacrimis q̄ꝫ ex cuſaci-
onibus intendē debet. ſuumqꝫ
delictū fateri. Unde marcial̄
coquus. Simpliciter pateat
vicium forcaſſe puſillū. Quod
tegimus magis credimus eſſe
nephas. Sed in hoc aliqui ꝑ-
eunt. quia qualitatem peccati
ſui non cognoſcunt. Curari igi-
tur non poſſunt. eo ꝙ incog-
nitum vulnus medelam nō ca-
pit. Und̄ maximianus nō intel-
lecti nō ē curacō morbi. Si i q̄s
ergo peccatū ſenciat fateat̄ ipſū
excuſacōnūqꝫ de uia nō querat
Unde fulgēcius li. iij. micolo-
giaꝫ. Formidoſa inq̄t ſuſpicio
Semp excuſandi ſuffragia q̄rit
Et ſubdit. Ingnorāciā īq̄t cu-
cis abſoluat venia q̄ culpā ſcire
nō cōtigerit. Et dicit ꝙ excuſa-
cō nulla eſt. niſi vbi ignorācia
cciam inuincibilis habetur

De cautela vitādi et cog-
noſcendi peccata Ca. x.

Ulta ſunt vicia q̄ vir-
tutis ſpeciem habent. a
quibꝫ ergo cauere diffi-
cile eſt niſi quis caute attēdat.
Unde q̄ntilianus de oratoria in-
ſtitucōe li. ij. Eſt inquit q̄dam
virtutum viciorumqꝫ vicinitas.
qua temerarius pro forti et ef-
fuſus ſeu ꝓdigus pro copioſo.
accipitur. Et Seneca ad lucil-
lum ep. xlv. Vicia inq̄t nobis
ſub virtutū nomine occurrunt
Nam temeritas ſub titulo for-
titudinis latet. moderatio voca-
tur ignorancia. pro cauto timi-
dus accipit̄ In hijs ergo mag-
no periculo erramus. Et idem
epiſto. q̄nquageſima. Omnia
inquit vicia ad modū morbi in
aperto leuiora ſunt et tunc ſunt
ꝑniciosiſſima quando ſimulata ſa-
nitate ſubſidunt. Quecūqꝫ
igit̄ agimus cum magna deli-
beracōe facienda ſunt. opibuſqꝫ
cōſilium q̄rendū cōgruit vt ma-
ture fiat opus. ſicut tangit Sa-
luſtius in catilinario. Habuit
inquit catilina viros improbos
ſub vmbra virtutum. optimiſqꝫ
viris ſe vinctū ſimilabat. Nū-
q̄ꝫ inquit tale monſtrū in terris
vllū fuiſſe puto. Et ſubdit. q̄s
eīn clarioribꝫ viris quandoqꝫ
iocūdior. q̄s turpioribꝫ cōiūctior

quia in effusione largior. Illud quoqꝫ in eo erat mirabile natu-ra suā regere et versare ad tem-pus atqꝫ huc et illuc torquere. Fie re cum tristibus. seuere cum re-missis. cum luxurioſis luxurioſe viuere. Hec ille. Que omia de ſignant peccatores et peccata ſe pius diſſimilari nec facie prima agnoſci. Sepe etenim cum viciis optimis vinctus eſſe putabis et cum viciorū amatoribus reſidebis. Inquirat ergo ſapiens quid pec-catū vt caueat. quis peccator vt ſibi ſe non coniungat. quod facie-bat ſydonius vt patꝫ in ſuo epi ſtolari li. iij. de quodā enim ſic dicebat. Et hic ipſe loquatur aut taceat. ridiculus vel letus. arro-gans aut oſtans. curioſus vel perſpicax. talia enim de eo cauenda ſunt ſi non verbo ſaltē mente cū quo viuere petis. quia timidus ſe vocat quidoqꝫ cautū. et ſordi-dus parcū. vt ex prouerbiis ſapiē tū colligitur. Nunquid enim ſepulch-ra deaurata ſepius vidimus in quibus nil niſi putredo latet. aſpectu quidē polita ſunt ſed in tus ſordida. Sic et vicia que-dam honeſtatis ſpeciem gerūt et tamen ab omni lege atqꝫ iu re recedunt que non obſtante ſuo apparatu vitanda ſunt. quoniam teſte ouidio primo de remediis Et mala ſūt vicina bonis errore ſub ipſo. Pro vicio virtus vi-cia ſepe tulit. Unde Juuenalis li.

v. Fallit enim viciū ſpecies virtu tis et vmbra. Et ganfre. in poe-tria. Fel modicū totū mel ama ricat. vna macula totā faciem diffamat. Quamquam igitur vicia honeſta videantur quia tamē in ſe maculata ſūt merito aſpernan tur. quoniam nec omnino et bona accipi nō debent niſi ſine bono accipiantur Unde lactancius libro de vero cultu. Etiam ea que bona ſunt fines ſuos habent quos ſi exceſ ſerint in vicia labuntur. Nam cō ſtancia niſi pro virtute accepta ſit obſtinatio eſt et fortitudo in temeritatē conuertitur. Hiis igitur attentis crimina ſūt precauenda et bona que ſiūt iuſto ſine exequē da. alias enim vir efficietur crimi-nū amator. ſicut de Julio legi-mus vnde tul. li. ij. de offi. In iulio inquit ceſare tanta libido pec candi fuit vt peccare ipſū delec-taret eciā ſi cauſa non eſſet. Idē eciā tullius contra catilinā abſen-tē dicebat. Jam inquit tecū ſic lo quar licꝫ abſenti vt odio permo tus loqui videar. Neqꝫ enim is es vt aut pudor a turpitudine aut metus a periculo. aut ratio a fu-rore reuocaret. ibi enim mala plu rima commemorat tullius contra ca tillinam que ſiue vera ſint ſiue non. faciliter tamen in pecca-tis ſubmergitur qui peccare nō veretur. Arbitror tamen tul-lium in predictis ſatis ample locutum fuiſſe et pocius forſan

vt salustio contradictori contradiceret quod vt veritatem modeste scriberet. Et de salustio contra tullium idem opinor. Unde salustius contra tullium. Homo leuissimus supplex inimicis contumeliosus bonus patronus mercenarius cuius nulla pars corporis a turpitudine vacat. lingua vana manus rapacissime. gula inmensa pedes fugaces. et que honeste nominari non possunt inhonestissima sunt siue cernunt. His enim verbis parum adhereo. Sed ex predictis fit iste fructus quod vicia sepe virtutes apparent et peccare qui assuescit vicia vitare nequit Nec tamen credas omnia opera vicia esse. quia in se decipitur. quia vicia virtutes credit etiam deficit ille qui omnes malos iudicat actus. Unde multi dicunt illud gaufredi in poetria noua. Est presens blanditor absens detractor. amicus apparens hostis tectus. possessor auarus exactor durus. predo grauis. ambiciosus institor. Itaque de bonis et malis paria iudicia formant quod minime faciendum est malum a bono discernendum. maloque pretermisso bonum eligendum. Plures sunt tamen quibus sufficit si boni credantur bonique fieri non curant. tales enim sunt homines non re sed nomine vt ponit tullius libro primo de officiis. Hii enim ambicionem pro mercede querunt. Sic de alexandro legimus quod tribus insolencie gradibus sua felicitas exultauit narrante valerio li. ix. Caueat igitur vnusquisque ne comparetur ei de quo Sidonius in suo epistolari li. iii. Et hic inportunus petendi derogator. negati emulator. accepti callidus. reformandi querulus. flagitati garrulus restituti venditor prestiti. publicator occulti. infitiator soluti. sectator epularum de bene viuente nullam bonam proferens sentenciam Hic auidus bibendi. auidior detrahendi. et huiusmodi que omnia proh dolor de multis verificantur.

¶ Quomodo vitanda sunt peccata leuiora ne contingant grauiora. Capitulum vndecimum

Vicia quantumcumque parua semina sunt maiorum Unde Ouidius li. de remediis. Parua necat morsu speciosum vipera thaurum. A cane non magno sepe tenetur aper. Sic eciam vicia que parua videntur frequenter hominem ad interitum ducunt. multaque parua peccata grande gignunt et nutriunt. Unde Ouidius ibidem Collige de multis: grandis aceruus erit. Quo tua non possunt offendi pectora facto. Forsitan hoc alio iudice crimen erit. Grandia per multos glomerantur flumina riuos. Hii enim attendant quod peccata venialia minime ponderant

Nam amanti deum omne pec//
catū pondus eſt Vnde Ouidius
methamorphſ iiij Nimiū ē qđ
amantibꝰ obſtat. Et tullius li.
ꝑmo de officijs Que quidē par
ua videnť eſſe delicta ſi a mul
tis intelligi non poſſunt . hijs
vtiqꝫ ſunt declaranda quia pec
catū ꝙtūmācūqꝫ puum nocet. ſig
nanter hijs quorum fragilis eſt
aīmus vitaqꝫ leſa. Vnde ouid.
ij. de remedijs . Infirmis cauſa
puſilla nocet. Et marcialis co//
quus . Simpliciter pateat vi//
cium fortaſſe puſillū . Quod te
giť maius crediť eſſe nephas
vt alibi dictū eſt Quis tñ dice
ret pcc̄a q̄cumqꝫ vitari non poſ
ſe. cum catho dicat. Nemo ſine
crimine viuit . hic dicendū ꝙ
omnia ſi vitare non poſſis ſaltē
ſub ſpe venie eciam pui delicti
peccare non ꝑſumas Si autem
ex lapſu leuiť peccare te cōtigat
tua eciā pdidiſſe merita ne cre//
das quia peccata que venialia
nuncupanť ſic obſūt ꝙ diuine
gracie munus grādiaqꝫ merita
non tollūt Vnde ꝓſper in libro
epigrāma. . Non merita obſcurat
grandia culpa leuis Illi igitur
laudabiles qui ſine pcc̄o viuunt
ſi qui ſūt tales. nec tamē illau
dabiles quoꝝ deſideriū eſt pec
care nolle quibꝰ multū ꝓdeſt ſi
carnis ſubiciāt motus. a quibꝰ
lex membroꝝ tota diſſoluiť. q̄s
motus reꝑmere difficilimū vi//
deť ñ xp̄i amor mētī ꝑpona'. Vñ
ꝓſper li. ꝑallegato. Mens nul
los poterit carnis cōpeſcere mo//
tus. Niſi fuerit xp̄i ſemꝑ amo
re potens . Fideles igiť xp̄m in
exemplar accipiant. paſſionis
qꝫ ſue cōmemorent miſteriū vt
caro mortificata fletibus vicijs
non germinet Nam facilius ē
viciorū inicia ꝓhibere ꝙ impe//
tū regē Vnđ Ouid. li. i. de reme
dijs. Terra inq̄t ſalutiferas her
bas eadēqꝫ nocētes Nutrit et
vrtice ꝓxīa ſepe roſa eſt . Vtile
ꝓpoſitū eſt ſeuas extinguē flā//
mas Et ſubdit. Opprime dum
noua ſunt mala ſemina morbi
Nam mora dat vires: tenera
mora percoquit vuas. Qui nō
eſt hodie cras minus aptus erit
Vidi ꝙ primum fuerat ſanabi
le vulnus . Dilatum perlonge
dampnať ipſe mora. Que ver//
ba nil aliud ſonant niſi ꝙ abſ//
qꝫ dilatione motus carnis ſunt
deprimendi cupiditateſqꝫ ſubi//
ciende Vñ ex prouerb. ſapientū
colligitur ꝙ fortior eſt pugna//
dus qui cupiditates ſubicit ꝙ
qui hoſtes . Vt autem cupidita
tes ſubiciantur multum ꝓdeſt
ſi oculus et auris a perceptiōe
mundanorum ſubtrahanť . Vñ
Seneca ad lucillū epiſto. lxix.
Qui inquit deponē vult deſid//
ria reꝝ omniū quaꝝ cupiditate
flagrauit . Et oculos et aures
ab hijs auertat . Nam cito

affectus: q̄ſ̄ūqꝫ ſe vertit rebellat
Et idē ſeneca ep̄·ij·Proice in-
quit quecūqꝫ cor tuū dilaīant
que ſi aliter extrahi reqūāt·Cor
ipſū cū illis eleua·Iuxta illud
ewāgelij·Si oculus tuus ſcā-
daliʒat te erue eum et proice
abſ te:

De Sinceritate vite an-
tiquorum Ca·xij·

Teſte ſeneca in tuſtulanis
queſtionibꝫ li·v·Stoy-
ci finē bonoꝝ eſſe ſenſe-
rūt ꝯgruē nature et cū ea ꝯueṅ-
ent viuē·Nā teſte apuleyo li·
de deo ſocratis·Nichil eſt deo
gracius et ſimilius ꝙ̄ vir ani-
mo perfectus et bonus qui cete-
ris antecellat·Hijs igitur teſti
monijs deducitur veteres bonā
vitam collaudaſſe Nam teſte
tullio in oracōe ꝓ ligato·nichil
tā populare ꝙ̄ bonitas·Et lac-
tancius in li·de falſa religione
Bene dicere quidē ad paucos
pertinet·bene autem viuere ad
omnes Nam qui male viuunt
naturā offendunt·qui autē be-
ne viuunt naturā cōgrue decāt
Vnd̄ tullius li·de amicicia·Il-
los inquit bonos viros appellā-
dos putemus qui aſſequuntur
quā homines poſſunt naturam
optimam bene viuendi ducere
Et in tuſcul·q̄ſtionibus li·iiij·
Ampliſſima inquit omnium ar-
cium eſt bene viuendi diſciplīa
quā vita magis ꝙ̄ litteris q̄-

dam ꝑſecuti ſunt·Ad hoc enī
natus eſt homo vt in virtutibꝫ
proficiat·Vnde Varro in ſuis
ſentencijs·Viatores inquit nō
eſſent niſi vt eant: ſic et vita
non ſine cauſa fit·ſed vt in ea
aliquid p̄clarū fiat·Et epiſto·
lxxvij ad lu·Vita inq̄t non eſt
inpfecta ſi honeſta eſt·et ꝯclu
dit ꝙ tam longa vita eſt ꝙ̄ lon
ga et diuturna ſunt bona opa
Antiquos igit̄ nouimus virtu-
tibꝫ intendiſſe viteqꝫ honeſta-
tem ꝯconmendaſſe·Horū igit̄
exemplo bene viuere xp̄iani
diſcant quibꝫ ex iure maior ob
ligacio ꝯpetit Nam teſte Ora-
tio in ſermonibꝫ·Homo factus
eſt ad yniguē q̄a ſic vita eius ꝑ
fcāꝫ legibus circumuallata eſt
Dices fortaſſis te bene viuere
non poſſe propter obloquaces
quibus mos eſt iuſtorum deri-
dere ſimplicitatem·et deuotos
ypocritas nominare·cultumqꝫ
dei in deriſum pro viribus ſub
uertere·Queſo tamen vt ho-
rum loquacitas a bono animū
tuū non reuocet·quoꝝ friuola
eloquia ſtulta et irrita nulloqꝫ
pondere digna·Vnde Catho
Cum recte viuas ne cures ver-
ba malorum·Arbitrij noſtri
non eſt ꝙ quiſqꝫ loquatur·
Proximus eſto bonis ſi non po-
tes optimus eſſe·Quia teſte
Oratio in carminibus·Nichil
eſt ab omni parte beatū·Tunc

eſt igiẗ ꝓximoꝝ exemplo edo-
ceri. Attendat igiẗ vir prudēs
vt eius vita bona ſit et caueat
ne virtutes acq̃rere ceſſet. Vnd̄
Petrus de riga in biblia ver-
ſificata. Te decet hic vt eas fe-
ſtinus curre᷑ greſſus. Virtutū ſꝑ
ad meliora celer. Vnde ouidio
teſte li. iij. de ārte amādi. Mag
nū opus eſt mores ꝯpoſuiſſe bo
nos. Sed ꝟuera teſte claudia.
in maior. Inq̃nat egregios ad
iuncta ſupbia mores. quia ſīe
plurimoꝝ vitā ſupbia deducit
ad ruinā. aut q̃a p̄ſumpꝗ̄ impe
dit eos ne deū timeāt. aut q̃a
ſua temeritate vite acerbitatē
attēptant quā manu tenē non
valent. Omnis eīn virtus bona
oīmq; virtutum opa licita ſūat
ſed nullus oīa facere poteſt. Itē
Virgilius in bucoli. Fraxinus
in ſiluis pulcherrima pignus
mortis. Populus in fluuijs:
abies in montibꝰ altis. Et ſub
dit. Non omīa poſſumus oēs
quia ſicut nullus arbores omēs
attingē vel ſecare poteſt. ſic ne-
mo viator v̄tutes omnes poteſt
adipiſci. ſic tamē vt omīa opa
magiſter exerceat. omnibꝰ tū
v̄tutibꝰ pōt illuſtrai Sed q̃s die
bus hijs bū viuē valebit Nā
peccatē pudor non eſt. ſed pocius
viuere ſancte pluribꝰ irriſio vi-
deẗ. delictoꝝ quoq; innumera-
bilia currūt exempla. quis igiꝫ
reſiſtet ſi cuncti nunc bene agere
laus eſt qñ virtutēs deꝓmunẗ
Nunq̃d laudaẗ certamen mi
litū dum hoſtes irruunt Nun-
quid pulꝰis in nocte candeſcit.
et candele exigue ſuffragio do-
mus illuſtraẗ grandis. que nul
lum in die ꝓberent obſequium
Sic etenim tua lucebunt opera
ſi in tenebris huius temporis
fiant. ſi bonus temporibus ma-
lis inueniaris Iuxta illud mar
cialis coci. Temporibuſq; ma-
lis auſus es eſſe bonus. quod
laudabile eſt vt quanto aſpe-
rior eſt fortuna: viuendiq;
norma difficilior. tanto quis
ſit melior. bonitas vero in mori-
bus bonis conſiſtit. de quibus
Seneca li. de q̃tuor virtutibus
Non ſis inquit arrogans. non
audax. admone libenter. re-
prehende pacienter. conten-
denti cede. cunctis eſto benig-
nus et huiuſmodi que Seneca
ibidem extenſius docet. Vnde
idem ep. v. ad lucillū inq̃t. Id
agamus vt meliorē vitā ſeq̃muꝛ
q̄ꝫ vulgus. Et ſubdit. Tempeꝛ
vita inter bonos et publicos. te
ſte aug°. Turpis inquit eſt
omnis ꝑs vniuerſo ſuo non cō-
gruēs Nec tū decꝫ virū prudē-
tē quorumlibet moribus ſe con
formare. quot enim capita tot
ſenſus et geſtus. Sufficit eīn
voluntati dei ſe ſponte ſubmit-
tere. Quis enim poſſet tot ho-
minum voluntatibus obedire.

Nam teste persio. Mille hoim
species et rerum discolor vsus.
Velle suum cuiqz e nec voto vi/
uit vno. Et sedulius li. i. Hic
loqui' nimis. ille tacet. Et hic
ambulat. hic stat. Alter amat
fletus. alter risus querit. Diu/
sisqz modis ps est vesania cunc
tis. Itaqz homini non eade est
voluntas. Ipsis igi' alludere no
oportet vt bene viuatur. Quia
teste ouidio li. ii. de arte amadi
Non eade tellus parit omnia
vicibz illa. Conuenit hec oleis
hic bene farra virent. Pectoribz
mores tot sut. quot i orbe figure
Qui sapit in numeris moribz
aptus erit. Sed difficile est vt
quis omes mores sapiat. Suf
ficit enim ad bonam moralitate
virtutibz intendere. et pacis gra
tiam cu pximis obseruare. Ali
eneqz copati angustie: et pspe
ritati applaudere. Iuxta illud Ora
cij i poetria. vt ridetibz arridet
ita fletibz assint huani vultus

Explicit primus tractatus
secundi libri

Incipit secundus tractatus
scdi libri. Quo credendi
sit articulis fidei eciam in lu
mine naturali C. i.

In lumine naturali q/
dam articulorum cre/
dencia potest inueniri
Ad cuius declaracoez
primo videndum e quid sit lume
naturale. Et dicunt aliq qd e vis
aie osiderata scdm latitudine eorum
q ex puris naturalibz perpendi
possunt. Hoc aute lume vocatur
intellectus agens q se hz ad in/
telligibilia sic lume ad visibi/
lia et ille intellectus agens no
est intellectus intelliges sz eius
officiu est spes illustrare et intel
lectu actuare. Vel qd aliq ponut
qd qdda est accns aie innatu et
concreatu Sed credo melius si di
camus qd est ipsamet aia osi de
rata put est qddam lume spiri
tuale et put seipsaz actuat Vn
si oculus essz in se luminosus ex/
trinseco lumine non egeret sed
mediante seipso visibilia vide/
ret et tn alia racoe diceretur ocu
lus et alia racoe lume vel lumi
nosus. sic suo modo de aia yma
ginabimur scz qd ipsa est lumen
et cu hoc potencia intellectiua scdm
diuersos respectus. Hijs aute pre
termissis pbatur pdicta ppositio
signant q ad quatuor articulos fi/
dei. Vn arguo sic Articuli trini
tatis. creacois. incarnacois et re
surrectiois in lumie naturali qd a/
modo perpendun'. ergo et alij. g'
ppositio v'a. osequencia tenz. quia
isti sut articuli de qbz minus vi
de'. sz ans pba'. primo de articu/
lo trinitatis Nam in lumie natu
rali cognoscitur ymago trini/
tatis in tribus potencijs anime
que sunt vna essencia. igitur

Vnd Augu·xiiij·de trinitate c·
xv· et ix·de trinitate ca·vi·et
xiiij·hoc modo ſcꝫ p ymaginē
veneraṫ articulũ trinitatis Itē
in alijs reb⁹ eſt veſtigiũ trinita
tis cognoſci in lumine naturali
Vñ aliq̄ poſuerũt veſtigiũ cog//
noſcere ↄſiſtere in numero pon
dere et menſura· hĩc Sapiē v·
Aliq̄ vero poſuerũt pĩcipiũ me
diũ et finem ſicut pictagoras
Alij poſuerunt modꝫ et ſpeciem
et ordinē· ſicut Augu·iiij ſup
Geñ·Alij ſubſtanciã virtutem
et opacõꝫ· iux̄ ymaginacõꝫ Ari
ſtotil̓ p̄mo celi et mundi· Ita//
qꝫ in omĩb⁹ reb⁹ eſt veſtigium
trinitatis eciã ẜm naturales Vñ
Augu·ſup Geñ·dicere videtur
q̄ ſi homo non peccaſſꝫ in q̄libꝫ
re clariſſime vidiſſꝫ ymaginem
aut veſtigiũ trinitatis·Ergo in
rebus eſt tale veſtigiũ que ſunt
ↄgnoſcibiles in lumĩe naturali
igiṫ·Itē dicimus in naturalib⁹
q̄ effectus habent veſtigiũ ſu//
perioꝝ cauſarũ ſicut patꝫ de mi//
nib⁹ cadētib⁹ ſub forma ſtellari
ab influxu ſtellarũ Patꝫ eciaꝫ
in nautis ſub ſignis qui hãt ēt
ↄdicõēs ſignoꝝ·igitur a prima
eciã cauſa res ꝓducte veriſimi
liter hñt ſimilitudinē p̄me cau//
ſe ſcꝫ trinitatis·Item phy natu
rales in lumĩe naturali ad noti
ciam trinitatis puenĩut·Vñ de
ↄmētator xij·methaph·refert
antiq̄s ph̄os ſimul poſuiſſe in

diuinis trinariũ·Et Ariſtoti//
les p̄mo celi et mundi numerũ
t̄narũ diuinũ vōt Itē Aug·ij·
ↄfeſſionũ c·ix·refert ex libris
platonis ſuaderi q̄ in pĩcipio
erat verbum et v̓bum erat aput
deũ et deus erat v̓bum· omnia
p ipſũ facta ſunt ⁊c̄·Et hermes
de v̓bo eterno· Monas inquit
monadē gignit· et in ſeipſo re//
flectit ardorē·id eſt pater gene
rat filiũ·ex quib⁹ ꝓcedit ardor
ſcꝫ ſpũſſancti gracia·Itē q̄libꝫ
ſciencia in lumĩe naturali·poſſi
bilis vero in ternario fundari
videṫ Nam ↄgruitas gramati
calis vt ſuppoſitũ cum appoſito
triplici ↄdicõe ↄcordat Logica
ternario ꝓpoſitionem atqꝫ fi//
gurã formaliter concludit·Re//
thorica et poetria triplici vtiṫ
ſtilo· Geometria a triangulo
figuras recti lineas īcipit Aſtro
logus a puncto meridiē et pla
netarũ motus inueſtigat·Mu
ſicus in trib⁹ p̄mo armonizat
Ariſmetricus numerũ ternariũ
primũ ↄpletum tradit·vt dicit
Ariſtotiles p̄mo celi et mundi
quia primus numerus eſt hñs
principium mediũ et finē·phi
ſicus trib⁹ principijs naturã cõ
ſtitui docet·Mirũ igitur ſi ſcīe
naturales ī t̄nario fūdent̄ et in
lumĩe naturali trinitas nõ ꝑpēdiṫ
igiṫ·Itē ſi creatura intelligēdo
et volendo actum ꝓducit·Cur
deus eciã intelligēdo nõ ꝓducit

filiũ et volendo ſpũſanctum Vl
terius hoc idẽ ꝓbatur de arti-
culo creacõis mundi. Nam ſicᷣ
inter res eſt naturalꝭ ordo pfec-
tionis et dependencie. ſic debet
eſſe duracõis in ſe ſignanter cũ
pͥma cauſa non agit naturalitᷣ
ſed libere. Unde Auſ. ordinem
dicit eſſe optimũ bonũ vt patz
vij. polliticoꝝ. et redarguit ari
ſtippũ negantẽ ordinẽ et naturã
Secũdo pſpectiue dicit bonum
vniuſcuiuſq; rei ex ordine deco
rari. Item nulla eſt ciuitas cu-
ius actor non inueniatᷣ. Item
phy naturales qui fidẽ non ha-
buerũt ad noticiã hmõi articu
li puenerũt. Vñ Hermes quẽ
ariſtotiles patrẽ phoꝝ nuncu-
pat li. ſuo de verbo eterno c. ij.
Deus inqͥt non erat ante mũdi
creacõez niſi ab ipſo deo vnde
naſci habuerũt. Vñ Galienus
in ſua alkumia narrat hermetẽ
dixiſſe q in tabula ſmaragdina
in vetuſtiſſima lrã ſcriptũ inue-
nerat mundũ creatũ fuiſſe. Itẽ
Augu. viij. de ci. dei c. ix. refert
platonem in ſuis libris fere de
verbo ad verbum dixiſſe moyſi
In pͥncipio creauit deus celũ et
terrã etc̃. Verũ ꝓ aliq̃ dicũt pla
tonẽ diſceſſiſſe in egiptũ et vi-
diſſe libros Jeremie. Unde Au
guſti. ibidẽ ex intencõe probat
hoͦ fieri nõ potuiſſe ex viciſſitudie
tempũ. Item arabes et ſacerdo
tes egipcij dicunt ſolem creatũ

in ſigno leonis vt refert Soli-
nus li. ſuo de mirabilibꝫ mũdi
q refert plato in thymeo Item
Ptolomeus in ſcdo ꝓlogo al-
mageſti poſt multas laudes ari
ſtotiſ ↄcludit q in hoc ſibi nõ
ↄſentit q mũdꝫ creatũ nõ dicit
Veꝝ q eſtimo ariſtotilẽ nõ pu
taſſe mundꝫ eternũ aptear. li-
cet eius verba ſonare videantᷣ
que ſũt intelligenda ſic q mũ
dus quantũ ex natura poteſt per
petuari. Unde Ariſ. deu creato-
rẽ nuncupat li. ſuo de regimine
pͥncipũ quẽ edidit ad peticõez
alexandri nãrãte philippo eius
trãſlatore Et li. de ſecretis ſecre
torẽ pitirus ſẽtit deũ eſſe crea
torẽ quẽ libꝫ ipe aiſto. edidit
teſtãte iohe trãſlatore eius licꝫ
mula obſtẽt Itẽ ypocras li. eb
domodaꝝ dicit planetas eo mõ
moueri ſicut ab exordio moue-
bantᷣ. igitᷣ exordiũ habuerunt
Itẽ Albumazar li. i. de ↄiũctio
nibꝫ differẽcia pͥma dicit. mũ-
dum antẽ diluuiũ ſolũ duraſſe
per duo milia annorum cũ du-
centis vigintiſex annis vno mẽ
ſe tribus diebꝫ et quarta par-
te vnius hore. Et differẽcia v.
Creauit inquit deus hominem
et fecit ipm nobiliſſimũ aĩalũ
Et dr̃a. x. Eraclitũ ↄceſſiſſe mũdꝫ
originẽ fuiſſe Itẽ ferut q q̃dã
ſacerdos egipcius Solon pho
dixerit qualitᷣ lapidem viderat
ex delubris egiptiorum deiactũ

in quo ſcriptū erat. ꝙ mundus nouem milibꝫ annoꝝ durauerat et eandem ſentenciā ſcripſerat ſacerdos quidā matri alexandri. Egiptiorū quoqꝫ multi mundū centū milibꝫ annoꝝ durat͛ putarunt. vt refert aug. viij. de ci. dei. que omnia ſi falſa. tamen mundū exordiū habuiſſe conſenciunt Jtem Ouidius licet poeta pmo methamorph. ponit mundi exordiū p quatuor etates atqꝫ diluuium Vlterius de incarnacōe quo ad librū tercium. hoc idē patet. quia viſo ꝙ deus poteſt ſupplere qdlibꝫ genus cauſe. Cur igit̄ non poterit eque bene ſibi vniri naturā ſubſtancialem ſicut ſuum cauſatū vnit accidentalem. quo facto eque bene denominabit naturā ſubſtancial̃ vtputa humanitatis deum eſſe hominem. ſicut albedo facit ſortē denomīari album. Jtē naturales ad hoc deuenerūt ſcꝫ ad vginis ptū. Vnde Albumazar in ſuo maiori introductorio differēcia pma. Virginē ſuū puerū lactantē vidiſſe et vocē audiuiſſe dicentē. Hec ara dei. Jtē Plinius viij. naturaliū dicit equas grauidai abſqꝫ maſculi ſemīe ſcꝫ odoratu. Jtē ponit Virgilius in georgi. Solinus eciā de mirabilibꝫ. hoc dupliciter fieri poteſt refert. vno° flatibꝫ ventoꝝ. alio° maſculi odoratu Et dat exm de pdictꝭ euroꝝ

Jtē ouid. li. de vetula. vginis ptū deſigt. Vñ aug. viij. de ci. dei refert c. i. ꝙ eritrea ſibilla gentilibꝫ ſub q̃tuor vſibꝫ aduentū xpi deſignat. Eciā vſqꝫ ad expreſſionē nomīs. Vnd quatuor littere capitales faciunt hec verba grece ihesos creiſtos teuci ſothō. latine. ihus xpus filius dei ſaluator. hec eñ bene ſunt expreſſa. Et ideo miror q̃re magiſter meus baccalaius de ſācto victore dicit ꝙ dicta gentiliū cōmuniter capiunt̄ ad alium ſenſū q̃ꝫ intellexerunt et michil ad articulos fidei faciūt. cuius oppoſitū pꝫ in pdicta allegacōe quā ipſe aliquo mō tetigit Vñ Augu. ſignanter in li. de ci. dei vtit̄ gentiliū teſtimonijs. Vlterius xpō pdicta pꝫ q̃tū ad materiā de reſurrectione xpi ſcꝫ et futura vita Nam anima eſt dicenda perpetua. vt pꝫ iij. de aīa et hoc q̃a reflectit̄ et cōſequēter eſt ſpūalis et inmortal̃. igit̄ bene plura celo ſup̃ ſe cōuerſo aſſimilauit Jtē Algazel iiij. c. phiſice ſue et c. vltio animā racōnalē dicit immortalem. Jtem Hermes d vbo eterno c. iiij. idē dicit et cōcludit aīaꝫ bonā deo cōiūgi Jdē cōſentit ariſ. li. de deo ſoctis et li. de pomo. et plato in tymeo futuram gloriam et infernum expreſſe fatetur. Jtem Sixtus pictagoricus qui ſuis famul̃ facit̄ futurā felicitatē adeſſe boīs

Et Macrobius li. de ſompno
ſcipionis circa exordiū ait. bea-
tos eterna gloria frui. Et Var-
ro et porphirius quoſdam reſur-
rexiſſe mortuos ferūt vt narrat
Auguſ. ij. de ci. dei c. viij. Unde
Plinius vij. naturaliū ſeiaz ex-
animē ꝛfert ad vitā rediiſſe. Et
puerū q̄nquaginta annis in cō-
muī ſpectaculo mortuum ꝛfert
totidē annis poſt mortē vixiſſe
Item tullius de republica ſepe
fingit ꝙ poſt mortem ſcipionis
vidit eum cum ſuis p̄deceſſori-
bus virtuoſis. Quod ſompniū
exponens macrob. ꝯcludit bea
titudinē. Idem ſentit ptolome.
in p̄ma almagesti ꝓlogo. Et
Albumazar in vi. articulo in-
troductorij dr̄ā xxvi. Et Auicē-
na viij. methaphi. Itē Ouidi.
fluuia infernalia ſepe ꝯmemo
rat. cuius verba licet tranſūmp
tiua non tamen mendoſa. Itē
de ꝯbuſtione corpis abſqꝫ ꝯſūp
cōne ſatis ſunt exēplā naturalia
vt ponit Auguſ. xxi. de ci. dei c.
iiij. ſcꝫ de montibus ſicilie qui
ab exordio creacōis ꝯburuntur
et non minuunē. Item de la-
pide vocauſtos fit pannus incon-
buſtibil. vt ꝛfert Albtus mag
nus li. de mirabilibꝫ. Ex quibꝫ
omnibꝫ ꝯcludi͛ ꝙ ārticuli fidei
ſunt deducibiles in lumine na
turali. et hoc circa demōſtracōeꝫ
Hic tamen notandū ꝙ aliqui
huiuſmodi auctoritates dicunt
nil facere ad propoſitum articu-
lorum vel ipſas fuiſſe ꝛuelatas
Nichilominus tamen eſtimo
ꝙ licet plures philoſophi ha-
buerunt reuelationes. nichilo-
minus tamen in lumine natu-
rali multa de articulis fidei co-
gitare potuerunt. Poteſt eciaꝫ
dici ꝙ philoſophi quo ad aliq̄
viderūt libros ꝓphaꝫ. Sic eīn
refert Auguſtinus ſcdo de doc-
trina xpriſtiana c. ij. ꝙ plato
vidit libros Jeremie :.

De cultu ꝛ veneracōe dei c. iij

Quecūqꝫ laudabilia poſ-
ſidemus a deo accepi-
mus. Si eīn ſuū dn̄is
obſequuntur. Si bos poſſeſſorē
noſcat. per amplius fidelis deū
colere debet. dicente Cathone
Si deus eſt animus nobis vt
carmina dicunt. Hic tibi preci
pue ſit pura mente colendus.
Et mercurius tremegiſtus ad
aſclepium. Solum inquit ani
mal homo duplex eſt. quia ſci
licꝫ inter aīalia ſolus hō ex du
plici ꝯſtat natura ſcꝫ mortali et
etna. Et ſubdit mercurius. Il-
la inq̄t pars ſimplex ſcꝫ anima di
uine ſimilitudinis formā habꝫ
ergo humanitas ſemp memori
naturē et origīs ſue deitatis ymi
tacōe perſeuerat Nos ergo agē
tes gracias adoremus deū. Hec
inq̄t ſunt ſūme intencōes dei cū
gracie aguntur a mortalibꝫ hō
minū adorationibꝫ et laudibꝫ

Que verba clare īnuunt hoīez
debere deū colere tāto celebrius
quanto plura beneficia a deo ſu
ſcepit. Et quāto ſublimioꝛ fac-
tus eſt ceteris rebꝫ per ymaginē
dei quam accepit. Unde Six-
tus pictagoricus in ſuis ſenten-
cijs. Deus inquit libertatē ar-
bitrij hominibꝫ pmiſit Ut purē
et ſine peccato viuētes ſimiles
fiant deo. Nam templū dei eſt
mens pura et altare optimū eſt
ei cor mundū. vir caſtus et ſine
peccato poteſtatē accepit a deo
eſſe filius dei ſcꝫ per adopcionē
hec ille. Ecce vides O tu homo
quomodo tēplū dei es. Si igit̄
in tēplo cultus deo debet̄ nūqd
deū cuium tua mens recolere de
bet. Nam in ꝓuer. ſapienciū dr̄
Non aſpicias quātocꝫ plenas
ſed quam puras. Quis deo ma
nus offerat. Quia non alter
niſi optimus. animus pulch-
errimus dei cultus ē Nil igitur
refert ſi munerā grandia offeras
deo. ſed tua deuocio tue oblacōi
valorē imponit Plus enim pau
percula vidua duo era exhibendo
placuit deo. quā creſus talento
rum ex munē Illa ſiquidē ma-
gis placuit non ꝙ magis obtu
lerit. Sed maiori conatu deuo
cōniqꝫ affect' ori era vel obuliū
obtulit q̄ꝫ creſus talenta Ut ſa
tis refert Jero. in fine prologi
biblie. Placeat igit̄ homī qđ
deo placet. vt monet Seneca

ad luciliū ep̄ lxxiiij. Tunc enī
hoc placꝫ homini quod deo qñ
cultum exhibet qui debetur. qđ
feciſſe phy leguntur Nam ſicut
ait plato phus eſt amator dei
vt nārat Auguſ. viij. de ci. dei
Phus non eſſꝫ ſi cultū ſibi ſub
traheret. Uñ ꝓſper li. epigma.
Hac deſiderij deus eſt pietate
colendus. Juſticie vt mertes to
ta ſit ipſe deus. Optima vota
deo quoꝝ eſt dator ipſe fouenr̄
Et ſubdit. Libras nulla eſt me
lior maior ve poteſtas. Quā ſer
uire deo cui bñ ſuit amor. Abſ
qꝫ iugo poſita eſt dicionis cuni
ca voluntas. Que vigꝫ affectu
non vigꝫ impio. Et ſic clare in
noteſcit ꝙ q̄ deū amat ipſum
eciā colit ꝓut iubet catholica fi
des Nam et pecudes ſuis beati
bus. elephanteſqꝫ ſuis flectio-
nibꝫ celſa venerant̄. Arbores cre
ſcendo ſurſū eleuant̄. elementa
celſoꝝ impſſioībꝫ obediūt. ſemꝑ
legeſqꝫ ſuas celoꝝ orbes obſer-
uant Quibꝫ attētis mirū ſi fi-
delis maioribꝫ dotatis graciis
obedienciā piter et reuerenciaꝫ
exhibere ꝑtermittat Nec ſolū
hoc mirū ſed ingratitudis ſignū
eſt. Hos tamen non arbitror
dignos laude qui deū dum co
lūt plus cerimonijs q̄ꝫ affecti
bus intendūt et q putat̄ corū
deuocō ſepe ſupſticō eſt. de qui
bus cicero in oracōe Eſt eciā q-
dā religiōis modus. Et ſubdit

Nimiūqȝ ſupſticioſum eſſe nō
oportet·eos eciā cōmendandos
nō reputo q̄ diuino cultui licet
aſſiſtāt ſceleribꝰ tamē vſqȝq̄qȝ
pleni ſunt· Quale enim poteſt
ho ꝫ fore obſequium· Regi eñ
non placet iniquus ſecutor· q̄
mō igit̄ placebit deo iniquus
peccator Tales eñ ꝓphanato⸗
res videt̄ ſanctuarij dei· Unde
Ouidius li·epiāꝫ Pone deos
et que tāgendo lacia ꝓphanas
Non bn̄ celeſtes impia dextra
colit· Rurſus hij redarguendi
apparent in diuīs ſacrificijs q̄
ſe mergunt altaribuſqȝ ſacris
temeratie ſe iungunt · Contra
quos· Tibullius li·ij Vos q̊qȝ
adeſſe ꝓcul iubeo diſcedat ab
aris· Cui tulit heſterna gau⸗
dia nocte venus Itaqȝ veteres
deos ſuos colebāt et erroribꝰ
quamq̄ ſubiaceret apud omēs
tn̄ famoſū erat deos debere coli
dicente philoſopho· Dijs in⸗
quit non poſſumus reddere ad
condignum· Illi igitur qui fidē
profeſſi ſunt deum potiſſime ve⸗
nerari debent· Sed quereres
quid deum colere ſit aut quo⸗
modo venerari debeat· Attende
queſo quoniam diuinus cultus
oratione perficitur· Unde Por⸗
phirius· Deus vtpote omni⸗
um pater nullius indiget ſed
nobiſcum bene eſt cum per iuſti
ciam et caſtitatem cum adora⸗
mus· ipſam precem ad eum fi⸗
dentes per ymitacionem et in⸗
quiſicōeȝ de ipſo· inquiſitio eñ
purgat· ymitatio deificat ad
ipſum operando· Unde diximus
ad alexandꝛ· Verbo deus ꝓpi⸗
ciat̄ orantibꝰ q̄ꝛ dei ſolū eſt cū
hoīe ſuaqȝ ſimilitudīe delectaꝛ
Dijs eñ honoribus apparet q̄ꝛ
deum colere ipſū orare eſt Unde
teſte valerio li· vij· Socrates
humane ſapiencie oraculū con⸗
grueret dixit· a dijs quoqȝ in⸗
mortalibꝰ nichil petēdū eſſe ar⸗
bitrat̄ niſi vt bona tribueret eo
q̄ꝛ ipſi ſciant quid vtile nobis
Cuius contrarium faciūt hij qui
certa munera deū orando petūt
ſeqȝ non credunt auditos niſi
habeant id in numero quod po⸗
ſtulant· Diuine eñ ꝓuidencie
remittere ſingula tenent̄ ipera
do id deū facturū quod melius
eis erit· iuxta prelibatū ſocratis
documentū· Rurſus plures ig⸗
norantes forſan aut voluptati⸗
bus excecati deo ſupplicant vt
eoꝝ ipiciati coadiuuet vt eciā
vires ꝑſtet quibꝰ ſua mala ex⸗
ercere poſſint· O q̄ꝛ ſtulta depre
catō a iuſto iudice petere ſcelus
deumqȝ putare conſcium malorū
Vn̄ Athenodorus ſtoycus· nich
il inq̄t deum roges niſi quod
poſſis rogare palam· Et Iuue
nal̄ li·iiij· Orandū eſt vt mens
ſit ſana in corpe ſano Nos ꝛ
fideles deū colamus et deprece
mꝛ· qm̄ teſte ouī·i·de ar·amā·

Flecti' iratus voce rogāte deus
Et li. de pōto. Confugit interdū
templi violator ad arā. Nec
pētere offenſi numinis heret opē
Quia ſicut veteres offenſis nu
minibus veniam petebant. deo
igit' vero pamplius id faciendū
eſt. quia ipſius ineſtimabilis
pietas et poteſtas. Sed parū
cultus et oratio proſunt niſi cor
ſentiat quod exprimunt voces
Vnd pſper li. epigmatū. laus
vera in deum depromi' ore pre//
cantis. Si que voce fluunt inti
ma cordis habent. Qui dedit
vt q̄ras addit vt inuenias Sed
deus effectū pcibꝰ non preſtat
iniquis. Querere bonū ſine fine
bono pſiſte repto. Querere non
habeant talia vota modū Nam
qui ſe nullo iam munere credit
egere. Creſcere non cupiens per
dit adepta tepens. Que verba
nil aliud ſonant niſi ꝙ vir ca//
tholicus iugiter deum orare de
bet et non eſtimare ꝙ nullo
egeat quia ſic opinari pſump//
tio non oratō eſt. Vt autē ora//
tōi fideles melius vacaē poſſint
ſacris diebꝰ cultus pcipi' exhibe
ri vt q̄ ceteris ferijs homo pter
miſit diebus ſupleat colendis
Vnde Seņ. ad lucillū epł. xviij
Feſtis maxīe diebꝰ animo im//
perandum eſt vt a voluptatibꝰ
maxīe abſtineat. Et Ouidius
li. de faſtis Proſpera lux oritur
animiſq; fauente. Lite vacent
aurēs inſanaq; ptinus abſint
Quia ſcꝫ diebus ſacris paci et
oracōi inſiſtendū ē. Vn̄ Tibul.
li. ij. Luce ſacra reqūeſcat humus
reqūeſcat arator. Et g̃ue ſuſpēſo
vomē ceſſꝫ opus. Et ſubdit Dia
ſūt opata deo non audeat vlla
lanifica penſ impoſuiſſe manū
Itaq; nullus opibꝰ ſacris die//
bus intendere debꝫ Abſit tamē
vt credat aliq̄s ab opibꝰ pie//
tatis ſe foꝛe excuſatū Nam qui
pietatē ptermittit iniquus eſt
nullo autē die iniqua agere li//
bet. Vnde Proſper libro epig
matū. Non recto ſeruant lega
lia ſabbata cultu. Qui pietatis
opus credit in hijs vetitū. Nul
la dies actus hominum non
dampnat iniquos. Omnia cō//
ueniunt tempora iuſticie. Ex q̄//
bus omnibus concluditur ꝙ
ſacris diebus ſic a labore eſt de
ſiſtendum vt pietatum munera
non pretermittantur. Nam in
bonis operibus cultus maxime
ſeruatur.

De ydolatria et nomini//
bus deorum et dearum
Capitulum tercium

V Eteres deum inquirere
nequientes: in quam//
plurima turpia prolap
ſi ſunt. Vnde quia deum verum
non cognouerunt. ideo finxe//
runt deos. ſimulachraq; de//
pinxerunt. Sic enim legimus
Hermetem ſtatuas poſuiſſe

Egipcius quoqꝫ deos poſuit ab
hominibꝰ productos Pompi-
lius eciam deos fabricauit q̊s
ſecum ſepeliuit. Alij quamplu
rimi deum inquirendo errauer-
runt. vt narrat beatus Augu-
ſtinus decimoquarto de ciuita
dei. Horum igitur theologia
non eſt ipſa quam fides profi-
tetur ſed ipſa eſt fabula que ſpe
cie doctrine falſiſſime colorare
conatur. vt tangit Auguſti-
nus vi. de ciuitate dei allegan
do marcū varronem. Diſcant
igit̄ xpiſtiani horum aſſertio
nes deteſtari quorum ſtudium
fuit nouos excogitare deos. va
rijſqꝫ ornamentis figmentat̄ ſo
liti ſunt Nempe dixerunt bar-
batum iouem. imberbem mercu
riū. ſaturnum ſenem dixerunt
Ƒoculum floribus preeſſe cre-
diderūt. innumerabilibuſqꝫ ſu
perſtitionibus deos perſcrutati
ſunt. Quorum omnium pater
fuit ninus rex aſſyriorum ydo-
latra primus. de quo refert pe-
trus comeſtor in hyſtoria ſco-
laſtica. Refert magiſter ꝙ cum fuiſ-
ſet mortuus belus pater nini
Tunc ninus ad ſubleuamē do
loris ymaginē patris fecit. cui
ymagini tamꝙ deo reuerenciā
exhibebat. quinymmo ad ſe ve
nientibus indulgebat ſi quid
mali egiſſent. dūmodo patris
reuerentur ymaginem. Dicta
autem fuit dicta ymago bel no

mine patris nini qui belus di-
cebat̄. Cuius rei occaſione alie
nationes ſtatuas erexerunt et
iuxta ſua ydeomata nuncupa-
uerunt. Unde aput aliquos fu
it bel. Aput alios baal. Aliqui
bali. Alij belphegor. Alij beel-
zebub acceperunt. vt dicit yſi-
dorus octauo Ethymologiarū
Rurſus fuit aput egiptios yſis
Aput cretes iupit̄ Apd mauros
iuba. Aput latinos phannus
Aput romanos q̄rinus. Aput
athenieſes minerua. Aput ſan
num iuno. Aput paphos ve-
nus. Aput leminos wlcanus.
Aput vaxos liber. Aput delos
appollo. Rurſus aput romanos
Eſculapius deus medicine nū
cupatus eſt. Babilonij quoqꝫ
bel ydolum acceperunt. de quo
ſuperius et greci quamplures
precipue deum ceterorum nuncu-
pauerunt beelzebub de quo ſu
perius fuit dictum. deus accha-
ron. et interpretatur deus mu-
ſcarum Nam zebuch muſca eſt
Hij igitur ſunt dij de quibus
propheta. Quoniam omnes
dij gencium demonia. Rurſus
qꝫ legimus ꝙ ſaturnus origo
deorum a paganis deſignatur
Et ideo ſaturnus dictus eſt a
temporis longitudine ſeu a ſa-
turitate annorum quia ipſū an
tiqꝫſſimū ferūt. De q̊ eciā fert̄
ꝙ filios ſuos deuorauit. patris
qꝫ celij abſcidiſſe genitalia fert̄

Alij quoqꝫ dicunt ꝙ ex ſuis
genitalibus in mari proiectis
nata eſt venus. Ceterum alij
Jouem a iuuando dictū patrē
deoꝝ appellant. ipſūqꝫ optimū
referunt. et quãqꝫ figurat thaurꝫ
eo ꝙ europā rapuit. Thaurus
eſt maxime libidinoſus. quãqꝫ
eciā ipſū fingunt aq̄lam. modo
ſerpentē. modo agnū. ſꝫm varie
tatē eorū que feciſſe credit. Ce
terū aliq dicunt Janū ceu iani
torē ſeu ianuam. duaſqꝫ facies
ipſū habere ferūt et ex ↄſequētꝫ
bifrontē ipſū appellant Ecce q̄
lis deus monſtruoſus eſt. Alij
quoqꝫ neptinū deū aquarū p//
dicauerūt. Alij autē dicūt Wl//
canū deū igneum. Vnd Wlca//
nus q̄ſi volitanus quia ſua ve//
locitate ferē volaſſe per aera mo
re ignis. De iſto dicit Homer⁹
ꝙ fuit p̄cipitatus de aere in ter
ram et ex inde fulmīa celi pu//
tant. Ipſe eciā Wlcanus de fe//
more Junonis fingit natus Et
fertur clauď us more ignis qui
nunꝙ recte ſꝫ curuatū mouetur
Ceterū alij plutonē deum affir
marūt quē latini vocāt dyeſpi
trē. alij vero archū ipſū nuncu
pant et fertur receptator mortu
orū. deūſqꝫ inferni a poetis fin
gi⁊. Alij quoqꝫ liber deprinxerūt
more muliebri delicatū et deum
libidīs ipſū deſcripſerūt. Sed
quidā dicunt ꝙ ipſe non libidi
nis ſed pocius vini deus nuncu

patur. qui alio nomīe bachus
dici⁊. Ferturqꝫ cornutus et co//
rona vitrea coronatus. Inſup
alij dicunt mercurium pennas
habere. ferturqꝫ deus ſermonis ⁊
eloquēcie. Vnde mercurius ſer
mo eſt. Pingi⁊ mercurius cum
capite canino et alas in capite
et pedibꝫ habuiſſe fertur. furti
qꝫ magiſter creditur. Inſuper
alij martē dixerūt deum belli.
Appollinemqꝫ dixerūt deū me
dicine qui eciam phebus. ſol.
ſeu tytan appellatur. Ceterum
alij vltra deos deas elegerunt
Quidam enim dyanam quam
dicunt lunam atqꝫ virginem
ſuſceperūt. Et dicitur dyana q̄ſi
duana eo ꝙ die ac nocte appa
ret. et alio nomine lucina voca
tur Alij autē cererē in deam ele
gerunt per quam terram intel//
lexerunt quā dixerunt magnā
matrem atqꝫ vectam curru cū
tympanis et cymbalis. Alij
autem mineruam vt dictū eſt
elegerunt. vt athenienſes qui
eam dixerunt multorum inge//
niorum inuentricem. Et dicūt
eam de capite iouis natam. in
cuius pectore fingunt caput gor
gonis. Alij autem elegerunt
venerem vt ſuperius audiuiſtis
Alij autem elegerunt palladē
que ballantem gigantem ſic
dictum interfecit. Rurſus genti
liū aliq̄ cupidinē quā dixerūt
deū licꝫ videa⁊ nomē femininū

Et hūc depinxerūt ſub forma
pueri·et dixerunt ipſum deum
fornicacōnis·Vnd̄ ſagittam et
facē tenere pingitur·Quia lu-
bricus amor more ſagitte vul-
nerat·et more facis inflāmat·
Ceterū greci dixerūt pan deū
ruſticoꝝ quē latini dicunt deū
ſiluanū·Et hūc fingunt habere
cornua ad ſimilitudinē ſolis et
lune·Rubetq; eius facies ad ſi-
militudinē etheris et fecit ſep-
tem fiſtulas quibꝯ armoniſat
caprinaſq; vngulas habere le-
giť Inſup apud egiptios max-
imus deus fuit dictus ſarapis
Qui cum ꝑmo fuiſſet rex argi-
noꝝ dicebatť apis· Sed poſt-
modū trāſuectus fuit ī egiptum
ibiq; mortuus ſarapis appella-
tus eſt Ceteꝝ apud paganos
phanū fuit deus ſic vocatus a
fauco es ·Eo ꝙ fauebat eis et
futura ꝑdicebat·Hijs igiť de-
luſionibꝯ gentiles adheſerunt
fataq; ſua dixerūt deos et for-
tunā deam dici nō ꝑtermiſerāt
Deas q̄q; aquaꝝ nȳphas appel
lauerūt et deos quos in domo
colebāt dixerūt penates·deos
q̄q; mortuoꝝ manes nūcupaue
runt Itaq; in ſuis erroribꝯ per
ſeuerātes viam veritatis igno-
rauerūt·Rurſūs poſco vt erro-
res elucidemus nacōnibꝯq; di-
uiſum aſſcribamus a caldeis in
cipientes de quibꝯ refert lacor
q̄d caldei deū neſcierunt·Sed
elemēta et creaturas coluerūt
ſuoſq; deos cuſtodiendos ſta-
tuerūt·ne a cōfinibus reperirenť
Heu quales dij qui cuſtodie-
runt vel cuſtodia egent·Ipſoꝝ
autē caldeorū plurimi ignem po-
ſuerunt deū eo ꝙ omnia deuo
rare videť Sed modica eſt hec
ratio ymmo ridiculoſa q̄a ſaltē
videre potuerūt ꝙ ignis ab aq̄
extinguitur·Ceterū grecorū er-
rorē narramus qui dicentes ſe
ſapientes ſtulti facti ſunt·Ele-
gerūt enim deū ſaturnū comme
ſtorē filioꝝ iouem ꝑm̄ eos adul
terū·herculem ebrioſū·Ecce q̄-
les dij · Ceterū egipcij ceteris
deteriores animalia bruta colu
erūt vt ouem vitulū hircum et
et porcū coruum accipitrē vul-
turē aquilam cocodrillum lupum
ſymeam draconem et aſpidem
Itaq; brutis occaſione cuiuſcū
q; vtilitatis vel obſequij ſacrifi
cabant · vt tangit tullius li·i·
de natura deorū· de quibꝯ yſa-
xiij · Facta ſunt inquit ſimu-
lachra eorū beſtijs et iumentis
ſimilia·Ceterū romani deos in
ceptos coluerunt·dicentes eorū
ope imperium ſuum dilatari·vt
tāgit Augu·iiij·de ci·dei·Cum
tāmē gothoꝝ gens ipſos oppri
meret ydolis adiuuare nequien
tibꝯ ſolo xp̄i nomine mediante
euadere potuerūt Nec mirum
q̄a cū dij non eſſent iuuare nō
poterāt·Vn̄ criſantus ad dariā

Quomodo inq̄t poſſunt nobis
eſſe cuſtodes · qui cū nō cuſto-
dite fuerint nocte a canibus vel
furibꝫ rapiūt̄ · Unde aug· li· i·
confeſ· Nonne ego intelligo ⁊
cōtinentē ⁊ adulterātem · vti-
qꝫ non poſſet hec duo · Uerum
tamē gentiles illoꝝ deoꝝ teſtāt̄
illecebras in quibus confidunt
Hoꝝ tamen fabulis ſocrates et
plato nō adherentes deū ſūmū
et vnum cognouerunt

Quomodo per fidē ſaluamur Capitulum iiij

Fides eſt fūdamentum
legis ⁊ conſequēter via
ſalutis · Unde fidē quia
plures reſpuerūt · Ideo celeſtis
glorie pleīudinē nō acceperūt
Nempe fides criſtianos facit
heredes · quā tamen multi reſpu
erūt · ſicut romani quondā qui
infelices p fidē factos ſe putaue
rūt · Alij vo fidē ſuſcepunt ſ ab
ea receſſerūt · Et alij fidē quā ſu
ſceperūt retinent · ſed eius opera
negligunt · Hec autē omnia fa
ciunt vt libei ſui fiant · heredes
qꝫ p talia reddant̄ exules quia
ratio dominandi certa eſt ꝓ pec-
cato ꝓut ait Aug· li· x· de ci· dei
c· xv · nec tū illa vera ē romanoꝝ
opinio qui per fidē ſe factos infe
lices dicunt · Reminiſcant̄ q̄ſo
illius hyſtorie quā narrat Sa
luſtius apud eos autenticus
quā etiā cōmēorat Aug· li· iij de
ci· dei c· xviij · Narrāt enim ꝙ
res humana ſeu ciuitas rome
ante fidei ſuſcepcōē ab hani-
bale ſic oppſſa fuit · totqꝫ mili-
tes romani exercitus corruerūt ꝙ
hanibal inuaſor ipſoꝝ tres mo
dios plenos miſit romanis in
quibꝫ tantūmō annuli fuerunt
qui de digitis militū romanoꝝ
extracti fuerūt · qui quidē mili-
tes omnes corruerāt · Quis eū
caſū grauiorē legit · nec tamē fi-
dei xpriſtiane quā nondū no-
uerāt inputare poſſunt · Pocius
igit̄ ſtudeant inputarē peccatis
ſuis · quoniam vt ait Auguſ· in
ſuo tractatu de excidio vrbis ro
mane · Deus pmiſit romanos
flagellari · quia ſeruus domini
voluntatem ſciens et non facit
vapulabit plagis multis Luce ·
xij · Nam in ignem ponitur au
rum vt purificetur · et cum tri-
bula triticum purgatur · Sic
ergo puniti fuerunt vt conuer
terentur · Unde Joſepus iudeos
alloquens ſic inquit · Si vobis
obeſt longeua perſecutio ? quid
dicam ignoro · niſi quia ſcio il-
lud ꝙ illis bene eſt cum quibꝫ
deus · quaſi diceret · ꝙ ſi eis ma
le eſt hoc ideo accidit quia ip-
ſos ſemper propter peccata ſua
deſeruit deus · Quamobrē ipſe
Egeſippus li· lxvi · ſic dicebat
Deus inquit vos deſeruit quia
pietatis cultum deſeruiſtis · ſpe
raſtis enim dominum · ſed qui
vos dēfendebat migrauit ad hoſtē

quē autē colebātis romani ve-
neiant · vos autem offendiſtis
Hec eñ verba dirigunt iudeis
exiſtentib9 in captiuitate roma
norū · Unde ibidē ſubdit Non
in multitudine ſed in timore do
mini abraha; penetrauit egiptū
Dormiebat abrahā et torque-
bat pharao Moyſes octa egip-
tios orabat · Joſue · Gedeon ·
Ezechias non virtute ſʒ amore
ꝑualuerūt · Quoniā nō in mul
titudine exercitus belli victoria ſʒ
de celo eſt fortitudo · vt dicit i·
machab · iij · Et Jud · iiij · Si
deus nobiſcū eſt cur apphende
rūt nos hec omnia ſcilicet ma
la · quaſi diceret · ꝙ mala non
habent qui cum deo ſunt per fi-
dē · Quapropt Augu · epiſtola
ix · fidei xpriſtiane impugnato-
ribus ſic alloquit · Qui enim au
ſi ſunt fidem xpriſtianam im-
pugnare debent precor ſine fide
tales milites · tales ciuis · tales
iudices aut reges · quales xpri
ſtiana lex commendat exhibe-
ant pro laboribus · talem mer-
cedē ſicut fides ꝑmittit noſtra
ſiquidē lex continenciam benivo-
lenciam iuſticiam atqʒ concor-
diam predicat Nunquid enim
hec omnia honeſta ſunt · Forta
ſis tamen ignara mens ſit que-
rula cum illa audit rationem
quorum ignorat · illaqʒ credere
recuſat experimento que non vi
det · Horum igitur ignominiaʒ

redarguit Augu li · xxij de ciui-
tate dei ca · iiij · dicens · Stultū
forte eorū que creduntur poſtu-
lare rationem quia in naturali-
bus plurima fatemur quorum
rationem ignoramus · Cur eñ
miraris ſi audis corpus igne cre
mari nec tamen conſumi Nam
ſicilie montes vſqʒ nunc et de-
inceps flammis eſtuant et in-
tegri perſeuerant Non igitur cō
ſumitur omne illud quod ardet
Non igitur eſt incredibile ho-
minum corpora ſempiterno ſup
plicio in igne puniri ſine detri-
mento · Unde ibidem Auguſti-
nus · Quis inquit mihi deus de
dit carni pauonis vt nō putre-
ſcat quod tamen auditum incre
dibile videret Accidit vt apd
Carthaginem hec auis cocta
nobis apponeretur · de cuius pec
tore ſeruari iuſſimus nec tamen
putredinis aliquid inuenimus
Unde poſt dies plus ꝙ trigin-
ta nulla corruptio inuenta eſt
niſi ꝙ aliquantulum corporis ſicti-
oris et contractioris fuit · Quis
inquit Auguſti · dedit palee vt
poma inmatura maturet · vel ve-
obrutas niues ſeruet · Quid eñ
ꝙ cum ignis pulcherrimus ſit
colore · ligrum tamē denigrat et
lapides dealbat · Quid eſt ꝙ
aqua frigida que inimicatur ig
ni calcem feruere facit · Oleum
tñ quod magis fomes eſt ignis
nullā ſui ꝑfuſione feruere facit

Hoc enī ſi de aliquo yndie re-
gionis legeremus ſiue audire
mus ⁊ in noſtrū experimentū ve-
nire non poſſet pro facto vel mē
daciū putaremus vel grauiter
miraremur? Quid de magnete di
cemus qui ferrū rapit. ſi tamen
adamas ei adiungat̃ tunc fer-
rū quod rapuerat mox remittit.
Hec Auguſ. Que omnia hic ad
duxi quia non eſt quoꝝ experiē-
cia eorum que credunt̃ nec mi
nus credenda ſunt experimento
ſi careant. Vnde Gen. xv. dicit̃
q abraham credidit deo et rē-
putatū eſt ei ad iuſticiā :.

De conſolacōe ſpei C. v.

Spes ꝯſolat̃ mentē. vi
res eleuat. labores pa-
cienter ferre largit̃. Vn̄
Sen̄. in ypolito. O ſpes aman
cium credula. Et lucanus li. iij.
liceat inqt ſperare timenti Nā
ſpes p̄bet opanti vires termi-
nandi opus Vn̄ Ouidius libro
eplarū. Spes bona dat vires.
Spes bona ſollicito victa timorē
cadit. Fallitur in augurio ſpes
ſepe ſuo. Ex quibꝰ verbis appa-
ret q ſpes ꝯcludat opantē qua
deficiente tepeſcit. Vnde Tibul
lius li. iij. Spes fouꝫ et melius
cras fore ſemper agit. itaqꝫ per
ſpem ſperāt omnes bonum affu
turū. Sed friuola ſpes eſt illoꝝ
qui bonū expectant quod ꝑme
reri non ꝯſtudet. Vnde galthe-
rus in li. de geſtis alex. magni
Spes quā merito non ꝑuenit
a ſpe deuiat et verū dat ei pre-
ſumptū nomen. Cur enim in eo
ſperas qd̄ tibi merito acq̄rē nō
vis. Cur enim ſperes niſi deſi-
deres. et ſi non deſideres cur nā
queris. ſecuta non queris ſi ha
beri quod petis non ſubſeruis
O q̄ vana ſpes multorum eſt
plures enim credunt deum eſſe
propicium eis cuius precepta
contempnunt. Alij quoqꝫ iuuē
tutis preterenunt dies abſqꝫ ope
ribus bonis et in diebus ſenec
tutis ſe bene facturos confidunt
Sed quis de longeua vita ſe-
curus eſt. Stultus ergo eſt qui
ſpem in vite ſue diuturnitate po
nit et qui ſub ſpe vite breuis
alterius ſucceſſionem habere cō
fidit. Stultus eciam qui ſuis
ſompnijs ſpem adhibendo cre-
dit bonum affuturum quos om
nes redarguit Catho. Somp
nia inquit ne cures nam mens
humana quod optat. Dum vi
gilat ſperat per ſompnium cer-
nit idipſum. Stulticia eſt in
mortem alterius ſperare ſalutē
Tempora longa tibi vite pro-
mittere noli. Quocunqꝫ ingre
deris ſequitur mors corpis vm
bram. Non igitur hec ſpes ha
benda eſt ſed illa de qua pro-
pheta. Beati qui ſperant in do
mino. ſpera in eo et ipſe faciet
Plures autē in deo ſpem non
ponūt ſꝫ abiecta ſpe future gloie

omne q̄d pn̄t hoc faciunt gau
diū licet vanū accipiūt. Dicit
enim quintilianus causa p̄ma
nichil esse difficilius q̄ differre
gaudiū. quod verum est de hijs
qui visa tantūmō credunt et li
cite sperandis animos suos mi
nime alliciunt. Dicūt eñ illud
ouidij iij. de tristibꝰ. Deniq;
non possum nullā sperare salutē
Cum non pene causa cruenta
mee. hoc enim plurimi dicunt
Dum enim affliguntur ꝯ se cau
sam habere omnes negant. Et
quod prauius est de salute non
sperant. Unde vt̄ iam diceret il-
lud ouidij li. de ponto. Quam-
uis sit semp meritis indebita
nostris. magna tamen spes est
in bonitate dei Nam teste Se-
dulio in carmīe paschali li. iiij.
Nil inquit difficile est offerre
deo cui adest facultas vt scz pos
set planaꝫ curua mitigare dura
Et q̄cq̄d natura negat se iudicē
ꝯstat Et ī carmīe de mediatore
Hic hō qui deus est spes est an
tiqua priorū. Spes in fine piꝭ
hic homo qui deus est. Quia
hic spes fuit antiquorū patrū
Et etiā spes finalis iustoꝝ Nā
et ipse homo et deus est. deus
autē spes omnium hominū ꝓ-
sitetur. Unde orator li. ij. Certe
q; humanū transcendit gau-
dia votū. Hoc facile est prestare
deo cui muneris vsus. Hic poci-
us q̄ nemo putat. Stulti ergo
qui se bona habituros diffidūt
ea si fecerint scilz que dicūt Sed
fortassis ideo ꝯfidenciam ponūt
q̄r īcessanter cupiūt et q̄d possi
dent pdere metuūt. Contra q̄s
Seneca ad lucillū ep̄. v. apud
cathonem nostrū inueni cupidi
tatū finem eciā si ad timoris re
media peruenire. Desinas inq̄t
timere si sperare desieris. quia
scilicz illi cum timore viuunt q̄
semp sperant ea que secura non
sunt. sperant in eo cuius est ꝓ
uidere cūctis Felices eñ essent
si spe ꝑtermissa vanorū fiduciā
totā in domino ponerēt Nam te
ste Señ ep̄. xxij. Ille beatissi-
mus est et securus sui possessor
qui crastinum sine sollicitudine
expectat. dicente dño in euan-
gelio. Nichil solliciti sitis etc̄.
De hijs igitꝰ quorū spes in mū
do pōsita est. labilis et caduca
sed paupertas est expedita et se
cura. vt ponit Seneca ep̄. xvij.
Omēs eñ qui ꝯfidēciam in mora
libꝰ ꝑbuerūt maiori sue necessi
tate succurrere non valuerunt
Unde narrat Valerius libro vij
q̄ cum rex ganges. vel secundū
alios giges rex lidorū opulen-
tissimus esset ab appolline pe-
ciit an aliquis mortalium ipso
felicior esset. deinq; audiuit
dicentē aglon sopidū et felicio
rem. quoniā tamen aglon pau
perrimus etateq; senex et tamē
sui a̾p̾i metas nunq̄ excesserat

Ratio vero cur felicior eſſet hec
erat quia pauper iſte ſecurior.
Rex vero p̄ſitus in fortuna timi
dior. Ideo Lucanus li. quinto
O vite tuta facultas pauperis.
Et Iuuenal' li. iiij. Cantabat
vacuus corā latrone viator Ita
qꝫ in diuicijs ſpes nullatinus
cōſtituenda. Eo ꝙ ipis nulla ē
ſecuritas. Vnde Tibullius li. i.
Diuicias alius fuluo ſibi con
gerit auro. Quē labor aſſidu-
us vicino hoſte terret. Et ſub-
dit. Me mea paupertas. vite tra
ducat inerti. Dum mens exi-
guo luceat igne focus Et idem
li. ij. Non me regna iuuāt. nō
lidius aurifer amnis. Nec q̄s
terrarū ſuſtiēt orbis opes. Hec
alij cupiūt. liceat paupe mi cul
tu Securo vite munē poſſe frui
Que om̄ia cōcludunt. nullā in
terreis fore ſecuritatē. In quibꝯ
tamen fere omnes ſpem ſuam
cōſtituerunt. Quamobrem tū
fere om̄es in ſpe fallūt̄ ſua. Eo
ꝙ in bonis eternis cōſtitucōnez
ficti aſſutura p̄ſtituunt. In q̄ꝝ
ſpe omnis cōſolacō ſolidatur

De perpetuitate anime et cōſequenter de ſpe vite future. Capitulum vi

Anima de nichilo creatur
et non educit̄ de poten
cia materie. Vt plures
putauerunt heretici. dicentes
Animam cū corpoē generari. na
turali ſemiē corruptoqꝫ. corpore
corrūpi. Itaqꝫ poſt hanc vitam
nullā aliā ſperantes lubricitatē
atqꝫ voluptatē ſūmam felicitatē
crediderūt. Cuius opinionis fu-
it Ariſtippus vt in pluribꝯ paſ
ſibus narrat Auguſtinus libro
de ciuitate dei. de talibus loq̄tur
Tulius libro ij. de tuſculanis
queſtionibus Fides inquit nō
nullos. pecunie cupidos: glorie
multos ac libidinū ſeruos. Et
Pollicratus li. vij. c. i. Mundi
inquit dimēſi ſunt. nature va
rias ſcrutati ſūt cauſas. Et q̄ſi
mole gigātea murmurerūt īdup
eruntqꝫ bellum gracie dei Sed
deiecti ſunt dum alleuarent̄. Vn̄
ad Romanōs primo. Deus illis
manifeſtauit. Et tū euanuerūt
in cogitacōnibus ſuis. Et obſcu
ratum eſt inſipiens cor eoꝝ. Di
centes enim ſe ſapientes ſtulti
facti ſunt Mirū enim ſi phi na
turali dictamine dicere tenean̄
animam perpetuari. Mirꝫ inſup
ſi poſt hanc vitam alia nō debe
at ſperari. Quia legebam ī ſup
ariſtotilem li. de pomo Dicētē
animam virtuoſam ſuo debere
creatori cōiungi Homineqꝫ vi
uente affirmat animā huma-
nam incarcerari. Itē Plato in
thimeo dicit ꝙ aīa cōiūcta eſt
corpori ad hoc. Vt ſciencias et
virtutes fenoret̄. Si autē vene
rit cū fenore magno a ſuo crea-
tore benigne recipiet̄. Si autē
non religabitur ad inferna.

Ex hiis igitur concluditur q͂ na-
turales philosophi dicere tenen-
tur humanam animam creari .
de nichilo fieri et ex consequen-
ti ipsam perpetuari. Pro cuius
ampliori declaratione quatuor
occurrunt rationes. Prima quia
anima est indiuisibilis igitur est in-
corruptibilis. consequencia cla-
ra est quia indiuisibile non po-
test alterari vel attingi ab aliquo
corporali . et antecedens patet
per aristotilem iij . de anima dicen-
tem q͂ intellectus est simplex et
inmixtus et perpetuus. Item pa-
tet ratione quia anima intellec-
tiua est locus specierum vt dicitur
iij . de anima. Si igitur species lo-
cum non occupant vt deducetur .
sequitur q͂ anima est indiuisi-
bilis in qua recipiuntur . quia
quicquid recipitur in aliquo ad modum rei
recipientis recipitur. sed q͂ spe-
cies non recipiantur occupati-
ue satis patet . Quis enim est
tam ebes vt dicat species seu con-
ceptus locum occupare . Nam
tunc dicere oporteret virum mul-
tum sapientem non posse sapientio-
rem fieri quia sui conceptus to-
tam eius animam occuparent ita
q͂ noui conceptus non possent
superaddi quod dicere ridiculum
est. ideo dicebat actor sex prin
cipiorum q͂ anima nullum locum occu-
pat . Secunda racio est q͂ ani-
ma libera est eo q͂ habeat liberum
arbitrium . vt patet per boecium
quinto de consolatione . igitur
non subest influencijs superio-
ribus et consequenter non est
corruptibilis Nam si eis sub-
esset tunc eciam tamq̃ brutum
secundum diuersitatem influenciarum
necessitaretur cuius oppositum
experimur . Ideo Seneca in suis
tragedijs li. iiij . narrat qualiter
omnia encia naturalia in certis
legibus stabilita sunt quas non
possunt relinquere . Homo vero
nullas habet leges quas infrin-
gere non possit . Concludamus
igitur cum aristotile primo de anima
q͂ intellectus est quoddam diuinum in-
passibile et immortale. Tercia
racio est quia anima seu intellectus re-
flectitur super se quia experimur q͂ anima
cognoscit se cognoscere per actum
reflexum quod non potest facere ali-
qua potencia organica seu corporalis . igitur
anima est spiritualis res et consequenter
incorruptibilis. Ideo dicit Ari-
stotiles iij . de anima q͂ intellec-
tus est separatus ab alijs potencijs
sicut perpetuum a corruptibili .
Quarta ratio est quia iusticia
est virtutum preclarissima . vt dicitur
v. Ethicorum . debet igitur maxime
conuenire primo enti. Cum igitur ex-
perimur in presenti vita plures impios
exaltari et iustos calumpniari
et opprimi. Ponenda est ergo
vita post hanc vitam in qua iu-
sticia vnicuique fiat. alias cum di-
cere oporteret vniuersum per iusticiam
non regulari atque supremum iudicem

iuſticia non illuſtrari q̄ð incre
dibile apparet· Ex hijs igit̄ ra-
cōib; ɔcludere poſſumus aīam
eſſe perpetuā aliamq; vitā poſt
iſtā debere ſperari· Ex quo ſeq̄ᵗ
ꝙ aīa de potencia materie non
educit̄ ſed pocius de nichilo cre
atur vt ꝑus notabat̄· ideo dix
it themiſtius ph̄s ꝙ inter oīa
miranda in reb; naturalib; mi-
randū eſt de anima· Hoc eñ nā
rat ɔmētator auerrois ꝑmo de
aīa· Hijs tamē racōib; non ob
ſtantib; plures in ſpeculis hu-
ius vanitatis mundi in ꝑadiſū
elegerūt qui ſimiles ſunt tigri-
di de quo narrat plinius natu-
ralis ꝙ a venatorib; ꝑ ſpecula
frequent̄ decipit̄ Cumq; vena-
tores catulū ſuū deportāt ipſe ti
gris venatores inſequit̄· ſed in
via ſpecula inueniēs in eis ſuā
ſimilitudinē ꝓſpiciens catulum
ſuum putat ſe inueniſſe· ſicq;
catulum perdi et deportari ꝑmit
tit· Similiter faciunt mundi
amatores quia leticiā vanā cū
habuerīt paradiſū īueniſſe cre
dunt· Et ita catulū ſcȝ animam
eis collatā dampnari ꝑmittūt
Vnde venatores ſcȝ demones hu
manā fragilitatē cognoſcentes
coꝝ oculis ſpecula humane va
nitatis īponunt vt in eis delec
tari atq; quietari ſtudeant· cel
ſamq; felicitatē acq̄rē ꝑtmittāt

De caritate et bona amici
cia Capitulum vij·

Amicicia omnis boni ex
cedium eſt: bona ſi fue
rit· Tunc vero bona eſt
ſi inter bonos extiterit· alias
enim amicicia nuncupari non
meretur· Quoniam amicicia ꝓ
cioſiſſimum genus diuiciarum
eſt· Inimicorum autem fedus
non preciosū ſed vile eſt· Ergo
amici fieri ſtudeamus amicicia
que in xpiſto ſit· tunc proſpe-
rabimur in ſpiritu mutuis mo-
nicionibus ⁊ in corpore mutuis
ſubſidijs atq; adiutorijs Tūc
erit eadem voluntas idem deſi-
rium· quid enim melius· aut
optabilius hijs· Quamobrem
Seneca epiſtola centeſima vn
decima dicit ꝙ vbi eſt idē velle
et nolle ibi dulciſſimum et ho-
neſtiſſimum manere eſt quo-
niam concurſus ſenſuum et vo-
luntatum vnanimitas tanquã
riuuli amicicie ſcaturizant· Vn
de Ambroſius libro tercio de
officijs dicit ꝙ cuſtos pietatis
eſt amicicia que facit vt ſuperi-
or inferiori ſe exhibeat equalē
et inferior ſuperiori· Inter enim
diſpares non poteſt eſſe amici-
cia· Plurium tamen amicicia
fallax eſt et in momento deficit
Et ideo Eccleſiaſtici duodeci-
mo dicitur ꝙ non cognoſcitur
amicus in bonis· nec inimicus
in malis· Sed lex amicicie
hec eſt vt non plus vel minus
velit diligi quam diligat· vt

Nempe beatus Augu·li·iiij· cō
feſſ· Verū amicum ſe habuiſſe
narrat· Unde ipō mortuo plāge
bat eum dicens qꝫ perdiderat
dimidium vite· Et ibi cōcludit
qꝫ non eſt vera amicicia niſi ſu
erit cōglutinata caritate· Huius
eciā amicicie criſtiaīs exemplū
dedit Luce xxij· Non dico vos
ſeruos ſed amicos· Unde ſeñ·ep·
ciij· Quendā plāgentē filium
redarguit dicens· Quid īquit
faceres ſi amicū pderes Ex quo
paruulū icerte ſpei ſic plāgis
Quaſi diceret qꝫ filio pferēdus
eſt amicus ſi verus fuerit· Si-
cut tamē dicit Tullius li·i·de
offi·c·xvij In amicicia nulla pe
ſtis maior eſt quam adulacō et
viciosa ſimulacō Que veri iu-
diciū tollit· Unde Augu·x· con
feſſ· dicit qꝫ amici adulantes
amiciciā puertūt Et inimici li-
tigantes plurimum corrigunt
Nec tamē amici ſunt q̄rū bona
diuidunt· Quoniā ſimile dicit
ix·ethicoꝝ et Cōmentator ibi-
dem Amicis eſt aīa vna et oīa
cōia· Nec eſt aīcus niſi amico
cor ſuum prebeat· vt ponit Tul
lius vbi ſup· Et Augu·ij·cōfeſſ
Dicit quod amicicia dulcis eſt
ꝓpter vnitatē animoꝝ· Et qui
amicus eſt diſcat vt amico oīa
cōmittat Prima tamē lex amici
cie eſt vt ab amicis hōneſta pe
tamus· Inquit Tullius vbi ſu
pra· Unde Valerius li·iiij·c·v·

de pluribꝫ narrat q̄rū vnus p
alio hoſtibꝫ ſe obtulit· Ceterū
narrat de duobus qui dicebāt
Damon et Pithias q̄liter cū
dyoiſius tyrānus· voluit vnū
occidere Alius expoſuit ſe morti
pro eo Quod cū vidiſſet tyran
nus admiratus Suppliciū remi
ſit Et Augu·iiij·cōfeſſ· de ami
co loquens dicebat· Neſcio in
quit an vellē pro illo mori Sic
enim legit̄ de horeſte et pylade
Quod magis eligebant ſimul
mori quam non ſimul viuere·
Et eciā ſi attēdamus hō ex na
tura amari debet· Quoniā dicit
Señ li·iiij· de bñficijs c·xiiij·
Hoīes iq̄t nō faciūt vngues ne
qꝫ dētes terribiles· ſed nudus
eſt natus vt nulli videat̄ inimi
cus· Et ibidē cōcludit qꝫ ſocie-
tas dedit homī dominiū aīali-
um et imperiū gēciū Hijs itaqꝫ
ſermoībꝫ patꝫ q̄nta ſit ſocietas
et aīcicia quā plurimi vetēs ha-
buerūt· Unde fert̄ de duobꝫ m̄ca
toribꝫ q̄ ſe ita dilexerūt vt vnus
eoꝝ q̄ egipcius erat vxorē ꝓpriā
pulcerrimā et maritatā alteri aī
co reliquerit Eo qꝫ ipſius amore
lāguebat Quā tñ vxorem ipſe
egipcius nunq̄ꝫ cognouerat· In
proceſſu vero temporis contigit
egipciū ꝓpter homicidiū morti
condēpnari· Quod ſciēs ami-
cus q̄ beneficiū ſuſceperat Venit
dicēns homicidium ſe feciſſe et
loco illius ſe moriturū obtulit

Malebat em̄ pro amico mori.
quā amicū mori irreuereratum
Ideo ſapiēs dicebat. Si inue
neris inquit amicū fidelē ſit ti
bi ſicut anima tua. Sed repro
bandi ſūt hij qui amicos que/
rūt vt ab eis illicita obtineāt
Verūtam̄ teſte Tulio. lex ami
cicie ē. Vt nō rogemus turpia
nec faciamus rogati: Sūt em̄
redarguēdi qui oēs putāt aī/
cos. Ideo Sapiēs. Multi inqt
ſint tibi pacifici. vt vnus ſit cō
ſiliarius ex mille ſi amicus tu/
us de quo credas ꝙ bonus ſit
Nam maximū genus infortu
nij ſcias tibi cōtigiſſe. ſi de per
uerſo amicū facias. aut ſi aīcū
te habere putes cū non habeas
Sed nūq̄d experim⁹ malos fre/
quēcius ceteris amicari. Ferue
cioiqȝ federe ſibi īuicē adherēt
quamplurimi q̊rū fama viciu
oſa promulgat Verūtam̄ teſte
Tulio li. iij. de offi. In malis
inquit fictio eſt In bonis amici
cia. Vnde Ariſto. viij. Ethicorū
deſcribit tres ſpecies amicicie
oſtēdēs ipſas cōſiſtere in tripli
ci genere boni. Omnis igit̄ aī
cicia in bono eſt. Vnd auguſti.
iiij. confeſſ. Statī poſt principiū
dicit ꝙ nō eſt aīcicia niſi inter
hītes caritatē. qui em̄ ex carita
te ſe non amant ſunt de nūero
eoꝝ de quibꝫ Jeremie ix. dicit̄
Omīs amicus fraudulenter in
cedit tales non caritate ſed vti
litate ſepius federant̄. Iux illud
Ouidij libro de ponto. Wlgus
amicicias vtilitate ꝓbat Quā
obrē talis amicicia minime du
rat. aut ſaltē neceſſitatis tēpore
vt cōmuniter non pſeuerat

De vera amicicia et eius
vtilitate Capitulū viij.

Teſte tullio li. de aīcicia
Aīcicia oībꝫ rebꝫ huma
nis ꝓponēda ē. nichilqȝ
eſt nature aptū. tāqȝ cōueniens
ad res ꝓſperas vel diuerſas q̄n
ta ſit vis aīcicie Et ſubdit. Eſt
autem Aīcicia nichil aliud niſi
omnium diuinaꝝ humanarūqȝ
rerū cum beniuolēcia et caritate
ꝯſenſio Et idē Tulius in retho
rica ij. Aīcicia ē volūtas ērga ali
quē bonaꝝ reꝝ cauſa illius tāq̄
diligat cū pari volūtate. Ex q̊
apte apparet ꝙ aīcicia caritatē
ſemꝑ pendit Vnde ſecūdꝫ phm
quid eſt aīcicia. Eq̄litas aīorū
quid amicus deſiderabile nom̄
Homo vix apparēs non in veni
endi poſſeſſio. Infelicitatis refu
giū miſerie reſpectꝰ indeficiēs
q̄es. Indefinens felicitas. Ne/
pe amicus raro inuenit̄ In penu
ria ꝓpiciat̄ et īdefinenter amicat̄
alias em̄ aīcus non ē aliq aūt
aīcos ſe dicūt cū bona dederint
q̄dā. ſed aīcus nō es: niſi teip/
ſū animūqȝ dederis. Vnd Senē
li. vi. de bñficijs. Neſcis q̄ntū
ſit amicicie precium ſi non in/
telligis te ei datuꝝ quē diligis

ſiem ſeculis rarā que non aliq̄
magis deeſt q̄ vbi credit̄ ha-
bundare quia ſepius creditur
magna amicicia vbi nulla eſt
Veruntamen amicicie munus
oīm virtutū munera confert et
que duo ſunt ad vnū redigit .
mirabiliq; pietate diſpares vnit
Vn̄ Calcidius in ꝓhemio ſup
thymeum platonis . Tanta eſt
inq̄t vt opinor vis amicicie q̄
pacificat res ex ſe diuiſas cum
alter ex amicis alteri voto ↄpla
citi opis adminiſtrat effectum
Nam amicicia multos coadu-
nauit diſpares . Nec tamē vera
eſt amicicia coꝝ qui quoſdam
ſtulte diligūt : atq; volendo ami-
cicie donū exhibere ſeipſos dāp-
nificant et ↄtritiunt . quos redā-
guens Catho ſic ait . Dilige
ſic alios vt ſis tibi carus ami-
cus . Sic bonus eſto bonis ne te
mala dampna ſequant̄ . Tal'
igi' abſit amicicia . ſed vera et
diſcreta non ꝑtermittat̄ . quia
teſte eod̄ Cathone . Vtilius eſt
regno meritis acq̄rere amicos
Et Hecaton ſtoycus . quicq̄d ꝓ-
feci hoc eſt q̄ amicus eſſe cepi
Nichil igitur amicicia vtilius
nichil in rebꝫ humanis deſidera-
bilius . Vnde q̄ntilianus c . viij
Non repio inq̄t in rebꝫ huma-
nis ꝓſtancius amicicia . Et ſub-
dit . Quid enim foret humano
generi felicius q̄ ſi omnes poſ-
ſent eſſe amici . Omnia enī mala
diſcederet . Vnde in ꝓuerb̄ . ſa-
pienciū dicit' . Quid dulcius q̄
habere amicū cum quo omnia
audias quem ſic credas vt te
cui ſic loq̄ris vt tecū . multi ta-
les amicos habere voluerunt et
ipſi tales eſſe non poſſunt Vn̄
Tullius li . de amicicia ꝑalle-
gato ↄſimilem ponit ſentenciā
Rurſus pax amicicia ꝓdeſt niſi
amicorū fidelis et ↄſtans adhe-
ſio fuerit . Vnde Seneca in thy-
eſte . Quos verus amor tenuit
tenebit . Vnde Auguſtus ceſar
amicicias non facile admiſit ſꝫ
conſtantiſſime retinuit vt refert
Suetonius li . ij . Nam amicus
non eſt qui cito deſerit amicum
Nec amicus eſt qui de amico
cito male iudicat . Vnde Tulli .
li . de amicicia . Boni viri et ſa-
pientis eſt hec duo tenē in ami-
cicia . primum ne quid fictū vel
ſimulatū ſit . Nam apte odiſſe
magis laudabile eſt q̄ occul-
tare ſentenciā . deinde ſuſpicio-
ſus non debet eſſe nec exiſtima-
re aliq̄d ab amico eſſe violatū
Nempe qui ſuſpica' iam amicū
habē non arbitrat̄ . Heu q̄t ver-
bales amici qui tempe neceſſi-
tatis recedūt qui nullū diligūt
niſi quantū bn̄ficia ſuſcipiunt
vt valerius li . iiij . dicat . Sincē
fidei amici ꝑcipue in aduerſ rebꝫ
ↄgnoſcunt' in q̄bꝫ quicq̄d ꝓſtat'
a ↄſtanti beniuolēcia ꝓficiſcit'
Nam gratū beneficiū eſt quod

mercedis ſuſpicōe caret. Abſit tamen vt aliquis credat ami-coꝝ occaſione ſe peccare poſſe aut obſeruando ea debere agere que ꝓhibent̃. Nam teſte tullio li. de amicicia. Nulla eſt excuſatio peccati ſi amici cauſa peccaueris Non debet igit̃ in malis ami-cis obedire amico. Vnde narrat Valerius li. vi. q̄ cum rucilius amico indigna petenti non obedi-ret. tunc amicus dixit. michi non eſt opus amicicia tua ſi qđ peto non facis. Cui rutilius. ymmo quid michi tua ſi ꝓpter te aliqđ inhoneſte facturus ſum Ideo Catho ait. Quod iuſtum eſt petito vel qđ videat̃ honeſtū Nam ſtultū eſt petere qđ poſſit iure negari. Non igitur exigit aīcicia crimīa ꝓ ſe mutuo ꝯmit-ti. nichilominus teſte claudia-no ī maioi. Multis delicta nexus fuere amicicie quia ſic̄ ſcilicȝ multi amicoꝝ occaſione pecca-uerūt. Hoc tamen abſit. q̄a teſte tullio li. de offi. Amicis non tribuere qđ recte poſſꝫ. ⁊ tribue͛ qđ nō ſit equū ꝯtra aīcicie offi-ciū eſt. Itaqȝ ꝯſciēcie iure ami-cus aīco ſuccurrere debꝫ ea poſt ponendo q̄ poſſeſſio ꝯtinet terre-na. Vnde Sidonius li. ij. Non magis cordi debet eſſe aut vo-luptati ager cum redditibꝫ am-plis q̄ꝫ amicus aut vicinus ſibi ipſi equalis. Omnis enim ami-cicia paritatem pretendit. Si igit̃ par eſt aīcus tibi quō ꝓpo-nes amico tuo tuas opes ſi te ti-bi pare plus opibꝫ diligas. Hoc eīn ſi feceris nec pitas nec ami-cicia eſt. Cum galtherus ī alex-andreydos li. viij. dicat q̄ inter equales et int̃ pares ē modus amoris. Diligamus aīo eq̄ aīcūqȝ moribꝫ ſanū eligamus ne vicioꝝ imminēte turpitudīe ami-ciciā deſere͛ iure optrat. Nā qđ honeſtū eſt amare natura poſtu-lat. qđ aūt obliquū diu dilige͛ faciē moleſtū eſt. Vnde tullius li. ij. de offi. Quia inq̄t idipſū qđ honeſtū decorumqȝ dicimus ꝑ ſe nobis placȝ. Idcirco illos in quibus hoc eſſe arbitramur naturalit̃ diligere cogimur. Et li. de amicicia. Nichil eſt tam aptum natureqȝ ꝯueniens ſicut amicicia. Sed hanc ſcio debere in ſolis bonis eſſe. Sed precor vereant̃ qui vere amicicie fedus ſeruare recuſant. Nam minime attendunt quō diligant dum-modo eius ſub titulo ꝓficiant Nec attendunt ſi bonus. ſed ſi diues et in obſequījs prodi-gus. Ea autem que poſſident ipſorum ita ſunt vt conmuni-care non audeaut niſi conmu-nicando ſua bona ampliari vide-ant. Amicorum tamen omnia debent conmunia fore. Vnde Therēcius in adelphis. Vetus vbū h° ē ꝯmuīa eſſe aīcoꝝ int̃ ſe oīa. Et Saluſt. ī catilinario

Idem velle et idē nolle vera amī
cia eſt. Itaqʒ ſi qs eciā a culpa
vacuus in amiciciā prauorū in
ciderit Cottidiano vſu atqʒ ille
cebris faciliter ſimilis ceteris ef
ficitur. Caueat igitur qui amat vt
quem diligit bonus ſit. In ma
lo eniȝ amicicia non eſt Vnde idē
Saluſtius in Iugurtino. Om
nes eadē cupere eadēqʒ odiſſe i
ter bonos amicicia et inter ma
los factio eſt et non amicicia.
Quomodo enim amicicia eſſet ex
quo peccatū eos culpat. Nempe
vnum vicium aliud trahit q ſi
auarus fuerit amicus forte ſu
perbus erit. Si autē ſuperbus ira
ſuperueniet nulla enim eſt amici
cia ex q peccato macula. Quis
enim diuiſit angelos amicos: ſup
bia Quis fratres primos: auari
cia Sic et plures qui et putant
amici ſimilibus ex cauſis diſſol
uunt. Nam inter amicos debet
fore caritas ſine temeritate. Cō
munitas ſine cupiditate. Vnde
Senē. ad lucillū ep. xlviij. Cō
ſorciū rerū omniū inter nos fa
cit amicicia. Et ſubdit oīa cum
amico coīa amicus habebit. Nā
pictagorica opinio fuit. amicorum
omnia eſſe coīa. et amicū alter
eſſe ſe ipſū Vt refert Ieronimus
contra Rufinū. Vnde Ouidius
v. de triſtibus. Non duo corporibus
et mentibus vnus erāt Et loq
tur de amicis. Et Arator li. ij.
ſepelit error in diuiſa trahens

cum ſpiritum efficit vnum que
vnitas ex cōcordia venit. Con
cordia vero in bonis eſt. Vnde
proſper li. epijgramatū. Moribus
iuſtiſſimis pulcra eſt concordia
pacis. O igitur poſco inquiramus
quo pacto queat vera amicicia
vendicari. Audiamus Ouidiū
li. ij. de arte amandi ita dicētē
Vt inquit ameris. amabilis eſto
Dulcibus verbis alliciendus
amor Vnde Matheus li. 8 thobia
Eſt puero dignus amoris amor
Et hecatō ſtoicus. ſi vis amari
ama. Ex quibus apparet q nullo
laqueo amor tā cito capitur ſicut
amorē qui obſequiorū dulcedi
ne conſeruatur. Vnde Katho.
Vincere cū poſſis interdū cede
ſodali. Obſequio dulces quoni
am retinentur amici. Ira odiū
generat concordia nutrit amo
rem. Sunt que ferre decet pa
cienter amicum. Itaqʒ mutuis
paciencijs amicabilis conuictus
reſeruatur verbiſqʒ beniuolis
exhortacionibus et iuſtis incre
pacionibus inter ſapiētes amor
ſolidatur. Vnde Tulius li. i. de
offi. Vita victus cōſilia ſermo
nes exhortaciones interdum et
obiurgaciones maxime in ami
cicijs vigent Illaqʒ eſt iocun
diſſima amicicia quam ſimili
tudo coniugauit. Nec mireris
ſi libeat redarguere amicum.
Quia redarguicio amore pro
lata ſapienti placet. Ceterum

ſciſcitemur Cur inter homines
amicicie non parent. aut enim
homines ſũt quales nõ fuerũt.
Aut veteres ſicut nec preſentes
mutuo ſe dilexerũt. quod abſit
Quid igit̃ dicendũ libeat non
occurrit niſi ꝙ imparitas volũ-
tatum et diſtinccio deſideriorũ
amicicie detrahit Nã teſte Ora
cio in ſuis Ep̃. Oderunt hijlarẽ
triſtes triſtemq; iocoſi. Seda
tum ſceleres agilem grauemq;
remiſſi. Potores bibuli media
nocte phalerni. Oderũt porrec
ta negãtem pocula. Itaq; gulo
ſi obſtruos non amant lubri-
ci caſtos. Quamobrem appeti
tuum varietate cõfundit̃ amor
Impijs igit̃ nõ fedus exhiben
dum. eo ꝙ ↄtrariũ amori impe
dimẽtũ habent Vnd̃ Plauctus
in aulularia. Conuentus bach
orũ ⁊ ioca friuola aĩe non q̃ro
vt amorẽ pareant vtinã nichil
odioſũ darent. Talibus igitur
ineptis deſiderijs vere dileccõi
cõtradicitur ſepe. Rurſus amicꝰ
aduerti frequenter quoſdam
for amicos nõ hominũ ſed mu
nerum Hij ſũt ſodales nõ ami
cicie ſed fortune De quoꝝ ami
cicia inquit. Seneca ad lucillũ
ep̃ ix. Qui vtilitatis cauſa aſ-
ſumptus eſt. Tam diu place-
bit quã diu vtilis fuerit. Nã
circa diuites amicorũ turba cir
cumſedet ſed circa euerſos ſolli
citudo eſt. Quia tales fugiunt
amici vbi probantur. Vñ Var
ro in ſuis ſentencijs. Vis ami-
cum experiri calamitoſus ſias.
Et Quĩtilianus Capi. xv. Ne
ſcis inquit an diligat cuius ex
pimenta non habent. Niſi feli
citas. Plures enim ĩ felicitate
diligunt. Sed adveniente in
fortunio diſparent. quia deeſt
fortuna gracia cuius amabant
Vñ boecius li. iij. de ↄſolatione
Quẽq; felicitas amicũ fecit in
felicitas faciet inimicũ. Nulla
peſtis efficacior ad nocẽdũ ꝙ̃ fa
miliaris inimicus Nã cauſa de
ficiẽte amoris nimirꝰ ſi deficit
ſcelus antiquus. Nã torqnus
exilio datus tunc p̃mo cogno-
uit q̃s fidos habuit aĩcos. In
ꝓſperitate eñi non ↄgnoſcat re
narrat Tulius li. de aĩcicia de
talibꝰ ait Ouidius li. de ponto
Vulgus aĩcicias vtilitate pro-
bat Reuera tñ ꝓut ſubdit idẽ
Ouidius Turpe ſeq̃ caſũ ⁊ for
tuẽ cedẽ aĩcũ. Et niſi ſit felix eſ
ſe negaẽ ſuũ Vñ ipſe ouidius in
exilio poſitus li. de triſtibꝰ ſuis
amicis dicebat. Vix duo tres
ve michi de tot ſupeſtis amici.
Cetera fortuẽ nõ mea turba fu
it illud aĩcicie ſactũ ⁊ venerabi
le nomẽ ne tibi ꝓ vili ſubpedi-
buſq; iacet. Donec eris felix
multos nuerabĩ aĩcos Tẽpora ſi
fuerĩt nubila ſolus eris Et pe-
tronius. Cum fortuna manet
vultum ſeruatis amici. Cum

cecidetit turpi veritatis cera fuga
O qualis amicicia. reuera ficta
est nulliusqꝫ p̄cij nullaqꝫ solli-
citudine q̄renda est Nam teste
Cathone. Vna dies qualis fue
rit monstrabit amicus. Proch
dolor tn̄ vt dicit Matheus in
li. de tobia. Fluctuat ad sensū
venalis amicus egenū. Nec ve
rus refouz nec fabricatus amor
Et Marcial' coquus. Hic quē
mensa tibi quem cena parauit
amicū. Aptū amat pullos et si
nū et ostria non te. Tam bene
si cenē noster amicus erit. Ta
les eīn amici sunt empticij ser-
moībusqꝫ tantūmō ꝯiungunt
mente vero vel factis minīe ad
herēt. Vnd' Tibullus li. ij. Ne
nos decipiant pendencia brach
ia collo. Ne capiat blanda sor
dida lingua p̄cē. Cicia scꝫ sic
a talibꝫ est cauendꝫ. Vnde Se-
dulius in carmīe paschali li. v
Traditor immittis id est non
mitis fer proditor impie latro
Quid sociū similans et amica
fraude salutās. Heu q̄les q̄ sic
ti amici Nam p̄sentibꝫ fauent
et post tergū insidiantur. Vnde
Oracius in li. ꝫmonū. Absentē
qui rodit amicū qui ante defē
dit alio culpante sodales fingē
qui non visa potest ꝯmissa tacē
Hunc tu romane sedule caueto
Nam cauendi sunt qui nec se-
cretū tenerē sciunt nec assistere
laudibꝫ nisi p̄sentibꝫ eis ꝯsiliū

Itaqꝫ discedat amicicia quorū
finis interitus est. Vnde tullius
li. de amicicia. Precipiendꝫ est
bonis vt si in prauoꝝ amicicias
ignoranter inciderīt ne existi-
mēt ita se alligatos vt ab ami
cis in republica peccantibꝫ non
discedant quia nulla est tenen
da aīcicia que recto nō ꝯiūgi-
tur. Oīm aūt finis deus est ra
tione cuius cetera debent amari
De correctiōe caritatiua c. ix.
NOn est amicus qui pec
cantem amicū non cor-
rigit. Amicicia enim in
xpristo esse debet sed in xpristo
non est si peccata libenter pmit
tit. Vnd' Catho. Cumqꝫ mones
aliquē nec se velit ipse moneri
Si tibi sit carus noli desistere
ceptis. Quod nosti factū nō recte
noli tacere. Ne videare malos
imitari velle tacēdo. Vulnera dū
sanas dolor est medicina doloris
Quia teste oratio in epistolis.
Et neglecta solent incendia su
mere vires. quia peccata non
correcta de facili crescunt Idem
Tullius li. de amicicia. Monē
di inq̄t sunt sepe amici et obiur
gandi sic tamen q̄ monicō acer
bitate et obiurgatio contume-
lia careat et tunc beniuole fiat
Verūtn̄ mos ē hodie pluriū cor
rigi nolle. ipsis eīn veritas est
odiū. iuxͣ illud therencij. Obseq
um aīcos veritas odiū parit. et
subdit. maxīa aūt ī eo culpa ē

qui fraudē q̄rit et qui ſcꝫ verita
tē aſpernit · Vnd Saluſtius in
iugurtino · Odiū q̄rē extreme
demencie eſt · Illi vero odiū q̄-
runt qui veritate audita correc
cionis caritatiue ſub ptextu impa
cient audiūt nec reputāt amo-
rē niſi eoꝝ faueat eciā illicite vo
luptati Verūtam̄ q̄ fidelis ami-
cus eſt a correctione caritatiua
non deſiſtat · iux̄ illud Senece
li · ij · de clemencia · Malo inq̄t
veris offendere q̄ adulādo pla
cere · Verūtamen frequent cor-
rectio caritatiua ab amicis pre-
termittit̄ atqꝫ curā de alijs mi
nime habent · Dicūt eīm in cor-
dibꝫ ſuis · Quid michi qd̄ alij
agunt · iuxta illud therēcij · Vt
quid aliena cures que ad te nō
ptinent · Alij vero corrigere pre
termittūt eo q̄ ipſoꝝ amici ſu-
ſcipe correctionem recuſant ſed
minime recuſaē debent · Omni
eīm tempe correctio beniuola bō
eſt · Tunc eīm beniuola dicitur
qū aſpecitati aliq̄ dulcēdo mi-
ſcet̄ · Vnde in pūerb · ſapientū
dicit̄ · Obiurgacōi ſemp aliq̄d
miſceas blandiciei · zeluq̄ꝫ dei
ꝯmemores vt in te peccantibus
miſereacis · Sed plurimoꝝ au-
res clauſe ſunt et veritatem ab
amicis audire nequnt Vtinam
attenderent illud Senece epi ·
xv · ad lucillū · Mutuo inquit
emendanda ſūt vicia nec amo
iſtum ſi pficere non auro · Ma

lo inq̄t michi ſucceſſum q̄ fidē
deeſſe · Ideo tullius in oꝛacōe p
cellio · Admoneo inquit vt a re
rum turpitudine caueas vt ne
in alterum dicas que cum dixe
ris dixiſſe erubeſcas · Sed quis
audebit amicum vt alium re-
darguere Nam mundi tanta
eſt ſuperbia vt nullus red argui
velit non ſolum priuatim aut p
ſonaliter · q̄nymmo ea que pub
lice dicunt in obprobriū delic-
torum plures male accipiunt ꝛ
p ſeipſis dici paralogizāt · Con
trā quos planctus in aulularia
Nemo inquit ſibimet arbitre
tur dici quod nos dicimus po-
pulo neqꝫ ſibimet cauſam con
ſtituat conmuni quaſi ex ioco ·
Aduertāt autē alios qui corri-
gi ſpernunt ne corrigendo ea tan-
gant que nouerunt corrigi nō
poſſe · Obſtinatis enim predica
re non prodeſt · Forcaſſis enim
eorum peccata creſcunt eo pac-
to quo conmemorantur et pec-
candi voluntas ex rephenſione
frequenter illis accreſcit · Iuxta
illud Ouidij libro de pōto Vul-
neris id genus eſt qd̄ tamen ſa
nabile non ſit · Non contracta
ri tucius eſſe puto · Curando fieri
quedā maiora videmus · Vul-
nera que melius non tetigiſſe
fuit · Vn̄ li · ij · de triſtibꝫ · Eripit
interdum modo dat medicina dolorē
Itaqꝫ correctio nō ī oī tpe pdeſt
ſꝫ pſona ꝛ menſura ꝯſiderāda eſt

Noli me tangere

Ubi tam̄ quis amicū ſentit cor
rigere nō deſiſtat. etiā ſi mole
ſte capiat quod ei dicit̄. durus
enim animus aſſiduis correccō
nibus ad lacrimam q̄ſi inducit̄
Ipſiuſq3 ſuꝛia correccōnis acer
bitate modeſ̄āda ē. Iuxta illud
Ouidij li. i. de remedijs. Dum
furoꝛ in curſu eſt currenti cede
furori. Difficiles aditus ī̄ꝑetus
omnis habet. Et ſubdit. Impa
ciēs animus nec adhuc tracta
bilis arte. Reſpuit ⁊ odio v̄ba
monēcis habet. Et ideo ſequit̄
Aggrediar inquit tunc cum ſua
vulnera tāgi. Iam ſinet ⁊ veri
vocibus aptus erit. Cum dede
rit lacrimas animūq3 īplene
rit egrum. Ille doloꝛ verbis et
moderandus erit. Temporibus
mediciā valet data tēpore pro
ſunt. Et data non apto tempa
vina nocēt. Itaq3 aliū corrigē
cupiens amicū tēporis opꝛtunita
tem querat. et mediocrē acerbi
tatē obſeruet ne ſupbie ſigna
culum aut rancoris maneriem
continere videatur. Sed poci
us caritatiua et amicabil' per
pendatur.

De pietate Capitulum
decimum

Pietatē humanā ſuadet
natura. omēs eim̄ hoīes
vnius nature ſumus.
Quāobrem iuuenes omnes pieta
tis opa ſūt exhibēda vn̄ Seī.
in thyeſte. Nulla vis maioꝛ pi
etate. Verū eſt quoſcūq3 enim ve
rus amoꝛ tenuit. hos pietas te
nebit. Quaſi dicat ꝙ hij alios
non amant niſi pietatis officio
eos confoueant. Attendamus
eciā quomodo qui pius eſt alijs
pietatem pro ſeipſo impetrat.
Unde Valerius libro quīto hu
manitatis inquit dulcedo infre
nata barbaroꝛum ingenia pe
netrat et hoſtium oculos mol
lit. et inter diſtrictos mucrōes
placitū inter repcit nulla inquit
acerbitate fortune nullis ſoꝛdi
bus. preciū carere ſcit pietatis
Unde ibidem narrat de muliere
quadam que aput tribunal ca
pitali crimine dampnatam in car
cere necanda tradita fuit. Sed
carceris cuſtos miſericoꝛdia mo
tus non eam pretinus ſtrangu
lauit. preſateq3 mulieris filiā
adire permiſit ſic tamen vt nul
lus cibus ei exhiberetur. Tranſ
actis autem pluribus diebus
mirabatur carceris cuſtos cur
mulier non moreretur. Sed
animaduertit ꝙ filia ſua ſuo
vbere matrem ſuſtentabat. que
pietas cum iudicibus innotuit
preſate mulieri veniam impetra
uit. Similiſq3 hyſtoꝛia de qua
dam altera filia legitur que pa
trem cuſtodie traditum atq3 ſe
uiſſimum pariter gubernauit
veniāq3 ſua pietas ꝯformit im
petrauit Nil igitur gracius vt de
lictoꝝ obtineat̄ venia ꝙ̄ pietatis

exercere opera ꝓut caritas petit
Rurſus idē Valerius inquit ꝙ
cū rex darius ↄtra ſcitas impetū
faceret. Interrogauit an fugi-
turi vel pugnaturi eſſēt. Reſpō
derunt ſe nec vrbes nec agros
cultos habere. Pro quibus di
micarēt. Sed ad monumēta pa
rentū ↄfugerēt. Quo dicto in-
manis et barbara gens ab om
ni feritatis crimine ſe redemit.
Prima igit̄ et optima rerū na
tura pietatis ⁊ magiſtra ē. Que
nullo vocis miſterio nullo vſu
literaꝝ indigens. Et ꝓpriis vi-
ribꝫ caritatē parentū liberoꝝ pec
toribꝫ infundit. Si eñ quis lo
qui neſciat nichilominus a na-
tura pietatē amare docet̄. Vnde
Valerius vbi ſup̄. Quis eñ pa
luſtris vagos et ſiluarum late
bris corpora ſua tegētes i modū
qȝ ferarū. laniatu pecudum vi-
uētes ſic dario reſpondē docuit
Quaſi dicat ꝙ natura q̄ docet
pietatē inuenire ſi nō verbis ope
ribꝫ tamē Que q̄dē natura filiū
creſi loquēdi vſu defectum ad
protegēdā patris vitā īſtruxit
Nempe inter omēs pietas eē
debet Et ſignanter ſi ↄſangui-
nitas aut parētela habeat̄. Vn
de Stacius ī thebaydos libro
xviii. Prolis amor crudelia vi
cit pectora Et Tulius in retho-
rica p̄ma Pietas eſt p quā ſag
uine ↄiūctis patrieqȝ beniuol̄
officium et diligens cultus tri
buit̄ Vnd̄ Petronius O max
ima rex pietas hoīm cariſſima
virtus. que pietas in hoſte pro
ba² vt inq̄t Ouidius iij. de tri-
ſtibꝫ. Hiis igi² attentis erube-
ſcant fideles in quibꝫ nulla vel
modica pietas eſt. Forteaſſis eñ
gentiliū p̄libatā pietatē negāt
hiis quibꝫ inimicant² Etiā hiis
quibꝫ amari ſe iactant. quod
feciſſe veteres tyrāni non legun
tur. Vnde narrante valerio vbi
ſup̄ Cum quidā adoleſcens ac-
cenſus eſſet amore filie cuiuſdā
tyrāni. ↄtigit ꝙ ſibi publice ob
uiās publice oſculatus fuit eā
p̄ſati igit̄ tyrāni vxor ſuadebat
vt capitali ſupplicio puniret² Cui
tyrānus. Si eos inq̄t qui nos
amant interficimus. quid hiis
faciemus quibus odio ſumus
Hec enim vox tyranni de huma
nitate manauit. In hunc itaqȝ
modum filie tulit iniuriam et
multo laudabilius ſuam. Rur
ſus de eodem tyranno refert
Valerius ꝙ cum Triſippus ſu-
us amicus in cena cum eo con-
citaret et a iurgio intermeuien
te faciem eius conſpueret. vin-
dictam nichilominus accipere
noluit cum poſſz. q̄n p̄mo ſuos fi
lios violate patris maieſtate
ſubuenire cupientes retraxit.
Poſtero die autem Triſippo ſe
humiliante in priſtinum fe-
dus amoris eum ſibi reconci-
liauit Ceterum idem Valerius

de pirro rege refert ꝙ cum au-
diuiſſ quoſdã in ↄuiuio tharē-
tinoꝝ turpia de ipſo loquentes
percunctari cepit a quodã qui in
ↄuiuio intfuerat an talia ď ipſo
dixiſſ. qui reſpondit. Niſi m-
q̃t vinũ defeciſſ que tibi relata
ſunt pauca viden̄ reſpectu eorũ
q̄ de te locuti eramus. quo dic-
to vrbana crapule excuſacõ ve-
ritatiſqȝ ſimplex ↄfeſſio iram re-
gis ↄuertit in riſũ. prefatiqȝ re-
gis clemencia obtinuit vt tha-
rentini ſobrij gracias agerent
et in poſterũ ebrij bene loque-
rentur. Audiuimus pietatem id
adeptã fuiſſe qđ crudelitas ob
tinē ſolita nõ eſt Jlli iꝰ ſe hoīes
non dicant qui pietatē humaī-
tati debitã non habent Nec de
bet putari magnitudo aī virtus
ſed crudelitas ſi comes non fue-
rit pietas Vnđ Tullius li. pͥmo
de offi. Porro magnitudo ani-
mi remota ↄiunctione et pieta
te humana feritas quedã et in
manitas eſt. Et ibidem li. iij.
Sicut quedã menbra amputā-
ſi languere et ſpiritu carere cepe
rint ne noceant reliqs ptibus
corpis. ſic in ſigura illa homīs
feritas et inhumanitas belue a
ↄmuni humanitate ſegregãda
eſt Nam pietate ↄdicõ hũana
obſuatur et indignatus homo
mitigaē. Nam teſtē oracio in
epiſtol. Nemo adeo ferus qui
non miteſcere poſſit. Vĩs igiē
ↄcludiē ſmonibꝫ caritatis opus
pietatem eſſe naturaqȝ pietatē
quecit :.

De pace et concordia Ca
pitulum xi.

Karitatis filia pax eſt.
nec mirum cari ſũt qui
ↄcorditer non viuunt
Vnde Tullius in philippica ij.
Nullũ eſt amatorũ pſidiũ niſi
beniuolēcia et caritate ſit ſeptũ
nomen certe pacis dulce eſt et
ipſa res ſalutaris nec eſt aliud
ꝙ tranquilla libertas. nec eſt
tamen illa reputanda pax que
vicijs ↄſentit. Vnđ Seneca li.
de moribꝫ. Pacē habeto cũ ho-
minibꝫ. cum vicijs bellũ. Et Ful
gen. mictologiaꝝ ij. Sapiētes
viri maiorē cum vicijs ꝙ cum
inimicis pugnã gerũt Nunꝗ̃
igiē lamentandũ occurrit ſed vt
plurimũ pacē ſe habere dicant
hij quoꝝ voluntates ↄſentanee
ſũt in malũ. quõ enim pax erit
vbi princeps diſcordiaꝝ dyabo
lus regnat. Quõ eciã pax eſt
tecũ ſi tua voluntas tue racõi cõ
tradicit ſi aliud vis et aliud te
debē velle iudicas Jn nullo eñi
ſcelere pax eſt. Rurſus et pacē
habent qui rempublicam rege-
re petunt. Nam teſte Salu-
ſtio in iugurtino. Concordia
pue res ↄcrẽſcũt. diſcordia maxīe
dilabunē Et varo in ſuis ſentē
cijs aliter autē ↄcordia mores
et cohabitãcium animos format

et cohabitantiū aīmos format
Sapientes eñ rempublicā non
regunt qui non nisi ꝑlia q̄runt
Non sunt eñ q̄renda ꝑlia nisi
vt pax melior habeat᷑. Qui au
tē bellant vt pacē habeant non
discordiā sed pacē q̄runt quia
si pacē haberēt vtiq̄ non pug-
narēt. Eoꝝ igit᷑ pugna via pa-
cis est. Qui vero pugnant pa-
ce non inuenta dissipatores com
munitatū sunt. Unde Tullius
li. de officijs. Quare inq̄t susci
pienda sunt bella nisi vt in pa
ce viuat᷑. itaq̄ bellum suscipiat᷑
vt nichil aliud nisi pax videat᷑
haberi. Unde didimus ad alex
andꝝ. Nos bella non gerimus
sed pacē moribꝯ non viribꝯ ꝯfir
mamus. Sola fortuna est ad-
uersus quā sepe pugnamus et
semꝑ vincimus. itaq̄ non ꝯtra
pacē sed ꝯtra fortunā bellabat
Sic eñ pugnanciū ꝯtra pacē
praua intencō est. Unde merito
a veteribꝯ mos vsq̄ ad ꝑsencia
tempa habetur vt nullis pugn̄re
liceat nisi tractatus pacis ꝑce-
dat. Unde tempus ante pugnā
ꝑfigitur in quo pars vna alte-
rā alloquat᷑. Si autē pax haberi
non possit ꝑlium subsequi᷑. Si
qui autē ad hm̄oi tractatum se
flectere noluerint ābitrando se
omnia obtineri posse Nimirū
si casus ꝯtingat illis. Unde Ju-
lius celsus in li. de bello gallico
ipsius cesaris li. iiij. Inter duos
inquit bellantes hoc vnum tē-
pus agendi de pace est dū sibi
vterq̄ ꝯfidit ꝙ si alteri paulu
lum fortuna tribuerit vix vte-
tur condicionibus pacis qui su
perior videtur ne equa parte
contentus erit quia omnia cre-
dit se habiturum. Sed procul
dubio hic pacem abnegat qui
suo renunciare iuri recusatur.
Aliquando tamen veriq̄ meli-
us est iuris ptē relinquere ꝙ
sui occasione animas perdere
quia pace nil melius est. Un-
de Prosper libro Epigrama-
tum. Moribus in sanctis pulch
ra est concordia pacis. Sper-
nuntur mundi prelia pace dei
Et lucanus libro primo. Heu
miseri qui bella gerūt. Et sub-
dit. Impia eternam ruperunt
secula pace. Et idem lucanus
li. ij. Minimas rerum discor-
dia turbat pacem sūma tenēt
Et libro decimo. Nulla fides
pietasq̄ viris qui castra sequūt᷑
Uenalesq̄ manus ibi fas vbi
maxima merces. Quia sc̄ plu
res armigeri omne illud repu-
tāt eis licitū qd̄ est lucribundꝯ
Absit igitur discordia queq̄ a
nobis. quia teste Cathone. Ira
odium generat. concordia nu-
trit amorem. Et Prudencius
Pax plenū virtutis opus pax
summa laboris. Pax belli ex-
acti preciūq̄ piculi. Nil placitū
ē sine pace deo nec munus ad arā

Et ſubdit. omnia perpetit paci-
ens atq; omia credit. Nunq̄d
leſa dolet cuncta offēſacula do
nat. Ex quibꝯ appa3 ꝙ vir ſa
piens et vir paciens eſt pacifi-
cus Viri autē pacifici munera deo
placent litigatoꝝ autē nunq̄
De vero ⁊ ficto amore C. xij
Ilectio ficta. vel decipe-
re querit. Aut ſaltem
obſequi non intendit.
Quodcumq; tamen fuerit fic-
tus amor ꝓdicione ſuſpectus
eſt. Abſit igit̄ talis. Sed verus
amor aſſiſtat. Quia ſingulā ve
rus amor iūgit. Offenſas mu-
tuas cauet obſequia quoq; in-
pendere facit. Unde virgilius ī
bucolicis. Omnia vincit amor
et nos cedamus amori. Et idē
virgilius de amore loquens li.
iiij. Eneidos ait. Improbe nō
mortalia pectora cogis. Et Oui
dius in epiſtol. Res eſt ſoliciti
plena timoris amor. Credula
res amor eſt. auribus interdū
voces captamus. Nempe qui a
mat ſollicite placet. et nocere
timet. protegere eciam querit
Unde Ouidius li. ſine titulo.
Felix qui quod amat defendē
aud3 quod nō amor īprobꝯ au
det vt ponit Ouidius li. de fa-
ſtis Pauci veraūtū amat bū ſci
ūt. raruſq; verus reperit amor q̄
ma3 amare ⁊ ſapē vix a deo dce
di. Et ex prou. ſapiētū colligi.
Plures ergo ideo ſe amāt qa
p̄mium ex amore ſperant. tales
autē non hominē ſed eius mu-
nus diligūt. quia vt ponit Oui
dius li. pallegato de faſtis. Nō
q̄rit p̄cium vicā qui debet amari
Et ꝓſper li. epigmatū. Incipi-
tis vite quivis ſupare labores.
Dilige quod ſemp verus ama-
tor hab3. quia ſc3 homo deb3 cō
tentari de eo q̄d amicus habet
nec debet p̄termitti amor ſi mu
nerū copia deſit. Unde teſte ſy-
donio in ſuis epiſtol li. v. Per
fecta dilectio non tantū debet
recolere quod officiorum ſoluit
ꝙ meruiſſe quid debeat q̄a ſc3
pfecta dilectio beneficioꝝ q̄nti-
tatē non cernit ſed voluntate cō
tentat̄ Nam teſte Matheo in
thobia. Gracia dum nubit na
ture tunc fructus amoris ple-
nior eſt Nullus eīn amor meli
or ꝙ ille cuius radix non eſt cu
piditas ſed gracia que viuā in
xp̄o terminetur. Unde Seduli-
us. Forcia vincula dedit pecca-
ti ſeua poteſtas. Dulcis amor
xp̄i forcia vincula dedit. Sed
ꝓculdubio quāq̄ teſte pho om
nia bonum appetāt. plurimorū
tū ī eſt nō in xp̄o ſ3 vicijs amo
Nam in q̄bꝯ nutriti hec dili-
gūt oēs ſi habeant. igi mali
q̄d diligūt abutunt̄ amato. ſi
autē careant tūc vicioꝝ flāma
grandiori eſtuat amore. Unde
et qui pauperes quandoq; ſūt
abſencia bona auidius cupiūt

Et qui venereis actibꝰ impoſte-
rũ comiq̄nari expectant feruẽci-
ori amore licet prauo anhelãt
Vnde Ouidius li· iij· de arte a-
mandi· Mora ſemper amantes
incitat Et li· iiij· methamorph
Tẽpe creuit amor q̄ magis te
git̃ ipe· Namq; tectus magis
eſtuat ignis ⁊c· Et idem li· vi·
Nec cupiunt incluſas pectore
flãmas Iſte ē mũdanoꝝ amor
qui non clareſcẽ ſed pallẽ facit
Iuxta illud · Ouidij primo de
arte amandi· Palleat omnis
amans hic eſt color aptus amã
ti· O vtinam a cordibꝰ iſte rece
dat amor non ſolum allicit ſed
inficit· Primo placet tãdem di
ſplicet Magno labore vendicat̃
Et cum exiguo gaudio poſſidet̃
Talis eſt enim oĩm terrenorũ
amor· Quorũ quanto quis ma
ior ſit poſſeſſor tãto iugit̃ minu
itur amor · Diſcat igit̃ fidelis
bona ſpiritualia vere adamare
In quibꝰ dum ſperant̃ et non
habent̃ Eſt plenitudo deſiderio
rũ Et cum poſſidet̃ ē amplitudo
gaudiorũ· Rurſus diſcant ho-
mines mutuo ſe amare ſcʒ in xͦ
Alias enĩ amor cito deperit · Ex
perimur enĩ tot in ſeculo p̄dicarĩ
ſe amicos Inter q̄s ſola fictio ē
Quia eorũ amor nō in xp̄o ſed
in vanitate eſt· Amor autẽ va-
nus ſemꝑ eſt fictus et more va
nitatis moꝝ decidere ſolet· Hoc
enĩ amore liberi plures ſuos di
ligunt pn̄tes· quoꝝ mortẽ fictis
lacrimis plangunt ſed vitã eo
rum diuturniorẽ non cupiunt
De quibꝰ Señ ad lucillũ epi·
lxiij· Quis autem ſciat hos qui
negligentiſſime cũ amicos ha-
beant miſerrime lugẽt nec amãt
quempiã niſi ꝑdiderĩt· Ideoq;
tunc effuſius merent ne dubiũ
ſit an amauerĩt · De ipſorũ la
crima inq̄t Tullius· Nichil la
crima citius areſcit · Et Iuue-
nal̃ li· v · Maiore tumultu plã
gunt̃ nũmi quã funera; ſingit
In occaſũ ſũmam deducere ve-
ſtẽ Contentus vexare oculos hu
more coacto· Ploꝛat̃ lacrimis
amiſſa pecunia veris· Itaq; ta
les amici non diligunt ſed dili
gẽ fingunt· nec lugent ꝓ ami-
co ſed pro dampno flere viden
tur dolore· ſed hoc faciunt volũ
tario more · Vnde Ouidius li-
bro ſecundo de remedijs· Vt fle
rent oculos erudiere ſuos · Et
Galtherus in alexandreydꝭ
libro ſexto · Leuiter veniunt le-
uiterq; recedũt ſcilicet lacrime
Et ſubdit· Inpendunt lacri-
mas miſeris arcentibus illis
quia ſcilicet tales ſeipſos arcẽt
et cogunt vt fleant · Vtinam
tales ſeipſos primitus flerent
eo ꝙ ſingunt quod minime ha
bent · Vnde Oracius in poetria
Si me vis flere dolendum eſt
primum ipſe tibi · Triſticia me
ſtum vultum verba decent ·

Nam hmői ploratores ſtultas
feminabꝰ ꝯpãtur. Unde Catho
Femina dum plorat hominem
ſupare laborat. Audiuimus igi
tur corũ reprobandꝫ amorẽ q̃
rũ fletus pro amicis ficti ſũt et
apparentes Sed eorum eciã re
ꝓbandus eſt amor quoꝝ ficta
ſunt gaudia de quibꝰ Tibulli.
Heu ꝙ difficile eſt ymitari gau
dia falſa. Difficile eſt fingẽ tri
ſti mẽti iocũ. Non bñ mẽdaci
riſus ꝯponĩť ore Non bene ſol
licitus ebria verba ſonant. Vñ
Sydonius ĩ epiſtol. li v. q̃ſi in
quit quidam barbariſmus eſt
moꝝ ſmo iocũdus et aĩus af
flictus. Et Tullius ꝑmo de of
ficijs. Turpe eſt valdeq; vicio
ſũ in re ſeuera delicatũ ferre ſer
mõ; Que oĩa faciũt ficti aĩci in
q̃bꝰ nulla eſt veritas ꝫ falſitas.

De adulacõe q̃ ẽ ficta aĩcitia

Adulacõ veritati C. xiij
inimica ẽ et oĩs. adula
tor verbo vel nutu men
titur Ideo veteres ſapientes nõ
ſolũ adulari ſed eciã adulatoẽs
nuncupari timuerũt. Unde tul.
in rethorica ſecunda. Nolo eſſe
laudator ne videar eſſe adula
tor. Et Socrates. Preſentẽ mi
nime laudari decet Nam adu
lator eſt dyabolus blãdus. & ſy
rene mortifere ꝯpatur Nã blã
ditur auribꝰ et interitũ q̃rit Vñ
Seneca li. viij. de naturalibus
q̃ſtionibꝰ. Adulatoribus latus
ne prebeas. ſunt eĩn ãtifices ad
captandos ſupiores Hoc eñ ha
bent adulacõm blandicie ꝙ cũ
reiciuntur placẽnt et ad id iam
demencie venimus vt qui parte
adulatur ꝓ maligno ſit. Ipſe
tamen Seneca adulari reſpue
bat ipſo dicente li. ij. de cleme
cia. Malo inquit veris offende
re ꝙ̃ adulando placere. Raro
eñ hec ſimul ꝯtingunt vt eadẽ
vox ſit dulcis et ſolida. Teſte
ipſo Seneca in declamationi
bus libro iij. Qui igitur ſapi
ens eſt adulatoribus minime
credat. Fictis enim ſermonibꝰ
venãtur homines ſicut ꝑ textu
pabuli hamo capiuntur piſces
Unde Petronius. Adulatores
ficti cũ cenas diuitũ captãt nich
il prius vel poſterius meditanẽ
ꝙ̃ id qd̃ ꝯtiſſimũ auditoribus
putãt fore Vñ Sydonius li. iij.
Sectator epulaꝝ laudabilem
ꝓfert ſentenciã non de bene vi
uente ſed de bene paſcente. Ta
les eñ cum aliquid velũt ꝓꝰ
laudãt poſtea poſtulãt. Vñ Var
ro in ſuis ſentencijs. Adulatio
nis ſpecies eſt cum laus poſtu
lationem precedit. O vtinam
tales ficti adulatoẽs non eſſent
Nam errores in principibꝰ ge
nerãt. ſuoq; veneno ſuaui aſpi
dis more mori dormitando co
gunt. Habet enim ſuum vene
num oratio blanda quo vene
no paſci dyogenes recuſauit.

Vnd narrat Vale· maxi· q dyo
genẽ olera lauãti ariſcippus dixit
Si dioniſio adulari velles ita
non eſſes· Cui dyogenes Si tu
ita eſſe velles dioniſio adulari
non curares· Rurſus phus q̄dã
dictus Speuſippus qui fuit ne
pos platonis· Ex ſorore adula
tores cõtẽpſiſſe loquit̃ Vnd cui
dã adulãti ita dicebat Nichil
inquit proficis cũ te intelligã·
Et merito quoniã teſte prudẽcio
latitat lupus ore cruẽto· lacte
ollã mitius oue· ſub uellẽ molli·
ſſiẽpe q̄cq̄d adulatoẽs dicãt de
cipere nichilominus ſemp intẽ
dũt quoꝝ ipſa verboſitas in pec
catis detinet multos· Vnd pro
ſper li· epygramatum· lingua
aſſentatrix viciũ peccatis acer/
uat· Et delectatũ crimen laude
ligat viã· Mirũ igit̃· cur ſapi/
ens talibus mendacijs credat
Sed mirabilius ſi quis ex lau
de ſue turpitudinis gloriã acci/
piat· Quod faciunt hij qui ex
peccatis gloriãt̃ De q̄bꝫ ꝓphe/
ta· Quid gloriaris i malicia q̄
potens eſt iniquitate· Hoꝝ eñ
gloria nimis vana eſt Bonus
igit̃ ſi fueris ne ꝑ mercede ad
ulatoꝝ mẽdacia ſuſcipias Si
autẽ peccaueris ve tibi ſi adula
tori credideris· Abſit ergo Vt
alieno ſermoni plus quã tue cõ
ſciẽcie credas· Dicẽte kathone
plus alijs de te quaꝫ tu tibi cre
dere noli· Cuiuſcũqꝫ igitur gra
dus extiteris adulatorẽ reſpu/
as· Vnd Tulli· li· de q̄tuor v̓tu
tibꝫ· Tã tibi igit̃ triſte ſit lau
dari a turpibus q vt lauderis
ob turpia· Difficilimũ tamen
opus continencie eſt aſſentacões
adulatoꝝ repellẽ Quoꝝ ſermo/
nes animi quadã voluntate re/
ſoluunt Nullius ꝑ aſſentacõeꝫ
amiciciã merearis· nec aliũ tuã
optinere ſinas· Et ſubdit non
acerba· ſed blãdia verba time/
as Hijs tamen dictꝫ adulato/
res promouent̃· Hic Pollicra
tus li· iij· c· x· Dicit q omis
adulator v̓tutis inimicus ẽ Se
quelam habet et tamen fraudẽ
et ꝓdicõeꝫ ſemper intẽdit· Cur
igit̃ diliguntur tales et veraces
odio habent̃· Vtinam adulato
ris conſorcia tãq venenoſa vitarẽt
exemplo vlixis de quo refert Se
neca ep̃· liij· Quod claudebat
aures ſirenibꝫ Quibꝫ adulato
res intelliguntur Iſo idẽ Sene
ca ep̃· xiv· Venit ad me ꝑ ami/
co blandus inimicus ſcꝫ adula
tor· Adulacõ autẽ ipſũ ſic inſti
tuat Vt dicit idẽ ſeneca ep̃· lxij
Quo igit̃ abijt magnatũ ſapi
encia Vocibꝫ enim adulatoꝝ in
fatuati ſunt· Si autẽ ſapientes
exiſterẽt adulatorũ oleo nõ in
pinguerent̃· Vnde ꝓpha Oleũ
inquit peccatoꝝ nõ in pinguat
caput meũ· Super quo verbõ
dicit auguſti· lingua inq̄t adu
latoris alligat hoĩes in peccatis

Quāobrē. Pollicratus li. iiij. c.
xiiij. loquens Auguſto dicebat
Si īquit deceptoēs iſtos id eſt
adulatoēs extermīaueris deos
te ꝑcellē non putab. nā adula-
toēs ſuis mendacijs homines
mortales deificant. Hij ſūt enī
ſcorpioēs facie blādiētes cau-
da pungētes. vt īquit Jhero.
ep̄. l. xxxiij. Abſit igitꝰ Ezech.
iiij. c. merito poſſe dici. Cū ſcor-
pioib̄ inq̄t hītas. ſup q̄ verbo
Greg. omel. ix. Adulator īq̄t tā-
q̄ ſcorpio palpando incedit ſed
cauda ferit Et ſicut apis mel in
ore gerit ſed pungere q̄rit. Et
idem Greg. moraliū iiij. Adula-
tores inquit lactant illos quos
laudant. Sed attende quid ſa-
piens ꝓuerb. i. dicat. Si te in-
quit lactauerint peccatores ne
acquieſcas eis. Vnde yſaie iij.
Popule meus qui te beatū di-
cunt te ſeducunt. ſup quo Iero-
nimi. Adulatores inquit ſunt
hoſtes et ſcintille dyaboli ꝓpi-
nāt pocula mortis. Quapropt
Alexand̄ neq̄ li. de naturis rex
Adulacōez vocat venenū melle
mixtū. Hij tamē h̄ominib̄ pla-
cent quia blandicias licet me-
doſas exhibent.

De hoſpitalitate ſeruan-
da Capitulum xiiij.

Karitas exigit vt fratres
proximum in hoſpicio ſu-
ſcipiamus Nam abra-
ham hoſpitalitatis amator exti-
tit. Vñ tres angelos quos cre-
debat homines benigne ſuſcipi-
ens refecit Quamobrem meri-
tis q̄ plurimis aput deum cla-
ruit. Attendamus eciā q̄ eciam
aīalia irracōnabilia hoſpitalita-
tē habent ꝓut ait Amb. in ſuo
exameron. omelya v. Diſcant
inquit homines hoſpitalia ſer-
uare iura et ex auib̄ ꝯgnoſcāt
quid hoſpitalitatis ſit deferēd-
que obſequia deputanda quib̄
ſcȝ hoſpitib̄ cornices pīcula ſua
negare non ſoleant Vnde idem
narrat qualit̄ cornices ciconias
ſibi inimicas in hoſpicio recipi-
unt. Et ideo xpriſtianis loq̄ns
Amb. dicit. Nos inquit hoſpi-
tib̄ ianuas claudimus quib̄
aues animas ſuas ꝯferunt. In-
ſuper narrat Pollicratus libro
octauo c. xiiij. q̄ infideles eciam
proprios inimicos conſueuerūt
in hoſpicio ſuſcipere Vnde aput
eos lex habet̄ q̄ qui ſuo hoſpi-
ti negabat hoſpicium eciā vſq̄
ad quartum diem infamis erat
Eſto eciam q̄ eſſet hoſtis regi-
onis vel ciuitatis. Si tū vltra
dies quatuor hoſpitē quis tene-
bat crimen incurrebat. Si tū
hoſpes inimicus erat. Ceteꝝ li.
vij. Eccle. hiſtorie c. xxviij. nar-
ratur quomō ſacerdos qui erat
cuſtos ydoloꝝ ⁊ inimicus religi-
onis xpiane Nichil minus Gre-
gorium epiſcopum gratis ſu-
ſcepit. Cum tamen Gregorius

ab eo receſſiſſet. Tunc ſacer-
dos ille more ſolito ad ydolum
ſuum ibat vt reſponſa ab ipſo
haberet. Sed cum nichil reſpō-
deret ſacerdos multiplicabat vic
timas. nec tamen ꝓderat quia
ydolū ſemꝑ tacebat. Accidit tū
vt de nocte ſibi demon reuela-
ret q̄lit gregorius eps ipſū de
templo eiecerat nec ingredi au
debat niſi gregorius eū licenci
aret. Sed tunc ſacerdos ille ad
gregoriū acceſſit ſupplicans vt
ꝓpter hoſpitalitatē dampnū nō
incurrat. Petebat igit̄ vt ydo-
lū ſuū loq̄ret̄ ſicut ꝑus. Et tūc
gregorius epiſtolā in hec verba
ſcripſit appollini ſcilicȝ dyabolo
Permitto inq̄t tibi ad locū tu
um redire ⁊ agere que ↄſueuiſti
Quā epiſtolaȝ detulit ſacerdos
ille. Et tunc ydolū mediante de
mone ſicut ꝑus loquebat̄ ſibi
Quod videns ſacerdos cogita-
uit q̄m gregorius ſuo ydolo for
cior erat atqȝ imꝑabat. Re lic-
tis igit̄ ydolis ad gregoriū cu-
currit et baptizatus ī ſide tm̄ ꝓ
fecit ꝙ ī epiſcopatu ſibi ſuccedē
meruit. Ecce ꝙ bona hoſpitali-
tas q̄ hoſpiti ſalutem miniſtrauit
Quapropt̄ tullius li. ij. de bn̄ſi
cijs c. xx. Recte inq̄t laudāda
eſt hoſpitalitas q̄a valde eſt de
coꝝ domū hoīm patere homib⁹
Vnde nārat ibidē de quodā qui
ſymon dicebat̄ ꝙ hoſpitalitatē
maxie amauit et ſuis ſubditis

impꝑauit vt hoſpitib⁹ de omib⁹
ꝓuideret̄. Et Greg̃. li. ij. omel.
iij. dicit ꝙ nō ſolū hoſpites ſūt
inuitādi ſȝ trahendi. Vnde Caſ
ſianus li. v. collacōm narrat de
quodam qui ꝑ q̄nqȝ dies hoſpi
tes non habuiſſȝ tunc refectiōȝ
ſuā differebat et in ſabbato ad
eccleſiā ꝑgens an eſſent aliq̄
ꝑegrini diligenter inq̄rebat et
pietate motus humana hoſpiti
ꝓuidebat. Ideo ſcda petri iiij.
dicit̄. Hoſpitales inuicē ſi⁊ ſine mur
muracōe. Vnde Sen̄ li. iiij de be
neficijs c. xxviij. de quodā mili
te narrat qui cū benigne fuiſſet
ſuſceptus in hoſpicio cuiuſdā fe
mine triginta dieb⁹ tunc receſ-
ſit dicens. Faciam tibi graciaȝ
ſi me cōtingat videre dominum
meū. Cum igit̄ veniſſȝ ad phi-
lippū regē macedonū peciit ſibi
dari ꝑdia ſui hoſpitis que ſibi
placuerant et ſuū hoſpitē expu
lit. Cumqȝ regi narrata fuiſſet
militis ingratitudo ꝑdia iuſſit
reſtitui priori poſſeſſori ſcȝ hoſpi
ti. Amāda eſt igit̄ hoſpitalitas
que tanta beneficia confert. Vn
de Auguſ. epiſtola lxxvij. Oēs
inquit ſunt recipiendi ne boni
excludantur :.

¶ Sequunt̄ capitula de tercio tractatu ſcdi libri ¶ De vera iuſticia Capitulū primū

Iuſticiā ſi fieri q̄ petit iu
ſticie dȝ autor foē vt ſcȝ
vnicuiqȝ qd ſuū ē reddat.

Juxta illud Ambroſij Juſticia
Eſt q̄ ſuū cuiq; reddit· alienū
nō vendicat· Vtilitatē propriaȝ
negligit et equitatem cuſtodit
cōmunē· que ſcȝ iuſticia rectiſſi-
me cardinalis dicit̄ Quia cir-
ca illam omēs virtutes alie ver-
ſantur· Nec tamē iuſticia valet
in eo qui timet racione cuius ti-
moris iuſticiā facere nō audet
Vnde Tulius li·ij· de officijs
Nemo iuſtus eſſe poteſt q̄ mor-
tē· qui dolorem· qui egeſtatem
timet· Aut qui cōtraria hijs eq̄-
tati antepoint· Nempe Juſticia
eſt vna omnium domina regina
q; virtutū vt point idē Tulius
li·iij· Fortaſſis iuſticiam facere
ſimlci recuſant· Quia minas vel
munera ſenciūt· Hij enī inſtinc-
tum nature ſubuertūt· Quia
teſte Tulio libro de legibus
Nichil p̄ſtancius quam intel-
ligi nos ad iuſticiā natos eſſe
Non enī opinione· ſed natura
ius eſt cōſtitutū· Vnde Senē· li·
de quatuor virtutibꝰ· Juſticia
eſt nature tacita cōuentio in ad-
iutoriū multorū inuenta· Ipſi
igit̄ vereant̄ in quoꝝ manibꝰ
iuſticia poſita ē· Eodē tn̄ pacto
quo iuſticiam deſerūt· naturam
propriā et alienam offendunt
Eo qꝛ ius proximis nō īpēdūt
Vnde Juſtinianus li·i· inſtitu·
Juſticia eſt conſtans voluntas
ius ſuum vnicuiq; tribuēs· Et
Hugo· Opus iuſticie eſt mo-
tus mentis rationalis qui ſc̄m
deum incedit a cordis concepci-
one ſurgens et foras vſq; ad
actiōȝ corpalē ꝓcedēs Abſit igi-
tur vt quis pro munere iuſti-
ciam ſubuertat· q̄a teſte Tulio
libro p̄allegato de legibꝰ· Ju-
ſticia eſt temperatio legibꝰ ſcrip-
tis inſtitutiſq; populorum· Et
ſubdit ib ipm aūt iuſtiſſimū eſt
iuſticie mercedē nō q̄rē· Qui enī
ꝓ iuſticia mercedē q̄rit iuſtus
nō ē· eo qꝛ ſtaterā ſuis mucrūbꝰ
ex altera pte trahē facit· oēs tn̄
q̄ ad iuſticiam equales ſumus
Abſit igr̄ vt ꝓpa cōmoditate q̄s
ſeductus iniuſticiaȝ alterū faci-
at Vn̄ mercurius trimegiſtus Ju-
ſticia inq̄t nichil aliud ē q̄ȝ dei
vera· Et ſubdit deus inq̄t qui
hoīeȝ generat ⁊ īſpirat oēs eſſe
pares voluit Eādēq; viuēdi cō-
dicōȝ oībꝰ ꝓpoſuit· Jmmortali-
tatē oībꝰ ſpoſpōdit nemo aput
eū ſeruus eſt Nemo dn̄s· nemo
diu paup eſt n̄ q̄ iuſticia īdigȝ
Nemo diues n̄ qui v̄tutibꝰ ple-
nus eſt· ea ꝓpter vt ait lactāci-
us li· de vero cultu Primū inq̄t
iuſticie officiū ē cōiūgi cum deo
Secūdū eſt cōiūgi cū hoīe Sed
illud p̄mū religio dr̄· ſecundū
vero huānitas noīatr̄· Itaȝ tam
deo q̄ȝ ꝓximo iuſticia debetr̄ Ju-
dex igitur ſic iudicet vt deum
non offendat et proximo non
iniurietur· Non eſt enim iu-
ſticia vbi crudelitas exercetur.

Nempe Cambiſes tam ſeuerus
fuit vt iniuſtum iudicem exco-
riari fecit Et ſuper iudiciariam
ſellam pellem iuſſit extendi. Fi
liumqꝫ eius pro iudice ſedere
mandauit. Vt ſcilicet iniuſte
iudicare timeret ne ſimile iudi
cium pateretur. Prout narrat
Helymandus libro quindecimo
Hec ſiquidem magna ſeueri-
tas fuit. Quia quamquam iu
ſticiam debuerit debere obſer-
uari aſperitas. Verumtamen
forſitan crudelitas fuit iubere
excoriari. Sua igitur ſentencia q̄
ad zelum iuſticie ſancta fuit. ſꝫ
execucione aſpera nimis. vt quidā
affirmant quibuſdam tn̄ alijs
placet modo rigore iuſticiā ſer-
uari non poſſe. Vnde Valerius
li. vi. narrat de aleuco qꝫ cū fili
us eius propter adulterium
vtroqꝫ oculo priuaretur. Ne lex
quam ediderat ipſius occaſione
violaretur ſibi vnū et filio alterū
oculos erui fecit. Ecce qꝫ reſtric
te iuſticiā obſeruauit. Vnde Ar
bitror quātū ex mcipiū iudicem
quaſi aſpere nimis corrigi non poſ
ſe. Quia teſte Ouidio li. ij. de
arte amandi. Neqꝫ enim lex eq
or vlla qꝫ necis artifices arte p
ire ſua. Nam iudex dāpnatur
cū nocens abſoluitur. Nimirꝫ ſi
iudex lege pereat ſua. Cur enim
ſunt condite leges niſi qꝫ obſer-
uentur. Nam lege rita qui peccat
pumiendus eſt. Ille ſignanter

qui leges condidit q̄s violauit
Vnde narrat Valerius li. viij. qꝫ
cū licinius legē ſanxiſſet ne q̄s
amplius qꝫ quinquaginta agrorꝫ
iugera poſſideret. ipſe vitra legē
comparauit. Vt tn̄ crimine ſimu-
laret filio ſuo dimidiam ptem
emancipauit. ob hoc a pompilio
accuſatus eſt Primus lege ſua
cecidit docuitqꝫ michil aliud p
cipi niſi qꝫ prius imperauit ipſe
ſibi. Nam teſte Tertuliano i
apologetico ſuo Suſpecta ē lex
q̄ pbari non vult aut que pro
bata ſi fuerit nō dominatur. Tam
quā dicat qꝫ lex ſi bona eſt ob-
ſeruanda eſt ab illo ſignanter q̄
eam inſtituit. Vnde Katho pa-
tere legē qꝫ ipſe tuleris. Iudicis
auxiliū ſub iniqua lege rogato
Quoniā et lex ſi bona non fue
rit adhuc timenda eſt mala lex
non tn̄ meretur lex nominari quiā
Teſte tulio li. i. de legibꝫ. lex
ē rō inſita a naturā quibꝫ eaqꝫ faci
enda ſunt. phibetqꝫ contraria. Et
ibidem lex ē recta racio imperan
di ac phibendi quā q̄ ignorat
iniuſtus eſt. Et ſubdit Iuſticia
eſt obtemperacio legibꝫ ſcriptis
inſtitutiſqꝫ populorū. Ipſe tn̄
idem Tulius leges proprie nō
putauit humanas. Sed bone
ſi fuerāt quaſi a deo ſunt Vnde
li. ij. de legibus hanc inquit vi
deo ſapientiſſimorum virorum
eſſe ſentenciam. Legem nec ho
minum ingenijs excogitatam.

nec aliqḋ eſſe populoꝝ ſed eter-
num q̄dem ꝙ vniuerſū mundū
regeret imꝑandi ꝓhibendiqꝫ ſa-
piencia. Vñ idē. Tullius phil-
lippica xx. lex eñ nichil aliud
eſt ꝙ̄ recta ratio a lumine deoꝝ
tracta impans honeſta et ꝓhi-
bens ꝯtraria. legū igitur ſuā-
da eſt fides vt ponit ṽgilius in
georgicis libro. iiij. Aliq tamen
ſtulti iudices voluntatē ꝓ lege
ſumūt. Vnde Juuenal libro ij.
Sic volo ſic iubeo ſit ꝓ racioē
voluntas. Jn hijs autem nulla
iuſticia eſt :.

De eloquencia aduocato-
rum Capitulum ſecundum

Ro iuſticia exequēda
oratoēs et aduocati con-
ſtituti ſūt quoꝝ eloq̄n-
cia nō niſi iuri fauere debet. ve
igit̄ hoꝝ eloquēcie que non ni-
ſi fallere petit. Vnde Didimus
ad alexandrū. Artē bene loq̄n-
di non diſcimus neqꝫ facundie
rethoꝝ oratorūqꝫ operā damus
quoꝝ officiū eſt phaleratis ſer-
monibꝫ figmentat̄ mendacia a
innocencie fidē ferire criminibꝫ
patricidijqꝫ reos aſſignat̄ pijſ
ſimos qui dum putant aliene
laudis fructū per iniquā victo-
riā rapuiſſe neſciūt ſe munimē-
tū ſue ꝯſciēcie ꝑdidiſſe Nempe
hm̄ōi plures aduocati repiunt̄.
Sed vtinā multi tam bene vi-
uerēt ꝙ̄ multi bene loquunt̄ vt
ſupplicat lactancius li. de veri

religione et ſapīa. Sed ꝓch do-
lor multis mortifera ē facūdia
vt inq̄t Juuenal li. iiij. Vnde
ꝓſper li. epig̃. Non ꝓdeſt ani-
ꝙ̄ ſolis bona dicere verbis. Jm-
pia mens habeat qḋ bñ lingua
ſonat Nā faci recte miſeꝝ eſt et
viuē ꝑue. Paꝝ igi ꝓdeſt facū-
diam habere et fauorē delictoꝝ
ipſam applicare. Parū inſup ꝓ-
deſt eleganciam verb̄ obtinere
et ſapīa non pollere. Vnde tul.
in ꝓlogo rethorice. Sapiencia
quidē ſine eloq̄ncia parū ꝓdeſt
Eloquencia vero ſine ſapiencia
nunq̄ prodeſt ſed plurimum in-
muinqꝫ obeſt. Studeant igit̄
oratores et fari facunde in ſubſi-
dium iuris Nam grata eloq̄n-
cia veritatē detegit et ipſius ad
amorem auditores allicit. Vnđ
qui oratorum funguntur offi-
cio vt elegantes ſiant ſtudio-
ſiſſime laborare debent. Vnde
narrat Valerius libro octauo
ꝙ cum demoſtenes primam lit-
teram artis rethorice profer-
ret. oris ſui vicium tanto ſtu-
dio expurgauit vt nullus ex-
preſſius quod volebat profer-
ret. ſuamqꝫ vocem gracilem ni-
mis exercitacōne continua ad
gratū auribꝫ ſonum ꝓduxit. At-
tendat ergo lector vt idē ibidē
valerius dicit ꝙ eloq̄ncie orna-
menta in ꝓnunciacōne apta et
ꝯueniente corꝑis motu ꝯſiſtūt.
nᶜ dꝫ orator magnas q̄rēmoās

Quia teſte ſeñ ĩ edippo· Quid
verba q̃ris veritas odit moras
Non dꝫ eciã in ſingulˀ ꝓpoſitis
inſiſtẽ multũ· alias eiñ qδ̃ p̃nci
paliť intẽdit p̃termitteret Vnδ̃
Varro in ſuis ſatijs· Nuſquã de
ueẽt q̃ tot rudes ſequñ² calles·
Nec dꝫ orator detrahẽ veritati
nutibꝯ aut verbis Nã ſepe veri
tas offenditur ex modo narran
di · Vnde Therencius in phor-
mione · Nichil eſt quin male
poſſit narrando depuari· Et tul·
li·de paradoxis · Nichil eſt tã
incredibile quod non dicendo
fiat ꝓbabile· Nichil tam hor-
ridum atqꝫ inultũ quod non
ſplendeſcat oracõe Sed orator
attendat ne ſua eloquencia ſic
abutat²· debet eiñ plano vti ſer
mone· quia teſte q̃ntiliano li·
i · Orator vti debꝫ publica for-
ma · viſitatis eiñ tucius vtimur
nouaqꝫ verba non ſine periculo
fingimus · Rurſus fore debet
breuis· quia teſte tullio retho-
rica p̃ma· Breuitas eſt aũ nul-
lũ niſi certũ aſſumi² verbũ qδ̃
oratori fatere ꝯgruit · Nec licꝫ
abuti ea re qua ceteris beſtijs
p̃ponimur ſcꝫ eloq̃ncia· Vñ tul·
in ꝓlogo rethorice · Vnδ̃ homi
nes multis in rebus meliores
ſunt beſtijs · hac in re maxime
videntur p̃eſſe beſtijs ꝗ loqui
poſſunt · Quare michi qδ̃dam
p̃clarũ vide² adeptus qui in ea
re hominibꝯ ãnceellit qua in re
hoĩes p̃ſunt · Et igi² eloq̃ncia
cum ſit dos oratorũ erubeſcant
ſi abutan² illa· ſceleratoꝝ adhe
rẽdo impietati· qδ̃ forteſſꝫ pluri
mi faciunt · Vnde plantus in
aulularia · Da michi aduocati
gr̃aciã Et ſubdit· Vende vocem
vende linguã nec tamen eis q̃-
buſdam ſufficit vt ſuũ vendãt
eloq̃um ſed eciã vendunt ſilen
ciũ · Vnde refert Helymandus
li·xi · ꝗ cum demoſcenes ari-
ſtodiũ auctorem fabularũ int-
rogaſſꝫ q̃ntũ mercedis pro ſuis
fabulˀ accepiſſꝫ· reſpondit· Ta
lentũ inq̃t accepi· Cui demoſce
nes· plus recepi vt tacerẽ Vnde
cum demoſcenes a ſenatũ athe
nienſiũ in patrocinium et ad-
uocatum peteretũr ꝯtra philippũ
regẽ macedonũ ſimdit ſe g̃ui in
firmitate detentũ Itaqꝫ nõ ſolũ
eloq̃is ſꝫ eciã ſilencijs munera
ſibi vendicãt oratores· cauſaſqꝫ
ꝯfeſſas eciã ꝓtegũt· de quibus
q̃ntilianus c·xij· Qui vero con
feſſum defendit non abſolucõꝫ
ſceleris petit ſꝫ litẽ· Vnde Oui-
dius li·de ponto· Non eſt ꝯfeſ-
ſa cauſa tuenda rei ſcilicꝫ peccã
tis · Vnδ̃ Symachus li·epiſto
laꝝ· ꝓoptimis viris ſi q̃s inter
uenit nõ magis illoꝝ dꝫ iuuare
comodũ q̃ ſuũ ꝯmendare iudi-
diciũ Cuius ꝯtrariũ plurimi fa
ciũt nõ erubeſcẽdo ĩpiaꝝ cauſa
rũ ſe fore deſenſoẽs nuncupari

De eq̃tate iudicioꝝ C·iiij·

nuūa reꝫpiciūs accedūt ꝙ ho
minib̄ꝫ dando Nichil habꝫ for
tuna melius ꝙ vt velit ſeruare
ꝙ plurimos Itaqꝫ bona naturā
neminī nocere poteſt · Sed q̄res
q̄d ſit miſericordia · Ad hᵒ reſpō
det tulius in tuſcu · q̄ſtioīb̄ꝫ li ·
q̄rto · Miſericordia inquit eſt
egritudo cordis ex miſeria alte
rius iniurie laborātis Itaqꝫ ille
miſeret̄ qui aliene cōpatit̄ anx
ietate · Vnd̄ Quītilianus capi ·
x · Voluit nos ille mortalitatis
artifex deus In cōmuē ſuccurrē
et p mutuās auxilioꝝ vices qū
qꝫ in alteꝝ cōferre · O igit̄ iudi
ces clemenciaꝫ veſtris iudicijs
facite aſſiſtricē · Hijs indulgerē
acquieſcatis q̄ꝝ cōdicō veſtra ē
q̄ꝫ eciā ſimiles fieri poteſtis ·
Si vos ſublimauit fortuna na
turā q̄ſo ꝓpriaꝫ non negligatis
Mementote vos ꝯpe deū ꝓpiciū
iudicē habere · Sed q̄ pacto me
remini ſi nulli miſeremini · Attēdite
illud ouidij li · de ponto Parcē
dū ē aīo miſerabile vulnus ha ·
benti Queres fortaſſis an iudi
ces aliq̄ indulgē cōtendūt · mi ·
ror inquā · et nō miror Miror
quia legi natuē obuiāt · ſed nō
miror quia ſibijpis nō indul ·
gent · ſeqꝫ peccatis onuſtos nō
attēdūt · penarūqꝫ infernaliū
flagella nō redemūt Vn̄ galthe
rus in allexādreidos li · viij · nō
veriſimile alieno parcere cuiq̄
qui ſibi non parcit · Verūptam̄
vbi ſibi nō parcūt · alijs adhuc
miſerei tenent̄ Iuxꝫ illud ſenece
li · de moribꝫ · Alteri ſemp igno
ſcito tibijpſi nunq̄ · Quia ſcꝫ
vnuſquiſqꝫ ſe ipſū punire debet
ſcd̄m ea q̄ cōmiſit delicta · Vti ·
nā igit̄ hij q̄ multos cōcupiſſe
gloriāt̄ · multis pepciſſe letarē
Quia teſte Sen̄ · de q̄tuor vu
tibꝫ · Scito honeſtū et magnū
eſſe vindicte genus ignoſcē · Et
Ouidius li · ij · de arte aman ·
di Dextera p̄cipue capit · indul
genciā mentes · aſperitas odiū
ſeuaqꝫ bella mouet · Et iij · de
triſtibꝫ Quāto quis maior tan
to placabil̄ ire · Et facile motus
mens generoſa capit Et idē li ·
iij · ſine titulo · Si ſapis īdulge
dūc vultuſqꝫ ſeueros · Erue nec
rigidi yma tuere viri · Ex hijs
tam̄ arbitrer nullus ita miſerei
optere · vt iuſticia p̄termittat̄ ·
Vn̄ Sen̄ · i · de cleme · Tā oībꝫ
ignoſcere ꝙ nulli crudelitas ē
modꝫ tenere debemus · Sed q̄a
difficile tēpamētū ē · Ideo q̄cq̄d
in partē humaniorem ꝓponderet
magni animi propriū ē · in iniuri
as atqꝫ offenſioēs deſpicē viri
eſt · muliebre aūt litigarē ⁊ mo
rē ire ſue gerere · Ex quibꝫ aperte
apparet ꝙ cū minima iuſtitia
facienda ē · Pocius tū miſerēdꝫ
vbi iuſticia non ꝯtradicit Nā
ex prou · ſapienciū colligit̄ Opti
mum eſt ſemp ignoſcere tāq̄ ſi
ipſe cottidie pecces · ſiꝫ inquit

magne clemēcie eſt ĩ dulgendo
peccata remittere potius q̄ iudi
cādo corrigē Et. Oracius ĩ li. ſer
monū. Equū ē pctantis veniā
poſcenti reddere. Kurſus et aſ
ſit regula peccatis que penas i
roget equas. Itaq̄ꝫ hec ĩdulgen
dum vt eciā corrigendū hijs au
tē p̄cipue ĩdulgendū eſt q̄bus
adeſt ſīcera veniā petēdi humili
tas quā habē hij debent ĩdulgē
ciā obtinē qui petūt. Exemplo
Ouidij li. ij. de triſtibꝫ dicētis
Hijs p̄cor exēplis tua nūc fort
tiſſīe ceſar. Fiat ab ĩgenio mol
lior ira meo. Ira q̄dem iuſta ſed
nec meruiſſe negabo Sed n̄ pec
caſſē quid tu ꝯcedē poſſes. Ma
teriā venie ſors tibi nr̄a dedit
Si q̄ciēs peccant homines ſua
fulmina mittat. Jupiter exigu
o tempore inermis erit.

De virtute tēperancie ha
benda Capitulum v.

T Ntēpācia corpus exter
minat ſēſus eneruat ⁊ to
tū hoīꝫ ignoīa ſtulticie
deturpat Nec mere q̄s racione
dictatus cēſeri q̄ neganda mode
ſtie libato nō tēpat. Nā teſte
tullio Tēpācia ē ĩ aīo cōtinēs
moderatꝰ cupiditatū Et idē tulli
us ĩ rethorica prima tēpācia ē
racōis in libidinē et in alios nō
rectos ĩpetus animi firma ⁊ mo
derata dominacō. Et in tuſcula.
q̄ſtionibꝫ li. iiij. Omniū ĩquit
perturbacōnū fons ē intēperancia
que eſt a recta racione defectio
Ambroſius autē dicit q̄ tēperan
cia eſt virtus q̄ modū et ordinē
eoꝝ q̄ dicēda et agenda ſūt ſer
uat. Hac igr̄ virtute eget ſapiens
eo q̄ ſine ipa recte viuere nō cō
ſīgit Vn̄ Senē. ad luciliū ep̄.
xxxiiij. Omnia inquit dicta et
facta inter ſe cōgruāt ac ſibi re
ſpōdeāt. Quia nō ē ibi aīmus
rectus cuius acta diſcordāt. q̄d
intēperatis cōtigit eoꝝ īmodera
ta opa mutuo diſcrepāt. Si eni
q̄ ſapiētes ſūt tēpācie valorem
attēderēt eius regulas nūq̄ in
frīgerēt Vn̄ agellius li. i. refert
ſocratem tāte tēperancie extitiſſe
vt oīa tēpora vite ſue valitudi
ne indefeſſa trāſiret Qui ſocra
tes dicebat multos hoīes ꝓpte
rea velle viuē vt ederēt et bibe
rēt. ſꝫ ſe eos edere ⁊ bibere vt
viuāt. q̄a nec potacōes nec con
meſſacōes nec copule ſe.aniū nec
copia piſciū vitā faciūt. ſed mo
derata ſobriaq̄ꝫ nutritꝰ. multe eni
ex deliciaꝝ epulis moleſtie ge
nerāt. Vn̄ ganfredus in poetria
noua. In oībꝫ inq̄t vna ē virtus
ſeruarē modū et habitū Modus
eni maxime ſeruādus eſt erga
tres criminū īſultus ſcꝫ erga li
bidinē cupiditatē ⁊ irā. Vn̄ teſte
lactācō li. de vero cultu. Poete
tres furias eſſe dixerunt. que
mentes hominum excogitant.
Nā ira vlcionē deſiderat Cupi
ditas opes. libido voluptates.

Iudex equus debet eſſe.
Nec ita debet ĩdulgere
vt equitatem offendat
Nam teſte tulio li.ij.de offici.
Iudicis eſt ſemp in cauſa verũ
ſequi.Et li.iij.Iudex inquit bo
nus.neq3 cõtra rẽpublicã.neq3
cõtra iuſiurandũ.ſeu cõtra fidem
faciet.Etiã ſi iudex fuerit de ip
ſo amico.ſed tantũ dabit amici
cie vt amici cãm malit eſſe verã
q̃ oppoſitã non tñ q̃ falſam de
fendat et p moderanda lite tẽ
pus:quod leges pmittũt acco
modare poterit Sed iudicẽ rec
te cũ meminerit ſe teſtem deũ
habere.Que verba nil aliud ſo
nant niſi q̃ iudex ſic amicicie
fauere non debet vt equitatem
ptmittat nec debz ꝑus affligẽ
q̃ ſentẽciare.Vnde Tulius in
oracõe ſua ꝓdie q̃ iret in exiliũ
Nemo inqt tam facinoroſa in
uentus eſt vita Vt non tantum
iudiciũ prius ſentencijs cõmu
nicetur q̃ ſupplicijs adiceretur.
Itaq3 iudex repente penas infli
gere non debet.nec fauere mu
neribꝫ Vnd̃ Galtherus in alex
andreidos li.i.Si lis inciderit
te iudice.dirige libram iudicij
Non te flectat amor nec mu
nera palpent.Nec moueat ſta
bilem pſone accepcio mentem
Munaris argui accepti cen
ſor iniquus.Munus enim a no
iuia recti.diſtorquet acumen iu
dicis et tetris inuoluit caligĩe mẽ
tẽ.Cũ ſemel obtinuit mẽtẽ vict
ox vit iuris i aula Peſtis aua
ricie q̃ ſola ĩcarcerat oĩns Virtu
tũ ſpecies ſpreto moderamie iu
ris.Cuirit ĩ facinus nc legis at
ria arcat Iiga iuſtus et ĩiuſtos
abſoluit curia mendax.Et idẽ
Galthe.li.vij.Cenſor iniquus
auerit ſurdas a cauſa paupis
aures Et four3 ĩiuſtã corruptus
munẽ cãz Vñ petronius.Quid
faciunt leges vbi ſola pecunia
regnat aut vbi paupertas vincẽ
nulla poteſt Iam nunc iudiciũ
nichil eſt niſi publica merces.
Tucius eſt paruo ere rẽ pditã
recupare Quã ius ambigue pe
tere liti Venal populus.venal
curia pmium.Ipſaq3 maieſtas
auro corrupta iacebit.Merito
igit̃ ait Tulius li.i.de legibꝫ
Idipm quoq3 iuſtiſſimũ eſt iu
ſticie mercedẽ nõ querẽ.Amin
aduertat igi iudices ne fauoẽ
munex ſeducant. ſ3 eqtate pſide
ant Nã ſicut colligit ex codice
theodoſiano li.i.Equitas ẽ re
rũ conueniẽcia q̃ cuncta coeqperat
et ĩ paribꝫ cauſis paria iura de
ſiderat.Sed q̃d dicemus quia
teſte Quintiliano li.iiij.de ora
toria inſtitucõe Naturale eſt iu
dicibꝫ.vt hijs q̃s libencius au
diũt facilius eciã credãt.Quõ
igi iudex ſuã naturã deſerẽ po
terit quã ſi non deſerat q̃modo
eque iudicabit Attendat iudex
vt a limitibꝫ iuris nõ recedat

Si autē veritati melius placet facilius credat peccatū non est aut si amicoꝝ iustas causas sedulius foueat naturale est Si autē omnibꝫ paribꝫ causꝭ equa beneficia impendat hoc ceteris melius et comendabilius esset Rursus caueat iudex iracundiā Unde Claudianus. Ne cunctos paucorū crimine dampnes Cui fruit͛ pena ferus est. legū qꝫ videt͛ vindictam pstare sibi cum viscera felle canducunt. Proximus ille diis quē ratio non ira mouet. Nā quoꝝ sūt a bono iudice vitanda scꝫ ira. munus. timor et fauor. quoꝝ occasione iudicia vel subuertunt͛ vel ad tēpus indebite pretermittūt͛ Periuria quoqꝫ sepius fiūt et pdictoꝝ occasione aggregantur Contra que omīa loqns Ouidius li. i. sine titulo ait. Non bene conducti vendunt piuria testes. Nec bene seu licite iudicis archa patet Non obest tamen si iudex ꝗndoqꝫ sit tardus qntū leges pmittūt vt veritas clarius innotescat. Una teste eos ouidio li. ii. vbi sup. Culpa nō ex facili quis maīfesta pba͛

De misericordia et iusticia
Capitulum quartū

Iusticia sine misericordia iusticia non est qa iusticia veros terminos habꝫ qui misericordiā submittat penitus. Vexꝫ qꝫ sub pretextu iusticie suas crudelitates iudices qnqꝫ exercēt nec se timent casuros aut aliis indigere posse. Unn in pu. sapientū di͛. Bona psidia cōpat misericordia. Ab alio esti expectes qd alteri feceris. Habꝫ in aduersꝭ auxilia q̄ miseris et psperis comodat. Unn qntilianus e. v. In aliena fame sui quisqꝫ miseret͛ Nam q̄libꝫ timere habet ne fames sibi cōtingere possit. Hoīm enim est miseros fieri posse. Se igi͛ hominem abnegat qui alteri non cōpati͛. Unde Sen. in heraule furēte. Quemcūqꝫ miseꝝ videris hominem scias. Ideo Cassiodorus ep. xxxviii. Procliuior mqt sp ad misericordiā via toīs mentibꝫ patꝫ. Et lactācius li. de vero cultu. Nullus opa indigē se putat qui suā alteri denegat. qui piculo succurrē potest et non succurrit: occidit. Unde Ouid. li. de ponto. Regia crede michi res ē succurrē lapsꝭ Animaduītat igi͛ iudices vt reos misericordit puniāt ne sint de numero coꝝ de quibꝫ Galtherus in alexādreydos. Desperare inq̄t solent alios in tempe duro qd multi faciūt desperacōis occasionem criminosꝭ attribuentes. Attendāt eciā illud tullii in oracōe sua pligacō. Nulla inq̄t de virtutibꝫ plurimis admirabilior nec gratior misericordia. Homines enim ad eos

Quā obrē in ꝓuerbijs ſapien
tū dicit. Neminem cito accu-
ſaueris vel laudaueris nullū ſīi
teſte leti eſſe putaueris. Quod
tacitum eſſe vis nulli dixeris.
Quia nō poteris ab alio ſilen-
ciū exigere ſi tibi ipi non pſtas
Libencius ergo audias q̄ loq̄-
ris. Nam qui neſcit loqui. ne-
ſcit tacere. Hec tam̄ diſſolucio
mundꝰ occupat Ita vt iuuenes
ſicut ſenes femīe prout viri lo-
qui audeāt Nulloqꝫ verecūdie
freno lingue trahit habena. Ea
ꝓpter Ambroſius li. de officijs
Sicut ī quit in ſenibꝰ grauitas
Et in iuuenibꝰ alacritas. Sic
in adoleſcencibꝰ verecūdia De-
lud q̄daā nature dote cōmendat
Hec ī ipſo corporis motū geſtu
et inceſſu tenenda ē Nam ve-
recūdia eſt verba feda ſupflua
qꝫ reprimere vel reſpuē. Sed hᶜ
verecūdia abceſſit. qua tn̄ mich
il gcius eſt ad cōſiliādꝰ aīos Vt
inqr Quītilianus li. viij. d̄ ora
tōia īſti. Vau heu q̄d dicā q̄a
ſenes quibꝰ ꝓ alijs loq̄ ſuppetit
Ea turpia enoꝛmiaqꝫ ꝓferre non
audēt. Que abſqꝫ metu verecū
die vtriuſqꝫ ſexus Iuuenes q̄
ſi effrōtes ꝓferūt. Vtinā pu-
rē gēret quo mediaā ligua tēp
aret Nam teſte Sen̄. ep̄. xi.
ad lucillū. Verecūdia in adole
ſcēte boᵐ ſigᵐ ē. Et ep̄. xxvi. nu
tricēdus ē pudoꝛ q̄a q̄ diu durā
uerit ī aīo āq̄s bone ſpei locus
cit. ſꝫ peccātiū m̄ltitudo tollit pu
doꝛē vt ait tul. li. de bn̄ſi. Pu-
doꝛē iḡt tollit m̄ltitudo peccāciū
et deſinūt eſſe ꝓbra maledicta
Sed indubie negare non poſſū
huius tempis linguas tam ma
leficas fore vt quaſi non niſi t̄
pia placeant ſerioſaqꝫ ꝓferētes
odio vel habentur vel ſilere mox
artant. Nulluqꝫ genus hoīm
enoꝛmibꝰ aſſiſtere veretur clo-
q̄is ecīā ꝯcinuis. Et vtinā au-
dire ſufficeret et non ꝓferre. q̄ꝛ
oīm occaſio defectus verecūdie
eſt. que ſi haberet hmōi nephā
da vitarent. quia teſte Valerio
li. iiij. Verecundia parens eſt
omnis honeſti ꝯſilij. Eſt tutela
ſollemniū officioꝝ magiſtra in-
nocencie. cara ꝓximis. accepta
alienis. omni loco omni tempe
fauoꝛabilem p̄bens vultū. Vnd̄
Symachus in ſuo epiſtolari. q̄
tū mens honeſta eſt infectus ē
Sed effrontes inueniunt q̄rū
memoꝛia p̄tacta eſt quibꝰ ſilere
ſi mos eſſꝫ honeſta conuerſatio
vigeret que turpiloq̄o exinani-
ta eſt. Merito igit̄ dicebat Ca
tho. Pauca in ꝯuiuio loquere
Et illꝰ in metro. Virtutē p̄mā
puto ꝯpeſcere linguam. Prox-
imus ille deo eſt qui ſcit racōne
tacē. Et ſubdit. Inter ꝯuiuas
fac ſis ſermone modeſtus. Vn-
de Alexander ad Ariſtotilem
Solet turrim eq̄tatis cuſtodiē
et paius oīa q̄ geſta ſunt loqui

Quia ſc; ꝓpria cuſtodia eſt lig
uam ſcire refrenare· Unde So-
crates · Sepultus ſit apd te ſer
mo quem ſolus audieris · Unde
pictagoricoꝝ diſciplina erat di-
ſcipulos tacere p quinquenniū
et poſtea eruditos loq̄ vt refert
Hieroni· ſup Eccleſiaſticū· Idē
ꝯmemorat Guilermus de con
chis in exordio ſue phye quam
duci normannoꝝ aſcripſit· Unī
Ganfred· in poetria· Non ma
nus ad calamū pceps· non lig
ua ſit ardens ad verbū· Quo-
rūdā tamen ſilencia laude in-
digna ſūt eoꝝ ſcꝫ loqui qui ne
ſciunt aut tacent vbi loq̄ ꝯgru
erit· Que eñ gracia tibi ſi ta-
ces loqui cum neſcias · Nam
maius non eſt dixiſſe qđ noue
ris q̄ ſiluiſſe qđ neſcis vt ponit
Sydonius in ſuis epiſtolis li·
v · Rurſus nec laudandi ſunt
quoꝝ taciturnitas nocꝫ Expedit
eñ caſibꝫ cōgruis loqui · Unde
Ouidius li·ij·de arte amandi
Qui ſermone placet nocitum
ſilencia vitet · Qui canit arte
canat qui bibit arte bibat·Ex
igua virtus eſt pſtare ſilencia
rebꝫ · Ac ꝯtra grauis eſt culpa
tacendo loqui Itaqꝫ tacere quāꝫ
loqui eſt Sepe eñ taciturnitas
interroganti ꝯſenſū minuit Te-
pet igit̄ quiſqꝫ ſic linguam et
nutus vt nec tacendo nec verbi
zando ſupflua animaduertere videatʳ
Unī Ouid· li ſine titulo · Quis
mnor eſt vſu q̄ tacuiſſe labor

De vitando mendacio et
piurio Caplm̄ vij·

Mendaciū linguam red
dit infamem et piuriū
infidelitatis teſtimoniū
videtur vt plurimū tamen ho
mines in vaniloquijs et men-
dacijs gloriant̄· nec curant qđ
dicant ſolū vt loquantur · De
quibus Seneca ad lucillū ep·
xlvij · Iam quidē eciā vbi cau-
ſa ſublata eſt mentiuntur ꝯſue
tudinis cauſa· Veruntamen om-
ne mendaciū fraus eſt · quia te
ſte Hugone · Mendaciū eſt fal
ſa vocis ſignificatio cum volun-
tate fallendi Omne igiᵗ menda
cium tantum proditionis ſpe-
ciem continet · Unde redargu-
endi ſunt qui comoditatis aut
venditionis cauſa mentiri non
erubeſcunt · Unde tullius libro
pmo de officijs · Illiberales et
ſordidi ſunt queſtus mercena-
riorū q̄ dum mercaᵗ nichil ſe p
ficere putāt niſi mentiantᵘ· Unđ
Tulius li·iij·Tollendū eſt ex
rebꝫ ꝯtrahendꝫ omne mendaciū
q̄a teſte Symacho ī ſue epl̄ ai
Minus eſt alienā ſentenciam
ſpernere q̄ a propria diſcrepaꝛ
quod faciūt mendaces qui ali
ud dicūt aliud ſenciūt verbiſqꝫ
ꝓprijs menti ſue ꝯtradicūt· Ac-
tēdant igiᵗ mendaces menda
ciū ſic peccatū cenſeri vt nō ſolū
viciū ſit apud animā ſed eciam

Sed deus limites ſtatuit que
nos tranſcendere non licet · q̃a
in remediū ire data eſt iuſticia
in remediū libidinis ꝯiugiū ꝓ
ſobole ꝓpaganda · in remediū
cupiditatis data ſunt nob̄ ne-
ceſſitria · Sapiens igit̄ mode-
ſte viuat per quod v̄tuoſus eſſe
poterit · Unde Tullius in retho
rica p̄ma · Modeſtia eſt ꝑ quā
pudor honeſtus clarā ⁊ ſtabilē
ꝯpat auctoritatē · quā habere in
ſtruit idē tullius li · i · d̄ officijs
dicens ꝙ non nimis ornanda
eſt domus non nimis corpalis
forma · Sufficit eñ vt fugiat
inhumanā negligenciā · In ve-
ſtibꝰ autē mediocritas eſt opti
ma · Cauendū itaqꝫ eſt ne in in
greſſu tarditatibꝰ mollioribus
vtamur ne pompaꝝ feralis ſi-
miles videam͛ ne nimiā celeri
tatē in feſtinacōne ſuſcipiamus
in quibꝰ eſt ſignificacō incōſtan
cie · Et ſubdit · Sit vox loqnus
dulcis ⁊ non ꝯtenciola nec lāg
ueris nec canora · videatqꝫ in p̄
mis de quibꝰ rebꝰ loq̄tur · ſi de
ſerioſis : ſeueritatē adhibeat · ſi
de iocoſ : leporē · In omibꝰ itaqꝫ
modeſtia ſ̄uanda eſt · Unde ſe-
neca li · de quor virtutibꝰ · Nec
paupertas ibi timēda ſit nec ꝑ-
ſimonia grata nec ſimplicitas
neglecta nec lenitas languida
Si aūt res exigue tibi ſint nō
ſint tibi anguſtie nec tua defle
as nec aliena mireris Serme

nes vtiles magis ꝙ facetos a-
ma Nam rep̄henſibilis eſt ri-
ſus ſi eſt immodeſtus · ſi eſt pue
riliter effuſus · ſi muliebrit̄ frac
tus · Odibilem q̊ꝫ facit hominē
riſus ſi ſupbus ⁊ clarus · ſi ma
lignus et furtiuus · ſi malis ali
enis euocatus · Et ſubdit · Sit
vox ſine clamore · inceſſus ſine
tumultu · q̄es ſine deſidia · et cū
ab alijs ludit͛ · tu aliqd honeſti
ſanctiqꝫ tracta Non ſis arro-
gās · nō audax · admone libent̄
rep̄hende pacient̄ · dicenti eſto
tacitus auditor · req̄rēti facile re
ſponde · contendenti facile cede
Hec ille · Unde Claudia · ī mai
ori · Non tibi qd̄ liceat ſ̄ qd̄ fe
ciſſe decebit · Occurret mentē
domitet reſpectus · Hec i͛ ama
tores vanitatū ſi reſpicerēt ebri
etatibꝰ ⁊ caſtrimargijs nō vaca
rēt ſ̄ legibꝰ ritis vitā ſuam or-
dinarēt · Unde Apuleyus li · de
deo ſocratis · Solet apud pruden
tes viros eſſe in opibꝰ elabora-
tis indicacō · in rebꝰ autē ſubita
neis venia plixior · Nulla inq̄t
res poteſt eadē feſtinata eſſe et
examiata · nec eſt q̄ſꝙ q̄ ſimul
poſſit habē laudē diligencie et
grāꝫ celeritatis · itaqꝫ cū mode-
ra
mie oīa ſūt faciēda · Nā q̄cq̄d
bñ fit ſatis cito fit · vt dicebat
auguſtus ceſar narrāte ſuetoīo
li · de xij · ceſaribꝰ · Et in ꝓuerb̄
ſapientū dicit͛ ꝙ mora oīs odio
eſt ſ̄ facit ſapiaꝫ · Unde ſocrates

Velox ↄſiliu͂ ſequit͛ penitencia
maximeq; ↄſilio ↄtraria ſunt fe
ſtinatio et ira. Et Varro in ſuis
ſentēcijs. Impericie ſignum eſt
exigere difficillimu͂ fieri cito. q̄
omnia deſignāt cu͂ moderamīe
et maturitate ſingula fore pa-
genda. Vnde Ganfred. in poe-
tria. Si quis hab; fundare do
mum non currat ad actu͂ impe-
tuoſa manus intrīſeca linea cor
dis p̄meditet͛ opus ſerieq; ſub
ordine certo. interior preſcripit
homo totaq; figurat. Que v̓ba
nil aliud ſonant niſi q̄ ſicut ar
tifex ſapiens mature p̄cogitat
quid facturus ſit. ſic in moribꝰ
moderate ꝓcedendu͂ eſt. Vnde
Ouidius in epiſtol̄. Da nimiu͂
ꝑpetas et adhuc tua meſſis in
herba eſt. Et Tibulli. Quid
fraudare iuuat vite creſcentibꝰ
vuis. Et modo nata mala vellē
poma manu. Vnde Petronius
Nolo qđ cupio ſtatī tenere nᵉ
victoria michi placet parata. q̄a
teſte Claudiano. Sepius īcau
te nocuit victoria turbe. Abſit
tamen vt hij ſe temperatos cre-
dant in quibꝰ vite temperancie
negligencia eſt q̄a et ſi noc; fe
ſtinacō nimia et īmoderata. mi
nime eciā ꝓdeſſe credit͛ pigra ꝫ
ſompnolēta ocacō. Sepius tn͂
pigri maturi credunt͛. hu͂ana
q; iudicia in hoc fallunt͛. Nam
oīs v̓tus in medio ſiſtit vt ali-
bi deductu͂ eſt. Ille eciā tēpa-
tus exiſtit qui nec feſtinacōe ſe
ducit͛ nec torpore ſeu deſidia de
tinet͛. Vnde Lucanus li. i. Sēp
nocuit differre paratis. Et in ꝓu͂
ſapientu͂. Celeritas in deſiderio
norma eſt. Vnde Plinius ad
cornelīu. Tacitu͂ eſt gr̃cior inſtu͂
actio breuis. Et Symachus in
epiſtol̄. In re apta pig; eſſe ꝓ
lixu͂. in arduis aute͂ cauſ et re
bus multu͂. Itaq; vera tēpancia
mediu͂ in agendis tenere debet
Vnde Valerius li. iiij. Nichil
inq̄t tam p̄claru͂ aut tam mag
nificu͂ eſt qđ immoderatu͂ non vi
ciet͛. Illa igit͛ potencia tuta eſt
que viribꝰ ſuis modu͂ imponit.
Vnde pychatus moderacōe pec-
tus ſuum īſtructum habuit ſic
q̄ poſt alteru͂ ↄtra ſe ptinaciſ-
ſimu͂ cum poſſ; affligere non cu
rauit Vn͂ Stacius in thebaydos
li. x. Da ſpaciu͂ teneq; moram
mala cuncta miniſtrat impetus. Et
idē li. xi. Hic miſeris furor eſt
inſtare periclo qđ faciunt intem
pati in agendiſq; ſubiti ꝛc.

De modeſtia lingue C. vi.

Lingua iniqua pacem
perturbat Igitur mina
tur lites īcenditq; iras
Ob hoc pre ceteris menbris tē
peramento maxime eget. Vnde
Quintilianus in libro de cauſ
Nichil inq̄t difficilius credo
q̄ ſilencij v̓tute hab̄e Facilit͛ eni͂
ſmōe ꝑniciſſio delinq̄mus ꝫ ta
cēdi ↄſtācīā ſcire nō poſſumus

apud inimicū· Unde lactancius
li· de vero cultu· Vir iuſtus non
ſolū homini amico et familiari
ſed eciā inimico et ignoto exiſti
mabit mētiri · non eſſe ſuū nec
aliquē pmittet vt lingua a ſuo
ſenſu diſcordet· Huius autē ra⸗
cio eſt quia vt p̄tactū fuit Om
ne mendaciū viciū Et quia ſci
enter cōmittit̄ alias mēdaciū
non eſt Si autē iocoſe menciā
tis et ſi peccatū mortiferū non
eſt ſaltē habitū p̄parat mortis ·
Abſint igi͛ a quocunq; fideli mē
dacia quia pūceps mendacioꝝ
dyabolus ē· cui ſubſeruiūt eius
filij mendaces · inter q̊s pociori
correccōe īdigēt q̄a ſua mēdacia
iuramētis affirmāt · Nam teſte
Quītiliano li· viij · Iurare niſi
vbi neceſſe eſt graui viro parū
cōuenit· Si tamē quis ita iuret.
heſitabit lector an iuramēto aſ⸗
ſiſtere debeat̄· Cui dubietati ſa
ne reſpondendꝰ apparet· Iuramē
to abſq; neceſſitate minīe vten
dum expedire· Vtputa illicitum
ſibi fuerit· Unde Tullius li· i·
de offi· Eſt ius belliciū fideſq;
iuriſiurādi Et cū hoſte ſepe ſer·
uanda ſed nō ſemp · Quid em̄
ita iuratū eſt vt mens fieri opor
tere cōciperet id ſeruandum eſt
Qd aūt aliter ſi nō feceris nullū
piuriū eſt· vt ſi p̄donibꝰ vel pi⸗
ratis pactū ꝓ redimendo capi⸗
te non tenueris · Nulla inquit
fraus eſt eciā ſi iurauerīs · Nā

cum pirata ſit cōmunis omniū
hoſtis nec manifeſtū nec ſibi
fides debet eſſe cōmunis · Unde
Tullius li· iij · de offi· Si inq̄t
pro miſeris aliqui te daturū be
neficiū Et poſtea ſcias eſſe ma
lum aut dabis aut nō Si des
ſciens peccas Si non das eciā
peccas· Promiſiſti em̄· Cui du
bietati reſpondꝫ · q̄ ſapiētes
nunq̄ penitēt de eo q̄d ꝓmiſe⸗
rāt vt dicūt ſtoyci Hoc tm̄ vbū
ſuperbū ē · Nō ē inq̄t turpe mu
tare cōſiliū· Unde idē tullius phi
lippica xij · optimus ē portus pe
niteti mutaͦ cōſilij Nichilomi⸗
nus tm̄ p̄miſſa obediēcia iuſti⸗
cie aſtare iuramētis vir quilibet
bonus tene͛· Vñ Allexāder narr
rāte valerio iuramēta ſua violaē
noluit· Vñ cū iret ad diſſipādā
ciuitatē noīe lapſatū obuiū hūit
Anaxagiūn p̄ceptorem ſuū· ſci⸗
ens allexāder q̄ ꝓ ciuitate īter
pellaret iuramēto p̄uenit dicēs · ſe
nō facturꝫ q̊d peciiſſet Tūc aūt
anaxiēnes poſtulauit· Vt preli
batā ciuitatē deſtrueret q̊d au⸗
diēs allexāder ciuitatē ſue paci
reliq̄t· Nūc autē principes ſic
ſua iuramēta non ſic ſeruāt· nec
ſolū frāgūt ea q̄ ex volūtate p
ſonali fecerūt ſed eciā q̄ ex iure
regni vel dominij p̄deceſſoꝝ more
faciūt Nimirꝫ i͛ ſi ꝓditoꝝ ā in
fideliū ſuitoꝝ comitiuā habēt
Suis em̄ piurijs talez ꝓmerē
tur Dicunt em̄ illud Eunodij·

amplector ſanctas que dant bo
na ſemina fraudes. quia ſcꝫ pra
uas ſocietates amplectun̄. ſed
tandē fraus repellit̄ fraude. iux̄
illud Ouidij li. iij. de arte amā
di. Iuridice fraus eſt ↄceſſa re
pellere fraudē. Eciam ſi vera fue
rit mens ipſius q̄a nō ſiſtit mē
daciū in eo ꝙ cogitas aut in eo
ꝙ ſignificāt verba que profers
Sed tunc mentiris qn̄ fallere
tendis auditorē. tunc autē fallē
tēdis qn̄ illud ſcis nō fore verū
qđ credis auditorē cape ex ver
bis tuis :.

De regimine temperato cor
poris Capitulum viij.

Ex tempe corpis reddi
homo bonus et a diſſo
lucōe vita fit inmunis
Nam teſte Oracio in li. ſcđo
Homo factus eſt ad vnguem
q̄a ſcꝫ ſub terminis p̄ciſis vita
eiūs ↄſtituta eſt. Ob hoc viuat
ſub lege p̄ciſa vt moribꝫ cōpcſi
ius ueniat. Nā magnū opus
eſt mores ↄpoſuiſſe bonos. Se
pius autē vita fit inmodeſta te
meritate ſupbie inurgente. Vn̄
Claudianus in maiori. Inqui
nāt egregios adiuncta ſuper
bia mores. Veteres autem non
ſic vixere. Nam ſuperbie faſtu
derelicto. conmeſſationum quo
qꝫ et ebrietatum deglutione
ſprota. moderamine rito vitam
duxerunt. Vnde Hieronimus
contra Iouinianum allegat ſto
yaim narrantem qualiter ſacer
dotes egipcij mundi negocijs
poſtpoſitis in templo ſemp deū
coluerunt. rerūqꝫ naturas ſtu
dioſiſſime contemplati ſunt.
nunq̄ ſe mulieribꝫ miſcuerunt
nunquam cognatos aut ꝓpin
quos ſeu liberos viderunt eo
tempe quo diuīo cultui ſe man
cipauerunt. carnibus et vino
ſe ſemper abſtinuerunt propter
caſtitatem. et pane raro veſce
bantur ne onerarēt ſtomachū.
Oleum tamen in pulmētis no
uerant et hoc parum propter
nauſeam. cubile eis erat de fo
lijs palmaꝝ ↄtextū. O vtinā tē
pis huius viri ſapiētes p̄cipue
ſacerdotes vitā ſuā pit moderarēt
tūc pirēt exceſſus q̄ ſaltē minue
rēt qbꝫ huāna vita maculat̄. Vn̄
Lucanus li. ij. In p̄ma creacōis
ſecta fuit tenē modꝫ quia ſcꝫ ab
exordio rebꝫ ſingul̄ vite mode
ramine inditum eſt Vnde philo
ſophi veteres humanam vitam
tripartitam diſtinxerunt. vt re
fert Fulgencius libro ſecundo
mictologiarum. primam vitā
duxerunt contemplatiuam et
illam applicuerunt minue que
grece inmortalis virgo dicitur
quia ſapiencia inmortalis eſt.
Ipſa autē minua dea ſapiencie
atheīs vocabat̄. i. cuius mēoriā
vetēs ſapiētes noctuā elegerūt
eo ꝙ ſapia ī tenebris maxīe lu
cꝫ ſcꝫ in anxietatibꝫ occurrētibꝫ

Rurſus aliam vitam duxerūt
actiuā· Quā attribuerūt iuno
nī que quaſi a iuuādo dicta eſt
Que iuno regnis pͤſſe di² · Cū
ſceptro depīgiť et diuiciaꝝ cre
dit mater · In cuius memoriā
pauonem acceperūt q̄ diuicijs
cōpat̉ eo ꝙ poſteriora nudat ⁊
anteriora ornat Sic diuicie ad
tēpus vitā ornant · Sed poſtre
ma hoīnis nuda deſerūt · Rur-
ſus terciā vitā voluptariā duxe
runt · quā veneri aſcripſerunt ·
Eo ꝙ dea voluptatis crediť · et
alio noīne dicta eſt frodis q̄ſi
ſpuma · ferť q₃ nata ex virilibꝰ
ſaturni in mari piectis · Hanc
veteres nudam depinxerūt · Eo
ꝙ ſuoꝝ amatores de nudare ſo
let · In cuius memoriam roſas
acceperunt · Quia ſicut roſa de
lectat et cito marceſſit · ſic libi-
do · Alij tn̄ in memoriā eius co
lūbas depinxerūt · cū ſint in co
yru feruide · Alij vero concham
marinam · eo ꝙ libidini tota ī
mixta eſt · Hec Jeronimus Au-
diſti ergo triplicē vitam pħos
deſcripſiſſe quarū pͥma ſapiētū
eſt et tēpatiſſima · Secūda ve-
ro ē in mundo viuēciū in q̄ mo
deſtia cōpetēs poteſt obſeruari
Tercia autē vita q̄ voluptuoſa
dicit̉ · Ipſa ē quā ducūt vanita
tū amatorēs ebetatē ſectātes ocꝫ
q₃ vite regulam reſpuētes · In
qua vita fama pͥdi² · diuicie ↄſu
mū² · et corpus corrūpitur · vita
breuia² · viſus minui² · ſenectus
acceleͣri² · ſēſus diſſoluū² · et ſtu
diū pͥiclita² · et fere innumera-
biliū vicioꝝ genera huius vite
occaſione aggregā² Hec eīn vi
ta ſolū de corpore curat · et tn̄ cu
rādo ipm exterminat O ꝙ lauda
bil' cura ſcdꝫ nutrire corpus ſac
cū ſtercorū tanta muire cuſtodia
Vnd Sen̄ · ad lucillū ep̄ · xiiij ·
Multis ſuiet q̄ corpori ſuiūt q̄
ꝑ eo m̄ltū timꝫ · qui ad illū oīa
refert · q̄ſi dicēt ꝙ mag̃ ſuimꝰ
ē regē corpus Expedit autē ſic
ipm regē vt nō deroge² vite ho
neſte ꝙ ītēpātī nō faciūt Vnd
idē ſen̄ · vbi ſup̄ ſubdit · Sic in
q̄t nos gerē debeūs tāq̄ viuē
nō poſſumus ſine corpore ſcꝫ in
pn̄ti vita · Et ſubdit aga² inq̄t
eis curā diligentiſſime Ita tam
vt exigit racō vel fides eciā ī ig
ne mittēdꝫ ſit Et idē ſen̄ · ep · x-
xiij corpuſculū ēē neceſſariā ma
gis cres ꝙ magnā · nichil inq̄t
ſiͥ illo fieri poteſt Itaꝫ nutriēdꝫ
ē corpus nō ad voluptatē · ſꝫ ad
neccitatē · eo ꝙ corpus nō eſt do
mus voluptatis aīe · ſed pocius
ↄmodanī hoſpiciū · vn̄ idē Sen̄
ep̄ · lxx · Vis abuſus hoc corpus
liber eſſe tāq̄ migraturus habita
Expedit i² corpus tēpate regere
ne ſua ī tēperies ſcelera gerim
net Si eīn ipetus pͥmos refre-
nare nō poſſes Saltē occurrēti
racōi acqeſcas Sapiēs eſt tam
qui peccatorū exordijs obſtat ·

Quia teste Seneca ep̄ˡ lxxxv. Facilius est viciorū inicia prohibere q̄ impetū regere. Sed dicet aliqs quia et si corpus domari potest. animus tamen videt̄ supari non posse. Quomō igit̄ quis tempate viuet. Vnde Cicero. Nulla est inquit tanta vis corpis que frangi non possit. animū vero vincere aut ita cundiam prohibere nemo potest Qui enim hec fecerit non summis viris sed deo similimus ē Que verba innuere vident̄ animū tempari non posse. Hoc tū non ita credas nec ex verbis p̄dictis intelliges impossibilitatē sed difficultatē. quia scʒ animi passiones difficilr̄ reprimuntur ab eo signant̄ cuius vita dissoluta et intempata est. Omnes tamē aī motus sedula corpis castigacōe districtoqʒ ɔsilio reprimi possunt sic saltē vt ad peccatum mortale non ducant.

De prudencia acquirenda Capitulum ix.

Prudencia sapientes homines reddit. q̊ ad ea que agenda sūt sine q̄ nullus ꝓsperos terminos vite attingere valet. Hec eīn prudēcia non solū p̄sencia sed eciā p̄terita et futura concernit. Vnde Therencius in adelphis. Istud est sape non qd̄ est ante pedes habes videre sed eciā illa que futura sūt ꝓspicere. Vnd̄. Hieronima ruffinū narrat pictagoraʒ dixisse duo tempa maxie ꝓspicienda fore. Intuenda eīn sunt ea que acturi sumus. et ea que gessimus. quia scʒ prudens p̄terita debet meditai vt eoꝝ exemplo deliberare q̄at in posterū qd̄ sit facturus et quo fine opus futurū termīare valebit. Vn̄ Bocius li. ij. de ɔsol. Non quod ante oculos situ̅ est sufficit intueri quia rerū exitus prudencia metit̄. Et q̄ntilianus li. viij. Prudētis inq̄t est vt sui opis principium intelligat et cur id sit sciat Non itaqʒ pnicīosū est vires fiducia preuenīri. quia scʒ stulticia est sic in ꝓpriis viribꝫ ɔfidere vt non medite² quid sit vel possit accidere. Vnd̄ Ganfredus in poetria. Gressum p̄cantant oculi p̄consule mentē. Et vires metire tuas si fortis es audi g̃ndia. si fragil̄ viribꝫ ip̄one minora. q̄a videlicʒ vnusq̄sꝫ prudēs opus debʒ assumē iux̄ q̄ntitatē viriū que suppetunt ei Si tamen virtus debilis fuerit spe atqʒ fiducia debet animari Nam sepe fragiles spei gracia fiūt viriles. Et ideo subdit gāfredus vbi sup̄. Si posse sit artū dilates animū. si corpus debile mens sit fortis ⁊ exiguas vires supplere memento scilicʒ per spem grandem vires supplere debent Hoc enim agere magna ars atqʒ prudencia est.

Vnde Ouidius li·i·de ãte amã
di· Arte cito naues diriguntur
Jn omnibꝰ eñi ars et pruden-
cia ꝓdeſt Sed plures prudencie
ſtulticiã ꝑponũt nec attẽdũt
id nocere poſſe quod ſepius di-
cunt· Quos redarguit Ouid·
li·de ponto· Tu modo fac time
as et que tibi leta vident· Dũ
loq̃ris triſtia fieri poſſe· Nam
teſte Virgilio li·i· fres animos
incognita turbat· Prudentes
ideo ſtudeãt ꝓcognoſcere quid
ſint actuti· Rurſus prudẽs fieri
cupiens veteres conſpiciat dies
et antiquoꝝ exempla ſuis ocu-
lis ꝑponat ꝓut faciẽdũ inſtruit
Seneca li· vij de naturalibꝰ q̃-
ſtionibꝰ· Hec eñi via prudẽcie
ſũma eſt veteꝝ exemplis edoceri
ꝓpriiſqꝫ piculis corrigi nõ oper-
tere· Quod nũnc faciunt ſecu-
li ſapientes quoꝝ ſapiẽcia ſtul
ticia eſt Preferũt eñi virtutibꝰ
diuicias inutiles· cũ tamen di-
uicie virtutibus ſeruire habeant
Vnd Señ ad lucillũ epi· lxxxi
Seruiant deteriora melioribꝰ
ſcꝫ virtutibꝰ fortuita que nichil
habent magnificum niſi quia
illa mirari cõſueuimus· Si eñi
diuicie ex ſe bone eſſent ſuum p
ficerent poſſeſſorem quẽadmod
virtutes reddunt hominem vir
tuoſũ· Sed ꝓculdubio diuicie
et opes ſepius aſſunt prauis q̃
virtuoſis· Vnde Seneca epi·
lxxxvij· Jllud inquĩt quod cõ-
tẽptiſſio atꝫ peſſio õtigẽ poteſt
ex ſe bonũ nõ ẽ· Hm̃oi ſũt opes
lenoĩbꝰ eñi õtigũt ſepe ob hoc
diuicijs nõ eſt obuiuttendũ· nã
teſte tullio li· de paradoxis· Ea
non ſunt optima eſtimanda q̃
naufragio ã incẽdio amitti pñt
Sed v̾tutis p̃ciũ grãde ẽ quia
nec capi nec ſubripi poteſt nec
ĩcẽdio ã naufragio amittit· Ja
ceat igi² vtilitatis ſpẽs vt va-
leat honeſtas vt inquĩt tulli-
us libro iij·de·offi· Abſit igi²
vt prudẽs aĩm figat in hijs tñ
ſiuicis q̃ non ſunt niſi forinſeca
ornamenta hoĩemqꝫ interius
non pficiunt· Vñ Apuleyus li-
bro de deo ſortis· Ea q̃ diuites
ſpectare ſolemus vt equos q̃s
mercamur· Neqꝫ eñi in equis
emendis faleras õſideramus ſꝫ
ipm equum nudum ⁊ ſolũ vt
ſit ad ſpeciem honeſtus ad cur
ſum letus ad vecturam validus
Sed hominum ſtulticia hec eſt
illos prudẽtes virtuoſoſqꝫ pu-
tare quibꝰ ridet fortuna· Vnde
Señ·ad lucillũ· q̃ ſtultus eſt
qui equum empturus non ip-
ſum reſpiciat ſed ſtratum eius
et frena Sic inſipiens eſt qui
hominem ex fortuna aut veſte
eſtiãt Vñ idẽ ep· lxxvij· loq̃ns
de diuitibus ait· Cum inq̃t p-
ſente populo elati inceſſerunt
nẽo tñ eoꝝ quos diuicie extol-
lũt magnus ẽ q· d· q̃ ſole v̾tu
tes apud ſẽibꝰ magne eſtiant²

Et idē ep̄. lxxxi. abſtrahamus inquīt a rectitudīe diuicias ho nores etc. Que optīe noſtra cara ſūt Tunc eīn vilia pcioſa fiēt

De prouidencia circa for tuita Capitulum x.

Sit prouidus debet in tueri preterita pſencia et futura. Nam ex prete ritis homo docet cauere futura et regulare pſencia. Stulti aūt non conſiderāt. ſed de pſentibꝰ ſolum ſollicitāt In pceſſu vero temporis communiter deficiunt Vir autē rebus qui bene vtitur tempore optuno nō indigebit Prudens igit intueat qd ſibi contingere poteſt. et caſibꝰ pro uideat fortuitis. Vnde Tulius li. i. de officijs Jllud inqt mag ni ingenij eſt cogitacōe pcipere et ante cōſtituere. Quid eueni re poſſit et qd agendū ſit cū eue nerit. Et Seneca ad lucillum Ep. iiij. Aduerſus inqt omnia que accidere poſſunt te adhorta re q idura. Et ſubdit noli huic trāquillitati confidere. Ju mom to enim mare concutit. lamētā dum igit Quia rex poſſeſſores abutunt eis. Temporeqꝫ neceſ ſitatis ſibi ſuccurrēt nequnt eo ꝙ puidi nō ſunt. Alij vero pro uidi fieri credentes que habent ita cuſtodiūt et patrimonijſaut ꝙ vti eciam vbi conguit non audēt Jtaqꝫ laboribꝰ aſſiduis et forſan criminibꝰ interueniē tibꝰ plurimi opes agregāt qui bus minime proſperant. Horū autem nulli prouidi ſed amboꝝ mētes ſtulticia occupat. Vnus autem ſolida diſpēſacōe. alius tenaciſſima bonorū detencione inſipiens conprobatur. Vnus peccat quia ſe nunquam egere timebat. Alius deficit eo ꝙ in digē ſic cimꝫ ꝙ nil ſibi ſufficit Vnde Oracius in li. carminum Non poſſibilitate multa vocab recte beatū. Rectius enim occu pat nomen beati qui ſcit deorū munerībꝰ ſapienter vti. duramqꝫ pauperiem pati. Jtaqꝫ beatior eſt qui ſcit pati anguſtiam ꝙ qui bonoꝝ amplam poſſidet co piam Nec eciam felix aut pru dens eſſe dicit qui bonorū pro digus diſpenſator inuenit Vnd Cicero. Rerū inquit mobilium facultas non ſtat in copia exten denda ſed in bene vtendo illa. Et didimus ad alexandꝝ. Cre ator enim rerum conditor varias ſpecies formauit in mundo ꝙꝫ vſum humano arbitrio pmiſit diſcernendū Nam hominē deus cōſtituit principē rerū vt eis pui de et prudenter vtatur. Et licet omnia ſint bona. ſepius tamen nocet homini bona non ex ſe ſꝫ humano abuſu Vnde Ouidius ij. de triſtibus. Nil pdeſt qd non ledere poſſit. Et pſper li. epigmatū. Et bona q prius natu re dono ſurgūt augēt pcci pōdꝫ

Cuncta bōis ꝓſunt q̄s et mōres
ipa beatos efficit vt ſumāt ꝑmi
a. Et Marianus. Nō res ī vi
cio ſed malefacta cadunt. que
verba nil aliud ſonāt niſi ꝙ ꝓ
uide rebus eſt vtēdum alias in
rebus peccat hō que tā ex ſe bo
ne ſunt. Animaduertat igi² pru
dēs qd tēpus exigit. Nā teſte
ſorte. Melius eſt cauē ꝙ pauē
Et ī ꝓu. ſapientū dici². Nō bo
num eſt in alieno malo fugien
da aſpicē nec debet ꝓſpici ſolū
fortuā pūs licȝ ꝓſpera. Vn̄ the
rēcius in phorione. Dum max
ime hoī ꝓſpere ſunt res tūc eī̄
maxīe meditai opoꝛtȝ q̊ pacto
aduſus erūpnā fecerit qd ī pro
uidi ñ faciūt. ideo cōtīgit eos
foꝛtuā deſperant qm̄ futura non
ꝑcogitāt. Vn̄ Señ ad lucillum
ep. lxxxvi. ꝑcogitati mali mol
lis eſt ictus ẜ ſtultis et fortune
credētibꝫ oīs vide² noua rex fa
cies inopia. magnaqȝ ps eſt a
put īpitos mali nouitas. Ideo
ſapiens aſſueſcit ſe malis futu
ris et que alī̄ diu paciendo fa
ciunt leuia hic leue facit diu co
gitādo. Quot eī̄ hm̄oi inprouī
dos vidi Iaculis enī imminenti
bus fere inſenſati fiebāt. Sed
ꝓſpera manente fortuna tanto
applauſu titillabātur vt tota eo
tū facies gaudio mirabili licet
incōſulto dedicata eſſet. Si ig²
ꝓuidus es ꝑcogita te cadē poſ
ſe et ſi caſus venerit tibi ne pu
tas tibi moꝛpmatū accidiſſe Vn̄
Catho. Cum fueris felix q̄ ſūt
aduerſa caueto. Proſpice que
veniunt hos caſus eſſe ferēdos.
Nam leuius ledit quicq̄d ꝓ
uidimus ante. Quod abi ſuſp̄
tū eſt cōfeſtim diſcute quid ſit
Namqȝ ſolent primo que ſunt
neglecta nocē. Tranqllis in re
bus que ſunt aduerſa caueto.
Rebꝫ in aduerſ melius ſperare
memento. Ex quibꝫ apparȝ for
tuna ꝓſpera amicos ſibi debere
ꝓuidere ꝑmeditādo caſus poſſi
biles eis vt leuius ledāt quoꝝ
ꝑmeditatio alieno experimento
optime cōtrat. Unde Tibullius
Felix q̄cunqȝ doloꝛe alterius
didicit poſſe cauere ſuū. Et oui
dius li. iij. de arte amandi. Di
ſcite a palcis veſtris medere q̄
relis. quia vt idē ponit li. de re
medijs. Que nimis apparēt re
cia vitat auis. Sed foꝛſitan cō
gruit vt excogitemus cauſaȝ in
ſipiencie huius ſeculi. Plures
eī̄ ꝓuide non viuūt qui tem
pus non diſcēnūt a tempe nec
agenda cōgruis non diſcernūt
hoꝛis. Verūtamē teſte ſapiente
Omnia tempus habent. omni
qȝ negocio tempus eſt et mag
na pars prouidencie eſt tempo
ris optunitatē obſuāe Vn̄ oui
de reme. li. ij. Tempibꝫ medi
cine cōgrue date ꝓſūt et date ñ
apto tempe vina nocēt. Prin
cipijs obſta ſero medicīa parat

Que verba nil aliud ſonãt niſi
ꝙ ꝓuidus ſui opis oportunitatẽ
q̃rat · tempeq̃ȝ ↄgruo agere di-
ſponit · Vnde Catho · Tempibꝰ
mores ſapiens ſine crimĩe mu
tat · Inſipiens eſto dum tẽpus
poſtulat ꝗ res · Stulticiã ſilr ẽ
loco prudẽcia ſũma ẽ Itaqȝ oĩa
tẽpus habent Vnd Ouidius li ·
de ponto · leta quidẽ letus cecini
cano triſtia triſtis · Conueniẽs
mens opi tempus vterqȝ ſuum
O vtinã hij ſaltẽ qui ſe doctos
putant ꝓuide viuerẽt · tẽpibuſ
cõgruis ſingula diſtribuerent
Dices eñ ꝙ ſapiens non es ·
tu igit̃ ↄſiliũ q̃re vt ſi ꝓprio ſen
ſu te regere neſcis : alieno ſaltẽ
conſilio dirigi ne recuſes · Vnde
Planctus · Priuſꝙ incipias cõ
ſulito aut vbi conſuleris mature
opus facito · Et tul · li · de ſenec ·
Non viribꝰ aut velocitate cor-
poris res magne gerunt̃ ſ ↄſi-
lio auctoritate ⁊ ſentẽcia Nam
ↄſilio qui non vtit̃ nimiꝝ ſi ſui
corpis finem bonũ non ſortiatr
Vnde tul · in philippica xi · Mai
oris ↄſiIij eſt ꝓuidere ne q̃d tri
ſte accidat ſed animi eſt fortit
ferre ſi euenerit · Itaqȝ laudabi
le ⁊ ↄſilio ꝓuidere ẽ triſtia ⁊ pa
cient ferre omnia · Nam teſte
q̃ntiliano li · ij · Plurimũ in cõ
ſilijs valet auctoritas Nam et
optimus et prudẽtiſſimus ↄſul
haberi debȝ cui de virtutibꝰ atqȝ
honeſtis credere omnes velint

Sed plurimi inconſulte viuunt
ſtultorũqȝ ↄſilia que ita dici nõ
merent̃ q̃runt · Sapientũ enim
ↄſilia recuſant eo ꝙ conſentire
ſapiẽtibꝰ non intendũt Nemo
tamen tam prudẽs ex ꝓprio ſen
ſu quin alieno egere poſſit · Vñ
Symmius in ſuo epiſtolari li ·
iij · Plurimũ laudis ſiquidẽ
viuentes moribꝰ ſuis applicant
q̊tiens negociaturi ſunt ↄſilia
pitorꝝ · Vnde Catho · Conſilium
archanũ tacito committe ſodali
Vtile ↄſilium dominus ne de-
ſpice ſerui · Nullius ſenſum ſi
prodeſt contempſeris vnq̃ · Et
Ganfredus in poetria · Si vis
bene duci te certo committe du-
ci Nec tamen vti ↄſilio hij vi-
dentur qui proprie voluntati
maxime innitunt̃ nec vota que
runt aliena vt conſenciãt aut
ſe dirigant ſed vt temptent et
prudentẽ morem habere videan
tur · de quibus Apuleyus libro
de deo ſocratis · Quidam per
angiportam temptantes conſi-
lia non ex ſuo corde ſed ex alie
nis vocibꝰ colligant · Et vt ibi
dixerũ non animo ſed auribꝰ co
gitant · Itaqȝ animũ ſuum con
ſilijs acceptandis non aptant
Cum tamen q̃ntilianus li · viij ·
dicat · Nouit q̃ſqȝ quid factu-
rus ſit non tm̃ ex ꝑceptis · q̃n-
ymmo ex ſui natura expedit vt
ↄſiliũ capiat formãde actionis
Nã teſte Señ ad lu · ep · xxiij ·

Boni viri auditas aurea ē que
ſubit ex bona cōſciencia et hone
ſtis cōſilijs. Pauci eñ ſūt qui
cōſilio ſe ſuaqȝ diſponāt ob⁹
more eoꝝ qui in fluibus natāt
Non eunt ſed ferunt Sed aur
pe eſt non ire ſed ferri et ſubito
in medio turbine rerꝝ obſtupē
et querē quomodo huc veniaē
Inqt Sen. ep. xxxvij. Pru-
dētes igiē cōſilia q̄rāt Non ꝑci
ſe vt audiāt ſed eciā vt acquie
ſcant. vt veniente proſperitate
leticia ſubita et incognita non
ſit. vt eciā adūſis imminentibꝯ
terrere non oporteat. Vnd̄ tulli
us li. i. de offi. Fortis animi et
cōſtantis eſt non perturbari in
rebꝫ aſperis Sed conſilio vti.
nec a racōe diſcedē Vnd̄ boni in
genij eſt futuris ꝑcipere et an̄
conſtituere quid euenire poſſit
Et quid agendꝫ cum euenerit.
Si quis eñ hoc fecerit proſpe
ritate nō seducet. et aſperitate
non deſpectabit Ideo i prou. ſa-
pienciū dicit̄ Quod diu liberādꝫ
eſt. cito ſtatuendꝫ ē ſemel. nec tñ
ſufficit cōſiliū capere niſi matu
rū fuerit Conſilia eñ leuia qñ
qȝ non dirigunt. ſed pocius de
uiant. Vñ Socrates velox cōſi-
liū ſeq̄t̄ penitēcia. maxieqȝ cō-
ſilio cōtraria ſūt feſtinacō et ira

De facili credulitate re-
probanda Capitulū xi.

Prudentis eſt vt de faci-
li non credat. Vnde ꝑ
tronius nunquam recte faciet
qui cito credit Nam q cito cre
dit cito ferē in inconſultū itaqȝ
ſapienter nō viuit prudēs. Ita
qȝ credulitas nec ſuſpicionis
modꝫ habeat ſicut opio nec cer
titudinē inoꝝ accipiat. ſed mo-
re medio ſe gerat. q̄a teſte var-
rone in ſuis ſentencijs Fides ē
media et opiōis et ſcire neutꝝ
attingens prudēs igiē non de
facili credat eciā famoſū qđ au
dit ſi extiterit. nā plurima ſūt
famoſa. que tañ ſūt mendoſa.
Ideo tullius i rethoica n. Facta
non famā ſpectai optet Et ter
tulianus i appollogetico ſuo fa
me nō credit ꝰ ſit incōſideratus
ſapiēs. q̄a ſapiēs non credit in
certo nec forte illud os mēdacia
ſeiauerit. qđ ſepe fit. ā ingenio
emulacōis. ā arbitrio ſuſpicōis
aut aſſueta q̄buſ dā mendiendi
volūtate. Vñ allexādēr didimo
et didimus ſcripſerūt Allexan-
dro. Fore non ſemꝑ credēdꝫ Vñ
Sen. in ypollito ꝯtēpne famā
Et idē Sen. li. de q̄tuor vtuti-
bus. Prudētis ꝓpriu ē exami
nare ꝯſilia et nō cito facili cre-
dulitate ad falſa prolabi. Sed
inquiramus cur tam facilis eſt
plurium credulitas. Multi eñ
faciliue credunt Eciam ſi falſū
ſit quod fieri cupiunt De qui
bus. Seneca in heracle furen
te. Qui fieri miſeri volunt hoc
facile credunt Vn eñ laudāu

non ſūt·quia eoꝝ ſtulticia cre/
dulitatē nō gignit Sed nec ſūt
cōmēdabiles q̄ nulli credere vo
lūt·niſi videant quod audiūt·
Nam teſte Sen̄·ep̄·iij·ad lu/
cillū·Vtrūqȝ viciū eſt·et oībꝫ
credē et nulli·Et Quītilianus
C·xv· Facinus eſt illud tm̄ cre
dere q̄d ē de rebꝫ humaīs actū
Prudentes tn̄ ꝓpicius bona q̄
mala credere debent·Ipſorūqȝ
auris ad cria difficil' eſſe debꝫ
vt in ꝓu·ſapientū dicit·Vnde
Ouidius li·vij·methamorph·
Facies etaſqȝ ius videbant ad
ulteriū credere more·Que v̄ba
ſonant ſepius diuerſa eſſe iudi
cia Verūtn̄ bonis pocius credēdū
eſt·plurimi tn̄ pocius malis q̄
bonis credūt·Vnd̄ Ouidius li·
iiij·de faſtis Sed nos in viciū
credula turba ſumus·Ideo Ka
tho Nil temere crede Et ꝓſper
li·epygramatū·Non pareāt fa
ciles ſeuis rumoibꝫ aures·Nō
neſcire iuuat credere nō liberat·
Nam cercior aure arbit' ē ocu
lus·inq̄t Ganfredus ī poetria
Sed illud ouidij li·i·de reme/
dijs verifica' Dū ſibi q̄ſqȝ placȝ
credula turba ſumus·ideo oui
dius li·iiij·de arte amādi·Nō
cito credideris q̄ cito credere le
dat Ex̄m nobis non bn̄ procer
erit Et Ouidius in ep̄lis Tar
da ſolet magnis rebꝫ in eſſe fi/
des Quia igi' plurimoꝝ ſtulto
rū credulitas leuis ē·Ideo fal

ſa plurima ꝓ veris haben' erro
reſqȝ gignūt·et ꝑtinendis ꝓ
mulgan'·a q̄bꝫ diſcedere facile
non ē ſi credulitatē exhibueris
Vn̄ Sen̄·li·iij·de bn̄ficijs·Nō
eſt leuitas a cognito et dāpna
to errore diſcedē·Nam ſuꝑbe
ſtulticie ꝑſeuerācia ē dicere q̄d
inq̄t ſemel dixi q̄lecūqȝ ſit ū na
tūqȝ ſit·tales eīn ſuos verēt er
rores Non ē tn̄ turpe eū remu
tare cōſiliū Vn̄ Sen̄·ad lucillū
Ep̄·i· Ceci ducē q̄rūt nos ſine
duce erramus Et ideo difficiliꝰ
ad ſanitatē ꝑuenimus·q̄a nos
egrotare neſcimus·hec eīn oīa
mala faciūt errores·qui ex leui
credulitate ſuſtinen'·Nec tn̄
dico aliq̄ȝ hoīeȝ fore errare qui
non poſſit·ſaltē q̄ntū ex huma
na ꝑfeccione cōtigat Nec tam
inde laudādus ē·ſed illaudabi
lior·et vt verū dicā deteſtabil'
in errore q ꝑſeuerat·Vnd̄ Tul
lius ī philippica xij· Cuiuſ libet
hoīs eſt errare·nullius autē ni
ſi inſipientis ꝑſeuerare in errorē
Poſteriores eīn cogitacōes vt
autē ſolent eſſe ſapienciores Et
idē Tullius li·de legibꝫ·Non
eſt viri boni errare et diligere·
Quod perſe non eſt diligendū
Vtinam igitur erroribus nul/
lus ſe implicet quibus proui/
dencia offenditur et perditur
Ad quam eciam obtinendam
homo per errores īdiſponitur
Quia teſte Valerio libro ix·

Temeritati ꝓximus ē error et
addet ad ledendū ꝑ quē errorē
homo non ſponte ſꝫ varijs cōci/
tatus ymginacōibꝫ culpis ſe im/
plicat. in hoc eciā quidā decipi
unt qui errore vite veritatē cre
dere putāt. itaqꝫ figurata falſi/
tas veritatis ymaginem ſepius
monſtrat. Nunq̄d eīn enuncia
cio veridica videt̄ que iuramētis
affirmat̄ que nutibꝫ et ſignis
ſolidatur que teſtibꝫ firmatur
Hec eīn oīa qn̄qꝫ falſitati ſup/
petūt. itaqꝫ falſū ꝓ vero ſepius
accipi² nec de facili vnū ab al
tero diſcernitur qn̄ referens mē
deſus non creditur. aut q̄ndo
auctoritate ꝑficitur. aut ſi colo/
ribꝫ veriſimilibꝫ ab ipſo ꝯplatū
deducitur. Quid igi² prudens
facturus erit. aut falſo credet
qđ non libet. aut diſcredit cū
tamen diſcredēdi color nō aſſit
ſeuera ſi prudēs fuerit non de
facili crēdet ſꝫ deliberacōe ꝑha/
bita ſi diſcredēdi cauſa non in/
teruenerit ſub q̄dā tempie abſqꝫ
temeritate ſe ſibi non cognito cō
ſentire aut ſaltē non diſſentire
poterit. Sapientes eīn qnqꝫ er
raſſe nullus formidet vbi ꝑci/
pue falſitas veritatis ſpeciem ꝯ
tinet. Unde Ouidius li. i. de re
medijs. Et mala ſunt vicina bo
nis errore ſub ipſo. Pro vicio
virtus crimen ſepe tulit. Et ora
tor li. ij. Repelli² error in diuiſa
trahens cū ſpūs efficit vnū.

De ſtulticia fugienda Ca
pitulum duodecimū.

Stulticia hoīem beſtijs
equat et angeloꝝ a ce
tibꝫ elongat. Stulticia
hoīeꝫ titubare facit et criminū
pondera ſentire non cogit. Ge/
nerat vaniloquīum nutus incō/po
ſitos diſſolutos vſus et omniū
maleficioꝝ genera de facili ſtul/
to ꝯtingunt. Unde Lactancius
li. de vera iuſticia. Stulticia ē
in factis dictiſqꝫ ꝑ ignoranciaꝫ
boni atqꝫ recti erratio. Et tul.
de ſenectute. Tanta ineſt ſtulti
cie incōſtancia atqꝫ puerſitas
ꝙ omnes eam adepti exoptāt
et adeptam accuſant. Et idem
Tullius libro ꝑmo de natura
deorum. Stulti nec vitare ven
ciencia nec ferre poſſunt preſen/
cia. Diſcernamus ergo ſtulti
ciarum varietatem. Quidam
enim ſtulti ſunt eo ꝙ naturali/
bus donis ab exordio nature
carent. Horum quidem ſtulti/
cia excuſabilis nec peccata ge/
rit. Sed poteſt eciam genituā
quis a caſu non procurato in e/
am inciderit aliorum quorum
deſiderium et hyſtriones habe
ri et cathenationibus quouſqꝫ
irritantem in plateis diſſoluci/
ones oſtendere atqꝫ tanto ma
gis gloriari quanto ab eis tur
pius fit vel narratur. Quibus
eciam nulla eſt complacencia
niſi in turpibus et operibꝫ oīm

mcōe diſcpātibꝫ · Hij eñ miſeri
et ſbui ſūt Vñ Tullius li· de pa
doxis· ſtulꝺoꝝ ſentēcia fuit · q̄a
ſcꝫ talit̄ ſentēciaci ſūt q̄ꝫ oēs in
famāt et ſui ſūt · Hij eñ alioꝝ
c̄mina detegūt ꝛ ſuoꝝ p̄mīnia
m̄ltitudiē obliuiſcūt̄ · Vnd̄ tulli
in tuſcu· q̄ſtioīb· li· iij· Stulti
ē ꝓpū alioꝝ vicia cerne ꝛ ſuoꝝ
obliuiſci Et ſile ſtultus ſi q̄a re
fert nil vtputo refert· ipius eñ
v̄ba nullo p̄ōdē digna ſūt · Abſit
tñ vt eos ſtultos putemus q̄ꝝ
cautela eſt ſtulticiā loco ſimila
re vt peius euitare queāt· plu/
res eñ ſtultis nocere nō dedig
nant̄ qui tñ ſapiētibꝫ emulāt̄
Vñ· Catho · Inſipiēs eſto cum
tp̄s poſtulat ā res· Stulticiā ſi
mil are loco prudencia ſūma eſt
Et ouidius li· iiij· de triſtibus
Forſitan hoc ſtudiū poſcit furor
hic aliq̄d eoꝝqꝫ ſtulticia prudē
cia eſt· Sed hij ſtulti ſunt quo
rum finis in eptis quotiū de ſi/
deria p̄ua et mores inhoneſta/
tis ſpeciem gerunt · exceſſuſqꝫ
continue ſectantur et omni pru
dēcie temperamento cōtrariant̄
Cum tñ Señ· dicat Ep· xxxix·
ad lucillū Magni inq̄t animi ē
mediocria malle q̄ꝫ nimia · Ne
ceſſe eſt eñ vt exeat cupiditas
que naturalem modū trāſtulit
Quia ſcꝫ ſtultoꝝ appetitus cura
neſcit· eo q̄ꝫ naturē limitibꝫ nō
refrenat̄ Ideo ſtulti nuncupati
ſūt quoꝝ ſtulticia in ꝓba et tri

ſticia amencie materiē oſtēdit
Vnde Symachus ī li· i· epl̄ aꝝ
leticia res loquax eſt atqꝫ oſtē
tatrix ſui q̄d de leticia ſtultorū
intelligendū eſt Nam inꝓborū
leticia cito ad placitū cadit eoꝝ
qꝫ laus et laſciuia nūq̄ꝫ hñt cō
cordiā Vt ex ꝓu· ſapienciū colli
gi¹ Nempe ſtulti ī dictis exe
miſant et in ſuis leticijs indi/
geſtis et incōſultis ita gloriāt̄
vt ſe poſſe cadē nō timeāt Sed
teſte Ennodio nulla fides letie
integra nec dubijs · Et ganfre/
dus in poetria Syrenum exem
plar habere decem⁹ in illis Caſi
bus in letis ſemꝑ peiora cauere
O igit̄ ſtulti attendite q̄m oīs
leticia triſticia eſt Exultacō ca/
ſus riſus plāctus laus dedecus
munera quoqꝫ vobis facta vias
ꝑdicioīs vobis miniſtrāt veſqꝫ
nutibus ſtutils hominū tēpora
vane detinetis Criminibꝫ quo
qꝫ ī vob̄ et ceteris fomitū miſtra
tis· Vnde Ouidius li· i· de arte
amādi Mens erit apta capi tūc
tū letiſſīa reꝝ · et ſeges ī pīgui
luxuiabit huo · pectora mimū
gaudēt nec ſūt attenta dolore
Ipa blāda tunc ſubijt arte ve/
nus · Heu lamētabil̄ leticia q̄ ve
nei famulat̄ q̄ ſtultoꝝ nūcupa¹
letticia attendite eñ illud oui
dij li· de ponto Tu modo fac ti/
meas ꝛ q̄ tibi leta videt̄ Dum
loq̄ris fieri triſtia poſſe puta ·
quod ſtulti minime cōſiderant

De ſtulto amore vitando
Capitulum tredecimum

Stultus amor iudicium
impedit racionis et in cau
ſa propria vnuſquiſqz fre//
quent ſeducit. Amor enim excecat
vt vere iudicare non permittat
Prudens igitur ſi fieri cupis me
dio interpoſito tuam diſcerne cau
ſam et alterum tibi preſtituas et
de alio quod iudicaueris de te ipſo
arbitraris iudicandum. Noſti enim
teſte ariſtotile ij. de anima Vi//
ſum cauſari ſine medio non poſſe
et obiectum ſenſui ſupraps ſitum
ſenſacoem impedit Si igitur tu ti
bi propinquior ſis et inmediatior
quam res quecumqz viſui ſuprapoſi//
ta. quomodo igitur de te iudicare po
teris Tu igitur medium queras et in
alio conſidera quod de te iudicare cu
pis. quia plurimos propius excecat
amor. Nam vt ex prouerbiis ſapientum
colligitur. quod amare et ſapere vix
a deo conceditur quia ſcilicet raro acci//
dit quod homo ſapiens iudicet de
eo quod amat. Vnde Varro in ſuis ſen
tenciis nullus inquit tam modeſte iu
dicat ſua ſicut aliena hoc autem
accidit eo quod nemo ſibi inuidet
Nam olim. Tobares magus alex
andro dicebat Natura inquit mor
talium huius modo propria et ſiniſtra di
ci poteſt eo quod in ſuo quiſqz ne//
gocio cecior eſt quam in alieno. Et
Therencius in a delphis Homine
inquit imperito nil iniuſtius quam
nichil rectum putat niſi quod ipſe fe
cit omnemqz hominum nature eſt vt
aliena melius iudicet quam ſua. Vir
igitur prudens vt de propriis bene
iudicet. aliena vero conſideret. ſed
reuera teſte. Plinio in epiſtola. ad
cornelium. tantum quiſqz ſue inuencioni
omni fauet. Et quintilianus li. ij.
Aliena quoqz vicia magis vult
quiſqz reprehendi quam ſua. Vnde lacta
cius li. de falſa ſapiencia. Nemo
poteſt de ſe recte iudicare ſed alie
na melius iudicat quam ſua Et tul
lius li. i. de officiis. Neſcio quo//
modo ſit vt melius in aliis quam in
nobis metipſis cernamus ſi quid de//
linquitur Hec enim omnia propius
facit amor. Vnde. Seneca epiſtola. xxvi.
ad lucillum Vna eſt cathena que
nos alligatos tenet ſcilicet amor. vn
de aliqui ſunt qui nichil rectum
niſi quod placet dicunt vt inquit
Oracius in epiſtola. Et. ouidius li.
de ponto. Quod facit quiſqz tuetur
opus Et. Marcialis coquus.
Quis enim dampnat ſua vota li
benter quaſi diceret nullus Vnde
Auianus dicit Sic mos eſt ho
minum quicquid ſibi fecerit ipſe vi
le licet maneat approbat tamen
omen Ecce audiuimus qualiter om//
nes homines in factis propriis ma
le iudicant et ideo ſuorum delictorum
correctionem non aſſequuntur Quoniam
teſte maximiano. Non intellecti
nulla eſt correccio morbi. non ſolum
tamen homines peccata propria non intelli
gunt ſed eciam bona quedam ſi fece//
rint ſublimare valde contendunt

Iux illud petronij. Omnēs ap
tis o culis bona ſua ↄputāt pl'i
mi tamē alios putāt velle hoc
qđ volūt et ī alijs eſſe hoc qđ
ī ipis ſenciunt. Itaqȝ imprudē
tiſſimū ipoꝝ iudiciū eſt nō tm̄
de ea q̄ de ſeipis iudicant ſed
quo ad illa etiam que de alijs
ex ſeipis arbitrant̄. Unde Iu
lius celſus li. ij Que volumus
libenter credimus et que ſenti
mus alioſqȝ ſentire ſperamus
Hoꝝ aūt iudicium fallibile ni
mis eſt et ſepius erroneū. nec
tamen reprobo alteri ſi facias
qđ tibi fieri petas. aliū tn̄ tuis
deſiderijs ↄformē nō eſtimab
Attēdāt igit ſapiētes vt recte
iudicēt vt ꝓprio amore nō dēci
piant̄ ne etiā p̄terāt vnti. Un̄
iuuenalis li. iij. Sūmū credo
nephas ſcelus p̄ferre pudori
qđ faciūt pl'es naturalibꝫ deſi
derijs ſua crimia īpoñtes. Eodē
qȝ pacto q̄ de ſeipis male iudi
cāt friuole ſe excuſāt Heu quā
cecus ē ī vicijs amor īqt clau
dianus in maiori p̄fata tn̄ deſi
deria nature nullus īponat ſȝ
malicie. Nā viciū oīne nature
metas excedit. Un̄ prudēcius
Sūma q̄es nil velle plus quā
poſtulat uſus. Sic victas vt
ſimplex alimonia veſtis vna.
Expletūqȝ modū nature nō tra
hat. Que v̇ba nil aliud ſonāt
nı̄ ꝙ naturale deſideriū ↄtētat̄
hr̄e victū et veſtitū. Et ſi vltra
deſiderāmus nature trāſcendi
mus metas. Abſint igit huiuſ
mōi vana ↄſideria. Abſit amor
īutilis rerū. Unde Theodolus
Mortales cūcti qđ ↄtendunt
adipiſci. nc̄ ſi ꝓſitiāt vite diſcri
mina querāt. Quia ſcȝ ſic res
debēt deſiderari vt eoꝝ occaſi
one delicta ↄmitti nō habeāt

De habēda fortitudine et cō
ſtācia mētis Ca. xiiij

Fortitudo eſt virtus q̄
rētere ſolidantur et ſi
ne qua in bono nō per
ſeueratur. Expedit igit volenti
bꝫ ſpiritualiter ꝓficere vt ſint
aīo fortes quia fortitudo inqt
eſt qua omnia tolerantur et
moderātur. Unde Ariſto. li. ij
Ethicoꝝ. fortitudo īquit tenet
mediū inter timores et auda
cias. Et talis in rethorica p̄a
Fortitudo eſt cōceptio deſidera
ta piculoꝝ laborūqȝ perpeſſio.
Et alibi. Fortitudo eſt rerum
magnaꝝ et humiliū ↄceptio la
boris et piculi cū vtilitatis rōe
ꝑpeſſio. Et idē li. iiij rethorice
Fortitudo ē ↄceptio laboris ⁊ p
iculi cū vtilitatis rōe ⁊ ↄmodoꝝ
ↄpenſatione. Et idē tulius inſul
cul'. queſtionibꝫ li. iiij. Forti
tudo eſt affectio aī legis ſūme
ī ꝑponēdis rebꝫ obtempās vel
ↄſuatio ſtabil' īdita ī eis rebꝫ
q̄ formidoloſe videt̄ ꝑpellēde
Ex q̄bꝫ oībꝫ clare patȝ ꝙ forti
tudo hȝ in diuīs locū ⁊ ī q̄ibꝫ

Hanc ſiquidē virtutē ſi quis
habuerit innnas nō timebit nec
mortē pauebit Quia teſte tul/
lio li. inuectiarū. Neqquā vi
ro forti turpis mors accidē po/
teſte Et Quintus Thurcius de
geſtis Alexandri. Fortiū viriū
eſt magis mortē contēpnere ꝙ̄
odiſſe vitā Et Caſſiodorus ep̄.
xxiij. lucet ſubodio laudabilis
fortitudo. et dum ꝓbandi non
habet ſpaciū. occulta ē lux tota
meritorꝫ. Nec eīn virtus in adū
ſis maxime patet. Vnde Vale.
rius li. iiij. Fortiter in aduerſis
ſe gerere ꝗ eſt aliud ꝙ̄ fortunā
ſeuientē. In adiutoriū ſui pudo
re victā cōuertē Tunc eīn vir ē
aīo fortis qn̄ aducientibꝫ malꝭ
robuſte pſeuerat nec tn̄ ampu
tāda ſūt pericula vt fortē quis
ſe oſtendat. Sufficit eīn pericu
la ſi cōtingant valde tollerare.
Vn̄ Sen̄. ad lucillū ep̄. lxxviij.
Non ſū inquit tam demens vt
egrotarē cupiā. ſed ſi egrotādi
ſufficit vt nil effeīate faciā Nō
eīn pati tormenta optabile eſt
ſed pati fortiter. Et idē Sen̄.
de naturalibꝫ q̄ſtionibꝫ li. iij.
Humano inq̄t aīo a bonis acti
bus robur venit. et a ꝯſideraci
one nature. quid eſt eīn Cur er
go hoīez aut ferā aut ſagittā ā
lāceā moꝛa pericula me ſpectāt
Vnd̄ lactancius de vero cultu.
Timidi et imbecillis eſt animi
aut dolorem metuere aut ege/

ſtatē ā mortē q̄ oīa ſi q̄s nō ex
horruerit fortiſſimus iudicator
Qui autē deū metuit. iſta oīa
metuit. Vt Galtherus in li. vi.
Nulla rei nouitas puertere for
tīa pectora. Quaſi diceret. Nō
nullus ꝓpter infortuniū debet
deſiſtere aut ex fortuna decidē
Illos tn̄ fortes nō dicimus qui
delictorꝫ ſuorū exiſtūt defenſo/
res. qui nō verēt cū malefeceāt
ſe validos nūcupaē Quia teſte
ouidio li. ij. ſn̄ titulo. Felix qui
q̄d amat defendē fortiter audꝫ
Quaſi diceret Nō ſūt felices q̄
ea q̄ amāt palā defendunt. O
igi᷑ milites p̄cipue xp̄iani aſſit
aīis vr̄is fortitudo Subeat de
monis verſucia viribꝫ ſi caretis
Animos erigite quia vincē vos
nullus poteſt niſi propria volū
tate ſuccūbatis Vn̄ dicit ī ꝓu.
ſapientū d᷑. Nunq̄ꝫ periculū ſn̄
periculo vincit. Nichil magnū
in rebꝫ huāīs niſi animus for
tis Quid eīn prodeſt tua ſapīa
in periculo ſi nō ꝓhīt. q̄d tēpan/
cia ſi eadē te pruntrat. Omnes
eīn virtutes ſine v͛tute nichil ſūt
ſi fortitudo nō fuerit comes Cui
yino v͛tutis noīn fortiſſim̄ maxi
me cōpetit. Nam ī viribꝫ v͛tus
et ī viribꝫ fortitudo eſt Nimir
ſi fortitu° v͛tutis noīn p̄ceteris
habꝫ. Vn̄ Galtherus ī Alexan
dreidos li. vi. Nichil ē q̄d for
tis et ardua v͛tus deſerat In ex
ꝑtū mouet eīn oīa ꝛ oīa tēptat

Et Ouidius li. de põto . oĩa dẽ
ficiũt animus tam̃ oĩa vincit .
Jlle eciã vires corpus habere fa
cit . Et idẽ Ouidius ꝑ . metha .
Audẽtes deus ipẽ iuuat Vñ ꝓſp
li . epygra . Qui valet in adu̾ſis
onera tã ducere vitã . Hic mag//
nus eſt animi Vnd̾ Oracius li .
carminũ . Rebꝫ in anguſtis ani
moſus atqꝫ fortis apparet . Vti
nam igiᵗ comemoremus p̃deceſ
ſoꝝ fortitudinẽ aĩorũ atqꝫ va//
liditatẽ Refert eñ Juſtinus in
abbreuiacõe pompey libro ij .
Quomodo in maratino prelio
quidã adoleſcẽs animo floruit
valde cuius noĩ themoſtedis .
Refert eñ ꝙ hoſtes poſt innu//
meras prelij cedes fugã accepe
rũt . Qd̾ cernens p̃fatus adole
ſcens ad naues hoſtiũ fugit et
cum manu dextera nauẽ tenuit
nec prius dimiſit ꝙ̃ amitteret
qua amiſſa ſiniſtra quoqꝫ ma//
nu nauem tenuit . Qua rurſus
amiſſa morſu nauẽ tenuit . Jta
qꝫ nec cedibꝫ fatigatus nec ma
nibꝫ amputatis victus eſt Vnd̾
ad vltimũ velud rabida fera dẽ
tibꝫ dimicauit Ducẽtenaqꝫ mi
lia pſonarũ eo prelio cecider̃ũt .
Ecce ꝙ̃ laudabiľ victoria q̃ for
titudĩe vẽdicata ẽ Vnd̾ ſen̾ . ep̃ .
xiij . ad lucillũ Non poteſt mag
nos ſpũs athleta habẽ ñ ſag
uinem ſuũ viderit Tunc eñ ꝓ
uectus aĩm non proicit . ſed cũ
magna ſpe ad pungnam deſcẽ
dit . O vtinã tanta inhereret no
bis fortitudo exercẽdo milici
am xp̃ianã . q̃ñ tã plurimi pro
tẽporali proicõe habuerint . Hij
eñ ſũt laudabiles . ſed illi mlto
laudabiliores . Nec tam̃ pute//
mus oẽs pugnatorẽs fortes de
bere nũcupari . Virtutẽ eñ non
hñt fortitudinis . ſed illicito titu
lo pugnant vt ſi lucrũ ſperant
Vnde Tullius li . i . de officijs .
Fortes quoqꝫ et magnanĩ ſũt
habendi non q̃ faciũt pugnam
ſed q̃ propulſant Jnueniũ̃ q̃ la
boribꝫ ſuſceptis periculiſqꝫ adi
tis non q̃rit mercedẽ aut glori
am . Aduñtãt ſeculi pugnatores
qui lucrũ ⁊ faſtũ ex ſuis labori
bus expectãt . in ipĩs eñ nulla
v̇tus ẽ . Nam v̇tus mercedẽ ter
renã non q̃rit . Non dico tñ ſi
vincas ꝙ gaudẽ nõ poſſis . aut
dãpna tua q̃ inimicoꝝ occaſioẽ
tuliſti recuparẽ nõ valeas Hoꝝ
tñ adeptõ finis tuus eſſe nõ de
buit . Quia p̃ter iſta vir armi
ger rẽpublicã tuerĩ tenet̃ Sed
proculdubio illud Tullij veri
ficat̃ . vt in tuſcu . q̃ſti . li . i . Neo
mq̃t ſiñ magna ſpe ſe ꝓ patria
offert ad morte . vtinã tñ ſpes
fiat ſub ſpe non ſupbie ſed etne
glorie vt fortitudo que v̇tus eſt
tali ſpe mediante habeatur :.

De pſeuerãcia in bono hñda
BEne agẽ pax C . xv .
pdeſt ſi non boni operis
pſeuerãcia coronet̃ . Vñ i

ꝓpu͂·ſapi·di² Nichil ꝓdeſt didi
ciſſe bene et face͂ ſi ceſſes Nam
turpe e͂ bo͂ cepta deſere͂· Vnd̄ qui͂
tilianus li·iiij·de oratoria inſti
tuc͂oe·pſeuerād͂u e͂ ſalte͂·quia ſe
puis et ſi vires deficiu͂t aı͂o tu͂
pſeueremus Nam teſte Tullio
in rethorica p͂a · Perſeuerācia
eſt in oratōne bn͂ cōſiderata ſta
bil͂ perpetuaq; ꝑmāſio Jlli igi²
pſeuerāt q̄ incepta cōtinuāt·di
ces forſitā te pſeuerare nō poſſe
Quia teſte Sen͂·in tyeſte leue
quidē e͂ miſerias ferre·ſed ferēdo
pſeuerare graue e͂ Et idē Sen͂ in
hercule furēte · ꝑ multa mq̄t opa
virtus laꝑari ſolet · quibꝫ actē
tis mirū ſi quis pſeuerare poſſit
Huic autē dubietati rn̄deo om
nibꝫ agēdis modꝫ debere ꝓberi
Vt eīn non pſeueres · non opꝫ
vt laboribꝫ inceſſanter aſſiſtas
Sufficit eīn vt mala euites et
hois optuīs boīs intēdas Et ſi
freqn̄t bona facere neqas ſaltē
dum feceris diu pſeuēs Juꝫ il
lud ſenece ī edippo Qd̄ ſepe fieri
non poteſt fiat diu · Sed qd̄ di
cemus de hijs q̄ non gloriāt ſi
excogitando meritoꝝ varietatē
Nullāq; obſeruāt ſtabilitatē
Vna eteni͂ die tota ieiunioꝝ cele
brāt · alterā ſtudio tēpus diſpē
ſant·orare nūc ꝑmittūt et cōti
nere in poſteꝝ ꝑordināt et poſt
ea hijs oībꝫ cōtraria faciūt ſiue
ſus vno tēpore velut heremite
viuūt et in altero publico cōuic
tui aſſiſtūt· Tales eīn vna die
videbiſ tā meſtos · et triſtes tām
macidos ⁊ pallidos · vt ī ſe mor
tui credāt · Jnnumerabileſq; pen
nas ꝓ regno celorū pati exiſti
mā² Eoſdē q̊uſq; poſtmō cibibꝫ
deditos · Jn iocis ꝑmos ebieta
tibꝫ diſſolutos · mulierū actibꝫ
infectos · et quicq̄t in ſua volū
tate ſubtraxerūt poſtmodꝫ inep
tē ſuꝑaddūt Jn ipis eīn nulla
eſt pſeuerācia eo qꝫ ab eis non
deſideraſ niſi faſtus et apparēci
ā Talibꝫ vtiq; prodeſſet ſi poci
us ſtuderēt in bonis ceptis pſe
uerare qꝫ ſi nouitatē meritoꝝ et
vt melius dicā apparatū excogi
tare ſollicitētˀ Vn̄ Sen͂·ad lucillū
Ep·xvi· Plus opis e͂ vt ꝑpoſi
ta cuſtodias qꝫ vt honeſta ꝑpo
nas · pſeuerādꝫ eſt eīn ⁊ aſſiduo
ſtudio actēdēdꝫ q̊uſq; bo͂ mens
fiat bo͂ volūtas· Et idē ep·xxij·
Turpe e͂ cedē oneri luctare cū
offi° q̊d ſemel recepiſti · q̄a vir
non e͂ fortis ac ſtrenuus q̄ labo
rē fugit · Et Oracius li· carinū
Equā memēto rebꝫ ī arduis ſer
uarē mētē Et ſepe q̄ vult fortis ⁊
pſeuerās fieri pocius ī boīs creſcē
qꝫ minere habet · nec cū fortuā de
bet mutari q̊d tn̄ īſtabiles faci
ūt Vn̄ ouidius li·de triſtibꝫ ſta
ta q̄dē vtus qꝫ nō fortuā guber
nat · que macat ſtabili ꝯfugit
illa pede Nā q̄ cecidit ſtabili nō
erat ille gradu Vt īq̄t boecius i·de
ꝯſolacōe·et Ouidi·li· epiſtolaꝝ

Cepiſti melius ꝗ̄ deſinis vl̄tīa
p̄mis Cadūt diſſimiles hic vir
et ille puer Quia vicȝ vnus cō
ſtās q̄ melius deſinit et alius
incōſtans q̄ facilit̄ decidit · ſed
plurimi ſe viros appellant qui
feīeis moribꝫ titubāt mīeqȝ ꝑ
ſeueŕāt De quibus Oracius in
epiſtol̄ · Quod pecijt ſpernit
repetit q̄d nuꝑ amiſit · Eſtuat
et vite diſconuenit ordine toto
Mō faciūt incōſtantes q̄ ſue in
ſtabilitatis calūpniā locis impo
nunt · itaqȝ loca inceſſanter mu
tant Nec tū ab hᵒ pamplius
in bonis cōtrahunt · Unde ſocra//
tes · credā q̄renti ait mutacō lo
coꝝ nichil ſibi ꝓdeſſet ad ad//
epcōem vicioꝝ · ſ̄ñdebit q̄d mi
taris nichil tibi ꝓdeſſe pegrina
ri cum te circūferas · q̄ſi diceret
Mō viciosus melioraẗ non ex
mutacōe loci ſed mentis · Unde
Señ · ep · xxviij · Animū debes
mutare nō aurē zelū · licet aūt
vastum trāſieris mare ſequūẗ
te vicia q̄cūqȝ pueneris Queres
eīn q̄re fuga iſta te nō adiuuet
quia tecum fugis · Et ep · lxxix ·
Frequens de loco ad locū mig
cio animi inſtabilitas eſt · Hec
eīn oīa p̄dcā ſūt · Quia viri in
ſtabiles · locū ſtatuſqȝ pmutāt
Credētes de foris mederi cū ſit
tū interior morbꝫ mentē eīn nō
extrīſica mutare ꝓhibet · Unde
Oracius li · carminum Impiger
extremus currit mercator · ad
indos pmare pauperiem fugiēs
per ſaxa per ignes · O ciues ci//
ues non animū mutant qui per
mare currūt Nunq̄d plures iu
uenes ꝯſpeximus quibꝫ pater
na doctrina dicebat Diſcurrite
per orbem vt ſapiētes ſitis Heu
diſcurſus iſte ſapientes ſitis nō
facit · ſed īſtabiles aīo talē me//
dicinā q̄rūt · tales eīn vbiqȝ ſūt
et nuſq̄ꝫ habitant eo ꝙ vbiqȝ
hītant · ſed nullibi reſidēt · Unō
marcialis coquus Dic michi q̄
veniā · dic qua te parte requirā
Quiſqȝ vbiqȝ habitat maxie
nuſquā habitat · Quid igitur
prodeſt homini laboranti vt cō
grue viuat ſe nō pſeuerat · Aut
q̄d inimicos hoīeȝ vincere et vi
cia non domare Qui eīn pecca//
tis ſubiciẗ et ſi molas poſſit de
ferre nichilominus fragil̄ ē Unī
Señ · li · vij · de naturalibꝫ q̄ſti
oībꝫ Quid eſt mq̄t in rebꝫ hu
maīs p̄cipuū Et r̄ñdet · aīo oīa
viciſſe Nulla eīn victoria ma//
ior eſt ꝙ vicia domaſſe · In nuē
rabiles ſiq̄dē ſūt · qui populos
urbes habuerūt · Et ſubdit q̄d
inq̄t maius ꝙ erigere aīas ſuꝑ
mīas Et p̄miſſa fortitudine q̄d
magis ꝙ cōtra calamitates eſſe
fortis · et ꝯcludit Quid igiẗ in
ſanio · q̄d anhelo · q̄d ſudo · q̄d
terrā apud foris verſo · Multo
magis eſt opus vt a ſordibꝫ di
ſcedamus ⁊ a corpe ſecludamus
et tādē in occultis ſubtilitatibꝫ

veritatem inquiramus Dicet enĩ
peccator et vir instabilis quomõ
permanebo aduersus fortunam
dum video fortitudine permissa
grãdi munera q̃ nõ difficili ani
mus resilit Queso attẽde fortu
nam mutabilem et animũ sta
bilem fieri debere. Teste enim
Señ. ep. viij. ad lucillũ. Cogi-
tate ĩquit nichil esse mutabile
pret animũ omnia eñ fortuita
lapsu intereũt. aĩmus autẽ bo-
nus perseuerat. Vñ idẽ Señ ep.
lxxi. Eadẽ inquit virtute et mala
fortuna vincit̃ et bona. virtutem
intellige aĩmosam et excelsam
quãq̃ incidat qđ infestat Nõ
inquit mirum est in tranquillitate
non concuti. sed illud mirare vbi
omnes iaciunt aliqđ stare di-
cẽs fortassis quis me stabilẽ fe-
cit aut qua virtute permanẽ va-
lebõ. Nunc eñ paupertas me
affligit. nũc timeo exiliũ. nũc
incarceror. nunc infirmor. quo
igitur subsistã? Cui q̃rele respõdz
Señ. ep. xxiiij. Pauper fiam et
respondet inter plures ero exul
vbiq; viuens alligabor. ad hoc
eñ natura me genuit vt corpore
grãui astrĩgar. Infirmabor cessa
bit languor sanitate vel morte
moriar vt melius viuam. In
omibus igit̃ animus superstat
sapientis et constantis. sũmis
igit̃ fortuita. Quia teste eodẽ
Señ. ep. xxviij In mores fortuã
ius nõ habet sed aĩmus ad trã-

quillũ terminum venit qui in
eodem habitu est scz q̃ perseuerat

De inconstãcia fugienda. Capitulum sedecimũ

Teste tullio libro de natura deorum. Inconstã
cia non debet cadere in
virum sapientem verũ est tamẽ
q̃ multi tãq̃ epicuri nulla vo-
lunt stabilitate firmari. Vñ nãr-
rat. Seneca libro de constãcia
sapiẽtis. Nõ epicuri corpori mul-
tum pepercerũt dicentes nõ li-
cere sapientem ferre molestiã.
Qua propter voluptatem tanq̃
felicitatem sũmã elegerũt. Nõ
decet tñ hominem mobilitate
seu fragilitate sic agitari vt per
q̃ãq; tribulatioẽ immutet̃ im-
mo licet ĩtribulacõnibꝫ constitu-
at̃ nichilominus cõstãt debz tol-
lerare Narrat eñ augus. li. ix. de
ciuitate dei. c. iiij q̃ licet. Ene-
as multas tribulationes habe-
ret in parte sensitiua visum tñ
racionis non perdidit in mente
Ideo virgilius de ipso inquit.
Mens ĩmota manet lacrime
voluũtur inanes Qua propter li
iij de nugis philosophorũ narrat. So-
cratem dixisse sapientẽ offendi
non posse primo aduersus omnẽ
fortunam cõstans et ĩmobilis
manet. Vnde Valerius li. v. de
morte socratis refert q̃ forti
animo constantiq; vultu pocõem

venenoſā licȝ mortiferā accepit
Et cū eius vxor lamētaret̄ di
cēs vir meus innocēs moritur
Socrates dicebat. Male inq̄t
cōqueris. Nam ſi me diligis
cupere debes ut innocens mori
ar. Turpe eſt em̄ morte dignū
mori. ipe enim Socrates oēs
mundo ſeruientes miſeros vo/
cauit. Nam cū ab eo peteret̄
quis miſer eſſet ipſe reſpondit
Miſer eſt inquit qui nūq̄ mi/
ſer fuit quaſi diceret q̄ ille mi/
ſer eſt qui miſerias mundi nū
q̄ ſuſtulit. Nam veteres legi/
mus in magnis anguſtijs per
ſeueraſſe. Et licet onerosa for/
tuna ipſos perſequeret̄ nihil/
ominus aīo cōſtantes p̄manſe
runt. Narrat em̄ valerius li.
v. q̄ anaxagoras ph̄s audita
morte filij ſui quē maxime dili
gebat inmutans permanſit vn̄
ſibi nūciāti indiuīe fertur. Nō
inquit nouā ſeu ī expectatam
non annuncias. Sciebam em̄
q̄ omne natū ex me eſſet mor
tale. Sciebam inſuper q̄ ſicut
nullus morit̄ niſi qui p̄us vix/
it ita nullus uiuit quin moritu
rus ſit. Ibidem recitat etiā va
lerius. xenodoxes audita mor
te ſui p̄mogeniti filij inmīte cō
motūs fuit. Vn̄ cū ſacrificaret
et coronā in capite haberet ſta
tim ut mortem filij ſui audiuit
coronam de capite p̄ lamenta
tione tantūmodo depoſuit. Cū

tamen interrogaſſet qualiter
mortuus fuiſſet ſibi relatū ē q̄
in bello pugnādo mortuus erat
Quo audito xenodoxes ſtatī
coronā repoſuit et ſub iuramēto
ſacrificiorū affirmabat q̄ plus
gaudebat de virtute filij quā
bellando habebat q̄ de ipſius
morte triſtaret̄. Ex hijs igitur
patet q̄ p̄dictorū virorū aīos
fortuna perturbare nō potuit. Vn̄
valerius li. viij. de quodā alio
ph̄o narrat q̄ cū filij eius ſibi
ablati fuiſſent oīaqȝ bona diſ
ſipata interrogatus fuit quid
perdidiſſet ipe autē reſpondit
q̄ nihil. Omnia inquit mea per
ſo mecū q̄a ſcȝ v̄tutes et ſciās
in aīo ſecū gerebat. Nec tamē
in ſolo virili ſexu talem mentis
cōſtanciā legimus p̄mo etiam
in mlieb fragilitate pſeuerāci
am commemoratam repimus
narrat em̄. Amb°. li. iij. de v̄gi
nitate q̄ mater quedā eiuſqȝ
filia intātū amauerūt caſtitatē
q̄ maluerūt in fluuiū p̄cipitari
q̄ lubricitatis dedecore cōtami
nari. Unde cū uiolari timerēt
ſe mutuo amplexantes et q̄ſi
choreas letas ducētes in fluui
um ſe p̄icerēt. inſup auguſ. p°
de ci. dei. De lucrecia narrat
q̄ cū a tarquino uiolata fuiſſ
pentes ſtatī conuocauit et p̄ grā
di aīi iuſticia p̄ntibus parentibus
ſe interfecit lugens ſue caſtita
tis integritatem uiolatam fuiſſe

Si igi^r muliebris aĩmus mo=
ti non pepcit · Vir igit fortis ⁊
iuuenis pſeuerant in bonis opi
bus pmanẽ atq; vicia ↄſtanter
debz deteſtari · Vñ Sen̄ · ep · liij
Nunq̄ inq̄t cũ vicijs ſatis liti
gamus ea vtiq; pſeq̄re ſñ mo=
do et fine Nam in vicijs non ē
modus nec finis q̄a mentē ſine
venia laniant · Si igi^r extrahi
aliter non pñt cum illis pocius
cor eſt̄ euellendũ · Ex hijs igit
ↄcludamus ↄſtanciã marie ha
bendã ad mala ↄpicendã · Hu
ius autē tempis nulla eſt ↄſtã
cia virorũ ſed fragilitate mini=
nente modicaq; timoris occaſi=
one decidunt Queſo tamen vt
veterꝫ ↄſtãciã ↄſiderenius Nar
rat eñ Valeri · li · v · c · vi · q̄ vir
q̄dã dictus codrus morti ſe ex=
poſuit eciã vltra vires vt ſui vic
tores efficerēt · Vñ Augu · v · de
ci · dei c · xviij · narrat de quodã
qui ſe in foueã p̄cipitauit eo q̄
audiuit a dijs fuiſſe dictum q̄
romani ꝑderēt id q̄d optimum
habebãt Narrat eciã de bruto
qui filios ſuos occidit q̄a fuerāt
ↄtra rempublicã · Vnde Poeta
Natoſq; pater noua bella mo=
uentes · ad penã pulchra ꝓ li=
bertate vocauit · Item narrat de
alio qui filiũ occidit eo q̄ ↄtra
voluntatē imperij fecerat licꝫ ꝓ
patria pugnaſſet atq; viciſſet
Nam eſtimabat peius imperiũ
ↄtempnere q̄ abſq; voluntate
imperij eciã ꝓ patria glorioſe
vincere · Hijs igi^r exemplis col
ligimus antiq̄s ↄſtantes · ideo
q; famoſos fuiſſe atq; racōe ſue
ↄſtãcie nomen accepiſſe ·
De ↄſtancia · C · xvij ·
Nullum credit laudabi
le opus ſi ↄſtancia de=
ſit Vbi autē q̄s pmanꝫ
ↄſtans ſui opis p̄cium adipiſci
meret Nempe ↄſtancia verita=
tē p̄dicat · iudices p̄uos redar=
guit et oīm virtutũ genera ad
ſalubrē portũ deducit Nunq̄d
dyogenes veritatē ſingulis di=
cere non formidabat · Narrat
eñ Valerius li · vi qualiter ari
ſtippus dyogeni olera lauanti
dicebat · O dyogenes ſi dyoni
ſio adulari velles talia nō ede=
res · Cui dyogenes · Si tu inq̄t
iſta edē velles dyoniſio adula=
cōes nō dares · Ecce q̄ta viri ↄ
ſtãcia q̄ maluit paup fieri pro
veritate dicēda q̄ adulari ⁊ ex
inde ditari · Sꝫ nec in ſol̄ viris cō
ſtanciã repimus ſꝫ eciã femīas
animo fortes extitiſſe legimus
Narrat eñ Valerius li · v · q̄lit
mulier q̄daꝫ abſq; demerito a
philippo ↄdēpnata ↄſtanter di
cebat · O philippe vtinam ven=
trem tuum magis ſobrium in=
ueniſſem Nã ↄis tui ēpula nō
eſt iuſticie aīca · Hijs v̄b coegit
eũ de cauſa ſua inq̄rē ⁊ iuſtius
iudicat̄ Inſup narrat q̄lit cũ dyo
niſius tyrannus ꝓpter iniuriam

crudelitatē deberet ſuccūbē· mu
lier qdam alta voce clamabat
Utinā dyoniſius incolumis eſſ
Quod cum audiſſ dyoniſius
ipſam interrogauit cur hec di//
ceret· Ipſa autē reſpondit · Cū
inqt eſſem puella crudelem ty//
rannū habuimus cui crudelior
ſucceſſit· Tu autē tercio aduc//
ueniens ceteris crudelior fuiſti
Peto igi² vt maneas timens
ne peiorem habeamus· Ecce qn
ta mulieris ꝯſtancia que verita
tē dicere non erubuit· laudan
da eſt igi² virtus ꝯſtancie ſeu
fortitudinis· Quā ſiquidē vir//
tutē Macrob· li· pmo ſic deſcri
bit· Fortitudo inqt ſeu ꝯſtancia
eſt animū ſup piculum erigere
nichilqꝫ ſibi turpia metuere for
titer tollerarē aduerſa et humili
ter pſperā· Qui em̄ hac virtute
caret nullam in ſuis opibꝫ pro
ſperitatē obtinebit Nā p ipſaꝫ
ꝯſtanciam martires pualuerūt
Confeſſores vſqꝫ ad obitū pſe//
uerauerūt · principes dominari
meruerūt Narrat em̄ Valerius
vbi ſup qliter pompeius cuidā
viro antiq ſuā etatē inpropera//
bat · dicens ipſū mortuū fuiſſe
in ſenectute et exinde reſuſcita//
tū · Cui ſenex rēſpondit · Non
mentiris inqt pompeye quia cū
mortuus eſſem iui ad inferos
ibiqꝫ vidi multos de te ꝯqren//
tes eo qꝫ p te iniuſte ꝯdempna
ti fuerūt atqꝫ pdicōis eoꝝ cau//
ſa tu fuiſti · Veruntamen tunc tē
poris magnū malū erat pōpeyo
malū aliquod dicere· Viri igi²
xpiani ꝯſtanter in via domini
ambulare debent non timendo
eos qui occidunt corpus ſed in
domino fiduciā ꝯſtituere· Unde
Tul· in ſua rethorica li· ij· Con
fidenciā ſic deſcribit · Confiden
cia inqt eſt virtus p quā mag
nis et honeſtis rebꝫ animus cū
ſpe certitudinis fiduciā colloca
uit· Hanc tamen fiduciā pluri
mi non habent quia nec in deo
nec in hominibꝫ ꝯfidunt · Cuius
oppoſitū legimus de alexādro
ſm valeriū li· ij· qui narrat qlit
cū alexand infirmaretur ⁊ ſuus
medicus philippus ei pocōeꝫ da
re vellet· tunc quidā dictus per
menon alexādro ſcripſit vt ca//
ueret ab inſidijs philippi intē//
dēs p hoc philippo inq̄ ꝯtrahē
et alexandꝝ in ipius odiū ꝯci//
tare· Alexand autē magnā ꝯfi//
dēciā in philippū hn̄s lrās ſibi
legendas tradidit· itaqꝫ prius
ſūpſit pocōeꝫ qꝫ medico nūciareꝫ
ſuſpicōeꝫ · Narrat eciā ibidē qꝫ
cū alexand audiſſ qndam fami
liarē multa mala de ipſo dixiſſe
relatorē reſpuit dicēs · Non ē
inquit credibile vt non diligā
ab ipſo quē tanto tēpe amaui
Confident igi² incedamus nō
de deo nō de pximo diffidētes
Nam Jacob claudicabat ⁊ ta
men pualuit qa dn̄s cū eo erat

Narrãt eñ valeius li·iij·Qua
liter cũ quidã claudo ĩ acie exi
ſtẽti Vnus in ꝓperaret dicẽs·qd
ibidẽ faceret Jlle reſpõdit ꝓpo
no inq̃t pugnare ⁊ non fugere
quia claudus fugere nõ poteſt
licꝫ igiẽ claudus eſſet tam̃ con
fidebat Nãrat ĩſup de q̊dã cũ ei
dicẽẽ ꝙ ſagitte adũſariorũ ſcꝫ
pſarũ ꝓpter m̃ltitudinẽ effuſca
rẽt ſolem Jp̃e rñdit Jn vmbra
inq̃t ſpaciari delectabilius eſt h⁹
eñ ex magna ↄfidẽcia dixit Jn
ſup ꝙ ibi narrãẽ de q̊dã cui cũ
dicere² ꝙ muri caſtri q̊d obſide
bant erãt excelſi·ip̃e rñdit pro
mulieribꝫ inq̃t alti ſũt ꝫ nõ ꝓ
viris q̃ ip̃os terreãt·Cõſtãter i²
et ↄfidẽter ſperemus ĩ dño·qa
teſte ꝓpheta Qui ſperant in do/
mino non confundentur

Sequũẽ capitula de q̃r to
Tractatũ ſecundi libri

Quomodo humilitas ex/
altat·ſupbia vero dep̃mit

Tanti glorioſi humili/
tatis Gracia deo pla
cuerũt Vnde narrat
Gregorius in dyalo
go li·i·c·xv·q̃liter Cõſtãtinus
huĩlimus fuit·Nam cũ q̊dã ip
ſius cõſtãtini audiſſet famã ac
ceſſit vt ip̃m videret·quẽ cum
vidiſſet ait·Ego inq̃t credebã
iſtũ hoĩez grandẽ fuiſſe ſed nich
il habet de hoĩe Quod cũ audi
uiſſet Cõſtãtinus grãs agebat
dicẽs·Tu ſolus es qui oculos
aptos in me habuiſti·Ecce ma
gis amauit deſpicientẽ ꝙ lau/
dantẽ Vñ auguſtinus ſup iohã
nem·Omelia p̃ma vera humili
tas ẽ inq̃t ĩ nullo ſupbire ĩ nul
lo murmurarẽ ĩ nullo ing̃tũ eſſe
vel q̃rulũ·ſed in oĩbꝫ deo grãs
agere·Et idẽ Auguſtinus ep̃·
xxx·Non eſt inq̃t alia via ad
obtinendũ veritatẽ niſi huĩlitas
quia p eam vnuſquiſqꝫ ſeip̃m
ↄgnoſcit·Et ibidẽ narrat de q̊/
dam rethorico·qui cũ ĩterroga
rẽẽ quod p̃ceptũ ĩ rethorica ma
gis eſſet obſeruãdũ·rñdit ꝙ ꝓ
nũcia⁹ Et cũ ij·⁊ iij abeodẽ idẽ
petẽẽ ip̃e pariter·idẽ rñdit·ſic
ĩquit·Auguſtinus q̊ciens de p̃
ceptis humane legis me inter/
rogas quod magis obſeruãdũ
nil aliud reſpõdere licet niſi ſer
ua humilitatẽ·Que quidẽ hu/
militas non errorẽ·ſed ſcienciã
gignit ſi vera fuerit Vnde Anſ
helmus li·de ſimilitudinibꝫ c·
xxviij· Septẽ igi² ſũt ĩq̃t g̃dus
huĩlitatis q̃ꝝ p̃mus ẽ cogni⁹ ſui
Scd̃s eſt dolor de culpis perpe
tratis.Tercius ẽ ſui pcc̃i cõfeſ/
ſio Quartus ẽ volũtaria pſuaſi
o ſcꝫ ꝙ fateaẽ ſe peccatorẽ Qui
tus contẽptus ſui· Sextus eſt
tolleñcia iniuriaꝝ· Septimus
eſt gaudium ſue huĩlitatis q̃ꝝ
tũ ſciã nõ huĩliat·ſed nĩ lat q̊
ad h⁹ tñ non ſciã ꝫ ignorãcia ẽ

Quoꝫ teſte Grego. in moralibꝰ
xxiiij. Vera ſciencia non extollit
ſed lamentari facit. Quia vt di
Eccl. i. Qui addit ſcienciã ad-
dit et dolorem. Vñ Bernh. de
gradibꝰ huĩlitatis ſic huĩlitatẽ de
ſcribit. Humilitas inqͥt eſt vir
tus qua veriſſima ſui cognicõne
ſibi ipſi quiſqꝫ vileſcit Ideo hu
militatẽ Augu. ſuadet ſup ioh̃is
Omelya xv. dicens. Vt inquit
oĩm morborũ turpitudo curaret̃
deſcendit filius dei et humilis
factus eſt Si igit̃ te pudet imi
tari humilem hominem imitare ſal
tẽ humilem deũ. Vnde Mathei
xi. Diſcite a me quia mitis ſũ
etc. Et Grego. moraliũ xxiiij.
Quanta inqͥt humilitatis virtus
eſt per quã deus ſine eſtimacõe
viuebat hõ. licet magnus eſſz
factus paruulus Itẽ Hiero. epi.
lxxxvij. Illam inqͥt ſequitur hu
militatẽ quã deus docuit. quia
multi eius vmbrã. pauci vero ve
ritatẽ attigũt Auferan̄ igit̄ oĩa
ſigmẽta verboꝝ ceſſent ſimulati ge
ſtus qm̃ non cerimoĩa ſꝫ iniurie
paciencia humilẽ probat. Atten
damus enim qm̃ p humilitatẽ
virgo ſublimata eſt et oĩs ſup
bia poſtulat caſũ Nam pheton
cecidit ſupbus vt dr̄ pmo me
thamorph. et dedali filius aera
ſcandere volens precipitatus eſt
Romaniqꝫ ſua ſupbia ſbiecti ſũt
qm̃ ſupbis reſiſtit deus teſte p
pheta Nam et humilitatis exm̃

a xp̃o ſuſcepimus occ̃qꝫ ſupbos
deiectos legimus Nunqd ſup
bia babiloĩs liguas diuiſit vñ
in Gen̄. Nunqd amon ppt ſu
pbiã ſuã ab oĩbꝰ adorari voluit
ſꝫ ĩ patibulo ſuſpenſus fuit qd
parari fecerat mardocheo. heſt
iij. nã propter ſupbiã balthaſar
ĩterfectus ẽ et nabuchodonoſor d
ſolio eiectus ẽ vt dicit̃. dan̄. v.
Nichanoris ſuperbia debellata
fuit pmo machabe. viij. et An
thiochus ppt ſupbiã inſanabi
li plaga a dño percuſſus vt dicit̃
ij. machab. ix. Nempe ſicut fe-
cit ſupbia caſũ ſic huĩlitas exal
tat Nam dauid fuit minimus in
ter frẽs ſuos ſup qs tñ exalta-
tus fuit Vt patꝫ pmo reg. xxix.
Rurſus manaſſes pceſſit effra-
im. qui tamen effraim benedic-
cionem habuit Vt patet in Ge
neſi vicesimo octauo. Nun-
quid adanias natus eſt ante ſa
lomonem et tamen ſalomon
obtinuit regnum vt dicit̃ iij.
Regum xxix. Illi igit̃ maiores
fuerũt qui tempore poſteriores
et corpore minores fuerũt ſcꝫ hu
miles. Quia autẽ ambicõnem
amauerũt moꝝ p ruinã conſũp
ti ſũt Nam thore et ſui cõplices
perierũt. qa dñiũ ambiebãt et
moyſi detrahebãt. Itẽ abſolon
detrahẽs patri ſuo et ambigebat
regnũ. ideo deiectus ẽ. ij. regũ
xv. Nã abimelech procurabat
dñiũ ſꝫ poſtmodũ ĩ ccimita marxia

cecidit qm̄ fr̄es ꝓpͣos interfecit
Et Roboam ambicioſus peſſie
regnauit·iij· Regū xij· Quō
eī̄ fieri poterit vt ſiſtat firmo
gradu ſupbꝰ Nam ſi vanus q̄
liter firmus erit· Si violenter
ſcandē alioſqꝫ tranſcendere pſu-
mit·nunqͦ̄ precipicium lugebit
Cum nullū violentū perpetuum
natura teſtat̄ Faſtus namqꝫ ſu
pboꝝ fundamēto caret cum non
colorēt·alias ſupbia non eſſet
Qui eī̄ racōne erigunt̄ ſupbi
non ſūt· Sed nunqͦ̄ difficile
illud pmanere qͦ in altū erimꝫ
ſi fundamēto nō ſolidet̄·Ecce vi
des ſuperbis dei iudicio congru
ere caſum :·

De humilitate Capitu-
lum ſecundum

.6. Se humiliare exaltacō
eſt·Ideo Apſto·ij· Co
rinth·viſio ad humili-
tatē nos hortat̄ dicēs·Ipſi vos
pbate an agnoſcatis voſmetip
ſos·qſi di·ꝙ homo agnoſcens
ſemetipſū de facili humiliatur·
Ideo btūs Auguſ·li·ſoliloqͦꝝ
orando dicebat· Vtinā nouerī
te et nouerī me Nam qui ſe ag
noſcit videt quia cinis et putre
do eſt·Vnde Gen·xviij·dicit q̄
liter abrahā loqͦns cum deo dice
bat·Loqr inqͭ ad dnm̄ meum
cū ſim puluis et cinis· De hac
agnicōe loquit̄ Bernh·ſup cā-
tica omelya xxxvi·dicēs· Volo
inqͭ ꝓinde aīaꝫ pmo ſcipiam

ſcire quod poſtulat racō ordinis
qm̄ apō nos ſumus pmū pmo
nob̄ Talis eciā ſciencia non in
flat ſꝫ humiliat·Vnde Macro-
bi· i· narrat q̄lit in fronte tēpli
apollinis ſcriptū erat·Hec eſt
via ad beatitudinē ſi teipſū ag
noueris·Vnde vox de celo deſcē
diſſe credit̄ dicens Scito teip-
ſū vt tradit Policratus li·iij·c·
ij·Cui concordat Iuuenal̄ dicēs
Notos elitos·id eſt ſcito teip-
ſum·Vnd Auguſ·iiij·de trini·
c·i· Scienciā inqͭ celeſtiū atqꝫ
terreſtriū magnā eſtimare hu-
manū genus· Sed pfecto me
liores ſunt qui ſciencijs huiꝰmōi
ſeipſos noſci pponunt quia lau
dabilior eſt animus cui nota
eſt infirmitas quam qui ea nō
reſpecta vias ſyderū ſcrutatur·
Inſuper Bernh· ſup Cantica
Omelya xxxvi· Supbia inqͭ
ignorancia tui eſt cum meliorē
ꝙ ſis tua deceptrix cognicio eſ-
ſe mentitur Nam vicia ſepe vir
tutes ſe ſimilant vt ait Grego·
moralū xxxi·ponens exempla
et dicens ꝙ diſſoluta miſericor
dia pietas habetur et pertinacia
conſtancia creditur·timor inor-
dinatus dicitur humilitas et vo-
cis iactancia liberalitas vocatur
pigricia maturitas· inquietu-
do ſollicitudo nominatur et ſic
de alijs· Multi igͥ ſibiipſis mē
tiunt̄ qui ſua vicia virtutes putāt
et ſe ignorātes crimīa multiplicāt

Homo igiᵗ examinare debꝫ ſuã
ↄſcienciã et quod malũ eſt cor
rigat. et quod bonũ teneat. Nã
de ſanctis animalibꝯ in ezechie
le legiᵗ ꝙ corpus eoꝝ erat ple⸗
num oculis. Et de viris iuſtis
Greg̃. exponit ſup ezechielem
li. i. omelya vij. et xxi. Ceterũ
Hugo de clauſtro anime ſic in
q̃t. Conuentus hora ſtatuta ad
capitulũ ↄfluit vt mala corri⸗
gat. Sic racõ ad ſecreta cordis
debet ↄuenire et quod nephas
eſt corrigere. Juxta illud yſaie
xlvi. Preuaricatores redite ad
cor. Et ibidem lxiij. Reduc me
ad memoriã vt iudicemᵗ ſimul
qm̃ cogitacões iuſtorũ iudicia.
ꝓuerb. xij. Non quidẽ iudicia
ad iudicandꝫ alios ſed ſeipſos
Juxta illud Eccĩ. xxxi. Precur
re prior in domũ tuam et illud
aduoca te Et ezechiel xl. labia
eoꝝ reflexa intrinſecus p circui⸗
tũ. Quod quidẽ gregorius li.
ij. Omelya ix. exponit de vera
ↄgnicõe ſui. ex qua ſequiᵗ hu⸗
militas. Vñd Sen̄. li. iij. de ira
narrat qualiꝭ Sixtus omĩ die
ſe intrrogabat qualiꝭ vixiſſꝫ ſic̃
alias tactũ eſt piter eciã qſqꝫ
facere debet. Verũtamen ſicut
ait Gregorius ſup ezechielem
li. i. omelya xi. Sicut aqua cõ
cuſſa ſeu mota non repreſentat
ymaginẽ intuentis. ſic anima
inq̃eta ſapienciã ↄgnoſcere non
poteſt. Tunc eñ anima eſt in⸗
q̃eta qñ mundanis ſollicitudi⸗
nibꝯ occupatur. Si vis igiᵗ te
ipſum ↄgnoſcere intra cubile do
mus tue et exclude omnia pter
deum. vt docet Auguſtinus in
ſuis meditacõibꝯ. Si quis eñ
ad hoc puenerat vt ſua cognita
fragilitate clariſſime ↄcludat ſe
mortis expectatorẽ aſſiduũ pec⸗
catorẽ fore. Si cernat ſe cinerẽ
ſe vilem inmundꝫ ignarũ imme
morem beneficioꝝ dei. hijs nem
pe ↄgnitis non erigiᵗ in altum
nõ iactãcijs nec laudibꝯ here⸗
bit. ſed humili planctu fatebiꝭ
eos tantũmodo laudibꝯ dignos
quoꝝ mens tendit ad ſuperna
precio ſincero ↄtemptu ſui. O
vir pite quid tibi picie aut lit⸗
tere pſunt ſi te tibi ꝓximquũ ti
bi intimũ non agnoſcis. Syde
rũ forſan pauictatis motus ꝓ
prios negligis actus. planeta⸗
rũ ſitus forſan vſqꝫ ad minuta
q̃rtis et peccata tua grauiſſima
non cernis. Scis tamen ꝙ nil
tibi facilius vel vtilius q̃ ſi ve⸗
rã tui agnicõe ↄuertatis. Ob⸗
ſtat forteſſꝫ vanũ ſeculi lumen
Cuius intuitu mens excecata ve
ritatem non perpendit aut eſſe
eius decore tracta ſe ſup̃ ſe non
reflectit.

Quomodo humilitas fa⸗
cit homĩes acceptos C. iij

Humilitas facit hominẽ
acceptũ amabilẽ et ſub
limem quando pcipue

humilitas non eſt coacta Unde
Ariſtotiles v. metaphiſice. Qui
humiliatur ſponte melior ē q̄
ſi humiliatur vi Si eñ humili
eris te renuente que gracia ti-
bi. Tunc eni͂ mereris qñ ī me
dio voluptatū ⁊ honoꝝ teipſum
corde vilipendis Uñ. Bernhar
dus. Humilitas eſt v̓tus ſ̄m q̄
homo veriſſima ſui cognicione
ſibiipi vileſcit. Jdeo Señ. ad
lucillum ep̄. lxx. Redige te ad
parua ex quibꝰ cadere non poſ
ſis Uñ. Ualerius maximus li.
iiij. Refert q̄ cū valerius omīa
inſignia ſub titulo cōſulatus ac
cepiſſet tunc faſtigiū magiſtra
tus ad humilē habitū reduxit
omnēq; ſupbie faſtum ꝯtemp-
ſit Unđ prudēcius libro de con
flictu vicioꝝ. Huilitas intēdit
greſſum mediocriter omniaq;
pro te erigit. Et Ouidius. iij.
de triſtibꝰ. Tu quoq; formida
nimiū ſublima ſemꝑ ꝯpoſitiq;
cui contrahi vela precor. Nam
teſte. Oracio libro eplāꝝ. Pā
uū parua decēt omnis eſt aūt.
homo paruus. Quare. v̓ſifica-
tor ait. Spernē mundum. ſpē
nē nullū. ſpernē ſepe. Sſper-
nere ſeipſū q̄tuor hec bona ſunt
O. quanta eorum ſtulticia qui
in ſeipſis gloriantur Nō abū-
dāt enim homines ſupbos cō-
tuiſſe ſ; pocius p̄ſidia vbiq; po-
tunt. Nullū reuerēt nulli obe-
diūt. Luciferiq; volūt veſtigia

ſequi eo q̄ de bonis ſi q̄ habue-
rūt deo grās non īpenderūt Et
ſi fortuna ditauit eos tūc deū
negligunt et poſtponūt ⁊ ſeip-
ſos deificos putāt. Legimus ta-
men q̄ cū Xenophon ſacrifica
ret deum reuereri nō p̄termiſit
licet maiorē ſuoꝝ filiorū in pre
lio cecidiſſe ip̄o ſacrificāte audi
uerit. Ut refert Ualerius li. v.
Hoc enim ſupbia mūdi fieri nō
pmittit. Tāta eſt eñ vt ſi q̄s
febū filiū p̄mo ⁊ nociuū aliq̄d
ſi accepit ſtatī īſurgit plaſphe
mat deum irreuerenter ⁊ ceruicē
cōtra deū omīpotentē erigē non
formidat Heu q̄ ſtulta ſupbia
que deo ſubmitti recuſat Nā
teſte. v̓gilio ī bucolicis A ioue
eſt p̄ncipiū ſc; a deo ē omne bo
num. ad cuius obedienciā hō. o
bitus eſt ſ; trāſgreſſionis p̄mā
p̄uaricacō; ſupbia creauit vti-
nam ig̓ illi in generali obedire
mus cuius īperiū vitare nō poſ
ſumus cuius dominiū toti p̄ſidet
orbi Jlli q̄ſo obtēpemus cui o-
bedire ſeruire eſt. cui ſeruire reg-
nare eſt. De qua obediēcia di-
cit Hugo. vera obediēcia ē pro
amore dei ſeruarē mandatū dei
Plurimi tamē nō dei mādatū ſ;
ꝓpriū arbitriū ſectan̓ Uñ Caſ
ſiodorus ep̄. lxxiij animus dolo
ſus non ſequitur dei arbitrium
ſed ſuas explicat voluntates. Uñ
Therēcius in adelphis. Quid
tu illic agis nemo obtempeat

k

Pauci enim obediũt deo Cum tam̃ Virgilius in georgicis li. iiij. dicat. Eſt legũ ſeruanda fides ſupma volũtas. Quod mãdat fieriq; iubet parere neceſſe eſt. Verũtñ nullus leges diuinas infrĩgẽ timet Tantaq; hominũ temeritas eſt. vt ſuũ nutũ diuine pferãt legi Maioraq; legũ ſtatua cõtẽpnunt. Minimẽ igiť maioribꝰ obediunt. Iuxͣ illud Saluſtij in katilinario. Quomodo poteris ĩ minori negocio legẽ timere ſi eam in maiori neglexeris. Nam leges ſũt ſicut tele aranearũ. quibꝰ infirmiora aĩalia capiũť et validiora non. Sic leges obſeruare pauperes coguntur. et a ſupbis ſpernũť. Vt ponit valerius li. vij. Vñ Oracius ĩ epiſtol' Sũt qui turpi putãt parẽ in moibꝰ et q̃ iuuenes didicere ſenes recuſant fateri Hoc enĩ ſupbia facit que moribꝰ bonis obediẽ nõ permittit. Superbia homines reddit ĩgratos dei hominumq; beneficia cognoſcere diſſuadet. Quot ſunt enim qui ſuperbie tumore ſeducti parentes fugiũt pauperes. a quibus bona primitus ſuſceperũt. Alij quoq; ſuos magiſtros reuereri verentur a quibus eorũ doctrina exortũ cepit. O ſuperbia facis vt ſe ipſũ homo negligat Beneficijq; accepti immemor fiat. et ingratũ eum reddis. Cui maxime congruit beneficia cõgnoſcere ſuſcẽpta. eo q' ineſt racõ et mens Qua ſingula talia ognoſci poſſũt Vnde de ingratitudĩe loqñs Seneca libro primo de beneficijs. Inter vicia inquit maxima nichil eſt frequencius q' ingratitudo animi. Et ibidẽ libro ſecũdo. Quidã inquit furtiue gracias agunt. et in angulo et ad aurem Et ſubdit. ingratus qui remotis arbitris agit grãs Et idẽ Señ. ep̃. lxxxi. ad lucillum. Nichil carius eſtiãmus q' beneficium qd diu petimus. Nichil vilius cum accepimus Quod verũ eſt. quo ad ſuplos Sed humiles bona ſuſcepta cognoſcunt ſuaq; gratitudĩe vendicant amicos.

De ſuperbia quomodo et qualiter fugienda eſt Capitulum quartum

Superbia eſt eleuacio indebita mentis que iure meretur caſum Hominem inflat et infatuat. Amiciciam ſeperat. Iurgia mouet Pacienciam tollit Exceſſus ſuadet. Correccionem ſpernit. Eloquium tumeſcere facit. Mores elatos reddit Deprecari diſſuadet Et flectere non pmittit. Nullumq; vicium magis propriũ demonibus hominem equat. Vnde Planctus in aulularia.

ſtes nimiū ſingularis eſt hō
ſupbus non paciēs. Nā ſup/
bi minores deſpiciunt maio/
ribus inuidēt et ab eq̄libꝫ diſ
ſenciunt Unde ſicut in pv̈bi.
ſapientū dicit̄. Cito fit ignomi
nia ſupbi gloria. Nec tamen
illos eſtimo ſupbōs qui ſamu
latū hōim ſic accipiunt ꝙ eos
non cōtempnūt Unde. Seneca
ad lucillū ep̄la xlvij. In hoīe3
inquit nob̄ ſicē em ſupbiā non
agimus minimāq3 ſeruitutē ex
igimus Verū ꝙ corpus famula
tui permittimus ſed non minus
app̄ciamur ipos enī ſtēs nob̄
eadē natura ꝓgenuit ꝓch dolor
tamen ſupbia de die in diē creſ
cit Illi quoq3 q̄ ſupbiores ſūt
nobiliores volūt nūcupari iux̄
illud ſaluſtij i iugurtino. Sup
bia cōmune nobilitatis malum
eſt hij enī ceteros ruſticos vo/
cāt cōdicōiſq3 ſeruilis eo tamen
pacto quo ceteris iniuriātur ſe
ignobiles oſtēdūt. Nobilium
enī nō eſt niſi ea facere opa q̄
nobilia ſūt. Si enī adeſt for/
tuna ꝓſpera tūc ſupbiūt ſcien/
tes ꝙ ſolida nō eſt. Unde Tu
lius li p̄mo de officijs. In rebꝫ
autem ꝓſperis ſupbia fugien
da eſt et arrogancia. Nam ad
uerſas res et proſperas immo/
derate ferre leuitatis eſt ſc3 in/
ſipiencie. Utinā ſupbi v̄ſifica
toris documentū mente cōſpice
rēt. Ait enī Unde ſupbis hō cu

ius ↄceptio culpa Naſci pena
labor vita necēē mori Vana ſa
lus hoīs vanus labor oīa va
na Inter vana nihil ē vanius
hoīe poſt hominem vermis poſt
vermem fetor et horror. Sic i
nō hoīe3 v̄titur oīs homo. Vñ
p̄mas. Si tibi grā ſi ſapiēcia
formaq3 detur. Sola ſupbia de
ſtruit oīa ſi comitetur. Et ꝓ/
ſper li. Epigmatū. Sola eſt in
numeris armata ſupbia telis
Quia ſc3 ſola ſupbia infinitas
ſagittas gignit peccatorū. Vñ
Ironice iuuenal li iiij ſupbis
ita loq̄tur. Quia tue galline fi
lios albenos vilis ꝑp̄s nati in
felicibꝫ omnes Que verba p̄tē
dunt ut nullus p̄ſūmat de ſe/
mine vel matre iactare ſeipſum
Omnes eīn eiuſdē nature ſumus
Nec pulchritudo debꝫ gignere
faſtū. Verūtamē teſte ouidio li
p̄° de faſtis. Faſtus i ē pulch/
tus ſequiturq3 ſupbia formam
Si tamen attēderēt pulchri ſe
turpes futuros clare cernerent
eoꝝ gloriā exiſtere vanā. In/
quiramus igitur unde oritur in
homine faſtus aut p̄ſūptio Si
enī ex malo tunc ſupbie occa
ſio nō ē Si ex bono Cur ſupbit
cū nō ab ipo ſed ex deo ſit. Vñ
ſtultus eſt q̄ de nō ſuo iactan/
ciam facit Unde Galtherus li.
ij. i fine alexādreidos. parate
mortales animos extollere faſ/
tu. Parcite victores ingrati

viuere ſummo · Victoriã vires
ſceptrum dyadema triumph//
os · Diuicias dare qui potu//
it auferre valebit Itaq; om̃ia
bona ex deo ſunt Si q̃s eciã ex
bonis ſupbiã accipit bonis iam
caret Vñ ꝓſp in li· epygramatũ
Oĩs q̃s nõ cecidit ꝓpium ſi viri
bꝰ aptat Hoc ip̃o q̃ ſe ſtare pu
tat cecidit · Ecce vides omnem
ſupbiã poſtul'ẽ caſũ · liciaq; ra
cõe carere Nam faſtus oĩs non
ex racõe ſed ex mẽa ſtulticia de
riuat̃ Itaq; ſtulti oẽs illi ſunt
Qui de ſua fortuna ã ſapiã ſu
pbiũt · qui ceteris ſapiẽcioẽs ex
iſtere credũt · qui docciores eis
ſe poſſe inſtruere p̃ſumũt · Dicẽ
te varrone in ſuis ſentẽcijs Cõ
tra inq̃t oẽs ſapere plus deſipe//
re eſt ideſt nõ ſapere · Et tullius
li· de achademicis · Inepte q̃s
mineruã docet · Et ſilueſter pu
det docuiſſe mineruã Euaneſcãt
igit̃ mundi ſapientes · quoꝝ ſu
pbia mera inſipiẽcia ẽ Ambiũt
eñ pñcipatus dominia plateas
faĩliã et ſeipos nõ pſſidẽt · ſeip
ſos ignoĩt · eoq; pacto quo ſu
pbiũt fatuiſant Vnde ſeñ · li · de
q̃tuor v̓tutibꝰ · Ne in re alciori
te ponas · in qua ſtanti tremẽdꝰ
deſcẽdẽti cauendꝰ eſt Et idẽ ſe.ĩ
ep̃· lxxiij · Ambitioſis non tam
iocũdꝰ ẽ m̃ltos videre ſubiectos
q̃ gñem aũ ſe hr̃e parẽ Hec eñ
ambicioſoꝝ ſtulticia eſt ſibi pa
rem pati non poſſe · alijſq; p̃eſſe

optãt · ſibi autẽ ſi p̃eſſent ſuper
bia non tumeſcerẽt · Vñ in ꝓũ ·
ſapienũ di' · Vis honorẽ hr̃e do
tibi imperiũ magnũ · impa tibi ·
nullũ eñ ĩperiũ vtilius q̃ ſibi
ipſi impare · Vnd̓ ſocrates Stul
tũ ẽ eñ vt impare q̃s velit alijs
cum ip̃e ſibi impare non poſſit
Et fulgẽcius li · ij · mictologiaꝝ
Qui plus q̃rit eſſe q̃ libet mi//
nus erit q̃ velit Si q̃s i' aſcen
derit ſic ſcandẽ ſtudeat · Vt ca//
dere non opteat Vnd̓ Macrob
in li · saturnalium · Ad ſũnum
inq̃t gradꝰ claritatis cũ veneris
egre ↄſiſtes · et cicius q̃ ſcãdes
cades De autẽ regibꝰ ꝛ pñcipibꝰ
qui gloriã mũdi q̃ſi perpetuam
arbitrãt̃ Caſus eñ non hñt ti//
morẽ · quia fortaſſis non ↄgno
ſcunt deum maiorẽ · De quibꝰ
Sydonius in ſuo epiſtolari li ·
ij · ſic inq̃t · Hoĩbꝰ reges impãt
Ita dominãdi deſideria regibꝰ
doĩnãt̃ Cur igit̃ ſupbiũt reges
Hijs eñ ſubſeruiũt q̃bꝰ p̃eſſe
ſe iactant Nam ſi rex bonus es
tũc ſolicitatis · q̃d facit huius vt
malũ corrigat̃ bonũq; p̃miat̃ ·
Studes enim quid imperabis
Quomodo rempublicã defenſa
bis · Quas leges facies · Qui//
bus officia ↄmittes · Quo pac
to emulos contentabis · Quo
tramite aĩcis ↄplaceb' · In hijs
oĩbꝰ tibi famulãtibꝰ ſubſeruis
Cur igit̃ ſupb' · dices eñ q̃ hec
oĩa alijs ↄmittes quõ igi' regis

Reuera rex non es niſi populū
regas quē ſi rexeris vt preferē
famulaīs. Abſit igᶦ vt ſupbiā
ex dn̄io ſuſcipias. Q̄d feciſſe
legᶦ. Allexād. Vn̄. Valerius li.
viij. Faſtus inq̄t Allexād pec-
tus inſaciabile laudes accepit
ínumerabilesq; mūdos audi-
ēs a d̄mocrito fore Heu inq̄t me
miſex q̄ mūdo vno potitus ſum
Cū allexādro vt refert Thur
cius q̄dā dixiſſe fertᷣ. Si inq̄t
corpis tui magitudo aīo par eſ
ſet orbis non capet te. vna em̄
manu orientē et altera occiden
tem ɔtīgeres Sed quid igno-
tas nunq̄d noſti arbores mag-
nas diu creſcē poſtmodum ta-
men vna hora extirpanᷣ. Ex
hijs p̄nceps omnis documentum
accipiat et ſupbiam ſi quā ge
rat deſerāt. Quia teſte. Galthe
ro li. allexādreydos. Quā fri-
uola glīa mundi quā rex fugi
tiuus honor. Et placitus. q̄ pre
ciſe arpit ꝓdeſſe recuſat Et ite
rū. Galtherus vbi ſup̄ li. x. in
fine. Magnus ī exēplo eſt cui
non ſuffecerat orbis. Sufficit
excisa defoſſa marmore terra
Quiq; rodū fabricata domus q̄
nobile corpus. Exigua requeuit
humo. Et loq̄ᶦ d̄ allexādro. q̄
oīa ɔcludūt ſupbie faſtū vitaē
deberet. ⸿De vana gloria
minime affectāda. ⸿Ca. v.

Nanis gloria ſic voca
ta eſt quia inutilis eſt
et vana. Et ſicut ſtulti hij me-
rito arbitrantur qui vmbris ſe
putāt diuites fieri Sic ſtulti vi
dentur hij q̄z deſiderium ⁊ ſolliri
tudo vanitas eſt. De q̄bus. Ora
cius in li. ſcdo Gaudēt pno-
mine molles auricule. Et Auia
nus. Hic q̄cumq; noua ſubla-
tus laude tumeſcit. Et marcia-
lis coquus. Cum voco te domi-
nū noli tibi carpe faſtum. Sepe
em̄ ſeruū ſic reſaluto meū. Nā
plurimi in ſolis vocibꝰ gliant̄ et
de honore vano in ſeipſis tumeſ
cūt. ꝓprioq; ore laudibꝰ ſe extol
lūt. q̄s reōarguit. Catho dicēs
Nec te collaudes nᶜ te culpaue
ris ipſe Hoᶜ faciūt ſtulti q̄s glia
vexat inanis. Quid dicemus ta
mē quia ſingli gliaz ex opibꝰ
expectāt Vn̄ narrat valerius li.
ix. Q̄d cū ſophocles iā ſenex tra
gediaz q̄ndā ꝓ certamīe miſiſſz
audiēs ſe viciſſe et ſupaſſe pre
gaudio expirauit. Et plinius in
ep. ad adrianū. Nec̄ce ē vt lau
dis ſue ſpacio ⁊ curſu ⁊ pegriā
cōe q̄ſq; letetᷣ Et eādē ſiniſtraz tā
gitᷣ. Tullius li. i. in tuſcul. q̄ſti
oibꝰ. Nos inq̄t alit ars oēſq;
intēdit ad ſtudia glīa. Quibꝰ
oībꝰ attētis q̄buſdā apparet ex
opibꝰ poſſe gliaz capere ɔgruere
Huic aūt dubietati reſpōdēdū
ſic apparz. Nā ſi bene feceris
minime ſi te bene feciſſe lete
ris Nec vana gloria vtilis eſt
ſed obeſt. Si de tuo ſuſcipias

Ope gloriã q̄ deo non referas
de qua grãs huĩlime non impẽ/
das. Talis enĩ gloria non tua
ē. q̄a dei ē. Si enĩ ex bono ope
ſic leteris. q̄ tñ deo regraciẽris
tua tunc leticia non eſt inanis
quia bono limitat̃ fine. Sed il
la gloria vana eſt. et inanis q̄
ex te et in te accipis. qua medi
ante proximũ ꝺſpicis. ĩflatiſq̃
et iactãcia tumeſcis. Abſit hoc
a iuſtis. ypocritaꝝ eſt enĩ q̄rũ
opa ſi.ta q̄ꝝ eciã mẽtes vaĩtas ē
De quibꝰ eciã Tullius li. i. de
officijs Tocius inquit iuſticie
nulla capitalioꝛ q̄ eoꝝ qui q̄cq̄d
agunt ſimulãt. vt boni viri vid
ant̃ Et idẽ Tullius li. ij. Omĩa
ficta celeriter tanquam floſculi
decidũt. nec ſimulatũ q̄cq̄ pōt
eſſe diuturnũ Et li. iij. Omnes
aliq̄d agentes et aliud ſimulã
tes pfidi ſũt inpbi ꝛ malicioſi
nullũ ergo eoꝝ factũ vtile eſſe
poteſt Nã teſte eodẽ Tullio li.
de amicicia Omniũ reꝝ ſimula
cõ viciõſa ē. tollit enĩ iudiciũ ve
ri. nec tñ reprobãdi ſũt qui pec
cata ſua tegunt ne peccãdi occõz
alijs pbeãt. Sic enĩ agere ypo
crit non ē. ſed vana ē eoꝝ glo/
ria. qui non ob aliud ſe bonos
oſtendunt. niſi vt glorien² vt
laudes habeant vt pmoueãtur
et honorent̃. Ita hij mali nõ ſũt
eo q̄ malã mentẽ eorũ tegunt
ſed quia bonũ ſimulãt q̄d non
intẽdunt. hoĩnũq̃ iudicia ſub

ſpe glorie ſubeũt. Hij enĩ vul
pibꝰ ſimiles apparent atq̃ lu/
pis. vnde pſius. pelliculã veterẽ
retinens ſi ſua fronte peritus.
Aſtutã rapido ſeruas ſub pectoꝛē
vulpẽ Et prudẽti. latitat lupus lacteolã
ore cruento lacte. Ollã mẽtitus
ouem ſub vellere molli Vñ Ora
cius in poetria noua Nunq̄d te
fallãt aĩ ſub vulpe latẽtis. Cu/
iuſmodi ſũt ypocrite Ipſi enĩ ſe
oſtendunt vt deo famulari cre
dant̃ demoniſq̃ ſũt filij ſed lu
cẽ gerere videtũr. Si enĩ opera
eoꝝ verã exiſterẽt mercedẽ vani
tatis ex opibꝰ non expectarent
Unde plinius ad catulũ Magnu
do animi nichil ad oſtentacõez
ſed cĩa ad cõſciẽciaz refert ſicce
teq̃ facti non ex populi ſermoẽ
mercedẽ. ſed ex facto petit. Nã
ſicut opa ſũt ſic pmia conſoria
querũt. In quoꝝ pſona loq̄ns
Boecius ij. de cõſolacõe. Nos
inq̄t ad pp̄a res aures inanes
q̃ rumoꝝs recte facẽ neſcimus.
et relicta ꝯſciã vtutiſq̃ pſtãcia
de alienis ſmonib' laudẽ cap
tamus. Horum etenim vita ſic
cio eſt et moꝛes ſunt ymagines
abſq̃ vita Ideo dolent decidũt
Quia teſte Seneca libro de cle
mencia. Nemo poteſt diu perſo
nam ferre. Sic tamẽ cito in na
turam recidunt ſuam quibꝰ ve/
ritas non ſubeſt. Que autem
ex ſolido naſcuntur ſemper ĩ me
lius proficiunt. Nempe vani et

ypocrite ſic cognoſcuntur. Ra‑
ro enim perſeuerant. et viuen‑
di manerie mutant. Laudes
amāt. iactātiaſq; faciliter produ
cūt. adulari gl'iant. a quibus reue
reri expectāt. quicquid agūt au‑
bitrātur bonū. de alijs vero p̄uc
iudicāt. corrigi nolūt. corrigēdi
occaſōz q̄rūt q̄ aūt faciūt q̄ fac
turi ſūt ſibi p̄cipi dolent. Arbi‑
trātur eñ ꝓprio ſenſu ſe regere
poſſe. In alijs tñ obediēciaz p̄
tūt. viuēdiq; nōrz nō hn̄t viui‑
cam. Et in agēdis ſemp extrei
ſant In oībꝰ ſigularitatē ſtudēt
Et qō facere ſoliti ſūt ml'tos fa
cē ſi videāt mor viuendi modi
nouū excogitant geſtibꝰ et ſig
nis pl'ibus ceremonijs ſe oſtē‑
dunt faciliter ſe incuruāt. Et hu
militatē quā mime hn̄t maxi
me fingut dū loquūr. a bonis
audiri cupiūt Sed nemīs ſer
monē benigne audiūt. Inuite
ſalutant niſi ſigno vel nutu vt
meditacōi vel oracōi vacare ar‑
bitrētur. Et cū turbati fuerint
mordacit irītāt q̄a ad iracūdiā
facile mouenī ſueq; ſupbie ve‑
neno tumeſcūt ſtudioſeq; me‑
ditan' qō de alijs malū licz co
opte dicere poſſint ex in ſeipſis
habere non credan'. vt ex inde
gloriā accipiant Non libenter
laudant vt laudātes auſcultāt
Frequent murmurāt. et ſub ne
bula detrahē nō ceſſant. Si ve
ro ſui ſtatus plurimos videant
hos palam ſequūtur vt ex coꝝ
cōſorcio famā vendicēt. Recuſāt
tñ parē quēq̄ eis fore ꝫ maio‑
res ypocritas eis ſectan' vt lau‑
dis p̄ticipes fiant. minoreſq;
cupiūt ſeq̄res vt eorū doctores
videan'. Cū p̄ibꝰ vero voce vl'
mente ↄcedūt. Hijs eñ ſignis
ↄgnoſcun' ypocrite. et in cōſimi
libꝰ premianī. Eorū eñ opera
atq; premia vana ſunt. Ruſus
horum tanta eſt temeritas vt
omnia p̄ſumant. Nichilq; dif
ficile arbitrenī eis Intollerabi
leſq; penas inchoant. ſed tan‑
dem fatigantur. Et de corporis
debilitate ſe excuſant Sub tali
enim pretextu balneis cum pla
cet vtuntur quia dum volūt in
firmantur. Eo enim pacto quō
fingunt virtutem nō habitam
pariter infirmitatem fingē ſci‑
unt Et cum infirmitatis ſpeci‑
em acceperint plus quibuſcum
q; alijs volūt plangi nec poteſt
eis ſufficienter ſeruiri. Pruri‑
tūs enim atq; lenimenta. lectū
mollem lintheа odorifera Et q̄
uis oblectamenta. Carnis ſub
nube ficte infirmitatis poſtulāt
Rurſus cum ypocriſi diutiſſime
vacauerunt ſi exinde honores
non percipiant. Si opes nō ob
tineant. Si ſecularibus vacan
tes deſiderijs videant ipſis pre
ferri. Si conſpiciunt ſuum de
primi ſtatū et odio a cūctis ha
beri tūc mores p̄habitos deſerūt.

Et ſecularibus ſe conformant
Poſtremoq; ceteris diſſolucio
res fiunt et ſolum hec plangũt
qđ voluptatibus non dederunt
tẽpus q̊ yypocriſi ſeruierunt Ho
rum igiᷣ inutilis labor ieiunia
friuola fructum non capiẽt ex
operibus ſuis vane gloie dedi-
tos ſe ducunt laus ab adulato
ribus ablata quantum in eis
eſt eos interficiunt. Nã teſte
Ouidio li. xij. Methamorph.
Et obeſt ſua gl'ia multis Ideo
Matheus In thobia. Nõ cre-
das titulis fame te conſule cre-
deq; menti. Et. Marcialis co-
quus. Hunc volo laudari qui
ſine morte poteſt. Abſit tamẽ vt
eos laudari ꝓhibeam. In q̃bꝫ
virtus eſt. Quia teſte. Ouidio
libro de põto. Excitat auditor
ſtudiũ laudatq; virtus Creſcit
et immenſũ gloria calcar habet
Et idẽ. Ouidius li. ij. de triſti-
bus. Non paruos dat animo
gloria vires. Et ſedula facit pec
tora laudis amor. Abſit igiᷣ vt
hos v̓tuoſos dicamus lauda-
ri non debere Periculum eſt tã
men quoſdam laudare neſcis
enim qui virtuoſus ſit. Credes
enĩ v̓tutes augeri laudibꝫ ⁊ vir
tuoſũ forſitã ſpoliabis ſuis vir
tutibus. Sint igitur parce lau
des tue niſi cum virtuoſum cog
noſcas quem laudaueris. quo
cognito laudare non deſiſtes tẽ
poribus optimis vt ſibi v̓tutes

accreſcant. Dicẽte. Seneca li
bro de iiij. virtutibus. lauda
parce vitupa parcius. Queſo
tamen vt aliquorũ laudes con
inemoremus. Plures enim ali
os laudant quia principibus
placent. Sed hec laus modica
eſt. Dicente. Oracio in epl'is
Principibus placuiſſe virum
non vltima laus eſt. Alij vero
bonos laudant non in eo q̧ bo
ni ſed vicia eorum qui ex fama
boni ſunt cõmendant. Hec enĩ
laus ſtulta eſt. Unde. Varro in
ſuis ſentencijs. Qui ĩ magnis
excellit et inuitus laudabitur
Nouimus enim tẽporibꝫ iſtis
quoſdam ex fama bonos q̃bus
turpia quinymo turpiſſima cõ
tigerunt ſed omnia proſunt in
laudem illis. Neſcit enim vul-
gus afama recedere ſolita. Bo-
nos igitur laudemus ĩ eo q̧ boĩ
ſunt. De peccatis vero taceã-
mus. Unde. Caſſiodorus epiſto
la iiij. Debemus inquit omni-
bus bene gerentibus inpendere
laudes non quidẽ falſas ſed ve
ras. Quia teſte. Sydonio ĩ ſuo
epiſtolari libro v. Sicut vera
laus ornat ita falſa corrumpit
Et. Valerius libro tercio. Pu
blica religione cõſecrata virtus
nulla priuata laudacione indi
get. Et. Plinius in quadam
epiſtola. Hoc ipſum amantis
ẽ amatũ non honorare laudibꝫ
verũptamen v̓tus laudãda eſt

Vndē idē plinius in ep̄·ad Cor
neliū tycianū Prauū ac malig
nū eſt non ad mirari hoīem ad
miracōe digiſſi^m Ex quibꝰ oībꝰ
colligi² ꝙ licet laudibꝰ v̓tutes
nō egeant·v̓tuoſos tn̄ laudare
diſcrete et parce cōgruit dūmō
laus creda² v̓tuti non abeſſe ꝯ
ſaluti prodeſſe·Sed arguendi
ſūt igi² et q̄ ꝑ inuidia laudari
recuſant et qui more adulatorū
falſis ſermonibꝰ applaudūt Vn̄
Ennodius·Laudacio inq̄t tan
tū glorie extollit q̄ntū falſitatis
inmiſcet·Et therencius in adel
phis·Coram inq̄t aliq̄ laudare
verecūdꝫ eſt ne adulacōis cā fieri
videa² In hoc poſitus eſt mun
dus ꝙ oēs eciā mendacit̄ lau-
dari cupiūt et qui non laudāt
adūſarij putan² ·Vir tam̄ circū
ſpectus pocius laudibꝰ egere ꝙ̄
habūdare cupere debet· Neſcis
eīn q̄nta demoīs ſit aſtucia·de
laudibꝰ eīn tibi ꝓpinatis mu-
cronem ſue tēptacōis efficit Ab
ſit igi² vt laudes appetas ſi tn̄
accepis ipſas deo referas·Vnde
Seneca ad luciliuꝫ Ep̄·lxxiij·
Quid inq̄t lecaris ab oībꝰ lau
dari ſi vera minime ꝓdeſt niſi
forſan ſtabil̄ extiteris·v̓tuſqꝫ
laudibꝰ creſcat·q̄d raro contin
gere videt̄ Queſo eīn ſi laudeis
vt teipſum cognoſcas nec alijs
plus de teipſo quam tu tibi cre
das·Dicēte kathone·Cum te
laudāt aliquis iudex tuus eſſe
memento·Plus alijs de te q̄m
tu tibi credere noli·Et oracius
in epiſtol̄·pacītatorē fugito Et
ſubdit·Inducient tibi peccata
pudorē·vtinam igit̄ laudes q̄s
audis cadere te non faciant Si
enim miniſtraueris vt virtutes
accreſcant·heu qualis cōuerſio
ſi tibi noceāt Attende quia tibi
non nocebūt ſi te ipſum cogno
ueris·Ideo eīn laudibꝰ aliqui
decipiū² quia ſui immemores ſi
unt et laudꝫ ꝑconio ſe cognoſcē
ꝑtermittūt Vnd̄ Galtherus in
alexandreidos li·vij·Dum ſe-
quūt̄ pro fugi bona momenta-
nia mundi Allicit illecebris ani
mum caro nec ſūt Pncipij me
morē vel eius ymaginis inſtar
Bona enī mūdi laudes quādā
qꝫ arbitrāt̄·quibꝰ occurrētibꝰ
ſepius homo non reminiſcit̄ ſue
future et ſeipſū extoto ignorat·
quicq̄d tn̄ audiueris veritatē ꝑ
ferias aīo tuo Quia teſte lactā-
cīo li·de falſa religione Nullus
ſuauior aīe cibꝰ ꝙ cogniciō veri
tatis·Veritatē aūt illi odio ha
bent q̄ v̓bis laudanciū magis
intēdūt ꝙ̄ ꝓprie iacture ꝙ̄ inſe
ipis nouerit·veritatē ſeipſū qui
non nouit faciliter errat·verbo
ſeducitur·reſurgereqꝫ neſcit in
quorum perſona loquens·Se
neca Epiſtola l·Ceci inquit du
cem querunt nos autem ſine
duce erramus·Et ideo ad ſa-
nitatem difficulter peruenimus

Quia nos egrotare neſcimus
Jlli enī ſe egrotare neſciūt qui
ſue mentis delicta nō nouerūt
Nil melius tñ quā ſeipm̄ cog
noſcere. Nam ɔgnicio ſui ſup-
biam vitare diſcet et laudibus
non decipi pſtabit. Nec puū
donum eſt ſeipm̄ ɔgnoſcē. De
celis enī proceſſiſſe legi. Vnde
Macrobius li. i. de ſompno ſci
pionis. De celis inquit deſcen
dit gnotoſolitos id eſt ɔgnoſce
teipſū. Vnđ ferē ꝙ cuidā quē-
renti quo itinere ad beatitudi-
nem pueniretur. Vōx delphici
Oraculi reſpondit. Si te inqt
cognoueris beatus eris. Vnđ in
frōte templi hec ſentēcia ſcrip
ta fuit. Homini bona eſt cogni
cio ſui. Hijs aūt oibꝫ attentis
nec laudes. nec opes. nec fama
ſupbiā in te generabit. teipſū ſi
cognoueris. Cōſpicies enī ex vi
li materia te pmo ꝓgenitū. inē
ſtruis in vtero nutritū. turpitu
dinibꝫ videbis tuam infanciam
maculatā fuiſſe. Juuētutis quo
qꝫ tue fuere tēpora plimis expo
ſita piculꝭ. ſenectus te ꝓſequit̄
Et mors petit occaſū peccatiſqꝫ
forſan inuolutus es. Et nulla
tua ꝓſperitas ē ſecura. Ecce qn
ta huīlitatis incitamēta. Ergo te
ɔgnoſce ſupbiaꝫ vitare ſi velis
Sꝫ nūqd laudibꝫ auditis de
ſiſtē poteris a faſtu aut opibꝫ ſi
diteris. nūquid ex eis glia va
na tibi ɔſurgꝫ. Nequaq̄ enī ſi

te bū ɔſpexeris. Vñ. Marcialis
coquus. Ardua res hec eſt opi
bus non tradē mores. quia ſcꝫ
ꝓpter diuicias cor exaltari non
debꝫ. Vñ Galtherus in alexā.
libro. viij. Quid tibi diuicijs
opus eſt q ſemp auaris. Eſuriē
puīt. qnto tibi plura paraſti tā
to plura petis. Sicqꝫ famē tue
ſūs defectū copia nutrit. Pru-
dēs igitur in pecunijs non glo-
rietur nec ex laudibꝫ tumorē ac
cipiet. ſed ſe cognoſcere diſcat
Vñ. Tullius in oracione ſua. ꝓ
tedio id eſſe volo vt qlis es ɔg
noſcas taleſqꝫ hoīnem exiſti-
ment. Quid enim ꝓdeſt laudi
bus vanis extolli. Nam teſte
eodē. tullio in tuſcul. qſtionibꝫ
li. iij. Homo q ſūma materia ī
vanitate vſat. nullā effigiē emi
nentē vtutibꝫ ſed vmbrā yma-
gīs glie ſectatꝰ. Quaſi dicēt ꝙ
vir vanitatibꝫ ſupbie deditus
more ymagīs delebilꝭ eſt Vnde
Valerius maxius narrat ſocra
tē dixiſſe. Cōſciēciaꝫ inqt pluſ
ꝙ famā attēde. per famā enī fal
li poteris. per conſciēciam nūq̄
Vñ ſeñ. ep. xxvi. Remoue exiſti
macōꝫ hoīnū. dubia enī ſemp
eſt ⁊ in vtraqꝫ pte diuidiꝰ tāq̄
diceret. de laudibꝫ par auādiū
fore Vñ. narrāte Valerio li. viij
laudari noluit. ariſtotiles ſed
de ſeipo ī neutrā ptē loqndꝫ ꝓ-
dicabat Quoniā ſe laudarē vi-
tuparē ē Vñ. Symachus in ſuo

Omnis oſtentacō non caret ſuſ
picione mendacij quia quicq̄ſ
aſſumitur ꝓpriū nō imputatur
Et quītilianus de oratoria in
ſtitucione li. iiij. Verecūdius
eſt dicere ſua ꝙ aliena laudāti
Et ouidius li. iij ſī titulo. quis
furor eſt que terre latēt ī luce
fateri. Et que clara facis facta
referre palā Unde. Catho. Ne
ſis ventoſus dū vis bonus eſſe
videri. Nempe qui ſe laudat ſe
ſupbū et conſequenē viciosum
monſtrat. Unde quintilianus
li. viij. de oratoria inſtitucione
viciosa res eſt iactācia paritq̄
faſtidiū et plurimū odiū. Et
ſubdit. Qui eīn ſupra modum
ſe exiſtimāt alios deſpicere vi-
deant. Ob hoc prudēcius li. de
cōflictu vicioꝝ et virtutū de ſine
grade loqui frāgit deus omne
ſuperbū. Magna cadūt īflata
crepāt tumeſcencia premūtur
Scādunt celſa hūīles feruntē
abyſſina feroces. Et. Gāfredus
in poetria noua. Vicat opus. v
bum minuit iactācia famā

De habenda paciencia
Capitulum. vi

Paciencia vincit mali-
ciā vit quoq̄ paciens
ſupat eum hos n̄ poteſt
eam ꝑtere vindictā victoriam
quā paciencia donat Ipſa eīn-
mala tollerare benigne facit Ita
q̄ qui pati nouit fere impaſſi-
bilis eſt ſibiq̄ nemo nocere po
teſt eo ꝙ nociuū nihil ſibi ap-
paret Unde lactancius de vera
iuſticia paciencia inq̄t eſt ma
loꝝ q̄ aut auferūtur aut acce-
dunt cū equanimitate tollerā-
cia Unde plato. Tocius phīe
robur eſt paciencia Et tull' in
rethorica ꝑma paciencia eſt ho
neſtatis ſiue vtilitatis cauſa ē
tū arduarū ac difficilimū volū
taria vel diutūna perpeſſio. Hāc
ſi quidē paciēciā hñt ſapiētes
ut ex ꝓuerb ſapientū colligitur
Sapientes eīn dolores merito
ferre debent quia doloribꝫ caſ-
tigatur corpus et aīe ſubiciē
dicēte. Señ ad lucillum epl'a
lxxviij. In remedium cedant
honeſta ſolacia et quicqd aīm
erexerit eciam corpi ꝓdeſt ſcʒ
ad correctionē Et ſubdit. No-
li mala tua tibi facere grauiora
⁊ te querel' onērare Nam leuis
eſt dolor ſi nihil illi opinio ad
iecerit Et idem. Señ epiſtola
vi. ad paulum. Feramus equo
animo et utam foro quod ſors
cōceſſit donec inuicta felicitas
finem malis imponat. Nam
apud athenienſes. Solon pa
cientiſſimus fuiſſe legiē vt tā
git valerius li. xij. Et tertulia-
nus in apologetico. Epicurus
inq̄t omnem cruciatū doloreq̄
dampnat. ſiue et a noīn plurī-
mos eſſe impaciētes precius opi
nione ꝓpria ꝙ vexacōe extrīſeca
Quia teſte qīntiliano cauſa vi

ſubdit libens pietas penã · Et
idẽ q̃ntilianus ca · x · Nulla pe-
na eſt niſi inuito nullũ hõmus
niſi i paciã delorẽ ⁊ vt quicq̃d
crudele ſit metus facit · verũtñ
q̄p multi ſuis ſtimulacionib9
viros etiã v̓tuoſos ad inpaciã3
redigũt dicẽte Seneca li · pmo
de clemẽcia Temeritas hoĩm ⁊
ↄtumacia ſepe trãq̃liſſimis pec-
torib9 paciã3 extorſit · Vtinã
in hac uita mortali in qua ꝑ ẽ
tamẽ ↄſtituti ſumus pati diſca
mus · Solẽt eñ milites fame
siti ipis non ẽcuſantib9 vexari
Milites igi² xpiani ea libenter
ferant que aduerſa fortuna ꝑ
certamine miniſtrat nocumen-
ta · Tunc enim fortuna ficta
eſt virum pacientem ſi inue-
nerit Quñ teſte prudẽcio li · dẽ
ↄflictu vicioꝝ · Ecce modeſta g̃
uis ſtabat paciã vultũ p medi
as immota acies varioſq3 tumlᵗ
tus · Spectabat de fixis ocul̓ ⁊
leta macẽbat · Jnde quieta ma
net paciencia fortis ad oĩns
Omnibus vna comes v̓tutib9
aſſociatur · Nam vidua eſt v̓
tus q̄p non paciencia ferat · vñ
Teſte lucano libro iij Gaudet
paciencia duris Et ouidius li
ſecũdo de arte amandi · Cede re
pugnanti cedendo victor abil̓
habebis Et ouidius ij · de ẽme
dijs poſſe pati facile eſt tibi ñ
paciencia deſit · Flumẽ per-
petuo torrens ſolet altiꝰ ire

Si tñ hec breuis ẽ illa p̄ẏcis aq̃
Que verba nil aliud ſonãt niſi
q̄p ſicut aqua torrẽtis quando
q3 intrat flumẽ q̄p ẽ altius eius
q3 aquã perpetuat · ſic paciẽcia
oĩa vincit · et vir paciens forti
ores ſe ſupat · Jdeo marcialis
Qui ſua metiẽ ferre pondera
poteſt · Et Seneca ad lucillum
epiſtola ſeptima · Bonus q̃c-
quid accidit ei equo animo
ſuſtinebit · ſciat enim ita acci
diſſe lege diuina qua vniuerſa
procedunt · Hec ſiquidem ra-
cio magnam pacienciã ſua-
det · Nam ſi ↄſideres a deo ſin
gula fieri cui nulla vis reſiſtere
poteſt · Cur igiẽ moleſtum tibi
eſt ſuſtinere ea que deo placẽt
Dicente Señ · Ep · lxxiiij · Pla
ceat homini quicq̃d deo placet
Et idem Seneca in hercule fu-
rente · Nullo premetur onere
pacienter qui tulit Nam virtu
tis eſt domare · Et ſubdit Q̃d
durũ fuit pati meminiſſe dulce ẽ
Vnde Valerius libro iij · Non
parua gloria contemptu dolo-
ris acquiriẽ q̃a titulus ſapiẽcie
datur · Et Therẽcius in ethy
ca · Ex quo tibi fuerint como-
da eius equum eſt te ferre icõ
moda Vnde Macrobius libro
ſaturnalium · Qui ſuos dolo-
res anxietateſq3 diſſimulãt pa
ciẽcie bñficio ad maximã volup
tatẽ puciũt · Et idẽ refert quõ
admirãda fuit paciã auguſti

innumerabiles eſſi minutas ſu-
lit libenter Vt autē paciā; q̄s
obtineat ɔſiderȝ an mali aliq̄t
geſſerit ⁊ ſe culpabilē ſe reꝑiat
penas occurrētiū ſuo ɔmini m
ponat q̄s tunc libent̄ ferat eꝫq̄
fct ā ꝑpa illas meruerūt dicēte
Cathone. Quod merito pateris
pacient̄ memento. Cum reus ſis
tibi ipſi te iudice dampna Vn̄
valerius li. iiij refert ꝙ cū ſyta
ciſanus a dyoniſio tirāno re-
pulſus eſſet tunc acceſſit ad
domū theodori ꝑ tunc pncipis
in vrbe ad fores tn̄ diutiſſime
expectauit et ſuo oplia tūc dix
it pacient̄ inquit hoc ferendū
eſt quia forſan aliq̄ ſimile feci
mus cū in gradu noſtre digni
tatis eſſemus Vnde ouidius li
epl̄ax. leuiter ex merito quicq̄ t
paciaris ferēdū eſt. Et idē oui
dius li. ij ſn̄ titulo Eq̄ aīo penā
quam meruere ferūt Attenda-
mus eciā patiē vere comoditates
Nam patiā excitat aīm̄ ⁊ cor-
pus laboribꝫ exercitat Vn̄. Gal
therus in alexādreidos libro ij
Excitat interdū vires dolor pa
cientis ſepe ẽlatū vis illata le-
uata vniūtqȝ coactio culpā oīa
deſcendūt a ſūmo culmīe rerū
Que v̄ba deſignāt duas paciē
comoditates Dat eciā patiā ex
erciciū et cōtra culpam reme-
diū Vn̄ idē Galtherus li. vi Aſ
perior ſanat g̃uiores pocio mor
bos Et matheus i li. de thobia

Nomine paſſa dei redolet tri-
bulacio parcit. paſſio delec-
tat leſio pena ſapit. Reuera
paciā merita auget deuotionis
confert in crementa et ī aduer
ſitatibus creſcit Vnde orator li
ſecundo Mitiſſima ſors eſt pec-
narū quas vota gerūt regniqȝ
facultas perpetuo pro rege pati
manſuetaqȝ virtus creſcit in ad
uerſis. Si enim quis pro no-
mine dei penam ſufferat hoc li
benter ſufferat quia ꝑ illo cer
tat q̄ ſuphabūdātur oībꝫ reb.
ꝑſāt Rurſus ɔſideramus egros
ꝑ ſanitate plurima flagella pa
ti q̄ licet ſint aſpera libent̄ tn̄
ferunt ſub ſpe future ſanitatis
Nunq̄t igit̄ ꝑ ſalute mentis
penas ſi occurrāt libenti aīo fer
re ɔgruit. Vn̄ ouidius li. p̄o de
remedijs. Sepe bibi ſuccos q̄
uis inuitus amaros Eger et fa
teor medicis turpiter eger eā
vt corpus redimas ferrū pacie
ris et ignes. Quia ſcȝ pene ſūt
tollerāde ꝑ corpis medela ve
ꝙ ꝑ corpore homines omnia fe
rūt ſed ꝑ mente raro eo ꝙ cor-
pis moleſtiam ſenciūt. Anime
vero collumpniam multi ebeta
ti non aſpiciunt. veteres tamē
plurimi penas ferre innumerā-
biles tolleraſſe feruntur ipſo
ouidio dicēte libro de triſtibꝫ
Tot mala ſum paſſus quot ī
ethere ſidera lucēt puaqȝ q̄t ſic
cus cōpa pulue habȝ ⁊ eodē li.

Fert ſapiens oīs caſus pacien
tē amaros Frena nec īdomiti
in ore recuſat equi quia ſcꝫ ſa-
piētes libent̄ ferūt q̄ tollerād a
ſūt Cīiadūtant igi mūdi ama
tores qn̄ta dulcedine vitā de-
ducūt ſepius ſceleratam cuius
mollicies aſperitatē gignit pena
rū ſuccedēciū ꝓ delictis inq̄bꝫ
delectātur coꝝ tn̄ arbōr ſpino-
ſa eſt ſed roſas ꝯſpiciūt dulces
et arboris ſpinas non attēdūt
Quia extrīſeca delectamēta de-
guſtant et delicta intrīſeca nō
increpāt Hij ſil'ant̄ arbōri ſpi
noſe ꝓducēti roſas dicēte Oui
dio li de ponto Sepe creat mol
les aſpera ſpina roſas· iupiter
in multos temeraria fulmīa tor
quet Qui penā culpa nō meru
ere pati ꝑ amplius igi illi pe-
nā paciēt ferre debēt q̄ ꝓprijs
delicijs eā meruerūt q̄n ꝓmo le
tari hn̄t q̄ deliquerūt ſi penis ī
hac mortali vita aſſociāt̄· Quā
q̄ꝰ eni cū peccatoribꝫ diſſimilet
deus nil tn̄ multū inaēbit ſꝫ pe
na grauior merito poſt obitū mane
bit Vn̄ ꝓſper ī li Epigrāma· mul
ta diu ſūmi differt paciā regis
Suſpendēs equipōdera iudicij
Et ſubdit· Et curat medicus
vulnera vulneribꝫ Ad veniā tē
dunt iuſti pia verbera regis· ira
breuis rectis gaudia lōga da-
bit· Quia ſcꝫ poſt vitā pn̄tem
deus ſceleratos puniet et iuſtos
ꝓmiabit· iſtos ꝑ penā· illos per
gloriā eternā Abſit igi ut q̄s
impaciens fiat ex vite p̄ſentis
modico verbere Sed pocius me
dicoꝝ cōſilio adiuiemur· Con
ſulunt eni mēbra morbida trū
cari ut reſidua corporis pars va
lida maneat· Huius etiā vite
ſolacia poſtponamus carniſqꝫ
maceracōēꝫ non recuſemus ut
ſalus futura preſtetur nob· vn̄
Claudianus Truncētur et ar
tus ut liceat ſecure viuere mē
bris· Et in ꝓverb· ſapienciū dr̄
Feras q̄ꝰ ledit vt q̄ꝰ prodeſt fe
ras quia teſte Ouidio li· p̄mo
ſui titulo leue fit qđ bene ferē
ſeculo eni impacientes pluri-
mos viros vidiſſe quibus oīa
nocebant· Alios autem cōſpexi
paciētes quibꝫ omnia ꝓſpera
videbantur· Nam quāto quis
minus nouit pati tanto ſeuius
et frequencius affligitur Quā
ta eni pena hijs adeſt qui de oī
bus vindictā querūt verbiſqꝫ
importunis cōtra ſingulos cōtē
dunt et ſi ſuꝑandi ſpes affue
rit nūquam indulgent vel pā
cunt vtinam attēderent illud
Cathonis· Quem ſuperare po
tes interdū vince ferendo Max
ima etenim moꝝ ſemꝑ pacien
cia virtus· Cū recte viuas ne
cures vba maloꝝ· Arbitrij nr̄i
nō eſt ē q̄ꝰ quiſqꝫ loq̄t̄· Dices
forſitan pati moleſtū fore ti
eo q̄ꝰ pacem cum oībꝫ queris
ſed hominū impietas te cupit

vránam enim actendēs illud ꝓ
ſpeȓi ī li·epygṁatū· Impia ps
mundi·parti ē infeſta proꝩorū
Et ſubdit· Pulſant exterius
diuerſis moribꝫ hoſtes· Intus
ciuile eſt et ſociale malū·quaſi
diceret ꝙ anxietas a malis de
foris impulſa ·viro nō noceret
ſed eius mens ab ītus ſana q̄e
taqꝫ eſſet·ſed fortaſſis ſupbia
mentē occupat ·ob hoc leuis in
feſtacō iram cōcitat bñficiorꝫqꝫ
collata poſſeſſio rigidiores ſepe
animos facit Itaqꝫ grā de ſurſū
collata fomentū freq̄nt̄ inpaciē
cie miniſtrat·Ob hoc magiſter
Scylo ſic ayt· De grā vitā cor
rūpere vita ne vite incita deme
reatis·ita heu vnd̄ hoc accidit
ꝙ munera dei paciencie cōtrari
antur Non quidē ex ſe·ſed ipſa
que hn̄t inpacientes eorū occa
ſione fiant Quid eſt ꝙ nullus
verba tollerare poteſt ſed ex mo
dica iniuria quiſque mouetur
Actendamus enim verba vento
cōparari ⁊ tūc minime nocēt qn̄
de ipſis nulla cura p̄bet·aut qn̄
obliuione tradunt̄ · Turpe eſt
illius reminiſci quo affligeris·
Vnde in prouerbijs ſapiētū dicit̄
Iniuriarū remediū eſt obliuio
miſeria enim fortuna eſt que
inimico caret· Si eīn nullos ini
micos ti faciat īiuria·m̄ltos tn̄
facit inuidia Vnde viri boni eſt
pati neſciteqꝫ facere īiuriā Nā
iniuria eſt īfamia eius qui fāt

Ideo teſte varrone in ſuis ſen-
tencijs · Contempnendi ſunt
ineruditorum contemptus · Et
Saluſtius in iugurtino Bono
inore ſanccius eſt vinci q̄ꝫ malo
iniuriam vincere Vnde Seneca
ad lucillū epiſtola lxxvi· Equo
animo audiendā ſunt imperito
rum conuicia et ad honeſta va
denti contempnendus eſt ipſe
contemptus·que enim tibi cura
eſt ſi ab imperitis contempne-
tis· Nam ab eis laudari ho-
nor non eſt ·eorum igitur irri
taciones tamquā friuolas aſp
ne et benigne patē· Si enim
aduertamus veterum tolleran-
ciā exēplo docebimꝰ eorū ſingu
laqꝫ pati diſcemus Vnd̄ ·Caſſi
anus īli·collacōm refert ꝙ So
crates iniurianti nocere noluit
Quīꝑmo cū q̄dā corruptorē pue
rorū eum vocaſſet tūc diſcipuli
eius irruē volebant in eū Sed
Socrates ait O ſodales q̄eſcite
Corruptor enim ſum ſed me cō
tineo · De ipſo eciam Socrate
refert Ieronimus contra Iouī-
nianum libro p̄imo ·Quod pa
cientiſſimus fuit Nam vxores
duas cū habebat ipſas ſepius
irridebat eo ꝙ propter ipſū di-
ſceptarent ·Cur inquit pro me
diſceptatis Nam fetidiſſimus
homo ſū Naribus ſimus· frō
te recaluatus · Fronte piloſus
Nouiſſiē tn̄ p̄ſate vxores īpetū
mutuū verterūt in ipm̄·et tādē.

aquaqȝ fedisſima ipm̄ detur-
parūt Qui nichil reſpondit ꝗ
Sciebā inquit futurū vt iſta
tonitrua ymber ſeq̄ret̄ ipe eciā
Socrates teſte Seneca ad lu-
cillū dixiſſe fertur ꝙ nichil pa
titur qui ſecū paciām habet q̄ſi
diceret ꝙ paciens vir paciēdo
non patitur quia ex pena non
moleſtatur· Itaqȝ impaciētes
maxime paciūt̄ quia maxime
anguſtiantur Si autē paciē-
ciam haberent que virtus eſt
tunc paciendo non paterēt̄

De ira uitanda
Capitulum · vij

Ira pturbat aīm Non
permittit diſcernere ve-
rū · Et illū plus affli-
git cui adheret quā eum cōtra
quem ipa cōmouetur Nā ſemꝑ
ineſt anguſtia iratis Tibi igi
parcas alijs ſi non pcis · Vnde
de ira loquens· Tullius in ſua
orōne ꝓ marcello iracūdia iq̄t
cōſilio ē inimica et ē victoria in
ſolēs atqȝ ſupba· Vn̄ epicurus
ira ī moderata īſaniā gignit Et
Ennodius ira iuſte ſuū plus q̄ȝ
alios laceſſit actorē Vn̄ Tulli
us in tuſcul·q̄onibꝫ li·iiij Ira
inquit eſt libido puniendi eum
qui tuliſſe videt̄ iniuriā ſȝ pa-
ciā vt pſertur hūoa eſt ira igi
cōpeſcēda creditur · Vnde Ora
tius i epl̄is Tu opeſce catheīs
irā Qm̄ teſte Cathone ira odiū
generat cōcordia nutrit amorē

Impedit irā aīm̄ ne poſſit cer-
nere verum Eandē tangit ſinām
prudēcius li·de cōflictu vicioꝝ
Et v̄gilius li·ij·Eneidoꝝ· Fu-
ror inquit mentē totā p̄cipitat
Et lucanus li·iij Induit arma
furor Vnde· Ouidius li·iij de ā
te amandi · Ora tument ira ni
greſcūt ſangne vene · Que lic̄ȝ
extīctos iniuria ſuſcitat ignes·
Et li methamorphō· Sepe ſuum
feruens ocul̄ ferit ira furorē et
idē· Ouidius li de ponto · Que
nō obruit taciti celaris ira Ad-
dita ſūt penis aſpera v̄ba meis
Que omnia nil aliud deſignāt
niſi ꝙ ira maxime affligit ira-
tos Si igi ſtulti putāt̄ qui ſe
ipos affligūt ſic et maxima in
ſipientia eſt eoꝝ q̄ faciliter iraſ
cūt̄ Irā ira ḡuiſſimus dolor eſt
et q̄nto vir ꝓbior tāto grauior
Vnde in ꝓu·ſapientū dr̄ Quod
bonus aīmus leſus multo ḡui
us iraſcitur Nam ꝓbi hoīs ira
cūdia ḡuiſſima eſt· Si igi ꝓ-
bus es tanto magis iraſci ti-
meas Eodē enim pacto quo te
affliges ſenſū confundes et cū
hoc peccabis Itaqȝ ſalucis viā
poſtergabi Diſcas igi benigne
pati vt tuus inpace quieſcat aī
mus Vnde Galtherus inalexā
dreidos li·p̄° Blandicijs ī dig
nus erit molliqȝ potiri Fortuna
q̄ durā pati ul̄ amara recuſat q̄ſi
diceret ꝙ nō ē dignus boīs po
tiri qui adūſa ferre non valet

Si em̄ prudens aſpiceret bona
que ex paciencia ſibi affluūt ·
fortaſſis benigne vitaret iras ·
Sed teſte qntiliano cā · v · Hu-
mane inſfelicitatis iſta natura eſt
vt ex oībꝫ accidētibꝫ grauiſſi^m
putꝫ q̄ſqꝫ quod pati^r · Verūtm̄
teſte eodē · Quintiliano cā · x ·
Nulla pena eſt niſi mutio · nul
lum habemus niſi in paciencia
doloē et vt aliquid crudele ſit
metus facit · Vnde Julius cel-
ſus li · i · Animi eſt illa mollicies
non v̄tus pauliſper ferre nō poſ
ſe · Facilius enim reperiuntur qui
ſe vltro morti offerāt · q̄ꝫ q̄ diu
dolorem faciliter ferant · Quia
teſte Saluſtio in kathalinaio
Nulli mortalium iniurie ſue
parue videntur · Vtinam ta-
mē hec recederet condicio a no
bis Vtinam iram refrenaremus
Qua corpus extirpamus · ani-
mum debilitamus · ſenſum ene
uamus · omneſqꝫ boni ſpeciem
ita deſtituimus Queſo dic mihi
ſi ſapiens es · cur iraſceris eſto
eciam q̄ꝫ praue voluntatis exti-
teris iniuriā em̄ ſi accepiſti · et
pacienter ꝓ noīe xp̄i aſſuerit
tūc ira ceſſabit Et ſi tua v̄tus tā
ta non fuerit · et te vindicare q̄
ras aut hoc potes aut nō · ſi po
tes cur iraſceris · ex quo emen-
dare potes · ſi autē vindicare nō
poſſis cui iraſceris · Noſti em̄ q̄ꝫ
ira tua te nō vindicabit · ſolū ex
ea hoc reportabꝫ q̄d fatigaberis

turpit · et ex inde letabi^r inimicus
tuus Juxͣ illud pſalmiſte exul-
tabūt inimici mei ſi motus fue
ro Itaqꝫ dum iraſceris vindictā
quā ī alio deſideras in teipo fa
cis Queſo igi^r vt tui miſeriaris
O ira effrenata q̊t ꝑdidiſti vi-
ros · q̊t pl̄ia feciſti · q̊t fr̄es di-
uiſiſti · q̊t necaſti · teqꝫ ferientes
q̊t ſubito et in ꝓuiſe deceſſerūt
Multos em̄ ad ſtulticiā dedux
iſti tuiſqꝫ ſtimulis pluimos ex
piāre feciſti et te moleſtāte q̄dā
ſuſpendio · Alij ſubmerſione ·
Alij ꝓpio mucrone ſe necauerūt
Omnia em̄ fere delicta ſuū ac
torē ad tempus delectāt aut
delectare creduntur Nam de-
lectatur ſupbꝫ in faſtu · lubricus
in luxu · et edax in guſtu · pig̃
in requie · auarus in deſiderio
Sed tu ira nichil niſi flagella
cōfers Nimꝫ igitur cur te ho
mines non fugiēt ex quo nihil
delectacōis apparētis vel exiſtē
tis in te inueniunt · Tu enim
ira machinaris enſes gladios
arma repiſti et oīm crudelita
tū genera te docēte ꝓceſſerūt
Vn̄ · Tibullius · Quā fuit hoc
rēdus primus qui protulit en
ſes · Quam ferus et fere plus
q̄ꝫ ferus ille fuit Sed teſte oui
dius libro primo de arte amā
di · Nec enim lex equioē ulla
eſt q̄ꝫ necis artifices arte per-
ire ſua · Vobis igiē parcite vobꝫ
īdulgeatis O vos irati · q̄a teſte

Galthero in alexandreidos li
viij Nō veriſil'e ē alieno cuiq̄
pcere qui ſibi non pcit. Sapi
ens igitur diſcat mitigari ſuoſ
q; ſenſus cōſulat ſibi. Nemo
eſt enī adeo tā ferus q̄ nō mi-
teſcere poſſit iq̄t oracius ieplis

De odio ⁊ crudelitate C viij

Si odio habeas quemq̄
ſtuipē odioſus eris mu-
neraq; tua deo nō pla
cebunt peccatorūq; veniam nō
impetrabis q̄a miſericordia nō
meretur primo miſereri qui cō
tēdit Diſcas igitur eum dili-
gere quē amare ex p̄cepto tene
ris iureq; nature. Nā amicicia
bona ſpiritualia atq; tpalia cō
gregat et inencium vnitatē cō
ſeruat Vn̄ valerius li. viiij Ire
et odij affectus magnos ī pec
toribꝰ hūanis excitāt fructus.
Ille pcurſu celerior hic nocēdi
cupidine ptinacior Et nō q̄ p
li ille demōſtrat affectū ire ⁊ p
lij hic affectum odij Et ſubdit
Quā vehemens eſt cōtra rem-
publicā odiū. Nihil enī ē qd̄
bono cōmuni tm̄ abſit. Et q̄m
q̄m oīa odia ſint mala ut con
muniter tn̄ nequiora ſunt illa
q̄ latēt Unde in pūb ſapienū
dicit̄. Multoꝝ odia ſub occul-
to latēt. Et ſeq̄tur peiora ſunt
tecta q̄ aperta In hoc tn̄ pci-
tus eſt mūdus q̄ ſemp iurgia
erūt De tn̄ iurgioſ Nam pri
ceps odioꝝ eſt dyabolus q̄ p

mag̃ parte imperat mūdo. Diſ-
cult igit̄ pax vniūſal' erit. Vn̄
Ouidius in ybim deſinet eſſe
p̄mus cōtrarius ignibꝰ humor
Et tepidus gelido flabit ab ar
ce nothus Et ver autūpno brū
me miſcebit̄ eſtas. At eadem
regio veſp et ortus erit ſcz āte
q̄ ſit vera pax mundo Nā mū
dus in maligno eſt poſitus pa-
ceq; nunq̄ fruet̄ veraci et vni
uſali Sed ſapiēti ſufficiat p-
pria pace q̄etari. Odia fugiat
rācores caueat et cū pace men-
tis virtutibꝰ intēdat Nā odiū
reddit hominē crudelem et a
ppria natura diſcedere facit
Nam fertur a valerio li. viiij
q̄ ochus q̄ poſtea dictus ē dari
us crudeliſſimus extitit viros
q; optimos inſtici morte cōmuī
nō cōtentabatur ſed crudeliſſi
mum mortis tormētū excogita
uit Si enī crudelis erat crude
litatē repire poſtea meruit Nā
ſic dicit̄ ī pvb. ſapientū. multos
timere debz quē multi timēt itaq;
reſpue crudelitatē et matrē cru
delitatis iram. Vn̄ Seneca in
agamēone Rudis eſt tyrānus
morte q̄ penā exigit. Et in de-
claracōibꝰ li. iij Scelus eſt oc
cidere Et li. p̄o de clemēcia. Fe
rina iſta rabies ē ſangne gau
dere atq; vulneribꝰ Tale enī
gaudiū facit hoīez ī ſiluestre
aīal trāſire. Vn̄ lactā. li. de vo
cultu. q̄ hoīez q̄uis ob merita

Dampnatū in cōſpectu ſuo iu-
gulari ꝑ voluptate petit· cōſci-
enciā polluūt tamq̄ ſi homicidij
q̄o ſit occultus ſpectator et pri
ceps fiat· Abſit igitur ab hoīe
crudelitas q̄ nature proprie cō
tradicit· Unde Tullius li·i·de
officijs· Magnitudo inq̄t aīmi
remota condicōe hūana feritas
q̄o am ſit· et inhuāntas Et ibi
dem li·iij· Dominū nature quā
maxime ſequi debemus inimica
crudelitas Unde valerius li·ix·
Crudelitatis horridus eſt habi
tus truculenta ſpecies· violen-
tus ſpiritus· vox terribilis· Unē
ibidē refert de crudelitate illi-
us qui nouū genus cruciatus
excogitauit· Nam thaurꝫ ereū
fecit· In quo truciādi reclude
banť ſua tam inuencōis expi-
encia ꝑus merito geſſit hamba
le iudicante· Qui hambal tam
crudelis extitit q̄ in flumine
gollo de corporibꝫ romanis pō
te facto exercitum tranſduxeit
Sed recedat queſo ab animo
tuo crudelitas queqꝫ· Crudelis
enim ſi fueris male pibis·

De contencione et proca
citate Capitulum ix·

Ex cōtencōe immodeſta
promulgata excitatur
iurgia· et exinde ſecre-
ta ſepius reuelanť· Unde cōtē
dere nulli ſapienti congruit ne
qꝫ rei perfecte· Pocius eīn exp
imatur res quanto imperfecciores
tanto ad contēcōem ꝓnpcōres
Nam videbis inter feminas ſi
unt frequencius lites· inter pau
peres ſtrepitus· inter canes la-
tratus et in omni re contencio
eo cicius oritur quo inpfeccior
eſt mens ſeu status eoꝝ qui cōtē
dere ſolicitantur· Ideo ſapiens
eſt qui cōtendētibꝫ reſpondere
non curat· dicēte kathone· Ru-
mores fuge ne incipias nouus
auctor haberi Nam nulli tacuiſ
ſe nocet nocet tñ eſſe locutū Et
iuuenal' li·iiij· Torrens dicēdi
copia mltis ē mortifera Nam i
multiloq̄o nō deeſt peccatū· Un
in ꝓu·ſapiētū· Turpia ne dixe
ris paulatim eīn pudor ꝑ verba
exuitur· quia ſcꝫ cōtēcioſi de fa
cili inuerecūdi efficiū'· bonoſqꝫ
mores corrūpunt Iux̄ illud me
nandri comici Corrūpūt bonos
mores cōfabulacōes peſſīe Mirꝫ
eſt tñ cū tacere ſit facilius q̄ lo
qui· Cur tam difficile eſt cōtē
cōes euitare ex quibꝫ iurgia ſe
quūť Dicēte Ouidio li·de arte
amādi Eximia ē v̄tus pſtare ſi
lēcia rebꝫ· Ac cōtra ǵuis ē cul
pa tacēda loq̄ Nempe ex locuci
one ſupflua ira incēdiť ⁊ freq̄n
ter triſticia gigniť· Atqꝫ pluriā
colloq̄a lete īchoanť· que triſti
ťminanť fine Unē Ouidius li·
de ponto· Tu modo fac timeas
et que tibi leta videtur· Dum
loqueris fieri triſtia poſſe puta
Sed ꝓch dolor hūana elevtudo·

nil tollerare poteſt ſed verbis et contentionibus exterminum procaciſſimum iungit querit. Et quod indecencius eſt illi frequenter magis contendunt quibus loquendi minor facultas competit aut nature maleficio aut fortune caſu. Unde Simachus in epiſtolis leticia inquit loquax res eſt atque oſtentatrix ſui. Et ſubdit ad propoſitum Nam mira res eſt ut qui balbuciunt plus loquantur. Affectant enim copiam ſermonis pudore defectus. Rurſus verborum procacitas et turpitudo ex mala vita ſepius cauſatur. Nam qui male uiuit raro bene loqui poteſt. Unde Tulius contra ſaluſtium. Non qui ita uiuit ſicut tu aliter quam tu loqui poteſt. Nec qui ita ſicut tu loquitur vita honeſtior eſt qui diceret puum eloquium puram indicat vitam. Mala etiam vita prauos ſermones generat. Hec autem omnia idcirco dicta ſunt vt caueat ſapiens verboſitatem et contencionem quibus lites oriuntur et ipſa ſcia generatur. Nempe contentio veritati et conſequenter omni diſcipline inimicatur dicente. Seneca in ſuis proverbiis Nimium altricando veritas amittitur. Et quintilianus li. ij de oratoria inſtitucione. Non eſt inquit bona conſcientia ſed victoria litigantis premium. Ideo ſtulticia eſt cum verbis contendere qui non bene loqui ſed ſolum vincere petunt. Quamobrem idem quintilianus c. xvij. Contencie ſi inquit quod probare non poſſunt affirmacionis temeritate aſtruunt. De quibus lactancius li de vita beata. Qui contradicendi ſtudio inſaniunt dum ſua falſa defendunt aliorum eciam vera ſubruunt. Ideo Catho Contra verboſos noli contendere verbis. Sermo datur cunctis animi ſapiencia paucis. Iis minimis verbis interdum maxima creſcit. Litis preterite noli maledicta referre. Sunt quedam que ferre decet pacienter amicum Sapiens igitur non ſit procax nec ad lites promptus. Nam via ſapiencie veritas eſt cui contencio contradicit Iuxta illud. Ambroſii Contencio eſt impugnatio veritatis per confidenciam clamoris. Queſo enim ut quid contendis quod agis attendas aut enim obſcurum eſt id pro quo contendis. Expecta igitur quouſque id clarum fiat antequam clamore verbum tuum confirmes Si vero id clarum eſt quod dicis. Cur igitur contendis. Nam ſtultum eſt in meridie lucente ſole candelam accenſam deferre Unde quintilianus li. v. de oratoria inſtitucione in rebus inquit apertis tam ſtultum eſt argumentari quam ſtultum in clariſſimo ſole mortale lumen deferre. Hominum tamen hec procacitas eſt quod vbi ius neſciunt maxime clamitant et vbi veritatis clarum habent teſtimonium mire contentantur ſi impetuoſius inueniat

clamoꝛe. Vtinã attendẽrent illud xenofõãs phi. Ego inq̃t ꝯſcia teſte didici maledcã ꝯtẽpnẽ. ſic uera ꝯtẽcõ oĩe malũ aggregat et ſi ꝑ bono ſiat. ipſũ tñ bonũ ĩ malũ ꝯmutat Vnd̃ Señ. ep̃. i. ad lucillũ. Cũ fatuo inq̃t delectari nolo. non eĩ longe michi q̃rẽdus ẽ me eĩ ipſũ viđo Sed ideo pluẽs ꝯtẽcõſi ſũt q̃a ſingulos reꝑhẽñbiles putãt ⁊ oẽs derideñdos eſtimant ea q̃ ſolũ bñ dicta arbitrãt̃ que proferũt ipſi ſi tñ ſuos defectus conſpicerẽt obiurgari non quererẽt. Vnde Juuenal li. i. Loripedẽ rectus derideat ethyopẽ albus. Quaſi dicẽt ꝙ aliũ deridere non habeat qui vicia gerit. Ceterũ non ſufficit multis ꝯtencõibꝫ et deri ſionibus pacẽ maculare. Quin ymo anathemate malediccionibuſq̃ plurimis alios ĩfeſtãt quoꝝ tanta eſt ꝑuacitas q̊d nõ niſi malũ alijs affectãt. Dicũt enĩ illud Ouidij li. i. ſine titulo Dij tibi dent duros annos in opẽq̃ ſenectã. Et longas hijemes ppetuamq̃ ſitim. Et illud Ouidij in ybin. Terra tibi fruges amnis tibi deneget vndas. Deneget afflatus ventus et aura ſuos. Nec tibi ſol calidus nec tibi ſit lucida phebe. deſtituãt oculos ſydera clara tuos Nec tibi vulcanus nec ſe tibi ꝓbeat aer. Nec tibi det tellus nec tibi põtus iter. Exul inops erres alienaq̃ lymina luſtres Exiguũq̃ petas ore trementi cibũ. Nec corpus querulo nec mens vacet egra dolore Noxq̃ die grauior ſit tibi nocte dies. Siſq̃ miſer ſemꝑ nec ſis miſerabil' ulli. Gaudeat aduerſis femina virq̃ tuis. Que mala cum tuleris plurima plura feras Cauſaq̃ non deſit deſit tibi copia mortis. Optatã fugiat vita coacta necem. Hijs etenim verbis malediccõibuſq̃ ſimilibꝫ ſtulti litigãt Jram ꝯcitãt et quietẽ mentis ſubũtũt quoꝝ cõtẽpnẽdus ẽ ſmo rixaq̃ ſpnẽda Juxͣ illud varronis in ſuis ſentẽcijs. Contẽpnendi ſũt meruditoꝝ cõteptus ſi vis ad ſũma ꝓgredi

De abſtinencia et ſobrietate

Dictus modeſtus C. x honeſtatẽ corporis ſanitatẽq̃. atq̃ mentis ꝓſperitatẽ ꝯſeruat. Vnđ Señ. li. de quatuor v̉tutibꝫ. Ede citra ſaturitatẽ. bibe citra ebrietatẽ. Dictus tibi ſit ex facili nec ad voluptatẽ ſed cibũ accedẽ. palatũ tuũ fames excitet non ſapores deſiderio puo redime ſcꝫ In eo mõ cibꝫ vel potu. q̃a hec tm̃ cũrare debes vt deſinant. Jtẽ Therẽcius ĩ andria. Arbitror inq̃t in vita vtile vt edax nullus ſit Et Jero. ꝯtrã iouin. Galiẽus inq̃t doctiſſimus ypocratis interpres athletas q̊ꝝ vita ẽ ars ſagiña ẽ dicit ĩ exhoꝛtacõe medicine

ne viuē poſſe diu . nᶜ ſanos eſſe
animos . eorū ita nimio ſagine
et adipibus inuolutos . nichil
tenue nichil celeſte cenat . ſed
ſemꝑ de carnibꝫ et victu ⁊ ven
tris in ingluuie ſollicitāt cogitare
Abſit igᶦ a viro ſapiēte crapu-
la . Nā veteres cū parſimonia vixiſ
ſe legunᶦ . Vñ . Socrates . Sole
occidēte conuiuiū habebat . Ipſe
eñ Socrates tēꝑatiſſimus extitit
et vnica refectioē ſerotina conten
tabatᶦ . Ipiuſqꝫ tēperanciā comē
dat . Agellius li . pmo Plurimo
rū tñ exorbitāt iudicia . ſuā eñ
gulā ꝑtextu vite excuſant . Di-
cunt eñ viuere oportere qd verū
eſt . ſed caſtrimargie voluptas
non eſt via ad vitā ſed diſſipa-
cio nature eſt . Vñ . Boecius li .
ij . de conſolacōe . Paucis minimiſ
qꝫ natura contēta eſt . cuius ſacie-
tatē ſi ſuꝑfluis vrgē velis aut
in iocūdū aut in nociuū volue-
ret . Itaqꝫ nil congruencius viro
iuſto ⁊ prudēti ꝙ ſobrietas . di
cente . ouidio in epl'is . Eſt vtus
placidꝫ abſtinuiſſe bonis . nec cō
queraris ſi te faciat abſtinēcia
fragilē . Nā fragilitas modera-
ta ſepius nutrix ē virtutū . Iuxᵃ
illud valerij li . ij Quaſi mater
quedā valitudīs eſt fragilitas
Nec timeas ꝑ abſtinēciā fra
gilē fieri ſi moderata fuerit Tūc
eñ vicijs alimēta tollis qñ incep
ta fercula atqꝫ pocula rennuis
Ideo . Señ li . de moribꝫ . Abſti

nencia inqt eſt ſūma medicina
Et . valerius li . ij . Fuit inqt an-
tiquorū illa ſimplicitas in cibo
capiēdo humanitas ſimul ⁊ con-
tinēcie index certiſſima . Itaqꝫ ꝑ
cibi ſimplicitatē obtinuerūt vt
eoꝝ humanitas cōtinēcia eſſꝫ . Et
ſubdit . Maxīs inqt viris pran-
dere ⁊ cenare in ꝓpatulo non e
rat verecūdie . quia nec epulas
habebāt qs oculꝭ populi ſubice-
re erubeſcerēt . Vini eñ vſus olī
romaīs femīs ignotus fuit ne
in aliqd dedecus ꝓlaberēt . Et
Agellius li . i . Parſimonia inqt
aput veteres romanos et victus
atqꝫ cenaꝝ tenuitas nō ſolum
domeſtica obſeruacōe ac diſci-
plina . ſed eciā publica animadū
ſione legū cuſtodita eſt . Vñ . di
dimus ad . allexandrum . Gens
inqt bragmanoꝝ pura et in ſim
plici vita viuit . Nullis reꝝ ca-
pitᶦ illecebris . nichil appetit am-
plius ꝙ racō nature flagitat . fa
cilꝭ inqt alimonia nobꝭ luxurie ſa
gietas non pquit . ſꝫ quā tellus
ferro laborata ꝓfert alimonia ſi
hāc nr̄is menſꝭ apponimus . Et
hinc eſt ꝙ nulla genera morbo-
rū ſcimus ſꝫ diuturna ſalute ꝑ-
fruimur . Medicine inqt reme-
diū nobis parſimonia ē que nō
ſolum illapſos poteſt curare dolo
res ſꝫ eciam ꝓcurare ne veniant
Hijs igᶦ exēplis atqꝫ vbis cla
re patꝫ maxime vtilitatis fore ſo
brietatē q corpis ⁊ mētis ꝓſpcitas

totoia q̄ mediante veteres ſa-
nitate atqꝫ v̓tutibus floruerūt
Jllos tn̄ ſobrios ꝗ̄ abſtinentes
non credimus q̄bus mos eſt a
quā bibē panē groſſū ꝯmedē
ñ ex hijs ꝯtētanē. Nā tūc vere
abſtines qn̄ ī ꝑſimoīa vite nō
moleſtais ſed delectatis. Nul
lum eñ coactū v̓tus eſt. Vn̄ Se
neca ad lucillū. Nō ē inq̄t io-
cunda res aqua ⁊ polēta ꝗ̄ fruſ
tum ordeacij panis. Sed ſūma
voluptas ē poſſe cape eciam ex
hijs voluptatem et ad illud ſe
duxiſſe q̄d̄ eripe nulla fortūe eq̄
tas poſſit. tāq̄ dicat. Nō abſti-
nencia tūc ſūma v̓tus eſt qn̄ q̄s
abſtinet et abſtinēdo delectaē
Vn̄. Gāfred. in poeta. Cū te re
ficis dapib᷒ non ſis ita plenus
vt nichil appoī q̄at. Et ſubdit
non q̄ntū poſſis. ſed q̄ntū ꝑit
Et. magiſter. Sexto. Vis ne ī-
quit coronaī vis delicijs ſatu-
rari. Jſtud tibi ꝑſto dictū bre-
ue ſobrius eſto. Nā qui ſobri-
us non ē ſed pocius edax. bru-
tis ꝯpatur et ſic quidē corpore
non mēte paſcit. Vn̄. Ouidius
li. i. de arte amādi. Certa nob̄
daē mēſura bibēdi. Officium
ꝑſtant mēs manuſqꝫ ſuū ſeue
ra ſobrietatē in ſe amare habet
in alijs qui petit et querit. Pe
tūt eñ oīs patres filios ſuos
fore ſobrios et vxores abſtinē
Nunq̄d in vita tenui ꝯtentari
debent ex quo eam deſiderant
hijs quos amant. Nā pari-
des helenā rapuit ſpecioſiſſimā
Sed eā odio habuiſſet ſi aui-
de ꝯmedētem ꝑſpexiſſet quia
ſcꝫ oīs ſobrietatē in ſuis vxori-
bus petunt. Vn̄ Ouidius li. iij.
de arte amandi. Cape cibos di
gitis eſt quidā geſtus amandi
Priamides helenam auide ſic
ſpectat edētem. Oderit ⁊ dicat
ſtulta rapina mea eſt. Verūptū
vt frequencius gula impatur
multis ebrietatiqꝫ plurimi in-
tendunt Quibus nulla dies le
ta videtur in qua non crapulā
tur Vtinā attēderēt illud. Ti-
bullij libro ij. Mixtaqꝫ ſecura
ſobriaqꝫ limpha meo. Et. luca
nus. Diſcite quā paruo liceat
producere vitam. Et quantum
natura petit non exigit egros
quia ſcilicet edendum eſt citra
ſaturitatē Et ſignanter ſi quis
fuerit eger ſcilicet vicijs aliq̄-
bus deditus. Quinymo eciam
viris ſtudioſis vita ſobria max
ime ꝯpetit. Vnde. Ennodius li
bertas ſemper ſtudijs reſeratur
honeſtis. Nulla fides letis in-
tegra nec dubijs. Amplector ſanc
tos que dant bona ſemina frō
des. Poſt culpas anime ſunt
holocauſta dei.

De ebrietate. Capi
tulū. Vndecimum.

Ebrietas mētem ebetat
ſecreta reuelat. geſtus
deturpat. Eloquiū ſcādaliſat

Nunc leticiã ineptã. nunc lites generat. corporis vires extenuat. eadẽ iubet. bene agere prohibꝫ. requiem impedit. ſenſũ alienat. obliuionẽ inducit. libidinem mouet. et nauſeam prouocat. viſũ minuit. mẽbrorũ tremorem cauſat. et ab omni virtute hominem deſtituit ſi precipue cõtinuata fuerit. Unde Galtherus in alexãdreydos libro primo. fũ racionis. vile ſepulchrũ ebrietas. Ob hoc. ouidius li. pmo de arte amandi. Uina parãt aĩos faciuntqꝫ coloribꝫ aptos. Tũc veniũt riſus tũc pauper cornua ſumit. Tũc dolor et cure rugaqꝫ frontis abit. quia ſcꝫ ebrietas ſepius colorẽ et venuſtatẽ extrãieã oſtendit. et lubricitatis deuia querit. Et ſubdit. Iurgia pcipue vino cauſata caueto. Et nimiũ faciles ad fera bella manus. Ideo. Ouidius li. ij. Qui canit arte canat Qui bibit arte bibat. Quia teſte eodẽ. ouidio li. ij. de remedijs. Uina parãt aĩmos veneri ſi plurima ſumis. Ut ſtupeant multos corda ſepulta mero. Hijs etenĩ vbis patet dãpna que p ebrietatẽ generãtur. Un. Senẽ. ad luciliũ ep. lxxxiij. Nichil aliud eſt ebrietas qꝫ voluntaria inſania omẽ viciũ incẽdit et detegit. Verecundiam remouet verba dubia. oculos incertos greſſum errantẽ. vertiginem capitis et cetera huiuſmodi cauſat. Nam ebrij ſero omnia quiuis promittũt ſꝫ mane obliuioni tradunt. Unde. Marcialis coquus. Omnia promittis cũ tota nocte bibiſti. Non faciũt quemqꝫ pocula noſtra reũ. Si enim p ebrietatẽ cõmoditas reſultaret ſi vini repletio corporis validitatẽ augeret ebrietas fortaſſis excuſacionẽ haberet. Ipſa tamẽ oĩa incomoda infert Nulliuſqꝫ ſpeciẽ honeſtatis habet Unde. Seneca libro primo de naturalibus queſtionibus. Iubes inquit me cum luxuria litigare cotidianum iſtud et ſine effectu iurgium eſt litigemus tñ. Et ſubdit. Ubi inquit eſt ebrietas cõtinua ibi corpus incaleſcit. Nec ebrioſus ſitim extinguit. Eius enim ſitis non naturalis ſed febris eſt. Et corpus eius luxuria coquit. Hij ergo quanto plus ſaciari putant tanto magis pocula peroptant quia effrenatus ẽ appetitus eorum et ſecluſus ab omni iugo racionis cum quibus eciam litigare turpiloquium eſt. Ex quo racio minime dominatꝰ eis. Unde in prouerbijs ſapiencium dicitur. Quis abſentem ledit qui cum ebrio litigat. Nam qui ebrius eſt et licet ſit corpore preſens non tamen adeſt mente qa vſu racionis caret eiuſqꝫ mẽs abſens eſt nec litiganti adeſt

Si igiẗ ſtultũ eſt litigare cum abſente q̄d igiꝰ cũ ebrioſo petis. Ipſius eñ non ſunt ſermones q̄s profert ſed crapula ſuo ve-neno fauces et ligwã deturpãs. inexecrabilia verba ſepius pro-rũpit et leticiã q̄ndã ſtultã va-nam et loquacẽ gignit. Unde Simachus in epiſtol. leticia res loquax eſt atq; oſtẽtatrix ſui. Nam ebrioſi cũ ſuis crapu-lis letificati fuerint iactancias emittũt laudibꝰ ꝓpriis intẽdũt et q̂cq̂t ꝓferũt ſtulticiã inuũt plurimoſq; ſapiẽtes ad ignoĩã: ebrietas deduxit

De vicio gule Capitulum duodecimum

Gula ſupfluitas ẽ. Dĩne aũt ſupfluũ ẽſcarũ ali-as eñ corpori nocet Gu-la eñ ſua voluptate aĩm allicit ad ꝑua et more ſerpẽtino occulta ſua venena diffũdit. Iux̄ illud virgilij ĩ bucolicis Trahit ſua quẽq; voluptas. Et ſequiꝰ Qui legitis flores et hum̄i naſcẽcia fraga. Fugite o pueri hic latet anguis in herba. Quia ſcz in vi-ta delicata ⁊ guloſa vicia latitãt Nempe in q̄ndi ↄmeſſacõe ce-leia creſcũt et caro rebellionis ſumit audaciã. Unde petrus ri-ga. Spiritus ad corpus victus ab hoſte redit. Uirtutes anime ſic princeps deſtruit armis Et ſubdit ad propoſitũ. Cui parat arma cocis dans renouanſq;

cibos. Nam neq; quis pote-rit virtutum tangere culmẽ Si dominetur eis ventris iniquus amor. Uerumptamen mundi ſe-quaces gule ſtudio tantũmodo vacant et cõuiuiorum adinuen-ciones excogitant. ciboruq; va-rietatẽ ſtudent et ferculorũ ha-bundãcijs glorIantur. Hec au-tem omĩa dyogenes phus ſpre-uiſſe legitur. Narrante Valerio li. iiij. Heu quid tibi ſi ventre repleto pigritare incipias. Si enim commedere gloria tua eſt. Cur igitur tantum commediſti. vt tibi deſit gloria tua cum ede-re amplius non poſſis. Sicuta commeſſacio turpis gloria eſt. Uerumptamen qui in ea glori-antur ſua guloſitate ea priuan-tur. Si enim ſobrietatem non diligis eo ꝙ virtus ſit ſaltem ſis ſobrius vt commedere petas et edendo delectaris. Nam abſ-q; deſiderio manducare nulla complacencia eſt. Diſcant igiẗ commeſſatores euitare gulã vt eorum gloria licet inepta non perdatur vtinam tamen abſti-nerent non commeſſandi ſed pe-nitendi cauſa propter deum. Il-lud enim quod ſine merito face-rent in deum referendo ſibi pro-ficerent et fortaſſis illud onus abſtinendo non inuenirẽt q̄d in ↄmeſſando reportãt Unõ tullius ĩ rethoica ij. Cõmedẽ inq̄t opꝫ vt viuas nõ viuẽ vt cõmedas.

Sed ꝓchdoloꝛ teſte. Seneca
li. ſeptimo de naturalibꝫ q̄ſtioī
bꝫ. Homines inquit nō ſūt ad
popinā dentibꝫ et ventre ore cō
tenti ſed eciam ocul' guloſi ſūt
Et idem. Seneca ad luciliū ep̄
lx. Thaurus inquit paucifſi-
moꝝ iugeꝝ paſcuo impletur et
vna ſilua pluribꝫ elephantibꝫ
ſufficit. Homo vero aterra paſ
cit̄ et mari verūptamē nō fames
ventris hoc facit ſed ambicio
Si eīn regularet quis uitā ſuā
delectabiliter modico cibo cōtē
taret̄. Ciboꝝ enim varietas et
delicacitas ſepius opinione po
cius quam ītplecōe credit̄ Nā
plurimi cibos magnis ſūptibꝫ
ſibi iubent ꝑparari quibꝫ tamē
accidit ut eos poſtponāt ferculꝭ
cottidianis quibꝫ uti ſoliti fue
rūt. Vn̄ quītilianus li. octauo
In grandibꝫ cenis hoc ſepe no
bis accidit vt cū optimis ſaci
ati ſumus varietas tn̄ epulio-
ribꝫ q̄nq; grāta nobꝭ eſt. Itaq;
edacitas non neceſſitate aut
bonitate ſed voluptate fert̄. Vn̄
lucanus O ꝓdiga rerum luxu-
ries nūq̄ꝫ ꝑuo cōtenta paſtu
Ambiciosa fames et lauta glo
ria mēſe Diſcite q̄ꝫ ꝑuo paſtu
liceat ꝓducere vitā. Et ennodi
us. Tubera ꝑdices grus ītur
ethnius non explēt uteꝝ coꝛ-
pa mille tuum quaſi diceret ꝙ
guloſi ſaciari non poſſūt cū tn̄
ṗātet hūānus modicus exiſtat

Ideo marcial' coqūs. liber nō
poteſt eſſe guloſus et guloſus
eſſe libꝫ eris cenare foꝛis ſi max
ime velis vegetanam ſi demet
vna ſitim. Que v̄ba nil aliud
ſonāt niſi ꝙ vir guloſus ſuus
eſt et ſubiectus caſtrimargie et
auiditati q̄ ſepius ꝓuenit ex cō
uiuijs foꝛinſecis q̄bꝫ omīs re-
gula violat̄. Ob hāc eīn cām
legimus auguſtinū extra do-
mū ꝓpriam cōuiuari noluiſſe.
Nā teſte petronio. Inge nioſa
gula eſt. debet igi' cōtētari hō
id ſūmere qd̄ pro uita ſatis eſt
Vn̄ bernhardus ſiluester. i mi
crocoſmo. Effluit occiduo coꝛ
pe totus homo Sic tibi defici
ens ꝑegrinus indig; eſcis. Su
dat in hoc vitam demichi atq;
dies. Quia ſc; trāſit homo vi-
tā dieſq; ſuos cū tibi moꝛtali
quo uti habeat. Magna igit̄
in eptitudo eſt cū epicuris in cō
meſſacōe gloriā cōſtituere qua
oē bonū coꝛpis et aīe ētardat̄

De penitēcia nō differēda
Capitulum. xiij

Penitēcia medicina eſt
aīe ī remediū pctōꝝ. q̄ꝫ
ſgue ē igi' infirmo me-
dicinā expectare tā onerosa; et
magis eſt ſapiēti aut eſſe de-
bet pniā de delictis ꝑ pigricia
vii. Sen̄ li. de moꝛibꝫ. Mul
tos īqt vitā differētes moꝛs ine
ta preuenit. Omnis itaq; di-
es velut vltimus oꝛdinandus

Itaqꝫ nulla dilacio faciēda eſt
Et idem. ſen̄. ep̄. i. ad lucillum
Quicqd etatis inquit retro ē
mors eſt. Stultū igit̄ eſt differ
re illud qd̄ te poſtmodū facē neſ
cis Et. ep̄. lxxi. Id agamus vt
oīne tēpus nr̄m ſit qd̄ non erit
niſi ꝑus noſtꝝ eſſe cepimus Et
li. v. de bn̄ficijs. Quis extremo
die audeat dicē vixi. Et quē de
derat curſū fortuā ꝑegi Hoc eīn
dicere non poſſūt q̄ penitē diffe
rūt. q bn̄ agere ꝓcraſtināt. ta//
les eīn non viuūt ſꝫ languent
Vicia teſte. Ouidio li. de ꝑōto
Nā genius eſt mortis male vi
uere. O igit̄ ꝙ repꝛmenda eoꝝ
ſtulticia q̄ de die in diem ſe vic
turos putat inſipiētibuſqꝫ de//
lectacōnibꝰ totā vitā abſqꝫ me
ritis terminant. Quibꝰ marcial
coquus. Cras te victurꝝ cras di//
cis poſtume ſemꝑ. Dic m̄ cras
iſtud poſtume qn̄ venit. Et ſub
dit. Quā lōge cras iſtud vbi ē
aut vn̄ petendū Nūquid aput
parthos armenoſqꝫ latꝫ. Cras
iſtud q̄nti dic m̄ poſſit emi. Et
ꝯcludit. Nō eſt crede m̄ ſapiē
tis dicē viuā. Hec tn̄ m ſipien
cia hoīnum eſt ꝙ in ſpe tranſe
ant dieſqꝫ ſuos et vſqꝫ ad diē
ſenectutis abſqꝫ bonis operibus
ꝑuenīūt. Vn̄ Sen̄. ep̄. xiij. ad
lucillū. Quid turpius ꝙ ſenex
viuere inſipiens. Et. ep̄. xxiij.
Quidā tūc viuere incipiāt qn̄
deſinendū ē. Et. ep̄. lxi. Ante ſe

nectutem curaui vt bene viuerē
vt in illa bene moriar. Se vero
ꝑcedētes hoc faciunt quia diē
abſqꝫ bōno oꝑe aut penitencia
abire non ꝑmittūnt qd̄ facere
ſtulti negligunt. Vn̄. Poſſido
nius. Vnus inquit dies homi//
num eruditorum plus patet ꝙ
inperiti longiſſima tempora. Sꝫ
vnde plurium gignit ſtulti//
cia ita eciam vt in non certo tē
pore cōfidant. Hoc enim ideo
accidit quia vel tamꝙ bruta ſi
nē mortis ꝯſideratione viuunt
Aut vitam futuram non ſperāt
Aut deum iudicem nō credūt
vel peccata ſua grauia non pu//
tant. vel ꝓpter ſpem diuine mi
ſericordie penitere nō curāt qd̄
tn̄ gentiles plurimi feciſſe legū
tur. Vnd. Sen̄. ad lucillū ep̄.
xxviij. Iniciū inq̄t ſalutis eſt
noticia peccati. Nā q peccare ſe
neſcit. corrigi non vult. Ideo
q̄ntū potes teipm̄ argue ſcꝫ ꝑ pe
nitēciaꝫ. Quia teſte eodē ſen̄.
in agamenonē. Quē penitet pec//
caſſe pene innocens eſt Vnde in
libro de moribꝰ Alteri ſemꝑ ig
noſcito tibiipi numꝙ. Quia
ſcilicet vnuſquiſqꝫ pro delicto
ſemꝑ penitere habet. Illum au//
tem penitet cui verecūdia delic//
ti adeſt. Vnde. Socrates. Pec
catum geminat quod non eſt
pudibūdū. Ideo ouidius in e
piſtol' Canbui gemioſqꝫ pudore
deiecit ocellos Hic ſatis iracīa

ſigna factis erit. Et. iſ. de teſti
bus. Heu m̄ aut vidi aut noxia
lum̄a feci. Hijs verb᷒ apte ↄclu
dit gentiles ꝑ ſuis delictis pe-
nituiſſe. pecamplius igit᷑ genus
xp̄iana ꝑ ciminibꝫ penitē tenet
cū ſit ex gracia obligacior. ī le
ge celſior. in ſpe pocior. in vocaciō
ne ſpecialior. Aſſit igitur ꝑ ſcele
ribꝫ penitēcia vt ſm̄ dilacōe eua
neſcāt. Vn̄. Sedulius. li. i. Cul
pa fugit cedūt lacrimis delicta
fuſis. Et ꝓſper li. epig. Cōuer
ti namqꝫ ad dominum certiſſima
vita eſt. et pacē offenſi q̄rere ſo
la ſalus Qui terret parcit qui
pcutit ipe medetur ſcꝫ p penitēciā

De liberalitate. Capitu-
lum. xiiij.

Liberalitas vēdicat amo
rem et hoīnes ad mag
nos ꝓmouet honores
Vn̄. liberalitatē deſcribit. Didi
mus ad alexādrū. liberalitas ē
rei ↄmunicacō neſciens paci diſ-
pendiū cum in alterꝫ participa
ta trāſfundit᷑. Et ſicut ex vna
face ſi plurima lumina accēdas
et nullū dampnū ſequit᷑. ſic
nec liberalitatis bn̄ficiū incomo-
dum infert. Dicente. Boecio
ij de conſolacione. Diuicie inq̄t
magis effundēdo q̄ͣ coaceruan
do nitent. Tūc enim p̄ciosa ē
pecunia cum tranſlata in alios
largiendi vſu deſinit poſſideri
Auaricia ſemp odioſos. caros
largitas facit. Vnde. Caſſiodo-
rus epiſtola xiiij. Libent᷑ inq̄t
omnibus p̄beamus aſſenſū quo
ciens eſt vox iuſta poſcencium
Nec decet eſſe difficile benefi
cium qd̄ non patitur largitate
detrimentum. Hij tamen libera
les putandi non ſunt quoꝝ lar
gitas. et vt melius dicam expē
ſa immoderata eſt et ſua prodi-
galitate aut ſit cum reciproca
vtilitate. Vnde. Seneca libro
primo de beneficijs. Commen-
dat beneficicium non ex quan
titate muneris ſ; ex voluntate
Beneficiun inquit. Eſt beniuo
la actio ſpontanea atqꝫ gaudi
oſa. Nec refert quid detur ſed
qua mente. Et ſubdit magis
inquit nos obligat qui parua
dedit magifice et libent᷑ q̄ͣ qui
dādo ſe accepturꝰ putauit inuē-
ta ſui occaſione. Vn̄. Varro in
ſuis ſentēcijs Ex aīo dātis cēſe
tur munus magnū. Et in ꝓu.
ſapiēcium dr̄. Qd̄ bis gratū eſt
qd̄ opus eſt. quia ſcꝫ muneris
cirumſtācia bō eſt qn̄ q̄ dat īdi
gēciā ↄſpicit recipiētis Hijs e
tenī documētis clare apparꝫ bn̄e
ficia eo fieri laudabiliora q̄ſi
ūt diſcrecius aīoqꝫ melior Vn̄
Matheus ī li. de thobia. Affec
tus p̄it effectū non aſpice q̄n-
tum Sꝫ fluat ex q̄nta ſedulita
te datū. verus aīcus dātis in af
fectu nō in dacōe patꝫ Da cito
da q̄tis gratū ne gr̄a ſiat. Ve-
nal᷑ ꝓdigus menſuram excedit

largus. Honori ſeruit fructifi
cat parcus. auarus eget. Eſt an-
cilla ſimplex elemoſina mor-
tis antidotũ venie porta ſalutis
iter. liberat a mortis laqis ele-
moſina ſordes. abluit actoĩ dul
ce porat opus. Vitã ꝑpetuat vẽ
turꝫ preſtat honorẽ. Unde mar-
cial' cocus. Grande ſui p̃ciu m
muneris actor habꝫ. Quas de
deris ſolas ſemꝑ habebis opes
Erubeſcant igi' auari ſua lar-
giri timentes. Nã terrena poſ-
ſeſſio ſolũ comodata eſt ꝙ diſ
tribuere recuſant imꝑante do-
mino cuius eſt. Vult eĩ deus
ut pauꝑ non egeat hijs q̃ in
tua poteſtate poſita ſũt verũtñ
diſtributõ ſapiẽt̃ et caute fa
cienda eſt. Nam iuſte et meri
to largienda eſt facultas ſue ne
ceſſitati ſuccurrendo. Itaqꝫ con
ſiderare opꝫt perſonam tem-
pus facultatẽ obſequia impen-
ſa et huiuſmoĩ q̃ liberalitatẽ con
cernũt. Unde tullius li. p̃o de
officijs liberalitate inq̃t et bñ
ficio nichil eſt nature hominis
accomodatius. ſed hec mltas
debꝫ habere cautões. Videndũ
eſt eĩ p̃mũ ne obſit vel illi cui
datur beneficiũ vel alteri. Sũt
eĩ multi cupidi ſplendoris et
glorie qui alijs eripiũt ꝙ alijs
largiuntur. Et ſic alijs nocent
ut in alios liberales exiſtant.
Nos autem ea liberalitate utã
mur q̃ amicis proſit et nemini

obſit. Deinde attendamus ne
maior ſit liberalitas ꝙ̃ facultas
et tandẽ pro dignitate cuiqꝫ t̃
buatur ꝙ eſt fundamẽtũ iuſ-
ticie. Nichil eĩ liberale eſt ꝙ
nõ eſt iuſtũ deinde ſpectandi
ſũt mores eius in quẽ bñficiũ
confertur et animus eius circa
nos et cõĩtas ac ſocietas vite
et adiũcas utilitates officia p̃-
us collata hec tullius. Cõmemo
remus tamen temporis huius
largicões. Rapiunt enim prin
cipantes laborantibus vt diſ-
tribuant pigritantibus nec
cernunt perſone qualitatem
ſed ꝓpriã utilitatẽ eaqꝫ ſepius
p̃bẽt que dare illicitũ eſt. Nõ
tñ eſt liberalitas iniuſtũ mu-
nus conferre. Vñ. Seneca li.
de bñficijs. Nociua inq̃t ipe-
trãtibus non dare ſed negare
beneficiũ eſtimamus. Nam
ẽpiſſimum dampni genus eſt
incõſulta donatio grauiuſqꝫ eſt
bñficiũ male dediſſe. ideo Ca
tho. Cui des videto. Et macro-
bius in li. ſat' naliũ. Beneficiũ
dãdo accepit q̃ dãdo digno dẽ
dit. Itaqꝫ conſulte et prouide
largiẽda ſũt bona collata nob
Nũc autẽ cõtigere videmus
ꝙ ſolis diuitibꝰ munera danẽ
nec dãt diuites egẽtibꝰ ſꝫ pau
ꝑes diuitibꝰ p̃bẽt iuxta illud
therẽcij in formiõe. Quã iniqꝫ
cõꝑatũ ẽ vt hij q̃ minus habẽt
ſemper dicioribus addunt.

Et marcialis coquus. Dantur opes nullis nūc niſi diuitibꝰ.

De beneficō cito et gratuite dando Capitulum quuidecimū

BEneficium eo gracius ꝙ cicius et ſine ſpe mercedis tribuitur. Unde Seneca libro ſecūdo de bñficijs Ingratū eſt beneficiū quod diu inter manus dantis heſit. Grauiſſimis inquit vitiis nulla res carior cōſtat ꝙ que p̄cibꝰ empta eſt. Moleſtū eſt eīm verbum et onerosū demiſſo vultu dicere Rogo itaqꝫ maioris gracie munus eſt quo minus diu p̄ſedit Ab antigone eīm Tinitus pecijt talentū Et reſpōdit Antigonus plus eſſe ꝙ timitus petere dēet Repulſus igit̄ pecijt denarium et reſpōdit antigonus. minus eſſe ꝙ regē deceret dare. Turpiſſima certe huius cauillacō inuenit quomodo neutrū daret in denatio regem. in talento timitum reſpexit cum poſſet denariū tāꝙ timito dare et talentū tāꝙ rex Nichil autē tā exiguū eſt quod non honeſte regis humanitas tribuat. Ex quibꝰ apparet ꝙ vir liberalis dilacōnis occaſionē querē non debet. ſed preſto id cōmunicare ꝙd decens contcernit. nec tam̄ dandi tāta debet eſſe velocitas vt incōſulta ſiat donacio. ſed deliberacōe prehabita ſi munus hanc exigat munus dandum cito et hylariter debet īpendi. Unde Seneca libro primo de beneficijs eos reprehendit qui difficulter et diſplicenter dant aut qui fatigati diſtribuunt aut qui īcōſulte inpendunt. Unde ſic Auguſtinus inquit. Aut denum diſtulit. aut timide negauit. aut promiſit. ſed difficulter ⁊ ſuperductis ſuperalijs. aut ſuperbia abiecit. aut fatigatus dedit Hijs enim modis munera non libere inpendunt̄ nec tam̄ deliberacio reprobāda eſt. Quia qui ſtulte aliq̄d prebꝫ laudare non meretur. Et qui inuite prebet gracias habere non debet Unde Varro in ſuis ſentencijs. Ficte refert graciam inuite danti ꝙ vix datum eſt ne putes beneficium ſed predam. Semel dedit qui rogatus bis qui nō Extorquere autem eſt plus ꝙ ſemel rogare. Unde Ennodius Argumētū eſt nil merētis rogaē dici Et in prouerbijs ſapientū dici̊ Beneficium vero bis dat qui celeriter dat. Et Catho Quod preſtare potes ne bis ꝓmiſeris villi. Plurimos tam̄ nouimus quibꝰ mos eſt plurima p̄mittere modica dare. Et ſi quid dederīt hoc faſtidio aut prepudere aut ꝓſperato ſuīcō vel ūice de in quibꝰ nulla liberalitas eſt

Quia nil dant ſponte abſqȝ
reciproco munere et ſi quid de
derint id inproperant et hoīes
ipſis ſeruos fieri ſuadent. Verū
tamen teſte Seneca libro ſecū
do de beneficijs. Taceat qui
beneficium dedit. narret qui
accepit. Et li. ij. Qui dat bene
ficium deum ymitatur. qui autē
recipit feneratoꝛ eſt. Et Therē
cius in andria. Frequens cōme
moracio beneficij exprobracio
eius eſt. Unde Tulius libro de
amicicia. Meminiſſe inquit de
bet beneficiorū ipſe inquem col
lata ſunt non cōmemorare q̄bꝫ
contulit. Et in prouerbijs ſapi
entium dicitur Beneficiū qui ſe
dediſſe dicit petit Unde Stoyci
Beneficium dixerūt a collatorē
non debere predicari. ꝓut nar
rat Seneca libro vij. de benefi
cijs Et marcial' coquus. Que
michi preſtiteris in euum ſemp
qȝ tenebo. Crede michi quāuis
ingencia poſtume dones. Aucto
ris tamen pereunt dona garru
litate ſui. O quot ſunt qui tm̄
diſtribuere non vellent niſi fa
mam vel cōmoditatē ex inde ſe
habituros ſperarēt. Jactancijs
quoqȝ timeſcunt et in omni cō
uiuio que dedere et que recipe
re non referunt et ſi que de
derint hoc ideo faciunt vt alti
bus et reuerencijs reuerēt. Ho
rum enim munera beneficia nō
ſunt quia non alteri ſed ſibi ꝓ
deſſe querunt. verūptamē benefi
ciū gratuitū eſſe dꝫ ſiue reciproce
vtilitatis Unde. Seneca li. ij
de beneficijs. Hec beneficij in
ter duos lex eſt. Alter enim ob
liuiſci ſtatī debet et alter me
mor eſſe accepti Et ſubdit De
trahēda ē īanis iactacō res q̄ꝫ
loquentē nob' tacentibus. Nā
teſte varrone in ſuis ſentēcijs
Turpiſſimū eſt in datis ſpera
re Et in ꝓu. ſapiētū di' Quod
pulcherrimū eſt oīa p̄ſtare mich
il exigendo Actēdere michi loīus
habēt bn̄ficia qui p̄bent non ſo
lum vt comodum ex dato non
ſperent ſed eciam vt bonus ſit
ipſe cui bn̄ficiū impendūt. quia
teſte Sen̄. li. v. de beneficijs
Nullus malo bn̄ficiū dare pōt
quia quicq̄t ad illū puenit pra
uo vſu corrūpitē. Et quicq̄t illi
cōmiſeris id onus ſuū ꝯ miſeriā
facit Queciīqȝ enī illis cōtigūt
ī ſuā naturā vertūt Jdeo tullius
li. iij. de offi. Jn bn̄ficijs inq̄t
collādis mores hoīm nō fortūa
ſeq̄ honeſta racō eſt. Actēdat iꝰ
bn̄ficij collatoꝛ pſonē qualitatē
nullāqȝ exigat cōmoditatē. xvi.
¶ De bn̄ficijs cognoſcēdis C.
Sicut illiberalis eſt qui
ſub ſpe mercedis mu
nerā prebet ſic ingratus
nulloqȝ beneficiō dignus eſt q̄
ſuſceptū non recognoſcit bene
ficium. Plurium enim ingra
titudo munera dare prohibet.

et hominū illiberalitatē excecā-
cōe carere iubet. vñ in. pū. ſapi-
entū dicitur. Nō ingtus vnus
omnibꝫ miſeris nocet. Breuꝭ ta
bñficiorū memoria fragilis eſt
Et. Sen̄ ad lucillū. Nullū in-
quit maius malū habet cupi-
ditas q̄ꝫ q̄ꝫ ingta eſt obliuionē
acceptoꝝ habet. Vez q̄ꝫ multi
munera p̄bentes ingtos eos fa-
ciūt q̄bus dant eo q̄ꝫ in ipſis
diffidunt et ſe pdidiſſe qḋ de-
derunt dicunt. Juxͣ illud. Se-
nece. li. i. de bñficijs. Multos
quidē ingratos expimur ſꝫ plu
res facimus. Ipſe autē perdet
beneficia q̄ ſe perdidiſſe cito cre
didit. Nichilominus tamē tur-
piſſimū eſt ingtitudīs vicium
menteq̄ꝫ moleſtat ingratā Jux
ta illud. Senece lxxxi. ad lucil
lum. Coquet inq̄t ſe ingratus
et macerat et odit que accepit
quia redditurus eſt. bñficia ex
tenuat ⁊ iniurias dilatat ⁊ au
get. Verūptamē ſapiēs benefici
um ɔmendat et qui gratus eſt
aſſidua ɔmemoracōe delectat
Qui eciā beneficiū dedit ex in
gratitudine prudēs ſi fuerat n̄ō
anxiat. Ingratitudines nulli
imputant niſi fortune et benig
ne interpretando ſuffert nec mu
tat animum ſuū in abuſus be-
ne meritos. Sed proch dolor
plurim ingtitudo hꝰ patrauit ex
cidiū vt bñfactoꝝ primo videat
pl'ibꝫ piculū. Nā bñficia q̄ ſuſ

ceperūt frequent' ſolēt eos fugē
a q̄bus acceperūt p̄ pudore quē
gignit ſupbia ingratitudīs ma
ter. Alij vero vno ſuſcepto bene
ficio ad aliud mox abſq̄ꝫ rubore
currūt et beneficia munificencium
in faſtidiū vertūt. Alij vero bñ
ficium cū ſuſceperīt ſupbie ɔfe-
renciū aſcribunt. Illoſq̄ꝫ infa-
mant a quibꝫ receperūt. Affir-
mantes ex muneribꝫ non niſi
gloriā querere ⁊ faſtum Alij ve
ro qui ſuſcipiunt beneficia indi
gencie ɔferencium attribuūt
nam penes ſe dicunt Ideo is de
dit quia me eget vl' indigebit
Nouit enim me in aliquo ſibi
proficere poſſe aut mee familie
ſpectat obſequium Dicunt eciā
plures beneficia ɔferri fraudis
ſue ſub pretextu. Dicunt enim
dona ideo ipſis fieri vt ſubri-
piatur vxor ſi pulcra vt filia ca
piatur ancilla ſeducatur. et fa
mulus ſubtrahatur vel vt fami
liaritate ſecretum aliqḋ eliciat
Hijs eni̅ modis plurimi benefi
cia que eciā gratis dant in ve-
nenum et obprobrium mutāt
Itaq̄ꝫ munificenciam plurim
retardant. Rurſus alij dona cū
acceperint minime recognoſcūt
Sꝫ qḋ mutuo receperūt dari ſibi
ɔtēdūt reſtitueq̄ꝫ recuſāt Ideo
Sen̄. li. i. de bñficijs Docendi ſūt
inquit qui libenter recipiunt
reddē vt eos quibus obligati
ſunt re aīoq̄ꝫ nō tantū equare

ꝫ eciā vincē · Verūptamē teſte
eodē · Señ li · iiij · de beneficijs
Quidā inqt cum aliqd̄ ſuſcepe
rūt nichil ſe habē teſtantur · Alij
vero mutuū ſuſceptum mox re-
mittūt ne videantur debitores
fieri · ſed q̄ nimis cito ſoluē cu-
pit inuitus debz · et qui inuitus
debet ingr̄tus eſt · Nō ita intelli
gas q̄a inuite debē ſepius q̄dā
ſupbia eſt humilis aūt hōis ob
igari non debet vereri · Et q̄dā
ingr̄titudo eſt mutuo aliqd̄ cape
abſqꝫ vſu illius ñ cauſa non in
digēcie appareat qua apparēte
mutuū fieri non debebat · Sicut
eñ qui cedit vult ſibi mutuū
reddi · ſic eciā ex vſu capto beni
uolenciā ſperat · Ingr̄tus eſt igⁱ
qui non reddit qd̄ accepit · ingr̄
tus eciā qui mutuate rei vſū cō
temſit vterqꝫ eñ fraudat lar-
gitorē · Vñ · Methodorus · Bñfi
cia inqt creſcunt more et tanto
plus ſoluendū eſt q̄nto tardius
Et ſubdit ad ꝓpoſitū Ingr̄tus ē
inqt · qui bñficiū reddit abſqꝫ
vſu · Nā ſepe qd̄ dat̄ exiguum
Nō aūt ſequit̄ ex eo magnū
pulcherimū eſt cū fenore mo-
derato data reddi Vt inqt varro
in ſuis ſentēcijs · Sed quomō
iſta cōuenire poſſunt · Vnus eñ
docet mutuate rei vſū capere ali
us ſuadet cito reddere · Reuera
vſū ſpernē ingr̄titudo et ſupbia
eſt ⁊ cito non reddē facultate ha
bita eciā ingr̄titudo eſt Ille aūt
cito reddit q̄ vſu capto oꝑcio-
nis tpe optimo reſtituit · Qui
vero dedignat̄ vſū accipe auc-
cōniſqꝫ tenē forma · Non dico
ꝙ cito ꝫ nimis cito reddit Nā
qui mutuat non ſolū id ſperat
qd̄ largiⁱ ſibi reſtitui ꝫ beniuo
lenciā · fidē et amorē exinde cap
tare licite intēdit · Abſit tamen
vt qui beneficiū dat munus re
ciprocum expectet · Abſit eciam
qui recipit vt ſoluere ꝯtendat
Dices te fortaſſis accepiſſe qd̄
ſoluere non potes aut reddere
Aut enim te poſſe ſperaſti dum
accepiſti aut non ſi hoc ſperaſ
ti fortuna improuiſa eſt te non
poſſe · Ergo ſpera ꝙ tue fortune
miſerebitur ipſe a quo accepiſti
qui ſi recuſat fortunam pacien
ter patere cuius mos eſt inſta-
bilis eſſe · Si vero te reddere
non poſſe preſciuiſti Cur igitur
accepiſti nam fraudaſti tuum
largitorem · Vñ in ꝓūbijs ſapi
entū dicit̄ · Nō fraus eſt accipe
re qd̄ non poſſis reddere Et ſub
ditur plurima beneficia accipit
qui ſcit reddere · Ideo · Catho
Beneficij accepti memor eſto
Vnde refert · Seneca · Nō rex
archelaus frequenter ſocratē
inuitauit vt ipſum honorare
poſſet · Sed ſocrates renuebat
dicens ſe nolle ab eo beneficia
accipe cū non poſſꝫ pia redde
re · His igiⁱ documētis colligi
tur ꝙ gr̄tus eſt q̄ bñficiū reddit

et qui ſuſcepti beneficij vſū non
reſpuit · Aliud eſt tamen benefi
ciū petere · aliud bñficiū datum
capere · Non decet eñ vt diues
pauperem petat · decēs eſt tamen
vt munus a paupe datū grant
accipiat · iuxta illud Cathonis
Exiguum munus cum dat tibi
paup amicus · Accipito placide
pleneqꝫ laudare memento ·

De ſufficiencia et paup
tate voluntaria C · xvij ·

Ditiſſimus eſt ſufficien
ciam qui habꝫ nec eſt i
digencia niſi ex immo
deſto appetitu · Nam ſtultū eſt
appetere qđ habere non poſſis ·
Si autē habere potes hoc poſſe
tibi ſufficiat Nil autē aliud pe
tūt homines eciaꝫ ſepe ambicioſi
Si eñ ex ſufficiencia aut mo
leſta paupertate bonū aliqđ con
tingeret tunc forte reprehenſibi
les eſſent hij qui diuicias iugi
ter deſiderāt · aut qui rerꝫ modi
citatē habent · ſed hec non niſi
anguſtiā pbent · homoqꝫ cōten
tus p ſufficienciā rebꝰ ex modi
cis fit leuior ⁊ hylarior diuitibꝰ
continuis deſiderijs vacantibꝰ
quoꝝ mens inquieta triſtis et ſo
licita · rebuſqꝫ ſuis p cupiditate
vti non audet ſed hijs aggre
gant quibꝰ poſtremo ſunt in de
riſum · Contentare ergo exigua
domo tua et in pace viuas hijs
vtendo que tibi ſufficere debent
Vnde qntilianus ca · xij · Diuini
le inquit tugurium cū ſufficiēcia
regnum facit · Et Varro in ſuis
ſentencijs · Non eſſemus paupe
res ſi neſciremus quid eſſꝫ pau
ptas · Illi aūt qđ ſit pauptas
neſciunt qui ſuam modicitatē
mediante ſufficiencia pauper
tatem non arbitrantur · Quia
teſte valerio li · iiij · locupletem
facit nō multa poſſidere ſed mo
dica deſiderare · Et Senē · ad lu
cillū ep · pma Non puto paupē
cui quantumcūqꝫ ſupeſt ſatis ē
Et idem ep · ij · Paup eſt non
qui parū habet ſed qui multū
cupit · Quid eñ refert quātū illi
in archa · quantū in horreis ia
ceat · Et ſubdit · Optimus diui
ciarū modus eſt habere qđ ne
ceſſe eſt et proximos habē quod
ſatis eſt · Et idem in ep · ij · Mag
ne inquit diuicie ſunt compoſi
ta paupertas lege nature · Nam
lex nature ſcit quo egeamus ·
petit eñ non eſurire · non alge
re · non ſitire · ſed non eſt neceſ
ſe maria temptare caſtra ſeqꝫ aut
ex fortuna pendere Jdeo planc
tus in aulularia · Sibimet eſſe
ſufficientem primum bonum
eſt · Poſco enim vt attenda
mus veterum ſufficienciā pau
pertatemqꝫ placitam · Nam de
dyogene refert Seneca qꝫ potē
cior erat alexandro oīa poſſidē
te qa plus erat qđ ille nollꝫ ac
cipere qꝫ qꝫ ille poſſet dare · De
dyogene refert valerius li · iiij

ꝙ munera dyonisy tirāni re-
ſpuebat. Nam dyogenes cum
olera lauaret. Ariſtippus ei dix
it. Si inquit dyoniſio adula-
ri velles non ita eſſes. Cui dyo
genes. Et ſi tu ita velles eſſe dy
oniſio non adulares. Unde Je
ronimus contra Jouinianum
de dyogene refert ꝙ duplici
pallio vſus fuit propter frigus
peram ꝓ celario habuit et cla-
uam propter fragilitatem et ſe
nectutem ad membra ſuſten-
tanda ferebat. In dolioqȝ vo-
lubili ſe habere domum iocaba
tur ⁊ iueſtibulis portarum mo
rabatur temporeqȝ frigoris os
dolij vertebat in meridiem et
iuxta motum ſolis voluebat et
cum quendam puerum manu
bibentem vidiſſet tūc ſuum va
ſculum ad terrā proiecit dicēs
Neſciebam inquit ꝙ natura
poculum haberet. Ecce quanta
ſufficiencia et quanta leta pau
pertas. Unde Epycurus. Hone-
ſta inquit res eſt leta paupertas
Jlla vero non eſt paupertas ſi le
ta non eſt ſed miſeria. Si enim
alicui ſua nō vident̄ ampliſſima
licet eciā tocius mundi dn̄us
ſit tamē miſer eſt. Queſo enim
vt ad naturā viuas nunꝙ̄ por-
ro pauper eris. Sed ad opini-
onem ſi vixeris nunꝙ̄ eris di-
ues. Nam exiguum deſiderat
natura opinio immēſū. multiſqȝ
paraſſe diuicias miſeria fuit.

Recenti penes me cōſimiles ſen-
tēcias ſepe reuoluens didici ꝙ
tanto quis eſt infelicior pauperi
or ⁊ miſerior quāto de opibus
obtinendis cupidior. Quoſdā
etenim noui quorū totū ſtudiū
ditari fuit. non quidē per ſuffici
enciam ſed habūdanciam qui-
bus eciā cura nō fuit quo pac
to vel qua fraude facultates ſibi
aggregarēt eorūqȝ ſompnia de
ſolis nummis erant. turpiqȝ cō
queſtu eciā notorio repleri nō
erubeſcebant. qui tamen mple
nitudine deſideriorū ſuoꝝ deceſ
ſerūt et ad mortem dum agoni
ſarent ſollicitudo eorum tota de
ſuis facultatibꝰ erat et fraudis
ex timore lectum fieri petebant
Jn loco plenitudinis ſuoꝝ bono
rum pluribuſqȝ monētibus de
ſalute vt cogitarent audire con
tendebant. Jtaqȝ in ſuis infeli-
ciſſimis deſiderijs vitam eorū
ſic terminabant vtinam felici
ter. O mala cupiditas. O deſi
derium inſaciabile. cur hominē
inuoluis. Non poteſt enim cor
pus niſi modicas veſtes ferre
Paucisqȝ cibis paſcitur venter.
Abcedat igitur infeſta cupidi-
tas ⁊ leta paupertate vitam ma
nuducamus. Dicēte Cathone
Cum te infantem nudum natu
ra creauit. Paupertatis onus
pacienter ferre memento. Ne
nimiū ē fugito pro gaudē me
ſuto Comoda nature nullo tibi

tēpor̄ deſint Si ꝯtentꝰ eo fu
eris q̄d poſtulat vſus. Et Gan
fredus in poetria noua. liber
is eſt vicijs qui nō inſeruit ha
bundans. Cui ſatis ē q̄d habet
pauper eſt qui plus cupit. Vn̄d
Galtherus libro tercio in alex
andreidos. Animū nullius egē
tem non res efficiunt Sed ſuf
ficiencia quāuis ſit modica ſi
ſufficiat nullius egebis Et ma
theus in libro de thobia Non
rerum cumulus ſed ſufficientia
mentis. Dicat ſufficiant pau
cula diues eris

De Auaricia vitāda Ca
pitulum xviij.

Varicia abiſſo cōpat̄
inſaciabili Sicut enim
aquas ſine fine deglu
tit ſic auaro nil ſufficit. Verū
tamen teſte Saluſtio in kathi
linario. auaricia fidem et pro
bitatem. ceteraſq; bonas artes
ſubuertit et p̄ hijs ſuꝑbiam et
crudelitatē. deū negligē omnia
q; venalia habere docuit. Auari
cia pecunie ſtudiū habet. quam
nemo ſapiens amauit vel cōcu
piuit. Hec enim aīmū virilem
effeminat inſaciabilis eſt nec
copia vel modicitate minuitur
Vnde Seū. in declamacōibz li.
iij. Muliebrū viciorū fūdamē
tū eſt auaricia. Vnde Seneca
ad lucillū epiſtola lxxiij. Scel
ta inquit auaricia mortalium
ꝓprietatē diſcerunt nec quicq̄

ſuum eſſe credit qꝫ publicum ē
quia ſemper diffidit. Quāob
rem quintilianus libro octauo
Eque de eſt auaro qꝫ habet ſic
qꝫ non habet Quia teſte boecio
li. ij. de ꝯſolacōe Auaricie michil
ſatis eſt Vnde Tullius li. ij. de
offi. Nullū viciū deterius eſt
auaricia Et li. de ſenec. Quid
inq̄t auaricia ſibi velit nō intel
ligo Quid eīn abſurdius eſſe po
teſt q̄ꝫ quo minus reſtat vie eo
plus viatici querē. Quod faci
ūt aliq̄ ſenes qui tanto ſiunt ſe
niores quātoq; minus ſūt vic
turi tanto ſūt cupidiores Celſet
igit̄ auaricia in aīo tuo. Quia
teſte Tullio in rethorica ij. Aua
ricia eīn omnez hoīez ad quod
uis maleficiū īpellit. Vnde Va
lerius li. ix. Auariciā ſic deſcribit
Auaricia inq̄t eſt lucrorum latēciū
īdagatrix. vorago audiſſima
Cupiditate miſerrima. Hec eīn
plurimos occidi ſuaſit. et ad de
ſperacōez plurimos īduxit Vn̄d
refert Valerius Q̄d cū ſeptimu
lus ꝓpter multitududinē auri
et argenti in mari ſe piturū vi
deret maluit mergi q̄ꝫ ſuas opes
ī mari ꝑiti. hic eīn diuicias nō
poſſedit ſed ab eis poſſeſſus eſt
Auarus nēpe plus q̄ꝫ in deo in
ſuis opibꝫ ꝯfidit. nulliq; ꝓficē
ciat ex hijs que habz. pauperes
odit et diuitibꝫ etiā non aīcat̄
Vnde in ꝓū. ſapi. dicit̄. Auarus
inq̄t nī cū morit̄ michil recte fāt

Nec potes auaro fere peius op
tare q̄in vt diu viuat. Nulli
eñ auarus bonus eſt ſed inopi
peſſimus. negandi cauſa nūq̄ā
auaro deficit. Sapiēti tamen
congruit pecunie imperare non
ſeruire. Nam pecunia non ſaci
at ſed irritat. Unde oratius in
epl'is. Semper auarus eget
ob hoc vſſſicator. Cur homo q̄
cuius es per auariciam ſepeli/
es es. Etiam heres eris q̄ nō
eris heres Quādo ſepultus eris
quicunq; ſepultor es eris. dici
ſepe putes. tu qui ſub marmore
putes. Non hodie ꝗ heri no
uus heres impat eri. Sed ad
hoc homines nō attendūt n̄e
conſiderant diem extremū in q̄
omnia deſerent Unde Galthe/
rus in alexandreidos li. octa/
uo. Quid tibi diuiciis opus
eſt. Et ſubdit Quāto tibi pl'a
paraſti tanto plura petis et ha
bendis acrius ardes Et ouidi
us li p̄mo methamorph. Effodi
untur opes irritamenta maloꝝ
Namq; nocens ferrū ferro no
cencius aurū. Et li. iij. Inopē
me copia fecit. Et li. duodeci/
mo Auarus vix ſpecies ipſe ſu
as animo capit. Et maximia/
nus parcis pena eſt minime
rebus Quas cum poſſideas eſt
violaē nephas. Efficiā cuſtos
rerum magis ipe mearꝝ. Conſ
uans aliis que periere michi Et
ſemp ē tinens nil tenuiſſe puto
Auri cecis amor natiuū vīcit
amorē. Et ouidius li. ij ſīi titu
lo. Querit auarus opes et q̄ laſ
ſauit eundo. Eq̄ra piurio nau
fragus ore bibit Quia ſcꝫ maē
ſepius abſorbꝫ qđ auaī magīs
laboribꝫ coacuāt Vij etenī bō q̄
dā tāta auiditate qñꝫ tā diu cu
ſtodiūt ꝗ pdunē ꝯſūmū' aut
ſaltē deteriorāē paupibꝫq; da
re nolūt ea q̄bꝫ vti nō pñt. de
q̄bꝫ iuuenal' li quinto. Dicit
diuites bona plurima cuſtodi
re q̄ ptermittāt paupibꝫ ero/
gare Ideo ſic ait. Creſcit āor
nūmi q̄ntū pecūia ēſcit Mag
nis pca mal' cuā maioē metuqꝫ
ꝫuāē. Miſa ē magni cuſtodia
ſenſus Nā teſte tul' in rhetori
ca prima Cupiditas eſt genus
omnium libidinum. Et li pro
uerbiorum ſapientum dicitur
Quod cupiditates abicere reg
num eſt vincere Unde valerius
libro ſeptimo inutiliter aliq̄d
cupere et in eo perſeuerāter mo
rari hec dulcedo vicina ē ex vi
cio. Ideo Seneca ad lucillum
ep̄ xxviij. Neqꝫ inquit nemo
nūc idē eſt qui fuit pridie. Nā
quicquid vides currit cū tem/
pore. michilꝫ ſtabile vel ſolidū
eſt et nos tamen ea cupimus
tanq̄ ſint ſemper proſpera no/
bis aut tanq̄ ſimus ea ſemper
habituri. Reuera hec auaricie
cōdicō ē ī egeſtate cape et bōis
aduenictibꝫ p āplius ꝯſiderare

Unde · Tullius li · de paradoxis
Nūquam explet · neqȝ ſaciat
ſitis cupiditatis nec ſolum au
gendi libidine cruciant homi
nes ſed etiam admittendi me
tu · Unū didimus ad alexandrum
Est eñ ferocissima pestis cupi//
ditas q̄ ſolet egenos q̊s capit
efficere Omīs eñ cupidus ege
nus est quia et ſi bona habet
ipis uti non audet · Unde refert
helimādus qȝ in obſidione hāi
balis trecēti preneſtini recluſi
fuerūt · victualibusq; carebant
Cūqȝ int eos auarus quidam
murē cepiſſet · maluit alteri cui
dā ꝓducētis denarijs vendere
q̄m ſue fame ꝓuidere Itaqȝ ipe
auarus cū ſuis ducētis dena//
rijs fame mortuus est ſed emp
tor dei ꝓuideñ vixit Ecce q̄nta
cupiditas q̄ hoīez ita detinuit
vt potius ſeruiret cupiditati q̄m
ꝓpe ſaluti · Unde lucanus li · iij
Ferrū morteqȝ timere auri neſ
cit amor Et vgilius li · iij · Ene
idoꝝ · Quid nō mortalia pecto
ra cogit auri ſacra fames ideo
Catho dilige denariū ſȝ parce
dilige formā · Illi eñ pre dena
riū diligūt qui pro ſola nēcita
te q̄rūt Sed formā illi deſide
rāt qui denarios vendicāt nō
pro neceſſitate ſed pro ſuꝑflua
cupiditate q̄d faciūt diuites iuxͣ
illud petronij Diuites hec mag
na facies erit oīa cōtens Qui
tenet et ſicco cōq̄rit ore famem
Et marcialis cocus · Fortuna
multis dat nimis nulli vero ſa
tis ſignant auaris vn̄ proſper
li · Epigmatū · Nec pax ſollici//
tis nec modus est cupidis · Et
mgr̄ · Seylo · Nō bn̄ dignus
equo cui carior est equus equo
Quod tamen accidit auaris
qui res ultra equū diligūt

De rapina et fraude Capitulum xix

Raptor nil ſuo raptu li
cite conq̄ſtat Quicq̄d
eñ ꝑtextu fraudis ac
q̄rit male poſſidet · Vn̄ · Tull
li · iij de officijs Detrahere ali
q̄d alteri magis est cōtra natu
ra q̄ mors Et philippica ij Ma
le inquit parta male dilabūt
Nempe difficile est ut quis ex
rapina proſperetur Si enim
quis ſuis dieb͛ gaudere vide
atur hijs que rapuit eius tam
proſperitas aut non erit diu//
turna aut in ſuccoribꝫ non du
rabit · iuxta illud : Senece in
epiſtola ad lucillum · Nulli in
quit cui rapina feliciter ceſſit
gaudium rapti durabit in poſ
terum · Nec mirū quia nullū
violentū ꝑpetuum · Rurſus mi
rū est atqȝ diſplicibile nimis
eos videre maiores raptores
q̄bꝫ honoꝝ plenitudo maior col
lata est et qui poſſeſſionibus
amplioribus fruuntur ra//
pere pauperibus ſollicitantur

Quinymmo et raptores a raptoribus rapiũt. Unde planctus in aulularia. Sepe cõdita luporũ fiũt rapine vulpiũ. Itaqȝ vulpes q̃nqȝ lupis rapiunt ea que lupi rapuerũt. Hoc merito contingit ut arte ꝓpua artifex pereat sua. Difforme est tñ virtutis gloriã magnitudine prede minuere. Sed ꝓch dolor diebꝫ istis rape multis non apparet pudibundũ. qm̃ magni latrones latronũ ſũt iudices. Eos qȝ nõ castigãt q̃z preda afferũt eis ſꝫ ſolũ illos iudicãt et rigorose ſentẽciãt q̃z rapine eis nõ ſuffragabãt. Quot eñ regibꝫ et pñcipibꝫ ſeruiũt raptores q̃ pauperꝫ bona nũc ꝓpria autoritate. Nunc ſtolida temeritate tollũt. Q̃nqȝ etẽm õlicta negãt et negare ſi nequeãt ad ſatiſfactionẽ cogi non formidãt q̃a fauorẽ non habent iudiciũ non ſenciũt minas Inferũt et võbera. ſepe oĩs extorſionis vias excogitãt et hoc fortaſſis quia ſuos dñ̃os paria vel maiora facere videt. Unde illud. Ouidii methamorꝫ accidiſſe videtur inquit Uiuitur ex rapto nõ hoſpes ab hoſpite tutus. Et idem Ouidius li pmo ſñ titulo. Fit cito p multas preda petita manus. Utinam qui rapiũt illud attenderet qd ait oratoi li. pº. Auri inquit ceſꝫ amor q̃ pectora noſtra purit. Quo rapit mortale genus q̃ pululat omẽ De radice malum cũ vis uiolẽcius ardet. Stimulãtqȝ rapinis addita lucra famem. Digi raptores attendite ſeculi diuicias trãſitorias fore. Cur igitr̃ in perdicionem animaꝝ veſtrarũ rapitis. Quid enim ꝓdeſt habere qd alterius ẽ ꝑpetuoqȝ obligaĩ aut reſtituere. alias eñ morte mala morit̃ raptor. Verũtamen ꝙ cupiditas mundi homines fere ſingulos predomat Sup̃bia quoqȝ ad rapinam plures inducit quia plures ex faſtu conſueto ſtatum ꝙ nequeunt tenere cupientes cũ ex ſe non habeant aliis rapiũt et malũt ex raptu pompã oſtẽdere ꝙ ĩ ſiplicitate abſqȝ fraude manere. Verũptamen teſte Seneca ad lucillum epiſtola quinta. Magnus ille inquit ẽ qui fictilibus ita vtitũr q̃mo do argento illos tamen non reprobo inquibus honeſtas maior ꝙ ex fictilibꝫ oportet atqȝ ſi condecens facultas preſtet. et ideo ſubdit idem. Seneca. Nec ille inquit minor eſt qui ſicut argento fictilibꝫ utit̃ infirmi aĩ eſt diuicias non poſſe pati lamentandꝫ tamen pompas nimias adiuentas fore quibꝫ rapine occaſio dat̃. eo ꝙ infelicẽ ſe putat qui ſtatibꝫ vicinoꝝ nõ equat̃. Sed teſte Ouidio li. i. de remediis. Decipiunt̃ cultu

gemmis auroq; teguntˀ omīa
Et Marcialˀ coquus. Non niſi
delicijs ↄuenit iſta veſtis Hec
enī v̍ba de veſtib9 p̄ntis ſecu/
li merito intelligi p̄ūt. In quib9
non niſi vanitas ⁊ curioſitas ē
Pro qua curioſitate imitanda
raptores ſūt plurimi vanitate
ſeducti. Si enī regib9 ſufficerēt
honeſtas abſq; pōpoſitate tunc
non exigerent a populo q̄ſtus
Eorū etenī ex actōes rapie ſūt
q̄ a hoc ſolū petere habēt q̄d lici
ta iura ↄcedūt aut ꝙ neceſſita
ti eorūq; honeſtati cōgruit cu/
rioſitate ſublata. Conmemore/
mus enī antiqua q̄dā tēpora de
teſtanda tamen q̄ rediſſe videt̄
Narrat enī Valerius libro ix.
ꝙ Anthiochus rex ſyrie ſeduc
tus ſup̲bia clauos aureos ī eq̄s
vaſaq; argentea in p̲ximis ↄp
auit. Innumerabilibuſq; pom
pis ſuum apparatū ſigmentauit
cui optabilˀ erat p̄da pocius q̄̄
iuſticia. Rurſus plinius libro
xxxiij. de hiſtoia naturali refert
de pōpeya Neronis ↄiuge q̄ ſo
leas ex auro ſuiſq; iumētis fer
ramenta fieri iubebat et carru/
cas ex argento aliaq; plurima
vana pocius q̄̄ ſana ⁊ que abſ
q; rapia rariſſime fiunt. Nūq̄d
principi ſufficere hab; vt hone
ſtē et grādit viuat. Familiares
quoq; p̲ſperos habeat. Nun/
quid diſſolutō eſſet corporis ſi
caput alijs membris victū af/
ferret. Mox enim illā inter bra
mortificarentur quando alimē
to carerent. Sic et in policia
mors eſt quando principis ra/
pia ſubditos in pace viuere nō
p̲mittit. Non ſic etenim didi/
mus fecit. licet bragmānorum
rex eſſet Nempe domorū curio/
ſitatē non req̄rebat. ſed ſpelū/
cis et cauernis cōtētabatˀ. Vn/
de ipſo didimus ad alexandrū
In extrahendis inquit domib9
igne ſaxa nō ſoluimus Nec ad
mixtione pulueris cemēta cōpoī
nius ſed ītelluris ſpelūcis mon
tiūq; latebris habitamus. nul
los ibi ventoꝝ fremitus Nullius
turbidīs tempeſtatem formida
mus. Nam tucius nos defēdit
ab ymbre ſpelūca q̄̄ tegula cu/
ius geminus eſt nobꝫ vſus mā
ſionis dum viuimus et ſepul/
ture dum morimur Si enim ſi
milib9 principes contenti eſſēt
rapine ſtudia non quererent.
ſed pōparū veſtigium rapē p̄mi
tus ſuaſit diebuſq; iſtis non p̄
termiſit. Nam dieb9 iſtis oīa
ſtorta placēt et laxi crines ha/
bent innumerabilia noua noīa
veſtis. Vt inquit petronius Vn
de didimus vbi ſupra. Nullus
inquit nobis precioſus eſt ami
cus. Femineq; noſtre nō ornā/
tur vt placeant ſed velant pu/
dore nec ſciunt in agenda pul
critudine plus affectare q̄̄ na
te ſunt Nam quis poteſt opus

107

nature corrigere qđ cū fuerat ā̄ infructuosum est aut cumino- sum. Sed diebus istis viri pre cipueq; femine vestimentorum nouitatē excogitant et ornamē pre magnitudine atq; sumptuosita te rapinosi fiunt. ā enormi us delictis se exponunt et scelerum suorū ex pretextu pompas ma- nu tenent. Quicq̄d tamen ma li occasione accipiunt et si non raptum salē eum indebite vendi- catum est. Merito igi᷑ sapien- tes veteres tales fastus ꝓhibu- erūt. Vn̄. Symachus in epis tolis. Ubi in puo corpore lon- ga velamina. Jlla eni vestis de center induitur que non trahit puluerem nec in humum dimis sa calcatur. Unde. Ualerius li- bro nono. Quid autē de femi- nis vlterius loquar quaꝝ om̄e studium ab curiositatem et cul tum hortatur. virosq; magnos atq; excellentes a continencia diuerterūt. Hec autem omnia ideo presentibꝫ inserui. q̄a pom- pa et curiositas plurimos pluri masq; facit rapaces.

De fortuna et eius insta bilitate. Capitulum pr.

Fortuna mutabilis est igitur stultus qui in ea confidit. quasi elephas fraudatur in casu arboris. Fre- quencias solent fortune amato res in ea decipi. Vn̄ in ꝓu. sapi encī dici᷑ ꝙ fortuna vitrea est et cum splendet frangitur. Ma le itaq; geritur quicq̄d sub for tune fide ꝯfiditur. Stulti igitur sunt diuites et auari qui spem suam fortune ꝯmiserunt. Nam teste Seneca epistola viij. ad lucillum. Non est tuum quod fortuna facit tuū. bonū qđ dedit auferre potest. q̄si diceret ꝙ om nia fortune munera sunt dubia. Et. Tullius rethorica secūda. Sola inq̄t virtus in sua pote- state est. omnia que p̄ter eam fortune subsūt dominacōni. Er rant igitur qui in rebꝫ ꝓsperis omnes impetus fortune subiecis se putant. Sapientes autē qui cogitāt eciam in temporibꝫ pro speris casus aduersos formidāt tamq̄ꝫ dicant omnia fortune bn̄ ficia suspecta fore. Vn̄ ia. eni for tūe munēa insidie sūt inq̄t sen̄. vbi sup̄. Et si fortuna īmutabil̄ essꝫ ꝙ infelices miseri et q̄z feli ces locupletes essēt. deo eni ser uire nō opterꝫ. Unus naq; suo infortunio desperatus alius sua ꝓsperitate fere beatus essꝫ. Sed voluit deus vt fortuna mutacōi subiaceat vt sicut dici nox et nocti dies succedit. Jta ꝓspere aduersa et aduerse ꝓspera. for tuna succedat ne calamitosus dif fidat et locuples inanit glorie. Vn̄ Julius celsus li. iiij. Fortu- na inq̄t plurimos q̄s bn̄ficijs ornat ad duriorē casū reseruat. Unde Hilbertus de exilio suo.

Nuper etiam locuples multiſ//
qz beatus amicis et ſubdit Heu
michi nulla fides nulla eſt con
ſtancia rebꝫ Jpſe quid ſint
mobilitate docēt. Et recipit a
ſūmo ſūma ruitura gradu Cūc//
ta ideo aucipitis pendēt mo ta
lia caſu. Et ſpondēt ꝓpria mo
bilitate fugā. Quicqd habes
hodie cras te foetaſſe relinquit
aut modo dum loqris deſinet
eſſe tuum. Has alludit foetuna
vices ẽgeſqz ſupbos aut ſeruos
humiles non ſinit eſſe diu Jlla
michi quondā vultu blandita
ſereno Mutauit vultus nubila
fata ſuos. Hijs enī verbis foe//
tune mutabilitas perpēditur vñ
Ouidius iiij triſti. Paſſibꝫ ā//
biguis foetuna volubilẽ errat. ꝑ
manet ĩ nullo certa tenaxqz lo
co. Sed modo leta manꝫ modo
vultus ſummit acerbos. Et idē
ouidius li. de pōto Hec omina
ſūt hominū tenui pēdentia filo
Et ſubito caſu q̄ valuē ruūt. lu
dit in humaīs diua potēcia re//
bꝫ. Et certā preſens vix habet
hora fidem. Et ganfredus ĩ po
etria noua. Nulla fides rerum
ſequitẽ poſt mella venenū. Et
claudit nox atra diem nebuleqz
ſerenū. Turbida fata diem
ducētqz crepuſcula noctē Digi
tur vos auarī hijs teſtimonijs
veſtram perpendite ſpem muta
bilem. Poſco ne domum vento
expoſitā conſtruatis cadet enī
in tempore quo foetaſſis reedi//
ficare non valebitis. Hec nam
qz domus foetuna eſt que leui
ſolet deprimi caſu. Unde Boe//
cius libro primo de cōſolacōe
Quantas rerum lubricas ver
ſat foetuna vices Premit ĩſon
tes debita ſceleris noxia pena
At perūſi reſident celſo maio//
res ſolio ſanctaqz calcant Nā
impios ſublimatos ſepe vide//
mus bonoſqz depreſſos Et idē
Boecius libro ſecundo de con
ſolacōe philo. Oſtendit foetu
nam aduerſam meliorem proſ//
pa Jlla inquit ſcꝫ ꝓſpera ſem
per ſpeciem felicitatis blande
mentitẽ. Hec autē ſcꝫ aduſa ſēp
vna eſt illa fallit hec inſtruit.
Nempe videmus plures p̄ in//
opia fieri ſapientes Jllos aūt
ſtultos et ignaros experimur
quibus ignota eſt foetune ad
uerſitas. Jdeo pluribus opoe
tunum fuit penuriam pati vt
foetune diſtatur mutabilitas
ex cuius ſtulta confidēcia plu
rimi ſeducti ſūt et qui ꝓſperri
ma prius floruere foetuna infe
liciſſime quoqz ceciderūt dicē//
te Boecio libro ſecundo de cō
ſolatu philo. Omnis ĩquit ſub
ita rerum mutacio non ſine
quodam fluxu contigit ani//
morum. Et ſubdit. Jnfeliciſ
ſimum infoetunij genus eſt fu
iſſe felicem. Unde valerius li//
bro ſexto narrat. Quomodo

altipiades duplicē habuit for
tunam · Prima fuit ꝓſpera q̄
diuicias opulentiſſiās et nobi
litatē eximiā habebat · Altera
vero fortuna fuit aduerſa qua
cecidit in plurimis anguſtijs
Fuit eñ exulatus odioſus et
egenus refert inſup de dioniſio
Syracuſano qui cum pene toci⸗
us · Sicilie tirānidem accepiſſz
opibuſqz et exercitibꝰ ſublima
tus fuiſſet tandē nihilominus
ꝓpter inopiam puerulos corin
thioꝝ litteras docuit · Vñ idē
valerius li · x cōcludit · Humane
inquit vite curſus modo aſpe⸗
ro tranquillo modo peragitur
et ſine rōne cōſulitur · Et li · vi
Seneca de naturalibꝰ qōnibꝰ
Neſcit fortuna quieſcere nūc
leta nūc triſtia defert Itaqz in
ꝓſpeis nemo confidat et in ad
uerſis nemo deficiat · Alterne
eñ ſunt vices rerum Ideo Sa
luſtius in catilinario · Fortuna
ſimul cū moribꝰ mutatur O igi
tur ꝙ magna inſipiencia ī for
tuna tam volubili cor ſuū fige⸗
re et ſpem cōſtituere Erubeſcāt
igitᷣ hij qui ſapiētes ſe eſtimāt
et ꝑ talibus volunt haberi Eru
beſcant inſꝑ eo ꝙ cum pluri⸗
mos diuites expti fuerīt corru
iſſe fortuneqz munera inſtabi⸗
lia fore nichilominus toto co⸗
natu pecunias inepraſqz diui⸗
cias congregare ſollicitantᷣ qui
bus ita adherent ut deum et ſe

ipſos earum occaſione deſerāt
Malletqz innumerabilibꝰ pic
tijs et fraudibꝰ et mendacijs
ſuam maculare vitam ꝙ ſuis ꝓ
uari denarijs aut facultatibus
varijs · Utinam attēderet illud
Senece in declamacōibus li ·
quarto ludit de ſuis fortuna
muneribus Que dedit aufert
q̄ abſtulit reddit · Nec vnqꝫ
tucius eſt illam experiri ꝙ cum
locum iniurie nō habet Et idē
Seneca in tieſte · Res inquit
noſtras deus celericitatas cui⸗
bine verſat Et in ꝓuerbꝰ ſapiē
cum dē · Leuis eſt fortuna cito r
poſcit qꝺ dedit · vñ · Ouidius
ca · xij · triſtium · Largitur graū⸗
qz licz fortuna rapitqz · Et graci
lis ſubito q̄ modo groſſus erit
et Catho labitur exiguo qꝺ ꝑ
tum eſt tempore lōgo Indulget
fortuna malis ut ledere poſſit

De contemptu diuiciarum
atqz ſeculi

Capitulum viceſimūpmū

Quicqꝺ in ſeculo eſt ſi
tanciū iure ſpernitur · Si
ꝓſperū caſu facili deperi
ditᷣ · Sapiēs igiᷣ eſt ipſe a quo
fortuna ſeculi cōtēpnitᷣ · Itaqz
fortuna aliquid diſplicibilita
tis habet vna etenim fatigat
altera vero caſū expectat tuci
or tamen eſt aduerſa ꝙ pro⸗
ſpera eo ꝙ ī ipſa vicia facilius
euitātᷣ · vñ Quītus rcius li vij

facilius eſt aduͤſam q̄ pſpeꝛā
regē fortunā. Et Sen̄. in hercu
le etheo. Foꝛtuna peyoꝛ inflam
mat amoꝛē magis Et ouidius
li. de ponto. Foꝛtuna miſerrima
tuta eſt Nā timoꝛ euentus de-
terioꝛis abeſt. Vn̄ ipſe. Ouidius
niet infinita mala ſe paſſū fuiſ-
ſe refert. Vn̄ libro triſtiū capi.
pmo. Tot mala ſū paſſus q̊t
in ethē ſidera lucēt Et capitulo
iiij. littera quot cunctas q̊t a-
mena rectaria floꝛes. Quotqꝫ
ſopiſſeꝝ gna papau̍ habꝫ. Sil
ua feras quot alit quot piſces
nutrit et vnda. tot pmoꝛ aduͤ-
ſis. Et vgili. vi. eneydoꝝ. Nō
michi ſi ligue centū ſint coꝛpo-
ra centū omīa penaꝝ paīrrē no
mina poſſum. Audiſti igi° viro
rū predictoꝝ fortunā aduerſā
Jlla namqꝫ foꝛtaſſis ipſos fe-
cit ſapientes Nam et fere oēs
qui ſapiēcia floruerūt aut ad-
uerſitati p tēpꝛe ſuccubuerūt
aut gracia diuina ſpeciali illuſ
trata fuerūt. Nunqd. Affrica-
nus tāta proſperitate floruit ꝫ
poſtmodum coꝛruit vt ponit tul
lius li. de officijs. Et ideo ꝯclu
dit. Jn rebus inquit proſpeꝛis
ſupbia fugiēda eſt. Et Therēci
us in foꝛmicē. Dum inqt ho-
mini maxīe res aſſūt tūc medi
tari opꝛtet quo pacto aduer-
ſam erūpnam ferat ne aliqd in
poſterū ſit ei nouum. Vn̄. Gā-
fredus in poe. no. Jnſidias po-
nit ſemp ſors aſpa blāda Anti
cipatqꝫ fugam melioꝛ foꝛtuā re
pēte. Ex qbus clare innoteſcit
Qd falſa eſt vanitas ſeculi hu
ius. Vn̄ Boe. ij. de ꝯſola. Quā
multis amaritudinibꝫ huma-
ne felicitatis dulcedo reſperſa
eſt que et ſi fructi iocūda vide
atur eam tamen cū tenere velit
non poteſt. Heu q̄lis eſt hec fe
licitas. Teſte em̄ varroē in ſu
is ſentēcijs Non eſt felicitas q̄
ſeculū recipit miſeriā cuiuſmoi ē
foꝛtuā ſeculi huius. Vn̄ tullius
li. de paradoxis. O q̄ te beatū qui
te florentē putāt. te miſerie te
erūpne pmunt. te tue libidiēs
toꝛqnt. tu die noctuqꝫ cruciaa-
ris. te ꝯſciēcie ſtimulāt. te ma
leficioꝝ tuoꝝ metus examināt
Quia vt inqt pſper li. epig.
Qui ſi peccās gaudet feliciter
vti Jnfelix nimis ē pſperitate
ſua. Si ig° diues es ⁊ peccatoꝛ
ſis infelix es. Si aūt peccatū re
cuſaueris tūc felix es. ꝫ diues
non eris eo saltē mō q̄ diuites
accipi ſolent qbꝫ mos eſt inceſ
ſant appetē ⁊ vltra ſuā neccitatē
q̄ poſſidēt cū metu nil. ꝯtinuīca
do cuſtodire. Attende em̄ illud
Cathoīs. Cū fueris felix q̄ ſunt
aduͤſa caueto. Non eodē curſu
reſpōdēt vltiā pmis. O ig° q̄n
ta ſeculi huius diuitiū ſtulticia
eſt q̄ de futuris nō cogitāt q̄ſi di
es oēs pes eſſēt Hij em̄ pocius
ceci ſunt q̄ illi qui oculꝭ carent

Vñ tullius ĩ oracõe dẽ reſpõſ arũ
ruſpicũ · Miſerior es cũ in ocĩn
fraudẽ ocul' capis q̃ ſi omnino
oculos nõ habueris Nempe illi
fraudãt et fraudant q̃ mala cõ
q̃ſtant vt diuites fiant · et q̃ ſu
is diuicijs in q̃bus ſperãt ex to
to p̃uant · Cõſideremus igi' di
uites ſeculi q̃ abierũt · in terrã
eñi redacti ſũt eoꝝ deceſſit me
moria nec ſuis potuerũt diuicijs
redimẽ vitã Contẽptibil' eſt er
go hec facultas q̃ maiori neccita
ti ſuccurrẽ neq̃t Reuera diuicie
pocius nocẽt q̃ pſũt et h' non
perpendũt qui ſecl'm amãt · Vñ
narrat valerius li · viij · Qđ cũ
anaxagoras poſt longã pegrĩa
cõꝫ ſtudij ad patriã ſuaꝫ redijſ
ſet poſſeſſioẽſqꝫ ſuas deſertas cũ
vidiſſꝫ ait · Saluus inq̃t nõ eſ
ſem ñ ita piſſẽ · Et ſocrtes phs
nacõe thebanus · ſuas diuicias
in mare proiecit dicẽs abite peſ
ſime diuicie ego vos mẽgam ne
ego mẽgar a vob' Rurſus · Stil-
bon cũ oĩa bõ ſua incẽdio pdidiſ
ſet Cuidã in trogãti an doleret
q̃a oĩa pdidiſſꝫ · Rñdit oĩa inq̃t
bõ mea mecũ porto · pectore eñi
illa geſtabat non humeris · Vñ
Didimus ad alexandꝝ · Nos
inquit non ſumus incole huius
mũdi ꝫ aduene · Iux̃ illud apoſ
toli · Non habemus hĩ manẽtẽ
ciuitatẽ ⁊c̃ · Sapiẽs eſt ig' q̃ ſe
culũ cõtẽpſerit et ea q̃ in eo ſunt
Vñ Varro in ſuis ſentẽcijs Nẽ

in ſegetibꝫ nũc in herbis ⁊ fru-
mentis bona ſũt · Sꝫ nolite ibi
ſpem nimiã habere Nã ſepe au
diui int' os et offam multa in-
teruenire poſſe · Vñ · Seneca
ad luciliũ ep̃ · xv · Diſcedunt a
liq̃ñ illa bõ inſidioſa in q̃bus ſi
aliq̃d ſolidi eſſꝫ aliq̃d implerẽt
ꝫ fiñt cõciant Et ep̃ · xvij · Ne-
mo inq̃t tã timidus eſt q̃ñ ma
lit ſemp pendere q̃ ſemel cadere
Illos aũt pendere dicit quibus
vanitas ſeculi nõn placet ſed in
ea viuunt ad tẽpus · Illi vero
cadunt qui a felicitate mũdi in
qua ſpabant decidũt · Et ideo
ep̃ · lxj · Contempnere inq̃t ali
quis omnia poteſt ſed habẽ om
omnia non poteſt Itaqꝫ breuiſ
ſima via eſt ad diuicias cõtemp
tus diuiciaꝝ · Et epiſtola xlviij
Relinque diuicias relinque vo-
luptates q̃a mollũt ⁊ eneruãt
Vnde Empedocles tria dixit p̃-
cipua eſſe ſcꝫ nobilis affluen
cie contempcõis future felicita-
tis appetitus et mentis illuſtra
cõ · quorũ primo nil honeſtius
ſecundo nil felicius · Tercio nil
ad amborũ adepcõm efficacius
Hec eñi Empedoclem dixiſſe re
fert ariſtotiles li · de vegitabili
bus et de plantis · Magne eſt
igi' honeſtatis ſeculũ cõtempnẽ
Nam honeſtatis eſt de vilibꝫ
curam non habere · Omnia autẽ
mũdi bõ vilia ſũt et caduca Vñ
tulli · in oracõe ſua p̃ domo ſua ·

Caduca ſūt inq̄t et mobilia tē-
porū munera. Et idē tullius in
oratōe ſua pro domo ſua. pridie
q̄ iret in exiliū pūres inq̄t fruc
tus negligamus et poſteritati
glorie ſeruiamus vtinā de hijs
eſſemus de quibꝰ ꝓpter li. epi
gramatū Eſt et in hac vita reges
multis data quū aīos mundus
ten; occiduus quos deſiderijs
nullis pictura fatigāt. Et quibꝰ
oīne bonū erit quibꝰ et omīs ho
nor Et ſubdit. Qui rex nichil
cupiūt perdere nichil metuūt tā-
q̄ꝫ dicat. Nō hij felices ſunt in
mundo qui non ſperāt aut qui
mundo mortui ſūt. Vñ. magiſt
Scylo. Si mūdo morieris mo
riendo non morieris Mundus
clamat aue ſed aue ꝯūtit in ve
Cuius eterne vices o flos modo
fex mō dices. Si mūdꝫ ſeq̄ris
poſt eſſe fuiſſe queris. Hic ſta-
tus abſqꝫ ſtatu locus hic locat
in cruciatu. Hec tria v̓ba fidē
nō dēt tibi poſtmō ꝑdē. Poſt
pendꝫ credādit pridē mō non ſibi
fidit Vñ. v̓ſificator Spnē mūdꝫ
ſpernē nullū ſpernē ſeſe. Sper
nere ſe ſperni quatuor hec bona ſūt
Sꝫ fortaſſꝫ mūdꝫ ſpernē mun-
dana blādicies non ꝑmittit ſꝫ
allicit et inficit mirābꝫ alqꝫ mēda
citer ꝓmittit Et ita ſeducit vt
beatos ſe credāt q̄ fortūita poſſi
dēt. vt tū narrat. Valerius li.
vij. Anaxagoras cuidā interro
ganti quis non eſſꝫ beatus. ne

mo inquit ex hijs q̄s tu felices
exiſtimas btūs eſt. non eīn di
uicie quē beatū faciūt. Pocius
eīn paupes ſpiritu beati ſūt. di
cēte Seū ep. iij. ad lucillū Ille
inquit beatiſſimus eſt et ſecu-
rus ſui poſſeſſor qui craſtinum
ſine ſolicitudine expectat. Hoc
tamen de beatitudīe et felicitate
ꝓprie accepta intelligi debꝫ Nul
lus eīn in vita preſenti ꝓprie be
atus et felix eſt. Nā teſte pro-
ſpero in libro epigramatū. Feli-
ces nō faciunt opes aut beatos
Nam mundi ex opibꝰ breuis
aut pictura voluptas Edita per-
petue ſemina mortis habet. Et
Catho. Felices obiūt quū ſine
crimine vita eſt. Itaqꝫ beatitu
do non in diuicijs ꝯſiſtit nec in
vita ſed poſt bonam vitā plene
habetur. Vñ Ouidius libro iij.
methamor. Vltima ſemꝑ dies
expectanda homī eſt diciqꝫ be-
atus. Ante obitū nemo ſupma
qꝫ funera debet. Quia ſcꝫ poſt
mortē boni beati erunt Sapiē-
tes igitur mundꝫ ꝯtempnant et
poſt mortem domino viuāt :.

De contemptu diuiciarū
Capitulū vicesimū ſecūdꝫ
Diuicie nullius certitu-
dinis ſūt. maioriqꝫ ne
ceſſitati ſuccurrere neq̄
unt. Vnde. Varro in ſuis ſentē
cijs. Eodem inquit animo di-
mittēde ſūt diuicie q̄ accipiēde

hñdo deũ decuptũ teſte. Lucão. li. i. Fecũda viroꝝ paupꝭtas fu-
git. Sꝫ hoc inmerito quia vt
inq̃t. Juuenal. li. i. Felices hu-
les paup q̃s ſpũs amabit. Il-
los nã celi regnũ ſublime ẽcep
tat. Vñ legimus. Nõ ariſtoti-
les paupꝭtatẽ q̃uẽ non habebat
ſꝫ paupibꝰ nõ poſſe ſuccuîrê do-
lebat. Sꝫ nũq̃d in deriſũ paup
es hĩt. q̃uis eſt igꝛ paupertas
ſi uera deriderí tolleratã ratõne
poteſt q̃a ex natã a paupes oñs
ſumus. Et ſi fortuna aliq̃s ſub
limauit in deriſũ ſblimitas cõ
uert eoꝝ. Vñ Juuenal. li. i. Nil
hꝫ infelix paupꝭtas durius in ſe
q̃ꝓ ridiclos hoĩes facit cõmu
ne hꝰ viciũ ẽ. Jã viuimus am
biciosã paupꝭtate omnes quia
ſcilicet ex natura omnes paup
es ſumus. Et fortuna vertetur
in ruinã et q̃ in diuicijs gliati
ſũt aliq̃ñ dicent illud. Primo
peccauimus. vanitate ſeducti ſu-
mus. Utinã igꝛ attẽderet vnuſ-
q̃ſq꜡ illud ſapiẽtis Eccl. v. dicẽ
tis. Nolite attẽdẽ ad poſſeſſio
nes iniq̃s q̃a non ꝓderũt in tẽ-
pore vindicte et tribulacõis. Vñ
Auguſt. v. de. ciui. dei c. xxiiij.
Jmpatores inq̃t felices nõ di-
cimus vl q̃a diucius impaue-
rũt vel q̃a impatores filios ſu-
os reliq̃rũt ã q̃a hoſtes domu-
erũt ã quia dicias obtinuerũt
Hec eñ oĩa huius vite inmeri-
ta ſũt q̃bꝰ alia ecíã cultores de-
monũ accipe meruerũt q̃ non
ptinẽt ad regnũ dei. quibꝰ ver-
bis ptꝫ bõ tpalia hoĩeꝫ nõ face-
re felicẽ Et ideo Auguſt. ibidem
ſubdit. Jmpatores inq̃t felices
dicimus ſi iuſta ĩpant ſi p̄ ob
ſeq̃a humiliũ ſalutãciũ non ex
tollunt ſꝫ ſe hoĩes meminerint
ſi ſuã ptãtẽ ad dei cultũ dilatã-
dum applicãt ſi plus amãt fu-
turi regni hẽe cõſortes q̃ꝫ vanita
tis huius cohortes Jtaq꜡ omĩa
huius mũdi munera ſũt. Vñ. ari
ſtotiles ad alexãdrũ in ep. O
alexãd noli appetẽ tranſitoriũ ⁊
q̃d oportꝫ te cito ẽlinquẽ. Sed
pete dicias incorruptibiles. Vñ.
Hermogenes fertẽ dixiſſe. Nõ
plenitudo pecũnis in pncipe ẽ ab
ſꝫ neccia a peccatis Vñ. Math.
lexto. Multos perdidit aurum
et argentum. Et eccleſiaſtia-
octauo. Qui aurum diligit
non iuſtificabitur ⁊c.

De negligẽcia ⁊ pigricia

Unus eſt hoĩs et q̃ ſollici
tudinẽ nõ hꝫ nullo mere
tur bñficio donari. Ad hꝰ eñ na
tus ẽ hõ vt laborꝫ corpe ꝓ vic
tu ⁊ mẽte ꝓ virtutibꝰ adipiſcẽdis
Sꝫ pigricia multos deſides facit
eo q̃ꝫ laborare pñmu formidãt
Nã teſte tullio in tuſcul. q. li.
iiij. pigricia ẽ metus cõſeq̃ntis la
boris. q̃dã eñ ſũt ita molles q̃
nõ ñ pigreſcẽ q̃rũt Nã teſte ari
ſtotile. iiij. ethicoꝝ. ñ. molliciees

eſt fugere laſciuoſa · Sed quid
eſt ꝙ qdā ad vanitates ſolliciti
ſūt et ꝓ bōis pigreſcūt · Hos
eni͂ excitat pſius ſatiricus · inaĕ
inqͣt pig̃ ſurge inquā ꝗa inſtat
ſurgendi mo͂ Et Gamfredus
in poetria noua Gaudia quid
facimus torpemus ymagine pi
geꝛ Sine morā piger ſi mane
ateꝛ̃ obaudit Si citeꝛ̃ adhuc
iterata voce ſonora Mane vigil
ſtertit tādemqꝫ timore coactus
Ore tn̄ lentus linguā mouet
et michi quid vis · Inqͣt ſurge
veni nox eſt pmitte ꝗeſcā p̄ mo
dies eſt ſurge deus meus heu
ego ſurgo Vade ſequar nec eū
ſequit̃ q̄ decipit Et cū nō veies
dudū veniſſē ſꝫ michi veſtes ꝗ
ro q̄d inueniо Caput huc illuc
vertit vel ſcalpit Itaqꝫ vanis ex
cuſacōibꝫ pigri ſuū tēpꝰ ē delē
dere niti͂t · Queſo attendas q̄
tramite honores v̄tutes ſciencie
dicie ſolēt adipiſci Hijs etenī
dempcis q̄s deus ſpeciali grā
illuſtrat oīs ſua ſollicitudiē et
diligēcia talia ſibi cōqueſtarūt
Nā teſte Tullio ītuſcul̄ qōib
li · iiij · Tardis mentibꝫ nō fa
cile v̄tus cōmittit̃ Et v̄gilius in
buccoli · Tarde venere bubulci
Nis eni͂ tardus brauio carebit
Vn̄ Catho · plus vigila ſemp
ne ſompno deditus eſto · Nam
diutĩna quies vicijs alimenta
miniſtrat Vn̄ Ouidius li ij · ſu
titulo Infelix tota quicūqꝫ ꝗeſ

cere nocte · Stulte q̄d eſt ſomp
nus gelide niſi mortis ymago
Vn̄ ſcđs pħs · Quid ē ſompnus
niſi mortis ymago laboris ꝗes
infirmatū votū miſerorū deſi
deriū ꝗa miſeri pigreſcere ſp̄ ꝓ
optāt Sꝫ prudēs vir ſic debꝫ
eſſe deditus ſōpno ut vigile ītē
dat Vnde Arator Corpore ſomp
nus erat huic ſꝫ vigilabit ī illo
Que neſcit dormire fides hec
carita clamāt Quia ſcilicet vi
ri fideles pro ſuis amicis vigi
lant ſemper · Quāobrē pigros
redarguit · Ouidius libro ꝑ alle
gato O male preſto ꝗes o ſemp
dedita ſompno pectora nuda ſō
no qn̄tis pates ipe rimis · Nō
tamē rephēdēda eſt debita ꝗes
nature cōgrua · Quia teſte ora
cio in poetria noua Et quādoqꝫ
bonus dormitat homerus · Ita
qꝫ pigricia mala ſed ſompnus
moderatus bonus eſt · Nempe
pigri ſe ſuaqꝫ negligūt et ve
lut bruta in fecibus ſuoꝝ delic
toꝝ deuoluūt̃ et ocioſitatē deſi
des ſiūt omneqꝫ licitum exerci
ciū fugiūt verūptamē fomentū
viciorꝫ ocium eſt vnde · Seneca
epiſtola ſeptuageſimaoctaua ad
lucillū · Glociari ocio mors eſt
Et ouidius libro primo de re
medijs · Ocia ſi tollas periere cu
pidinis artes Contempte qꝫ ia
cēt et ſine luce faces · Quam
plantanus riuo gaudet qua
popul̄ vnda · Et ꝙ limoſa cāna

Et lactancius li. de falſa ſapi
encia laudatur democritus eo
ꝙ agros ſuos reliquit eoſqꝫ
paſcua publica fieri paſſus ſit.
Et Catho Deſpice diuicias ſi
vis animo eſſe beatus. Quas
qui ſuſcipiunt mendicant ſemper
auari Et tullianus in apologe
tico Contēptorē diuiciarum dio//
genem cōmendat ut ſupius au
diſti. Nempe diuicie nō conp//
ūt homī vt ꝓprium bonum ſed
vt valde forinſecum quia teſte
Seneca ad lucillū Ep. octaua
Non eſt tuū ꝙ fortuna facit
eſſe tuū Et varro in ſuis ſentē
ciis Nemo ſuum putet ꝙ ex//
tra ipm eſt. Et in ꝓuḃ. ſapientū
dē Nichil ꝓpriū dicas ꝙ mu
tari poteſt Sed diuites huius
ſeculi que hn̄t ꝓpria dicūt nec
attendūt quibꝰ maliciis diui
ciarum occone ſubiacent. vnde ꝓ
ſper in li. Epigrama. Terrenis
opibus cum diues gaudet in
iquis viris ſe miſer neſcit ege//
re bonis Et ſequitur. Ac bona
iuſtorum nullus obnoxia dāp
nis Hoſtes fura ignes et mar
non metuūt Dis virtutū ſemp
ſubſtancia ſalua eſt Tanꝗ di
cat ꝙ ſapiens nō diuicias mu
tabiles ſed virtutes acquirere
debet quia non pecuniis ſed
virtutibꝰ pficitur vita. vii. Gal
therus in alexandreidos li. pº
Auferre pecūia mores nō affer
re ſolet. Quem vero morū non

rer copia ditat Que vtus extol
lit habet ꝙ pferat auro Non
eget exterius qui moribꝰ intus
habundat. Nobilitas ſola eſt
animi q̄ moribꝰ ornat Et oraci
us in epl'is Imperat aut ſeruit
collecta pecunia cuiqꝫ. Stulti//
ciā paſcūt opes. verū ſi ſtulti
diuites fuerūt ſapientes reputā
tur Sed procul dubio ſtulti ar//
bitrādi ſūt quia nil inſipiēcius
ꝙ ſuam felicitatem labili for//
tune ꝓhere. inquiamus tamē Cur
homines diuiciis ita intendūt
earūqꝫ occone cur ſe felices pu
tāt. Ideo hoc fortaſſis eſt quia
teſte. Oracio in epl'is Vxorē cū
dote fidēqꝫ et amicos Et genus
et formā regiā pecuniā donat
Et petronius. Quiſqꝫ hꝫ num
mos ſecura nauigat aura. For//
tunamqꝫ ſuo temperat arbitrio
Carmina cōpoīt declamat inc//
pat omīs. Et iuuenalis li. pmo
Quātū quiſqꝫ ſua nūmorum ſuat
i archa tm̄ fidei hꝫ q̄a ſez tm̄ ſi
ſubſtiuūt hoies et credūt quātū
pecunie habet. His itaqꝫ ver
bis et conſimilibꝰ diuites huius
ſeculi ſuā fortunā auctorizant
et felicitatem ſimilibus de cau
ſis in ea conſtituūt. Sed ꝓcul
dubio modica ſūt illa que pre//
bent diuicie bona. Nam di//
ues non ſecure nauigat aut
itinerat quia quāto q̄s dicior tā
to timidior. Si gaudet carmi//
ne i luctum cōuertet carmē eius

Si increpat increpabit̃ etiã iu
dice deo. Attẽdamus igi͛ non
fortune pſpere cõmoda q̃ labi
lia ſũt Sed incõmoda nr̃is mẽ
tibꝰ remoueamus. Nã vt plãc
tus ait in aulularia pecuniã re-
rũ atq; ſollicitudinũ caput et
cauſa eſt. Et agellius li. x. noc
tiũ acticaꝝ. Sapiẽtes inq̃t dix
erũt eũ multis egere q̃ multa
habet magnãq; indigẽciã naſ
ci nõ ex mag̃ iopia ſed ex mag
na copia Et. Seneca ad lucil
lũ ep̃ xiiij. Terrena inquit bõ
libertatẽ nob̃ extorquent Noſ
tri enĩ eſſemus ſi iſta nr̃a non
eſſent Et idẽ. Sen̄ li de mori-
bus Facilius eſt paupi cõtemp
tũ effugere quã inuidiam. Hec
igi͛ vt peſte dampna cõmemo
remus et pꝰbatis cõmodis cõ
pemus. Nunq̃t audiuimus q̃
diuicie pꝰbent ſollicitudinẽ cau
ſant indigenciã inuidiã gig-
nũt libertatẽ tollũt. Nunq̃t
hec incõmoda ꝗuia ſũt q̃a teſ-
te. Socrate. Dampnũ nõ niſi
ex habũdancia fieri veit. Et
Sidonius dicit diuicias eſſe
cauſas maloꝝ. Cur igi͛ in eis
ſperamus. Ex quo incõmoda fe
rũt nullaq; ſtabilitate ſiſtunt
vñ valerius li. vi Nullo ĩ loco
nullaq; in pſona diuicie ſtabi-
libꝰ radicibꝰ cõſiſtũt ſed flatu
incertiſſimo fortune huc et illuc
deuoluũt̃. Et marcial̃ cocus.
Callidus afflata nummos fur

auferet ab archa. Proſternet
patrios impia flãma lares. De
bitor uſurã pariẽt cũ ſorte nega
bit Non reddit ſtabil̃ ſemĩa
iactã fruges diſpẽſatorẽ fallax
ſpoliabit amica. Quia ſcꝫ diui
tes talibꝰ picul̃ ſubiacẽt ⁊ coꝝ
diuicie. Nũc enĩ fur tollit Nũc
ignis cõburit Nũc vſura rapit
Nũc terra non germĩat fructũ.
Nũc familiares fraudẽt ⁊ frau
dant̃ Ecce q̃ incerte ſũt diuicie
Quam obrẽ ſapiẽtes ſũt a q̃bꝰ
ſpernũt̃. Sed dicũt aliqui q̃
paupertas ꝗuis eſt. eis fortaſſis
enĩ ideo ꝗuis eſt. Non q̃a in ſe
ꝗuitatẽ habeat ſꝫ cupiditas aĩ
eam moleſte ſupportat. Nil tñ
lecius aut tucius vera pauperta
te. vñ. Secũdus phs. quid eſt
aũt paupertas Odibile bonum
ſanitatis mat̃. Curarũ remocio
ſapiẽ reparatrix Negociũ ſine
dãpno. paſſio abſq; calũpnia
ſñ ſollicitudine felicitas vñ Sen̄
ad lu. Aſſerit mł̃tis ad philoſo
phãdũ obſiſtẽ diuicias paupertas
aũt expedita et ſecura eſt. Nõ
cõſtat illã v̄ba ſuoꝝ ad quos
paſcendes trãſmarinũ regionũ
optãda eſt fertilitas Et ſubdit
Si vis vacare aĩo oportet q̃
paup ſis aut paupi ſił̃is. Et
q̃ntilianus ca. vij paupertatis p
priũ eſt exercere libtatẽ. Et lu
canus li. v. Dat vires fortũã
ĩ mĩce o vite tua facultas Et for
tũatus paup in anguſto regnat

malūt eñ turpis fore $\bar{q}$ aliene libidinis irritamentum Rurſus auguſtinus libro primo de ci-uitate dei refert $\bar{q}$ cum mar-cus marcellus vrbem ornatiſ-ſimam Syracuſanorū cepiſſet ſuis cōmilitibꝫ pcepit vt caſti-tatē ſuarēt · Edictūq; fecit ne qs corpus liberū violaret Hijs igit exemplis patꝫ viros olim illuſtres pudicos fuiſſe Alienū q; thorū cū poſſent violare no luiſſe · Vnde Boecius iij · de ɔſo lacōe approbat ſnīaꝫ Euripadis qui dixit carētē libidine eſſe fe licē Et Valerius li · iiij · refert $\bar{q}$ Scipio cū eſſet xxiiij · annoꝝ ⁊ multos obſides in vrbe cartagi ne clauſos in ſua poteſtate habe ret accidit vt ibi eſſet vgo pul cerrima iuuenis et adulta quā violaē noluit · licꝫ ſibi adduc ta fuiſſet · ſed pocius in dibulo ſponſo ſuo inuiolatā tradidit et tedēptōis pciū allatū repulit Ex indeq; gr̄aꝫ apud vniuſos p meruit Quot eñ nūc ſūt ſimi lia faciētes timeo $\bar{q}$ pauci Po cius eñ vnde languendꝫ ē viri dicti nobiles laſciuie ſtudēt · ve neri ſubſeruiūt · puellas virgi nes violare iugiter querūt · et tūc credūt magnā miliciā exer cuiſſe qñ iuuencula ignoīe tradiderūt · O quale duellum · O qual' triunphus puellā fra-gilem et innocētem vincere et victā cōtaminare ſuiſq; ſepius garciferis pſtituendā exhibere Hij eñ ſatellites leoneſq; ſuos habent qs nutriūt et ſtipēdiūt vt vgines filias paupꝫ rapiāt eorūq; nutu ſubducāt Ecce qua les ſcutiferi · tales eñ ſūt qles domī quibꝫ ſubſeruiūt · oēs eñ venerē colunt · Rurſus clauſtra monacharū et religioſarū vio lant · cōiugia diſcrimināt · ſua-q; fediſſiā luxuria oēs ſi poſſēt coinqnare fcias vellēt Si caſtā vel vrbes cepiūt hoc pmū ē $\bar{q}$ cogitāt vt libidini vacēt · Hoꝝ ſiqdē vita non nobil' ſed igno-bil' eſt · viliſſima qꝫ Vnde Ouidius li · epiſtolarū · Nulla rep abil' arte leſa pudicicia ē · Hij tñ ſatis feciſſe credūt ſi virgi-nē corruptā ſuis donis munificāt Facultates ſiquidē tribuūt poſ-ſūt · ſʒ vgītatis decorē nūq̄ Foe taſſis eñ voluptatū occaſionē mulieres pducūt in quibꝫ alia quaſi ſolicitudo non eſt · Orna tus namq; excogitant vt ſe pul cras oſtendant · Inpudiciſſi-miſq; nutibus viros inficiunt Suiſq; cātibus riſibus et ve-ſtibus viros ad libidinem con citare meditantur · vtinam lu-crecie exemplum acciperēt de q̄ rēfert Valerius libro ſexto Dux inqt romane pudicicie lucre-cia a tarquinio regis ſupbi filio p vim ſtuprata cum ſuam iniuri am corā amicis deploraſſet fer ro quod clam ſecum attulerat ſe

intemit nō tñ approbāda cum nullus morte sibi iferre debeat sua autem castitate laudē pmeruit quia non sponte sed vi succubuit Unde psp in libro epigramatū Mens illesa nichil violato qui corpoē pdit Iniuria caris vulnera non maculāt Nec crimen facti recipit Non mixta voluntas Velle magis facinus q̄ tollerare nocet q̄ vba nil aliud sonāt nisi q̄ ille feīe peccāt que sua volūtate libidini ꝯsenciūt violate vero minime culpā non habent Sed restat q̄o grandis que sit violata mulier Plures eñ se violatas dicunt que modicis vbis obedierunt Verū q̄ mulier fragil est et facili occasiōe vt ꝑ plurimū seducit Veruītamē violari non creditur nisi q̄ntū in ea est vsqz ad atrocissima vbera restitisse vsqz ad mortē cōpiat Aut nisi ob probrij maioris pre timore ignominiā suā pmisisse cōtestet quod fecisse lucreciam legimus Plus enim stuprū q̄ mortem timuit Nec violatorē formidauit dicentem ei Te interficiam sed tūc tremor irruit in eā cum subiunxit Unū eñ ex gratiferis tuis te īterfecta iuxta te interfectū in lectulo ponā et dicā p̄ dolore tui stupri hanc necē me pegisse Quibꝰ auditis nimis si feīa fragil pauit obprobriū eñ plus morte timuit q̄a postmodū restituto honoē mortē vita pelegit Huius aūt valitudīs nescio femine si repeiant Scio tamē īpudicissimū genus eaꝝ Unusas vero plateas occupare et que inpudice sūt alias pudicas sibi simulari ptractāt vt multitudīe et ꝯformitate eciū bescēcia sue libidinis effugiat Et tractare si negant saltēm verbis scādalisant similes eis oēs alias ꝑdicāt q̄ similiter hijs de quibꝰ narrat Ualerius libro preallegato Refert enim q̄ coniuges theutunicorum cenauerūt mariū victorē vt virginibꝰ vestalibꝰ dono mitterētur pmittebantqz et affirmabant illis viris cōcubitus futuras expres quia scilicet se iactabant q̄ illas peruerterent Sed q̄ petebant non obtinuerunt Et ideo ipsa nocte laqueis se suspēderunt Huius autem maleficij plurime sunt que non cessant puellas ad venerē concitare libidinem suadere Et criminis pondus falsis per oracionibus alleuiare Tales maculant pollicias et eorum sub vmbra innumerabilia crimina fiunt eo eñ q̄ sexus suspicōne caret Ideo talibꝰ tractatibꝰ indubie ꝑch̄a loē īpie se exposit

De luxuria vitāda C xxv

Uxuria omni virtuti est inimica Ipsa via perdicōis obprobriorum iter

paluſtrās humo tā venus ocia
amat. Que verba hoc ſonant
 ocīū fomentū eſt libidinis
et oīm viciorꝝ. vnde q̄ntilianus
ca. iij. Ad omē vonū fluente fo
tuna laſciuit ociū Et ca. quarto
Neceſſe eſt ut facinus ardor
ociosus de facili in malū ꝓrum
pat Et ideo ꝓuēbiū grecorꝝ olī
erat iſtud. Quā quiſq; nouit
artem i hac ſe exerceat vt refert
Tullius in tuſcl. q. libro p̄mo
Unde didimus ad Alexandrū
Qui mittit auariciā nō exerce
mus ociū turpe deuitamus Nc
tn̄ omis reges ociū vocatur ſal
tē reꝓhēſibile Alia eīn ſedēdo fit
prudēs. Teſte cōmētatore viri
q̄q; ſtudioſi apud vulgū ocioſi
dicūt̄ q2 manibꝰ nō laborāt. nō
tn̄ pigreſcūt q2 mēte ꝯtēplāt
Hoꝝ aūt ociū ſi ita vocari debꝫ
laudabile eſt. vn̄. Tullius ī tuſ
cul. q. li. v. Quid eīn dulcius
ocio lr̄ato Ociū eīn lr̄atū ſtudiū
ē. Sꝫ agricole aliiq; opifices q̄
lr̄as neſciūt corpe n̄ laborēt in
vicijs facile cadūt. vn̄ Sn̄ ad
lucillū ep̄ lxxxij. Ociū īq̄t ſine
lr̄as mors ē ⁊ hoīs viui ſepultura

De caſtitate et pudicicia

Caſtitas hoīeȝ Ca xxiiij
facit ā; electū in mēte vi
uaciorē ī apparātu pulch
riorē in vita diuciorē ī fama ⁊
geſtu hoēſtiorē ⁊ caſtitatē n̄ ob
ſuāti difficile eſt alicui ſtudio
aut vtuti īte͂dere nā libido totā

mēte occupat totū corpus ex te
uat ⁊ tādē vires ſingulas deſti
tuit. iō Didimus ad alexādrū
Nos p̄gināri mēbra libidi nō
damus. Nec tamē reprobandi
ſunt qui copulati ꝯiugio prop
ter bonū ꝓlis et non ꝓpter li
bidinē ꝯuenīūt Quia teſte ſix
to pitagorico in ſuis ſentencijs
Adulter eſt in ſuam vxorē ardē
cior amator quia ſcꝫ ſpeciem a
dulterij ſapere videt̄ qui ſua
vxore ex ardore abvtit̄ Hoc tn̄
adulterium large acceptum ē
Caueant tn̄ ꝯiugati ne p̄textu
ꝯiugij libidine feruere p̄ſumāt
Nam veteres omnem libidinē
feruentem reſpuerūt. vxoreſq;
ad lubricitatē incitātes aſpre-
uerunt. Unde. Valerius libro
vi. nārat Q̄S ſuplicius gallus
vxorem ſuam dimiſit eo vi-
dit ipſam capite diſcooptā de
foris ſuoq; apparatu allicien-
tē. Ideo. Tybullius. Caſta p̄
cor ꝯiunx maneas ſanctiq; pu
doris Nec ſis caſta metu queſo
ſed mente fideli. Sed lamentā
dum eſt pudiciciam iā fere pe
riiſſe ex toto. Et femine in qui
bus pudor exiſtē habet vt pli-
m^m viros prouocat ꝯiugij fidē
deſerūt virgineſq; querūt ſuū
violatorem. et vidue amaſium
veteres quoq; a lubricitate ve
ſepius non ceſſant. Tales eīn
t̄pis illius vt frequēt ſūt muli-
eres ⁊ ſi factis talia nō exerceant

Verūptū mentē vt frequēcius corrupte inueniūt· et metu poci us que proprio motū continēt Vnd Ouidius li· iij· sui titulo Et quia metu dēpto casta ē eadēqȝ casta est· tamqͣ dicat ꝙ mulier cōtinens metu casta non est Et ideo subdit· et bene ꝛucē iā cor pus adultera mens ē· nec mētē seruare pōt licet oīa claudas · omnibꝰ exclusis inter adulter erit · Sed nunqd turpe et scan dalosū non est si carnis luxus racōi supemineat Quid em vel let ancille fedissime ancillam cu ius caro luxuriosa est · Ob hoc em sapientes loca solitaria ꝛ de serta elegerūt· ne īpetibꝰ libi dis fatigarēt· Vn̄ rfert ieroīus cōtra iouinianū · ꝙ cū plato essꝫ athenis elegit sibi villā acha deīe ꝓcul ab vrbe vt libidinē euitaret · Rursus Tertullianus refert ꝙ democritus occulos si bi eruit· Eo ꝙ mulieres aspicē sine ꝯcupiscencia non valeret · O quā periculosus est feīaꝝ intu itus Nam teste Jeroīo vbi sup Inutile est inqͭ crebro videre p q̄ aliqn̄ captus es· Nec corū te experimento ꝯmitte qui ꝑpen derūt Nam pictagoīci sollicitu dinē seu solitudinem et deserta ob hoc inhabitare elegerūt· Vn̄ Agellius li· noctiū acticaꝝ re fert Q̄d democritus sibi occu los eruit ne a bonorū studio im pedirēt · Juxta illud euangelij Si occulus tuus scandalisēt tē erue eum et ꝓice abs te Heu ac tendamus qualit oculis plures offendūt Nā teste Q̄ntiliano cā ꝑma Tocius hoīs libertas est occulos ꝑdidisse · Oculi sūt per q̊s paupertatē ferre non possu mus· oculi tota nostra luxuria Hij nos ī oīa cottidiana vicia ꝓpitāt· Vn̄ Sen̄· de remedijs fortune intelligendꝫ est ꝑtē esse innocēcie cecitatē· Oculi em̄ sūt incitamenta viciorū duces sce lerū · O vtinā oculos vanitati sic nō exhibēmus Quia īpudi cus oculus impudici cordis est nūcius Ideo Ouidius ij· tristi um Heu m̄ cur vidi cur noxia lumīa feci Peccatū q̊ȝ oculos est habuisse meū · Nā plurimi nō peccarēt si peccandi occasionē non viderēt· et maxīe libidinē excitat oculus ob hoc modeste debet regi ī vanis non ꝟe fixari Nam sicut piscis capit hamo sic oculo vir capit lubrico· nec solū tū cauere q̄s habet vt va na non intueat · Sed eciā qui pulcritudinē habet· libidinis ī citatiuā cauere tenet · ne quis eius occasione peccet Unde nar rat Valerius libro quarto · Q̄d quidem spurinna nomine cum pulcerrimus esset femineqȝ il lius sollicitarent oculos ne pec candi alteri occasio esset · Pul critudinem suam fedauit · Et oris decorē vulneribꝰ abstulit

facultatū deſertō. ſtudiorū licito
rū impedimentū. ſanitatis exci
diū. ipa namqȝ vitam breuiat
morte feſtinat. iuuentute minu
it et decorē. infirmitates gignit
et agrauat corpus ſordidat. mē
tem obdurat. ſenſus obnubilat
viſū precipue minuit. Ipa fons
et origo oīm calamitatū aīe et
corporis. De q̄ loquens Valeri
us li. ix. Blandū malū inquit
eſt luxuria. quā accuſare aliquā
facilius eſt q̄ vitare. Et li. iiij.
idē refert. Q̄d cū ſophocles iā
ſenex eſſet et q̄dā ab eo interoga
ret. an venereis rebꝰ uteretur. re
ſpondit. Queſo inq̄t dic michi
verba meliora. libent enī iſtac
ex venereis dominacioē fu
cioſa profugi et merito. Quia
teſte. Tullio libro primo de
officiis. luxuria inquit cum
omī etate turpis ſit ſenibꝰ max
ime fedissima ē. Et li. de ſenec
tute O preclarū munus etatis et
ſenectutis ſi auffert nobꝰ qd in
adoleſcēcia viciosū eſt ſcȝ libidi
nem corporis. Vn. ſenē in declama
macōibꝰ. Adoleſcens luxurio
ſus peccat ſenex luxurioſus inſa
nit. Et ſubdit q̄ malam faciem
habent ſepe in pudice ſūt. Non
enī eſt de illis aīmus ſꝫ corrup
tor. Viſis enī documētis apparet
luxuriā maxīe vitare debē. q̄a
teſte ſaluſtio ī catilinario. Mul
tos peſſima luxuria atqȝ auari
cia vexat. Et vulgencius li. iij.

mictologiar. Quāuis inq̄t in
omibus libidinis amor turpis
ſit turpior eſt tamē ī honeſtis
Nam luxuria maieſtati eſt cō
traria. Sed hoc habet luxuria
q̄ excecat ne perpēdat homo q̄d
facit. Ideo vulgencius vbi ſup
libro tercio. Amor cum pericu
lo ſepe concordat et dum ad il
lud ſolū vocat qd diligit nūq̄
vidit. quia expedit q̄ luxurie a
mor cecus eſt. Quā oīm vete
res libidinem aſpexerunt tāq̄
honoris inimicam. Nam refe
rente auguſtino in libro de ci
uitate dei. Scipionaſtica pro
hibuit theatra ſeu loca meretri
cia. que licet poſſint abſqȝ frau
de iuſticie permitti nullo pacto
tamen debent ſuadere. Pluri
mi tamen omnem delectacōnē
in ſuis libididinibus credunt
Quibus teſte Elymando Om
ne delectamentum in libidine
eſt. Et q̄d extra libidinem occ
currit offenſio eſt. Accuſent igi
tur non tempora ſed theatra in
quibus ad aram luxurie virtu
tum victime trucidantur. O
q̄ vile ſpectaculum. q̄ fedum
collegium feminarum pro ſolo
vicio congregatarum. propriam
enim carnem vendicioni expo
nunt. et pretextu vite ſue forni
caie victum ſibi acquirunt. q̄s
nō excuſat raris tempora⁹ ā fra
gilitas ſexus. ā violēcia nullo
enī feruntur amore etiam corrupto

Si enim humane fragilitatis
amarent excuſacōez pticiparent
Sed nec amāt nec amaē q̄rūt
ſed ex fedi ori luxurie pte ſue i p
ſpectabili cupiditati ſubſerui-
unt Hoꝝ nempe fedius eſt cor
pus cadauere putrido cuius fe
torē terra reſoluit. ſed illaꝝ hec
tor luxurie turpitudinibꝫ iugit
creſcit. de cōſimilibꝫ ait Theo
dolus Mens robuſta viri leni-
tate cadit muliebri. q̄a ſcȝ fēīa
impudica eſt laqueus viri. Et
ideo ſubdit. deflent aſſirij ꝙ
crediderūt mulieri Nunc tam̄
illud iuuenal' li. ij. verificat' Eſt
inquit eadē ſūmis pariter mi-
miſqȝ libido. q̄a plurimi diebꝫ
noſtris veneri vacant Sed q̄ſo
vt feminarū diſcant amatoēs
q̄ ſit coꝝ delcā° ⁊ vita. Nēpe ex
amore fēīeo nō niſi fere doloēs
generantur nec eſt amor quie-
tus ſed anxius non ampliati-
uus ſed coroſiuus Unde Ouidi
us libro tercio de arte amādi
Quot lepores in atho q̄t apes
naſcuntur in ibla. Cerula quot
baccas palladis arbor habȝ lit
tore quot conche tot ſūt ī amo
re dolores Qd iuuat exiguum
eſt plus eſt quod ledit amātes
Ecce quantum lucrum femina
rum amatores reportant ſuo
cum infeliciſſimo amore ſe pu
tant felices. et ea conſumunt
in voluptatibꝫ que ſepius gran
di labore acquiſierunt. At-
tendant enim exemplum de
moſcenis de quo fertur ꝙ can-
dis meretricis mammas ioco
palpitans q̄ſiuit. quantū hoc
q̄ ait mille denarijs Cui demoſ
cenes Ego penitere tāti nō emo
et merito Nam ſtultū eſt mag
no precio id emere cui dolor ſuc
cedit Nunquā enim tales ve-
neris amatores ut plurimum
lugēt cōſumatis voluptatibꝫ ſu
iſqȝ facultatibꝫ conſumptis lu-
gent nempe et vite p̄terite lac-
moſa ſcelera recolunt conſump
ta affectant ſe deceptos lamētā
tur et laboribꝫ expedit ut bona
congeſtent q̄ voluptuoſe cōſūp
ſerūt Aī aduertant igitur illud
Ouidij ſexto methamorph̄ Ni
hil eſt ꝙ effreno captus amore
an ſit nec capiūt incluſas pec
tore flammas. vnde verſificator
Femina corpus opes animam
vim lumia vocēs. Polluit ānich
ilat necat eruit cecat acerbat
Et alibi. Corpus opes animā
conſorcia federa famam. Debi
litat perdit necat odit deſtru
it aufert Ecce quanta incom-
moda que amatores femina-
rum ſtudioſiſſime ſequntur vn̄
ieronimus cōtra iouinianū ex
dictis ariſtotelis et pictaraci at
qȝ Senece hec verba colligit
Amor inquit forme ſcilicet mu
lieris rōis obliuio ē et inſanie
proximus Eſt fedus minime conuē
ens aīo ſapientū t̄bat conſilia

Altos et generoſos ſpūs fugit a magnis cogitacōibꝰ ad humilimas detrahit hominesqꝫ q̄rulos iracundos temerarios facit pluraqꝫ tempora ſuſpitacōibꝰ lacrimis et conqueſtiōibꝰ pdit odium facit ſui et ipſe nouiſſimē odiū eſt. Unde Sen̄. declamacōn li. i. Nichil eſt tam mortiferū in genijs ſicut vinū et luxuria. Et li. viij. luxuria blanda pestis victrix orbis immenſas opes auaris abſtulit. Et Claudianus ī maiori. luxuria predulce malū ebetat caligine ſenſus Et in minori idē Claudianus. diſſuaſor honeſti luxus et humanas oblimat copia mentes. ſi cuera inenarrabilia ſunt dampna que libidinem imitāt. Et Galtherus in allexandreidos libro primo. Te non emolliat nimis prodiga luxuries. Nec forcia pectora frangit mentis moribus amor. Et Catho Veneriqꝫ vacas qui cetera ſubdis. Subiuga vicisti perijt delira vacantis libertas animi veneris flagrāte camino. Mens ebet interius rixaſqꝫ bella mouet. Imperat et ſuadet racōis vile ſepulcrū ſcilicet caro ebrietas rigidos eneruat. hec duo mores ſcꝫ bachus et venus et li. vi Nil ſinit intactū nullis cōtenta libido

De voluptate carnis Capitulum xxvi.

Voluptas carnis generat incōtinenciā Incōtinēcia vero dampna īfert q̄ ſuperius cōmemorata ſūt Et ſicut vīus deperit niſi actibꝰ roboretur Sic voluptate ptmiſſa carneiſqꝫ declinamētis obmiſſis. lubricitas infrigidatur Ideo. Tullius de ſenectute Voluptas impedit cōſiliū rōi ꝫ ac mentis oculos pſtrīgit. Et Seneca ep̄. xxiiij ad lucillū ipē inquit voluptates in tormenta vertūt Epule crudelitatē generāt neruorūqꝫ torporē libidinē et articulorꝫ dampnacōem. vñ valerius li. vij. ariſtotil' inquit vtiliſſimū pceptū eſt vt voluptates abeūtes cōſideremus Si eīn oſiderate fuint ptermittē ē. procho dolor tn̄ Teſte lactancio li. de falla ſapiēcia. Voluptas inquit acūctis appetit̄ ſed honeſti vim nō habꝫ Et li. de uero cultu idē lactācius. Ille cebre inquit voluptatis arma ſūt illius cuius opus ē expugnare ſcꝫ dyabli. Scit eīn quia mortis fabricatrix eſt voluptas Unde archita therētinus. Nulla inq̄t peſtis capitalior q̄m voluptas corpis cuius auide libidīes temerarie īcitāt lites rerūqꝫ publicarꝫ euſioēs. Nullū deniqꝫ ſcelus nllū facinus ē ad qꝺ ſuſcipiēdū nō libido voluptatis īpellat. Et Tullius li. de ſenectute eādē ſentēciam īfert

allegādo pdictū architā terēn-
ciū Et Virgilius in buccolicis
Trahit ſua quēqȝ voluptas. Et
Ouidius li. i. de arte amandi.
Cuīe eſt ſua cuiqȝ voluptas. Ve
rum tñ teſte Cathone. Pauca
voluptati debēt plurima ſaluti
Morbi cauſa nāqȝ mali ē que
cūqȝ voluptas. Vnde pſp li. epy
gramatū. Non ſemp vere eſt ſe
lix īpleta voluptas. Hijs itaqȝ
teſtimonijs clare deduciē qꝫ vo
luptas nutrix eſt libidīs oīm
qȝ ſcelex carnis. merito igiē vi
tanda. Hij tñ voluptatē amāt
qui delicate viuūt et eſcarū va
rietate repienē et ex inde luxu
ria infeſtaē. Ideo refert Tulli
us li. de ſenectute platonē dixiſ
ſe Eſcas eſſe voluptatū malarū
quia ſcȝ in gula vicia nutriūē
Vnde Ouidius. li. i. ſine titulo
Nox ⁊ amor vinūqȝ nil moda
bile ſuadēt Illa pudore caret li
ber amorqȝ metu. Impia ſub
dulci mella venena latent. Hec
eīn ecia querūt voluptuoſi. ſcȝ
noctē vt caueāt pudorē ⁊ liber
tatē amoris vt neminē timeāt
vinaqȝ poſtulant vt luxurie fo
menta nutriant Itaqȝ volupta
tibꝫ carnem et ſpiritū inficiunt
et q̄nto voluptas maior ē eo ma
gis aīm a ſede ſua demouet. ſed
teſte Marcial li. iiij. Fallit volup
tas Et boeci. de cōſo. Voluptatū
appetēcia plena ē anxietatis. ſa
cietas vero pnie Si ī viuē cōti
nēs cupis voluptati ne īteēdas
nē delicijs vaces q̄d faciūt ſecu
li amatores q̄ nichil aliud pter
carnis edia ſapiūt melos ⁊ car
mina q̄rūt choreas et iocos et
quicquit voluptati ſubſeruiūt.
Sed teſte Ouidio li. iij. de ar
te amandi. hec ē blāda caior
ſcȝ voluptuoſis Sed eodē teſte
Ouidio ij. de ēmedijs Eneruāt
aīmos cichare cātus lireqȝ Nā
qȝ cantibꝫ et varijs armonijs
libido ſepius meditatur et a vo
luptate enutriē. Si eīn ſobrie
viuēs et delicate corpus non fo
uēs peribit rebellio carnis. lubri-
citas diſcedēt Et īnumerabiliū
tēptacōm generā ſub iugo racō-
nis teneres. ſed vite delicacitas
cōmeſſacōm ſupfluitas luxū in
ceſſāt pcurāt. Vnde Macrobius ī
li. ſaturnaliū. Et que ex tactu
atqȝ guſtu voluptas ē oīm rerū
fediſſia ē Eoſqȝ maxie q̄ ſe hijs
duabꝫ dederīt voluptatibꝫ īcōti
nētes ⁊ ītēpatos eſſe dicimus
Vnde Tullius libro de fine boni
et mali. Vna voluptas multis
obſcurat voluptatibꝫ ī vita vo
luptaria. abſcedāt igiᵗ hij qui
voluptates virtutibꝫ ptulerunt
ſic Ariſtippus aliiqȝ Stoici vt
tāgit Auguſtinus v. de ciuitate
dei. Hoꝝ ecīā ſequaces ſunt ad
ulteri ceteriqȝ libidinoſe viuē
tes. voluptas enim non ſolum
eam libidinem pvocat quam
natura non prohibet ſed eciam

vſq; ad abyſſus indicibiles ad
tat. Nam voluptuoſe viuens
brutis beſtialior fit atq; immo
deracior. Nempe bruta indicibi
le ſodomie crimē reſpuerūt q̄d
tamen voluptas in quibuſdā pu
ſillimis hoīb; quandoq; plan
tauit. Bruta verūptamē ſue na
ture leges non ita infringunt.
Quia teſte ouidio li. ix. metha
morphos. Nō vaccā vacce nec
equas vrit amor equarū. Vrit
oues aries ſequit̄ ſua fēīa cer
uū. Vnde igit̄ hoc enorme vici
um proceſſit. vt ceteris aīalib;
pfectius et celſius ſc; homo or
dinē nature q̄nq; ſubuertē pre
ſūpſerit. heu in limitib; nature
tot ſūt peccandi genera. Mag
na igit̄ illius eſt iniquitas qui
hec oīa tranſcendit. Neſcio q̄s
peccatū hoc adinuenire potuit
Arbitror enim nullū ex natura
primū ipſū excogitare poſſe. ſed
demones delictorū inuentores
qui fēīs ſe copulaſſe ferunt̄ vi
riſq; ex quib; gigantes legūt̄
proceſſiſſe non quidē ex eor; ſēīe
quia non habet. ſed ex trāſlato
viror; ſemine conſimilia feciſſe
narrāt. Vn igit̄ demones qui
nature ſue leges ſubuertūt ho
mines quoſdā vt eſtimo ad hāc
enormitatē deduxerūt vt ſodo
mite fierēt et p fēīe maſculos
acciperēt quod feciſſe legit̄ Ne
ro vt enarrat Ennodius. ludit
inquit in ancipite conſtans ſal
lacia ſexus. Femina dum patit̄
pagit cū turpia mas eſt. Ideo
Ouidius li. epl̄a; . Sunt procul
a nobis iuuenes vt femīa cōpti
Reuera miror nimiſq; mirari ne
queo q̄ libido aut cōplacencia
in pari ſexu exiſtat. Nulla eīm
racōe aut racōis colore hoc vici
um excuſari poteſt ſeu q̄uiſmō
alleuiari. De ipſo igit̄ tāq̄ in
dicibili ſileamus et eā lubrici
tatē reprobemus in quā freq̄n
ter prochdolor decidūt hoīes
quos q̄a voluptas enutrit nūc
adulteria nūc raptus et ſtupra
hoīm ſacietati interſerēdo Nāq;
tāto vſu fornicacōes excreſc̄t vt p
erubeſcēcia nō hēant̄ vix eīm ve
ret̄ mulier adultera nūcupari
viri q̄; iugit adulterai minime
timēt. Referet tn̄ Valerius li. vi.
Q. ſ. filius zelenci ꝓpter adul
teriū vtroq; oculo priuari con
dēpnatus fuit. Itaq; adulteriā
ſic ipuuīta ſicut nunc non pmit
tebant̄. Nam teſte Therēcio
in andria. Ingeniū oīm hoīm
ꝓcliue ē ad libidinē. Et Oui
dius li. de ponto Veneris dāpno
ſa libido. Non ſolet in meſtos
ſepe venīe thoros. ſed pocius q̄a
quieta coniugia rumpit. Ideo
conſulit Tibullus li. iij. Ne
inq̄t nos decipiant pendencia
brachia collo. Nēpe eloq̄a ficta
q̄ blāda videt̄. vtriuſq; ſexus
hoīes ſepe decipiūt ornatib; q̄;
atq; muneib; alliciūt Iux illud

Ouidij p̄mo de remedijs. Deci
pitur cultu gēmis auroqȝ tegun
tur Pars minima est ipſa puel
la ſui. q̄a ſcȝ puelle plurīe plus
ferunt in ornatu q̄ꝫ in ꝓprio cor
pore toto. Sicius igit̄ apparatibꝰ
ducunt̄ homīes ad viam pdi//
cionis ibiqȝ felicitatē q̄runt vbi
non niſi ſeditas et corruptō eſt
Attendat igit̄ ſapiens quibus
ↄiungitur ↄſorcijs. Nam qui
tangit picē inq̄nabitur ab ea
Sic vir iunctus feminarū ↄui
uijs de difficili ↄtinēs eſt Vnd
Ouidius ij. de remedijs. Non
facile eſt thaurū viſa retinere i
iuuencā. Vt pene extinctū cinerē
ſi ſulphure tangas. Viuit et ex
modico maximus ignis erit.
Itaqȝ modica occaſione libido
totū hominē vrit. Sed q̄d ſapi
ens facturus erit vt caſte viuat
Sibi nāqȝ expedit vt feminaꝝ
viſū ⁊ tactū fugiat ſobrieqȝ vi
uat Nam teſte ouidio vbi ſup̄
Diuicijs alit̄ luxurioſus amor.
Non habet vnde ſuū paupꝫtas
paſcat amorem. Et ſubdit ad
ꝓpoſitū. Vina parāt animos ve
neri ſi plurima ſumas Ideo Ca
tho. Cum te detineat veneris
dampnoſa voluptas. Indulgē
gule noli que ventris amica eſt
Nempe ſi ſobrie vixeris facilit̄
caſtus eris. Si autē p caſtrimā
giam caſtitatem neglexeris ad
oīm viciorum p̄cipicium facili
ter declinabis :.

De inuidia Capitulum
viceſimum ſeptimum

Inter vicia minus ex
cuſabile inuidia ē occa
ſioē eīn non ſolum vera
ſed ecia apparenti caret. Quid
eīn tibi ſi proprio bn̄ fuerit aut
cur inde aufugiatis. Si autē q̄s
lugeat q̄le tibi gaudiū exinde
aſſurgit dices eīn q̄ꝫ te offen//
dit ſed tūc non inuidia ſꝫ ira et
vindicta tuum delictū eſt. Rur//
ſus dices eīn bonū alienū tibi
obeſſe aut maleficium ꝓdeſſe
Eo q̄ꝫ proſperitas ꝓximo colla
ta tua eſſꝫ ſi non foret ipſe. aut
ſi caſu vel obitu decederet. Sed
tūc peccatū tuum non ꝓprie inui//
dia ſed pocius ambicō vel aua//
ricia eſt. Tūc eīn inuides q̄ñ
ex ꝓpria malicia alterius bonum
videre nequis. aut malum cer
nere letaris. Si eīn exinde nec
honor decreſcat nec malū ↄtin
gat inexcuſabil̄ vtiqȝ tua ma//
licia eſt. Vn̄ Inuidus quaſi nō
vidēs dictus eſt. Quia qui in//
uidet proſperitatē non libenter
videt De ↄſimili vicio legiꝰ in
Ouidio li. i. de pōto. Rodē vi//
uos liuor et iniuſto carpe dētes
ſolet. Quia ſcȝ inuidi iuſtis ſē
per inuidēt quoꝝ malicia liuor
merito nuncupat̄. Vn̄. Claudi//
anus in minori. Rabiē liuoris
acerbi nulla q̄es placare poteſt
Et. Oracius in epiſtol̄. Inui//
dus alterius macreſſit rebus opimis

Et inuidet iſtius ꝓſpera cū la-
crimis īuidia ſimili non inue-
nere tyranni maius tormentū
Vnd̄ Marcial' coquus ſumpit̄
quiſqȝ· rumpit̄ inuidia Nullū
em̄ maius flagellū mētis ꝙ̄ ſit
inuidia · corpus nāqȝ deſiccat
faciem pallidat· ſuſpiria geme
būda īſert · cor triſte facie decī
um rugitus ↄcitat· detrahē petit
Jgnominiā alterius libent̄ enā
rat· ſed honorē ꝓferre renuit ·
q̄rit inuidia° non q̄d vel quom̄
dicat· ſibi em̄ nō ſufficit vt ma
ledicat · penes ſe murmurat · ſe
ipſam affligit· nec deforis ve-
nit · ſȝ ex īteriori malicia ma-
nat· hoc em̄ viciū demones ha
bent humane inuidentes ꝓli ·
quorū ſilij perdicōis ſūt hoīes in
uidi· alterius bonū ꝓferre dolē
tes quibꝰ mos eſt omne ꝙ̄ ma
lū ꝓximoꝝ eſt appetere eciā ſi
melius poſſideant· Dicunt em̄
illud Ouidij li·i· de arte aman
di Fertilior ſeges ē alieis ſemꝑ
in agꝛs· vicinūqȝ pecus grādius
vber habet O ipia nequiſſima
q̄ inuidia q̄t viros perdidiſti q̄t
degradaſti bonos et prudentes
Cetera em̄ vicia occaſionē licet
nō ſufficientē· aliq̄tenus t̄n ap
parentē exhibē poſſūt Sed tu in
uidia tueqȝ malicie cauſam igno
ras Eſt em̄ quis ſupbꝰ q̄a diues
Quis iracūdus· q̄a leſus · quis
guloſus q̄a edacibꝰ fluctus · q̄s
luxurioſus q̄a mulier īfeſtat· q̄s
pig̃ q̄a pīguis aut ſenex · q̄s
auarus q̄a deficere timet Sed
non apparet cur inuidus q̄s ex
iſtat· niſi ex ꝓpa malicia · qua
q̄s ſeipſū ꝓuocat de bono ali
eno dolorē ſibi aggregat Vnde
in ꝓū· ſapiētū dicit̄ Jnuidia ſit
q̄dē ē ani dolor ex alieis ↄmo-
dis Nulli em̄ īuidet vir bonus
et prudēs Et ſubdit̄ Scias em̄
multus habūdare vtutibꝰ in ſe
qui alienos amat · Vnde Tul
lius in oracōe ꝓ cornelio balba
Eſt hec ſeculi malicia q̄dam at
qȝ labes vtuti velle inuidē Jpſū
qȝ florē dignitatis infrīgē· Eru
beſcāt igit̄ inuidi q̄ ſui criminis
occaſionē neſcuīt· Dicēte Tul
lio in tuſculanis queſtionibꝰ li
bro quarto · Jnuidēcia inq̄t eſt
egritudo ſuſcepta propter alte
rius res proſperas: q̄ michil no
ceant inuidenti · Jdeo ſocrates
ait Malum alienum tuū ne fe
ceris gaudiū · Nempe magis
triſtiens affligit̄ qui ſemper do
let vbi proximus proſperatur
Nam alterius moleſtia ex ↄpaſ
ſione quadam naturali mole-
ſtat animum eciam īuidi recu
ſantis· ſaltem ad tēpus quāq̄
non ꝑpendat niſi cum totus in
manis fuerit · Et ſi rurſus de
alterius bono dolet in quo igi-
tur gaudebit · Hec enim miſe
ria inuidorum ꝙ̄ ſeipſos affli
gunt non ſolum aduerſitatis
occaſione quod faciunt vna ·

ſed ecīā propꝛ̄a malicia et yma
ginacōe · Quid enim obfuiſſꝫ
regi fabio ſi anthiocho naues
clargitus fuiſſet q̄s ſecauit et
incendio dedit · Narrat enim
Valerius libro ſeptimo Cū aūt
Fabius regem anthiochū ſup
aſſet dimidiamqꝫ partē ſuarū
nauiū ex pacto recipe deberet
tunc · Fabius naues ſingulas
per dimidium iuſſit diuidi vt
regem anthiochum claſſibus
priuaret ſed quid ſibi profuit
Nunq̄d melius ex quo victor
erat ſi pactum ꝓſpere tenuiſſꝫ
hoc tn̄ fieri inuidia non pmiſit
que nullius bonū pmittere po-
teſt · Heu noui quoniā inuidia
fera peſſima ē ſuoqꝫ veneno co
cicius inficit et pungit quo ali
quem meliorem et virtuoſiorē
ſentit Quoniam teſte · Tullio
in rethorica ſecunda · Virtutis
comes eſt inuidia · Affricanus
ſiquidē dedit induſtria virtutē
Virtus gloriam · et gloria emu
los comparauit · Et · Saluſtius ī
gugurtino · Poſt gloriam me
mineras inuidiam ſequi · Itaqꝫ
inter mortales difficilimū glo
riam inuidiam vincere · Nam
dyabolus illius ſator eſt · Con
ſideret igitur prudēs q̄ graue
peccatum eſt inuidia que ſpōte
et ex propꝛ̄a malicia in animo
ocipitur · Vnde · Tullius ī phi-
lippica ſecunda · Hec inq̄t · Gra
uiora ſunt mala que animo cō

cipiunt̄ q̄ que corpore feriūtur
Miſerior eſt igitur qui ī ſe ſuſci
pit ſcelus q̄ qui alterius faci-
nus ſuſcipere cogitur :·

Explicit ſecundus liber
ſophilogii

Incipit ꝓlogus tercij q̄
ē de q̄tuor ſtatibꝰ mūdi

Status omnis hu
manus ruinoſus
eſt illoqꝫ iure ſta
tus debet vocari ſi
rebus de cliuioribus
bus opatetur · Omnes eīn diui
tes et potentes qui olim floru
erunt modico terre angulo oclu
ſi ſunt · Itaqꝫ mors cunctis pō-
pis et honoribus terminū im-
ponit · Quamobrem huic libro
quarto ꝓlogum de morte pre-
mitto · Arbitror enim mortem
fore ſpeculum quorūlibet ſtatu
um mūdi · Nam qui ſe morien
turum cōſideīat ſi celſus eſt mi
nime gloriatur cernens ſuo p̄n
cipatui ignotum finem prebeī
Si pauper quis eſt tollerancie
remedium mors ipſa p̄ſtat eo
q̄ facilius dolorem animus ge
rit quem nouit breui curſu cōſu
mari · Fiet igitur proceſſus vt
in precedentibus per capitula ꝛc.

Sequitur p̄mus tractatus ter
cij libri · Sophilogij

De miſeria et breuitate huius
vite

Capitulū · p̄mū

V Ite huius curſus ſ
uis anxietatibꝫ fati
gatur Jtaqꝫ vita pre
ſēs nichil aliud vi-
det̄ niſi miſeria breuis · vñ · Job
Homo natus de muliere breui
viuens tp̄e repletur mult̄is miſe
rijs · Et ex puerꝫ ſapientia col
ligit̄ · Quod homo vite cōmo-
datus eſt non donatus · Lex eñ
vniuſalis eſt q̄ iubet naſci et
mori · Jtaqꝫ male viuūt q̄ ſēp
ſe victuros putāt Nempe non
ex debito ſꝫ ex mutuo viuimus
Queſo igi' nequis dicat tot vl
tot ānos habeo quia anni tui
non ſūt · Ex quo mutuo accepiſ
ti Unde cuidā dicēti Quadra-
ginta annos habeo reſpōſum eſt ·
Quadraginta annos cōmemo-
ras quos non habes quia p̄t
ierunt et ſi eſſent non h̄res q̄a
non poſſideres · Hec tāgit Sen̄
libro de naturalibus queſtioni
bꝫ Hij igi' ſileant qui p̄grādi
iuuentute de futuris annis glo-
riantur · Hij eciam ſileant qui
de ſua vetuſtate laudē ſibi aſcri
būt miracqꝫ ſe vidiſſe iactāt
Nam iſti de eo gloriantur q̄d
omino preterijt · Juuenes aūt
in eo ſperāt cuius ſecuritatē ig
norant · vnde · Ouidius libro
primo ſine titulo · Labitur oc-
culte fallitqꝫ volubilis etas Et
celer admiſſis labit̄ ānus equis
Et idem · Ouidius li · iij de arte
amandi · Lucidi fluunt anni
more fluētis aque Nec que p̄
terijt hora redire poteſt · O quō
putas eos faſtibꝫ eleuari q̄ ſo-
lia mundi obtinēt eo q̄ ſui trā
ſitus proximitatē negligunt ·
Quanta eñ temeritas eſſet
eorꝫ ſi abſqꝫ fine viuerēt · Ex q̄
modica vite morula extollit cō
nua ipoꝝ · Attendant eñ illud
Ouidij xv methamorph · Cūc-
ta inquit fluūt nihil ē q̄d toto
preſtet in orbe · Jpaqꝫ aſſiduo
voluunt̄ tp̄a motu · Et idē Oui
dius li ſexto de faſtu · Tempa
labuntur tacitiſqꝫ ſe neſcimus
annis · Et petronius Heu heu
nos miſeros q̄m totus homūcō
nil eſt Nil erimus cuncti poſt
q̄ nos afferet orcus Nūqt igi
tur laudabile foret ſi nos ipos
conſpiceremus dictumqꝫ bu i-
tatem oculis anteponeremus
Tunc eñ ſuperbia periret diui
cie ſufficerent pauce · Diuino-
qꝫ cultui ſinguli vacarēt Por
ro nullus tam effrons tam in-
penitens inueniri poſſet quin
tremore mortis reconciliari dō
diſponeret · Nouimus tamen
q̄ mori oportet ſed non atten
dimus · Et ſi occurrat memoria
quedam tunc procraſtinamus

Mundiq; vanitatib9 nos occu
pantes facilit cogitare deſiſti⸗
mus. Vtinã attẽderemus illud
maxiam. Cũcta trahit ſecũ ver
titq; volubile tpus Nec patit̃
ĉta currẽ quoq; via. Nã mich
il eſt totũ qđ viximus oĩa ſecũ
Tempus p̃teriẽs horaq; ſũma
trahit. ſi rurſus ſi breuitas vitã
ſpernẽ non decet ſaltem h° fa⸗
ciat ipſius breuitatis miſeria
Nã teſte apuleyo li. de deo ſo
ĉtis. Fortuna caduca ſigillatim
mortales voluto tẽpe vocat. ãxi
iſq; mẽtib9 ⁊ obnoxijs corpori⸗
bus viuunt. Vnde. Quidam
Philoſophus dictus ſecundus
Quid eſt inquit homo. Et re⸗
ſpondit mens incarcerata. fan
taſma tẽporis. ſpeculator vite.
mãcipiũ mortis. trãſiẽs viator
loci hoſpes. aĩa laborioſa. pui
tẽporis habitaclm. Hijs igitur
attentis q̃s ſapiẽs de vita pre⸗
ſenti ſollicitabit̃ in q̃. non ĩi mi
ſeria repit̃. Et licet bruta vite
miſeriã hñt. Anguſtior eſt tam̃
vita humana cui natura mini⸗
me pruidit. Beſtijs autẽ neceſ
ſaria dedit. Vnde. Plinius in
hiſtoria naturali libro ſeptimo
Ceteris inq̃t animãtib9 varia
tegiñta natura tribuit vt coria
ſpinas pennas ſquamas arbori
buſq; cortices. Hominem vero
nudũ natura pduxit. Dicente
cathone. Infantẽ nudum cum
te natura creauit. Paupertatis
onus pacienter ferre memento
Et. Sydonius in ſuo epiſtolari
libro quinto. O. neceſſitas ab⸗
iecta naſcendi miſeria viuendi
dura moriẽdi. Et. Valerius li⸗
bro nono. Humane inq̃t vite
curſus motu aſpero perag itur
et fere ſine racione ↄſũmit. Mi
rum eſt igitur cur ſapientes q̃
ſe reputant tantis criminibus
miſere vite fomenta cõqueſtãt
Nullus enim in corpore viuens
felix eſſe poteſt ſi q̃ tamen felici
tas fuerit ideo eſt quia preſens
vita mẽte abiciatur. futuraq; bo
nis operibus expectatur. Nam
dixit. Plauctus in aulularia
Timor cupiditas auaricia feli⸗
cem eſſe non ſinunt hominem
ſcilicet in preſenti vita. Vñ Bo
ecius libro tercio de conſolacõe
Dignitatibus inquit fulgẽ vis
et preire ceteros honore cupis
Sed tandem ob noxijs pericu
lis patebis. gloriam petes et ſe
curus eſſe deſiſtis. Nempe m̃ ↄ
ſideranti quid mors ſit gaudeo
lugeo. Gaudeo inq̃ vite future
viſa magnitudine cuius aditus
bona mors eſt. Et lugeo quia
corpus formidat. morem lag
uoris habere timeſcit et in cine
rem redigi recuſat. ſi vera ta⸗
men ſapiens ſi fuero plus ad⸗
eſt m̃ gaudiũ q̃. luctus. Nã ſi
mors me moleſtat ſpes futuri ſe
culi magis me delectat. Noui
eñ q̃ mors trãſitus q̃dã bñs ẽ.

Vnde hilbertus de exilio ſuo •
Mos eſt inquit hic hoïs ſemꝑ
quadā cōdicione mori Eſt ho
minis nudum naſci nudumqꝫ
reūti Eſt hoïs putrere ſolis lu/
menqꝫ fateri Et miſeris ꝗdibꝫ
in cinerē redigi Res et opes p̄/
ſtant ei famulant ad horā • ē
locuples mane veſpere pauꝑ
erit • Et marcialis cocus Gau/
dia nō remanent ſed fugiẗiuā
volant ſcilicet poſt mortē • vnde
Maximia • Oquā dura ꝑmit
miſeros cōdicō vite Nec mors
humano ſubiacet ārbitrio • dul
ce mori miſeris ſed mors opta
ta recedit Ac cū triſtis erit p̄/
cipitata venit • Morti mori me/
lius quā mortis ducere vitam
pena minor certā ſubito ꝓferre
ruinā Quam ꝙ preteas ſuſti
nuiſſe diu Et ſubdit • Quot bō
tūc habui tot modo dampna
fleo Nōne placet melius ētis
cōſidere rebꝫ Euētus varios ēs
noua ſemꝑ habet Felix qui po
tuit trāquillam ducere vitam
Et letos ſtabili claudere fine
dies hec ille Ex quibꝫ cōcludit̄
breuitas miſeriaqꝫ vite pre/
ſentis • Quō vita preſens ē
carcer aīe Ca • ſecundū

Nam aīa racionalis dei
forēis ē immortaliſqꝫ
Si igitur carcer eſt cor
pi iugi mortali carniſqꝫ ꝓpitas
ſpiritum ad ſcelēa trahit et ve
lut mancipata corpi carceri ſi
aīa feneſtrul̄ anguſtis res de
foris cōſpicere poteſt vt tangit
hilbertus de exilio ſuo • vñ lo/
quēdo in pſona aīe ſic ait Egrē
diar ꝫ neſcio q̄ ⁊ neſcio qñ • Et
forcaſſis dies iſte ſupmus erit
Eſt igit̄ ponēda domus q̄ libera
triſti Carcere ꝑpetuo iure carē
q̄ am Itaqꝫ aīa petit vt ex cor
pus ſit carcere careat • Sibi igi
tur corpus tediū eſt • vñ et ſa/
pientes pl̄es corpis tedia uita
re volētes ſeipos occiderunt
vñ narrātē Euſebio in cronicis
Anno iperij auguſti xli • Ma/
tōs pocius Catho latinus dcla
mator tedio dupliciς q̄rtane ſe
ipm interfecit In hoc eīn atteſ
tari mie debꝫ q̄a ſe necarē nll̄s
iure pōt ipmqꝫ atqꝫ lucciā hāc
ex cā redarguit • Auguſ • i li • de
ci • dei Sufficiat aūt ꝙ plibata
hiſtoria in hoc ſuit nob̄ ꝙ vi
ta pñs tedioſa eſt ipiuſqꝫ aīe
cārcer Nā corpus ſordibꝫ con
ſtrīgit aīaꝫ • vñ prudēcius • Eſ/
tuat et ſordes atra uīcta cauſat
ſcꝫ aīa • vñ Galthe • in alexan/
dreidos li • vij Allicit illecebris
aīaꝫ caro nᶜ ſinit eſſe pricipu
inmemorē ꝙ eius ymagis iſtar
facta ē q̄a ſcꝫ cāne iclinātē aīa
ſepius obliuiſcit̄ ꝙ ſit ymago
dei qñ ſcꝫ opibꝫ racōis ſe nō cō
formiat Eādē ſentēciā tangit
bernh̄ • in microcoſmo • Sꝫ lec
tor q̄rere pōt an mori appetē
liceat viſa miſeria vite • Cui

ridendū occurrit q vir ſapiens
ad mortē currere non tenet ſ
vita exire vt dn̄s diſponit libē
ti aīo debet vn̄. Sn̄ ad lucillū
ep. xxvi. Cottidie inqt mori
mur cottidie eīn demit aliq ps
uite Et ſubdit ridiculū currere
ad mortē tedio uite Vir inquit
fortis et ſapiens nō deb3 cui ta
fugere ſed exire. Et idē Sn̄ ep
lxxviij. Nec vita ſit tedio nec
mors timori. Et ſubdit. Quic
qt eīn expectatū eſt diu leuius
accedit. Itaq3 ſi mortē abſq3
tiore expectaueris eam non ita
formidabis. vnde qntus. Tu
cius li iiij Fortiū viroꝝ magis
eſt mortē ɔtēpnere qm vitā
odiſſe. Et valerius maximus
li. ix. ſtacō vitā diligere mor
tē non tiere pcipit. vnde Epi
curus. Ridiculū eſt currere ad
mortē tedio vite ut ſupius Sn̄
Et ſubdit Epicurus Quid īqt
tā ridiculū q appetere mortē
cū vitam inqetā tibi feceris me
tu mortis Nam ſeuicia eſt vo
luiſſe mori ut inquit lucanus
li. v Nempe aliud eſt vitā con
tempnere aliud vero eſt tiendo
mortem vitam odiſſe. Nullū
eīn fas eſt vitam odio habere.
Ipam autem contempnere ſa
piētis eſt. vnde. Galtherus in
alexandreidos li vi. Fortis aī
eſt cōtempnere vitam non tn̄
odiſſe. Aliqui tamen vitā non
ex virtute ſed ex miſeria cōtemp
nūt quibꝰ laus non debet. vn̄
Marcialis cōis Rebus in an
guſtis facile eſt cōtempnere vi
tam Fortiter ille facit qui mi
ſer eſſe poteſt Ex pdictis igit col
ligamus q nec ad mortē cur
rendum nec vita pn̄s amāda
eſt. Qui eīn mortem qrit dies
breuiat in quibꝰ proficere ha
bet qui vero vitā diligit aīa3
incarcerari non metuit. Vitā
igit petes nō odiſſe ſed cōtēp
nere e libet vt non leteris aīa3
immortalem corruptibili corpi
applicari

De cōtemptu mortis ſub
ſpe glorie future
Ca. tcium

Inſipiencie eſt formi
dare quod vitari non
pōt q cū acciderit ipi
ſapiēti vtiq3 melius ē. S3 nū
qt mōtē formidaē natura petit
Quis igitur quantūcūq3 ſapi
ēs mortē nō tiebit. Nempe mor
tē abſq3 delicto formidare pōt ſi
eā naturali qdā ɔſiōrio refutes
ſ ſapiēt ſi delibraueris eā nō
timēdā ɔcludes aliud ē eīn pīs
motibꝰ impellētibꝰ timē mortē.
aliud deliberacōe phabita non
ɔtēpnere mortē q faciūt inſi
piētes. vn̄. Sn̄ deremedijs for
tuitoꝝ. Stultū ē tiere qd vitaē
nō poſſis. Et idē Sn̄ li. vi de
naturalibꝰ qōbꝰ Cōtēpne mortē
ꝛ oīa q admortē ducūt ſiu ſint
bella ſiue naufragia ſiue gnia.

Nunq̄d amplius facē poſſunt
q̄ ꝙ corpus ab aīa reſoluatur
ꝙ nulla potencia nulla diligeñ
euitare potes. Nā ſepacio cor/
poris et aīe homīs vtrāqȝ par
tem ſue nature reſtituit . Nam
terre debetur corpus cum ex illa
plaſmatū fuerit . Celis aūt in
mortalibꝯ inmortalis aīa debet.
Sapiēs igit̄ ɔtēpnat mortem
Vñ. Valerius li. ix. Corpis ⁊ a
nime ſocietas non firmo vincu
lo coherȝ facile dirimit̄ . Nam
ſtultū eſt in eo ɔfidē qđ leui per
dit̄ caſu. Vñ . Varro in ſuis ſen
tēcijs. qui nature litigat q̄ mo
ri ꝗue fert duplexqȝ malū eſt
cū moleſte ferimus qđ nccē eſt
Et ſeñ. li. iij. in naturalibus q.
Puſilla res eſt vita hoīs. ſed i
gens res ɔptēptus vite. Hanc q̄
ɔtēpſerit ſecurius videbit maria
turbari. ſecurius ɔſpiciet horri
dā faciē fulminantis celi Quid
inq̄t ad me ꝙ magna ſint qui
bus perio. Ex q̄bus ɔcludit̄ ꝙ
vita ɔtēpnenda eſt Ex cuius ɔ
tēptu ſequit̄ ɔtemptus mortis
Et idem ſeñ. in tyeſte . Abeant
q̄ſtus diſcedat timor. Et idē in
hercole etheo . Nunq̄d ille mi
ſer eſt cui eſt facile mori. O vti
nam dites mūdi iſta ɔſpicerēt
mortēqȝ ita non timerēt Quā
ideo formidāt qui ſua poſſedia
diligunt nimis q̄a timent illis
p̄uari quibꝯ ɔfidūt . Si enī in
homīs poſt mortē futuris ɔfiderēt

mortē vtiqȝ ɔtēpnerēt Vtinam
attēderēt illud ſenece ep̄. xxvi.
Que inq̄t querela eſt aut in
commodū ſi quicq̄d debeat deſinē
deficit et quis exitus melior q̄
in finē ſuū natura ſoluente dila
bi. Nēpe mors p̄ceſſit et mors
ſecutura eſt . Vt ponit ſeñ. idem
ep̄. lxxvij. Nemo inq̄t tā imp/
itus eſt vt neſciat ſe q̄ñȝ mori/
turū eſſe et tamē cū ꝓpe acceſſe
rit tremit et plorat. Nonne in
q̄t tibi videt̄ ſtultiſſimus qui
fleuerit eo ꝙ ante mille āños
non vixerit Eqȝ ſtultus eſt qui
flet eo ꝙ poſt annos mille non
viuet Hec inquit paria ſūt nō
eris nō fuiſti vtrūqȝ tp̄us ali/
enū eſt. Quid enī fles ad hāc
legē cū ſis natus. Et ep̄. lxxxij
nō aūt ē mors glīoſa ſꝫ fortit̄
mori glorioſū eſt q̄ demēcia ē fu
gere cū retroire non poſſꝫ . Vnđ
Tullius in philli. viij . Turpis
fuga mortis omīqȝ morte peior
eſt Qui igit̄ ſapiēs mortē non
metuat. Vñ. idē in tuſcul. q̄ſti/
onibꝯ li. ij . Quia mori nccē ē
quia mors nichil habet qđ ſit
horrendū. Mortem ideo non ti
meo Vñ. refert Valerius li. vi.
Qđ cū theodorus ſyreneus re/
gē liſimacū increpaſſꝫ eo ꝙ q̄dā
minus degeſte fecerat ob hoc
liſimacus iuſſit theodorū cruci
affigi. Et tunc. Theodorus ait
Mea ſiq̄dē nichil intereſt hu/
mi vel in ſublimi vt putreſcam

Vñ. Catho. Fac tibi pre ponas
morte non eſſe timidã. Que bõ
ſi non eſt finis tñ illa malorũ
Nõ metuit mortẽ qui ſcit cõ//
tẽpnẽ vitã. Vñ. lucanus li. viij
Mors vltima pena eſt nec metu
enda viris Si enim aliq̃ pacto
mors effugi poteſt. Aut ſi poſt
mortẽ nulla vita eſſ; vtiq; for
midanda eſſ; . ſed a nullo euadi
poteit Sancteq; moriens poſt
mortẽ vita fruet̃ potiori Nulli
ſapienti teſtat pauor mortis
Vñ. philoſo. ſecũdus Quid in
quit eſt mors . Et rñdit. extre
mus ſompnus . diuitũ pauor
pauperũ deſideriũ . ineuitabil'
euentus. latro hoĩs . fuga vite
reſolucõ oĩm hominũ. Nã teſ//
te. Placõ in poetria. Debemus
morti nos nr̃aq; . Et Juuenã
lis. Mortalia facta pibũt. Et ad
huc ſub iudice lis eſt. Vñ Oui
dius in li. epiſtolarũ . Occur//
rũt animo peundi mille figure
Morsq; minus pene quẽ mo//
ra mortis habet. Et idem . Oui
li. x. methamorpho . Oĩa de//
bent̃ morti ſedez pperamus ad
vnã . Ecce igitur aperte ↄſpici//
mus mortẽ vitari nõ poſſe Ni
mirũ igit̃ ſi ↄtempnẽda ↄſulit̃
Attẽdamus eciã q̃a teſte clau
diano in minori. Oĩa mors ca
pit Vnde morti loq̃ndo ſic ait
Quicq̃d liquidus cõplectitur
aer. Quicq̃d alit tellus. quic//
q̃d maris eq̃ra. quot fluuij ful
mini. q̃t nutrit̃ paludes Cũc//
ta tuis pit cedũt aĩalia regnis
Lunari globo q̃ ſeptim us au//
ras. Ambit et eternis mortalia ſe
pat aſtris Sub tuũ purpurẽ a
veniunt veſtigia reges Depoſito
luxu t̃ba cũ paupe mixti . Oĩa
mors equat . Vñ . Ouidius li.
q̃rto ſine titulo . Omne ſacrum
mors importuna pphanat omib;
obſcuras mittit illa manus . vi
ue pius morit̃ pius cole ſac̃ co
lentẽ. Mors tñ a tẽplis vitari
abſtrahit. Que v̓ba nichil ali
ud ſonant tã claudiani qȝ oui
dij Niſi q; oĩa q̃cumq; ſũt ſb
ↄcauo orbis lune pibunt. Om
niſq; homo pius ⁊ impius ſuos
morte terminabit dies . Nẽpe
mori naturale eſt. et omnia pe//
tũnt in illud reſolui ex q̊ pceſſe
runt Vnde. Marcianus. Ortus
cuncta ſuos repetunt matremq;
requirunt . Et redit in nichilũ
qd̾ fuit ante nichil. Et. lucãus
Capit omnia tellus que genu//
it celo. Vnde. Stacius in the//
baydos. Mille modis leti miſe
ros mors vna fatigat Et pſper
libro epigramatum. Ferro peſ//
te fame vinculis ardore calore
Mille modis miſeros mors ra
pit vna homines. Quibus at//
tentis mors contempnenda eſt
quam euitare nullus eciam ſa//
piens poteſt . Innumerabiles e
nim laq̃os hominib; tetendit
⁊ inſpirate veniet. Vñ. ennodius

Mo̅res non expectatis ordini-
bus eueniet. Ipa est eni̅ omni-
um mo̅rtaliu̅ finis. ſed ipa finem
non habet q̅ diu p̅ns ſeculum
manebit. Quinymo et mors
peccatoru̅ ſemp mors erit. Et
ergo ſi̅ ſine finis. Vn̄ magiſt.
Seplo. Mors omne dux p̅ns
q̅re triſte futuru̅. ſine carens fi-
nis et plena ruina ruinis. Om-
nia eni̅ mors cadere facit ℥ poſt
illam viuentibꝫ pie celſus in-
dex deus mira̅da p̅mittit. Vir
igit̅ ſapie̅s q̅ morte̅ ꝯtempnit

De p̅paratio̅e ⁊ deſiderio
bone mortis. Capi. q̅rtu̅

MOrs bona vita̅ mortale̅
in eterna̅ ꝯmutat neqꝫ
bene morientibꝫ mors
vere ꝯtingit. ſed vita multo ce-
lebrior aſſurgit. Vnde Merca-
rius termegiſtus ad aſclepiu̅.
Nos inq̅t p̅pſſimis votis opta-
mus. ſi. Sine placeret voluntati
vt nos mundana cuſtodia ab-
ſolutos ſupioris p̅tis nature re-
ſtituat. Et hec eſt merces pia
ſub deo diligent̅ cu̅ deo viuen-
tibus. Et Ouidius li. tertio me-
thamor. Vltima ſemp expecta̅-
da dies homi̅ eſt diciqꝫ beatus
Ante obitu̅ nemo ſupme debet.
Nam vita preſens beatitudi̅e
frui non poteſt. Mors ideo bo-
na qua vir pius deo ꝯiungit̅.
Vn̄. Ganfredus in poetria no-
ua. Qu̅quide̅ mortem non eſt

vi tate̅ n̄c̄c̄e tra̅ſeat in forma̅ v̄-
tutis. q̅ſi diceret q̅ facie̅da eſt
de neccitate v̄tus. Na̅ tu̅c v̄tus e̅
ſi bu̅ appetis q̄d bu̅ h̄re potes.
Tu̅c eni̅ morte̅ bene habes qu̅
vt bene moriaris p̅uides. Vn̄.
Macrobius li. i. de ſompno ſci-
piois dicit morte̅ philoſophati-
bus eſſe appetendam. Ipamqꝫ
phiaz eſſe meditacio̅ꝫ moriendi
Vn̄. Plato duas mortes homi-
nis nouit qua̅ vna̅ natura ⁊ al-
tera̅ virtutes p̅ſtant. Homo eni̅
morit̅ cum aı̅a relinq̅t corpus
ſolutu̅ lege nature. Mori aute̅
dicit̅ cu̅ ⁊ ipa aı̅a adhuc in cor-
pore conſtituta corporeas illece-
bras phia docente conte̅pnit. Et
cupiditatu̅ dulces inſidias reli-
quaſqꝫ o̅ms paſſiones exu̅it
Et. Hanc morte̅ dicit plato ſa-
pientibꝫ eſſe appete̅dam. Sic
eni̅ mori nichil aliud eſt n̄ vite
voluptates ꝯte̅pne̅. et futura̅ vi-
ta̅ deſiderare. Vn̄. Marcial̅ co-
quus. O dulcia defectu̅s mode-
ratrix carmina ligua. Cantatur
cignus funeris ty̅pe ſui. Itaqꝫ
cignus cantat dum eſt moritu-
rus. Sic eciam ſapie̅s letari de-
bet ſi moriatur melius victurus
Sꝫ mors a plurimis formida-
tur eo q̅ pauci ad bene mori p̄-
parantur. Quomo̅ enim mori
bene poteris ſi tue mortis caſum
no̅ p̅uides ſed vt bene moriaris
opera bona non perficis. Nem-
pe ſi ſcires te bene moriturum

mo̅rti forſitã ita non ɔtradice=
res. Vis aũt ſcire q̃ mors tua e
rit viue ſic ſtudeas vt bñ mo=
ri q̃as. q̃lis enĩ vita fuit tal' ip=
ſa mors erit Vñ. Tullius in li.
de ſenectute. Meditatũ ig' eſſe
deb; ab adoleſceñ vt morte̅ nõ
negligamus ſñ qua meditacõe
tñquillo aĩo nemo eſſe poteſt
cũ certiſſime moriendũ ſit in certo
q; tp̱e. Sapiẽs ig' quiſq; e
q̃ſſimo aĩo morit̃ et ab hac vi
ta diſcedit tãq̃ ab hoſpi° . Cur
igit̃ multis mors eſt ita onero
ſa Jdeo eſt q̃a inopinate mori
untur Nec eciã de futuris boĩs
poſt morte̅ habendis ſollicitant̃
Vñ . Tullius libro de paradoxis
Mors terribilis eſt hijs q̊; vita
cũ laude extiguit̃ ñon hijs q̊rũ
laus poſt vitã manet . Et idem
Tullius in tuſcul' . q. li. i. To=
ta inq̃t ph̃oꝝ vita vt ait catho
Cõmendacõ mortis eſt. Nã q̃d
aliud agimus cũ a voluptatibꝫ
carnis vel corporis aĩm reuoca=
mus. Tũc enĩ aĩam a corp̱e ſe
gregamus vt bñ mori aſueſca
mus . Jlle igit̃ viuens moritur
q̃ carnis deſideria ſequit' . Nã
q̃d eſt mors ñ ſep̱acõ aĩe a cor
pore que tũc ſepa' quãdo volup
tates ipſius non p̱miran' . Vñ ſe
neca in agamenone. O q̃ miſe
rũ eſt neſcire mori. Jlli enĩ mori
neſciunt qui ſe tãq̃ morituros
nõ diſponunt. Nullũ enĩ bonũ
adiuuat habente̅ ñ ad cuius a=
miſſione̅ p̱paratus eſt animus
Jnq̃t ſeneca ad lucillũ ep̃ iiij.
q̃ſi diceret . Nõ ad morte̅ ſic ſe
debet preparare homo vt q̃ poſ
ſidet ſi diligat q̃d perdere nõ ti
meat. Vnde idem ſeneca epiſto
la viceſima ſexta . Qui mo=
ri didicit ſeruire nature didicit
ſup omne̅ potẽciã mors ẽ ⁊ cer
te extra omne̅ potenciã mors ẽ
Quid ad illum ſc; moriturum
arta clauſtra et tanta cuſtodia
Mors enim liberũ hoſtium ha
bet. Jllum igitur lauda et mi=
rare que̅ non piget mori cum a
mat viuere . Que eſt enim vir
tus cum eiciaris exire . Sapi=
ens enĩ nichil inuitus facit. ne
ceſſitate̅ effugit Hec ſeneca ep̃
liiij. O vos ig' ſeculi ſapientes
diſcite p̱uenire morte̅ viã p̱para
te vob' n° differatis neſcitis enĩ
horã q̃ mors ventura ẽ. Vñ . vñ
ficator . Ne ſis ſecurus hodie
vl' cras moriturus . Jntus ſũ fo
ris ẽ plurima cã timoris . Cũctis
his horis hoĩs memor interioris
S; immemores illi inueniun' q̃
corporis d̃ſideria tm̃° imple̅ nitũtur
vtinã ad uterẽt corporis edia fu=
t̃is aĩe ſolacijs coop̱aĩ nõ poſſe
Vñ ſaluſtius in catili. Mors in
q̃t erũpnaꝝ req̃es ẽ non cruci
atus n° mors mala eſt q̃a nul
lũ malũ gl'ioſũ. mors aũt gl'i
oſa eſt. Vñ . et ſenomanus ſibi
morte̅ itulit vt felicit' poſt mor
te̅ viueret narrante lactancio

Et licet benefeciſſe non credat
vite tñ future celſitudinē atte-
ſtat. Vnuſquiſq; igit ſe ꝑpa-
ret vt morte glorioſa finiat vi-
tam. Nam teſte Señ. li. iij.
de naturalib; queſtioīb; Mors
eſt lex tributū officiumq; mor-
taliū malorūq; omiū remediū
eſt. Et ſubdit Mortis igit no-
men ne formides effice illā co-
gitacōe multa tibi familiarē vt
illi obuiam exire poſſis. Vnde
ex ꝓuerbijs ſapientū colligit. q̄
dum vita eſt grata condicō mor-
tis eſt optima Et Boecius li-
bro primo de conſolacōe Mors
hominum felix que ſe nec dulci-
bus annis. Inſerit et meſtis
ſepe vocata venit. Hec ecciā ſepi-
us cōſiderans clare cōſpicō bene
viuē oportere. bene cupienti mo-
ri. Bonaq; mors prebebit que
vitā non poteſt exhiberi preſens
Vnde Seneca xxiiij. epiſtola.
Multū fuit cartaginē vincē ſed
āplius mortē nō timere. cuius
beneficio nil ante ferendum. li-
cet tamen mors vt prelibatum
eſt bona ſit. nulli tamē mortē li-
cet inferre. Vnde Señ. in aga-
menone. Rudis itaq; tyrānus
eſt morte qui penā exigit. Vita
igit quantū deo placet vnicui-
q; permittenda eſt niſi ſceleribus
mors promereat. Ex prelibatis
igit hoc ſuſcipiat documentum
lector vt ſc; bene viuendo mor-
tis propicium vendicet diem.

legēq; moleſte non ferat om-
nib; equā Nā teſte Boecio ij.
de cōſolacōe Mors ſpernit altā
gloriam et voluit humilē. Pa-
riter et celſum caput equatq;
ſūmis infima. Et Oracius in li.
carminū Pallida mors equi-
no pulſat pede pauperū tabnas
regumq; turres Et claudianus
in inuori loq̄ndo morti ait Omi-
nia mors equas tu dampna tu
ta nocentes Tu requiem datu
ra pijs te iudice ſontes Impia
cogentur iurā commiſſa fateri.
Vnde hildebertus cenomanen-
ſis. Mors dominū ſeruo mors
ſceptrum ligonib; equat. Diſ-
ſimiles ſimili cōdicōe trahens
Et Seneca libro iij. de natura-
lib; queſtionib;. Nichil īquit
intereſt vtrū me lapis vnus
elidat aut totus mons premat
Nam habet natura precipuum
quod cum ad exitum venimus
equales omnes ſumus Quib;
attentis. Mors benigne ſuffe-
renda ē animoq; ſollicito vnus
quiſq; ita ſe diſponere habet.
Vt morte veniente obitu ſacro
decedat et pacienter anguſti-
as illius ſuſcipiat

De paciencia mortis ſub ſpe glorie future C. v.

Milites gradib; periculꝭ ſe exponūt eciā ſub ſpe tēporalꝭ honoris et glorie

Nunquid igitur mors ſapiēti ſpiritualiterq; militanti exiguū generāt faſtidiū. Si ſpes īmēſe īcogitabilꝭ glorie habeatꝭ Nēpe veteres huius vite ſcꝫ future ſub cōſidētia vſq; ad mortē letabunde triūpharūt. Unde Xenefon in libro de cyro narrat qualiter cyrus maior moriens dixit. Nolite arbitrari o filij mei cariſſimi. me cū a vobis receſſero nuſꝙ aut nullum fore nec eīn dū eſſem vobiſcū aīm meū videbatis. ſed eū ſcꝫ aīm eſſe in hoc corpore ex eis rebus quas gerebā ītelligebatis. cū dēq; igitꝛ in celis eſſe credite. etiā ſi non videbatis. Pereat igitꝛ ſtultiſſima eorū aſſertio. qui vitā futurā abnegāt aīamq; putāt mortalē ſicut ēnī plato eam īmortalē credidit vt patꝫ in ſuo phedrone q̄ trāſtulit cicero in q̄ validiſſimis argumētis aīe immortalis aſſeritur. prout narrat Macrobius li. ij. de ſompno ſcipionis Unde cū quidā pdictū librū platonis legiſſet dictus trebrotus Ambraciēnſis aīeq; immortalitatē didiciſſꝫ emuro ſe p̄cipitē dedit pre deſiderio melioris vite Unde tullius in libro de ſenectute Non eſt inq̄t lugenda mors quā immortalitas cōſequitꝛ. Et idē in tuſculanis q̄ſtioībꝰ li. i. Nemo vnq̄ ſn̄ mag ſpe īmōtalitatis ſe ꝓpatria offerēt ad mortē ⁊ neſcio quō īheret mentibꝰ quaſi ſeculoꝝ quoddā auguriū futurorū. Idq; in maxīs ingenijs et altiſſimis animis et maxīe exiſtit et apparet facilime. quo q̄dē dēpto ſcꝫ augurio futurorū quis eſſet tam amens qui ſemper in laboribꝰ et periculis viueret. quaſi diceret nullus. Si igitur innumerabiles gentiles olim morti ſponte ſubiacuerūt Si pro republica tuenda corpori proprio non pepercerunt aut fuerūt amentes quod abſit aut future glorie iocunditatem expectauerunt. O igitꝛ q̄ infelices qui poſt mortē animā cum corpore euaneſcē credunt. Contrā quos Ouidius libro xv. methamorphoſios. Morte carent anime. Et Stacius in thebaidos libro ſeptimo. Ite alacres veſtri nunq̄ morientur honores. Si enim omniū veterū ſapientū ſcripta legerimus omnes vitam fere eternā ſperaſſe reperiemus. Unde Orator libro ſecundo. O quantū per inania mens ignara boni. Certeq; humanum tranſcendunt gaudia votum. Et Tullius libro de ſenectute. O preclara dies cum ad illud diuinum animorum conſilium cetumq; proficiſcarꝛ Et idem Tullius in philippica decimaquarta. Breuis a natura nobis data eſt vita. Sed memoria datꝛ vite ſempiterna

Que ſi non eſſet lōgior quam
hec vita quis eſſet tunc amens
qui maximis laboribꝰ et piculꝭ
ad ſūmam laudēq; gloriam cō
tenderet. quaſi diceret. nullus.
Prout tangit idē Tullius in
alio libro. Et idem Tullius ī tu
ſculanis q̄ſtionibꝰ li. i. Cum in
quit corporibꝰ facilius ad oīnes
cupiditates ī flāmai ſoleamus
ꝓfecto beati erimus ſi derelictis
corporibꝰ totos nos in contem-
plandis rebus ponamus. quia
innata eſt noſtris mentibꝰ in-
ſaciabilis quedam auiditas vi
dendi ſc; ipſū deum. Quid am
plius nunquid mercurius trī
giſtus aſclepio dicebat poſt mō
tem vitam eternam bonis deū
daturū Et Quītilianus li. iiij.
Si quis ſciat quis eſt finis ho
norū que vero felicitas nunq̄
videbit. ſibi pre matura morte
moriturus quia ſc; illi p morte
ſe pire non credunt qui de vita
etna cōfidūt quā vitā ɔmemo
rat Seneca ad lucillū ep̄. xxiiij.
O q̄n veniet illa dies q̄n in ho
norē tuum nemo mentiat̄. Et
nota ꝙ loq̄t̄ lucillo et ep̄. lxxi.
Miraris hominē ad deos ire et
deus ad hoīes venit ymo in ho
mines. nulla eīn bona mens ſiñ
deo eſt Et idem ſeneca epiſtola
xvi. Ad paulum. feramus equo
animo et vtramꝫ forō ꝙ ſi ſors
cōceſſit. donec ī uicta felicitas
finem malis imponat. Ecce q̄n
tis teſtimoniis etiā gentilium
vita futura p̄dicat̄ et ſperat̄. Vñ
proſper li. Epygramatū. Sem
per erūt ꝙ erāt eterne gaudia
vite. Gaudēdi enim quō cauſa
erit ipſe deus. nec varios pari
et motus diuiſa voluntas. Vnū
erit in cunctis lumen et vnus
amor. In bonisq; ſūmis poſita
experigencia felix. Nec valet
augeri nec metuet minui. Ad
patriam vite de noctis valle vo
cati. Virtutum gradibus ſcandē
te lucis iter. Gracior eſt fruc-
tus quem ſpes productior edit
Exulta agnoſcēs te verbi ī car
ne renatū eē. Ex quibꝰ patet
quāto deſiderio futura vita ſpe
randa eſt morſq; p̄ſens ferēda

De cōſideracōe mortuorū et immortalitate anime C. vii.

Nil prodeſt ſepulturarū
vanitas aut ſepulcroꝝ
faſtigium. Quid enim
poſt mortem tibi proderit cum
mortuus fueris tumuli curio-
ſitas. ſi euera nil Quinymo te
ſtimonium fortaſſis erit illi-
us iactancie quam neſcio di-
lexiſti. O igitur quam dete-
ſtanda illa hominum curioſi-
tas Qui dum diem extremum
claudere petant. Natura quaſi
ex toto ruente. Exequiarū ta
men atq; ſepulturarum deſide
rant pompas. Neq; hiis ſuffi
cit manis cura In qua vixerūt

corporalib9 appetētes deſiderijs
ſatis facē atꝫ iactācijs. ſed etiā
abſqꝫ dilacōe cum ſint morituri
Vana q̄dam ſupſticioſitate fa-
mam ĩvtilem ſibi aggregāt ea
roqꝫ q̄eſcē petit. ſue reſolucōis
poſtulās aditū. ſpiritualiſqꝫ quie-
tam felicitatē petit. Homo tamē
qui ex hijs duob9 cōſtat vtriuſ-
qꝫ poſtulacōi contradicit. quia
licet etiā repēte ſe videat diſceſ-
ſurū. ipſe tñ laborioſo ſenſu mū
danā q̄rit gloriā edere. Sed
nūq̄d poſt mortē viri ſcī exeq̄s
aut ſepulturis gloriari fecerūt
Nequaq̄ ꝓut ait Augu. de cu
ra libro ꝓ mortuis agēda. Vbi
narrat corpora q̄dam ſcōꝝ igne
cōcremata. Alia vero ĩ flumīb9
ꝓiecta ne q̄liſcūqꝫ de ipſis me
moria ĩpoſteꝝ habeat̄. hoc aūt
diuina ꝑmiſſione factū eſt. Vt
diſcant xp̄iani ꝙ tūc xp̄m potiſ
ſime fatēt̄. qn̄ vanitatis huiuſ q̄
cūqꝫ mūera cōtēpnūt Nā li. ij.
de vitis patrū ꝑte xix. narrat̄.
Qd vir q̄dā ĩpius honorifice
ſepultꝰ erat. iuſtus aūt a beſti
is cōmedebat̄. cuidā igi² de hᵒ
amirāti angelus r̄ndit Ille ĩq̄t
ſcꝫ ĩpius bonū paꝝ egit ꝓſpe-
ritatē tēporālem. Hic ſemꝑ habu
it ꝓ quib9 tñ ĩꝑpetuū cruciet̄
Hic autē iuſtus bona m̄lta ĩ vi
ta ſua egit Tēpalē igit̄ ĩ emen
dā ſuſcepit penā. Ita cōabilit i²
cōcludit Augu. li. i. de ciuitatē
dei c. xiiij ꝙ exeq̄aꝝ pōpe ſepultū
ra ꝛqꝫ ſculpture ſolacia ſūt poci-
us viuorū q̄ defūctoꝝ. Et ideo
antiq̄ de talib9 paꝝ curauerūt Vn̄
Senē. li. de remedijs fortui. ſic di
cebat. inſepultus iaceb. ſcꝫ di-
ceret aliq̄s Cui ille r̄ndit facilis
eſt iactura ſepulcri Si eīn non
ſencō quid ad me ꝑtinet corpo-
ris ſepultura Si vero ſencio oīs
tūc ſepultura pena eſt Hic tñ poſ
ſet moralit̄ q̄ri an ꝓſit aīab9
corpora ſepeliri in locis ſcīs ſeu
cōſecratis. Ad hoc r̄ndit Augu.
in li. de cura ꝓ mortuis agenda
dicēs. ꝙ ſi ꝓ defūctis ſuplicacō
nes non fiant recta fide ac pie-
tate tunc ſpiritib9 non prodeſt
loci ſanctitas. Quia tamē loca
ſancta orōib9 dedicata ſunt cō
muniter in locis ſanctis ſepeliri
animab9 prodeſt. Vnde narrat
ibidē Augu. de quadā que fili-
um ſuum defūctū ĩ baſilica mā
tirū petiuit ſepeliri ſperās ꝑcib9
ſanctis martirū filiū adiuuari
Hec ſpes inq̄t Augu. Sana fu
it quia matriꝝ oracō ob hāc cāꝫ
filio profuit locus tamē in ſe vt
proficeret non habuit. Atten-
damus igit̄ quia nec tumuli ꝓ
deſt altitudo nec ſepulturaꝝ emi
nencia. ſed ſola merita cū ſuffra
gio proſunt. Cur enim ſi impi
us es cui memoriam relinquere
cupias. Aut que tibi gloria ſi
tua impietas per crebri memo-
retur. Si vero iuſtus es nun-
q̄d lapis te faciet ſanctiorem.

Abſit q̄a nec ſanctus eſt nec
quēꝓ ſt̄ificate valet Tue igi⁊
ſufficiat aīe deum fore ī corez
tui nec ſic mundi gloriā q̄ras
vt ꝓpter ſepulture faſtū ſedē glo
rie ꝑdas Narrat enī Sñ li de
tr̄nquillitate aī ca xiiij q̄ cū ty
rānus cuidā pho theodoro mi
naret̄ dicēs Morieris inq̄t et
ſi ſepultura corpus tuū erit ipe
aūt theodorus r̄ndit An inq̄t
me ſic ineptū putes ut michi
cura ſit an ſup̄ terrā vel intra pu
treſcā Vtrūqʒ michi eque facile
eſt Vir igi⁊ in etate ſenili ꝯſti
tutus mēte q̄eſcat nec in talibꝰ
ſup̄ſticioſitatibꝰ ſollicitet̄ atqʒ
ꝯſideret q̄ repente moriturus
ſit Nū q̄t tradit Tullius li
primo in tuſcul̄ q̄onibꝰ Quod
dyogenes iuſſit corpus ſuū vo
lucribꝰ atqʒ feris ꝓici dicens
Nil inq̄t poſt mortē michi ob//
ecit corpis laniacō feris autē
ꝓficiet ad paſtū Nū q̄t ibidē
narrat q̄ cū anaxagoras intro
garet̄ vbi corpus ſuū ſepeliri
vellet r̄ndit q̄ ubicūqʒ idē ſibi
erat Nū q̄t ligurgus rex cor
pus ſuū iuſſit in mare ꝓici ne
ip̄ius titulo leges ſue infrīgerē
tur vt tradit pōpeyus li iij Hij
igi⁊ caruerūt ſepultura nō tñ pe
rijt eoꝝ memoria q̄a ineita re
manſerūt vñ Jeroni cōtra Jo
uiāu narrat q̄ ypſs maſſageta
rū cognatos et ꝓpinquos duo
rāt Dicūt enī q̄ decencius ē vt
ab amicis pocius q̄m a v̄mibꝰ
ꝯſūmant̄ Et quāq̄ illoꝝ ritus
inſanus ſit inducim⁊ tamē ex
ip̄is ſepulturarū ſpernere pom
pas

De ꝯſideracōe mortis
Ca ſeptimū

Ecleſiaſtici xxxviij vbi
dicit ſapiēs Memēto ī
quit noviſſimoꝝ et no
li obliviſci Et alibi dē Me//
morare noviſſima tua et ī et//
nū non peccabis Sʒ q̄ ſūt no
viſſima tua vtrobiqʒ limus ē
vnde Tullius li p̄mo in tuſcu
lanis q̄onibꝰ Narrat Socratē
dixiſſe q̄ phoꝝ vita eſt conme//
moracō mortis Et alphorabius
li de diuiſione phie narrat pla
tonem dixiſſe q̄ phia eſt ſolli//
citudo mortis et per mortem
intelligit mortificacionem pra//
uorum deſideriorum vnde Se
neca epiſtola xvij Meditare in
quit mortem eam enī meditati
libertas eſt quia ſcʒ per eius
meditacōm vicia que ſunt ſer//
uilia euitantur Nam in vita
Johannis eliacij legitur q̄
olim q̄ndo imperatores corona
bantur eis monumenta mor
tuorum oſtendebantur atqʒ int//
rogabantur quale ſibi monu
mentum fieri vellent ne ſui ſolij
celſitudo eos in ſupbiā eleuaret
quāobrē beatus Gre li ix moꝝ

Cū inquit culpa aīm teneat neceſſe eſt vt breuitatē vite ſue aſpiciat ne innocētē mortē cūc tis īminētē iniqtas rapiat. Et idē Grego. moraliū xxi dicit. Imminēte tempeſtate et flucti// bꝫ tumētibꝫ nulla nauigantibꝫ rerum tempaliū cura nulla car nis delectatō ad mētē rēducit. Omneſqꝫ res inde ſpectū veniūt ſi ceſſet amor viuendi ſi timor pcogitet̄ mortis hāc ſiqdem r̄ cogitabat Job dicēs. Nudus egreſſus ſum Job pmo. Nec tū ex mortis cōſideratōe debet aīmus deſperare aut iraſci ſꝫ po tius ī vītibꝫ pſperari. vn̄ Sn̄ li iiij de naturalibꝫ qōnibꝫ circa finem ſic inquit Cur em̄ iraſce// ris ſuſtine paululū ecce venit mors q̄ nos pares faciet. Et ep̄ xcv Mors oms equat et oms parit morimur et Ecci ix Sic̄ egreſſus ē nudus deutero mrīs ſic reuertetur Quā mortis memoria nobis adeſſet tūc em̄ indeſinent̄ bū agere ſollicita// remur et in noſtre vite diuſ// nitatem minime cōfidentes tā q̄ nūc morituri eſſemus ſic ad uite future adeptōm pperate// mus. ideo ſapiens Ecci nono dicebꝫ Quodcūqꝫ pōt manus tua inſtant operare. Et ibidem Mane ſeīa ſemē tuū ſcꝫ dum vi uis vt verificet̄ illud pphe. ve// niēt cū exultatōe portātes ma. nuos. vn̄ apl's ad gala. vltio.

Dū tēpus h̄emus operemur bo nū qm̄ iſta vita eſt mors vinē ciū vt vita moriēciū vt īquit Auguſti. li. iiij confeſſꝫ. Ideo Job iiij dicebat. Breues dies hoīs ſūt Et ibidē vii dies mei cōſūpti ſūt abſqꝫ ulla ſpe. vnde Auguſti. de verb dn̄i ſermoē xvi Breuis inquit eſt vita et ipa breuitas ſemp incta. Et ibidē ſermoē vij Quid eſt diu viuere ñ diu torqueri. Et ſermoē xl diu viuere qt eſt niſi adfinē currere Nā vita iſta ſilꝫs eſt morti ut pōt ecīā Sn̄ ep̄ lxxxiiii. Quia q̄ viuimus prīm̄ ē nihilo. Si igit̄ vita breuis eſt et mors in// euitabilis cur igit̄ de ſepultura felici nō oſideremus Quis eſt em̄ q̄ non videbit mortē inquit propheta Omnes enim mori mur et quaſi aqua dilabimur interram ut dicitur ij Regum decimoqrto. vnde in q̄dā veterī libello narrat̄ hyſtoria de q̄dā iuuene q̄ tīore mortis ductus religionem ingreſſus eſt cuius pr̄ dolens acceſſit ut ipō inuito de religiōe extrahere voluit Cum tū iuuenis hoc vidiſſꝫ dixit pri ſuo q̄ faceret quicquid vellet dum modo tamen ſue patrie vnam conſuetudinem tolleret. Cunqꝫ pr̄ īterogaret q̄ eſſet iſta cōſue tudo Filius rn̄dit q̄ hec cōſue// tudo erat vt iuuenes ſic̄ ſenes morerēt̄ Quo audito pr̄ in rli giōe filiū ſuū pmanere dimiſit

Unde Mathei iiij. Vigilate q̃a neſcitis qua hora dñus veſter venturus ſit. Et Apoca. tercio Si non vigilaueris veniã tãq̃ fur et neſcis q̃ hora veniã. Meditãda eſt igit̃ dies mortis. vt p vite merita obitũ ſcĩn mereamur. Unde luce xiiij. Quis rex iturus cõmittere bellũ nonne p̃us ſedẽs cogitat. Nam cogitaẽ debemus vt bñ moriam̃ Mathei vi. Theſauriſate vob theſauros in cel̃. Nam mundus eſt ſicut illa ciuitas de qua narrat barlaã. Cuĩ ciuitas fuit cuius mos erat vt prĩcipẽ oni anno mutarẽt. Et in fine anni dabãt ꝓ p̃mio ſibi unũ ouũ. Jpſũq3 ſpoliabãt et exulem faciebãt Accidit tñ vt q̃dã ſapiens ibi prĩciparet̃ qui audita lege ſua bona atq3 diuicias ĩ alienã patriã miſit itaq3 ĩ exilio poſitũs ſe locupletẽ ĩuenit. Sic ẽm nõ ĩ mũdo ſed ĩ celo ꝓficiſti debemus Jlli ẽm ĩ celeſtib ꝓficiſcunt̃ qui non de p̃ſenti vita ſ3 de requie poſt mortẽ meditant̃ Quoniã ſic̃ Seneca ait li. ij. de natura rex c. vltimo. Undiq3 tela ĩ nos iaciũt̃ et oẽs ẽſeruãtur ad mortem ∴ C. viij.

De prouidencia futurorũ

Sic viuere cõgruit vt de futuris dieb cogitẽus vitãq3 p̃ſentẽ ſic tranſire fas ẽ vt de futurã ꝓcogitemus Sed amatores huius ſeculi ſolũ pro nũc viuẽ curãt nec futura vita p̃uidẽt. et ideo fame et ſiti in gehẽna inferni cruciãt Q̃m ſic iob dicit xxvij. Diues cũ dormierit nichil ſecũ auferet. Aperiet oculos ſuos ⁊ nĩl ĩueĩet. Sup q̃ Grego. mora. xviij. dicit ⁊ dat exm̃ de diuite epulõe qui ſepultus ẽ in ĩferno. vt di̇̃ luce xvij. et de ſtulto propoſite dilataẽ horrea ſua cui dictũ eſt hac nocte r̃petẽt aĩa3 tuã quia ſc3 iſta nocte mortuus es vt di̇̃ luce xij. Quid igit̃ nob profuit ſupbia. ſapĩe v. q̃ſi di. nĩl Nã ſubito morient̃ ⁊ media nocte Ut di̇̃ Job xxxiiij. ſup q̃ Gre. morali. xxv. Subitũ eſt inquit q̃ aĩ nõ cogitaẽ. qui ergo dũ viuũt de morte ſeu futura vita non cogitãt ſubito moriũt̃. q̃m mors peccatorũ peſſima. Juxta prophetã. O igit̃ mors quam amara eſt memoria tua homĩ iniuſto. ſcribit̃ Eccaſtici xli. Et licet amara ſit eius tam̃ memoria vtilis eſt vt peccator conuertat̃. Unde beda li. de geſtis angeloꝝ narrat q̃lit̃ deus multis oñdit penas ĩfernales et gloriam celi vt conuertant̃. Aliqui tamen correccõe3. et alij deſperacionẽ exinde ſuſceperũt Unde narrat de quodã fabro qui vidit ĩfernũ et ſathanã et demones ĩfernales ⁊ exiñ deſpcãtus ſñ pnia mortuus ẽ Abſit tñ ſ3 illã horrẽdã gehẽnã ſic for̃ deus

ut eciā futurā gloriā ſperemus exemplo ſtheffani qui moriēs intēdens in celū viditq₃ celos apertos et gloriā dei ut patet Actuū vij. Nam qui ſic mori ūtur lic₃ ſcdm carnem morian̄ tʒ nichiloīus vitā amabiliorē acquirūt qm̄ mors carnis nō eſt niſi vmbra mortis ut ait Gre. x. moralū. Sed mors terribi-lis eſt qua moritᷣ aīa p peccatū Nam tūc moritᷣ corpus qn̄ aīa ipm deſerit ſed tūc moritur aīa qn̄ a deo deſerta eſt vt inquit Auguſtinus xiij. dē ci dei. c. pᵒ Quāto igiᷣ melior eſt deus aīa tanto mors aīe magis formi-dāda eſt q̄ mors corpis. Nā ⁊ ſuſanna mortē aīe pocius q̄ corpis timuit. vnde Danielis xiij dicebat. Melius eſt inqt me abſq₃ ope incidere ī manus veſtras q̄ peccare in conſpectu dei Inſup. Auguſ. xxi de ci. dei Duplicē mortē deſignat ſcilic₃ illā primā q̄ eſt corpis et ſcʒ que eſt aīe dicēs pⁱma inquit mors aīa₃ nolentem pellit Et ſcda aīa₃ volentem in corpe te-net Sed tps veniet q̄ anima viuere non poterit deū non ha bendo nec doloribꝫ corpis care re moriendo quia in inferno mors eſt ſn̄ vita mors etiā ſine morte q̄a ſine fine De tali mor te dᷣ. Apoc. xx. Quod dyabo-lus miſſus fuit inſtagnū ignis ⁊ ſulphuris vbi ⁊ beſtia ⁊ pſeu do pphete cruciabanᷣ die ac nocte in ſecula. Nec tamē ſole pene erūt īflagellis demonio₄ q̄nymo pena maxima erit a vi ſione dei beatifica puari. vnde Criſ. ſup. Matheū omelia xxi Multi inqt gehēnā abhorrent Ego aūt caſū illius glorie inſ-tum amariorem puto qm̄ me-lius eſt ſuſtinere decē milia ful mīa q̄ faciē illam manſuetā vi dere aūiam a nob atq₃ dicēte illud Math. xv. Ite maledicti in ignē eternū. Sic igiᷣ viua-mus ut poſtmodꝫ huiuſmoī nō mactamus ſed potius illā ſup-no₄ beatiſſimā vitā cōqueſte-mus. Quā deſiderās apl̄s ad phil. pᵒ dicēs. Cupio diſſolui ⁊ eſſe cū xp̄o. Vir em̄ iuſtus ſpe rat in morte ſua pu. xiiij Et iō q̄dā pph̄a numeri xxiij. dicebꝫ Moriatᷣ inqt aīa mea morte iuſto₄. Tūc em̄ liberatur de exilio et intrat hereditatē. Iux̄ pˢ dicēte Cum dederit dil̄ ſuis ſomp^{m} ecce here. dm̄ Et iob v dᷣ. Cū te cōſūptum putaueris orieris vt lucifer. Nam teſte Sn̄ epl̄a cētehma. Mors inqt viri virtuoſi eſt dies natalis eius

Sequūtᷣ capitula ſecūdi trac-tatus tercij libri. Qualitᷣ viri eccleſiaſtici debēt hr̄e curam de ſubditis ī moribꝫ ⁊ ſciēcij ⁊

Capitulū pⁱmū

Viri eccleſiaſtici tam
ꝙ ecce vigiles atq;
cuſtodes pro eius i
unctione certare de
bent. Vnde yſaie lxi. Super
muros tuos poſui cuſtodes tota
die et nocte perpetuo non tace
bunt Vnde Bernhardus ſup
canticis Omelia xlvij. Viris
eccleſiaſticis ſuadet vt ſint vi
giles pro dormientibꝫ q̄a ꝓ aīa
bus ſūt roẜ reddituri. Bom ī q̄z
cuſtodes vigilāt atq; īſidias ex
plorāt. Conſilia malignanciū
anticipant. laqueos depꝛehēdūt
Et tendibula emulaꝝ diſſipāt
Hij ſūt fratrum amatores. et
populi xp̄iani q̄ multū orāt ꝓ
populo et̄ Itaq; de ipis verifica
ri poterit illud p̄mo ad Corin.
iij. dei agricole eſtis. dei edifi
cacō eſtis. Et ſequit᷑ vt ſapiens
architector fūdamentum poſuit
Nunc tn̄ lamentādū eſt cū btō
Ber° ſup cantica omelia lxxv.
Dicere poſſumus q̄ꝫ pauci ſūt
qui non querūt que ſua ſūt Ex
oīb9 caris eius ſcꝫ eccleſie dili
gūt munera. nec poſſunt piter
diligē xp̄m. quia manus dede
rūt mamone Vnde eñ eſtimas
talibꝫ rerū affluenciā ſuperaē vt
puta veſtiū ſplendorē menſarū
plenitudinem. vaſorū argente
orū cōgeriem niſi de bonis ſpon
ſe. Et iā eſt ꝙ eccleſia īops et
nuda relinquit᷑. nec ſtudent or
nare ſponſam ſed ſpoliate. non
cuſtodire ſed perdere non īſtau
rare ſed proſtituere non querūt
paſcere gregem ſed mactare et
deuorare. dicente domino qui
deuorāt meā plebem ſicut eſcā
panis. Vn̄ Ieronimus ep̄. xxiiij.
Obſecro te iterū atq; iterū ne
officium clericatus genus anti
que milicie parentes et ne lucra
ſeculi in xp̄iſti milicia queras.
ne plus habeas ꝙ quando cle
ricus eſſe cepiſti. Et ſequitur
ꝓcuratores & diſpēſatores domoꝝ
alienarū quō poſſunt eſſe cle
rici. qui proprias iubentur con
temp̄nere facultates Nunquid
enim eccleſiam fraudare ſacri
legium eſt aut accepiſſe ꝙ pau
peribꝫ et eſurientibꝫ erogandū
eſt. Etenim optimus diſpenſa
tor eſt qui nichil ſibi reſeruat
Vnd in decreto diſtinccōe xvi.
dicitur Nō clericus debet eſſe
immunis a cupiditate Lamen
tandū tamen eſt ꝙ viri eccle
ſiaſtici ſuis cupiditatibꝫ popu
lum innocentem affligūt infe
ſtant et corrumpūt et licet cle
ricos ſe dicant iuariis tamen et
cupacioribus laicis preferunt
Quamobrem diuine ſentencie
iaculum timendum ne cum pec
catoribꝫ intereant. Nichilomi
nus tam aduertendum eſt quō
apud gētiles ſacerdotes miſtri
q; tēploꝝ viuebāt atq; populū
moālibꝫ exhortacōibꝫ īſtruebāt
Vn̄ plo ī thy. li. i. ait ꝙ apud

athenienſes ſacdotes periti erāt et a populo ſepatim cōuiuebāt ne aliq̄ ꝓphana cōtagiōne eorū caſtitas ſeu vita pollueret. Vnd Sen̄. in li. declamacōnū reci tat quomō aput gentiles nullus obtinet ptttat ſacdocium ſi hōicidiū vel fornicacōꝫ cōmiſiſ. Sed nūq̄d ille eſt homicida q̄ malo exemplo innocentē ſeducit. Nūq̄d ille pollutus eſt qui carnales libidines ſequit̄ atqꝫ delectacōes ſectat̄. Aut igitur gentiles ſacdotes digniores erāt Aut tpe moderno ſacerdocium pauci merent̄ Attēdamus igit̄. Jhero^m^ con̄ iouinia^m^ dicentē. Stoycus inq̄t vir eloq̄ntiſſimus de vita antiq̄ꝝ patrū ſeu ſacerdotū ait. Nos omnibus poſtpoſitis negocijs ſemp ī tēplo fuerūt ⁊ rerū naturas atqꝫ cauſas ſyderūqꝫ motus ſtudioſiſſime cōtēplabant̄. et nūq̄ ſe mulieribꝫ miſcuerunt. Nūq̄ ognatos liberos vl̄ ꝓpinq̄s viderūt ab eo tpe quo diuo cultui ſeruire ceperūt a carnibꝫ vino ſemp abſtinuerūt ꝓpt temeritatē ſenſus et v̄tigīnē capitis ⁊ libidinis ēfrenacōem. pane raro veſcebant̄ ne onerarent ſtomachū. Cubile d̄ folijs palmarū cōtextū habebant et ocio nunq̄ torpebant. Et ſubdit idē Hiero. Quomō euripides refert q̄ ꝓphete iouis in creta regione non ſolū a carnibꝫ ſꝫ eciam a coctis cibis q̄buſcūqꝫ abſtinebant Inſup. Hiero. ibidem refert verba ioſephi li. ij. di. xviij. dicētis. Nos phariſey et ſaducei atqꝫ ezei ab vxoribꝫ et vino ſemp abſtinebāt ⁊ cottidianū ieiuniū in naturā vertebant. Et noīant alij quidā veteres eorūdē ymitatores ſcilicꝫ. Cautes et aſclepides. Itē pigmaliō narrat q̄ in oriente eſus carniū non habebat̄. Et. Ambroſius nārat quo^o^ aput plas viri doctiſſimi farina et oleribꝫ tātum^o^ vtebant̄. Hijs igit̄ exemplis docens appatꝫ vt ſacerdotes xpīani pocius q̄ gētiles v̄tutibꝫ floreant. Quoniā dupli ci honore digni ſunt qui p̄ſūt p̄ſpiteri vt dr̄ p̄mo ad thimotheū v. Nepo. Hiero. ep. xviij Recitat q̄ ſacdotes olim caſtiſſimi erāt v̄gineſqꝫ veſte et appolini ſuientes ⁊ in perpetua ſacerdocij v̄ginitate viuebāt Abſit igit̄ vt viros eccleſiaſticos libido ſeducat et innocens vulgus ſacerdotū exēplo inquetur

De exemplaritate prelatorum. Capitulū ſecundū

Viri eccleſiaſtici ⁊ potiſſime p̄lati bonam vitā ducere debent Nam ſi malam vitā duxerint ſubditoꝝ mores corrūpunt. Debēt igi^t^ vite ſanctitati orōni quoqꝫ et bonis operibus iugit intendere Quia teſte. Bernhardo. Viri

eccľiaſtici paſcere debent. ipſi m
ceõnum fructibꝰ et ꝓ ipſo dei
debēt intcedere ipmqꝫ ipſi m de
bēt deo rcõciliari exẽplo Moy
ſi Exodi xxxi qui deo dicebat
Aut dele me delibro tuo aut di
mitte eis hãc noxã. Nunc tñ
plati vxore ancille poſtponunt
et ancillã pferũt quia ſuis dere
lictis eccľiis abſꝫ magna neceſ
ſitate ſecularibꝰ occupacõibꝰ
pintẽdũt Et in ſuis eccľiis ſi fu
erũt de ipſius ꝓtectiõe non ſol//
licitant ſed q̃liter ſua crimina
liberius exercere poterunt iugi
ter meditantur. Deberet autẽ
Epũs attẽdere ſui noĩs intpre
tacõm Scopus eñ intẽcõ nũc
pat̃ ſeu intptatur. Et ideo epi
eſt ſupintẽdere ex hoc inde voca
bulũ ſumptũ eſt Neceſſe ẽ aũt
eum qui pficit̃ ſuper intendere
vt iq̃t Aug. li i de ci. dei c. xix.
Epiſcopus igĩ nomẽ habet po//
cius operis quam honoris. vñ
bernh ad Eugeniũ li. ii. No//
men inquit epiſcopi non ſonat
dominiũ ſed ſeruiciũ Ideo pre//
latis. Actuũ xx. dicit̃ Attendite
vobis et vniũſo gregi in quo
poſuit vos deus epiſcopos eccle
ſiam dĩ regere. vnde bernh. ad
põtificẽ Senõnẽn ait. Scdm
inquit ethimologiã noĩs ille põ
tifex dicit̃ qui ſe ipm facit pon
tẽ inter deũ et ꝓximũ. Iſte eñ
pons pertingit vſqꝫ ad deũ qñ
non ꝓpriam ſed dei gloriã q̃rit

Eciam uſqꝫ ad ꝓximũ qñ ꝓ
pietatem nõ ſibi ſed ꝓximo de
ſiderat ꝓdeſſe. Bonus iq̃t põ//
tifex ſeu mediator offert deo p
ces populoꝝ bñdiccõm ⁊ grĩã
deo imputat et ꝓ exceſſibꝰ de
linquẽtiũ maieſtatẽ inuocat
atqꝫ peccatores ꝓ dĩna iniuria
punit nec de ſuis operibꝰ lucrũ
ſed dei gloriã expectat. Inſup
Hieronĩ. epľa c. loquẽs ad epiſ
copũ noĩe gnãli. Domus iq̃t
tue conuerſacõ conſtituta eſt in gĩa
publice diſcipline quicq̃d fece
ris id oĩns faciendũ putat. Ca
ue igĩt ne malũ cõmittas. qñ
qui reprehẽdẽ volunt tpudiãt̃
ſi delinquẽtes fore videãt̃. Et
ſubdit. Subuenire iq̃t paupibꝰ
viſitare lãguẽtes gaudere cum
gaudẽtibꝰ debet ſcꝫ plãtis q̃ ẽ
cecoꝝ baculus et ſtudẽciũ cibꝰ
ſpes miſeroꝝ ſolaciũ lugenciũ
Ex hiis patet igĩ qualit̃ pla//
tus eciam ab intpretacõe noĩs
de ſua ſponſa ecclesia curam
hr̃e debꝫ Sꝫ nũc illud. Apõc.
iii verificatur Nomẽ hẽs ꝙ vi//
uas ⁊ mortuus es q̃a ſcꝫ nomẽ
ſanctitatis habẽt plati et inõr
tis opa exercent Et licꝫ oĩa
vicia in plato ẽpia ſint illa tñ
magis ſunt cauẽda in q̃bꝰ ãcil
la ſcꝫ caro dnãt̃ videlicꝫ gula
et luxuria q̃a ĩter vicia magis
infamia ſunt et per talia eccľie
honeſtatem magis offendunt
Ideo apoſtolus dicebat ꝙ nõ

optet epm eſſe vinolentū ſcʒ
vino plenū. Sup q̊ v̉bo Hie-
ronimus ep̄ xliij Vinolencia ī
quit cōmeſſatorq̄ʒ exceſſus in
p̄latis non ſint qm̄ vent̉ mero
eſtuans cito ſpumat ī libidinē
Nam in uino eſt luxuria q̄ au
tē luxuriat̉ mortuus eſt viuēs
qui aūt inebriat̉ mortuus et
ſepultus eſt. Nūquit noe ad
vnius hore ebrietatem femora
nudauit qui p lx. annos ſo-
brietate contentus erat. Geñ. x
Nūquid loth neſciens q̄t face
ret libidini ſe inmiſcuit et ī ceſ
tū cōmiſit At quē ſodoma non
vicerat vina ſubegerūt ut Geñ
xviij. Qua ꝓpt̉ ſacerdotibꝯ le
galibꝯ vinū bibere ꝓhibitum
erat vt pʒ. leui. x. Adſignādū
ꝙ p̄lati et ſacerdotes noue legis
ſobrij eſſe debent. vñ luc̄ xxi
Ne ḡuent̉ corpa veſtra crapu
la et ebrietate vnde Gregori.
moraliū p̄mo Cū inq̄t maiores
voluptati deſeruiūt non mix ſi
in minoribꝯ laſciuie frena lax
ent̉. Dum inq̄t vos ſcʒ p̄latos
letos aſpiciūt ſcʒ ſubditi ipi tē
ad illicita reſoluūtur. vnde li.
ſecūdo de vitis patrū parte x.
legitur Quod abbas quidam
dictus natica poſtq̄ factus eſt
Epiſcopus vitā aſperiorē ducē
incepit q̄m p̄us. Et air hoc fa
ceret cū īterrogaret̉ Reſpōdit
Dum inquit eſſem in heremo
corpuſculū meū gubnare vole

bam ne infirmaret̉. Nūc au
tē ī ſeculo poſitus aſſunt exceſ
ſuū occōnes plurime iō maxime
eſt abſtinēdū Nam et ſi infir
mari cepero aberūt ſuccurrētes
Sic̄ eciam legi² eodē li. pte
p̄ma de abbate. Opi. Qui
ep̄us fc̄s vitā quā in heremo p̄
us duxerat nō p̄termiſit Deo
tñ reuelante ſue vite aſperita
tes q̊dāmodo mitigauit. Hec
igit̉ oīa deſignant q̄liter pre
lati acciliā ſcʒ opa cānalia ſeu
q̄cūqʒ ſecularia ſuis exēplis poſt
ponere debēt vt boīs exēplis ſi
bi ſubditū ꝑplm dirigāt. Iux
illud numeri xviij. Excubate
in cuſtodiā ſanctuarij et in mi
ſterio altāis ne moriat̉ indig
nacō ſup filios iſrl

De eleccōe p̄lati C.iij

Prelatus vices dei gerit
Quāobrē vocacōe dei
ſublimari dʒ. vn̄ ad he
breos v. Nec ſi honorē ſumat
mihi qui vocat̉ a deo tāq̄ aaron
Quid tñ dicemus q̄a. Apoſto
lus p̄ma ad thi. dicit. Quod
ſi quis epiſcopatū deſiderat bo
num opus deſiderat. Atten da
mus ēm q̄lit̉ apl̉s ep̄atū opus
vocat. q. d. ꝙ q̄ vult ep̄ari bñ
vult opari Sed plurimi volunt
ep̄i vocari cū tam nō curāt rei-
dice ep̄ari Nā ſic̄ inq̄t Auguſ.
exponēs illud v̉bū li. v de ci. di
c. ix. Ille nō ē bonus p̄latus n̄c
ep̄s q non ꝓficere ſʒ p̄feri q̄rit

Inſup. Hiero. ep̃. xliij. Epiſco-
patū inq̃t deſiderat q̃ non dig-
nitatē ſ3 laborē q̄rit nō delicias
ſ3 opus ſic ꝙ hūilitas non de-
treſcat nec ꝑ faſtigiū dignitatis
intūmeſcat. Vn̄. cccc. vij. Noli
q̄rere fieri iudex ni valeas vrtuti-
bus irrūpe iniq̄tates. Vnde
Grego. xxi. mora. Beati inq̃t
viri cū p̄ſunt non in ſe p̄tatem
ordinis ſ3 eq̄litatē cōdicōis attē-
dunt. Nec p̄eſſe gaudēt homi-
nibus ſ3 ꝓdeſſe. Sciunt enī ꝙ
antiqui p̄res non ſolū r̄ges ho-
minū ſed eciā paſtores pecorū
fuiſſe cōmemorant̄. Cur enī de
tua dignitate audes ſuperbire
Nūquid in vtero te fecit q̄ et
illū. Job xxxi. Om̄es enī natu-
re vnius ſumus. Nā. gregorii.
vbi ſup̄ concludit. Manu inq̃t
humilime cōſideracōnis depmē-
dus eſt tumor elacōnis. Vn̄. iob
iij. eleuaſti me et q̄ſi ſup ven-
tū ponēs eliſiſti me valide ſcio
tn̄ quia morti trades me. O ꝙ
humil' ↄſideracō i p̄lato ſi fuerit
Ideo ꝓpħa dicebat Neq3 am-
bulaui in magnis neq3 i mira.
ſup me Nā teſte. grego. mora.
li. ij. Mūdana felicitas tanꝙ
aura ſubleuat vt r̄pente deteri-
us et inſimus ſternat. Et idē
Grego. mora. xvij. Quanto in-
q̃t alcius quis erigit̄ tāto aūs
grauioribꝫ onerat̄ Illiſq3 popu-
lis mente ꝯ cogitacōe ſupraponi-
tur quibus dignitate ſupponit̄

homō inq̃t in ſublime eleuatūs
tatos ſup ſe ſuſtinet q̄ntos ſup
poſitos regit. Et idē concludit
Ipſa inq̃t occupacō ſecularium
dignitatū tāto facilioribꝫ vicijs
p̄mit̄ q̄nto maioribꝫ curis q̄ua-
tur Qua ꝓpter Anſhelmus li.
de ſilitudinibꝫ ca° xxv. Prela-
tos ambicōſos cōpat pueris ve-
nātibꝫ papiliones q̄ dū ſecunt̄
illos in foueas cadūt. Ex quibꝫ
cōcludit ꝙ quilibet p̄latus in
noīe ſcz et i fama virtutū creſcē
debet. Qua ꝓpter Hugo ↄclu-
dit ꝙ canones rōnabilit ↄclu-
dunt et diffiniūt nullū eſſe in
ep̄m eligendū n̄ prius in ſacris
ordinibꝫ fuerit r̄ligioſe ↄūſatus.
Plures tn̄ inſipiētes vitaq3 vi-
te maculata ad p̄ſulatum ſubli-
mant̄ Et qđ deteſtandū nimis
eſt ad p̄ſulatū tanꝙ ad p̄rimo-
niū currit̄ veterūq3 exempla ne-
gligunt̄ Aniaduerramus enim
q̄m ambroſius in ep̄m electus
ōino recuſauit nō nūꝙ mulie-
res publicas in ſuam domū in-
gredi fecit vt illis viſis electio
reuocaret̄ Nūquid fugā acce-
pit ſed proditus a leuncio reuu-
ti coactus eſt vt in ipſius vita
legitur. Nūquid. Gregorius
fugit electus et columba fulgi-
da ſuper ipſū deſcendentē ↄgni-
tus eſt. Nūquid beatus Mar-
cus pollicem abſcidit vt indig-
nus ſacerdocio haberet̄ vt dr̄ li.
ij. q̄ dr̄ padiſus. Nūq̄d btūs

Ammonius cū ſuiſſꝫ electus in
epm̄ et ad bñdictōēꝫ duceretur
euadēqꝫ nō poſſꝫ aurē ſuā ſiniſ-
trā ferro ſecauīt dicēs · Nunc
inq̄t ꝓbat' non poſſe qꝺ cupi-
tis cōpleri quia nullus aure p̄-
ciſa dꝫ ordinari · Cui Dorothe
us epūs r̄ſpondit · lex inq̄t iſ
ta iudeoꝝ eſt · Sꝫ ego inq̄t virꝝ
auribꝰ truncatū moribꝰ ꝓbum
non dubito facē epm̄ · Cū igit'
vim inferrēt Beatus āmonius
r̄ſpōdit Si me vltra coegeritis
eciā liguam meam ꝓpter q̄ꝺ m̄
moleſti eſtis abſcindam et tūc
dimiſerūt eū Inſup li · iij hiſto
rie tripte de q̊dā monacho le
git' ꝙ electus in epm̄ r̄cuſauit
Sꝫ theophilus ſibi ſuadebat
Videns igit' mōchus ꝙ euadere
non poſſꝫ ad ſe venientibꝰ reſpon
dit · Cras inquit dtminabitur
quid faciendū ſit vnde in craſti
nū ſuſa orōne migrauit Si igit'
viri ſancti p̄lacōnem recuſarūt
Cur igr̄ peccatores eciā publicı
p̄latōꝫ ꝯqueſtāt Nā teſte · gre
gorio in ſuo libro paſtorali cā°
ix · v̄tutibꝰ eciā pollēs ad regi-
men coactus accedē dꝫ · Et idē
in quadā ep̄ · ad ſenonēn · ārchi
epm̄ · Multi inquit non tāta fi-
ducia et alacritate currerēt ad
honores ſi ſentirent onera quia
ſi metuerēt pericl'm dignitatis
Sꝫ ambicō inſaciabil' eſt et de
gdu ingradꝰ ſcandere pcit · Ve
tam qui ꝯiungitis domū ad do

mum · Abſit igit' vt ſiāt p̄lati
niſi qui meliores vt debitos ſuſ
cipiant aut ſubditis honores ·

Quomodo debet eligi fa-
uorabilit' p̄latus · Ca · iiij ·

Prelatus curā gerit aīa
rū aut gerē debꝫ Quā
obrē ipſius electio non
fauore ſed ſola caritate fieri de-
bet ſic vt eligatur non qui di-
lectior ſꝫ qui melior aut cōmo-
dior videtur · Nam hec eſt vo-
luntas dei vt ille preſideat qui
melior publice vtilitatiqꝫ ꝯmo
dior · Vnd · Hieronimus epiſto
la xliij · Electio inquit faciēda
eſt non ob aliquā cōmoditatē
tempalem eligencium vel emo
limenti ſpem nec ob humanā
intercesſionem vel ſuaſionem
vel ꝯminacionē nec ad inordi
natam affectionē · Sed ſūt eli
gendi ob diuini honoris cumu
lacionem · ob eccleſie dei vtili-
tatem · ob profectus ſue vtilita-
tis animarū ſpem · et ob morū
ipſius eligendi atqꝫ virtutum
perfectionem · Hoc eciam ſatis
notatur in decreto xxv · et lxi ·
diſtinctionibus · Quamobrem
Gregorius moralium viceſimo
tercio · Curam inq̄t animarum
ſuſcipere non preſumāt niſi qui
bella temptacionum ſubegerūt
Vnde · dominus ad moyſen le-
uitici ſexto dicens · Congrega
omnem cetum ad hoſtium ta-
bernaculi in electionem aaron

et filioꝝ vt ſciant homīes ꝙ q̄ ꝑſtancioꝛ eſt ex om̄i populo q̄ doctioꝛ ſanctioꝛ et v̉tutibꝫ emi nencioꝛ ille eligat̄ ad ſac̄docꝭū Sup̄ q̄ ait Origenes Illi inq̄t qui eligūt alijs modis ꝙ̄ pre‑ dictis timeāt dei iudiciū atqꝫ ſibi imputaci dāpnū ſu ꝑdicōꝫ aīaꝝ ⁊ eccleſie dei ruinam que deſtruit̄ ꝑ inſtitucōꝫ mali ꝑlati Vn̄. grego. in dyalogo. li. iiij. ca° xxxix. nāꝛat ꝺ paſcaſio q̄lit̄ erat in loco penaꝝ ⁊ cū īterroga ret̄ cur hoc eſſꝫ. ꝛn̄dit ꝙ nulla alia cauſa erat n̄ quia conſenſe rat in ꝑtem laurencij contra ſy machū ipm̄ eligendo in ꝑlatū Qua ꝓpter gregori. in regiſtro li. i. ait. Nc̄ce eſt eī̄ vt om̄es culpas et negligencias ſibi im putet qui miniſteriū v̉tutis in ſūmo om̄iſit. Sicut igit̄ prela tus eligendus eſt vt bene agat Sic pit electiōꝫ acceptare non debet n̄ vt in deo ꝓficiat et hoc cū humilitate et tremoꝛe. Vn̄ð. Auguſ. ix. de ci. dei ca° xix. Nō eſt inq̄t amandus honoꝛ in ac ceptōne in hac vita ſꝫ opus qð ꝑ eundē honoꝛē fit vł potenciā Ideo apl̄s dicebat. Qui epiſ‑ copatū deſiderat bonū opus deſi derat quia ep̄atus nomē ē ope‑ ris ⁊ non honoris vt alias dic tū eſt. Qua ꝓpter grego. in ſuo regiſtro li. vij. ait. Qð ſicut lo cus regīs ꝯſiderātibꝫ eſt negā‑ dus ſic fugiētibꝫ eſt offerēdus ne quis ſumat ſibi honoꝛē. Et ibidē li. ix. Qui ambit aut ſe ī gerit ꝓcul dubio repellendus ē Ideo qð nitit̄ ad alcioꝛa aſcen dere congruit igit̄ vt creſcendo decreſcat ⁊ aſcendēdo deſcēdat Qui igit̄ eligit̄ diſcat ꝙ doce at et infoꝛmet qð teneat. Nā caſū appetit qui ad ſumma loci faſtigia poſtpoſitis ḡdibꝫ ꝑ ab‑ rupta q̄rit aſcenſū hᵉ ille. Ideo yſa. vi. dicebat Ecce ego mitto me. Quaſi. di. ꝙ nullus ex ſe debet ꝑſūmē. Ideo gregorius ī ſuo paſtorali libro ij. ca° ſeptīo Nullus inq̄t ſe extollat ex elec cione ſꝫ magis ſe humiliet. Et Bernh. ī ep̄. ad ep̄m ſenonē. Noli inq̄t altū ſapē q̄a altū ſa pere difficile eſt et ōmo inviſita tū et q̄nto inuſitacius tāto piculoſius. Non igit̄ felicem ſe pu‑ tet qui alijs preeſt. Vnde Au‑ guſtinus ep̄. lxvi. Peto inq̄t vt cogites nichil ī hac vita eſſe et hoc tp̄e felicius et lecius et hoīibꝫ acceptabilius Ep̄i aūt ꝑſbi et dyaconi officio ſi tn̄ nō preſūptiue aut adulatoꝛie res agitur Sed nichil aput deum miſerius triſtius et dampna‑ bilius ſi male fiant.

De moꝛibus ꝑlatoꝝ ⁊ aliorum eccleſiaſticoꝝ. Ca. v.

Sacerdotes dicti ſūt q̄i ſac̄ dantes. Ideo ſecūā dn̄t ducē vitam. Iux̄ illud

yſaie lv. Mũdamĩ q̃ fertis va
ſa domĩ Quia tñ pſpitei a ſãc
titate eis dedita ẽcedũt ideo iu
go indebito dep̃munt. Nam
leui. xxi. dr̃ Nõ ſacerdotes ſãcti
et inmaculati eſſe dñt. Et qui
habebãt maculã non debebãt
offerre panes vel ſi cecus aut
claudus eſſz. Sup quo grego.
in ſuo paſtorali li. ſecũdo ca. xi.
Cecus eſt inq̃t q̃ dĩe ɔtẽplaci
oĩs lumen ignorat. Claudus
aũt eſt qui viam vite non va//
let tenẽ. Ideo apl's ad roma//
nos iij. narrat. Monet abicere
opus ſeu opa tenebraꝝ et ĩduẽ
arma lucis. Illi em̃ ſacerdotes
arma induũt qui in v̓tutibus
ꝓficiũt Nã teſte Hieronĩo ep̃
xxxiiij. Clericus dicit̃ a cleros
grece qđ eſt ſors lt̃ie et ꝓptẽa
vocant̃ clerici q̃a de ſorte domĩ
ſũt. aut q̃a dñs eſt ſors coꝝ. ſcʒ
poſſeſſio. Clericus igit̃ ſe talem
debʒ exhibere vt poſſideat do//
minũ. Et ipſe poſſideat̃ a dño
hec ille Vñ Hugo li. ij. pte iij.
ca° iiij. Signaculũ inq̃t clerico
rũ eſt corona qua ſignat̃ cleri//
cus deputatus ad miſteriũ dei
cui ſeruire eſt regnare. Nã co
rona regale decus eſt qđ nõ in
merito clericis dat̃. Iux̃ illud
petri ij. Regale ſacerdociũ eſt ꝛc̃
Et ibidẽ ſubdit Hugo ꝙ capi//
tis coma clerico ĩ modũ corone
tondet̃ ꝛ ſumitas capitis deſup
nudat̃ vt p h° dẽt intelligi ꝙ
ad regiã poteſtatẽ aſſumit̃ vt
in reuelata facie gl'iaʒ domĩ cõ
tẽplet̃ qua ꝓpter clerici comã
nutrire ꝓhibent̃ vt patʒ in de
creto diſ. xxiij. Clerici comati a
ſollicitudĩbꝫ igit̃ tpalibꝫ exi//
muntur ne vanitatibꝫ mẽtes eo
rũ impediant̃. Vñ. Hiero. ep̃.
xxxiij. Negociatorẽ inq̃t cleri
cũ tanq̃ peſtem fuge q̃a nemo
militans deo implicat ſe nego//
cijs ſecularibꝫ. Et ideo de ſeipo
met refert. Hieronĩ. policratus
li. viij. ca. xiij. Qualit̃ a mẽſa
ſua tres clericos excluſit q̃a in
ꝓpoſiti erant Dicebat em̃ viro
honeſto et ꝗui non licẽ in eius
ɔſortiõ aliquẽ inꝓpoĩtũ hẽre ĩho
neſtũ eſt igi² aliquẽ ſe clericũ
profiteri ꝛ vaĩs occupacõĩbꝫ de
tineri ne de clericis verificet̃ illud
Trenoꝝ iiij. Qui nutriebant̃
in croceis ãplexati ſũt ſtercora
Nũq̃d olĩ ſacerdotes nazareorũ
ob vite ɔtinẽciaʒ caput raſerũt
ꝛ capillos in igne ſacrificij ꝑne
bãt vt² numeri vi. Illi em̃ mo
ralit̃ capillos radunt q̃ tẽpalia
mẽte ɔſerũt. ꝛ tũc deo ſacrificãt
qñ deo famulari diſponũt. Hᵒᶜ
oĩa corona clericalis ɔſignat
Nc̃ tñ clerici ſuaʒ rcracõʒ ꝑter
mittũt et ideo in ſubiectiones
plurimas incidunt Sed aput
egipcios ſacerdotes oĩa ẽliq̃runt
Et ideo eximi ſicut dictum eſt
aput pharaonẽ meruerũt. Vñ
hiero. ad euſtochiũ ep̃. lxxxiiij.

narrat q̄ in egipto tria genera
fuerūt monachoꝝ ſcʒ cenobita
rū q̄ ī cōmuī viuebāt et anach
oritarū q̄ ſoli in deſertis habita
bāt Et alij quoꝝ genus dice//
batꝰ in ligua egipciaca. Enuch
qui bini vel trini habitabant
ſimul Et de p̄mis ſcʒ cenobitis
loquēs Hiero. dicit q̄ nullus
in cibo erat ſtrepitus ſꝫ in pane
et legumibꝰ paſcebantꝰ ſoliqꝫ
ſenes vino vtebātꝰ. Aliaqꝫ pl'i
ma laudabilia n̄arat phylo ꝓ
ut allegat Hiero de alijs vero
anachoritis n̄arat ioſephus q̄
creberrimā vitā duxerūt. Cle//
ricorū igiꝰ et ſignantꝰ religioſo
rū vocacō eſt ad diuinū cultū ꝛ
nō mundanū occupamētū. vn̄
Anſhelmus li de ſil'itudinibus
n̄arat in ſompnijs ſe vidiſſe an
gelū dei diſcribentē ſibi quis
eſſet verus monachus Et cōclu
dit ibidē q̄ verus monachus ē
ille qui locū ſue h̄itacōis ꝑpetue
habitate diſponit Sed nūq̄d
lamentādū q̄ viri eccleſiaſtici
et religioſi mundo ſe r̄nūciaſſe
dicūt et tñ curis tp̄alium max
ime intēdūt. Non attēdēdū
verba bn̄ꝫ in q̄dam ſmone q̄
natus dei filius elegit paupem
domū et tenuit paupꝰtatis for
mā Aut igiꝰ mundus vel deus
errat Sed Sinam impoſſibile ē
falli ſapiēciā melioꝛ igiꝰ ſtatus
illius quē elegit Et idē bernꝫ
in ſmoē de vigilia natalis. q̄d

in quit paupertatē dicius quid
preciosius qua regnum celorū
emitur et gracia acquiritur vn̄
Hieronimus epiſto lx. Apoſto
li inquit gloriantur q̄ omnia
dimiſerūt et ſecuti ſūt ſaluato
rem. Nunc aūt viri eccleſiaſti
ci criſtum ſecuntur vt munus
accipiant aut vt liberius ſua
deſideria impia adimpleant
Verūptamē Mathei v. dicitur
Beati paupes ſpiritu quoniā
ipoꝝ. Et mathei nono dicitur
Si vis perfectus eſſe vade et
vēde omnia q̄ habes ꝛ da pau
peribꝰ Mūdo igiꝰ ſpreto debet
vir religioſus tanq̄ agricola
ſuam animā excolere ſcʒ vicia
extirpare et virtutes inſerere
vn̄ Apuleius libro de deo So
cratis dicit q̄ ſicut volens acu
te videre purgat oculum ſic de
ſiderans in virtutibus proficē
debet colere animum. Qua
propter. Auguſtinus de vēbis
dn̄i ſermone duodecimo Quid
inquit ꝓdeſt plena bōis archa
et inanis cōſciencia bona uis
habere et bonus eſſe non uis
Erubeſcere igitur debes de bō
nis tuis ſi domus plena ē bōis
et malum habet poſſeſſorem
Et ibidem concludit q̄ bona
exteriora ſi poſſent contra pec//
catorem clamarent ad dominū
Iuxta illud Apocalipſis ſecūdo
lapis de pariete clamabat.
Quid enim ꝓdeſt ſtulto hēre

diuicias cū ſapienciam emere non poſſit. Non igit̄ diuicias ſed ſapienciā et virtutes acquiramus vt ex inde promereamur Iuxta prophetam dicentem. Nolite tangere xpos meos et in ꝓphetis meis nolite malignari

De caſtitate platoꝝ Capitulum .vi.

Viri eccleſiaſtici ad hoc deputati ſūt in caſtitate deo famulēt q̄le eīm erit eloq̄ū tuū ſi mens tua polluta fuerit aut q̄uo ſacrificiū offeres deo ſi tua vita maculata extiterit Sit igit̄ vita tua ↄtinēs et inmaculata vt deo placere poſſis Sed vnde eſt ꝙ eccīa tātis luxurijs inq̄nat̄ quis concubinaria ita ſemīauerit. Sicuti eſtimo ꝙ coſorcia cōmunia ꝛ colloquia cum mulieribꝫ ſolita viros eccleſiaſticos a cōtēplacione retardantes voluptate et laſciuia corrūptiſſima inficiūt Attēdamus eñi quid dicit Iheronimꝰ. Gladius īq̄t igneus ſpecies mulieris. Nam qui tāgit picem inq̄nabit̄ ab eo. vnde Augu. dicit ꝙ aſper ſermo atq3 rigidus et breuis ſemp cū mulieribꝫ eſt habendus q̄a mlr ſi audiat amicabilia tūc ſurgit vt hoſtis demolit̄ hoīem decipit̄ in eū inclinat animū atq3 mentis ſtatū effeminat corpus eneruat burſam euacuat racōez cōmaculat ꝓximū ſcandalizat et deum negligit Inſup Bnh li. de cōtēmptu mundi ſic inq̄t Colloquiū femīaꝝ nō ē niſi virus aīarū Prebēs ſub mellis dulcedine pocula fellis. Nam decor illarū laq̄us fallax amarū. Illa q̄at ſtultos ducit ad tartara multos. vnde Criſo. in ſermone de chananea dicit. Quod mulier eſt caput peccati arma dyaboli. expulſio paradiſi. corrupcō legis. a qua ſi cauere vis fuge illā q̄a vt ſerpēs inficit ꝛ venefícat. vnde ī vitis patrum libro ſecūdo pte quarta legitur q̄lit ſancta mulier monacho audiā moniales inducti dicebat Si inq̄t monachus pfectus eſſes nos non ita reſpexiſſes Item ibidē pte ſcūda de Arſenio abbate legitur cū mulier quedam ſibi poſtularet ut in oracōe haberet memoriam eius Ipſe reſpondit. Rogo inq̄t deum vt ipſe auferat memoriā tuam de corde meo Inſuper ibidem parte quarta legitur de muliere ſancta in monaſterio egrotante que non permiſit vt frater ſuus eam viſitaret ne ipſius occaſione inter feminas ſtaret. vnde dixit ei. Vade frater ora pro me quia criſto mediante videbō te in regno celorū Cetera. Auguſtinus libro de cura ꝓ mortuis agenda narrat De Iohanne nobili monacho

Qui habuit ſpiritum prophe-
cie. q cũ videret mulieres quaſ
dam infeſtas eſſe vt ipſum vi-
derent dixit Eamus vbi non
eſt mulier. Ex hijs patet qua
liter fugienda eſt libidinis oc-
caſio. Ideo apl's ad romanos
octauo dicebat Non eſt in ſpi
ritu ſed in carne ꝛc.

De moribus prelatorum
Capitulum ſeptimum

Prelati vices xpi gerũt
Vnde debeant igit̃ magnum
ſi attendant dño a quo
conſtituti non vt terrenis iſiſtãt
ſed vt bonis moribꝰ populũ dei
aſtruãt Vñ Hugo li. i. pte viij.
capitulo xiiij. dicit. q Epi vtũ
tur ſandalijs q̃ ſũt calciamẽta
prelatoꝝ ne terrenis polluantur
Baculo vtunt̃ vt rebelles cor-
rigant. qui recuruus eſt vt mi
tes detrahant cõſolabiliter Or
nant̃ annulo vt eciam ſanctã
ſponſam profiteantur. Et ibi-
dem concludit Hugo q veſti-
menta ſacerdotum et prelatorũ
virtũtes eis deditas deſignant
Tunica mundiciã. Sona con
tinenciam. Stola pacienciam
Caſula caritatem et huiuſmodi
Sed quidam nec virtutes ha
bent nec de ſubditis ſollicitan-
tur. Juxta illud zach. xi. O pa
ſtor et ydolũ derelinqns gregẽ
Vñ. in tractatu de xij. abuſioni
bus. Prelatus negligens mi-
rar̃. O q̃nta abuſio qa ſe dicit

rectores n̄ tñ regunt ſ; de tpa
libus tantummodo curam accipi-
unt. Contra exhortacionẽ. bern
hardi li. iiij. ad eugenium dicẽ
tem. Meſũto inq̃t ſaluatorẽ iu
dã yconomũ habuiſſe. Quid
ig' epo turpius q incũbẽ ſup-
pellectili ꝛ ſubſtancie ſue omnia
ſciſſitari de ſingulis moderi ꝯ
ſuſpcõibꝰ moueri ad queq; p
dita. Attẽdat ig'. platus q̃liter
putiphar oibꝰ traditis ioſeph
quid hẽret i domo ſua neſciuit
Vt dẽ geñ. xxxix. Alius igitur
tpalia diſpenſat et tu de diſci-
plina puide illud nemi trades
ſed ſup moribus manũ vlciſcẽ
tem adhibe vt quid eĩn diuino
cultui viri deputantur ſi preterie
ris deo non famulantur. Vnde
exodi xviij. Prouide tibi viros
de omni plebe potentes et timẽ
tes deum Exemplo pharaonis
qui noluit amittere pecora niſi
viris doctis vt geneſis xlvij. pa
tet Nunc tamẽ verificatur illud
yſaie tercio. Dabo pueros prĩ-
cipes eorũ vt ſunt plures prela
ti Architectos eĩn primo funda
mentũ proſpicit grandeſq; lapi
des in fundamento ponere ſolet
Sicut fecit ſalomon tercio re-
gum quinto lapides eĩn gran-
des viros virtuoſos deſignant
ſuper quibus eccleſia fundata
eſt. Juxta illud Ephe. ſecundo
Superedificati eſtis ſup fũdamẽ
tum aploꝝ et pphaꝝ. Vñ

eiñ columpne erãnt vt dicit̃ ad
Gal·ij· Nunc tamen ad ecc̃e
p̃latos dici põt illud ꝓlix· yſa·
Venerũt ſeruitores tui deſtruẽ
tes te· Merito igit̃ Ber·mirat̃
li·iiij·ad Eugeniũ ꝙ p̃lati tot
inueniunt̃ quibꝫ curam anima
rũ cõmittũt et tamen cõuenire
nolunt quibꝫ ſuas facultates
in curam exhibeant Verũptamẽ
ars arcium eſt regimen aiarꝫ
vt ponit Grego· in ſuo paſtora
li i·c·i· Ad huiuſmõi igit̃ regi
men exercendũ ſapienciam et
virtutẽ habere quã maxime ne
ceſſe eſt ·fortaſſis autẽ aliqui
pretermiſſo ſapiencie ſtudio ſo
lis facultatibꝫ intẽdunt Verũp
tañ teſte Ap̃lo ad thymotheũ
Oportet epiſcopũ nõ eſſe auarꝫ

De oracõe faciẽnda ſic ꝙ
vnus oret ꝓ alio C·viij·

Quid eiñ oracõe efficaci
us reuera nichil · Vnde
luce xi· dicit̃ · Si quis
pſeuerauerit pulſans· Et ſubdi
dit Surget et dabit illi et ad
thymotheũ ij · Volo inquit vos
orare in omni loco leuantes pu
ras manus Tunc enim manus
ſũt pure qñ cõſciencie ſũt mũde
et tũc oracõ magne eſt efficacie
Vnde p̃ma Joh·iij· Si cor no
ſtrũ reprehẽderit nos fiduciam
habemus quicq̃t pecierimus ac
cipiemus Et Joh·vi· Si quid
pecieritis a patre ·i nomie meo
dabo vobis · Vnde Trenorum

iij · leuem̃us corda cũ mã bꝫ ſup
quo dicit Greg· ꝙ ille cũ corde
manus leuat q̃ oracõeꝫ ſuã ope
ribꝫ roborat· qñ virtus oracõis
eſt · celſitudo caritatis · vt dicit
Grego· li·ij· ſup euãgelio ome
lya vij · Nempe xpiſtiani tam//
quam fratres oracionibus et
alijs munimentis ſpiritualibꝫ
ſe debent iuuare ne ab hoſte
diſſipentur· quoniam debemus
animas ponere pro fratribus ·
vt dicitur Johannis tercio· Si
enim vnus pro alio interceſſe//
rit tunc xpiſtianorum congre
gacio erit terribilis vt caſtro//
rũ acies ordinata Scribitur cã
ticis vi· Sup quo dicit Greg·
libro ij· ſup Ezech· omelia viij·
Tunc inq̃t acies eſt ordinata
qñ in nullo eſt interrupta qñ per
inimicicias locus non vacuat̃
locus non diſſipat̃ Nam ſi per
caritatẽ fideles vniant̃ tũc ma
lignus hoſtis ĩgredi nõ poteſt
Cur eñ voluit deus vt ex vno
homie totũ genus humanum
diffũderet̃ niſi quia voluit ꝙ
omnes homies ſibi inuicẽ ad//
hereãt et vniant̃ Jnq̃t auguſ·
xij · de ci· dei·c·xxi· Nam caritas
mł̃tos amicos vnit ⁊ multa cor
da vnum facit vt inquit idem
Auguſtinus ſup iohannẽ ome
lia lxxxiij · Nunc tñ hoim cor
da diuiſa ſunt nec vnus alteri
ſuccurrẽ curat nͤ in tpalibꝫ nec
in ſpũalibꝫ· Quibꝫ i·io·iij· dñ

Qui habuerit ſubãz huius mũ-
di et viderit fratrẽ ſuũ nccitatẽ
hẽre et clauſerit viſcera ſua ab
eo quoº caritas dei manet cum
illo q̃i d· q̄ non Vñ ad · Ephe·
iiij· Supportãtes inuicẽ in cari
tate Jlli eñ in caritate ſupportãt
qui corpis nccaria exhibent et
deuotis orõibꝫ ꝑ alieis delic
tis q̃ntũ in eis eſt deũ mitigãt
Legimus eñ aput ãtiquos tan
tam fuiſſe aput ꝑꝛios dilectio
nem q̄ pro ſalute proꝛioꝝ nõ
ſolũ orare ꝑmo eciã q̃ñq3 fla-
gella tollerare diſponebãt̃ Vñ
in li· qui padiſus dr̃ le² de Se
rapione qui alio noĩe dr̃· Sy-
donius q̄ ſe vendidit paganis
p̃cio xxij· ſolidoꝝ et eis ſeruiuit
donec eos ad fidẽ xpianã ouer
tit q̃q3 ab eis recederet pecuni-
am reſtituit Jlli aũt ſuadebãt
vt paupibꝫ eã darz ꜩ ipſe renu
it dicẽs date eam vos quia nõ
mea ꜩ vr̃a eſt· De eodẽ eciã le
git̃ q̄ manicheo cuidã ſe ven-
didit cui ſeruiuit ⁊ tandẽ eum
ouũtit Si igi² ꝑꝛium corpus ꝑ
ſalute proꝛioꝝ expoſuerũt vete
res nos merito ⁊ pamplius orã
cõnes impẽdere debemus Nam
ap̃ls ij· ad cor· vltimo dicebat
Ecce libentiſſime impẽdã ⁊c. ſup
impẽdar ꝑ aĩabꝫ vr̃is · Nempe
phas ẽ vt aduertamus qm̃ abra
ham ſemp ſolicitus fuit altare
dño edificare euiſq3 nomẽ inuo
care ſic vir xpianus p̃ces dño

fundẽ ſolicitus eſſe dz Qm̃ teſ-
te auguſ· ep̃· xlvij · Oro btãm
vitã facit quã oĩs appetũt· q̃d
eñ aliud oportz orare ñ qd cu-
piũt oĩs Et ſubdit orãco inq̃t
plus in gemitibꝫ q̄ ſmonibus
agit̃ plus fletu q̄ affatu Abſit
in orõne multa locuco ſed non
dſit feruens intencõ · Vñ · Job
xxxi· dicebat Quis m̃ tribuat
adiutorẽ vt dſideriũ meũ oiñ
potẽs audiat · Sup q̃ v̄bo dicit
grego· xxij· moꝛa · Vera inquit
poſtulacõ nõ ẽ in oĩs vocibꝫ ꜩ ĩ
cogitacioĩbꝫ cõdis· aput aures
di nõ faciũt v̄ba ꜩ dſideria Jdo
d moyſi exo· xiiij· dr̃ Quid cla
mas ad me q̃i· d· quid clamoꝛ
ꝑdeſt Et de anna· i· regũ x· di
cit̃ q̄ orabat et non loq̃batur
Vñ· math· vi· Jntra cubiculũ
tuũ et clauſo hoſtio ora patrẽ
tuũ Nã in vitis p̃rm pte vlti-
ma narrat̃· q̄ · Julianus apoſtata
miſit quẽdã demonẽ vt porta-
ret ei rñſponſa· q̃ demõ trãſiens
p loca vbi erat publicus mõch
us vlterius trãſire nõ potuit eo
q̄ dictus mõchus orabat · Qd
cũ audiſſz iulianus cito intemp
tus eſt · Oracõ igit̃ demonẽ ci-
tat atq3 ſupat· Debemus igit̃
ſine intermiſſione orare et non
deficẽ vt dicit ap̃ls· i· ad thi· v
Et p̃ma petri iiij dici² Vigilate
in oracõne ⁊ hº in ſpũ et vitate

De p̃dicatoribꝫ · Ca· ixx

PRedicatorū vocacō veri⸗
tas eſt ⁊ non ꝓpria cōmo
ditas Si eñ p̄dicās rg
nū dei ꝓpriā cōmoditatē veritati
ꝑponat ſua p̄dicacōe parū ꝓficē
valebit. Verbi aūt dīni exla
matoribꝰ ait dn̄s p ꝓphā ꝑpa
rabit veritas mea in eis. Nēpe
li. iij. hyſtorie triptite c. viij. di
cit. Cū ī dilectacōnis diſputa
cōne tractaretur negociū fidei
Vnus q̄dē ex p̄dicatoribꝰ verbi
dei laicis obuiauit dicēs. Audi
te fratres q̄m artē dyaleticā nō
tradiderūt nob̄ xp̄s neqꝫ apl'i
Non vanā v̄boꝝ fallaciam ſed
puram cōſciām fide et bonis op⸗
ibus obſuandā. Ipſos igitur
ymitando veritas eſt predicāda
Inſup narrat ibidē q̄lit ſenex
quidā veritatē ſic hortabat cui
dam ph'o dicens. O ph'e audi
dogmata veritatis. vnus ē crea
tor oīm et verbū eius quo crē
auit omīa filius eius eſt. Hoc
igit ſi credis noli inueſtigare
ſtudio Ad cuius v̄ba ph'us mi
rabili quadā virtute cōuerſus
eſt. Vn̄ ꝓuer. xvi. Dabit eñ
dn̄us verbum euangeliſanti⸗
bus virtute magna. Nam in
vita ſancti ceſarij legit. q̄ ſpi⸗
ritus ſāctus ſmonē ſuū diſpo
nebat vt hominū cōſciās ſua
predicacōne cōuerteret. Ex quo
poteſt colligi q̄ non ex nob ſed
ex ſpiritusancto in predicacione
loquendum eſt. Inſuper. Au⸗
guſtinus libro ſeptimo de ſeip
ſo narrat q̄ ipſo predicāte alip
pius intrauit quo intrante. Au
guſtinus predicare īcepit valde
mordacit cōtra ludos q̄ſdā qui
bus alippius intentus erat de
ipſo tamē alippio nullomō cogi⸗
tauit ſed tamē alippius omnia
ꝓpt ſe dici credebat Et ſbditur
q̄ alippius cōfuſus ē cuiuſqꝫ cor⸗
rectio auguſ. fuit attributa Et
idō ſbdit auguſ. p me inq̄t neſ
ciēte licꝫ bn̄ opatus es dn̄e Si
mile eciā de eodē auguſ. i eius
vita narrat. Quō ipo nō cogitā
te deo tn̄ miſtrāte cōtra errorem
manicheoꝝ in mēſa ſedēs loq
bat Ibiqꝫ interfuit quidā qui
manicheus erat q̄ poſt biduum
venit ad eū flēs et cōfitēs ſe ma
nicheū fuiſſe q̄uſqꝫ audiuit eū
loq Patꝫ igit q̄liter p̄dicacō a
ſpiritu ſancto miniſtrat et p ip
ſū coloratur. Nunc autē plures
predicantes pocius ꝓprio inge⸗
nio q̄ īdiuina īſpiracōe cōfidūt
Nec veritatē curāt ꝓmulgare
ſed pocius auditoribus placere
volentes dulcia quedam propo
nūt. Itaqꝫ non docēt cū tn̄ do
cere teneant. Quibꝰ Oſee iiij.
dicit Quia tu repuliſti ſcienci
am repellā te nō fungaris ſacer
docio michi. Illi eñ ſcienciam
repellunt qui veritatem predica
re negligunt. Quibus Grego
rius xxi. moral. ſic inquit. Abſ
qꝫ iure fructus eccē cōmedunt

qui eccſtica cōmoda ad uſum
corpis accipiūt et exhortacōis
miniſteriū ꝓpꝰo nō im pendūt
Nos inq̄t paſtores officium
p̄ comis accepimus ſed ecclehaſ
tica alimenta corpori debita ſuſ
cipimus et q̄ ſubditoꝝ eſt non
inpendimus. Contra Ezech iij
Audies verbum ex ore meo et
anūciabis eis Ceteꝝ. Grego.
li.p̄mo omel xi Prepoſitus in
q̄t ſine culpa nō eſt qn̄ verba
vite ſubiectus ꝑls nō audiēs
ex ſua culpa morit̄ Jlle eīn oc/
cidit qui tacēdo morti cōſentit
Quid igit̄ p̄eſt ſi tacuerit reus
morēs tot vicibꝰ inueſtur q̄t
ꝑmittit tacendo duci ad mortē
Et ideo ibidem. Omel. xviij
Penſemus inq̄t cuius damp/
nacōis ſit ſine labore mercedē
laboris percipere.q.d. q̄ viuē
tes ex bonis eccleſie ad verita
tis predicacōem debēt in ſuda
re Nam doctrina a ſacdotibꝰ
expectat̄ vt ſonant p̄cepta ve/
teris legis vt inq̄t Hiero. ep̄
xliij Et apl's ad Titū. Oportꝫ
inq̄t ep̄m ī doctrina eſſe fidelē
vt potēs ſit hortari ſana doct/
na. Jlle eīn potēs eſt qui nō vbꝫ
ſolū ſꝫ eciā bone vite exemplo
predicat q̄a peccatori dixit deus
Quare tu enarras iuſticias me
as et aſſu. te. meū p. os. t. q̄a
ſcꝫ p̄dicantes ſermonē efficacē
nō hn̄t ſi opibꝰ verbis cōtradi
cunt Qua ꝓpter Grego. morꝝ

xxx. Tūc iq̄t eſt ſermo viuus
et efficax cum p̄dicat̄ vita pura
⁊ ſancta atqꝫ pfecta eſt Sicut
fuit ſteffanus. De quo Actuū
vij dicit̄ q̄ non poterant reſiſtē
ſpiritui et ſapiencie qui loque
batur Jn ſup libro decimo eccle
ſiaſtice hiſtorie legitur q̄ cum
ſancti patres olim veniſſet ad
Conciliū nicenū. Jbi phi diſ/
putacōes et dubia mouerunt
in tantū q̄ maximū ſiut specta/
culū maximaqꝫ cōgregacō au
diencū nec poterat philoſophus
ibi exiſtens ab aliquo cōcludi
Vir igitur quidam ſanctus licꝫ
ſimpliciſſimus ſciēcia eſſet cō
tra phm arguere voluit ſed aſ/
ſiſtentes ꝓpter deriſionē nō p
mittebant. Nichilominus tn̄
ad phm cōſtant̄ acceſſit hec ver
ba dicens. Jn nomine inquit
ihu criſti audi qm̄ deus vnus
eſt qui fecit omnia in verbo ſcꝫ
filio quem credimus hominē
factū mortuū et ſepultū. Que
verba cum audiſſet tante fue
rūt efficacie q̄ criſtianus fac
tus eſt et credidit. Jtaqꝫ ipe
qui a nullo ↄcludi poterat p huā
nā ſciāꝫ a ſimpliciſſimo viro
ↄcluſū eſt. Ex q̊ patꝫ q̄ vite ſā
tas et non intellectus ingenio
ſitas verbū p̄dicātis efficax red
dit. Ceterū eodē li. c. xi legi²
q̄ mulier quedam captiua erat
aput gentē yberniorū q̄ in ſua
captiuitate ſāctiſſimā vitā ducebat

Accidit tñ vt adoleſcẽs quidã egrotaret cuius mr̃ p ſingulas domos ibat remediũ petẽs. Ad illã igi captiuã cũ veniſſet mr̃ rogauit ã remediũ p filio ſuo ſciret Que tñ dixit q aliud reme diũ neſciebat niſi q xp̃s i quẽ credebat ipſum ſanare poterat Sua igiẽ orõne fuſa infãtem ſanũ reddidit cuius mr̃ miracu lũ p totũ regnũ pmulgauit Re gina igiẽ hoc audiens cum in firma eſſet ad p̃dictã captiuã acceſſit et fuſa orõne ſanitatẽ accepit in nomine iheſu criſti Qua pp̃ter regina xp̃m verum deum eſſe ſuo marito nũciauit Cũq3 rex cõuerti differret acci dit in venacione vt i tenebris maxĩs eſſet xp̃m igiẽ inuoca uit dicẽs. O xp̃e ſi deus es nũc me libera. Et ptinus luce cla reſcente liberatus ⁊ cõuerſus eſt Eccliam igi edificari fecit et ad Conſtãtinum vt ſacerdotes mitteret ſcripſit qđ et fecit Cũ q3 tñ colũpna qdam ecc̃e hũa na vĩrtute eleuari non poſſz p̃dic ta captiua orõne impetrauit ut eleuareẽ cũctis admirãtibus. Ex hac igitur hiſtoria patet q vite ſcitas plus facit ad conuerſi. õ3 q̃m ſciẽ ingenioſitas. vñ yſa. xl Sup montẽ excelſũ aſcende tu qui euãgelizas ſion Jlle eñ ſup montẽ aſcendit qui in ſãc tis opibꝫ viuit Jlle aũt euãge lizat qui diuinũ verbum p̃dicat

vñ Ezech. i. c Speculatorẽ de di te qui in alto cõſpicis

De ſcolaſticis
Capitulũ decimũ

Licet omnia ſcire bonũ ſit diuine tñ veritati po tiſſime intẽdendum eſt qa n̄c valuit nec valleẽ pt legi mus eñ i Geñ xvi q̃lit Abra hã ãcillã dñe ſubiecit Sic om nes hũane ſcie diuino ſcrutinio debent ancillari. vñ Auguſ. li. ij de doctrina xp̃iana ſic ĩquit Homo quicqđ extra ſacrã ſcrip turã didicit ſi noxiũ ẽ ibi dãp natur ſi vtile eſt ibi inuenitur vnde Auguſ. ep. iij Mille inq̃t lr̃e cõpande ſũt duobꝫ p̃ceptis dñ in qbꝫ omĩs ars. Ibi enim phiſica q̃a cã omniũ naturarum eſt deus ibi ethica quia nõ niſi diligendo deũ vita bõ formatur Ibi logica quia deus lumen eſt aĩe Ibi ſalus reipublice quia niſi dñs cuſtodierit. ci. fru. in Jdem ipa ſacra ſcriptura pver viij inq̃t Audite qm̃ de rebꝫ ma gnis locutũ ſum et apienẽ la bia mea et recte p̃dicẽt verita tem meditabitur guttur. Hec eñ dat intellectũ paruulis vñ Sap. vij. Optaui ſcz ſapiẽciã et datus eſt michi ſpiritus ſapi ẽcie. Jn hac aũt ſapia teſte hu gone in didaſcolõ parte quĩta in ppo ĩgenio ñ ẽ cõfidẽdũ quia potius orõne q̃ ſtudio acq̃ritur

Vnde Mathei vndecimo Abſcō
diſti hec a ſapientibus et pru
dentibus et reuelaſti ea par//
uulis. Vnde Caſſianus in col//
lacione patrum cupiens ad no
ticiam ſcripturaꝝ attīgē neqꝗ
debet ſuos labores in cōmētato//
ribꝰ impendē ſed om̄ez īduſtriā
mētis et ītēcōez cordis gñā emē
dacōis vicioꝝ detinē. Quibꝰ ex
pulſis ſcripturarū ſacram contē
planē ſicut ab oculo purificato
colores cōcernunē Narrat Caſ
ſiodorus li. de inſtitucōe ſcriptu
rarū Qd cum explanacōz cuiuſ
dam q̄ſtionis inquirēt ſeptē di
ebꝰ ac noctibꝰ in oracōe pſtitit
quouſqꝫ deo reuelante cogno//
uit. huius igi^r ſapiencie ſtudiū
bonis operibꝰ potiſſime exercet
Vnde hugo vbi ſupra. Bene in
quit ſcripturā ſtudꝫ qui ea que
audit ope cōplet. Vnde li. ix.
hiſtorie tꝑtite de quodā abbate
narrat ꝙ cū audiſſet verſū illū
pˢ. Dixi cuſtodiam vias me
as ꝗ̄ tunc amplius noluit au//
dire dicens ſibi ſufficere quod
audierat poſſe adimplere Vnde
Anno vite ſue xlix. Interroga//
tus an ꝑdictū verſū didiciſſet
et ꝯpleuiſſet. Rn̄dit ꝙ vix īplē
potuerat. Non igiē in magnis
difficultatibꝰ ſed in bonis operi
bus ſacre ſcripture verſeē ſtudi
um Vnde eccleſiaſtici. pie agē
tibꝰ dedit deus ſapiēciaꝫ Quis
eñ tā ſtultus vt cū dicat ſapiē
tē cuius vita mala ē diſſolutā
et enormis. Omnis eñ diſſolu
cō ex inſipiencie radice manat
Ille igiē putandus eſt ſapiens
qui ſua opera ſapienter dirigēs
ea facit que ſapienter facere de
cēt Nā iſte ē fructus vere phīe
ſcilicet bene loqui ſᵐ ſuum ſta
tū et ꝯſeqn̄t bene viuē vt dicit
Appuleius li. de deo Socratis
Vnd Ariſtipus quidā phūs cui
dā tyrāno interogāti quid ſtudi
um phīe ꝓficeret ſibi Rn̄dit vt
inq̄t cum omnibꝰ hoībꝰ ſecu//
re et intrepide ſciam fabulari.
Nam apoſtoli populū dei ſic
cōuerterūt quia vnūquēqꝫ ſᵐ
ſuū ſtatū docuerūt nūc dominis
nunc ſeruis nūc pr̄ibꝰ nūc filijs
nunc vxoribus veritatē ſuaden
tes. Vnd ad Ephe v. Viri dili//
gite vxores veſtras Et ibidē vi.
Filij obedite parētibꝰ. Serui
obedite dominis ꝗ̄ Itē i. petri ij.
Serui ſubditi eſtote. Et ibidē
iij. Mulieres ſubdite ſint viris
ſuis Et beatus Joh. primo Joh.
ſecundo. Scribo inquit vobis
patres. Scribo vobis adoleſcē
tes Scribo inq̄t vobis infantes
Inſup gētiles ꝯformit̄ fecerūt
Vnd ꝑpeius li. viij. Et pollicra
tus li. vij. c. iiij. pariter narrāt
qualiter pictagoras audiens
vrbem crotonioꝝ eſſe diſſolutā
venit vt docēt. Itaqꝫ alio affa
tu viros alioqꝫ matronas hor//
tabaē vtrīqꝫ veritatē ꝑdicans

Itaq; ſcđm ſtatuū varietatē le
ges et mores deſcribūt· ſiacio-
ne igiť pociori diuini ṽbi ꝑdica
tor aīo valido debet. dete gē ſed
plurimi ī ſuis abditis ꝓximis
detrahunt quorū peccata corri-
gē vbi fas eſt negligūt ibiq; lo
quūť. vbi tacendū· Nam eccle-
ſiaſtici xxi· diciť. Vbi nō eſt au
ditus non effundas ſermonem.
Congruit igiť loq̄ndi tēpus et
locū explorare Vnde ꝑmo ſatur
nalū legiť ꝙ Socrates grecus
orator in cōuiuio exiſtens ro-
gatus fuit vt de fonte ſue elo-
quēcie aliq̄d ꝓponēt q̄ renuit
dicēs Nichil inquit tam grauū
ꝑhie ſicut locis et tēporibꝫ ap-
tare ſermones Eccleſiaſtici xi·
prudēcie ſtatera ponderabūtur
quia ſcilicet loquēdum eſt iux̄
exigenciam locorū et perſonaꝝ
Vnde Valerius libro vi· capitu·
vltimo narrat de Senocrate q̄
cū grauis eloquijs mores aſtru
eret vidit quendam ſuperueni
entem cuius crimina grandia
erant et ideo materiam inqua
erāt pretermiſit vt peccata illi-
us deteſtari poſſet Ideo Eccle
ſiaſtici xxxvij· diciť· Cum viro
irreligioſo tracta de ſanctitate
et cum iniuſto de iuſticia· Vnđ
Seneca Epiſtola c·i· Dicit ꝙ
talis debet eſſe ꝑhus vt ad ip
ſum veniens ſemper aliquid fe-
rat et in aliquo melioretur Po
cius igitur in verbo predicantis
ꝓfectus debet haberi· q̄uiā ſicͭ
diciť ad Corinth· i· Sermo me
us et ꝑdicacō mea non eſt in ꝑ
ſuaſionibꝫ humane ſciencie ſed
ſupie in diuinis eloquijs·

¶ Sequūť capitula tercij
Tractatus tercij libri

¶ De clemencia ꝑncipū C· i·

Exemplo eiꝰ antiq̄ꝝ
narrat Valerius ca·
v· li· viij· de quodā
qui ꝓpť homicidiū
morti cōdēpnatus erat et cū ꝓx
imus mōti ꝯdēpnatus eſſet ait
iudici Meā inq̄t nō recuſo mor
tē ſed meos defleo paruulos
q̄s tibi recōmēdo· Miſericordiā
igiť obtinuit pietatis cā Itaq;
īnocēcia veniā īpetrauit vbi pi
etas puuloꝝ īdulgei fecit Nā
rat eciā de q̄dā qui libidīs cā
cōdēpnatus eāt ſed veniā īpetra
uit eo ꝙ ſuā īpiciā ſpōte decla
rauit· Beati igiť. miſericordes
qm̄ miſericordiā ꝯſequūť Mat·
v· narrat eciā Augu· viij· de ci·
dei c· x· de q̄dā cuius noīm Ar-
res qui morti cōndempnatus
erat et homicidij reus habeba-
tur· Judicantibus tamen duo
decim dijs abſolutus eſt a ſen-
tencia ſex deoꝝ illorum duode
cim qui venerabāť apud athe
nienſes· quibus lex erat ꝙ ſi
voces iudicio erant equales·

Tunc abſoluco iuſticie ꝑpone
baṫ Si igiṫ gentiles non ꝛcog
noſcentes deū indulgere ꝑſtu
duerūt merito et pocius xp̄iani
iudices hoc facere debent vt ſcꝫ
pocius indulgenciā ꝙ rigorem
exerceant. Verūptamē iudices
ꝑlatiqꝫ plures fauore. vel ira ſe
ducti cauſas ſubditorū non di
ſcuciunt ſed cū rigore ſue teme
ritatis ſubditos affligūt. Vnde
Augu. narrat li. vi. cōfeſſi. c. xi.
d alippio collega ſuo quō apud
cartaginē fuit deꝑhēſus de fur//
to licet ſine cauſa accidit tū di
ligenti diſcuſſione ꝙ immunis
inuentus eſt quia puero q̄dā re
uelante q̄ furtum ꝯmiſerat reper
tus ē. Et cōcludit Auguſtinus
Non inquit arbitror aliā ob
cauſam deum hoc ꝑmiſiſſe niſi
vt vir ille ſcꝫ Alippius qui tan
tus futurus erat inciperet dilcē
ꝙ non defacili iudicandus eſt
homo. Vn̄ de ipſo narrat ꝙ aſ//
ſiſtendo iudicō ꝑtulit equitatē
ꝑtāti auariqꝫ iuxta ꝑceptū dn̄i
Exo. xxiij. Nec iudicia pluri//
morū acquieſces ſic vt a vero
devies et ibidē Non declinabꝭ
iudicium pauperis. Vnde leui//
tici x. Non iniuſte iudicabis Et
ſubditur noli facere iniquum
aliq̄d in iudicio ſed omīa in re
gula pondere et menſura Ideo
inuntit beatus Ambro. Theo
doſio imperatori vt ante xxx. diē
ſillum condēpnaret morti quia

non ex libito ſeu ad libitū ꝑce
dēdum eſt Nam et de domino
Geneſis c. xv. Dictū eſt q̄liꝫ
clamor ſodomorū venit corā eo
non tū ſtatī ꝯdēpnauit ſed ait
Deſcendā et videbo ꝛc̄ quia ſcꝫ
cū mag̃ deliberacōe iudicādꝯ eſt
et non cū ira vel fauore Sapīe
xij. Et tu cū tranquilitate iudi
ca ira q̄dē dei iuſticiā non opaṫ
Jacobi i. de ira narrat de q̄dā
iudice tyrāno Sn̄. li. i. q̄liṫ tres
milites innocētes ꝑpṫ irā ſuam
cōdēpnauit vnū q̄a ꝛdiciat ſīn
ſuo cōmilitone ſeu ſocio īpoſīs
ei ꝙ illū iterfecerat ꝑcepit igiᵗ
aliidam militi vt eum duceret
ad locū ſupplicij Cūqꝫ eū duce
ret venit ꝯmilitō ſeu ſocius eius
qui ad ſuppliciū ducebaṫ ꝛ Et
tūc ad iudicē redijt vt ille exci
lareṫ quod vidēs iudex iratus
ē. ꝑmoqꝫ militi dixit te iubeo i
tfici q̄a ſelꝰ dāpnatus es Scd̄o
dixit te ſimiliṫ. q̄a cā dāpnacē
nis tui ꝯmilitōis fuiſti. Tercio
dixit et te iubeo occidi. q̄a miſ
ſus occidē ꝑcepto non paruiſti
Ideo yſidorus li. iij. de ſummo
bono c. lv. Judex inquit iracū//
dus examen iudicij intueri nō
valet q̄a caligīe furoīs cecatus
nō videt Vnd Augu. ep̄. xxxvi.
aū ſiue ꝯcludit dicēs Non dēt
inq̄t iudex vendere iuſtū iudici
um aut teſtis verū teſtimoniū
licet vendet aduocatus iuſtum
ꝑrōcinū ꝛ iuriſꝑitus verū ꝯſiliū

Jlli eñ inter vtrãqʒ ptẽ ex aĩs
adhibent̃ · illi vero ex vna pte
cõſtitũt · Nichil igit̃ ẽpius · nil
ſordidius ꝙ iudicium vendere
vt ponit Augu · vij cõfeſſionũ
Nam iudiciũ ſi fiat ad p̄ciũ
in ſordibꝰ ↄputat̃ · Vt ait libro
v · c · xx · Quaſi cũ iudex ſit fa-
mulus iuſticie ſi igit̃ iuſticiã
vendit ſuam dñaʒ precio expo-
nit · Verũptamẽ ſic̃ Joſue iij · re
ſificat̃ · Puellam inquit vendi
derũt vt biberẽt ſcʒ iuſticiam
ſed qui emit non letet̃ · vt di⁹
Ezechiel p̄mo · Quia venditor
et emptor peccant tales eñ fi-
gurant̃ Numeri xxij · in bala-
at · Qui corrupit balaã mune
ribꝰ et excecauit · Vnde petroni
us ſic ait · Quid faciunt leges
vbi ſola pecunia regnat · Aut
vbi paupertas nulla vincere po
teſt Nam nunc iudiciũ nichil
eſt niſi publica merces · Qua
propter · Tullius li · iij · c · xi · di
cit Quod a maioribꝰ hoc acce
pimus vt contra iuſticiam nil
agamus Maiores eñ predeceſ
ſores vocant̃ Vnde agellius li ·
quinto de imagine iuſticie Vul
tũqʒ ſeuerũ depinxit verbaqʒ
venerãnda colorauit Et ſequit̃
forma v̾ginali aſpectu vehemẽti
ſine formidine eam introniſa-
uit · quia ſcʒ iudices formidar̃
non debent qñ iuſticiam agũt
Vnde Valerius libro vi · c · iij ·
de cauſa vriſe narrat qualiter
fuit decorticatus eo ꝙ nullam
iuſticiam fecerat et ſup eius pel
lem filium eius eãꝙ iudice ſedẽ
aſſiſtentes coegerũt · Facienda
eſt igit̃ iuſticia admixta · Ve-
rũptamen decenti pietate ſicut
Joſeph feciſſe legimus ꝛc̃

¶ De bonis p̄ncipum C · ij ·

Principes ſunt cõſtituti
vt populum foueãt et
protegant · Vnde moy
ſes orabat vt deus ꝓuidẽt hoĩẽ
ſup multitudine populoꝝ q̃ poſ
ſet exire et intrare ante eos vt
dicit̃ Numeri xxvij · Olim eñ
non geneologia ſed merita eos
ſublimabant · quia bonis et nõ
generoſis p̄ncipatus debet̃ · Nã
Quincius cũ ꝓpiis manibꝰ colẽt
terrã factus fuit ↄſul itaqʒ ab ara
tro vocatus ẽ in dominũ et cũ ſuo
cõſilio victoria adepta fuiſſʒ ad
p̄ſtinã paupratẽ reuerſus ẽ vt nã
rat Augu · v · de ciui · dei c · viij ·
Nõ igit̃ dñandi ambicõ ſʒ ſuc
currẽdi atʒ regẽdi auiditas p̄n
cipibꝰ adherẽ debet · Vñ Vale ·
li · iiij · c · iij · de Attilio narrat q̃
liter ab aratro vocatus eſt ad im
perium Romani ꝑpli ſuſcipiẽdũ
Et ideo de tpe illo dicit ꝙ p̄ue
rem vnuſq̃ſqʒ non ſuã augere
ꝓperabat paupqʒ in diuite di-
ues in paupe aduſari malebat
Vñ ſolinus li · xi · c · iiij · loq̄ns d̾
populo cuiuſdã inſule · populus
inq̄t elegit ſpectatũ moribꝰ et
cunctãtũ clemẽcia Nã de regibꝰ

iſrl' dcm̄ eſt. Reges iſrl' clemē
tes ſūt. Nū̄qt ioſeph clemens
extitit Nūc tam̄ q̄ dn̄ant̄ tirā
ni ſūt et ſue fortitudini omīa
q̄ obtinēt et non deo aſcribūt
Nihilominus oīs ptās a dn̄o
deo eſt. Ro xiij. Et Johā. xix
Non hēres in me ptātem niſi
tibi datū eſſet deſup. Sic aūt
verificat̄ illud. Oſee viij. Ipſi
regnauerūt nō ex me pn̄cipes
extiterūt ſcȝ mali. Quorūdā
dn̄ia ſine ordinacōī nō ſūt. i
putāda ſed ſubditorū ꝑuitati
Iux̄ illud iob xxxiiij. Ipe eñ
facit regnare ypocritā ſup pec//
cata p̄pli Et oſee xiij Dabo tibi
reges in furore meo. Si igitur
p̄pls nuc̄ peccat nō mix ſi prin
ceps impius nūc r̄egnat Nam
pn̄cipes impy ſūt q̄a cū furore
ꝗ hñt tm̄mō rapiūt muneribꝰ
qȝ iuſticiā ꝑuertūt et qui poiti
ſūt ad defenſam p̄pli. Ipi offē
ſam augent. Cuius oppoitum
romanos nobiles feciſſe legi//
mus vt nārat pōpeius li. xviij
Quomā cū Eineas. Romā fu
iſſȝ miſſus apirro vt pacē cōfir
maret grādia munera ſecū detu
lit ſuſcipe aūt volētē nemiem
vn̄ Romai iudices oſtia clau//
debāt ne cū muneribꝰ intrare
poſſent Silr̄ia etiā narrat val'
li. iiij c. iij. De pitaco milleno
q̄lit ptē agri de cōſenſu oim̄ ſi
bi oblatā r̄fuſauit dicēs v̄tutis
gl'aȝ magnitudiē minui. Sed
quid dicemus niſi illud. Se//
nece ep̄ xviij dicētis et nārātis
ꝗ phareos reges nō poterat q̄s
ſalutare ſn̄ muneribꝰ ⁊ tn̄. Eccī
ij dr̄ Qm̄ xenia et dona exce
cāt oculos iudicū. Ideo ꝓpha
Munera inq̄t ſup innocētē nō
accepit. vnde Grego. moꝝ. ix
Tres ſūt iq̄t accepcōes muneꝝ
ad que ex fraude feſtinat̄. Nā
accipi ſolet a corde grā. Ab ore
gl'ia amanu pecunia A q̄bꝰ iuſ
tus debet excutere manus. Et
idē Grego. in regiſtro li. v Exe
nia iq̄t vr̄e ſanctitatis accipe
nolui q̄a incōgruū eſt a paupe
ribꝰ quidꝙ̄ ſuſcipe vn̄. Saluſ
nārat q̄lit. Roma in cupitudi//
nē vſa eſt Et ideo ipam cito pi
turā nūciauit. De q̄ iuuenalis
Oia iq̄t cū ꝑcio rome ſūt. At
tēdant igitur principes vt non
propriam comoditatem ſed rei
publice vtilitatem intendant
Quia teſte Auguſtino ſuper
Matheū x. Gentiles olim ob
amorē reipublice filijs ꝓpriis
non pepercerūt

De miſericōdia ⁊ pietate
pn̄cipum
Capitulum t̄cium

Cum pn̄cipibꝰ ſit cōmiſ
ſū vniuſ regimē expe
dit vt membrorū de//
fectibꝰ copati diſcāt Alias eñ
r̄s publica diuē na foē n̄ poſſet

vñ ouidius libro de tristib. Si quociens peccant homines sua fulmina mittat Jupiter exalto cito inermis erit. Que verba sonant principem debere misereri. vñ et veteres clementes extiterunt Unde narrat valerius li. quinto Quod marcus marcellus hostes suos siracusanos cepit inter quos fuerat vnus qui erat ditissimus quem intuens. Marcus et considerans suum infortunium a lacrimis abstinere non potuit Narrat insuper quod. Cesar aspiciens caput pompey inimici sui lacrimas dedit. vnde. Seneca. Magnarum vicium est offensam negligere Et boecius. Maximum genus vindicte est posse vlcisci nam sufficit posse. Item valerius vbi super narrat qualiter Cesar audita morte Cathonis emuli sui doluit et patrimonium suis liberis incolume reseruauit. Ipsosque fouit et protexit Hoc eciam solet recitare Augusti. de ciuitate dei ca. ix. vnde virgilius. Tu reges imperio populum romanum memento parcere subiectis et debellare superbos Et alibi Sit piger ad penas princeps ad premia velox vnde Solinus de Cesare dicit quod clemencia pocius quam armis vicit Item valerius li. v de Alexandro narrat qualiter videns in suo exercitu militem antiquum frigoris tempestate afflictum sibi compassus proprijs manibus ipsum accepit de sua sede sublimi descendens et in sua sede eum posuit Et ideo iacobus in canonica sua ait Judicium fiet sine misericordia hys qui non faciunt misericordiam. vnde veteres clementes extiterunt. Quia sicut narrat valerius li v ca. primo Marcus marcellus clementissimus fuit Nam cum multos siracusanos captiuos haberet Ipsosque afflictos videret flere cepit pre nimia cordis tristicia quam habebat de infortunio eorum. Insuper virgilius vi Eneidos Narrat quod eneas pyssimus fuit sic dicens Tu regens imperio populum rome memento. Hec tibi artes erunt pacemque imponere parcere subiectis et debellare superbos Item in hystoria. Troianorum legitur quod. Titus tante clemencie erat quod omnibus prodesse cupiebat nullique studebat nocere Item val. li. v c. i. recitat quod pompeyus regem armenie cum cepisset qui tamen contra Romanos multa mala gesserat ac eciam mitridatem romanis infestissimum suis viribus protexerat. Nihilominus tamen ipse pompeyus regem armenie predictum benigne suscepit Et dyadema quod de capite suo abiecerat reposuit atque in pristinam fortunam ipsum restituit iudicans eque pulchrum esse facere reges sicut vincere Qua propter Seneca li. primo de clemencia c. v. sic dicebat Nullam inquit te magis quam clemencia

prĩcipes habere decet. Unde ipſe
Seneca li. eodẽ c. v. narrat de
quodam qui diebꝰ cunctis vite
ſue ſemꝑ ſtuduerat qualiter de
hoſtibꝫ vindicta habere poſſet.
Cumqꝫ tamen ſemel cõtigiſſet
ꝙ hoſtem vincere non poterat.
a ſua vxore ↄſiliũ pecijt q̃d fac-
turus eſſet. Ipſa tñ reſpondit
ꝙ more medicoꝝ ſic facere debe-
bat. Nam medici experti dum
vident ꝙ vna medela nõ ꝓdeſt
aliam cõtrariam tribuũt. Sic
pariter ipſa dicebat viro ſuo ꝙ
dicebat vt teptaret ſi clemẽcia
ſibi proficere poſſet ex quo vin-
dictã exercere non poſſet Nichil
inq̃t cũ crudelitate hucuſqꝫ fe-
ciſti Nũc ego tẽpta quõ cedat
tibi clemẽcia. His igit̃ dictis
vir ille gauiſus fuit et leto aĩo
inimico ſuo pepcit ꝙ ex īde aĩm
fideliſſimum īuenit Patet igit̃
ꝙ vtilioꝛ eſt clemẽcia crudeli-
tate Nam inĩcum ſcꝫ vincẽ lau-
dabile eſt. laudabilius tamẽ eſt
ſine inĩco viuẽ maxĩeqꝫ lauda-
bile eſt inĩco indulgẽ. Ideo con-
cludit ipſe Señ. li. p̃allegato
c. x. ꝙ apes licet aculeum habeã
rex tñ apum aculeo caret. Cle-
mẽcia igit̃ virtus eſt q̃ prĩcipi
debet̃ ido xp̃s luce vi. dicebat
Eſtote miſericordes ſicut et pa-
ter veſter miſericors eſt. Tradit
enim pollicratus li. v. c. vi. Q.S.
plato ſuis diſcipulis ſepius di-
cebat Cum inq̃t poteſtas ſeuit

in ſubiectos idẽ eſt ac ſi pupil-
lũ tutoꝛ ꝑſequat̃. Si igit̃ tutoꝛ
erga pupillũ dꝫt eſſe clemẽs
ſic viri cuiuſlibꝫ ptãs debet ꝓx-
imoꝝ fauẽ iuri Naturale eſt eñ
vt aĩal q̃d potẽcius eſt ſit eciã
Clemencius. Nam catulus ab
huili nil patit̃ leo tamẽ homĩ ꝓ-
ſtrato indulget. Unde vegecius
li. iiij. c. iiij. narrat ꝙ philippus
muliercule cuidã intm̃ miſertus
fuit ꝙ licet verbis ipſa ipſũ ex-
aſpauerit. Nichilominus de fa-
cultatibꝰ ſuis ſecretiſſimis eam
recreauit. quamobrem multũ
racõnabiliter. Seneca li. i. de
clemencia c. iiij. Ad clemenciã
hoꝛtat̃ dicens libet inq̃t vt cle-
mẽs ſit qui vult deos ſibi eſſe
clementes. vt talis ſit vnuſqſ-
qꝫ quales ſibi vult eſſe deos

Quõ prĩcipes debent colẽ
deũ ⁊ ſanctã eccãꝫ C. iiij.

Sicut narratur in hyſto-
ria triptita libro de cle-
mencia Primo ꝙ Con-
ſtãtinus factus criſtianus cul-
tum diuinum in tantum dilex-
it. ꝙ tabernaculum ad īſtar ec-
cleſie factum ſecum deferre iube-
bat. cui ſacerdotes et miniſtri
eccleſie aſſiſtebant precibuſqꝫ
intendebant Romanoꝝ quoqꝫ
diuerſi coherces eius exemplo
ſimiliter fecerunt. Variumta-
men diem ſecundum diuerſas
opĩones elegerũt Unde ſacerdo-
tes ⁊ dyacõni diẽ dñicũ coluerũt

Alij vero feriam ſextã p̃tulerũt
q̃a dñs in ea paſſus eſt · Unde
apud romanos feria ſexta p̃us
celebrabat̃ nec rõnabili cauſa
hoc caruit q̃a ſicut narrat̃ vbi
ſup̃ Cõſtãtinus in virtute cru//
cis victorias plurimas obtinu
it · Nam cũ pliaturus eſſet q̃ſi
ĩ ſomno cõſtitutus vidit ſignũ
crucis ĩ celo angeloſq; dicẽtes
O Conſtãtine in hoc vince et
ex tũc ſignũ crucis fecit p̃ferri
ante ſe · tanq̃ꝫ vexillũ victoria//
le Hoc eciã habet̃ li · ix · eccaſti
ce hiſtorie c · ix · vbi dicit̃ · ꝙ in
dextrã ſua gẽbat ſignũ crucis
ex auro factum Non mirũ igit̃
ſi romani feriã ſextã anq̃ꝫ diẽ
dominicã diu coluerũt · q̃a tñ
in reſureccione cõſumacio facta
fuit noſtre redẽpcõis Ideo eccã
diẽ dominicã colendã ordinauit ·
Nec tñ illi colunt qui iocis in
ſiſtũt ſeu qui ocio torpent · ſed
illi tñ q̃ bõis opibꝫ oracõibuſq;
inſiſtũt · Poſco igit̃ attenda//
mus q̃nto ſtudio predeceſſores
dies celebres coluerũt Narrat̃
eñi in hiſtoria triptita li · ij · ꝙ
Theodoſius apud theſalonicã
ciuitatẽ · fere ſeptẽ milia hoĩnũ
iuſſit occidi eo ꝙ indignatus
erat ꝙ ſuos q̃ſdã iudices lapi//
dauerant hoc tñ facto ad medi
olanũ rediens eccaꝫ ingredi vo
luit cui occurrens deforis · Bea
tus Ambroſius ſic eũ alloque
bat̃ · O impator attẽde · Quia
dominus vnus eſt rex omnium
et creator Quibus igit̃ oculis
aſpicies dnĩ tẽplũ aut quibꝫ pe
dibꝫ calcabis ſanctũ illius pa//
uimentũ qualiter manus extẽ
des · de quibꝫ ſaguis iuſtus ad
huc ſtillat · quomõ hiis maĩbꝫ
ſanctũ domini corpus ſuſcipies
forte eñi recognicõeꝫ peccati p//
hibet poteſtas imperij · Decet
tñ vt racõ vincat poteſtatẽ · Re//
cede igit̃ tuãq; non q̃ras augẽ
iniquitatẽ · Hijs autẽ ſermoĩbꝫ
obediens flendo ad regalia re//
meauit · cum tñ octo menſibus
ecce ingreſſu p̃uatus fuiſſet di//
eſq; natiuitatis ſaluatoris pro
pinq̃ſſet Tunc Theodoſius la
crimis et gemitibꝫ feruentiſſi
me lugebat · Dolens ꝙ tãte di
ei cultui aſſiſtẽ nõ valebat · ſed
cũ tantas lacrimas vidiſſet Ru
finus ſue milicie p̃nceps cau//
ſam tãti gemitus inq̃ſiuit · Cui
Theodoſius · Tu inq̃t Ruphi//
ne luges et ego lamentor · Nã
meis ſeruis templa aperta ſunt
me autẽ in exorantem ingredi
prohibetur · Ruphinus autem
apud Ambroſium ſe exhibuit
interceſſorem ſed nil obtinuit ·
Theodoſius autem lacrimis et
precibus ſibi veniam dari me//
ruit · Et in cunctis tanquam
filius eccleſie ſponte obediuit ·
Ex hac hiſtoria diſcat fidelis ·
Quantum fuerit in Theodo
ſio cultus diuini deſiderium ·

q̄nťu diem celebrē venerari peti
uit q̄nte obediencie extiterit ⁊
ideo ſibi dñs bñdixit et in dei
v̄tute inimicos ſuos ſupauit ut
nārat̄ vbi ſup̄ ca xxvi · Decet
igit̄ prīcipes deū et ecctiā colē
Nam veteres cū oī genere mu
ſicoꝝ deos ſuos colebant q̄ tū
dij inualidi nulliuſqꝫ ꝑtatis
erāt pocius igit̄ deū verū tene
mur venerari Nārat eñ val·
li· iiij q̄ Alexandro ſacrificante
aſtabat ei vnus thuribulari⸗
us in cuius brachio carbo ar⸗
dens cadens elapſus eſt · Jntā
tū q̄ caro eius comburebat̄ atꝫ
circūſtātes hoc odorabāt Nich
ilominus tū dolorem ſilencio
cooperuit et brachiū immobile
tenuit ne forſan · Alexander ſa
crificiū dimitteret · Ecce quā⸗
tus zelus ad deorū cultum Atte
damus q̄lr̄ dauid licet occu
paret̄ xij regnis · Nichilomi⸗
nus tū ſepcies ī die laudes do
refundebat · vnde in p̄s dicitur
Sepcies in die laudē dixi tibi
Jtē refert Caſſia · de beato An
thonio q̄liter tota nocte orabꝫ
et cū ſol oriret̄ mane dicebat
O inq̄t ſol cur me impedis ab
huius veri lumīs claritate · nā
tota nocte in cōtēplacione ſtete
rat Jtem de beato Arſenio le²
q̄lr̄ a veſperis ſabati vſqꝫ ad
ſolis ortū diei dñice in mobilit̄
manibꝫ extenſis permanebat
Ex quibꝫ omnibꝫ concluditur
q̄ dino cultui aſſiſtere ⁊ maxīe
cū beneficia ſuſcepimus debe⸗
mus · vnde Grego · in omel̄ Cū
inq̄t augent̄ dona racōes eciā
creſcūt donorū · tāto igit̄ humili
or et ad ſeruiendū deo ꝓmpcior
quiſqꝫ debet ex munere q̄nto
obligacōre cōſpicit in reddēda
racione

De moribꝫ prīcipū Ca · q̄ntum

Nobiles ſic nuncupari
nō merent̄ niſi bonis et
honeſtis moribꝫ flore
ant Quia teſte Caſſiodoro ep̄
nona Decet quemqꝫ honorem
quē gerit noīe moribꝫ exhibē
Vnde · Tullius in philippica p̄⸗
ma Nos nobiles quedā ſpec
tare decet non pecuniā quidem
nō opes violentas ſed caritatē
et gloriā cōcupiſſe q̄a teſte Caſ
ſiodro ep̄ iiij Conuentus ſapiē
tum dignitas eſt impāciū Eru
beſcant ideo tp̄is huius nobi⸗
les quibus mos eſt ex ſua no⸗
bilitate peccādi ſuſcipe audaciā
vanāqꝫ iactāciā ex ſuis p̄tibꝫ
ꝓmulgant Eo pacto q̄ p̄entes
ſua virtute nobilitatē inceperūt
Eodem pacto iſti ſua calump⸗
nia et vicioſitate nobilitatem
t̄minauerūt Expedit teſte · Si
donio in ſuo epl̄ari libro q̄nto
Expedit nobilem eſſe ſine ſup
bia ſine inuidia potentem ſine

ſupſticōe religiōſū ſine iactācia
lātum Nūc aūt ſilij nobiles ſe
putāt qui faſtū ſuis in ceſſibus
monſtrāt. Habent eñ calceos
acutos vt ingreſſib9 ambire diſ
cāt ferūt eñ dextrocheria āmil
las et ornamenta et veſtiū vari
etatē atq; diſparitatē excogitāt
Nō ſūt tñ arguendi ex honeſ//
tate ſed ex p̄poſita vanitate Cur
eñ dominiū obtinēt n̄ ut regāt
ſed regere quō poterūt ſi ſe ipos
regere neſciūt Dicit eñ Socra
tes q̄ qui intēdit rerū ptātē hēt
p̄imum purgare cōſcienciā deb;
Stultū eſt eñ vt q̄s impare ve
lit cū ipe ſibi impare nō poſſit.
Et ſubdit Age ſic alienū ut tu
um nō obliuiſcaris negocium
Nulliq; īponas qd ipe pati nō
poſſis Hoc exhibe q̄ tibi opta//
ueris exhiberi ſi bñ egeris ipe
tibi p ſe auctoritatē dabis. qd
igit̄ dicturi ſūt p̄cipes quorū
pocius ſuperbia q̄ ſapīa regnat
Nec curant leges obſuare q̄b9
alios aſtrīgūt. Impune eñ ne
cāt ſtuprāt rapiūt et adulterāt
⁊ ſic ia facientes anathematizāt
Verūptñ Catho ait patere legē
quā ipe tuleris Si eñ attēdat
princeps qualis eius uocacō fu
erit peccare verebit̄ cū ſit datus
xp̄o nō tm̄ in diūī ſed eciā ī ex
emplū Nam teſte Senē in tra
ade p̄cipem peccare nō decet
cū poſſit p̄corq; non ſolū ma//
nus et līguā ſed eciā oculos cō

tinere debet. vnde Galtherus
in alexandreidos li. vi Maieſ//
tas regia magni p̄deris eſſe ſo
let Et Ouidius iiij triſtiū O q̄
nominib9 generoſis flores expu
perās morum nobilitate genus
Aīaduertāt igit̄ p̄cipes et no
bilitatē exornent moribus ut
eciam pocius virtutib9 q̄m p̄//
pis intendant. Nam ſupbia
reges plimos ſeduxit et fer ſā
ad huc captiuat Plures nāq;
ſūt qui tanto timore ſupbiūt
q̄ ſuis ſubditis ſupbire loqui
dedignant̄ turpeq; putant po
pularibus exhibere colloquiū
Narrat tamē Valerius li. vij q̄
publius valerius Conſul Ro//
manus adeo plebem ſemp di
lexit vt merito publicola cog//
nominatus ſit Et eutropius re
fert q̄ cū vulpius ab amicis r̄
dargueret̄ eo q̄ nimis cōmuīs
eſſet Reſpondit egregie dicēs
Talem impatorē debere eſſe
alias priuatus eſſet Quia igit̄
quilib; optat ſibi p̄picū imp//
atorē debet ideo ipe ſubditis
p̄picius et cōmuīs eſſe

De vicijs p̄ncipū

Ca. ſextum

Princeps ē oculus ple
bis qui contagioſus ſi
fuerit mox inficit vn//
de Stacius ī thebaidos Regna

pꝛo ctũ ſcelerũ omnibus eꝝ
hijs ſunt grauioꝛa . Vnde Q̃n
tilianus ca iij . Hec eſt inq̃t ſupe
riorũ cõdicõ vt quicq̃t faciunt
precipe videant̃ . Et Boecius
iij . de cõſolacõe . In pãte neq̃cia
vtus non ſolũ premio caret vez
eciã ſceleratorũ pedibꝯ ſubiecta
calca² Et Ouidius vij . de faſtis
ſic agit̃ de cenſura ſic exempla
parãt̃ Cum iudex alios q̃d mo
net ipe facit et li . ij . ſine tytulo
Quod decuit reges cur michi
turpe putẽ . Et Iuuenal li . iij .
Oĩne eĩn viciũ tanto cõſpectius
in ſe crimen habet quãto maioꝛ
qui peccat habet̃ . Vnde in . p̃u .
ſapientũ dici² Q̃d inferioꝛ hoꝛre
ſcit q̃cq̃t peccat ſupioꝛ Et Clau
dianus in maiori Cõponit̃ oꝛbĩ
regis ad exẽplũ nec ſic in flec
tere ſenſus humanos edicta va
lent . Quã vita regentis mobi
le mutat̃ ſemp cum p̃ucipe vul
gus . Hijs igit̃ teſtimonijs cla
re apparet periculoſiſſima in pñ
cipibꝯ ſcelera fore . Eorũ eĩn ex°
populus delinquit Vnde Caſſi
odorus ep . iij . Dicit ſub iudice
bõno populũ corrigi . porro inq̃t
facilis recti pſuaſoꝛ eſt innocẽs
iudex ſubcius p̃dicabili cõuſa
cõe pudet moꝛes ꝓbabiles nõ
habẽ Sed proch doloꝛ planeta
planetaꝝ ſol eclipſa² . q̃a i pñci
pibꝯ lum̃ honeſtatis rariſſime
cõcernit̃ . Vñd Señ . in agame
none Non intrat regnũ lumẽ
aut fides ſed precio vincit̃ . Et
Ouidius li . ij . ſine titulo Curia
paupibꝯ clauſa eſt dat cenſus
honores . Ind̃ grauis iudex In
ſeuetus eques . Et de faſtis vi .
li . Regia res ſcelus eſt . Et idẽ
Ouidius in ep̃lis . Inpat ſeu
populus timide non ĩpetrat ire
Poſſidet ⁊ vicijs regna mino
ra ſuis Quibꝯ v̇bis inuit̃ ꝛ̃gna
delictis fore ſubiecta et quãq̃̃
in p̃ucipe oĩne ſit viciũ q̃ue q̃dã
tñ alijs nociuioꝛa ſũt . Quia te
ſte Tullio li . ij . de offi . Nullũ
inq̃t viciũ eſt deterius auaricia
p̃ucipibꝯ p̃ſertĩ . Et rempubli
cã gubernãtibꝯ Habere eĩn q̃ſtu
r̃epublicam non ſolum turpe ſed
eciã ſceleratũ et nepharium eſt
Rurſus in principe auiditas fe
ſtinataqꝫ precepcio nocet Vnde
ſuetonius libro ſecundo de duo
decim Ceſaribus Auguſtũ red
arguit eoꝝ nil melius feſtina
cione arbitratus fuit . Vnde
Saluſtius in gugurtino . Ani
mi cupiditas racõne nobilitatis
malum eſt . Ceteꝝ turpis amoꝛ
principi minime cõgruit Vnde
Fulgencius libro micologiarũ
ſecundo . Quãuis inq̃t omnibꝯ
libidinis amoꝛ turpis ſit Nũ
quam tamen deterioꝛ quam in
honorato . Nam iupiter in cig
num conuerſus . Cum ledea cõ
cubuit que pepẽit ouum . Vnde
tres nati ſunt ſcilicet caſtoꝛ pol
lux et helena . Noĩe eĩn iouis

p̄ncipes intelligunť Et ledea a
ledendo di̇ᶻ Iniuriaq̄ʒ deſignat
Omnis igiť p̄ncipatus libidīe
maculať · Vnde ferunt poete in
huius rei teſtimoniū cignū ple
nū eſſe ouicijs ipaʒqʒ clamāte
aues tacent helena ecīā diſcor
die feminaꝝ ſiūt Et caſtor ma//
lū extremū nuncupať Pollux
vero a polluendo diᶻ · Itaqʒ oīs
mali libido occaſio eſt · Surſus
p̄ncipi ſūme inpaciencia nocet
Vnď Stacius in thebaidos li·
p̄mo Gētiles aīo ſubijt fragor
inuidia atꝫ patrus odij metus
Sed nec obhoc vicijs hijs p̄li
batis p̄ncipes vt cōmuniť ſcele//
rant Nam auaricia libidine in
paciencia moleſtanť · Vnde pa
tronius Venal pcpulus · vena
lis curia p̄rimū Iamqʒ maieſtas
auro corrupta iacebit Vnď aūt
hec ꝓcedāt vicia inq̄ramus Ti
mendū eſt enī ne p̄uoꝝ ſocietas
ad p̄uitatē eos inclinet Aliqui
enim ſatellites peccatiſqʒ pleni
principes ſectantur vt placendo
ditentur · In hoc tamē placere
ſtudent ꝙ crimina ſuadēt · Qui
cōparāť aīalibꝫ querētibꝫ non
hominem ſed predam · Iuxta il
lud Senece li· de remedijs Mel
muſce ſequunť · cadauera lupi
Frumēta formice · Iſta turba
p̄dam ſeq̄ť non hoīeꝫ · Nempe
familiares regū ipos ſepe auxūt
Iuxᵃ illud Boe· ij· de cōſolacōne
Regū familiare regiam p̄tāte

ſepius ꝓſternūt Et varro in ſu
is ſentēcijs · Amicis inquit diui
tū palee ſunt ⁊c̄

¶ De paciencia et clemēcia
principum C· viij·

Quāto q̄s ingdu ē ſubli
mior tanto ad miaꝫ et
clemenciā exiſtē debet
ꝓmcior Vn̄ Senē· li· i· de clemēcia
ad neronē Nullū inq̄t ex oī//
bus magis ꝙ clemēcia regē aut
p̄ncipē decet · Apes enī aculeum
habēt ſed rex apū aculeo caret ·
Solū regē clemēcia in apto mō
ſtrabit · Vnď eſt inexpugnabile
muninētū amor ciuiū · Quit in
quit pulcrius eſt ꝙ viuere cūc
tis optātibꝫ pacē verecūdiā eci
am peccādi facit ipa clēmcia nec
minus p̄ncipi turpia ſūt mul//
ta ſuplicia ꝙ medico multa vul
nera remiſſiuſqʒ imperanti meli//
us paret · Natura enī cōtumax
eſt et facilius duciť cum trahať
Attēdat igiť p̄nceps vt clemēs
ſuis ciuibꝫ ſit nec ērubeſcet miſere
ri ipſe qui veniam indigere pōt
Nam teſte Tullio li· i· de offi·
Nichil eſt laudabilius · nichil
qʒ dignius placabilitate ⁊ clem̄
cia · Que tn̄ ita ꝓbāda eſt vt
adhibeať reipublice ſeca ſeueri//
tas ſn̄ qua ciuitas adminiſtrari
non poteſt Et idem Tullius in
philippica ſecunda Preſidiū in
quit caritate et beniuolencia ci
uiū oportꝫ eſſe ſeptū cū āmis Di
ſcāt iᵍ reges et p̄ncipes miſereri

et iracũdie veneno non inflāmeſ
cāt. Ipſi nempe meſtos debent
cõſolari. periculum igitur ſi eorũ
iracũdia alios prouocet. Nam ſi
turbacõis ordinem habeant poſ
ſe vt differāt iuxͣ illud Galthe
ri in alexandreidos li. pͥmo vin
dictam differ donec ptranſeat
ira. Ne meminiſſe velit odij.
poſt verba Nam teſte Ouidio
iij. triſtiũ Quo q̃s maior tāto
placabilius ire. Et faciles mo
tus mens generoſa capit. Ita
ignobilitatis ſignũ eſt ſepe iraſ
ci ⁊ de difficili recte iudicat ipe
cuius mentē ira poſſidet. vnde
Tullius li. pᵒ de officijs Nũ
q̃t iq̄t iratus ad puniendũ ac
cedit mediocritatē illā tenebit
q̄ eſt inter nimiũ ⁊ parũ. Ideo
Seneca in troade Quo ĩquit
plura poſſis plures paciēt fe
ras Et li pͥmo de clemēcia. ſiex
leſus aīm in ptāte habeat lōge
q̄z ſit exorabilior in ſuis iniu
rijs q̄m in alienis. Nā quē ad
modũ magͥ non eſt qui de ali
eno liberalis eſt ſed ille qui q
alteri donat ſibi detrahit. Ita
clementem eũ non facit alien
doloris tollerācia ſed ꝓpriorum
ſtimulorꝫ paciā Magniq̄z ani
eſt iniurias inſũma pacia pati
nec quidq̄ glorioſus eſt in pri
cipe impune leſo vnde Galthe
rus in alexandreidos li. pͥmo
Inſtabile eſt regnũ q non cle
mēcia firmat. Aiaduertāt q̄ſo
dñi et pͥncipes homines ipſos
eſſe nec principatus naturā ꝓ
am abſtulit cuius eſt miſereri ⁊
fratri proximo indulgere. vnde
Therencius in adelphis. Vt hō
es ita mores generas Nā teſte
claudiano in maiori Munere
ſola deos equat clemencia no
bis Pax maiora docet pagitꝫ
trāquilla ptās q violēta neq̄t
Et ſubdit. Nũquam libertas
gracior extat q̃m ſub rege pio
vnde Quitus curcius li. vi. ſie
gum ducũq̄z clemencia non eſt
in ipſorũ numero que cõmuīa
ſũt ſed ingenioſitatem mētiſq̄z
validitatē inſinuat. Hijs igit
teſtimonijs clare deducit cle
menciam pͥcipi maxime con
gruē que talis ſit q nec iuſti
cie deroget nec fauore gignat
Sed clemēcie ſupbia detrahit
q̄ q̃rũdam pͥcipum corda ſic
detinet vt miſereri et clemen
ciam exhibere nolunt Sed of
fenſi mox interimere omnes ca
piunt ſibi ſimiles in natura ho
mines et proximos virtutibus
forſan eis celebriores. Huius
autem ſuperbie atq̄z impieta
tis nutrix eſt ambicio q mul
ta ſolia ſibi indebita vſurpare
preſũſerunt. Eodemq̄z pacto q̄
ſuperbia eos intronizauit im
pie pariterq̄z regnare facit Ve
rum tamen principatus non de
bet ambicione obtineri aut
ſupbia poſſideri. vñ Galtherus

in alexandreidos li. viij. Tucius eſt non aſcēdere q̄m poſt aſcēſum regredi Veteres eñ ſapientes p̄cipatus recuſarūt pocius q̄m ambierūt. vnde refert Seneca libro tercio de beneficijs q̄ cum. Antigonus hoſtem ſui patris ſuperaſſet Nihilominus precium belli ad patrem tranſtulit Et ſubdit Hoc eſt regnum nolle regnare cum poſſis. vnde Valerius libro iiij refert Fabianum officiū cōſulatus recuſaſſe multis tam dep̄cantibus Et li. vi refert de Manilio cōſimilem hiſtoriam qui cōſulatum recuſando mores inquit vroſ ferre nō potero vos īpiū meū perpeti poteritis Nō ſic tñ hijs temporibꝫ p̄cipatū hoīes recuſant ſed auidiſſime currūt eiuſq; occōne ſupbiūt et ſupbe regnant atq; ſine clemencia p̄cipāt

De ludis p̄cipum
Ca. viij

Principes ſubditoꝝ ſunt exemplar Si igit̄ ludorū ineptorū vanitatibus intendant Si ludoꝝ ineptorū encomitates ad inuenire ſtudeant Ipſorū porro familiares atq; ſubditi ſilibꝫ facile occupabunt. Et ſic putabūt viuere ſane qñ ea facient q̄ ſuos dominos facere viderūt

Quis eñ taxillorū aut aleariū ludos ita magnificauit. Principes et dn̄i ī cōſulti hoc fecerūt Nec tñ reprobandū eſt ſi quis honeſto ſolacō ſpiritū ſuum recreat Sed reprobatiſſima eſt illorū vita quibꝫ mos eſt totū vite ſue tp̄s ludis et ſtultiloqis exhibē Hij nocturnas vigilias amant et ludorū vanitati fere vſq; ad fatigacōem intollerabilem intēdunt et cum die luceſcente ſurgere habeant vt populū regant et foueant Ipſi tamen ſompno tunc ſunt dediti et tandem exuitē diſſolucōe in maleficijs corpis et anime grauiſſime decidūt Rurſus hij cum refectionem ſūpſerint nō de militari exercicio cōtēdunt nec virorum illuſtrium acta cōmemorant in exemplo ſed feruentiſſimo ineptiſſimoq; deſiderio taxillorū aleariūq; fortunijs ſe committunt quorū occaſione piurīa obſecraciones et forſan blaſphemias deprimunt iraſcuntur triſtantur Itaq; mens que ex tenoribus ex iocis recreari habet ludis talibus ineptiſſimis inquietatur. Ideo Seneca in prouer. dicebat Alcator quanto in arte doctior tanto eſt neq̄or. vnde ferunt q̄ temiſtides dicebat decere ingratus ludis vacare ſed aquibuſcumq; leuitatibus debent animum arcere ne res publica illudi videatur

videat̃ aut ne relicta grauitate
pecire poſſit · Vñ Seneca ep̃· v·
Quid michi iſta luſoria cõpo ĩ
non eſt iocãdi ludus Nunq̃t re
fert Augu· li· iiij· de ciui· dei c·
xvi· Quõ cuidã romano in ſom
no dictũ fuit vt ludi ꝓhiberẽt
Et in ſũma de caſibꝰ li· i· dicit̃
ꝙ ludẽtes ad aleas vel taxillos
peccant non ſolũ ludẽtes ſed eti
am cõcomitãtes· q̃a ibi ſũt deſi
deria lucrãdi· voluntas ſpoliã=
di ibi mẽdacia piuria et huiuſ
modi ſiũt· qm̃ alea mendaci oꝝ
et piuriorũ mater eſt Vt dicit
Pollicratus li· i· Vnde de Chilõ
legimus Qd cũ miſſus fuit ad
corintheos vt fedus cum eis cõ
traheret Inuenit duces et ſeni
ores cum aleis ludentes · Ideo
abſq3 v̾bo reuerſus ẽ dicẽs· Cũ
taxillatoribꝰ nolle ↄtrahẽ ſocieta
tẽ Nẽpe r̃eges et p̃ncipes ludis
leuibꝰ inſiſtẽ non libet · Quia
ſicut narrat pollicratus vbi ſup̃
Rex parthoꝝ dedit tallos aure
os regi demetrio in ſignũ oppro
brij eo ꝙ nimis erat leuis in
moꝛibꝰ ⁊ iocis vt igiꝰ ĝuiõ effi
cerẽt ideo tallos aureos ſibi cõ
tulit · Vñ Criſoſtimus ſup Ma
theũ Omelia vi· dicit ꝙ deus
non dat ludere ſed diabolus ·
Si inq̃t luſerimus ante certa=
men deficiemus nec tamẽ ludi
honeſti p̄ hᵒ r̃eprobãt̃ Quia te
Señ· de trãquilitate ph̃i ſapiẽ
tes ludis q̃nq3 vacarũt· Sicut
Socrates qui cum puerulis lu
dere non erubeſcebat · Et Ca=
tho· laxabat animũ curis pu=
blicis fatigatũ Et cõcludit ibi=
dẽ · Qd aſſiduus labor frangit
vires et dat exͫ de agris Qui
melius fructificãt ſi quietẽ int̃
poſitã habeant · Vnde ſicut ſom
nus eſt neceſſarius ſi tamen fu
erit cõtinuus moꝛs eſt Sic lu=
dus honeſtus mentẽ diſponit·
ſi tñ fuerit aſſiduus mentẽ ebe
tat Vnde Caſſianus libro ſepti
mo Collacionum narrat de Jo
hanne apoſtolo qualiter cum
p̄dice demulcebat ſeu letabat̃
quod cum videret iuuenis qui
dam mirabatur virũ tam ſanc
tum hoc facere· Cui ſanctus Jo
hannes ait Cur arcum ſemper
teſum non habes quem portas
in manu Cui iuuenis ne inquit
aſſidua actuacio vires eius mi
nuat Sic inq̃t Johannes mo=
dica laxacio ſcilicet temperata
leticie homines meliorat et vi
res foꝛtificat ⁊c̃·

De dominio p̃ncipũ quoꝺ
debet eſſe virtuoſũ C· ix·

NOn debent putare prĩ=
cipes eorum imperia di
uinis iuſſionibus pre=
ferenda · Nam a deo accepe=
runt dominiũ quod habẽt aut
ineptiſſime dñant̃ nec merẽt
principari niſi quãtum v̾tutibꝰ

prepollent peruerſorum tamen
principum malicia tronos pre
ſidencium ita maculauit vt do//
minari pocius credatᷣ peccādi li
cēcia q̄ꝫ virtutū excellencia Vij
eīn pn̄cipes puerſe id ſolum ha
bent dignitatis qꝫ fallax hoīm
opinio credat Vt tangit Boe//
cius ij·de cōſo·c·iiij· Attēdant
eīn pn̄cipes quō terre doīantur
corporibuſqꝫ mortalibꝫ Cur igi
tur ſubpbiūt aut momētanea
luce tumeſcūt Refert eīn Jero·
ep̄·xix· Et Valerius li·vltimo
ante finem q̄liter Rex xerſes de
ſblim loco ſuū exercitū ꝓſpex
it Jn quo cum vidiſſet fere inſi
nitam multitudinē hominū fle
uit cōſiderans qꝫ poſt centū an
nos omnes mortui eſſent nul//
luſqꝫ viueret· Et addit ibidem
Valerius qꝫ ſuā 9dicōeꝫ ſcꝫ mor
talitatis in aliena ſpecie deplo//
rabat Si eīn aduerteret quāta
eſt in mundi principatibus an
nexa coluptia nunq̄ꝫ aut raro
appeteret Vnde Egiſippus li·iiij·
narrat de veſpaſiano qualiter
cum eſſet in obſidione ieroſolo
mitana audita noua fuerūt qꝫ
Nero fuit occiſus ⁊ ideo veſpa
ſianū in imperatorē milites ele//
gerunt· Sed Veſpaſianus oīo
renuebant ·ſed milites om//
nino inſtabant atqꝫ minis mor
tis ipſū īfeſtabāt·ille aūt īdig
nū ſe ꝛputabat ħ milites ſuade
bāt vt īpiū accipet q̄a pocius
eēt cuiā qꝫ honō Vn̄ Vale·li·vi·
c·ij·narrat qualiter dyadema
ſibi traditū diu cōſpexit anteq̄ꝫ
capiti imponeret dicens qꝫ dya//
dema magis faceret hominem
nobilem quam felicem quia ſci
licet ſi conſiderarentur ſollicitu//
dines principatuum nunq̄ꝫ ac//
ciperent· Mirum igitur qꝫ hec
mundana iura ꝑme genitue pu
tamus et celeſtia omnīo negli
gimus ·Nempe veteres princi//
patum non q̄rebant Vnde nar
rat Valerius libro quinto capi
tulo ſexto de quodam qui cum
exierit portam ciuitatis corona
ſubito impoſita fuit capiti eius
atqꝫ dū modo reuerteret ipſum
in regem poſtulabant ſed reuer
ti noluit Quinꝑmo ſibi perpe//
tuum exilium indixit Jn cuius
rei memoriam in predicta por//
ta ipſius effigies īcluſa īpoſita
fuit · Ceterum Valerius libro
ſexto capitulo primo narrat de
quodam qui cum pdidiſſet aſy
am regnum et quaſdā vicinas
gentes ·Gracias agens primo
ſecūdo gaudēs q̄a modico regno
vteret · Nūq̄t eciam Johānis
ſexto legit qualiter xp̄s fugit
in montē quando cognouit qꝫ
populi veniebant vt eum rape//
rent et regem facerent Super
q̄ Criſo·Ome·xi·xp̄s iq̄t fugit
erudiēs nos fugere mūdanas
digitates atqꝫ 9tēpnē ea q̄ ſūt ſcꝫ
tēpalia deridē ⁊ futurā adamaē

Moder
nis tamen temporibus
omnes ad dignitatem currũt.
Non tam̃ ſapiam aut vtutes
ꝗrunt. Quibꝰ loqᷓ. Bern̄. ij.
ad eugeniũ Simea inq̄t in tec
to eſt ſic rex fatuus in ſolio. Vñ
ſicut t'pitudo ſymee magis pa/
teſcit ꝗnto plus aſcendit. Sic
hõ indignius tanto fedioꝛ ꝗnto
in gradu celſioꝛ Quãobrẽ Au/
guſtinus ix. d. ci. d. ca. xiiij. Nã
rat. Qualiter cõiũcte erãt edes
vtutũ ⁊ honoꝝ que ꝓ dijs et de
abus deputabant. Ad deſignã
dum ꝙ vir honoratus p digni/
tatẽ vel p ptãtem debꝫ eſſe vtuo
ſus. Et ideo ille edes ſcꝫ domus
erãt ↄiuncte Nec tñ reproban
da eſt ptãs ſeu hoĩm dignitas
Quĩ omnis ptãs a dño deo eſt
vt ſcribit ad roma. xiij. Sed
reprobandi ſũt illi ꝗa ſine me/
ritis dignitates aſſumũt. Aut
in dignitatibꝰ cũ fuerĩt ſe ⁊ ali
os peruerſe ẽgunt et de modica
gl'ia quã hñt ne ꝑuenĩt timẽtes
in nullis ↄfidunt. Nam. Tul/
lius libro ꝑmo de offi. Narrat
de dyoniſio thyrãno ꝗlit bar/
bitonſores timebat ne ipm inti
ficerẽt barbam eius ſi raderẽt
Ideo pilos barbe conburebat
Nãrat inſup de alexãdro Ser
geo q̄ de vxore timebat vñ añ/
ꝙ cubile ingrederetur explorari
faciebat an eius vxoꝛ gladiũ
vel aliud inſtrumẽtum haberet
Finalit' tñ ab ea interfectus fu
it. Inſup valerius li. vlti° ante
finẽ narrat de mamiſſa rege qui
cũ dormiret cuſtodiã ſui corpis
nõ homĩbꝰ ſꝫ canibꝰ ↄmiſit Hoᶜ
eñ oĩa ↄtigũt ꝗa impij ad dig
nitates eleuantur ⁊ vite huius
exiguã gl'iaꝫ ſupne felicitati añ
ponũt. Añiaduẽtant autẽ illud
ex. ecci. Oĩs potẽtatus breuis vi
ta. Vñ xxiiij. Job Eleuati ſũt ad
modicũ ⁊ non ſubſiſtẽt. Nã vi
ta eſt vapoꝛ ad modicũ parens
Jacobi iiij. Et yſa. iiij. Omnis
caro fenũ. et oĩs gl'ia eius qua
ſi flos feni. Rurſũs in ꝑncipibꝰ
nõ ſolũ ſupbiã ſꝫ et gulã cerno
redarguẽdas vbi aũt gula ẽg
nat ibi nulla honeſtas ſꝫ diſſo/
lucõ caſtrimãgie ſemp comes ẽ
Itaqꝫ nobilibꝰ maxĩe ptinere
dinoſciᷓ ſobrietas ex q̄ nobiliũ
ſtatui ꝑcipue ↄgruit honeſtas
Foꝛtaſſꝫ tñ q̄ ſe nobiles dicunt
suã vocõnẽ diuẽterũt. Qui eñ
ſũt edacõres curialibꝰ qui tam̃
de nobilitate ſe iactãt potacões
eñ ſerotinas habẽt ⁊ mane ſu
is ſenſibꝰ nondũ excitatis po/
cula petũt Hoᶜ aũt non eſt no/
biliũ ſꝫ ignobiliũ nõ eſt vita ſꝫ
ad moꝛtẽ via Talibꝰ aũt com/
meſſacõnibꝰ ꝗꝝ occupacõ in ci/
bis et potibꝰ eſt loquiĩ yſaias
ca. v. Dicẽs ve q̄ potẽtes eſtis
ad bibendꝫ vinũ Vnð ſeneca ep̄
lxxxvij. nãrat ð ꝗdã potẽte qui
maioꝛẽ ptẽ noctis in ↄuiuio ex
iſtebat ⁊ fere die tõ dormiebat

O q̃nta vite indiſcrecō corpus
ſuis ↄmeſſacōnibꝰ diſtempant
et inq̃nant et aīaꝫ pdere non
formidāt Vn̄·pſa·v·Ve q̄ ↄſur
gitis mane ad ebrietatē ſectan
dam·Et ſubdit̃ Cithara ꝛ tym
panū et tybia et vinū in ↄui⸗
uijs vr̄is et opus domī non re
ſpicitis Hoc ſiq̄dē viciū maxi⸗
me hn̄t curiaꝝ ſectatores q̄ iugi
ter ꝑtermiſſa ſalute cibis et po
tibus vacāt·Vn̄·Policratus in
ꝓlogo narrat·Qualit̃ ſocrates
Phus ea ↄtēpnebat que auli
ci ambiūt ſcꝫ que curiales petūt
Quāobrē·valerius li·ij·ca·i·
Ventrē inq̄t diſtentū cibo ſeqᶻ
voluptas genitaliū·Idem ponit
Grego·ep·xxxvij·Inſup ſene⸗
ca ad helmdū ↄmeſſatoribꝰ ſic
loquit̃ O miſerabiles q̊ꝝ pala
tū nou ñ ad ꝑcioſas eſcas exci
tat̃·Nō eīn viuit qui libidini
et ſompno viuit·Vn̄·virgilius
in eneydos·li·i·Didonē redar
guit eo ꝙ in cōuiuijs tps deti⸗
nebat·Iō dicebat infelix dido
lōgumqꝫ bibebat amorem·Et
ibidē diᶻ Prima q̄es epul' mē
ſaqꝫ remota·Cratheres mag⸗
nos ſtatuunt et vina coronant.
Sic ſtrepitūs tectis voceqꝫ per
ampla volutāt·Ex q̄bꝰ colligit̃
ↄmeſſatoꝝ enormitas in quibꝰ
ſuum paradiſum . ſperant:·

De thirānnia ꝑncipū et
ꝑlatorū·Capi·decimum

PRincipes et dnī ↄſtitu⸗
ti ſūt nō vt diſſipēt ple
bem·ſed vt foueāt·nō
vt bona ſubiectis auffēat ſꝫ po
cius id qđ hn̄t benigne conſer
uent·Sed ꝓch dolor dominia
quā plīma in thirannīā muta⸗
ta ſūt Mltiqꝫ ꝑncipes paupes
ſbditos opprimūt ꝛ vt ipos pre
textu iuris ↄſidē videāt̃ ꝑuiſſi
mas leges excogitāt·q̄bꝰ yſa·
ij·dr̄·Ve q̄ cōdūt leges iniq̄s
Et ſcribētes iniuſticiaꝫ ſcripſe
rūt vt opprimerēt ī iudicō pau
perē Vn̄·ps·Gaudēt in inſidijs
cū diuitibꝰ in occultis vt interfici
āt innocentē·Hij cū ſiles ſūt
caſtori de q̊ narrat Solinus li·
iij·ca·xxxv·ꝙ cū hoīeꝫ īuaſerit
ipſū nō dſerit q̊uſqꝫ oſſa eius
ↄfregerit·Sic tles paupes in
pace nō pmittūt q̊uſqꝫ totaliter
eneruauerīt·Vnđ·Michee iij
Pelles eoꝝ dſup excoriauerūt
et oſſa eoꝝ ↄfregerūt ꝛ ↄſcide⸗
rūt Hij tn̄ inexcuſabiles ſūt et
tn̄ aliena rapiūt Quibꝰ ambᵒ
ſius li·i·de offi·loq̄tur Diues
inq̄t eras qua ergo ex cauſa ali
ena rapiebas egeſtas nō ↄpu⸗
lit Ideo te feci diuitē vt excu⸗
ſacōnem non haberes·te feci po
tentē vt nō iferres ſꝫ repelleres
violēciaꝫ·Eripite igit̃ egenum
et paupem de manu peccatoris
liberate·Nam teſte ſen̄·epiſto
la lxxix·Ea iſti faciūt . que cre
ature irracionabiles . abhorrēt.

Quū teſte ariſto. li. vi. de aīali-
bus Non eſt modus auiū vni
us ſpeciei q̄ vna comedat aliā
Iſti tñ ſuos frēs deuorāt vnde
Michee iꝫ Qui comederūt car
nem populi mei. Nempē atten
dere deberēt qm̄ paupes exau-
dit dn̄s . qui tñ paupes contra
eos clamāt et iuſticiam a deo
petūt vnde Eccī xxxv lacime vi
due ad maxillas deſcendūt et
aſcendūt vſqꝫ ad celū et deus
exauditor non delectabitur in
illis ſcꝫ prīcipibus tirannis qm̄
ꝓpter multitudinē calūpniarū
clamabūt ut dr̄ Job xxxij. Ve
igit̄ qui cōgregat malā auari-
ciam domui ſue quia lapis de
piete clamabit ſcꝫ contra eum
ut dr̄ Abacuc ꝑmo. Nārat eni
petrus damianus deq̄dam qui
proximus morti erat et a ſanc-
tis andrea et gregorio afflige-
bat̄ quia ſex nūmos a paupcu
la vidua accepit vnde Eccī tcē
ſimoquārto Offert ſacrificiū ex
ſub ſtancia paupum q̄ſi q̄ vic
timat filiū in cōſpectu prīs legi
mus eni de Tiberio in Croni-
cis breuibus q̄ cū ſuaderet̄ ut
ſua tributa augmentari iube-
ret Reſpondit Boni inquit paſ
toris nō eſt pecus deglutire. vñ
pia xxxiij. Ve qui ꝑdaris nōne
et ipſe ꝑdaberis Hij eni ſūt cru
delores lupis quia de lupabꝰ
in hiſtoriis romanorū le' quo-
modo nutrierūt romulū infan
tē expoſitū beſtijs Iſti vero pau
pes ſubditos tāq̄ lupi rapaces
lacerāt vnde Criſ omel' xxxiij
Quid inquit ouis in medio lu
porū quid columba ī medio ac
cipitrū Impius eni iudex ſiue
dn̄s ut leo rugiēs et vrſus eſu-
riēs prīceps impius ſuper po-
pulum pauperem Nā paupes
ſūt ſicut oues in medio lupoꝝ

De iuſticia prīcipū C xi

Exēplū atheniēſiū q̄
iuſticiā ꝓpe comoditati
ꝓtulerūt vñ Nārat va
lerius li. vi. ad Tiberiū ca v q̄
cū themiſcides athenij regem
grecoꝝ fugaſſet eiuſqꝫ theſaurū
agregaſſet ſtudere cepit q̄liter
grecia atheniēſibus ſubiugarē
poſſet. Cū igit̄ deliberacōe athe
niēſiū cōſiliū ingreſſus fuit vbi
erāt ſapiētes ſeptē deputati pro
ut atheniēſibꝰ mos erat . poſ-
tulauit ig' themiſcides ꝙ vnus
eorū ſecreto cōſiliū ſuū audiret
ꝙ ſi ualeret palā dicere' ſi aūt
ſi ſilēcio teneret̄ . Deſtinatus
ig' fuit ariſtodes cui ſecreto
dixit bonū eſſe ut tā claſſibus
ſuis lacedomoꝝ naues eis vici
nas ſubiugarēt q̄a ex inde poſ
ſet mari dn̄ari ꝙ ꝯſeq̄nt̄ grecis
emulari Nā licꝫ athenij greci
eēnt grecos tñ aduerſarios ꝓ
tūc hēbant Rediens igitur ariſ
todes et cōſiliū q̄ themiſcides
dixerat narrauit ꝙ audito ipi
ſeptē ſapiētes vnanimit̄ ꝯcluſerē

Non decꝫ ſem iſtā facere q̄a
licet et ſpeciem uideat̄ habere
prudētie tñ cōtradicit iuſticie
patꝫ igit̄ ꝙ veteres olim plus
iuſticiā q̄m ꝓpriā comoditatē
amauerūt Narrat inſup vale
rius li. v de Catrudio ꝙ ad ein
tādum ſeditōes leges cōſtituit
vt cōcionē ſeu cōſiliū ciuitatis
nullus cum gladio intraret ipe
tam̄ Catrudius ex longinquo
itinere veniens oblitus eſt de-
ponere gladiū quo p̄cinctus eāt
et ita cōcionē intrauit. Cunqꝫ
igit̄ monitus fuiſſet de fractiōe
legis ipe ſtatim ſurrexit et ſup
gladiū quem habebat icubuit
ſponte mallens mori q̄m iuſti
ciam ſeu legem per ipm uiolari
Ideo Catho inquit Patere le
gem q̄m ipe tuleris Et licet in
hoc imitari non debeat ꝙ ſe ip
ſum interfecit in hoc tñ amorē
iuſticie quem gerebat oſtēdit
Decumētū veterū igitur exēplo
viri bōni et precipue bōni p̄nci-
pes iuſticiam effectuoſiſſime di
ligere debent ut tanquam di
es vera equitate luceāt Cur eīn
antiquitus cōſules romaī pau
perrimi fuerūt niſi quia malue
rūt iuſticie fauere q̄m iuſticie
detrahendo quouis modo ditai
Horum autem paupꝑtatē nar-
rat Auguſ. li. iij de ci. dei ca. xix
vnde valerius in ſuo conſulatu
tam pauper extitit ut de collec
tis a pplo nutriretur Narrat in
ſuper li. iiij vegecius de re mili-
tari ꝙ cū quidā regulus de hoſ-
tibus victoriam habuiſſet et ad
magnos vocaretur honores ipe
tñ in ſolita paupertate voluit
eſſe Inſup Auguſ. vbi ſupra de
q̄ncio narrat ꝙ ꝓpriis manibus
terrā colebat q̄n fuit ad ducatū
vocatus Cum dux factus fuiſſet
ſolitā paupꝑtatē non p̄termiſit.
Et cōcludit ibidē ꝙ plures acō
ſolatu ⁊ ſenatu ēpulſi fuerūt q̄a
munera ꝓ iuſticia ſubuertēda
ſuſceperūt q̄m ſicut dr̄. Deutro
xvi dōs aduēſat̄ erga oēꝫ ī iuſ
ticiā. Ceterꝫ narrat valerius li
v ⁊ Auguſ. li. de ci. dei ca. xviij
Quō brutus ꝓ tribunali ſedēs
filijs ſuis nō pepercit. vnde q̄a
Tarq̄nū exulē reipublice diſ
ſipatorem reducere volebat idō
ꝓpꝛios filios v̄gis fecit cedi ⁊
ſecuri percuti Et v̄gilius. Na
tos te pater noua bella mouē-
tes Ad pn̄am pulchra ꝓ liberta
te vocauit Et helymandus hiſ
toriog̃phus narrat d̄ Elio ꝙ cū
ſenex eſſꝫ et imperatoris excercī
tiū exercere non poſſet oblatū
fuit ſibi ut ꝓpriū filium im-
peratorem cōſtitueret Ipſe autē
reſpondit. Sufficere inquit
debet ut ego ipſe ēgnauerim
tñ nō morerer q̄a nō ſagīn ſed
meritis pn̄cipatus debet̄ idō ſa-
piēs. ecci ſeptimo dicebat noli
q̄rere fieri iudex niſi virtute
ꝑrumpere poſſis iniquitates

Ex hiis igiť patet quia licꝫ hō
ominimē vincať patrie ǭ ſangui
nis amore · aut eciam laudum
cupidie · Vt ĩquit auguſtinus
libro viij · de ciuitate dei capi·
tercio · Nichiloĩnus tam̄ vete᷎s
omnia iuſticie poſtpoſuerūt q̄m
ancilla ſcꝫ omīs fauore atqꝫ vti
litas poſtponenda eſt viri · Q̄m
inn̄ꝑn iudices ĩ corrupcōne ſua
peribunt percipientes mercedē
iniuſticie vt dicať · i · petri ij · c

Quo° victoria a deo eſt
Capitulum · duodecimū

NOn in multitudīe exer
citus victoria belli ſꝫ de
celo fortitudo eſt · vt di
citur primo machabeorū tercio
Vnde moyſes manus in celum
leuabat ⁊ ita vincebat · vt dici
tur exodi xvij · Nam ſicut in
archa homines ſaluabanť eo
ꝙ ipa erat ſuꝑ aquas · Sic eci
am ſi mens ↄtemplatiua fuerit
ad celeſtia tendens et aquis id
eſt vanitatibus ſi prefuerit ſal
uari poterit · Vn̄ · deutro · ſecūdo
Appropinq̄nte bello ſtabit ſacē
dos ante aciē ⁊ ſic loq̄ᵗ Nolite
metuere q̄a dn̄s nē in medio ē
vri · Sic eciā theodoſiū feciſſe
legimus · q̄a ſic legiᵗ in hiſtoia
romanoꝝ · Cum ſe vidiſſꝫ a ſuis
hoſtibꝫ circūſeptū oronibꝫ va/
care cepit et ſigno crucis ante
poito victor effici meruit Sed
q̄d dicemus de hiis qui in ꝓꝓa
virtute confidunt et ăcham id

eſt ꝑadiſum ingrědi non curāt ·
quinymmo eccleſiam viroſqꝫ
eccleſiaſticos in feſtāt ꝑſecūť ·
et lamāt Tales eīn ĩ momen
to peribūt quia dux coꝝ dya/
bolus ipoꝝ interitū querit Nā
rať eīn in hyſtoriis ꝑallegatis
Romanorum ꝙ q̄a dictus maſ
ſelizech romanus quidā ipo/
tēs ecc̄iam dei violauit et ĩ ea
exiſtentes crudeliter extraxit
Ideo turpi excidio interiit At/
tēdamus igitur hiſtoriā de At
tilia quam ibidē legimus De
quo fertur ꝙ cum ytaliam diſſi
paret/ad eam acceſſit vir ſanc
tus leo papa dicēs ut intercep
tā crudelitatem dimitteret Sꝫ
papa mortuo interrogatꝰ fui/
it cur pape ſic preſto obediuiſſꝫ
Qui reſpondit ꝙ papa ſibi lo
quente ſenem reuerendū vide
rat gladiū in manu tenentem ·
terrore cuius expauit · ꝙ nō ob
audire auſus fuit · Itaqꝫ ecc̄ia
nō dꝫ a pugnatoribꝫ interemi
Vn̄ · narrat Paulus dyaconus
li · xij · ſuaꝝ hiſtoriaꝝ · Et Oro/
ſius li · vij · ꝙ cū Romani a go/
this captiuarentur illi ſoli eua
ſerūt qui in nomine xp̄i eccleſi
am ingreſſi fuerūt · Vn̄ · Gothi
romanos cape poterāt · ſed ob/
reuerenciam nōis xp̄i in ecc̄ia
manentes liberos dimittebāt ·
Quāobrē auguſ · i · de · ci · di ro/
māoꝝ ĩgratitudīeꝫ increpat eo ꝙ
dicebant nōm̄ xp̄i eis obfuiſſe

Et tñ eoꝝ ydola ſuccurrẽ non
valebant. Jd̄o ipi in noĩe xp̄i
liberi facti fuerũt. Ex qua hiſto-
ria ferunt aliqui ꝙ ab illo tp̄e
citra principes tp̄ales libertatẽ
in eccleſia malefactoribꝰ ↄceſſe-
rũt. Quõ laus eius in eccleſia
ſanctorum inquit propheta.

De humilitate p̄ncipũ Capitulum tredecimũ

Superbia ſemꝑ petit caſũ.
Nullus igĩ principa-
tus ſtabil' vbi ſupbia
regnat. Vnde genẽ xi. dicitur
Oĩs homines ꝑpter ſuaꝫ ſupbiam
turrĩ erexerũt. Et exinde
ipſi qui vnius ydeomatis erãt
diuiſi fuerũt. Attendamus eciã
quõ ſupbia diuiſit angelos. ſu
pbia depreſſit neronẽ. oĩſqꝫ
ſedicio a ſupbia exordiũ cepit
Jdo ſeneca ad lucillũ ſic monebat.
Cũctis eſto benignus om
nes tibi pares facias īferiores
ſupbiendo ne ↄtẽpnes Supio-
res debite viuendo nõ metuas
Unde in libro de nugis philoſo
phoꝝ de Julio ceſare legitur. ꝙ
ſuis militibus nunꝗ̄ dicebat
ite ſed ſemper venite quia ſcili-
cet non ſolũ volebat ſibi ſerui
ri ſed eciã ſeruire promptus erat
De quo ibidẽ legitur. Oĩs cũ
quidã veteranus q̄dã die dum
dampnaretur coram iudicibus
rogauit ceſarem vt deſcenderꝫ
ꝛ iuuaret eum. Cui ceſar dedit
bonum aduocatũ in ſui adiuto-
riũ. Cui veteranus ait. Ego in-
quit te periclitante in bello aſi-
atico non queſiui aduocatum
ſed ego pro teipſo pugnaui
Vide inquit vulnera que pro te
ſuſcepi. Tunc ceſar videns vul
nera erubuit et mox ad verbũ
eius deſcendit timens ne ſup-
bus aut ingratus crederet. Vnde
dicebat. Jlle enĩ ſe militẽ neſ-
cit amare q̄ non laborat vt mi
litibus carus ſit Jnſuper ſeneca
libro quarto de ira. De humi-
litate Antigoni regis narrat. ꝙ
quadã nocte audiens ſuos mi
lites ſibi contradicẽtes eo ꝙ ra
cione ipſius onera maxima de-
ferebant. Jpſe igitur antigo-
nus clamdeſtine deſcendit. et
ipſis neſcientibus quis eſſet ip
ſos iuuabat in portandis one-
ribus. Jpſiſqꝫ tandem dixit
Nunc inquit maledixiſtis An
tigono cuius vicio in has miſe
rias incidiſtis. Nunc igitur
bene optate ei quia eius labori
bus interuenientibus penã q̄n
dem euaſiſtis. Ecce igitur q̄n-
ta principum humilitas. Sed
nunc poſco quid dicemus niſi
quia faſtum et ſuperbiam que
runt ꝛ p̄ncipes ĩ ſuo ſceptᵒ glĩ
anẽ duces in ſolio et ĩpatores
in dyademate gl'ianꝰ Sꝫ cuncta
vir q̄ntumcũqꝫ ſublimis exiſtat
attẽdẽ debꝫ illud. Job dicẽtis

Spiritus enim meus attenuabitur et ſolum michi ſuper eſt ſepulchrum vnde Jheſus filius ſirach dicebat Omnis inquit potentatus vita breuis Et Solō philoſophus de alexandro loquēs ſic dicebat O q̄m friuola gaudia mūdi q̄m rerū ordo fugitiuus honor Nā cui nō ſuffecerat orbis modica foſſa ſufficit terre Hoc eñ non attēdunt huius tp̄is prīcipes Sz in ſuis faſtis aſſidue eleuantur ſiēs alexandro de quo nārat val li viij ꝙ q̄a audiuit a quodā ſuo comite ꝙ plēs mūdi eſſēt · iō non cōtentabat̄ vni mūdo prīcipatū De quo alexan· Egregius verſificator ſic ait Vir bōne quid curas res viles res pituras Nil pſituras dāpno q̄ñz ſitiuras · Nemo diu manſit in culmīe ſed cito trāſit · Eſt breuis atqz leuis in mūdo glīa q̄uis Qui fuit hic pmus hic erit ordine pmus · vnde Quintinus narrat ꝙ vir q̄dā canus alexādro dicebat · Vide inquit ne cadas cum veneris ad culmen ad ꝙ peruenire contēndis Merito igitur · Sapiencie quinto dicitur Quid nobis pfuit ſupbia aut diuiciarum iactancia quid contulit nobis tranſierūt oīa ſicut vmbra Et Jere · xxxi dicit̄ Statue tibi ſpeculū pone tibi amaritudīes dirige cor tuū in viam rectam ſcz hūilitatis q̄re O ꝙ̄ in docta eſt illa pſona que de ſe pſumit ⁊ de vita fragili ac qz in certa eleuat̄ vnde Innocēcius papa ſupbos ſic alloq̄t̄ Cur inquit ſuperbis vermis et cinis Cur diuicias pauperib᷒ diſpergendas accul'as · Cum pphēta dicat dormierūt ſompnum ſuum et nichil in venerūt · o · ui · di in · ma ſuis Vite breuitas ⁊ poſſeſſionū inſtabilitas hoīez ſapiētē hūilē reddūt Poſco eñ cōmemoremus hiſtoriam val li · vij narrātis de quodam rege cui cū dyadema traderetur diu cōſiderauit priuſꝙ capiti īponeret dicēs ꝙ dyadema facit magis hominem nobilem ꝙ̄ felicem Quia ſi quis cogitet q̄ntis ſollicitudinib᷒ et periculis dyadema plenum ſit nunꝙ̄ reciperet Itaqz rōne principatus non eleuabitur ſed hūiliabitur vnde Seneca altiori rei te non imponas quia ſtatus tremēdus atqz regentib᷒ pculis inſtat periculum quā ſubditis quia princeps omnes timet ceteri vero vnum prīcipem timent Et cōcludit · Si vere inquit prudēs eris ubiqz idem eris vt non extollaris laudatus nec turberis iniuriatus

De caſtitate prīcipum
Ca xiiij

Princeps incōtinēs ſub
ditoꝝ maculat vitā ſuo
ꝑuo exemplo ·vñ timē
dum ne luxurioſus pñceps ſb
ditorū filias et cōiuges violet
Magna igit̄ ſecuritas in dño
eſt ſi caſtus princeps extiterit
Nempe veteres viri et celebres
caſtitate florentes laudis ꝑmi
um hucuſqꝫ meruerūt Que-
ſo eñ vt ſcipiōis caſtitatem cō-
memoremus· Nārat eñ vege-
cius li·iij de re militari ca·x ꝙ
Scipioni affricāo virgo pulch
errima ⁊ nobilis adducta fuit
q̄m licet naturaliter affectaret
nihilominus eā diligentiſſime
cuſtodiuit et cū captiua eſſꝫ eā
redemit·ſuoqꝫ ſponſo qui non
dum eā cognouerat ṽginē tra-
didit cuius allucius nomē et ꝓ
dote nupciali munera grādia ꝑ
buit Sil̄e eciā de Alexan·legi
mus Inſup de Octauiano ī po
licrato li·iij ca·x legimus qūo
ṽgo ī cleopatra ad eū acceſſit
eiuſqꝫ oculos racōe pulchritu
dis ſollicitauit Verūmtñ eius
pulchritudo pudicicie nō obfuit
vñ poeta vultus adeſt ꝑcibꝫ fac
ta ītacta precat Ceterū Vegecius
li·iij c·iiij nārat ·qūo hanibal
vigiliis ⁊ abſtinēciis corpus
ſuū macerabat ꝑ quā abſtinē
ciā libido extinguebat̄·legimus
eñ Cayū abſtinuiſſe ꝓ ut reci
tat Policratus li·v·ca·vi Et
Ecci decimo dī̄ Ve terre cuius
rex puer eſt et cuius principes
mane comedunt Beata autē
terra cuius rex eſt nobilis et cu
ius principes veſcunt̄ in tempo
re ſuo ad reficiendū nō ad lux
uriandum Attendamus enim
quomodo amor mulieris ener
uauit potēciā Sampſonis In
fatuauit ſapienciam Salōis
fedauit ſanctimoniam Dauid
pro vt ait Hiero epiſtola tce-
ſima Et ſubdit · Nec ſalomoē
ſapiencior nec Dauid ſanccior
et tñ vterqꝫ a muliere deceptus
Nullum eñ impiū durabile
nec principatus ſtabilis qñ ē
gnat in pñcipe libido luxurie
vnde pollicratus li vi ca· duode
cimo dicit ꝙ impiū Romanū
exhauſtū nerone ēgnāte cuius
gula omnia deforauit et ma-
culauit libido exhauſit auari
cia et ſupbia cum luxuria ex-
inaniuit Inſup Egeſippus li·
ꝑmo loquens de anthonio ipi
Auguſto dicebat Ille inq̄t ſcꝫ
Anthonius non victus eſt vir-
tutibus tuis ſed magis victus
eſt moribus ſuis Dicit eñ cum
cleopatra vxore cū qua maluit
vinci quam ſine ea vicere Nū
quid eñ velerius narrat q̄liter
vrbs volunenſiū erat optīe le-
gibus regulata ſed per luxuriā
ꝯlapſa eſt Et iō concludit q̄d
fedius q̄d dāpnoſius ē ſcꝫ lux
uria per q̄m virtus atteritur et
ſempitna gloriam infamiam

vertit animiqz et corporis vires expugnant

De moribus principum Capitulum quindecimum.

Dicit augustinus primo de ciuitate dei capitulo vicesimo primo. Et narrat eum versum poete dicentis Moribus antiquis res stat humana. Nam quod diu romani morales fuerunt tam diu orbi prefuerunt. Unde idem augustinus capitulo v. de ciuitate dei verba cathonis narrans sic dicit. Nolite inquit estimare maiores vestros armis rempublicam augmentasse Nam si ita esset nobis adesset armorum equorumqz copia res igitur publica quomodo augeretur. Sz rempublicam libido contaminauit auariciaqz opulencijs priuauit. Nam quia laudamus diuicias sequimur merita Iuxta ideo bonos et malos nulla differentia datur omniaqz virtutis et tamquam premia ambicio possidet Hec in effectu dicit augustinus. Ex quibus verbis concluditur quod morales virtutes rempublicam manu tenuerunt. Atqz eciam colligitur quod vita spiritualis in huiusmodi moribus consistit et roboratur. Unde augus. li. i. ca. xxxiiij. ibidem loquens de scipione dicit. quod non censebat ille scz Scipio rempublicam esse felicem cuentibus moribus. Et eodem li. ca. iij. Romani inquit ceciderunt non murorum casu sed morum defectu neqz ignibus eorum tecta ardebant. Sz corda cupiditatibus marcescebant atqz presidendi pocius quam corrigendi voluntas romanos contriuit Et quia homo quasi ciuitas est huius value sunt sensus ciuesqz vires sunt anime quibus imperat voluntas Debet igitur tamquam ciuitas moribus ornata consistere. Quia sicut ait sen. ep. xl. Mos est mentis habitus ex quo singulorum operum assiduitas manat. Unde pollicratus libro v. capitulo iij. dicit. Quod a virtutibus fiunt mores Et a moribus virtutes acquiruntur. Sz quia multi vicia prauos mores non credunt propter assiduitatem Ut ait Seneca libro de vita beata. Ideo absqz pudore homines criminibus seruiunt virtutesqz acquirere non curant. Et concludit ibidem seneca. quod aliter est agendum in via morum et aliter in via pedum. Quia in moribus non est tuta via quam sepius multi secuntur. Sed in via pedum frequenter contrarium est. Et si mores congruant sapientiam maxime tamen principi Sed queso inquiramus. vnde principum corrumpuntur mores. Estimo tamen quod fastus et superbia hoc faciunt. Nam si princeps humilis existeret moribus floreret Sz superbia tollit sensum moresqz corrumpit vtinam attenderent principes verba darij loquentis alexan°

Vñ. ferẽ in hiſtorijs allexand
qualiť darius vulneratus ⁊ in
lecto poſitus allexãdro dicebat
Fili allexand vt plenius tua ſa
piencia nouit totus mũdus in
corrupcione poſitus eſt. Sic. eñ
diuina ꝓuidẽcia a pͥncipio or⸗
dinauit vt nichil eſſet conſtãs
nichil firmũ ꝫ totum variacõni
ſubiectũ. Cum aũt quis ad tã
tum aſcendit culmẽ vt non iã
hoĩem ꝫ deũ ſe exiſtimet mox
ad ꝓina ruit et dum eius caſũ
ſe meruiſſe ꝯgnouerit et deorũ
benignitatẽ inuocauerit ne laq
um deſperacõnis incurrat ſubi⸗
to deorũ miſericordia ſubleuaẽ
Et ſubdiẽ. Conſidera inqͭt fili
quid fui heri ⁊ quid ſum hodie
Heri namqȝ rex regũ ⁊ dñs do
minãciũ vocabar. ⁊ nũc abſqȝ
ꝑtãre lugeo q̃a vana ſupſticõe
ſeductus dijs volui aſſimilari
Conſiderãda eſt eciã ipius na⸗
buchodonoſor hiſtoria q̃ dum
eleuareẽ corruit ſenſum ꝑdidit
et tãꝗ brutũ cũ feris vixit. Hu
miliatus tñ poſtmodꝫ ꝛ̃ſtitutus
fuit. Ideo ꝓpħa dicebat. Iñ
ĩiq̃tatẽ meã ego ꝯgnoſco Abſit
ig̾ ſupbire ꝓpter bõ q̃ in mũdo
ſũt in q̃bus nulla ſecuritas eſt
Vñ. Bñh. Nuſꝗ̃ inqͭt eſt ſecu
ritas neqȝ in celo neqȝ in terra
neqȝ in ꝑadiſo. Nãqȝ de celo
cecidit angelus de ſede maieſ⸗
tatis. Adam cecidit de ꝑadiſo
voluptatis. Et de mũdo cecidit

Iudas de ſcola ſanctitatis Hu
milem ig̾ ꝯſiderantes dici fina
lis terrorẽ Vñ. greg. Tũc inqͭt
erit ſupius iudex iratus. Inferi
us cahos horrendꝫ a dextris pec
cata accuſancia. A ſiniſtris infi
nita demonia ad ſuplicia trahẽ
cia. Interius erit cõſciã vrens
Et exterius mundus ardens.
Quid igiẽ faciet peccator. Nã
latere ĩpoſſibile erit ⁊ parẽ hor
ribile. Ecce quanta humilitatis
occaſio. De quodam rege legi
mus in legendis ſanctoꝝ. Qd
cũ vidiſſꝫ duos diſcipulos xp̄i
paupes de curru deſcendit vt ip
ſos honorarꝫ qd vidẽs frẽ eius
ipſũ increpabat dicens ꝙ non
decꝫ ſic regem humiliarĩ coram
paupibꝫ. Quo facto rex iuſſit
ſuis preconibꝫ vt ipſũ citarẽt cũ
familia ⁊ liberis. Qd vidẽs ille
qui regem reprehenderet cum
habitu humilitatis corã rꝫge ac
ceſſit cũ liberis ⁊ familia q̃ cum
vidiſſꝫ rex ait. O inqͭt ſtulte ꝑ⸗
conem fratris tui timuiſti ⁊ licꝫ
non peccaueris tñ te humiliaſti
ad v̾bum ꝑconis fratis tui vte
rini. Nũquid ig̾ ꝑcones poci
us ihũ xp̄i paupes formidare
et revereri debemus cũ de ipſis
v̾itas in euangelio dicat. Qui
vos honorat me honorat. Et q̃
vos ſpernit me ſpernit. Et qd
vni ex minĩs iſtis feceritis mĩ fe
ciſtis. Humilis ig̾ nr̃a mens
exiſtat nullũ ſpernat ſed timũ

iudicij terrore cernat. Vñ Jhero
nimus. Siue comedam ſiue
bibam ſemper illa vox vt michi
videtur reſonat ĩ auribꝰ meis
Surgite mortui venite ad iudi
cium. Quia tamen domini et
principes faſtum et ſuperbiam
paciuntur. Ideo ꝯ in ſuis auribus
ſi reſonaret vox ſophonie ꝓphe
humiliarent̃ Dicit em̃ ſophoni
as iij. ca. i. loq̃ndo in pſona dei.
In illa inq̃t die viſitabo ſup pri
cipes et ſup filios regis et ſuper
om̃es qui arrogat̃ ingrediunt̃
ſup limẽ iniq̃tate et dolo Et ſe
quit̃ diſperierũt om̃s inuoluti
argento Et qui dicũt in cordi/
bus ſuis non faciet Vñ dñs ⁊c̃
Et ſeq̃ fortitudo eoꝝ in direpci
onẽ erit. et domus eoꝝ in deſer
tũ. edificabũt domus ⁊ non ha
bitabũt in eis. Plantabũt vi/
neas ⁊ non bibent vinũ. Et ſb
dit Contribabo hoĩes ⁊ ambu/
labũt ceci q̃a dño peccauerunt
Et effundet̃ ſanguis eorũ. ſed
argentũ et aurũ eoꝝ non poteſt
eos liberare in die ire domi. Vti
nam pncipes talibꝫ v̾bis corri/
gerent̃. moribuſq̃ ſuis rẽpubli
cam dirigerent. Ex° tyti d̃ quo
legi Nõ tã modeſte rẽpublicã
rexit vt de ſola clemẽcia argui
poſſet Vñ mores pncipũ pulch
errime ſuadet ſeneca li. de q̃tuor
v̾tutibꝰ ca° tercio. Impone inq̃t
concupiſcẽcie frenũ Ede citra ſaci
tatẽ. bibe citra ebrietatẽ obſer

ua ne in conuiuio aut in aliqua
cõmunitate hos dampnare vid
earis quos non mutaberis n° d
licijs tibi preſentibꝰ inherebis
nec abſentes deſiderabis. Et ſeq̃
odibilẽ quoq̃ hoĩem facit vſus
ſupbus et elatus ac eciã malig
nus et furtiuus. Si igit̃ riſus
iocos exigit hos tam dignitate
ſapiẽ gere. Sit tuus inceſſus
ſine tumultu. et quies ſine deſi
dia Adulacões deuita non acer
ba ſꝫ blandia v̾ba timebis. Eſto
viciorũ tuorũ fugax. alioꝝ vero
non curioſus ſcrutator. Docẽci
um eſto facil' auditor. requirẽti
facile reſponde. Supiores recte
viuendo nõ timeas. ſenior eſto
iudicõ q̃ ſermone vitaq̃ vultu
clemencior eſto. et fame bone
neq̃ tue ziſaniator neq̃ alie/
ne inuidus. ad iram tardus. ad
miſericordiam pronus. in aduẽſis
firmus. in proſpeis cautus que
noſti ſine arrogancia poſtulan
ti communica et que neſcis ſine
occl'tacõe ignorãcie tibi poſtula
impartiri. Hec em̃ omnia licet
non eodem modo doctrina ſunt
Seneca vbi ſup Quibus mo/
deſtia et morũ honeſtas ſuade
tur que principibus maxime p
tinere dinoſcitur. Nam teſte
yſidero nono ethymologiarũ
capitulo tercio. Rex dicit̃ a re/
gendo. nec eſt rex qui nõ regit.
In principibꝰ igit̃ non ambi/
cio ſꝫ de ſubditis cura eſſe debꝫ

Nam teſte gregorio Mora li.
ij pñceps vocat̃ qui cogitacõibꝫ
pñcipat̃ Et ibidẽ xxvi Jlli eñ
pncipes ſunt qui elacõis incli//
nãt. qui ſiucores mitigant furo
res extingũt tẽptacõibꝫ nõ con
ſenciũt ſed regendo ꝓdeſſe no.
uerũt vnde Oracius in carmie
lirice ſicut narrat. Auguſtinus
de ciuitate dei capitulo trede//
cimo. Sic dicens lacius reg
nes tandem domando ſpm. Et
claudianus alloquendo theodo.
ſium dicebat. Licet inq̃t late
domĩeris ſi tñ p̃ua cupis ſi du
ceris ſeruicij iugum pacieris.
Si aũt tolleres et leges interi
us feras tunc oĩa iure tenebis
Jnſup de valerio impatore oc
tuagenatio legimus ꝙ cũ ad
huc virgo eſſet et ſue felicitatis
premia recoli audiret tunc ait
de vna tñmodo victoria glori//
or et requiſitus que fuiſſet illa
Reſpondit q̃a inimicorũ inq̃t
domũ ſcꝫ carnem meã domaui
et ſupaui Hoc eñ narrat val.
inq̃dam ſuo puo tractatu. Jlli
igit̃ reges ſũt qui ſe regere no
uerũt vñ Grego. mor iiij ait
Regnãt qui corpa ſua regere
ſciũt qui deſideria tẽpãt co//
gita cões legibꝫ regulãt. Et iõ
ve terre cuius rex puer eſt eccl
xi Nũc tñ pñcipes ſeipos rege
re nõ curãt et regna regere ſe
iactãt et qui ſuos inimicos ſe vi
cere dicũt modica tẽptacõe vi//

cunt̃. vñ ep̃ xcvi Sen. Multi
inquit hoſtẽ vicunt ſed vincũt̃
cupiditate Et ep̃ c. de Alexan//
dro loquẽs ita dicebat O inq̃t
victor tot regum atqꝫ populo
rũ ira atqꝫ triſticia ſuccubuit
et omnia per ſe habuit ſeu ha//
bebat ſibi tñ imparare maximũ
imperiũ eſt Si vis inquit om
nia tibi ſubicere ſubice te rõni
Multos eñ reges te rexit ra//
cio/ab ipa eñ diſces quid et q̃
admodum aggredi debeas. et
epiſtola cxvi. Animus inquit
noſter modo eſt rex modo tirã//
nus Nã rex eſt cũ honeſta pe
tit atqꝫ corpis ſalutem querit
Sed tunc tirãnizat quando tẽ
pia iubet et iura contempnit
vnde Auguſtinus quarto de ci
uitate dei ca iij cõcludit ꝙ qui
peccat ſeruus eſt tot dominorũ
quot viciorũ. Nam melior eſt
dominator animi ſui expugna//
tor̃ vrbiũ ꝓuerb viceſimo Rex
qui ſedet in ſolio iudicij diſſi//
pat omne malum in intuitu ſuo

De liberalitate pñcipũ C. xxvi

ET dicitur prouerbio//
rum decimonono diui
cie erogate addũt plu
rimos amicos. Et pollicraticus
libro tercio capitulo decimoq̃r
to Narrat qualiter Titus rõe
liberalitatis factus amabilis

atqȝ ſui patris auariciā tantā
liberalitate curauit vt tota eius
ꝯplacēcia in largiēdo foret. Et
cū tāto aīo munera dare affec-
tabat ꝙ vltra poſſe dona ꝓmit-
tebat. Et cū redargueret dice-
bat. Nemo inqͫt a facie prīci-
pis debȝ recedere triſtis. Vn̄ cū
quadā die michil ꝯtuliſſȝ dice-
bat. O amici mei hūc diē ꝑdi-
di. Nullū enī vicium deterius
auaricia ſignant ī ꝑncipibus
Vt ait tullius libro. i. ꝺ officijs
caᵒ. xxiiij. Nempe largitas facit
ꝑncipes famoſos et claros. Vt
ponit tullius ibidē. ca. xiiij. Et
Boecius ꝑmo de ꝯſolacōne ca.
v. dicit. ꝙ claros lāgitas facit
Moralit aūt auffereda eſt aua-
ricia de cordibꝫ vt celeſtis glo
rie caritatē vel claritudīeȝ mere
am. Nā ſic liberalitas in ſecu-
lo reddit hoīes famoſos. ſic lā-
gicō in xpi noīe facta facit ↄpe-
celos. Reprobāde ſūt tn̄ plīmo
rū ꝑncipum largicōnes ſtulte
Vn̄. ſen̄. li. i. de bn̄ficijs. caᵒ. xv.
Reſpiciende ſūt inqͫt facultates
quas ꝑſtamus atqȝ ꝑſone qui-
bus damus. Et reprobat lar-
gitatē alexandꝛ qui dedit vrbē
cuidā elimoſinā petēti. et cū ille
diceret ꝙ ſibi talis fortuna nō
ꝯueniebat alexandꝛ rn̄dit. Nō
inquit curo quid te recipe dece-
at ſed quid me dare congruat
Hec vox inquit ſeneca regia vi-
detur et animoſa ſed eſt ſtultiſ-

ſima Quia decet cōſiderare q̄d
cui quando et quare largimur
Itē. Seneca ibidē de nimia cu-
piditate redarguit anthigonū
Cui cū quidam peteret talentū
Reſpondit ꝙ plus petebat q̄ꝫ
debebat habere. Ille igitur vi-
dēs ſe repulſum pecijt denariū
Cui anthigonus. Nō decet in-
quit regē tā modicā rem dare
Itaqȝ p cauillacōȝ michil ſe da-
turū ꝯcluſit. Si igit̄ alexandꝛ
reprehendit̄ in digeſta liberali-
tas pocius anthigoni deteſtan-
da eſt cupiditas. Nempe tulli-
us. i. de offi. dicit ꝙ largitas
debeat exerceri cū itencōne or-
dinata non ad iactanciam et pom-
pam ſȝ ad ꝓfectū ſuſcipiendū
Nam fatuam largicōȝ ſequnt̄
rapine Itaqȝ non ſua ſȝ aliena
diſtribuunt. Vnde Ambroſius
libro ꝑmo de officijs Non eſt
inquit largitas ſi lāgiteris vni
et alteri extorqueas Et ſubdi-
tur perfecta inquit largitas eſt
neceſſitas ſingulorū vt occulte
releuetur liberalemqȝ laudȝ os
pauperis et non labia propria
ne ſciat ſiniſtra tua q̄d faciat
dextera tua mathei ſexto. Et tul-
lius li. i. de offi. ca. xiiij. Ea in-
quit liberalitate vtamur que ꝓſit
amicis noceat nemini Nichil
enī liberale eſt q̄d non eſt iuſtū
Inſuper. Seneca libro primo
de clemencia capitulo tredecīo
Nō eſt inquit liberalis qui eſt

de alieno liberal' Ceteꝝ non ſuf
ficit de ſuo dare xp̄o ſed ↄgruit
hilariter et libere dare. Vñ. Se
neca libro p̄mo de officiis capi
tulo ſexto. Beneficiū a ſpere da
tum vocat lapidē preciosū quē
eſurienti cape neceſſariū eſt tñ
acerbum. Vnde valerius libro
q̄nto capitulo p̄mo. Narrat
de legatis. Carthagmenſium
qui cū veniſſent romā ad redi//
mendū ſuos captiuos pecuniam
g̃ndē detulerūt. Sꝫ romani cap
tiuos exhibētes pecunias reſpu
erūt. Vnd̄ Carthagmenſes rōa
norū famā p̄conizabāt dicētes
O munificētia gentis romane
Nā beneficium accepimus qd̄
nunq̄ dediſſemus. Vñ p libera//
litatē romani famā atqꝫ domi//
nia ſibi ↄqueſtarūt. Sic piter
pauperibus xp̄i bona erogātes
regnum celorū ſibi acquirunt
Itaqꝫ liberalitas decens eſt ꝛ in
p̄cipe maxime. Nichilqꝫ turꝑ
pius in ip̄o q̄ auaricia. Vñ In
nocencius ſic dicebat Quid in//
quit pſunt tibi o frater diuicie
quid glorie. quid leticie cū nō
liberēt hoīem a morte. non de//
fendūt a verme non eripiunt
a febre. Ecce qui iam ſedebat
glorioſus in aula mō iacet de//
ſpectus in tumba. Et qui veſce
bat' deliciis in ceniaculo mō cō
ſumitur a vermib⁹ in ſepulchro
Et ſubdit'. Timeāt igit' diui//
tes illud Jacobi. Agite nc̄ diui//
tes pnīa; ꝑplorate in miſeriis q̄
aduenient vob' cum dicet'. Diui
cie vr̄e putrefacte ſūt. Et veſti//
menta vr̄a atineis cōmeſta ſūt
Aurū ꝛ argentū vr̄m vaſtauit
erugo. ꝛ in nouiſſimis diebus
theſaurizatis vob' irā domi. Et
in luxuria enutritis corda veſtra
Paupes igit' xp̄i fame pierūt
quos nō ſubueniēdo occidiſtis
Et ecce ſāguis eorum clamat
ad deum de terra. Et dicit vin//
dica domie ſanguinē noſtrum
Hec innocē cius. Nec tū pena
cōminata aīm ab auaicia debꝫ
reuocare Quinimo ſꝫm dictām
racōnis honor p̄ferri debꝫ vtili
tati Vñ. valerius li. vi. narrat
Qualit' alexand̄ poſtq̄ habu//
iſſet duas victorias cōtra dari
um Sibi darius miſit legatos
poſtulantes vt filiā eius cū du
cētis milib⁹ talētis auri in vx//
orē acciperet atqꝫ ptem r̄gni ſui
vna cū hac qd̄ facē alexand̄ re
cuſauit Qd̄ cū vidiſſꝫ q̄dā prin
ceps de familia alexand̄. pmeō
dictus Dixit ſi ego inq̄t alex//
and̄ eſſem. huic oblacōni conſē
tirem Cui Alexander r̄ſpondit
Si ego eſſem. pmeon acq̄eſce
rem. quia cū ſū alexand̄ nō ac//
q̄eſcam Ex q̄ hiſtoria colligitur
q̄ alexand̄ pocius honorē q̄ cu
piditatē amabat Nēpe auari//
cia ſignāt in principe peſſima ē
Jō apl's dicebat nec auaricia
noīet' i nob' q̄ ē ydolorū ſuitus

Et eccī·iij· dicit᷑·ꝙ diuicie ꝯgre
gate in malū ſui dn̄i periūt ī
afflictione peſſima· Jdeo· Ca
tho· Dilige denariū ſed parce
dilige formā· Que ſcꝫ pecūia
nō ad cupiditatem ꝫ ad neceſ
ſitatem acquirenda eſt ⁓

De paciencia principū
Ca· decimūſeptimū

Exemplo apl̄i ſecundo
ad Corinth·iiij· Dicē
tis· Jn oībus inq̄t tri
bulacōnē patimur ſed nō an
guſtiam· Apeuiam᷑ ꝫ non deſti
tuimur· Perſecucōꝫ patimur
ſed non derelinquim᷑· Fratres
confortamini in dn̄o et in potē
cia v̄tutis eius· Scribitur ad
Ephe·vi· Attendamus cū q̄n
ta fuit in ātiquis paciēcia am
imi atqꝫ ꝯſtancia· Narrat eni
Policratus de ceſare· Auguſto
li·iij ca·xvi·ꝙ mire paciēcie fu
it· Vnde dicebat ꝙ vir debet
habere in auribus diligenciam
Jn ligua taciturnitatem· et in
aīo quietem· hec cū didici a iu
uentute mea Vn̄·grego·ij· mo
talū ꝙ p̄nceps refrenare debet
impacienciā ex ꝯſideracōne p
uitatis ſue cū illis quibꝰ preeſt
Vn̄ ſen̄·li·i·de clemēcia· Dicit
ꝙ p̄nceps debet cauere iracun
diā que difformat hoīem exte
riorē et ꝯfundit interiorē Qua
ꝓpter idē ſen̄·li·de ira Primo
īq̄t nichil eque ꝓfuit iratis ſīc

intueri ſuam difformitatem·
Nā ira faciē turbat Ora pulch
errima defedat toruos vultus
ex tranquilliſſimis reddit· oīſqꝫ
decor relinquit iratos· Et ideo
ait· Sixtus·ꝙ iratis profuit
aſpexiſſe ſpeculū vt ymago re
pauſſa oſtēderet homini ſuam
difformitatē qm̄ ira viri iuſticiā
dei non operatur Jacobi primo
Decet igit̄ vt in tribulacōnibꝰ
ꝯſtant maneamus vt ſit forti
tudo et decor fundamentum eius
Atqꝫ v̄ificetur illud eccī·xxiij·
Vſqꝫ in ſenectum permāſit illi
virtus· Etenī in libro de vita ce
ſaris legitur·ꝙ ceſar paciēti
ſſimus fuit atqꝫ de ſibi dictis in
iurijs vindictam non egit ſed
diſſimulauit Atqꝫ cum ſuos ad
uerſarios ſubiectos habebat ſepi
us pepercit· Nam vir nobilis
audiens improperia debꝫ cogita
re eorū ſtulticiam atqꝫ ignorā
ciam vt ponit Seneca libro ter
cio de ira Vbi nārat ꝙ cū Tyma
gines hiſtoriarum conſcriptor
quedam contra ceſarē ſcripſiſſꝫ
monuit ceſar ꝙ ſermone mod
eraciori vteret᷑ qd̄ facē renuebat
Nec tn̄ ceſar ſe vindicauit ſed
ſolū domū ſuam interdixit· Et
Jdeo ꝯcludit ſeneca· Nō q̄ of
fendit fecit qd̄ voluit tanq̄ ini
micus ſed qui prudēs erat alie
ne ſtulticie remiſit· Jnſup ſen̄
de mira paciā anthigoni nārat
ibidē· Qui cū multa improperia

audire dicebat. ꝙ miliť decebat non ſolū certare baculo ſʒ eciā aīo. Viriliter igiť agite et ↄfortetur cor vr̄m oīs qui ſperatis in dn̄o Iuxͣ. ꝓphaꝫ Quid ꝓdeſt ita ſuū aīm affligē. Qui enī ſapiens eſt paci diſcit nec de leui mouetur.

De legibus. Ca. xviij.

Sine legibus policia regulam neſcit. Vnde romani ſuis legibꝰ ſuam policiam ſublimauerūt Vt ponit policratus. li. vi. ca. xij. Et tullius in ſua prima rethorica. li. i. Ait. ꝙ oīs leges ad ↄmodum rei publice referēde ſunt. Et ſicut medicina corpori ꝓdeſt ſic reipublice leges. Inſup Ambroſius in ſuo examerone omel. v. dicit. ꝙ reipublice vſus eſt eſſe ↄmunes atqꝫ obſeruare deuocione ↄmuᵐ patres reuerenti quorū ↄſilio reſpublica gubnaʳ. Nec tn̄ leges ſūt ex quibꝰ mala imparť. Cū lex eſt recti pceptio prauiūqꝫ repulſio. Vt ait Tullius li. de natura deorū. Vel lex ē ius ſcriptū aſſerēs honeſtū prohibenſqꝫ otrariū. Vt ait Gracianus. Nā lex eſt interpres eq̄tatis rerūqꝫ diuinaꝝ et humanarum ↄpos. Vt ait Criſippus Ea ꝓpter veteres legibꝰ policias regularūt. Sicut ſolon et Ligurgus. Sꝫ creſcentibꝰ vicijs leges pierūt Vt ait. Sen̄. ep. xciiij. Vnde. Auguſtinus libro pmo de ciuitate dei capiᵒ xviij. Et. Agellius. libro. i. narrat ꝙ aput athenienſes leges Solōis in aſſeribus ligneis inſciſe erāt vt ſempiťne manerent. Nam leges ſunt ſicut capiſtrum vel frenum. Vt ait. Criſoſtimus ſuper Johannem Omelia xxxvi. Nunc tam̄ vnuſquiſqꝫ voluntatem ꝓ lege capit Abuſio tam̄ maxima eſt populus ſine lege Vt diciť in tractatū de ceſaribꝰ Ille populus ſine lege eſt qui licet legem ſe habere profiteatur diuinam tam̄ cenſurā nō ymitatur Quia teſte Auguſtino libᵒ iiij. de ci. d. ca. vi. Omis lex eſt inanis ſi ipius cēſura diuine legis ymaginē gerat Qua ꝓpter diuina ſapia ꝓu. viij. dicit Per me inq̄t reges regnāt. Et legū ↄditores iuſta diſcernāt. Fidelium igʳ ciuitas lege diuina reguletur Quia tūc ciuitas dei ē qn̄ rex eſt viritas lex ē caritas et modus ē eternitas Inq̄t auguſ. Ep. v. Sꝫ ciuitas tūc eſt dyaboli qn̄ rex eſt mendacitas. lex eſt impietas Et modus ē inſtabilitas. huius enim ciuitatis ciues ſūt impy hoīes q̄ lege diuina relicta vtilitatē eq̄tati pferūt Sed lex dīna licet ſit vna oībꝰ tn̄ ſufficit q̄a mlťiplex ē in fructu et vⁿtute. Vnd. Job ij. Multiplex lex eius. Ipſam tn̄ plures ſufficē non putant Aut ipius obſuācia ſpernūt ſicut

Atheniẽſ qui licet hẽrent opti mas leges maluerunt tñ ſuis moribꝫ q̃ legibꝫ uti vt ait va lerius li·v ca iij · Tales eñ le/ ges ſũt tele aranearũ aĩalia in feriora detinent ſed validiora abire ꝑmittãt quia tales con dunt leges quas iubent obſer uare nolunt ꝓut ait val' li· vij c ꝑmo·Quia eorum leges ſolum oppmũt paupes et di/ uites in ſuis malicijs non pu/ niũt Iuxta illud ꝓuerb· xvij Qui iuſtificat impium et con/ de tñquillitate ciuiũ circa pũ dempnat iuſtum ab hoĩabilis vterqꝫ eſt apud dominum legi bus igitur ipſius criſti regule/ mur in pñti vita

De cõſilio pñcipũ Ca · xix

Princeps abſqꝫ conſilio plebem faciliter diſſi/ pabit Nulla eñ poli/ cia abſqꝫ cõſilio ꝓſperari põt vnde Tullius li ·ꝑmo dẽ offi cijs ca xxij Modica inquit ſũt arma foris niſi conſiliũ interi us fuerit Et ibidem concludit q̧ ciuitati Atheniẽſiũ plus ꝓ/ fuit conſilium Solonis q̃ vic toria themiſcides Inſup Sen̄ tipiũ dicit q̧ ille ſolus reipub lice non prodeſt qui de pace vel de bello curat ſed qui iuuẽ tutẽ exhoꝛtatur atqꝫ boĩs pcep tis virtutẽ inſtituit atqꝫ iuuen tes ad luxuriam ſeu pecuniam

trahit Et Tullius deſenectute ca·iij Conſules cõpat illos qui regunt nauẽ Sana igit' ꝛ ma tura imitãda ſunt conſilia que in ſenibus reperiunt' ut frequẽt vnde Roboam dereliquit cõſi/ liũ ſenũ et iuuenũ adheſit et ideo regnum amiſit ut dicit' iij Regũ xij·Nam ĩ antiquis eſt ſapiã ut dr̃ Job ij Narrat eñ val' li·vi ca · ꝑmo de quodam ſene cui iuuenis minabat' di/ cẽs plures ĩquit gladeos hẽo Senex aũt reſpondit Et ego multos annos quaſi dicet Te nõ timeo Inſup Augu·xxxviij addiſco narrat de themoſtene pħo qualiter hitu ſimplex erãt Accidit tñ ut rogaret' qualit' vellet lira canẽ ſicut olĩ facere mos erat qui re cuſauit dicens ſe neſcire Cui mulier q̃dam ait Quid igi² noſti Reſpondit rẽ inquit publicã ex paruo noui facere magnam Nõ igi² leuia ſed matura querẽda ſũt cõſilia qm̃ tullio teſte li·ꝑmo ethoice ca·xxiiij prudentis eſt bñ cõſi/ liari Et cõmentatoꝛ dicit q̧ bõ ꝯſiliacõ Ihabitus cõiecturati/ uus ſꝫm ratiocinacionem opa/ bilũ et bonus cõſiliator dicit' ille cui talis habitus ĩeſt cuiuſ moĩ eſt hõ iuſtus et ſapiẽs vñ vi Ethicoꝝ dicit' q̧ hõ eſt na/ tualit' cõſiliatiuus ñ tñ q̃uiqꝫ hõ ſꝫ q̃ ſapiẽs ẽ ille ꝯſulẽ nouit A ſapiẽte ig² ꝑqre ꝯſiliũ ut dr̃

Thobie iiij et non ab inſipien
tib9 ut dr̄ Ecci viij Cum eīn cō
ſiliū non h̄eas vt dr̄ ibidem
vnde ꝓuerb xxiij aſtutus oīa
agit cū conſilio Et Sn̄ intrac
tatu de virtutib9 ſic ait Si pru
dēs eſſe cupis futura ꝓſpice et
q̄ pn̄t cōtingere animo intēde
Nihil tibi ſubditū ſic ſed totū
ante ꝓſpicias Qui eīn prudēs
eſt non dicit non putaui hoc
fieri Non eīn dubitat ſed ex//
ſpectat nō ſuſpleatꝰ ſed caueat

De militib9
C · xx

Militibus eo pacto vir//
tutes cōpetūt quo mi//
lites interp̄tari volunt
Miles eīn vir eſt quaſi ex mil
le electus Sed qualis electio
erit niſi virtutib9 floreat ipe
qui tot homines precellit Mi
litibus igit̄ virtutibus ↄpetūt
corpis et mentis vt corpus in
bellis valeat et mens lō ꝓu//
dencia dirigatꝰ Et q̄q̄ omēm
virtutem militem habere de cor
eſſet quaſdam tn̄ ſibi p̄cōgru
ere legimus Decet eīn militē
fore ſtrennuū et promptū ad
licitos et honeſtos labores iux̄
illud Quintiliani ca· vi labori
oportet inſiſtere vbi effectus ꝓ
mittitur quia naturalis eſt fa//
uor ꝓlaborantib9 vt inquit q̄n
tilianus li·iiij de oratoria in//
ſtitucōe vn̄ Seneca ad lucillū

Generoſos aīos labor nutrit
nec ē viri timere ſudorē Nam
mollicies eſt fugere laborioſa
vt inquit Ariſto·iij ethicorum
vaſtant igi' milites tp̄is hu//
ius inquibus non ſtrenuitas
ſed mollicies eſt et loco galee
pileū caſtoreū accipiūt ꝓ lan
cea baculum ſceptro ſimilē ꝓ
armis veſtes rubricatas et po
litas et oēz milicie laborē ad//
voluptatē ꝓximi tn̄tulerūt ve//
rū tn̄ Teſte virgilio in georgi
cis li·p̄mo ait labor oīa vincit
Et Matheus in thobia · Eſt
carnis cultura labor caro nuda
labore ſit ſterilis ſpinis obſita
meſſis inops vere aūt milites
ocioſi labores tarde · Nā teſte
Valerio li·viij Ocium in duſ//
tria maxime videtur contrariū
Itaq3 milites exercicō frequētꝰ
debent humiliari vt laborib9
ſubeſſe non ita timeant · Nā
teſte Gamfredo in poetria·Ars
cūctos vſus promtos mutacio
reddit·Artifices aptos ita con
tinencia ſummos Et ouidius
quarto triſtium ingeniumq3
meum longe rubigīe leſū·Tor
pet et eſt multo quā fuit ante
minus · Fertilis aſſiduo ſi non
mouetꝰ aratro Nil niſi cū ſpi//
nis gramen habebit ager Con
tulit ingeniū p̄ma lōga malor̄
Que v̄ba inuūt exercicō indigē
volentē fieri v̄tuoſū cum p̄cipue
eiuius vocacio milicio eſt vnde

Magiſter Seplo · laborare ne
ceſſes aderũt poſt ſemĩa meſſes
Poſt lacrimas riſus poſt exi //
liũ paradiſus · Flc ſi ſolari ieiu
nia ſi ſacrai · Da ſi ditai ſẜui ſi
vis dñari · Vñ tul·in tuſcu·q̃·
li·i·Grecoꝝ inq̃t ꝓuõbiũ ẽ·quã
quiſq; nouit artẽ in hac ſe exer
ceat · Erubeſcant igi͛ nobiles
pigri ⁊ puſillanimes q̃bꝫ mos
eſt non ꝑlia ſed edia ſeq̃ · non
inuuũt ↄtra hoſtes ſed ꝓximis
emulanẽ · Caſtra vi non rapiũt
ſẜ feminas violaẽ non metuunt
vitã non exponũt ꝑ reipublice
defenſione ſed pocius breuiant
dies ex gule ↄmeſſacõe · non pa
tũt naues vt trãſeant flumina
ſẜ naciũ vite odorifera poſcunt
balnea · non ſe vẽto exhibent ã
pruine ſẜ vmbra domiciloꝝ ſec
tanẽ · Hijs modis exerciciũ mi
licie ꝑtermictũt · Rurſus militã
tibꝫ ↄgruit vt ſint fideles · In
hoc eñ milicia fundata eſt vt
nulla fraude vituperẽ Vnd in ꝓ
ũbijs ſapientũ di͛ ꝙ eciã hoſti
ↄgruit tenere fidẽ · Qui eñ fidẽ
ꝑdidit nichil poteſt vltra ꝑdere
Et q̃ntilianus c · viij · Non ha
bet inq̃t cauſaꝫ loq̃ndi cui credi
nõ poteſt · aut cui ablata ẽ oĩm
verboꝝ fides omniſq; ſermonis
auctoritas · Abſcedant igi͛ hij
qui ſe dicũt fideles et tañ frau
dibꝫ et infidelitatibꝫ ſua prelia
exercent · quod promittunt mi
nime tenent · Verumtamen te //
ſte Tullio libro primo de offi ·
Fundamẽtum primum iuſticie
eſt fides · Et Seneca ad lucillũ
epiſtola octuageſima octaua ·
Fides eſt ſanctiſſimum humaĩ
q; pectoris bonum nulla neceſſi
tate ad fallendum cogitur · nul
lo premio corrumpitur Vnde re
fert Valerius libro ſeptimo ꝙ
cum fabius pactionem feciſſet
cum haĩbale vt captiui mutuo
redimerentur et non ſ̃ricaren //
tur Accidit vt hanibal multos
ex ſuis cepiſſet quos vrbs ro //
mana redimere recuſauit · Et
ideo vendidit agrum cum fru //
mento vt hanibal precium pac
tum fideliter tranſmitteret Vn //
de Valerius libro octauo · Bo //
ne fidei venditorem nec como //
dorum ſpem augẽ nec incomo //
dorum cognitionem obſcurare
oportet · Et libro nono · Occul //
tum et inſidioſum malum eſt ꝑ
fidia · cuius virtutes ſunt men
tiri et fallere nepharijſq; vin //
culis circũdat ⁊ tñ icomoda af
fert humano generi quam ſalu
tis bona fides preſtat · Nichil //
ominus teſte Saluſtio in iu //
gurtino · Paucis carior fides ꝙ
pecunia · Dominis enim fide //
les eſſe honeſtum eſt illos pre //
cipue quorum ſtatus militaris
quorum vocatio eſt rempubli //
cam defenſare · Nam ſi tales fi
delitate carent minimum ſi eoꝝ
hoſtes eis non teneant · Itaq;

ꝓditio vtramqꝫ pte̅ pugnācul̄
fugabit· vnā vi· aliam ꝓdicōe
⁊ ſic abſqꝫ fidelitate̅ eis non te
neant. et nulla fiet defenſa ſed
vndiqꝫ gignet̄ offenſa · Audi-
ui etenī̄ ſepius q̇ſdam genus
hoīm fidelitate̅ carere Miru̅ eſt
igiᶦ ſi oppoſiti milites fidelitate̅
in eis expectent· Infinitis ne̅ pe
ꝓdicōibꝫ fraudati ſunt ab eis
in q̄bꝫ ꝯfidere non ceſſant · Vn̄
Tullius in rethoica pma · Sū-
ma inq̄t demencia eſt in coꝝ ſi
de ſpem habere quoꝝ pfidia to
ciens deceptus ſis · Heu nuſq̄
tuta fides · inq̄t Virgilius q̄rto
Eneydoꝝ · Et lucanus · Nulla
fides regnis ociis · Et ſubdit·
Nullis credite · Et ouidius li·
de pōto · Et cum fortūna ſtat ce
ditqꝫ fides · quia ſcꝫ m̄lti extra
manus hoſtiū̄ poſiti ꝑmiſſa ob
ſuaṙ ꝯtendūt· nichiloīnus nul
la grauior infamia· nullum pei-
us infortunium q̄ infidelitatis
nomen habere Nec ſapiens mi
les tantum odit fideles hoſtes
q̄ ꝯmilitones infideles · Vnde
Ouidius libro primo de arte
amandi · Reddite depᷓſitū pie
tas ſua federa ſeruet · Et luca·
libro viii· Ardua quippe fides
robuſtos exigit annos · tamq̄
dicat q̄ robuſtus animus fide
lis eſt ſed fragilitatis et nimie
iuuētutis eſt frangere fide̅ · De
qua Oratoꝛ li · ii · Hec eſt vera
fides quam lex comitat̄ amo-
ri s· mediiſqꝫ tenebris apparet
radiata fides · Fit laurea iuſtis
ex precio quod terroꝛ ait· Nā
ſuraqꝫ virtus creſcit in aduerſ
Que verba nil aliud ſonant ni
ſi q̄ nulla ex cauſa frangenda
eſt fides ſed fidelitas in adūſi
tate probatur et creſcit· Et ſic
milites fidelit̄ obſuare debent
q̄ ꝓmittūt attēdere ita debent
ne a captiuis aliq̄d impetrent
q̄ infidelitatis occaſionē exhi
bere poſſit· Attendāt enī̄ ne ma
la occaſione quouſqꝫ inuadāt
Nam genus infidelitatis eſt
non ſolum a promiſſo recedere
ſed eciā friuole aliis inſidiari
aut proximos preliis emula-
ri · Heſito enim an titulo pra-
uo pugnātes in hoſtibus fi-
delitatem reperire mereantur
Aut vtrum promiſſa obſerua-
re teneantur · Sic enim heſito
vt quamquā arbitrer fidelita
tem ſemper bonam eſſe atqꝫ lau
dabilem · quia quicquid non vi
cioſum promittitur iure tene-
tur · Nichilominus tamen dei
iuſto iudicio fit vt qui inique
et abſqꝫ ratione prelientur in
promiſſis decipiantur · Itaqꝫ
eſtimo iſtos hoc mereri · Diffi
cile eſt tamen vt credam alios
in promiſſis non teneri vbi ꝓ
miſſum vicio caret vt preferun
Eſto autē q̄ ꝯſciencia hos nō
obliget tn̄ hᵒ vult milicia vt fi
delitatē in oībꝫ obſuare noīet̄

Attēdant igit̄ milites vt iuri-
dice ꝑlia ſuſcipiãt. Vñ Ouidi-
us libro de arte amandi. Judi
ce me fraus ē ↄceſſa repellē frau
dem armaq; inarmatos ſumē
iure ſumũt. Et libro i. fine titu
lo. Sepe ſopitos inuadē ꝓfi
cit hoſtes ſcꝫ iuridice. Et li. ij.
Pigrare luctanti ceſſat in hoſ
te manus. Et iij. triſtiũ. Pũg
na ſuũ finem cũ iacet hoſtis hꝫ
Attēdat igit̄ miles ne de ſe et
in ſuis ↄfidat eciã ius ſi habe-
at. Quia teſte Cathone. Victo
rē a victo ſupari ſepe videmus
Et claudianus in maiori. Se-
pius incaute nocuit victoia tur
be Sic eciã miles aīoſus in ui
te ſuo. Juxͣ illud Ouidij in ep̄.
Non faciũt molles ad fera te-
la manus. certam̄ ꝑnia mag-
na mouent Milites igitur iuri
ſuo foueant fidelit̄ ꝑtinent̄ alie
noq; iuri mīme derogent ne ī
fidelitas inde oriat̄. Que enim
tibi milicie glīa ſi patriã ꝓpᷓaz
inuadis ſi ex ira vel ſupbia pre
liari ↄcitaris Aut ſi ꝓprio ope
vincaris. aut ſi maius dãpnũ
ex caſu q̄ ↄmodū ex victoia ſpe
rare videaris. Noīe eñ ↄmodi
nõ ſolũ facultates ſꝫ eciã famã
et honorem intelligi peto. Nē-
pe q̄ ex ꝑdictis cauſꝫ ꝑlia ſuſce-
pit quoꝝ opus iure laudeq; ca
ret. Quia teſtē tullio in antho
niũ. Mĩno nulla cauſa iuſta eſt
cuiq̄ ↄtra patriã pũgnare. Et

idē Tullius ꝓ marcello Jnuī
dia inquit et ſupbia ↄſilio ini
mica eſt cuius occaſione prelia
fieri non debent. Surſus in pro
verbijs ſapienciũ dicitur. q̄ bis
punitur qui ꝓprijs armis perit
Diu igitur ꝑparandum bellum
eſt vt vincas. Ceterꝫ Suetoni-
us libro ſecũdo de duodecī ceſa
ribus. Auguſtus inquit ceſar
prelium ſuſcipiendum omnino
negauit niſi maior emolumen-
ti ſpes q̄ dampni metus oſtē-
deretur Jſtis itaq; allegacioni
bus clare patet pugnam iuſ-
ta racione tantũmodo aſſumi d̄
bere. Jtaq; fidelitas non ſolum
in promiſſo ſed eciam in agreſ
ſis circumſpicienda eſt.

De fidelitate militum
Ca. viceſimũ ꝑmum

Milicia dedecus patitur
niſi fideliter exerceat̄
in milite nichil pulch
rius eſt q̄ fides eius. Non ſo-
lũ erga hoīes ſed eciam maxi
me attendere habet vt ſua mi-
licia deo ſubſeruiat. Nullus
enim miles tãtum principi q̄n-
tum deo tenetur. Attendãt igit̄
milites dominis ſuis fideles vt
ſint deo tam̄ non neglecto de-
bere exiſtere. Vnde Policratus
libro i. ca. v. dicit q̄ duo ſunt
precipua ī milite ſcilicꝫ electio

⁊ ſacramentum vt ſcʒ federis pro
miſſū teneāt Et vegecius de re
militari loq̄ns. Dicit ꝙ tocius
reipublice in hͦ ↄſiſtit ſalus vt
Tyrones ſcʒ milites nō tantū
corꝑibꝰ ſʒ etiā aīmis ꝑſtātiſſi-
mi ↄpareāt. atqʒ iuramēta ſua
ꝑncipibꝰ facta obſeruent. Verū ē
tn̄ ꝙ milites tp̄ali ꝑncipi pocī-
us ꝙ̄ deo fidē obſeruant. Unde
ꝓcħdꝫ lex illa ſolempnis ↄſuetu
do inoleuit que fiebat vt quili
bet miles ip̄a die qua miles fie
bat eccīaʒ ingrederet̄ atqʒ gla-
dio ſup altare poſito ⁊ oblato ſo
lempnit̄ iurabat ꝙ ꝓ defenſio
ne fidei certare et deo famulari
perpetue vellet Un̄ Vegecius li.
iiij. ca. i. Nārat quō milites ſo
iurare debeāt ſuoqʒ ꝑncipi ꝑ de
um ſcʒ ꝺ fidelitate ſuādā. Nā
rat etiā tullius. li. i. de offi. ca.
xi. Quō pompilius impator fi-
liū cathonis in ſuo exercitu ad
mittere noluit n̄ prius cū ſacra-
mento fidelitatē ſibi iuraret Hͦ
aūt oīa dicta ſūt q̄ꝛ fideles ſcʒ
milites xp̄i vſqʒ ad mortē cer-
tare dn̄t vt ſcʒ eccīa ꝓtegat̄ Et
legis xp̄iane vitas ꝓmulgetur
Unꝺ Pollicratus li. vi. ca. viij.
Huius mq̄t milicie eſt ordina
te tueri eccleſiā et ꝑfidiam in-
pūgnare. ſacerdociū venerare pau
ꝑe͂r defenſare. iniurias placare
Et ſi opus eſt animā ponere vt
ſcʒ de illis verificetur illud ꝓphe
Gladij ancipites ī manibꝰ eoꝝ

rum. Nunc tn̄ hominū milicia
fidē xp̄ianam non fouet ſed po
cius deprimit. Verūptamē legi-
mus aput antiquos hūc morē
fuiſſe. Quia ſcʒ milites exilia
hoſtia dijs conſecrabant. Unde
Valerius libro tercio capitulo
vndecimo de Julio ceſare nar-
rat. ꝙ ꝓhibuit ſpoliaī templa
Et ideo per biennīū ꝑ manſit
inuictus donec preſumpſit inſū
gere ↄtra deos appolinis atqʒ
inuadere templum delphicum
Idem etiam nārat Policratus
vbi ſup̄ Item Egeſippus nārat
quō ꝑmiſit ſpoliari templa Et
ideo ſibi pepercit alexanꝺ. Ex
hijs igitur patet ꝙ milicia ec-
cleſiaʒ dei defenſare debet. Mo
dernī tn̄ milites etiam mulieri
bus de bellis nārant. Et ceteri
ſimplicibus ꝺ victoria illuſtri-
um militū ſeſe iactant. Nec tn̄
habent bellandi vſum vel ātem
quia laſciuie potius ꝙ̄ milicie
intendunt. Verūptamen laſci-
uia milites eneruat. Ut docet
Seneca epiſtola viceſima ter-
cia Unde ibidem ait ꝙ indutā
dus ē militis animus et a blā
dimētis voluptatum procul ab
ſtrahendus Nempe hanibalem
induratum niſibus et laboribus
fomenta eneruauerunt Armis
inquit vicit. fuit tamen vicijs
victus. Attendendum eſt enim
q̄modo Gedeon cum tricentis
viris qui aquam non biberunt

ſed armatis gentibus diuiſſie
pen am ſuſtulerūt Ipi tñ victo
riā obtinuerūt · Sic eni mili-
tes non in voluptatibus neqꝫ
in laborib⁹ exercere debēt mili
ciam ut tanquam animalia di
uiſa ſūt in ſpemū ſignū federis

De bellis Ca xxii

Pſelium illicita occaſiōe
ſuſceptū mala iuriſdic
tiōe debet fine termīari
vn̄ Auguſt · v · de ciuitate dei ca
viceſimoſcdo cōcludit ꝙ bellū
nūq̄ fieri debet ſi grādi neccita
te et ſi iuſta cauſa · Nā Judit
vi · legit̄ ꝙ Achioꝛ alloquendo
holofernem · Poſtq̄ plurimā
de beneficijs recitauit cōcluſit
dicēs Nunc igitur dn̄e pquire
ſi eſt aliqua iniquitas eorum
inconſpectu dei et aſcenda-
mus ad illos quia tradēs tra
det illos ds tibi Si aūt nō eſt
offenſio pp̄li huius corā dō ſuo
tūc non poterimus reſiſtē ei · q
d · ꝙ non eſt bellandū niſi cū
iuſta cā fuerit tūc non eſt timē
dum vnde numeri xiiij Nolite
tīere deus nobiſcū eſt Et leui-
tici xxvi · Si in pceptis eius ā-
bulaueritis Et ſeqt̄ pſeq̄mini
inimicos vr̄os et corruēt corā
vob Nec tam̄ ſufficit ꝙ bellā
di cauſa iuſta fuerit ſed etiā iuſ
ti ſint qui pliant · vnde Joſue
vij legit̄ ꝙ ꝓpter peccatū ipſius
Achoꝛ inf̄ti de pp̄lo fuerūt occi
ſi pncipes igit̄ ſūt informandi
tpe belli ut dr̄ Eccī iij Sꝫ nūc
p dolore videmus aut prelia ſi
iuſta cā fieri · aut ab iniuſtis p
ſonis bella cōpleri aut moderno
rū dn̄a in tirāniam mutata ſūt
nec dominant̄ ut foueāt ſed ut
ſpoliare ſtudeāt · Attēdamus
eni illud iob xv ca · · Numerus
ānoꝝ in ctis eſt tirānidis eius
quia ſcꝫ dominiū tirānoꝝ breue
eſt et caſū deuīte poſtulat · Cū
pmo ſignū maximū pclitacōis
dn̄ eſt qn̄ pncipes ad tirāniā in
clināt̄ aūt ſuos officiales tirā
nizare pmittūt Ideo Eccī x dr̄
Regnū agente ingetem trāſfert
ꝓpter in iuſticias contumelias
et dolos ut patet pmo · Regum
xij · Qua ꝓpter quicunqꝫ tiran
nus eſt de pclitacōe ſui domini
formidare debet ille aūt eſt tirā
nus qui non eſt rex vt ponit Au
guſ · ij de ci · dei · c · ij Et Ariſto ·
viij ethicoꝝ ponēs drīam inter
regem ⁊ tirānū dicit ꝙ tirānus
eſt qui cōmodū ꝓpriū intendit
Rex aūt dr̄ qui ſubditoꝝ querit
vtilitatem vnde pu̇ xviij dicit̄
leo rugiens et vrſus eſuriens
pnceps impius ſuper populum
pauperē dux indigēs prudēcia
multos oppmit p calūpniā De
q̄bs yſa · p⁹ dr̄ pncipes tui infi
deles ſocij fur · vn̄ Sen̄ li ij de
naturalib⁹ q̄oib⁹ capitulo pmo
potius inquit decet deorū opa
celebrari q̄m philippi et alexādri
latrocīa n° pcipuū ī ꝗbs hauis

et claſſibꝰ mare tūſire ſeu emu
loꝝ in iurias ſubegiſſe . Nulla
inquit maior eſt victoria q̄m
vicia domuiſſe quia in numera
biles ſūt qui vrbes ⁊ populos
habuerunt in ſua poteſtate
ſed pauciſſimi caruerunt pec-
catis. Nunc tamen principes
crimina domare non curāt ſed
omnia tirannia p̄mittēta ſubdi-
toꝝ vtilitatem atq̨ virtutum
acquiſicōem p̄termittunt nec
bella incipiunt vt iuſticiā fo
ueant ſed pocius vt ſuis pōpis
et iactancijs ſatiſfacere q̄ant
Tales eīn non reges ſed tirāni
ſūt quia non aduerſarios ſed
ſubditos inuadere petūt. De q̄
bus pollicratus li. octauo ca p̄
dicit ꝙ tirāni ſūt qui non legi
bus ſe ſubmittūt ſed ꝓprio ar-
bitrio impant Reges aūt ſūt
qui ꝓprium arbitrium legibꝰ
ſubmittūt Et idem pollicratus
li tercio concludit ꝙ tirānū occi
dere equū et iuſtum eſt . vnde
Tullius li. iij de officijs ca vij
Nulla eſt inquit nob̄ ſocietas
cū tirānis ſed pocius ſūma diſ-
tractio neq̨ eīn cōtra naturām ē
tirannum ſpoliare ſi poſſet ſed
necare eciā honeſtū eſt . Etem̄
membra amputāda ſūt ſi ſang̃
ne et ſpiritu careant ceteriſq̨
membris noceant. Jlla igitur
inſima hoīnū fericas et inhuā
nitas a cōmunitate ſegregan-
da eſt ne ſubditā plebem con
tamiare poſſit

De regimīe militum
Ca. xiij

Milicia inquit ꝓſpērari
nequit vbi nulla vētus
vbi ſenſus nō habitat
vnde Romani teſte pollicrato li
vi ca vij Preualuerūt adūſus
multitudinē gallorū ꝓteritatē
germanorū vires hiſpanoꝝ do
los affricorū et hoc ꝑ fidelita-
tem et ſapiām . Sic eciā per fi
dem et ſtudiū veritatis q̄cūq̨
peccatoꝝ cōtregia ſubiugare po-
terimus vnde quantū exnarrā
cōnibꝰ colligit milites eīn po-
cius ingenio et ſapiā olī p̄ua-
luerūt q̄m viribꝰ Sic piter in
via moꝝ pocius eſt ꝓcedēdum
ſ^m ſapiām xpiane legis ꝙ ſ^m
vires corpis Nam ſic ī geneſ
legitur Eſau in viribus corpis
erat forcior Jacob et tñ ab ipō
ſcꝫ Jacob eſau ſupplātatus fuit
Non igit̄ in viribꝰ ꝯpis con-
fidēdū ſed in ſapiā legis medi
tādum eſt ut ſcꝫ non nobis ſꝫ
ſcripturē ſacre cōſilis acquieſca
mus inq̄ thauri ſapiē abſcōdi
ti ſūt vn̄ pōpeyus li ij narrat ꝙ
Alexander a patre ſuo exiguā
miliciam accepit verumptam̄
docta et in prelijs aſſueta erat
et ideo ipſa mediante in nume
rabiles hoſtes ſuppreſſit . Sic
eīn dū naſcim̄ modicā miliciā

et modicas v̾tutes accepimus
ſi tamen in ſide inſtruam̾ et in
bonis opib⁹ exceam̾ ꝯtra hoſtes
p̾ualebimus. Vnd̄ vegecius li.
iiij.c.i.narrat ꝙ aſſita licȝ na//
uiū vſu non indigeret ne tamē
milites torperent iuſſit naues
edificari et milites ibidē exercí
tari. ſic nunꝙ͂ ociosi eſſe debe//
mus ne carnis deſideia ſuccū//
bere nos faciant Plures tamē
non exerciciū bonoꝝ ſꝫ malorū
frequentāt. Nichiloīnus tam̄
narrat Vegecius vbi ſup̄ q̄liter
catho ſuis militibus p̾cepit vt
rapīas non facerēt ſub pena ab
ſciſſionis dextre manus q̄a in//
quit militē p̄dari non licet. In
ſup li. de vita ceſarū ex^m ſatis
ꝯforme legit̾. Non debemus
igit̾ in p̄uis ſꝫ in licitis operib⁹
exercitari atqȝ non de ꝓprio ſen
ſu ſꝫ de ꝯſilio ſacre ſcripture ꝯſi//
derē tenem̾. Vnde narrat Val.
li.i. c.vij.ꝙ diſciplīa militaris
romano impio multarū vrbiū
dn̄acōeȝ ac regum et genciū re
gimen largita eſt. Simus igi̾
ſapientes q̄m vita hoīs milicia
eſt ſup terrā. Dicit eīn pollicīus
li.vi.c.viij.ꝙ militū vocacō eſt
vt non pmittāt rempublicam
egere aut perire Non ſunt igitur
milites qui ꝓpriam aīaȝ in peccis
dampnari pmittūt. Vnde Egi//
ſippus li.v.allegat dictū Tyti
dicentis ꝙ in exercitu non req̄
rit̾ ſolū virtus corpis ſed eciaȝ
mentis nec ꝯtrā hoſtē fortitu//
do ſed eciā diſcipline ne cerna ne
ſcȝ miles ſit crudel̾ vel impius
aut ne p̄de pocius ꝙ̄ victoīe ſit
intentus. Vnde Luce iij. militi//
bus di̾. Contēti eſtote ſtipen//
dijs veſtris Et eſt verbum Jo//
hannis baptiſte. Plures autē
huius tempis viri ſe iactāt no
biles indeqȝ ſuperbiunt et ali//
os contempnunt ceterosqȝ ru//
ſticos inculpant. Et tamen ipī
qui talia frequenter dicunt vi
liſſimis operib⁹ ſuam nobilitatē
defendunt. et cum alijs iniuri
antur ſe ignobiles atteſtantur
Vtinam attenderent illud Job
xxxi. Nunquid non in vtero fe
cit me qui et illum Super quo
Gregorius primo moralium ca
pitulo viceſimo primo. Omēs
inquit homines natura fecit eq̄
les. De nobilibus tamen ꝓphe
ta inquit Oſee nono. Gloriam
eorum ab vtero et partu. Et
Boecius quarto de ꝯſolaci//
one capitulo ſexto. O inquit ꝙ̄
inane et ꝙ̄ inutile quis vide//
at. Et declarat ibidem quali//
ter nobilitas non eſt niſi laus
parentum. Nec debet aliquis
gloriari de laudē aliena. Vnde
Hieronimus epiſtola centeſi//
ma tercia. Non eſt inquit glo
riandum de nobilitate carnis
quia nec virtutes nec vicia pa
rentū imponenda ſunt alijs niſi
ſuꝑple fuerūt ymitatores parentū

Et Criſo. ſup Matheū Omē.
v. Nobilitas īquit ſeu bonitas
parētū non valet niſi fuerimus
nos ipſi boni. Et Omelia xlix.
cōcludit Nō non valet habere
Job in patrem ſine operibꝰ. Et
Ome. ix. ſic ait Nichil inquit
ꝓdeſt malis bonitas parētū. et
nichil obeſt bonis malicia. Et
enim illi non ſūt nobiles qui
a ſplendorē parētū receſſerūt ſor
dibꝰ et nequicijs vacantes vt
declarat Valerius li. iiij. capi. v.
Quā obrem de tali nobilitate
Juuenalis dicebat. Oīne inqͥt
vicium tanto maius eſt quāto
maior eſt qui peccat. Nam ille
nobilis eſt qui v̉tutibꝰ clarē vt
ait Senē. Ep. xlv. Nam talis
nobilitas donum naturē eſt nec
debet exinde quis gloriari. quī
ymo quiſquis tanto debet eſſe
humilior ex munere quanto ſe
obligaciorem cōſpicit in reddē//
da racōne vt inquit Greg. li. i.
Ome. ix. Et apoſtolus ad Chor
intheos iiij. Quid habes inqͥt
q̇d non accepiſti. quid gloriaris
q̇d nō acceperis Ideo Iere. ix.
dicit Non glorieē ſapiens in
ſapiencia ſua nec fortis in for
titudine ſua ea enī que natura
dedit nec laudē nec vituꝑiū fa
ciūt ſed ea ſolūmodo que libere
cōtrahunē et fiunt. Ideo Apl's
ꝑmo ad Chorinth. xi. dicebat.
Gloria enī noſtra hec eſt teſti//
monīū iuſticie cōſcīe noſtre q̄ſi

dicere et ex naturalibꝰ debemus
gloriari ſed non ex moribꝰ ſeu
proprijs operibꝰ etē

Incipit Quartus tracta//
tus Tercij libri

De diuitibꝰ et eorum ſta
tu Capitulum primum

Quoniam qui ſectatē
auariciā v̉tutibꝰ vt
pluimū non intēdit
ſed q̇d diuicie ꝓſūt
ſi v̉tutes non habeāē. Narrat
enim Valerius libro iij. q̄ Sci
pio omnia tēporalia poſtponēs
virtutes pretulit Unde cum ipſe
accuſaretē apud ſenatum roma
norū ipſe rn̄dit. Cum ego inqͥt
affricam vobis ſubiciſſem nil
aliud niſi ex inde cognomen in
portaui. Quia ſcilicet fuit dic
tus Scipio affricanus eo q̄ af
fricam Romanis ſubiecerat Et
Ideo ſtatim ſubdit locupletior
inquit ſum inuidia q̄ᷓ pecunia
quia ſcilicet homines plus in//
uidebant ſuis virtutibꝰ q̄ᷓ pecu
nijs quia eciam virtutes poci//
us q̄ᷓ diuicias querebāt Quia
ſicut dicitur ꝓu. xv. Cōturbat do
mū ſuam qui ſectatur auariciā
Et prouꝰ xxviij. Qui odit aua//
riciā longi fiāt dies eius Nū
q̇d narrat Vale. li. v. q̄ cōſules
rōmi itm̄ paupes erāt q̄ dū mo
rerēᷓ libris ſuis nil derelinq̄bāt

Vnde ſeñ atũs romanoꝝ liberis
corũ ꝓuidere ↄſueuit Inſup li·
ij·de nugis phõꝝ de archa gog
le rege legit̃ ꝙ aurũ tamq̃ꝫ vic
tilia ſpreuit Vnde dicit ꝙ ꝓſtã//
cius eſt fulgere moribꝰ q̃ꝫ rebꝰ
Ipſe eñi vt ibidẽ dicit̃ rex ſici//
lie fuit et hoc per fortunã quia
pater ſuus figulus erat et ideo
vaſis fictilibꝰ ſemꝑ vtebat̃ Vñ
dicebat· Non debeo inq̃t ꝓpt̃
fortunam meã negare naturam
Ceteꝝ valerius li· de tybetione
quodaꝫ narrat ꝙ licet ditiſſi//
mus eſſꝫ fictilibꝰ tamen vtebat̃
dicens ꝙ maior eſt theſaurus
ↄtinencie q̃ꝫ pecunie· Vnde cum
ſibi munera ꝓſentarent: ipſe re
ſpondit· deferte inq̃t theſaurũ
veſtrũ et meum relinq̃te michi·
Ipſe eñi nouerat illud i·ad Co
rinth·xi·Quĩ auari regnũ dei
non poſſidebũt· Inſup valeri·
li·iiij· narrat de marco tullio ꝙ
fuit abſtinencie norma et ſpec
taculũ fortitudĩs rõanoꝝ Ipſe
eñi in humili diſco comedebat
atꝫ in domo exigua morabat̃
De foris igit̃ ſemel legati ve//
nerũt ſperãtes ꝓpter ſui inopiã
muneribꝰ eum corrũpe ſꝫ non ꝓ
ualuerunt· Vnde rñdiſſe fert̃·
Malo inq̃t locupletibꝰ imꝑare
q̃ꝫ locuples fieri· Munera inq̃t
deferte et memẽtote ꝙ nec ocio
vincar nec pecunijs corruptus
ero· Attendebat illud Apoſtoli
ad Eph·v· Scitote intelligen//
tes q̃ꝫ oĩs auarus non hꝫ here
ditatẽ in regno dei·qm̃ auaricia
eſt ydoloꝝ ſuitus Nũc tñ pſa·
lxi·illd veifica²· Oẽs iq̃t in viã
ſuã declinauerũt vnuſquiſꝫ ad
auariciã ſuã et tamq̃ꝫ deſperan
tes ſemetipſos tradiderũt oẽs
ad auariciã·ad Eph·iiij·Attẽ
damus eñi facultatũ habundã
ciã nociuã eſſe paciſqꝫ inimicã
Nam abrahã et loth fuerũt di
uiſi q̃a ſubſtancia eorũ multa
erat· Vnde Auguſ· ſmone lv·
difficile eſt inq̃t habẽ diuicias
et non amaꝛ̃ ipſas·ideo ꝑiculo
ſe ſũt ſuis poſſeſſoribꝰ·q̃ꝫobrem
xp̄c mathi· xviij·dicebat· Si
vis ꝑfectus eſſe vade et vende
oĩa q̄ hẽs qm̃ facilius eſt came
lũ ꝑ foramẽ acus trãſire q̃ꝫ diui
tẽ intraꝛ̃ regnũ celoꝝ Vñ ſapiẽ v·
di²·Quid nobis ꝓfuit ſupbia
quid diuiciarũ iactancia· Et ſe
quit̃· Trãſierũt oĩa ſic vmbra
Ideo Senecã ſic dicebat· Nõ
eſt inquit eſtimãdus homo vel
reputandus ex hijs que fortu//
na dedit· Vnde Abacuck ſecun
do· Ve ei qui multiplicat non
ſua vſquequo aggrauat contra
ſe denſũ lutũ· Et eꝑla xxxvij·
Jero· Oĩs inq̃t diues ĩiquus
aut heres iniqui eſt· Et primo
ad thymotheum ſexto· Qui
amat diuicias fructum non ca
piet ex eis· Quapropter Gre//
go·xviij·moralĩũ ſic dicebat·
Diu inq̃t cũ rebus nr̃is durare

nō poſſumus quia illas aut mo
riendo deſeremus aut ille nos
viuentes quaſi pereundo deſerēt
qm̄ diues cū dormierit nil ſecū
affert vt dicit̄ Job x. vij. Vnd̄
Luce vi. Ve vobis diuitib; qui
habetis cōſolacōnes veſtras. Vñ
Augu. de verbis domī ſermone
xij. ſic dicebat. Quid prodeſt
plena bonis archa inanis cōſcīa
Bona vis habere et non vis bo
nus eſſe. Erubeſce de bonis tuis
ſi domus plena eſt bonis et ha//
bet malum ſcz culpam Nam te
ſte Señ. ep̄. vij. Munera fortu
ne ſūt inſidie et ep̄. xl. Segetē
nimia vbertas ſpēnit rami one
re franguntur ad maturitatē non
peruenit fecunditas nimia. Vñ
Greḡ. in regiſtro iij. Omnia in
quit in hoc mundo mutabilita
tis ordo corrūpit non igit̄ in p
ſperis eleuari nec in adūſis tur
bari debemus. Sed adūſitatis
memoriam tamq̄ꝫ humilitatis
anchorā mēte teneamus. Qm̄
ſic dr̄ pū. i. Proſpeitas ſtulto
rū perdet eos. Vnde Augu. ep̄.
lxxxi. Mundus eſt periculoſior
blandus q̄ꝫ moleſtus quia ſcz
in habundancia temporaliū ti//
mendū eſt ne cupiditas ſeducat
quia ſicut dicit Greḡ. xviij. mo
raliū pſperitas greſſus obliq̄t
vt vix ad bona redire poſſit. q̄ꝫ
obrē Augu. ep̄. v. concludit ꝙ
nichil eſt īfelicius felicitate pec
canciū qua ſcz felicitatē penalis

nutrit̄ iniquitas et mala volū
tas velud hoſtis interior roboia
tur. Et ſubdit ſi inq̄t deus pol//
lē punitat iniquos in proſperi
tate tunc indignatur grauius ſi
delicta impunita dimittantur
Qua propter Seneca libro de
prouidēcia ait ꝙ nil eſt infelici
us eo cui nunq̄ꝫ accidit aliq̄d
aduerſi. Et ponit ex^m ibi de re
gulo qui ſecundum quantitatē
tormentoꝝ gloriam maiorē ha
buit. Vnde Greḡ. moraliū vi.
quaſi inquit p amena prata ad
carcerem venit qui per p̄ſentis
vite proſperā ad interitū tēdit
Ideo Job xviij. p̄cipitabit eū
cōſiliū ſuum ſcz mundane pro//
ſperitatis Vñ Señ. ep̄. xxxvij.
ſies inq̄eta felicitas que animū
exagitat mouet cerebrum ꝛ de
vno genere ad aliud irritat q̄ſ
dam per ſuperbiam. Alios per
luxuriā iſtos inflat alios mol
lit. Quāobrem Valerius libro
ſeptimo capitulo ſecūdo narrat
dictum Solonis dicētis nemi
nem dum viuit eſſe beatum q̄a
fortune ſubiectus eſt. Ibidem
eciam narrat qualiter cuidam
querēti quis beatus eſſet rn̄dit
Nemo īquit beatus eſt ex hijs
quos tu felices putas Sed ille
beatus eſt qui miſer a te credi
tur Quaſi diceret Quod bona
temporalia nullum faciūt bonū
Attēdēdū eſt eñ ꝙ multi diui//
tes fuerūt qui poſtmodū cōuerſi

Sicut de pluribꝫ narrat val
li. vi ca. vltimo Sicut de Craſ-
ſo qui locupletiſſimus et poſt-
modũ egẽs factus deriſorie a b
oĩbꝫ vocabat Idem eciã narrat
de Caſſo qui apud Romanos
valde claruit in tãtũ ꝙ diceret
patronus ſenatus Poſtmodũ
tñ in cõſpectu fori romaĩ a car
nifice laniatus eſt De tpalibꝫ
igit non eſt gloriandũ vñ Au.
de verb dñi ſmone xiij. Mag
ne iquit vtutis eum felicitate
tpali ne alliciat ne corrupcõne
ſubuertat. vnde ad philipp iiij
Inoĩbꝫ inſtitutus ſum ſcio hu
miari ⁊ hũndare Sup quo Gre
go. ſuper ezech li. ij. omelia vij
Magna iquit eſtas ⁊ mira ſci
ẽcie diſcipline atq; toto cordis
viſu diſcenſa vz ſcire ſuſtinẽ p
ſpa et aduerſa Et ideo Señ li
de puidencia Fugite iquit de
licias fugite eneruantẽ felicita
tẽ qua animi madeſcãt et ſi ex
ceſſerit pitculoſiſſima eſt atq;
mẽtes ad ymaginacões vanas
euocat Cur igitur confidunt ho
mines in virtute ſua et in mul
titudine diuiciarũ ſuarum glo
riant

De paupibꝫ et eoꝝ statu
Ca. ſecundum

Paupertas de ſe mala nõ
eſt ſed pauperes q̃nq;
mali et ꝙ optimũ eſt

ſcilicet celum pocius pauperta
te quam diuicijs emitur. vn-
de Jacobi Nonne deus elegit
pauperes in hoc mundo Nam
deſideriũ pauperum exaudit
dominus inquit pheta. Nar
rat eñ gregor. circa ſinẽ ſui dya
logi qualit ipſe phibuit ne fra
tres ſui accederẽt ad quẽdam
rl'ioſum i morte phibuit eciã
ne ipm ſepelirẽt eo ꝙ ipſo viuẽ
te hubuit tres aureos q̃s iuſſit
proici ſup eum in detestacõem
ſue cupiditatis Q̃nta diffidẽ-
cia ſi credas egere aut pire dũ
eterno regi potes ſam ulari nõe
q̃ omnes habet thauros te di
tare pt Ipſe ſignant qui libe-
raliſſimus qui potẽtiſſimus q̃-
omnia nouit quibus indigere
potes vnde Math. v Beati pau
pes ſpiritũ q̃ ſcz veram in ſpiri
tu humilitatẽ atq; ſufficienciã
habent vnde Gregorius in dy
alogo libro pmo ca. viceſimoſe
cũdo. Paupertas parum pdeſt
ſi affuerit humilitas qm pau-
pem ſuperbum odit deus. Et
alibi dr̃ Nõ pauper eſt non q̃
minus hẽt ſʒ q̃ plus cupit. Ex
quo patet ꝙ vera paupertas
ſpiritum humilem et ſaciatum
reddit Si igitur ſaciati omẽs
appetimeus Cur veram pauper
tatem abdicamus Narrat eñ
naturalis ꝙ ceruus licet ſiciat
non tñ bibit quouſq; plenitu
dinẽ aq̃ inueit ex q̃ poſſit ſaciai

Cur igit̃ de torrẽte huius cadu-
citatis potamus cor in tempali-
um acquiſicõne ſollicitam⁹. Ex-
pectemus enim illam plenitudi-
nem glorie celeſtis in qua ſaci-
ari valeamus Quoniã omnes
huius ſeculi fontes et flumina
non niſi amaritudo ſunt. Unde
Apoſtoli Math. xviij. dicebant
Ecce nos relinquimus omnia
et ſecuti ſumus te quoniã apud
te eſt fons vite et in lumĩe tuo
videbimus lumen. Nunq̃t ex-
perimur ꝙ omnis auarus ſitit
hoc non immerito. Quia auari-
cia calor eſt qui ſitim facit quã
dij infernales ſeminãt ipſi qui
ignib⁹ atrociſſimis vrunt̃ ſ͡ꝫã
omnis auaricia ydolorũ ſerui-
tus eſt Concernamus eñ id ꝙ
narrat Valerius libro iiij. capi-
tulo iij. de fabricõ qui refutauit
aurum et argentũ ſibi miſſum
Itẽ dyogenes omnia ſpreuit.
Teste eñ Señ. li. de prouidẽ-
cia. Demetrius diuicias ꝓie-
cit tanq̃ onerosas et li. de trã-
quilitate animi narrat de quo-
dam qui cum omnia ſua perdi-
diſſet gaudẽs eciam dicebat.
Iubet inquit fortuna expedici-
us phari. Unde li. ij. de vitis pa-
trũ dicit̃ Theſaurus monachi
eſt voluntaria paupertas Et de
quodam ibidẽ narratur ꝙ ven-
didit euangeliũ vt pauperib⁹
ſuccurreret. dicẽs verbum ĩquit
vendidi ꝙ iubet omĩa vendi et
dari pauperib⁹. Hijs igi⁹ vbis
patet paupertatẽ merito eſſe tol-
lerandam mundiq; diuicias cõ-
tẽpnendas fore. Unde narrat
Jeronimus ep̃. xxxv. Q8 cra-
tes thebanus homo q̃ndã di-
tiſſimus cum ad philoſophandũ
quondã athenas ꝑgeret mag-
num pondus auri abiecit quia
nõ putauit ſe ſimul diuicias et
virtutes poſſe poſſidere. Inſup
idẽ Jeronimus ep̃. xvi. de quo-
dam pho recitat ꝙ multarũ poſ-
ſeſſionum precium in pelagum
proiecit dicẽs. Abite inquit in
ꝓfundum maris. malo eñ vos
ſubmĩgere q̃ ſubmergi a vobis
Ecce igit̃ qualiter ſapientes
hij mundanam dulcedinem tã-
q̃ amaritudinem ſpreuerunt.
Quinymo in hoc ſolum puta-
bant ditari cum in diuicijs cor
non apposuerunt. Nam de fa-
bricio narrat Valerius li. iiij.
c. iij. Q8 locupletẽ et diuitem
ipſum faciebat nõ multa poſſeſ-
ſio ſed modicũ deſideriũ ſolas.
enim virtutes diuicias putauit
Inſuper de ſenone philoſopho
narrat Agellius ꝙ omnia tem-
poralia cõtempſit quia cum for-
tunam ſuam bonam ſemel per-
didiſſet dicebat O inquit felix
fortuna quia me iubet lecius
philoſophari. Hoc eciã narrat
Seneca li. de tranquilitate ani-
mi Et Tulius li. ij. in tuſcula-
nis queſtioib⁹ Ecce patet quõ

leta paupt̃as eſt felix· qui autẽ
volūt diuites fieri mĩdunt in
laqueũ dyaboli et deſideria mul
ta· iuxᵃ apoſtolū· Attendamus
eñ illud yſaie xlviij· Elegi te in
camino paupertatis · quia ſcʒ in
mundo ad paupertatẽ voluntariã
vocati ſumus vt ſcilicʒ nil cupia
mus vt habeamus ſed ſolū ha/
beamus vt viuamus · Vnde Cri
ſo· ſup math· omelya iiij· Pau
ptas inq̃t eſt caminus qui vali
dior eſt igne· ſicut eñ eger nõ
debʒ ĝuari de medicamento nᵉ
purgandus de purgamẽto· ſic
paup de paupertate non grauatᵉ
Jdeo Tobye c· iiij· dicebat · Fi
li mi pauperem vitã gerimus ſed
multa bona habebimus ſi timu
erimus deum· Et Señ· ep̃· ij·
Honeſta inq̃t res eſt leta pau
ptas· nec eſt paupertas niſi leta
Nam cui cum paupertas bene cõ
uenit diues eſt · Nec paup eſt
qui parū habet ſed qui plus cu
pit· Et Greg̃· ſup Ezech· li· ij·
Omelya vi· Jlle inq̃t paup eſt
qui appetit qđ non habet · qui
tñ non habʒ nᶜ habere petit di/
ues eſt · Jdeo Sapiẽc xiij · Eſt
inq̃t diues cū nichil habeat· q̃i
diceret ꝙ diues eſſe poteſt qui
nichil appetit· licʒ eñ nichil ha
beat · Quãobrẽ Greg̃· vbi ſupᵃ
Paupertas inq̃t eſt inopia mẽ/
tis· nec ↄñſiſtit in q̃litate poſſeſſi
onis · lamentandũ eſt tamẽ qm̃
nunc quilibet ſtudʒ eſſe filius

paupertatis ſcʒ huius mūdi· oẽs
qʒ auaricias ſtudẽt · tñ diuicie
ↄſeruate ſūt in malū dñi ſui atqʒ
peunt in afflictiõe ſua vt dicitᵉ
Eccl· vi· Vñ Augu· li· ↄfeſſ· recí
tat ꝙ tñ hora p vicū vidit quẽ
dam paupẽ hylarẽ et letū et in
gemuit· ſuiſqʒ ſocijs dixit· om
nibꝰ inq̃t conatibus laboremus
vt ad ſecurã vitã puenire poſſu
mus · Jn hoc tñ paup iſte nos
p̃ceſſit· Et ſubdit Auguſ · Jlle
letabatᵉ ego anxius erã· ſecu
rus ille ego trepidus· Vñ poeta
O vẽ tuta facultas pauperis · An
guſtiqʒ laris o munera nondū
intellecta· Vñ Mathi v · Beati
pauperes ſpū· Et yſa· xlix· Pau
perꝫ ſuorꝫ miſerebitᵉ Vt iᵃ hẽdes
ſumus nõ m̃do ſʒ xp̃o naſcamᵘ
vt ſimus filij et heredes nec q̃/
ramus diuicias terre ſʒ ꝑte qm̃
ſic diᵃ yſaie xxxiij · Diuicie ſalu
tis ſapiã et ſciẽcia timor domĩ
ip̃e theſaurus eius· Et iõ Gre·
moral· xxi· minus inq̃t inops ẽ
q̃ veſtẽ non hʒ q̃ꝫ q̃ humilitatẽ
Et iõ odibilᵉ deo paup ſupbus
ẽ Eccl· xxxv· Honabilit igiᵃ cõ
cludit Auguſ· de ci· dei c· xviij·
ꝙ ip̃e deus ẽ opulẽcia menciū
et ſua pleitudĩe hoĩes fiũt feli
ces Eius igiᵃ diuicie ſūt appetẽ
de· qm̃ gloia ⁊ diuicie in domo
eius· iuxᵃ p̃phã· Heu ſi attẽde
remus ꝙ ta mala diuiciarꝫ occa
ſione ſiūt ꝙ tus dolor ipoꝫ gig
nitᵉ occaſione paupertatẽ opibꝰ

preponeremus Nūqͥt abſolon
p capillos ſuſpēſus ē ut dr̄ Re
gū xviij ſic em̄ diuiciaꝝ ama/
tores ipis ſuſpēdūr et pereunt
Etem̄ attendere deberent v̓ba
apl'i ad phil·iij dicētis Omīa
ꝓpt xp̄m detrimentū feci et ar
bitror ut ſtercoā ut xp̄m lucri
faciam qm̄ non ꝓderūt die ī
dieulſcōis ut dr̄ ꝓū xi vn̄ Ora
cius in ſuis epl'is ep̄ xij ſic dice
bat · Si recte fueris non eſt in
opia maior aioue donari poſſit
tibi tolle q̄relas paup eni eſt
cui rerū ſuppetit vſus ſi ventri
vel ſi lateribus pedibuſq; tuis·
Nil dicie magiſq; ēgales addē
poſſūt · Itē Sen̄ li d remedijs
fortune ſic dicebat Pauptas
inquit michi grauis eſt Et Re
ſpondit Sed tu paptati quia
nō in pauptate vicin̄ ſed ipau
pe Illa q̄dē hylaris et tuta·vn̄
Iuuenal' Cantabat vacuus co
rā latrone viator· Quāobrem
Auguſt·li de verbis apl'i hoē
xxviij ſic pauptatē ſuadet di/
cēs· Non īquit diſpliceat ti/
bi pauptas q̄a ea nil diciuius
īuenire potes vis cognoſcere ꝙ
locuples ſit celū emit Vide igr
q̄bus thauris cōferri poſſit ꝙ
pauptati videmus indultum
Nempe vt ad regnū celoꝝ ve
niret diues poſſeſſioēs ſuā obtinē
non potuit hec ille vn̄ yſa· xxix
Paupes hoīes in ſcō iſrl' exul
tabūt Et ꝓpheta ſic dicebat·
Tibi derelictus ē paup orpha
no eris adiutor Et lu c pmo dr̄
Et diuites dimiſit inanes Nā
uere ſūt inanes eoꝝq; ſpes va
na eſt eo ꝙ diuiciaꝝ p̄ cōfidēcia
ſalutis eterne gr̄am adipiſci p/
termittūt atq; ſe putāt a deo
haberi odio ſi eorū facultates
eis tollant quibꝰ tn̄ ſeducūtur
Fingit eni Sn̄ ī ſuis declama
cionibus ꝙ ciuitas olim erat
in lege poſita vt nullus alien
os caperet aut dampnifica/
ret ꝙ ſi quis faceret atrociſſi/
me puniēdus erat Cōtigit igr
ut vir quidam deſperatus laqo
ꝓpo ſe ſuſpēderet qd̄ vidēs ali/
us ſcidit laqum ne ille more/
ret Ille aūt ſuſpēſus erat corā
iudice veniens querelam fecit
cur ille laqueū ſuū dāpnificaſſz
O quāta inſania de laqo frac/
to cōqueri et de vita recupata
non letari Sic em̄ plures in di
ciis ꝓpijs ſe ſuſpēdūt et morte
eternā ꝓpter ipas incurrūt·et
ſi deus eorū facultates minuat
ipi tūc cōq̄rūt deū odioſū eis
eſſe arbitrāt O qn̄ta ſtulticia
Nam de terrena ſubſtācia q̄relā
faciūt et vite eterne felicitatē ꝙ
ꝓpt dicias pdebāt nō plāgūt
Ea ꝓpt btūs Iacobꝰ in ſua ep̄
ca·ij·dicebat Nōne deus ele
git paupē in hoc mundo dites
in fide et cohēdes regni ꝙ pro
miſit deus diligentibꝰ ſe
¶ De mercatoribꝰ

Mercãcia fidelit̃ fieri ħ n̄
p̃ textu vẽdicõis ã ẽpcõ
nis fraus ĩ. p̃rimũ dz excogitai.
n̄ vſuã tractai. Vñ exo. xxij. n̄
vſura oppimes eũ. ſcz p̃rimũ.
Et leui. xxvi. di. Pecuniã tuã
nõ dab. ad vſurã. Et luce vi. mu
tuo dãtes nil inde ſpãtes. Jdeo
pphã dicebat. qui pecuniã ſuã
nõ dedit ad vſurã. Vñ Amb. li.
iij. de offi. ſic inq̃t. Cur ait ad
fraudẽ ↄ̃utis nature induſtriã ⁊
affectas ĩopiã. Cur optai facis
paupib; ſceleritatẽ et tamẽ ex
ploras q̃ndo tempus erit ſterile
hanc vocas induſtriaz que eſt
fraudis aſtucia. et qd̃ vocas re
mediũ latrocinio ↄiũctũ ẽ. Nũ
q̃d iudeis p̃hibitũ fuit ne fratri
b; ſuis accomodarent ad vſurã.
Deutro. xvi. Vñ Aug. ep̃. xxx
vi. q̃d dicã de vſuris niſi q̃a cru
delior ẽ q̃ ſub̃az ſubtrahit diuiti
q̃ q̃ fenoẽ trucidat paupẽ. Jtẽ
Criſ. ſup Math. ome. v. Nic
hil ĩq̃t vſura turpius nichil cru
delius. Nã lucz ſuũ vſurarius
alterius aduerſitatẽ facit. Jn
ſup Tullius li. i. in tuſcul. q.
Cathoni q̃renti quid expedit fa
ciendo in re fãiliari. Reſpondit
bene paſcere. bene veſtire. bene
arare. Sed cũ q̃reret an liceret
fenerari ſcz ad vſurã ↄcedere re
ſpondit. qd eſt inq̃t hominem
occidere. q̃ſi diceret q fenerari
eſt hominẽ occidẽ. Cõmemore
mus igi hyſtoriã que habet in
hyſtoria tripti**t**a li. i. de Speri
diano ep̃o qui mutuauit pau
pib; triticũ. Volebat tamen q
tempe p̃ſperitatis qd̃ acceperũt
reſtituerẽt vt alijs paupib; ſub
uenirẽt. accidit tñ q q̃dã mu
tuo ſp accipiebat ⁊ nunq̃ repor
tabat. ſz cũ ſemel ad ep̃m veniſ
ſet vt triticũ acciperet. dixit ei
ep̃s. vade et accipe. Jlle autem
abijt ſed cũ in horreo nichil in
uenit ſz ep̃o retulit. Cui ep̃s. Mi
rum inq̃t q tu ſolus horreũ va
cuum inueneris. et tunc ille faſ
ſus eſt delictum totũq; reſtituit.
Non igit̃ indebitẽ eſt acq̃ren
da primorũ ſubſtãcia et, pcioi
tacõe ſuper fratrem non vendere
debet q̃a qui vendiderit fratrẽ
ſuũ ſaguinis immemor eſt. At
tendãt igi mercatores vt fide
lit in ſua vocacõe p̃cedãt Unde
p̃ũb. xx. Abhominatio eſt apd̃
deum pondus iniquũ et ſtatera
doloſa. Unde Math. vi. Adhuc
ignis ĩ domo impij theſauriq;
iniquitatis ⁊ menſura ire plena
eſt. Et ſubdit. Nunq̃d iuſtifi
cabo ſtaterã impiam et pondera
doloſa in q̃bo diuites eius im
pleti ſunt iniq̃tate et habitato
res in ea loq̃bant mẽdaciũ et
lĩgua eoꝝ fraudolẽta in eoꝝ ore
Quapropt dñs leuiti. xix. p̃ci
piebat m̃cãciaꝝ fidelitatẽ dicẽs
ſtatẽra iuſta ⁊ eq̃ ſũt põdẽa ⁊ iu
ſtus modius equuſq; ſextarius
Jnq̃t eñ tul. li. iij. d offi. c. xij.

an liceat venditori rei quã ven
dit vicia ꝓmulgare. Vñ narrat
ibidẽ diſputacõez dyogenis et
antipatri ſui diſcipuli. Nam
Dyogenes dicebat. q̃d inquit
ſtulcius q̄ venditorem vicia rei
quã vendit narrare ſeu tamq̄
ꝓco dicere domũ peſtilentẽ ven-
do. In ↄtrariũ tñ antipater ſic
dicebat. Niſi inq̄t vicia narrat
improbe facit et ꝓximũ decipit
Concludit igi Tullius q̄ non
boni viri ē fallacis eſt vicia rei
celare vendẽdo. Nam dyogenẽ
defendit vtilitas ſed antipatrẽ
ꝓfert honeſtas Vnd narrat ibi
exm de quodã qui cũ intellexiſſet
q̄ q̃dam aliꝰ ſuũ ortũ emere
vellet fecit piſcatores ad ſuũ or
tũ venire cũ nauiculis et tubis
ac ſi piſces ibidẽ eſſent. qđ vi-
dẽs emptor ortũ carius emit. ſꝫ
in craſtinũ nec piſces repit. q̃n
ymo audiuit piſces nũq̄ ibidẽ
fuiſſe et ita deceptus eſt. Et iõ
Eccl. xxxi. di. Cum negociatorẽ
ꝗ cũ emptore tracta dirigẽdo eos

De ſuis ꝗ laboratibꝰ C. iiij.

Nempe legimus i. Regũ
xij. quõ Joab licet vi-
ctor eſſꝫ noluit tñ cape
vrbem vt victoria non ſibi ſed
dño ſuo aſcriberet. Sic eciam
aput gentiles ſuis dominis ſer
ui fideles fuere. ſicut narrat Va
le. li. iij. c. viij. Idẽ eciã hẽt li.
de vita ceſarũ quia ſcꝫ q̃dã ſer
uus ceſaris ab Anthonio fuit
captus q̃a ceſaris inimicus erat
Vt tamẽ ſuus ille ceſarẽ abne
garet nunc bñficia nunc ſuppli
cia exhibebat. ſed nichilominus
ſuus ↄſtanter dicebat. Iubeĩ
quit me iugulari quia nec ſalu
tis beneficio nec mortis ſuppli-
cio ceſaris miles eſſe deſinam
vt tutus eſſe incipiã gracia cu-
ius ↄſtancie dictus ſuus apđ
anthoniũ incolumitatẽ impetra
uit Idẽ eciam narrat de quodã
alio qui pocius voluit mori q̄ a
ſuo dño ſeparari. Vñ Scipio ſalu
tẽ ei p̄ſentabat dũmõ vellet põ
peyo famulari. ſuus autẽ rñdit
gracias inq̄t tibi ago q̃a grãde
ſuicium offers. illa tñ racõe dele
ta dominũ meũ Milites i. xpia
ni nulla ex cauſa debẽt xp̄m de
ſerere et alteri ſcꝫ mundo vel mã
mone famulari. Vnd Apl's ad
Ro. viij. dicebat. Quis ſepa-
bit nos a caritate dei xp̄i. q̃ſi
diceret. nullus. Inſup Valerius
li. vi. c. viij. narrat de ſeruo pa
pionis q̄ cum audiſſet aliquos
deputatos vt dominum ſuũ oc
ciderent ipſe cum domino ſuo ve
ſtem et annulũ mutauit et lo-
co papionis interfici voluit. Cõ
forme eciã habet exm de ſeruo
Ancij qui mirãda ſupplicia pro
domĩo ſuo tollerare voluit. Itẽ
Seneca libro iij. de beneficijs
capitulo xiiij. narrat ſimilẽ hy
ſtoriã p̄allegate hiſtoie ſꝫm va-
leriũ. Inſup de q̃dam ſuo qui

Senectus eſt etas vene-
nerabilis ideo moribꝰ
honeſtis ornati debet.
vnde pollicratus li. iiij ca. viij
Narrat lucium dixiſſe ꝙ ſenes tã
q̃m medici inter homines con-
morati debent nũc cõſilia pben-
do. nũc cõſolando. nũc doloribꝰ
cõpaciendo. Et phatro in ſuis
ſentẽcijs Tam vero ridenda ẽ
in ſene puerilitas q̃m ſtupenda
in puero morũ optimorũ cõſtã-
cia. Et Seneca ad lucillum ep̃
iiij Hoc inquit peius eſt ꝙ ſi ha-
bemus auctoritatẽ ſenũ et vi-
cia puerorũ Et ep̃ xiij Quid ẽ
pius ꝙ̃ ſenex viuere incipiẽs
Et ep̃ xxvij Numera annos tu-
os et pudebit eadem velle q̃ vo-
lebas puer. Verũptamẽ ſepius
videmus ſenes vicijs inuolu-
tos valde vnde Symachus in
ſuo epl'ari. Scio ſenes ad con-
ſpeſcendũ labores ſenes fieri ſʒ
eorꝫ vicia cum tpe creſcunt Et
Marcial' cocus. Heu mei male
cõputantur anni Infantes ſu-
mus et ſenes videmur Hijs itaqꝫ
verbis clare pateſcit tẽpe eſſe ſe-
nes non morigeratos In quibꝰ
licet oĩa vicia turpia ſint. Illa
tñ ſũt fediora in quibꝰ frequen-
cius delinquãt cuiuſmoĩ ſũt auari-
cia luxuria vnde Seneca libro
de moribus Monſtro ſimilis
eſt auaricia ſenilis Quid enim
ſtultius eſt q̃m vita deficiente
viaticũ augere Rurſus de luxu-
ria ſenum Tullius li. primo de
officijs luxuria inquit cũ omni
etate ſit turpis ſenibꝰ maxĩe fe-
diſſima eſt Et Sũ ij de clama-
cõm Adoleſcens luxurioſus pec-
cat ſenex luxurioſus inſanit Et
tibullius li. pimo ſenibꝰ loquẽs
ait Quid tibi nũc prodeſt mol-
les coluiſſe capillos Et mani-
bus figere velle comas Et ſub-
dit. Tollere nunc cura eſt al-
bos ſtirpare capillos. Et facie
dempta pelle conſidere noue.
Itaqꝫ ſtultorꝫ quorũdã ſenum
ſollicitudo eſt renouari et iuue-
nis apparere. Sed teſte tullio
pmo de faſtis. Nequicia eſt q̃
te non ſinit eſſe ſenem q̃a ma-
licia quoſdã ſenes ſic excecat
ꝙ ſuã ſenectutẽ fateri recuſant
et plus iuuenibꝰ ſaltẽ affectu li-
bidĩ vacãt. O utinã ſenes ſi de-
licta derelinq̃rẽt ex quo ab eis
deſeruntur et ſi peccatis ſeruie-
rũt ſufficeret ipis reſiduũ tpis
ꝙ deo exhiberẽt. et ꝙ naturã re-
ſpuit id viciũ odio haberẽt vñ
Tull' li. de ſenectute O pclarꝫ
munus etatis ſenil' aufert eni
viciũ carnis auctoritatẽ pbet.
vñ in Senatu ſenũ ſũma prĩci-
patũ tenebat plimaqꝫ ſenec-
tus horꝫ ſtipendia pbet. Dat
enim loquendi audaciam ut
refert valerius li. vi. Nam cũ
paſtellius iuriſpitus multa lo-
queret admorum correctionem
ab amicis rẽdargutus eſt q̃ tũdit

duo ſūt inq̄t q̄ loq̄ndi prebent
licenciā ſcȝ ſenectus et ebritas
Nam ſenex cōſiderat ꝙ parum
eſt victurus et ſecus mūdi glo
riā pdere non timet nec q̄d ti//
mere debeat videt Rurſus ſenec
tus vehemenciam libidīs tollit
Vnde Fulgēcius li. mitologiaꝝ
igniculus iuuentutis algeſcit
in ſenio Et ſi ſenes huiuſmodi
algorē in ſe ipſis non ſenciant
hoc ideo eſt quia in iuuentute li
bidini vacarūt quā exercere nō
poſſunt Ideo Sen̄. ad lucillū
ep̄. xli. Ante ſenectutē inq̄t cura
ui vt bene viuerē in illa vt bene
moriar Nempe hij ſunt felices
quibꝫ collatū eſt in bona viuere
ſenectute Plurimi tam̄ ſe putāt
infelices eo ꝙ ſenes moleſteqȝ
fuerūt ſenectutis anxietates q̄
tū ſūt remedia peccatorū ſed in
crimina ipſa cōmutāt Vn̄ ora
cius in poetria Multa ſenem cir
cūmueniūt incōmoda vel q̄a ca
rere timet rebꝫ vel quia dolet iu
uenū delectacōnibꝫ vti non poſ
ſe Videt enī ꝓximā mortē et in
ſpe celeratiſſima lāgueſcit Nā
teſte Tullio li. de ſenectute Nā
nemo tam ſenex eſt qui ſe p an
nū viuere poſſe non putet Vn̄
in ꝓu. ſapientū dicit̄ Heu quā
multa penitēda incurrūt hoīes
viuendo diu Quā obrē ſecūdus
phūs de ſenectute ſic ait Quid
eſt inquit ſenectus eſt optatum
malū mors viuencīū incolumis

languor mors ſpiraīs ſed dicūt
ſenes ad plura vicia ſe ꝓcliuos
Qd̄ ſi ita ſit ideo eſt quia intēp
ate viuūt et frigidā ſenectutē
cibis indigeſtibilibꝫ onerāt et
exinde natura faſtidita in mala
plurima decidit. Quam obrē
ſenex ſobrietatē vitā regulatem
habeat Vnde Tullius li. de ſe//
nectute loq̄ns in ꝑſona ſenum ait
Vtendū eſt inq̄t exercitacōnibꝫ
modicis et tm̄ cibo ac potu acci
piendū vt vires reficiāt non op
primant. Nam exercitacō et tē
pancia eciā in ſenectute virēs cō
ſeruant ſed intēpati ſenes ſi fu
erint facilio ri occaſione corpus
diſſoluūt Attēdant igit̄ ſenes
ſuū finem ꝓpinquū eis et ob hoc
ſe corrigāt vt docet ſacrū ſen̄.
de naturalibꝫ q̄ſtionibꝫ Nil enī
peccata vitare melius ſuadet ꝙ
vicinitatis mortis cōtēplacō q̄m
admodū vir creſcit in annis ita
debet in virtutibꝫ creſcere et cū
beato paulo euacuare ea q̄ ſūt
paruuli Scribit ad Chorinth.
pmo c. xiiij. Vnde Sen̄. ep̄. x.
Gracias ago ſenectuti mee q̄a
quicq̄t nolle debeo hoc velle nō
poſſum Senectus igit̄ nō ſolū
virtutes poſtulat pmo eciā homi
ni quaſi in vite radicem virtu//
tum ſcilicet humilitatē generat
Vnde Ambroſius in ſuo exame
ron li. 3° de bona ſenectute lo
quens Senectus inquit in bo//
nis moribꝫ dulcior in conſilijs

Terminū attigere nequeunt
quia ſcꝫ in tēporalibꝯ occupant̄
et in via ſalutis ambulare ne//
queūt ſeu negligūt et ſi ambu
lare ceperīt videlicet ſi bonū ali
quod facere diſpoſuerīt cito fati
gant̄ cito attediāt̄ quia ſūt in
potentes vel per nimiam iuuen
tutē ſcilicet ignoranciā vel per
nimiā ſenectutē ſcꝫ pectoꝝ aut
ꝓpter nimiā corpis ꝗuitatē ſcꝫ
diuiciarū facultatē. Jnqꝫ amus
eīn aīt angeli mouentes celos
non fatigāt̄ Huius eīn racō eſt
quia ſūt inmateriales atꝫ pure
ſpirituales Vt igit̄ in bonis ope
ribus non fatigemur nō carni
ſed ſpiritui ſubiciamur Conme
moremus platonis philoſophi
peregrinacionem de quo refer//
tur in libro qui dicitur. Sud a
ꝙ per ytaliam ꝑfectus fuit vt
pictagoricoꝝ phoꝝ doctrinā au
diret Et de eodē narrat policra
tus li. iiij. c. v. ꝙ in egiptū pere
grinatus fuit vt aſtrologie va
caret ibiqꝫ vt a pluribꝯ credit̄
didicit oracula ꝓphetaꝝ exinde
tam̄ ytaliam redijt et pictagorā
tarētinum ſecutus eſt quiny̅ ino
vſqꝫ ad indos ⁊ medos ꝑfectus
fuiſſet niſi bella caletica ꝓhibu//
iſſet. Jnſuper de pictagora pho
narrāt pollicratus li. vij. c. iiij.
ꝙ pre ſcīēcijs acquirēdꝭ in plu
ribꝯ locis ꝑfectus eſt. Vn̄ ꝓmo
tibꝯ ſiderū recognoſcendis iuit
primo in egiptū ⁊ deinde in ba

bilonia̅ et exinde regiones ad
ingreſſus cretarū et lacedomoꝝ
vt minois ⁊ ligurgi leges incli
tas pcipere valēt Ex quibꝯ patꝫ
qualit̄ ꝓ ſcīa eciā humana ac
quirēda phi ꝑfecti ſūt Nunqꝫ
igit̄ magis decet ꝓ celeſti glo
ria adipiſcenda pegrinari xp̄o
dicēte illud Mathei. xxv. Veni//
te bn̄dicti pr̄is mei pcipitē reg//
nū. Jn hoc eīn mundo gloriari
nō debemus nā vita pn̄s trāſito
ria eſt tāq̄ꝫ pegrinariū cōtinuis
ſubiacēs motibꝯ. iꝰ tāq̄ꝫ pegrini
in hac vita viuē debemus nūam
felicitatē in hac vita mortali nō
cōſtituendo. Nam filij abrahe
quadrīgentis annis pegrim fu
erūt et poſtmodꝫ terrā ꝓmiſſio//
nis obtinuerūt Quid eſt enim
ſpūaliter peregrinari niſi affectu
abdicare queciīqꝫ terrena ſunt
et mente celeſtia deſiderare Vn̄
Math. xv. Qui vult venīē poſt
me abneget ſemetipſū ſup quo
Greg. li. vij. ſup Math. Omel.
xxij. tūc inqt nos ipſos abne//
gamus dum vitamus ꝙ p vetu
ſtatem fuimus et ad hoc niti//
mur vt per merita renouemur
et ponit exempla de oleribꝯ que
tranſponuntur vt proficiant et
eradicantur vt creſcāt quaſi di
ceret ꝙ ſpiritualiter peregrinā//
dum eſt vt in meritis profici//
amus tunc enim peregrinamur
quādo in nulla re terrena effec//
tū ponimus. Multi peregrinā

qui ſuū onus ſecū deportāt Nū
q̄t eīn exp̄im⁹ q̄ pegrinus one
ratus nimis affligit̄ Si eīn illi
peregrini onerati ſūt qui licet p
mundū diſcurrūt ad ſuas tn̄ poſ
ſeſſiones habent affectū ⁊ quo
cūqȝ vadūt ſecū deſideriū cupi
ditatis portant Ideo Socrates
cuidā interroganti cur ſue pe//
grinacōnes nō p̄deſſent rn̄dit
ſcȝ Socrates dicēs cur inq̄t mi
raris pegrinacōnes tibi nō pro
deſſe licet eīn hinc inde trāſfera//
ris id tn̄ opprimit q̄ te de patria
expulit Quid eīn prodeſt terra
rū nouitas aut fuga q̄d iuuat
ſi cum fugis onus deferſ tecū
quaſi diceret q̄ parū p̄deſt pe//
regrinari niſi a mūdanis effecti
bus mens peregrini exonerata
Nec ſufficit pauperem eſſe ſed
nil cupere Non p̄deſt inſtabi//
liter p orbem progredi ſed pon//
dus oportet excutere Multi eīn
per mundum diſcurrūt aut q̄a
locū non inueniunt in quo ſuo
rū bn̄ficiorꝫ plenitudinē excercē
poſſint aut q̄a iactāciā de ſuis
itineribꝫ ſperāt. Nec tamen de
peregrinacōne corporali hoc tan
tūmodo verū eſt ſed eciā de ſpiri
tuali. Quia multi peregrinari
ſcȝ in meritis proficere fingunt
dant elimoſinas munera largi
ter impendūt. eccleſias viſitant
quia tamen laudē vel comodū
inde ſperant Ideo ſecum onus
deferunt et peregrinacionis cō//
ſummacōem non attingunt tali//
bus loquit̄ beatus Greḡ. Ome
lia predicta Vidimus inquit q̄ſ
dam habitum et non animum
mutaſſe ita vt religioſam veſtē
ſumerent et preterita vicia nō
calcarent ſed remanent pocius
cum ire ſtimulis cum horrore
malicie et ad proximi leſionē
ferueſcunt atqȝ de bonis operi
bus oſtenſis ſuperbire. Huiuſ
qȝ mundi lucra querere ſtudēt
et de ſolo exteriori habitu ſanc
titatis fiduciam habere curant.
Hij enim cum ſuo onere p̄gunt
et ideo de facili fatigātur. Sed
illi onus deponunt qui prouita
tes ad malū mortificant et euel
lunt quod faciebat dyogenes
philoſophus de quo dicitur in
collaci oībꝫ patrum q̄ cum in
tuens eum diceret ei iniurias
tunc diſcipuli dyogenis in illū
volebant irruere Sed dyoge//
nes prohibuit dicens quieſci//
te o ſodales hic enim michi dix
it q̄m mei oculi pleni corrupci//
one ſunt. Reuera talis ſum ſcili
licet corruptus quantū ex natu
ra ſed me ↄtineo. Ex qua quidē
reſponſione patet qualiter dyo
genes ab omni libidine aīmū
ſpoliabat et ideo virtutibꝫ et
ſciēcia tamq̄ peregrinus exone
ratus floruit ⁊c.

Quō ſenes debent eſſe ve
nerabiles et v̄tuoſi C. vi.

dn̄o ſuo incarcerato venenū pete
ti obicē cupiēs loco veneni me
dicamē obtulit et exinde domīo
ſuo veniā impetrauit. Ceterū pō-
peius li. iiij. narrat ꝙ anaxila-
os filios ſuos reliqt puulos ſub
tutela ſ'm ſui ſpectate fidei quē
tñ dilexit vt eius amor q̄ſi fi-
liale pcelleret amorē. Jo. apłia
nos admonꝫ dicēs. Seruite do
mino in timore ⁊c. qm̄ ſuus q̄
ſcit voluntatē domī ſui et non
facit plagis vapulabit multis
inqt lucas. Nunc tñ ſuoꝝ vr
get infidelitas q̄a nec deo nͤ ho
inibꝫ fidelit famulant. Nam q̄
pc̄cis ſuiunt deo famulatū nō
impendūt Tales eñ ſimiles ſut
ſuo de quo narrat Pompeius
li. xviij. Narrat eñ ꝙ cum aliq̄
ſui victores fuiſſent ordinaue
rūt inter ſe vt inter dn̄os ſuos
ille rex eſſꝫ qui primo ſolis ſplē
dorem mane videret. qua ordi-
natione facta ſeruus cuiuſdam
qui Strato dicebat domīo ſuo
ſuaſit vt verſus occidentem in-
tueret. Jtaqꝫ dies magna exti
tit ⁊ fulgorem ille non videbat
Huius tamen fraudis cognicōe
habita Strato fuit rex creatus
Sic enim multi ſuos dominos
creatos ſeducūt et ꝑ adulacōes
impediunt ne videant orientē
ſcilicet ne veritatem cognoſcāt
et ſuadent intuitum occidentis
ſcilicet opera tenebrarum. Non
ſic igitur non ſic ſed in xpriſto

famulandum eſt Unde Math.
decimo ſeptio. Reddite que ſūt
ceſaris ceſari et q̄ ſunt dei deo
quia quecumqꝫ ſeruicia huma
na in xpriſti nomine compleri
debent atqꝫ ipſorū occaſione di
uina opera non debent ꝑtermit
ti. Unde Valerius libro tercio
nārat quō ſeruus quidam bar
barus ſubito interfecit ariſto-
bolum eo ꝙ dominum ſuum oc
ciderat ⁊ cum ratione homicidij
vehementer cruciaret nichilo-
minus letabat eo ꝙ īpietatem
ſerui conquiſierat. Sic ecīā ꝓ de
fenſa nominis criſti certare de
bemus atqꝫ blaſphemātes ſeu
emulātes ſuo nomini ſanis cor
rectionibꝫ et conſilijs inuadere
debemus. Unde Eccleſiaſtici x.
Jn cogitacōe tua regi non detra
hes. Unde Apoſtolus ad Ephe.
vi. Serui obedite dominis cum
timore ⁊ tremore ⁊ ſimplicitate
cordis. Sed fortaſſꝫ plurimi ſe
putāt infelices eo ꝙ aliorū ſūt
ſerui Alij quoqꝫ qui dominan-
tes famulantes deſpiciūt. Uti-
nam vtriuſqꝫ cōditionis homi
nes attēderēt qm̄ nͤ famulari de
decus nͤ dn̄ari faſtus eſſe debꝫ

De ꝑegrinacōibꝫ. C. v.

Vita pñs eſt q̄ſi qdam
ꝑegrinariū ob hoc ſta
tus ꝑegrinoꝝ laudabil
eſt dūmo recta intencōe ꝑegri
nari diſcāt. Queſo eñ vt vete
rū ꝑegnacōes commemoremus

Attēdamus igiē qm̄ ſič dē Ge
neſ xij Abrahā terrā ꝓꝓam atqȝ
cognacōeȝ dimiſit et ad man-
datū dn̄i ad alienā terrā ꝓfec
tus eſt Qua ꝓpter bn̄dictōeȝ di
ꝓmeruit Sic eīn xp̄ianus relī-
q̄re debet domū ꝓꝓam volunta
tē et quoſqȝ amicos et parētes
ut diuīo precepto obediat Nā
xp̄s dicit q̄ nō odit prēȝ ⁊ mrēȝ
adhuc aūt et aīā ſuā nō p̄t mē
eſſe dī. Sed que eſt terra ad q̄m
ꝓficiſci debemus niſi celeſtis
gl̄am cuius ſpe tamq̄ fideles
peregrini viuere debemus. Qm̄
teſte ap̄lo non hēmus hic ma
nentē ciuitatē ſed futurā iquira
mus Sed q̄d eſt ꝙ Abraham
altare dn̄o edificauit niſi ꝙ fi-
deles peregrini in hac mortali
uita diuino cultui inſiſtere debēt
qm̄ eccia ſcōꝝ inq̄t ꝓpha Sed
nūquid Abrahā vxorē ſuā no-
luit vxorē vocari. Nā ſiquidē
vxor caro nr̄a eſt cui deus aīam
nr̄am deſponſauit Sed dū per-
egrinamur in egipto ſcȝ in hoc
mortali mūdo nr̄am carnē tāq̄
vxorem amare nō debemus ſ
pocius amore quodam natuāli
et non carnali ipāam diligere te
nemur Qm̄ teſte ap̄lo Ro. viij
Si ſpū carnis mortificaueritis viuetis. Quid eſt
pharao niſi dyabolus qui nr̄āȝ
carnē ſub iugo tenere cupit et
ad peccatū inducere intēdit Si
tn̄ vir ideſt ſpiritus iuſtus fue

rit ſicut erāt abrahā deus pha-
ra onē ſcȝ demonē confūdit et ab
eius ſeruitute hoīeȝ eripit Qm̄
non vidi iuſtum derelictum teſ
te propheta Ex hijs igitur patȝ
qualiter ſit peregrinandum nō
in carne ſed in ſpiritu non hic
manendo ſed cor ad celeſtia eri
gendo. Experimur eīn ꝙ planta
valde creſcit ſi in aliena terra
plātata fuerit nec poteſt ī ꝓpria
terra ſcȝ vbi ſemīata ē ſeu p̄mo
plātata ſic germīarē ſic ī alie-
na Ideo criſtus dicebat. Ne-
mo ꝓpheta acceptus eſt in prīa
ſua Vt igiē in v̄tutibꝰ ⁊ gracijs
ꝓficiamus Ideo mundi huius
cabucitate ſpreta ad regnū ce-
leſte toto mentis affectu pegri
nus dīn q̄etā māſionē nō habȝ
dū ad ēminū q̄etis tendit ſed
q̄ntū ambulat ſemper meditat
et cū hoſpite ſepe rōnem ponit
Sic eīn congruit ut cū deo ſepe
ꝯputemus nūc delicta fatendo
nūc bn̄ficioꝝ impēdēdo laudes
et q̄ntū ambulamus ſcȝ q̄ntū
proficimus quantum meliora
mur frequenter meditari debe
mus. Nam ſicut narrat Sen̄
libro de ira capitulo primo phi
loſophus quidā dc̄s Sextus
omni die ꝯputabat ſua merita
atqȝ demerita vt ſciret de quā-
to melior aut deterior eēt Pli
mi tn̄ ſine ꝯſideracōe vie peg-
nāē q̄a ſue vite q̄litatē nō ꝯſi-
derāt Alij vero tarde ābulātes

Hoc einm vicium iuuenile q̃a
carnis impetibus ut plurimum
ſolẽt iuuenes obtemperare. Si
enim iuuenis es ſi anxiacis car
nis moleſtia aut mores ſi igno
ras conſilia prudentum que//
re cum quibus verſare vt di//
rigaris. vnde Sydonius in ſuo
epiſtulari libro tercio. Pluri//
mum inquit laudis eſt ſi iuue
nes moribus ſe applicant et
quociens de negociorum meri//
tis ambigunt ad peritorum
cõſilia recurrũt. Hec tñ facere
negligũt ſed in ſpe vite eterne
diuˀne õſides fiũt et ſue pulch
ritudis occone abuſus q̃m pl'i
mos pagũt Sciãt tñ qm̃ cor
pulchritudo vanitas eſt vñ Se
cũdus phs Quid eſt pulchritu
do Flos marcidus. carnalis fe
licitas huãna occupiã Et Sene
ca in ypolito Res forma fugax
Et idem Seneca ad lucillum
epiſtola octuageſima. Cogito
inquit mecum quam imbecil//
les ſunt hij quorum lacertos
humeroſqz miraˀ Et petronius
Rarã facit mixturãz cũ ſapiẽcia
forma q̃a ſcz pulchritudo nihil
facit ad ſapiãm Ideo ferˀ ari//
ſtote. dixiſſe ꝙ ſi linceis ocul'
hoĩes vterẽˀ ut melius viderẽt
et corpus penetrarẽt tũc intro
ſpectis viſceribꝰ eciã pulcherrĩm
corpus turpiſſimũ videreˀ iõ
Boecius iij de cõſolaõe Te in
quit pulchrũ videri nõ tua na
tura ſed ſpectanciũ oculoꝝ facit
infirmitas Cur igiˀ iuuenes in
ſua pulchritudine gloriãˀ aut
cur inde ſupbi fiũt quia non
ipſi pulchri ſed eorũ pellis forſã
venuſta eſt. vnde Ouidius xij
methamorph Forma bonũ fra
gile eſt q̃ñcũqz accediˀ ad an
nos Fit minor et ſpacõ carpiˀ
ipſa ſuo Nec viole ſemper nec
lilia candida florent Et idem
Ouidius li triſtiũ Iſta decens
facies longis viciabiˀ ãnis Ru
gaqz in antiq̃ fronte ſenilis erit
Cum aliquis dicet fuit hec for
moſa dolebis Et ſpeculũ men//
dax firmabˀ eſſe tuũ vñ Scal//
phinus in buccolicis. Non ħ
ſemꝑ eras perdũt et gramina
flores Perdit ſpina roſas nec
ſemper lilia cãdent Donũ for//
ma breue eſt Quibꝰ attẽtis de
ſua puchritudine ſupbire ſapi//
ens non habz Nec iuuenes in
ſuo decore aut vigore debẽt vñ
Tullius de ſenectute. Fruſtrã
igiˀ ſperat adoleſcẽs vel ꝑmit
tit ſe diu victurũ. Quid enim
ſtulcius quam incerta ꝓ cer//
tis habere Facilius eñ in mo
ribus adoleſcentes incidunt g̃
uius egrotãt triſtius curãtur
Et in hoc melioris condicionis
eſt ſenex quia ꝙ ſperat adoleſ//
cens ſenex conſecutus eſt ille
vult diu viuere et iſte diu vix
it Abſit igˀ ut q̃s iuuenũ glori
eˀ ĩ hijs muneribꝰ q̃ caduca ſũt

ſed viuat cū timore dei·prudē/
tes ymiteť ·parentibꝫ obdiat et
in moribꝫ viuē aſſueſcat ī qui
bus pſeuerare honeſtū ē Nā iu
uenes cū ſeneuerīt eam volunt
ducere vitā quam in iuuentute
ducere ꝯſueti ſunt· Jpſis ig² cō
gruit a primeua etate eos mo
res tenere quos in poſteꝝ tene/
re ipſis libeat·Vñ eccī· vndecī°
Letare iuuenis in adoleſcencia
tua et in bonis ſit cor tuū in di
ebus iuuentutis tue· Nam in
hijs delectari eſt nobis natura
le in quibꝫ ab infancia dlecta/
ri incepimus Vt patet·v·ethi/
corū· Jdeo eccleſiaſtici xxv·di/
citur Jn iuuentute tua inqͣt nō
ꝯgregaſti q̄ſi diceret ꝙ nō in/
uenies· Jdeo Sapiens prouer/
bioꝝ·v·dicebat Ne des inquit
alienis honorē tuum et ānos tu/
os crudeli ne forte impleantur
extranei viribus tuis Cuius cō
trariū plurimi faciunt iuuenes q̄
tanqͣ ſuis dominis tpalibus fa
mulari ſtudēt eo ꝙ ꝓpriā ſalu
tem deſerūt et ſuis eloquijs do
minos inpugnant ſuamqꝫ ani
mam dampnāt· Juuenes igiť
mores acquirāt quibus inſiſtē
in ſenectute deſiderāt Qui eciā
ſani ſunt bñ operenť ad diē ex/
tremum non differāt·Vñ gre/
gorius in ſuo paſtorali li·ij·ca
pitulo xiij· Ammonēdi ſunt in/
quit incolumes vt ſaltē corpus
exerceant ad ſalutē mentis ne
accepti incolumitatis grām ab
vſū inclineut·nec eciā deterio
res fiant aut ne optimitatē ſa/
lutis et ne ꝓmerende deſpiciāt
Nempe ſi ꝓ peccatis nulla dbe
retur pena ad huc plurima vicia
ꝓpt corporis ſanitatē ſūt vitāda
Vnde Senē ep·xcix· Multos in
quit morbos multa fercula ferūt
Et medicīa quōdā paucarū her/
barū ſciencia fuit· Sꝫ poſtmo
dum mille inuente ſūt cōditure
vt auiditas caſtrimargie exer/
citari poſſit Nā deſiderantibus
alimēta egritudines cōtingunt
Nūc pallor·nūc neruorū vmo
mandēcium tremor·nunc ocu/
lorū·nunc aurium enormitas et
innumerabiliū fetorū onera cra
pula gignit Quoniā ꝓpter cra
pulam multi pierūt ⁊ abierūt
Et q̄ abſtinēs eſt adiciet vitā

Quō coniuges viuere de
bent in amicicia Ca·ix·

APl's dicit ad ephe·v·
Viri diligite vxores veſ
tras ſicut xp̄s eccleſiā
Nempe veteres in cōiugio eciā
vſqꝫ ad mortem ſe amauerunt
Vñ narrat Valerius li·iij·ca·
q̄nto·ꝙ Grathus corneliā vxo
rem ſuā intm̄ dilexit qꝫ pro ip
ſa a morte liberanda mori volu
it atqꝫ ſeipm mterim ſerpentis
occidi pcepit qa ſibi auruſpex
ſeu diuinator dixerat ſuā vxo/
rē a morte taliť liberari nō poſſe
Jtē narrat ibidē·ꝙ Culpacius

diſcẽ cõuenit vbi eñ magis cor
poris egretudo vbi nauis ma-
gis egra ibi rector ſapienciore ex
igit̃ Senes eñ vt dicit̃ li. ſa-
turnaliũ. Fragiliores atq; ad in
firmitates pcliuiores ſũt ceteris
etatibꝰ maiori igr̃ indigẽt ſapiẽ
cia regi. Rurſus q̃a neceſſe ẽ prĩ
cipẽ eſſe ſenem ſapiẽcia autẽ in
ſenibꝰ maxime eſt. Decet igit̃
ſenes prĩcipari Unde Plato in
thymeo dicit ꝙ non decet rem
antiquam a poſt genitis regi.
Qua ꝓpt ligurgus rex in ſuis
legibꝰ ordinauit iuuenes ſenio
ribus debere famulari vt tradit
Pompeius cuius racõ poteſt col
ligi Exo. xx viij. Itẽ ij. rethori-
coꝝ Ubi Ariſto. multiplici lau-
de ſenes ↄmendat dicẽs Quia
in ſenibꝰ eſt cõtinencia quia fri
gidi ſũt. nec ex ſenſibꝰ infeſtã
tur Sũt inſup miſericordes q̃a
humanã fragilitatẽ racõe ſenec
tutis maxime experiũt̃ Facilit̃
miſeret̃ qui et moleſtias in ꝓ-
prio corpore gerit. Item in ſuis
eloquijs non ſũt ptinaces Nã
quia ſe ipſos alioſq; deceptos
viderũt Ideo cum ambiguitate
quicquit aſſerũt ꝙ faciendum
Achademici phi crediderunt vt
tradit Pollicratus li. vij. c. iij.
Si igit̃ libido regna conſũpſit
Si carnis lapſus Abſolonem
depreſſit impietaſq; nero nem
ſi pertinacia cum manicheis ar
rianos cõcuſſit. Non igit̃ iuue

nem decet prĩcipari Unde pro-
pheta Super ſenes intellexi q̃a
mandata tua queſiui

De iuuenibꝰ et eorũ ſta-
tu Capitulum viij.

Iuuenes talem vitã du
cere inpoſterum pcurent
qualẽ ducere in exor-
dio incepertũt. Ipſis igitur max
ime expedit moribꝰ incedere bo
nis et v̓tutes adipiſci bonis vſi
bus et diſciplinis Unde Senẽ.
li. de moribꝰ. Educacio et diſcipli
na mores bonos faciũt et id ſa
pit quiſq; ꝙ didicit Unde Quĩ
tilianus li. i. Parentes alioſq;
corrigit ſuos filios non inſtru-
entes vtinam inquit liberorũ
noſtrorũ mores non ipſi ꝑde
mus infanciã eñ ſtatĩ delicijs
ſoluimus molliſq; educacõ quã
indulgẽciã vocamus mentis et
corporis vires frangitis. Et idẽ
Quĩtilianus li. ij. Ingenia in
quit puerorꝝ nimia emendacõ
nis ſeueritate deficiũt Quia ſicut
ex defectu correccionis nequam
fiunt ſic ex nimia ſeueritate ob
ſcurant̃ et deſperant dum oĩa
timent nichil conant̃. Mode-
ſte igit̃ erudiendi ſunt. Nam
teſte Ouidio de arte amandi.
In puero eſt etas mollis et ap
ta regi ingenium celeſte ſuis ve
locius annis ſurgit. Et idem
Ouidius in epiſtolis Teneros
ledunt iuga prima iuuentus.

Frenaqꝫ vix patit̃ ꝺ grege cap
tus equus Sic male vixitqꝫ ſu
bit primos mores rude pectus
q̃a de difficili doctrinã ſuſcipi⸗
unt hoĩes rudes et ãnoſi Jdeo
ↄgruit in etate tenera doceri. Vñ
Oracius in epiſtol' Quo ſemel
eſt inbuta recẽs ſeruabit odorẽ
Teſta diu tractari mollius e⸗
tas inbecillis ſolet Quibꝰ ver⸗
bis apte ↄcludit etatẽ iuueni⸗
lem diſcipulis aptiſſimam fore
Sꝫ ꝑchodolor ſeñ. in declama⸗
cõibus li. i. Torpent ingenia
deſidioſe iuuẽtutis nec laborare
regulat̃ cantandi ſaltãdi obſce
naqꝫ ſtudia effeminatos tenẽt
capillũ frangẽ et ad mulierum
blandicies voces extenuare.
Mollicie corporis cum femeīs
certare et in inmũdiſſimis rebus
ſe extollere nr̃orũ adoleſcenciũ
mos eſt molles eneruesqꝫ nati
in vicio manẽt expungnatores
ſunt aliene pudicicie negligen
tesqꝫ ſui. Hmõi ſũt eciã huius
tpis iuuenes freq̃nter talibus
ſordidant̃ in quibꝰ nullus eſt
pudor ſi inuerecũde ſuas turpi⸗
tudines faciunt. Verũptñ teſte
Seneca ad luciliũ epiſtola xi.
Verecũdia inquit bonũ ſignum
in adoleſcẽte ẽ Sꝫ vñ tãta diſ⸗
lucõ iuuenũ ꝓcedit. parentũ nã
qꝫ atqꝫ rectorũ ſuorũ exempla
ĩpia impios efficiũt illos Põ
ro enĩ difficile eſt iuuenẽ inmo
deſtũ et iniquũ eſſe ſi cũ bonis

⁊ honeſtis nutrit̃ viris Vñ tul⸗
lius li. iij. ꝺ offi. ꝓma inq̃t ado
leſcẽtis ↄmẽdacõ ꝓficiſci' a mo
deſtia et diſciplina parentũ ſuoꝝ
et de facili ad bonũ deflectit̃ ſi
cum bonis et honeſtis nutriat̃
viris. Vñ Tullius libro tercio
de officijs. Et cũ hijs aſſiduus
fuerãt verũ ꝙ ipſi adoleſcentes
bonos viros vt ↄmuniter fugi
unt q̃a redargui cauſant Sed
eos qui regẽ debent verberibus
aut minis domare ipos tenent̃
dum tam̃ modus in omnibꝰ ha
beatur Vnde Virgilius de geor
gicis li. iij. Hortare namqꝫ in⸗
ſiſte domandi non ceſſes. Dũ
faciles animi iuuenũ dũ mobi
lis etas Tũc enĩ maxime ſunt
dociles qñ ſũt tenerime etatis
ſꝫ libido ⁊ laſciuia ipſos infaſ⸗
tat et quam debent deo exhibe
re iuuentutẽ veneri in ſuã ꝑdici
onẽ offerũt. Juxͣ illud Ouidij
v. de faſtis. Cũ iuuenilibꝰ an⸗
nis luxuriant Et idẽ Ouidius
li. i. ſine titulo. Militat omnis
amans et habꝫ ſua caſtra cupi⸗
do Que bello eſt habilis veneri
quoqꝫ ↄuenit etas Et Claudia
nus in minoi Teneris ẽ lubri
ca moribꝰ etas. O vtinã iuue⸗
nes adũterẽt ſuã ꝑdicõꝫ luxuri
am fore qua totũs hõ ꝺſtituitur
Et ſi libidini iuuenis q̃s hereat
ĩpi vita pollutaqꝫ in famis fiet
Sꝫ veũa teſte ſeñ. in troad' Ju
uenile viciũ ẽ rẽgẽ nõ poſſe ĩpetũ

Vt ſit hoc ad cõſtanciam mortis
ſubeundi paracior ad reprimen-
das libidines forcior Sed mo
derna ſenectus ideo ſeducitur q̄a
nemo quantumcunqȝ fractus ſit
in viribꝰ decrepiteqȝ ſenectutis
ſe putat breuiter moriturum ymo
quiſqȝ quantumcūqȝ ſenex aduc
ſe putat p annū victurū vt in-
quit Jeronimus in quadā ep̄.
De tali ergo ſenectute loquitur
Hugo li. ij. de clauſtro aīe di-
cens Inter abuſiones ſeculi hu
ius hec ſola maior eſt ſenis ob
ſtinacio qui morti proximus
mortis non abhorret aduentū
qui quaſi ad hoſtiū mundi hu
ius poſitus foris ſpectat tñ nec
vite p̄ſentis attēdit ī egreſſum
nec future conſiderat ingreſſum
audit nuncios mortis et credē
non vult eis. Tres enim ſunt
nuncij mortis Caſus infirmitas
ſenectus Caſus dubia nunciat
Infirmitas grauia ſenectus au
tem certa. Caſus nunciat mor
tem latentem infirmitas appa-
rentem ſenectus preſentem ex
incertitudine mortis habetur
timor. Ex grauitate infirmitas
dolor ex certitudine ſenectutis
non obſtinacio ſed afflictio et
humilitas ſequi deberet. Vnde
Valerius libro octauo Senes
floruiſſe virtutibꝰ narrat. Nā
de quodam recitat qui cum tri
ceſimum annum iam attigiſſet
interrogatus fuit cur tam diu
viuere vellet. Qui reſpondit
nichil inquit habeo q̄ ſenectu-
tem meam accuſet. Non enim
gloriandum eſt ſeni de ſenectu
te etatis niſi aſſit ſenectus ſa-
piencie et virtutis. pro vt ait
Seneca epiſtola xv. Quia non
vt diu viuamus curandum q̄d
tamen ſepius contigat experi-
mur viros plures quanto ſeni
ores tanto de vita curioſiores.
Attēdamus eciā cipprianum li.
de xij. abuſionibus ſic dicentē
Quid inquit ſtolidius fieri pōt
q̄ ſi ſenex ad aliā vitā feſtinatur
cōtēdat q̄n totū corpus ad inte
ritū properat. dum oculi caligant
Aures ſurdeſcūt. capilli fluunt
facies palleſcit. dētes in nume
ro minuuntur. cutis areſcit. Fla-
tus tabeſcit. pectus ſuffocatur. tuſ
ſis inurget. genua tremēt ta-
lus et pedes. tumor īflat Hijs
igitur omnibꝰ ſenes aggrauantur
ſtolidus ſi mētaliter ſenex fieri
negligat Et ſubdit q̄d inquit ſup
eſt niſi dū vite huius defectus
apparet. cogitare congruit quō
vite future auditus cōprehendatur

De ſapiencia ſenū C. viij.

Viri ſenes experiēcia et
intellectu atqȝ ſapiēcia
debent florere. In hoc
eīn homo maxime deo ſimilis
eſt quādo ſapīa et intellectu ful
geſcit dicit enim auicenna li-
bro naturalium parte quinta
q̄ īntellectus lxxx annos cobonatur

Et Tullius li. de ſenectute ca.
iiij. dicit. ꝙ memoria atq; in-
duſtria atq; ingeniũ vigent in
ſenibꝰ. qđ eſt intelligendũ de ſe
nibus decrepitis Studioſiſſi-
me igitur ſenex querere ſapien
ciam debet. Et ſeñ. ep̃. x. đ ſeip
ſo loquens dicebat Gracias in
quit ago ſenectuti eo ꝙ lectu-
lo me affixit Et ſequit̃ libellus
eius in plurimus ſummo eſt Ac ſi
diceret ꝙ ſtudiũ ſibi ſũme pla
cebat Vñ tullius li. iiij. đ ſenec
tute. Arma inq̃t ſenectutis ſũt
artes et ſciencie ꝛ exercitacões
v̓tutũ Nichilq; iocũdius ſenec
tute ſtipata ſtudijs virtutum
vigent inquit ſenes conſilio et
auctoritate. Nempe ſi ſapĩa ve
ritatis amica ẽ. ſenibus autem
veritatẽ dicere libet Senex igi͛
ſapĩam adamare debet Narrat
eñ Valerius li. vi. ca. ij. Cũ ſe
nex quidã interrogaret̃ quibus
liberius ꝯueniebat veritatẽ di-
cere Ipſe aũt rñdit ꝙ ſenibꝰ ꝛ
paupibus. Nam ſenex videns
ꝙ parũ victurus ſit v̓itatẽ dicẽ
non formidat. Paup aũt nõ
timet quia nõ habet qđ pdat
Dicit eñ ſeñ. ep̃. lxi. ꝙ nichil
aliud ſperat ſenectus niſi duc-
tũ ad mortẽ. Qua ꝓpter ipſe
idem Señ. in ep̃. xiiij. ꝯcludit
Nichil inq̃t eſt turpius q̃ ſe-
nex inſipiens q̃a ſcʒ mori mini
me formidat Nec tñ moleſta
đbet haberi ſenectus quinymo
eſt etas iocũndiſſima Nũquid
dulce ẽ cupiditates fatigaſſe ꝛ
reliquiſſe Inquit ſeñ. ep. xij.
Numera ergo annos tuos ꝛ pu
debit eadem velle que volueras
Moriant̃ ante te vicia inquit
ſeñ ep̃. xxvij. Deſine ig͛ eadẽ
velle ſenex que voluiſti puer D
puſq; tuum ſit malis imponere
finem. Inquit ſeneca ep̃. xxvi.
Quid eñ ſtulcius q̃ via defici
ente augẽ viaticũ inq̃t ſeñ. li.
đ moribꝰ. Et ſubdit honeſtiõẽ
eſt inq̃t q̃ ad quietẽ ſenectutẽ
ꝯtulit q̃ q̃ in ocio iuuenis ꝛ tũc
laborare icipiũt Vñ Catho. Fac
tibi ſuccurrãt iuuenis que fece
ris ipſe. Quamobrẽ ſeneca li.
v. de naturalibꝰ. q. circa finem
ſic inq̃t Ex quo ergo nõ ẽſtat
ſeni ſpes de vita et impoſſibilis
eſt ſibi diuturna dilacio mortis
Reſtat vt ſtudeat bene mori cũ
ſanctis patribus Et vt bñ mo
riatur nichil vtilius q̃ ſi bene
viuat. Vnde eccleſiaſtici xxv.
Que in iuuentute tua nõ ꝯgre-
gaſti quõ inuenies ĩ ſenectute
tua. q. d. ꝙ non. Quapp̃t̃ deu
teronomij xxxiij. di͛. Sicut eñ
dies iuuẽtutis tue ſic et ſenec-
tus tua. Et eccĩ. xxv. Quã ſpeci
oſa inq̃t veterana ſapĩa. Et ſe-
quit͛ Corona ſenũ multa ſapi-
encia eſt Tradit eñ ſeneca ep̃.
lxxix. ꝙ ſenes nõ ſolum dicere
q̃nymo diſcẽ dñt Et concludit
ꝙ nulli etati magis q̃ ſenectuti

audita morte vxoris pectus ſu-
um gladio pcuſſit. Narat eciā
ibidē. q Exemplacius cū vxor
ſua deceſſiſſet poſtulauit vt ſi-
bi iūgeret atq pariter cū ipa cre
maret. Ecce qnta dilectio viro
rum ſed nūq femine viros ſic
amauerūt. Narrat eciā Valeri
us ibidē. q cū Julia filia ceſa-
ris vidiſſz veſtem ſue ↄiugis ſcz
Pompey magni aſperſa cruo-
re ipa territa metu ne ſibi vio-
lencia facta fuiſſet partum quem
in vtero habebat pre nimio do
lore emittere coacta fuit. Nar
rat inſup Valerius ibidem. q
Porcia filia cathonis cū vidiſ
ſet virū ſuum ſcz Brutū inter-
emptū ferrum poſtulabat vt ſe
ipam interficeret et quia non
dabat ei ideo carbones arden
tes ore haurire nō dubitauit et
nouo genere mortis ↄſumpta ē
Ibidē eciā de vxore Methidra
thi regis legi q virū ſuū intā
tū amauit vt ſeipam in habitū
vilem trāſformauit tonſiſq ca
pillis ſuūq decorē ex toto aſpre
uit vt ſui cōiugis piculi ↄſors eſſe
poſſet. Vn cum Methidratus a
Pompeyo fuiſſet deuictus ipſe
q fugeret eius vxor ſemper in
ſecuta fuit ſuiq viri pſecucionē
alleuiās p omnia cōſolata fuit
Si igit gentiles tanta in ↄiu-
gio aīciciā ↄſeruauerāt Nun-
quid igit fidelibꝫ eſt optimum
vt in eis amicicia reperiat Nā
ꝓſperitatis amicicia mater eſt
Fedus eciā ↄiugij et amore in-
choat et amore manu teneatur
Non quidē amore voluptatis
ſz gratifice ſocietatis ſub ſpe ob
tinendi ꝓlis. Vnd Hugo li. i.
de ſacramentis pāte xj. ca. vij.
Inquit bonū ↄiugij eſt vt ſpes
ꝓlis deuote expectet amāt ſuſci
piat religioſe nutriat Et ibidē
ca. iij. Inſtitut inqt cōiugij añ
peccatū fuit ad officiū vt natā
multiplicaret. Sed poſt peccatū
eſt ad officium et ad remediū
Ad officiū vt ꝓles habeatur et
ad remedium vt viciū euitetur
Merito ergo apls. i. ad chor.
vij. dicebat. Qui hūt vxores
ſint tamq non hntes q. d. nō
libido ſed ꝓles qrenda eſt. Vn
Hiero. ↄtra iouinianum Vir inqt
in ſo debz amare vxorē ſuā vt
non ferat ad voluptatis impetū
qa nichil fedius eſt vxorē dili-
gere ſic adulterā. Et narat ibi
dem. De quodā q vxorē ſuam
tm diligebat q eius pñcia ca-
rere nō poterat Et iō dicit Ihe-
ronimus Origo inqt amoris ho
neſta ſz magnitudo ē diffōmis
q. d. q cōiugiū honeſtū ē ſz tal
amor vil ē Cōmemoremus eciā
veterū caſtitatē Narat eciā vege
cius li. ij. de ↄtinēcia alexandri
q cū fuiſſz ei tradita vgo pulch
rima cuidā tn pncipi deſpōſa
ta illā non aſpexit ſz cum donis
ad virū ſuū remiſit. Et exinde

oĩs pncipes ſibi recõciliauit
Simile eciã nãrat Valeius de
ſcipione libro iiij. Inſup idem
Valerius narrat de zenocrate
pho. q cum aput athenienſes
eſſz puella pulcherrĩa vſui no-
biliũ deputata ſibi nobiles iu-
uenes pmiſerũt p̃ciũ argenti
dare ſi poſſet corrumpere conti
nenciã zenocratis At illa pmi-
ſit et ſi non poſſz p̃ciũ duplica-
tũ reſtituere cõſenſit Nocte igiẽ
ad zenocratẽ acceſſit quẽ mu-
tare non potuit. Mane igitur
nũcciauit Et nobilibꝰ petenti
bus p̃ciũ reſtituit Nõ inqt de
ſtatua pignus poſuerã ſz d hoĩe
q̃i. d. q zenocrates rõe ſue im-
mobilitatis erat q̃i ſtatua erea.

De fidelitate cõiugij
Capitulum decimum

TEſte Hugone de ſacra
mẽtis li. i. pte xi. ca°.
vij. Quilibet eoꝝ ſciii-
cet cõiugũ debet tenere fidẽ al-
teri. Vir eñ non habꝫ ptãtẽ ſui
corporis ſed mulier et econtra
Vt eciã habeẽ p̃mo ad corĩth.
ſeptimo. Vnd Ambroſius ĩ ſuo
exameron. Nolite m̃ querẽ ali
enum thorum. nolite inſidiari
aliene copule quia graue eſt a
dulteriũ. Nam deus euã fecit
de coſta ade atqꝫ iuſſit ambos
eſſe in vno corpore et in vno vi
uere ſpiritu Cur igitur vnũ cor
pus ſeparas. cur vnum ſpiritum
diuidis Adulterium ſiquidem

nature vicium eſt Nam bos et
equus ſuos conpares diligunt
Tradit eñ alexãder nequam
libro d naturis rerũ. q ciconia
abhorret adulteriũ Vnde cum
femella ciconie alteri coniũcta
fueit tũc ſuus cõpar conuocatis
multis ciconijs. ciconiã adulte
rã interemit. Et narrat exem-
plum quo° miles quidã cicon
iam adulterantem vidit. Sed
ad ſuum cõparem rediens ſe la
uabat. Miles tñ impediuit ne
poſt adulterium ſe lauare poſſz
itaqꝫ multis aduenientibꝰ cico
nijs ipo vidente ciconia adulte
ra interempta fuit Ecce igi² pa
tet q natura fidelitatẽ coniugij
poſtulat Nempe quondã inter
cõiuges maxĩa fidelitas viguit
Nãrat eñ Valerius li. vi. ca°.
vij. q cum vulpicia a m̃re ſua
Julia diligentiſſime cuſtodire²
ne viꝛ ſuum in cicilia captũ in-
ſequereẽ. Ipa tñ ſimulata veſte
cũ duabꝰ ancillis et totidẽ ſer-
uis clãdeſtine fugiens ad ſuũ
virũ puenit n͠c recuſauit p ſuo
viro captiuã ſe facẽ vt cõiugij fi-
delitatẽ obſeruarꝫ. Nãrat inſu
per ibidẽ q viꝛ ſuũ nõ obſtan-
te periculo mortis ĩ ſinu atqꝫ cu
biculo cuſtodiuit Si tñ cõper-
tus fuiſſz ambo fuiſſent pit ne-
cati Itẽ nãrat Solinus li. x. ca
pitulo. vi. Ac eciã tullius li. v.
d tuſcul. queſtioĩbꝰ q ĩ yndia
licꝫ plꝭs mulieres habeãt viũ

Eſt tñ tãtã fidelitas ıp̃az ad vi
rũ ꝙ viro mortuo coram iudici
bus accedũt atꝫ cõtẽdunt que
ıp̃oꝝ cũ viro ſepeliet̃ Jllaqꝫ fe-
licioꝛẽ ſe putat q̃ cũ viro ſepeli
ri meret̃ Alie vero cũ nota infa
mie viuũt et p̃triſticia frequẽ
ter decedunt Si igit̃ vni viro
plures femine ſũt tã fideles nũ
q̃t igit̃ per amplius in r̃lione
criſtiana vna debꝫ eſſe ſuo vio
vnico fidelis et ꝯnſo

Quomodo ꝯiugia ſũt legiti
me cõtrahenda
Ca ſecũdum

QVoniã vt ait mgr̃ ſniꝝ ·
i iiij di xxvij Matrimo
niũ eſt legitĩa ꝯiunctio
maris et femĩe vniõeꝫ xp̃i et
eccleſie repñtãs quia ſcꝫ in xp̃o
oĩa mr̃imoĩa firmari debẽt vñ
valerius li·vij ca primo narrat
quomõ themiſcides quendam
virũ filiam vnicam habentẽ
cõſulebãt qualiter eam deſpõ
ſare deberet ſcilicet vtrum pa
uperi aut locupleti ſeu virtuo
ſo vnde dicebat Malo inquit
viꝝ pecũa q̃ pecũiã viro indigẽ
tem q·d·ꝙ p̃ferẽde ſũt v̇tutes
diuicijs Sꝫ mr̃imonia fere oĩa
corrupta ſũt et p auariciã puer
tũtur Et ideo poſuit legẽ ligur-
gus rex ꝙ virgines ſine dote
ſponſarẽt Sic narrat pompey
us libro iij Quedã eciam mr̃i
moĩa per ꝯcupiãm ꝯtaminant̃

Cuius oppitũ legimus d̓ yſaac
qui vxoꝛẽ incogitam de remotis
partib; adductã accepit ut ha
bet̃ Geñ xxij Sic eñ p cõcu-
piã vxoꝛ aſſumenda eſt ut ho-
noꝛabile ſit ꝯiugiũ et thoꝛus ĩ
maculatus ad heb xij Sed ali
qui foꝛnicacõibus et adulterijs
vacãtes mr̃imoĩa diſſuadẽt Cõ
tra quos lo^r Auguſt·li·v·de ci
dei c·xvi dicẽs ꝙ mr̃imoĩũ ſit
int̃ hoĩes vt honeſta cõcoꝛdia
inter eos habeat̃·vnde omelia
viij dicit Augu ꝙ dñs nupcijs
interfuit p̃ſciens hereticos fu-
turos mr̃imoĩa ꝓhibentes Sꝫ
q̃d dicemus ꝙ multi ſapiẽtes
vxoꝛẽ ducere diſſuaſerũt vñ va
lerius vbi ſup̃ narrat q̃lit· So
crates cuidã adoleſcentulo q̃re
ti vtrũ vxoꝛem duceret r̃ndit
ꝙcũqꝫ inquit feceris noueris
pñiam te acturũ Nam cõtinere
carni penoſũ eſt et vxoꝛem du-
cere ſollicitudo eſt perpetua · Jtẽ
theofraſtus li· ſuo de nupcijs
matrimonium diſſuadet vnde
Querit an ſapiens vxoꝛem de
beat ducere et concludit ꝙ nõ
quia impedit ſtudia philoſo-
phie ⁊ ſumptus exigit variaqꝫ
onera et ſi ei domum regendã
commiſeris ſeruus eris ſi autẽ
tuo arbitrio aliquid reſeruaue
ris fidẽ ſibi adhibẽ nõ putabit
et ſic iurgia q̃ret ⁊ venena diſ
fundit ·Et ſubdẽt ſi iq̃t pulchẽ
cito adama^r ⁊ difficult̃ cuſtodi^t

Si aűt fe͂da moleſtű eſt poſſi-
dere q̄ð nemo hr̃e dignat᷑. Ex
quibꝫ omnibꝫ mr̃imoᵐ diſſua
det dicẽs ꝙ multe ſunt moleſ-
tie nupciaꝝ Ceterű nãrat. Hie-
ronimus cõtra Iouiniaᵐ quoᵒ
Cicero rogatus fuit ab Hircio
vt ſororẽ ſuaꝫ in vxorem duce-
ret Jlle autẽ rñdit ſe non poſſe
vxori et ph̃ie opam dare. Hijs
aűt nõ obſtantibꝫ mr̃imonia
ſűt licita ↄtrahẽda licꝫ caſtitas
ſit p̃honorãda. et licꝫ viris ſtu
dioſ et viris eccleſiaſticis ma
trimonia non cõpetűt ꝑ vt pre
dicte nãrationes ↄcludűt. nich
ilominus alijs ſecularit᷑ viuen
tibus licita mr̃imõia cõtrahere
ↄgruűt vt. i. ad Corinth. vij.
Virgo cogitat q̃ dei ſűt. que aűt
nupta ẽ cogitat que ſűt műdi.
Adu̇rtendű tñ ꝙ in ducendo vx
orẽ atqꝫ manu tenendo multa
exigitur paciencia atqꝫ cautela
Narrat eñ Hieroñimus vbi ſu
pra. ꝙ Socrates vxores duas
habebat que ꝓpter ipſű litiga-
bant Sed tamen cum turpiſſi
mus homo eſſet ipſas derideb-
bat eo ꝙ ꝓpter ipſum diſcepta
bant Accidit tañ vt ſimul con̄
ipſum venirent atqꝫ iurgijs in
ueſtarent cumqꝫ aűt reſiſteret
aquam immundam ſup ipſum
ꝓiecerűt Qui t᷑ſo capite reſpõ
dit Sciebã eñ ꝙ poſt hec toni
trua futura eſſet pluuia. Jtaqꝫ
ꝑ pacienciam vxores ſuperauit

Nempe in vxoribꝫ plures ſunt
importunitates q̃ ꝓpter pruden-
cia magna exigit᷑. Unde nãrat
Jheronimus vbi ſup̃. ꝙ Mar-
cus catho licet vxorẽ humili lo
co natam accepiſſet Jpſa tamẽ
vinolenta impaciens et ſuperba
erat. Et concludit Non putet
igitur aliquis ſi paupem dux-
erit ſibi de ↄcordia ſatis proui
diſſe Jnſup ibidẽ narrat qua-
lit Phillippus rex macedonű
vxorẽ habuiſſet que ipſum in
cubiculum introeuntẽ excluſit
qui excluſus iniuriã tollerauit
atqꝫ verſu tragedico ſeipſű ↄſo-
lari ſtuduit. Jtem Gurgias li
brum de cõcordia edidit quem
grecis litigãtibus recitauit. Cű
recitarꝫ quidẽ eius inimicis dic
tus Mellãcius reſpondit. Tu
inquit regni vnius cõcordiam
precipis Et in domo tua tres ꝑ
ſonas cõcordare nõ vales quia
vxor eius quia caſtus erat ſibi
iniuriabat᷑ et ancille q̃a pulch
rior erat inimicabat᷑ Et exinde
forſan exhorta eſt conſuetudo
quia ſcilicet pro quiete haben
da vxores nolűt ancillas pulch
riores eis tenere. Ex hijs igitur
narracionibus cõcludit Jhero-
nimus ꝙ importunitates maxi-
me ſunt matrimonij Unde ibi
dem recitat ꝙ licꝫ epicurus vo
luptatis amator eſſꝫ cuidã tñ i
trogãti an vxorẽ ducẽt rñdit
ꝙ ſapiẽti non ↄgruűt ↄiugia

q̃a multa incōmoda mixta ſūt in nupcijs. Et ſubdit graue in quit viro ſapienti venire in dubiū vtrū bonā vel malā ductu- rus ſit vxorē. Quia ſic ſcribit Herodicos Mulier cū veſtē de- ponit verecūdiā hab; Vñ hiero. ibidē narrat quō Mellancius vxorem lic; caſtam repudiauit Et cū argueret ab amicis pedē a lecto tanq̃ leſus eſſe depoſuit dicēs lectus inquam quē cer- nis nouus et elegās eſt. S; ne- mo ſcit pter me q̃ntum premit q.d. q; ſic eſt de vxore. lic; ig- cōmēdanda ſūt mr̃imonia ſiue legittima cōiugia. Nichilomi- nus caute ſunt contrahenda.

De pentibꝫ erga filios. Capitulum duodecim

Sicut dicit̃ octauo ethi corū Pater filio cauſa eſt eſſendi cū nutriēdi et cauſa diſcipline Vñ eccl. vij. Filij ſi tibi ſūt erudi illos Et p- uibior. xxiij. Noli a puero ſub- trahere diſciplinā Jdē apſtu- lus ad hebreos xij. Quis inqt filius quem nō corripiet pater Nempe veteres filios ſuos eru- dierunt Vñ Pollicratus li. vi. ca. iiij. Narrat q̃liter Octauia- nus imperator filios ſuos ad gra- dum militarē ad curſum et ſal- tum fecit exercitari ſuaſq; fili- as in lanificio fecit inſtrui vt ſi fortuna filios ſuos ſuppeditaret ſaltē ſuis laboribꝫ viuere poſſēt.

Inſup Tullius li. i. de tuſcula. q̃ſtionibus Narrat q̃liter li- gurgus ſuis laboribꝫ iuuenes erudiuit. venādo. currēdo. eſu- riendo. ſiciendo. algendo. eſtuā- do Nam qui bñ inſtruuntur in tenera etate qñ pfecti ſūt de fa- cili ad bona declinant. vt ponit ſeneca li. i. de ira Jdē eciā ſene- ca li. de puidēcia dat exempla dicens qualit nautis corpa in mari ſunt dura Agricole habēt manus duras Et milites agi- lia membra Et hmōi q̃ omnia ↄtingunt vſu et exercicio acq̃- rūtur Et ſignanter ſi iuuenes imbuant. Ideo dicit apoſtulus ad ephe. vi. Educate illos ſc; fi- lios in diſciplina et correctiōe domini. Nūquid Brutus pri- os filios fecit cedi eo q; tarqui- no dñacōnem reſtituere pten- debant Vt narrat valerius li. v. capi. viij. Nūquid Caſſius et Marcilius Torquatus alijq; plꝫes filios correxerūt Cur igit patres filiorū crimina ſupportāt Narrat eñ auguſ. v. de ci. dei ca. xviij. Qualiter Aulus filiū ſuū mortis ſupplicō ↄdempnauit eo q; cum Cathilina inimico ſuo a- miciciā ↄtraxit Hor; tam feritas non eſt approbāda q̃a lic; fili- os corripe exterminare tam ſepi- us nō dic; nec libet. Quia tunc patnal diſciplina pdeſt qñ cle- mencia adeſt Vñ Valerius li. v. Narrat de q̊dā cui ſuus filius

ĩn ſidiabaẗ qꝺ cũ intellexiſſꝫ fi-
liũ ſuũ in deſertum duxit ſibiqꝫ
gladium tradidit ⁊ caput eius
amputãdũ obtulit Qꝺ cũ vi-
diſſꝫ filius gladiũ abiecit dicẽs
Tu paẗ viue Sꝫ q̃ſo mee ĩdul
geas iuuentuti Ecce q̃liter pa
tris dulcẽdo filiũ cõuĩcit Inſup
eodẽ li. ca. vij. narrat qualiter
Anthiochus filius ſeleuchi re-
gis incidit in amorẽ grauiſſi[m]
ſue nouerce intm̃ ꝙ morti ꝓxi
mus erat Cũqꝫ igiẗ medici per
pendiſſent cauſam morbi patri
retulerũt qꝺ audiẽs paẗ ꝓpriã
ꝯiugẽ filio ꝓprio ꝯceſſit Dicẽs
in filio magnũ pudorẽ fuiſſe eo
ꝙ vſqꝫ ad mortẽ amorẽ diſſi-
mulauit Seueritas igiẗ pentũ
erga filios q̃ñꝫ bona non ẽ Sꝫ
correctio cũ clemẽcia ſemp vtilis
eſt Nũc tam̃ pentes filios cor
rigẽ p̃termittũt Et iꝺo qñ ſpe
rãt ex eorũ opibꝫ letari deſolan
tur. Attẽdant igiẗ qualiẗ Heli
a deo punitus fuit eo ꝙ filios
ſuos corrigẽ p̃termiſerat vt di[r]
i. regũ iij. Vñ Grego. in dyalo
go li. iiij. ca. xviij. Nãrat de pue
ro qui ſolebat deũ blaſphema
re patre pmittẽte et ideo in ſi-
nu patris a deo paſſus eſt et
interemptus Inſuper Boecius
li. de diſciplina ſcolariũ nãrat
de filio lucrecij qui fuit abſqꝫ
diſciplĩa nutritus Vñ in aleis
⁊ mẽtriceis opibꝫ totã vitã oc-
cupauit ⁊ a patre ſepius ꝺ moꝛ

te ĩdẽptus fuit Nichilominus
tñ tandẽ morti cõdẽpnatus eſt
n̄c a p̃re ꝓpt penuriã redimi po
tuit Cũ lacrimis igiẗ a p̃re oſcu
lũ pecijt Et cũ pr̃ acceſſiſſꝫ na-
ſum illius morſu accutiſſimo ſe
cuit Dicẽs quare meis primis
erroribꝫ nõ obſuiſti ſꝫ incaſti-
gatus euaſi Mgr̃i mei docum̃-
tis nõ obediui. q. d. q̃re me nõ
caſtigaſti Vñ tullius li. i. ꝺ offi
cijs ca. xxxvij. dicit ꝙ optima
hẽditas a patribꝫ traditur quã
do v̓tutũ et bonorũ opm ex[m] ex
hibeẗ Sic ig[r] aq̃la valde dili-
git filios ſuos et in locis altiſſi
mis facit eis nidũ ne colub᷑ vi
olet retũ aut veneno q̃at noceẗ
Sic paẗ filios ſuos a cõſorcio
peccatoꝝ dꝫ ſepare ne eorũ ex[e]
polluãẗ Hꝰ em̃ ex[m] tãgit Hie-
rõimus ſup yſaie ca. vj. ſũo Sic
igiẗ in nidis aq̃laꝝ ĩpiẗ lapis
p̃cioſus q̃ di[r] hetites vt poit ſo
linus li. viij. ca. vi. Sic in vita
filiorũ v̓tutes recipienẗ dum nõ
nidus eoꝝ ab iſtis ĩferioribus
ſepareẗ Tũc em̃ ſapaẗ nidus
qñ in iuuẽtute mala p̃uaqꝫ ꝯſõ
cia vitare filios docemus

De filijs erga pñtes Ca.
Exodi xx. dicit. (xiij.
Honora p̃rẽ tuũ ⁊ ma
trẽ tuã qꝺ ẽ mãdatũ p̃-
mũ in ꝓmiſſione vt bñ ſit tibi
Vñ. apl̓s ad ephe. vi. Filij o-
bedite pentibꝫ veſtris q̃a teſte
Boe. li. ꝺ. ꝯſola. Si em̃ menti

huãne boni veriqʒ inserta est cupiditas tato magis inseꝛtum pẽtes suos filios honorare qa scʒ filij debent honorare pen⸗tes Nãrat valerius li·v c·iiij De quadã filia q̃ matrẽ suam nutriuit incarcere lacte mãmil larũ suaꝝ Narrat eciã de alia q̃ prẽm suũ incustodia traditũ atqʒ in ultima senectute consti tutũ tãq̄ ĩfantem alimonia sui pectoris nutriuit Insup Soli nus li·pmo circa finem narrat de filia q̃ inuenta est nutriens ab vberib⁊ prẽm et ĩ memoriã tãti pꝛecnij locus ille cõsecratus et reꝑnatus est poſco igit̃ cum Sen̄ li·iij de bñficijs c xvi In q̃rimus an liberi possint dare maiora bñficia q̃m acceperũt Et vide² q̄ nõ q̃a teste Aristo· Mgñs et parentibus non possu mus reddere ad cõdignũ · Hoc idẽ eciam cõcludit · vnde ibidẽ narrat exemplũ de Scipionẽ qui prẽm suũ ſuauit ĩ plio Et c·xxiiij ponit de enea qui prẽm suũ senissimũ p mediũ inimico rũ atqʒ igniũ detulit Narrat eciam de quibusdã iuuenib⁊ q̃ per vrbes vagarũt ad liberan⸗dos parẽtes Merito igi² dicit̃ Ecci iij Qui honorat prẽm suũ vita viuit longiori Et idẽ Qui honorificat mrẽm suã et qui honorat prẽm suum iocũdabit̃ in filijs et in die orõnis sue ex audiet̃ Nãrat̃ eciã ĩ historijs barlaam et iosaphat q̄ quidẽ prẽfamilias de vxore sua adul⸗tera tres hrẽ filios videbat̃ sue qʒ vxori in ꝑperabat adulteriũ dicẽs q̄ illoꝝ triũ vnus tãtum mõ suus erat sed quis esset de clarare nolebat Cũqʒ ig² mõ tuus fuisset filiũ suum legitti mũ successorem bonorũ suoꝝ dimi sit ipm̄ tñ non nomĩauit Adiu dicũ igit̃ vocati sũt ut videret̃ quis ille esset Judex igit̃ ꝓtu⸗lit sñiam vt qui fortius percute⸗ret in corpus prĩs mortui cum sagitta ille obtineret hereditã⸗tẽ Duo igit̃ illorũ cum sagitta corpus validissime penetrarũt Sʒ accedens tercius percutere noluit ſʒ cũ lacrimis corpus pa tris veneratus fuit et iõ uerus esse filius declaratus est · vnde valerius li v c·iiij dicit q̄ dili gere parẽtes pma lex nature ẽ Insup petrus rauẽn Tolle inquit a sole radiũ et non lucet riuũ a fõte et arescit ramũ ab arbore et desiccat̃ membrum a corpe et putrescit Sic sepa ra filium a deuotione patria et iam nõ est filius sed est col lega illorum dequibus dicitur vos ex prẽ dyabolo estis Nũ⸗quid Ambrosius in suo exame ron narrat q̄ Ciconie parentes suos nudatos tegunt aliosqʒ fouent et alimento pascunt et inuolatũ subleuãt Et cõcludit Amb° non est inquit graue q̄

pietate plenum est nec est onꝰ
rosũ ꝙ soluitur nature debita
Ideo non cessant aues prẽm
pascere sꝫ tñ lex scripta nõ strĩ
git nec hoc accipiũt ex precep
to sed grã naturalis officij hec//
ille vnde August·xxij de ciuita
te dei c·ix Narrat qualit filij
a matre maledc̃i membroꝝ tre
morem maniterũt et ĩ ecclesia
btĩ Stephi sepulti fuerũt · Et
cõcludit ꝙ timenda est paren
tũ maledicco̅ Commemorandũ
est eĩn qualit̃ saluator nr̃ pn̄tĩ
bus obediuit iux̃ illud luc̃ xx
Erat aũt subditus illis O ꝙ
mirabile ꝙ dꝰs subditus ẽ hoĩ
bꝰ qui tam dñatur angel̃ Nõ
mirũ quia teste aplo ad phil̃
ij Humiliauit semetipm̃ factus
obe·vsqꝫ ad mor· Attẽdamus
eĩn qlites rechabite a dño lau
dati fuerũt quia prĩ suo obedi
erũt scꝫ ipi ionadab filij rech
ab aquo rechabite dc̃i sũt · vñ
iere·xv Nũqt non accepistis
disciplinã nec obedistis verb̃
meis ꝑualuerũt sermones Jo
nadab filij rechab qui ꝓcepit
filijs suis ut non biberet vinũ
et non biberũt vsqꝫ in diẽ hãc
qa obedierũt ꝓcepto prĩs sui·
Ego autẽ locutus sum ad vos
et non obedistis michi dicit
dñs Filios igit̃ decꝫ parentibus
obedire

De obediencia filiorũ erga
parẽtes — C xiiij

Parẽtibꝰ post dm̃ maxĩe
obedire tenemur quia
Exo·xx dĩ Honora pã
tres Et eccĩ iij Qui honorat pa
trẽ suum vita viuet lõgiori Et
Apl̃s Ephi vi Filij obedite prẽ
tibꝰ vr̃is Idẽ eciã hec̃ Colos̃ iij
Nempe desideanda est prĩs bñ
dictio vñ Narrãt August xi d̃
ci·dei ca· ix Quod erãt decem
frẽs quoꝝ septẽ erãt masculi et
femine tres et ꝓpter maledic//
cõm matris puniti fuerũt tre//
more membrorũ horribili qrũ
scꝫ vnus frm̃ et vna sororum
sanati fuerũt in eccĩa beati ste
phi meren Timenda est igitur
parentũ maledictio · Nam teste
valerio li·v·c iiij ꝓma lex na//
ture est parẽtes diligere · vñde
narrat ibidẽ de quadã filia q̃
mrẽm in carcere cõdempnatã ꝓ
capitali crĩmine suo lacte nutri//
uit Nã qui carcerẽ custodie//
bat filiam matrẽ adire ꝑmit//
tebat ꝓuidebat tam̃ ne cibum
sibi portarẽt Cũqꝫ tam̃ custos
miteret̃ quõ absqꝫ cibo mater
incarcerata tã diu viueret inter
quadam filiã explorauit et in
dit qliter sue matri lac exhi//
bebat · Retulit iudicibus qui
audientes tantam filie pieta//
tem sue matri penã remiserunt
Insuper idem narrat de quadã
filia que patrem suum in vl//
tima senectute constitutum suo
lacte nutriuit Idem eciã narrat

Solimus ſuo li.i. q̧ in memo//
riã tante pietatis locus iſte cõ
ſecratus ē Vñ Valerius vbi ſup̄
Nãrat de filio Creſi qui mutus
erat Cũ tñ vnus ex numero p//
ſarũ patrẽ ſuũ int̄ficẽ vellet lu//
gebat ille eo q̧ dicẽ nõ poterat
q̧ pat̄ ſuus rex erat et ne ipſũ
interficeret̄ Accidit igit̄ vt qui
mutus fuit loq̄ ꝓmeretur rõne
pietatis quã erga patrẽ habu
erat O igit̄ inq̄t valerius Op
tima rex eſt natura q̄ pietatis ē
ingrẽa Vñ ibidẽ nãrat̄ qualiter
ꝑſi Scitarũ cõn darũ pũgna
bant Sꝫ cũ venissꝫ ad loca ſuo
rum monumẽtorũ pentũ ſtatim
ſuam feritatẽ ac crudelitatẽ per
diderũt Et redeuntes ceſſaue//
runt pugnare. Nãrat inſup de
Corokiano q̄ exulatus a rõnis
ad volſcos romanorũ inimicos
iuit q̄rũ impiũ acq̄ſiuit et rõ//
nis infeſtiſſimus fuit cũ quibꝫ
federati nullis p̄cibꝫ voluit .q̄d
vidẽs mater eius q̄ rome pma
ſerat acceſſit cũ filiis quã ſupli
cantem exaudiuit atq3 caſtra q̄
poſſidebat matre p̄tẽti exhibu
it Dicẽs expugnaſti inq̄t iram
meam et p̄riam p̄cibꝫ liberaſti
Vnd̄ continuo rõnos infeſtare
pretermiſit Ex hiis narracio//
nibꝫ patꝫ q̄lit̄ filii parẽtes ītu
eri teneãt̄ Ad qđ ꝓpoſitũ ſeñ.
de bñficiis ca°. xvi. querit an
liberi ſuis pentibꝫ ad cõdignũ
que ſuſceperũt bñficia reddere
poſſent Et declarãs hãc q̄ſtiõꝫ
ↄcludẽ videt̄ q̧ pentibꝫ ad cõ
dignũ neq̄q̄ poſſibile eſt r̄ddẽ
Vñ ponit ex^{m} đ ſcipione q̄ pro
patre ſaluãdo in p̄lio mortis p
iculo ſe expoſuit Ibidẽ eciã nar
rat đ Enea q̄ cũ patrẽ ſuũ ſenẽ
liberaret p mediũ inimicoꝝ ipſũ
detulit atq3 p g̃ndes ignes ire
non formidauit Etenī natura
vnumq̄dq3 obligat vt pentes
fouẽ teneẽ Nã vt ponit Am//
broſius in ſuo examerõ omel.
v. Ciconie huius ſũt ↄdicõis
q̧ pentes nudatos ſuis pennis
tegũt cĩboq3 fouent et p̄limoꝝ
ſuoꝝ volatu ſubleuãt et đferũt
Et ibidẽ ↄcludit . Nõ eſt inq̄t
onerosũ qđ ſoluit̄ naturẽ đbito

De mulieribus. Ca. q̄ndecimum

Dominus in muliere po
ſuit verecũdiam natura
lem vt ipſa ad peccatũ
prouocare formidet. viroq3 fa//
muletur cõdita eſt nõ quidem
vt ſibi inſidietur Ipſe tamẽ ſui
ſtatus neglecto mõe fictis blã
dimentis adulacõnibus et nu
tibus viroꝝ excidiũ procurant
⁊ ſcandalum ignominioſũ iu//
giter gignere ſolicitantur Vnđ
Iheronimus epiſtola cviii. ſic
loquitur . Ille inquit oculos
xpriſtianos ſcandaliſant que
ſpurciſſimo vngẽto faciẽ vngũt

Oculoſq; depingūt quū facies
nimio candore deformes ſunt
⁊ tamq̄ ydola mēciūt Ipſas eñ
nec annoꝝ numerus nec alia ve/
tuſtas docē poteſt ꝙ vetule ſint
⁊ capillos cū perdiderūt alienis
capillis verticē ſternūt et p̄teritā
iuuentutē in rugis anilibꝰ pol/
luūt. Erubeſcat igitur mulier
xpiana ſi naturā cogit indecorē
ſi carnis curā facit in concupiſcen
cijs O ignis iuuenū fomēta li
bidinū impudiceq; mentis exci/
diū eſt ornatus iſte nec eſt xpi
ſed antixpiſti Vt inquit idem
epiſtola quadrageſimanona Vn
de Ambroſius in ſuo exameron
Omel. vltima. Noli delē bonā
picturā dei et aſſumē picturam
meretricis. Illa pictura vicij eſt
non decoris fraudis nō ſimpli/
citatis Fallit decipit vt neq; il
li placeas cui placē deſideras ne
eq; diſpliceas creatori dū vides
opus ſuū deletū Nā artifex in
dignat̄ ſi opus ſuū deleat̄ Gra
ue igitur crimen vt putes qd me/
lius depingat hō ꝙ deus. Vnde
Guill. pariſien. li. de vniuerſo
Narrat de quadā muliere q̄ dū inſiſ
teret pectinacōi atq; curioſitati
capilloꝝ Alia quedā mulier ap/
paruit Dicēs ꝙ maximā cruciā
tū tollerabat q2 huiuſmōi curioſita
ti dum viueret inſiſteret Non
igitur in talibꝰ ſʒ in virtutibꝰ creſcē
dēt vt noīe perpetuo hereditari
poſſint. Debent enim eſſe ſobrie
caſte et taciturne. Vñ Valer. li.
ij. ca. i. Narrat ꝙ mulieribꝰ olī
vſus vini ignotus fuit ne in ali
ud dedecus laberent̄ Vñ eccl. xxvi
Mulier ebrioſa ira magna et cō/
tumelia ⁊ turpitudo eius nō tege
tur Nūc tñ illud ſenece epiſto
la xcix. verificat̄ dicentis Mu/
lieres inquit non minus viris
potāt quā pymo oleo et mero vi/
ros prouocāt ſuiq; ſexus bene/
ficium ſuis vicijs perdiderunt
et qd feminatum eſt exuerunt
morbiſq; viribus implicate ſūt
Quamobrem Valerius libro
ſecundo capitulo primo dicit ꝙ
ab exceſſibus cauē dēt quia
ventrem plenum ſequit̄ volup
tas Ideo teſte Iheronimo ep.
xxvij. Viri antiquitus cauebāt
ne vxores vinum biberent. vñ
Valerius libro ſexto capitulo
tercio Narrat ꝙ Metellus vx
orem fuſte percuſſam interemit
eo ꝙ vinum bibiſſet Nec tamē
exinde rephenſus fuit quia iuſ
tum omnes eſtimabant illā de
bere violenter mori que ſobri/
etatem debitam violauerat vn
de Auguſtinus nono confeſſio
num Narrat quomodo decre/
pita quedam mulier ſuam fili
am adhuc puellā regebat atq;
cū maximo moderamine vt ſo/
brietatis inpoſterum cōſuetudo
ſibi maneret Et narrat ibidem
quomodo cū mater ſua quadā
vice a moderamine ſolita receſſiſſʒ

eius ancilla eam redarguit et eam meretriculam vocauit quo audito stimulo p̄missa suā fedita/ tē respexit et exinde abstinuit Aduertat igitur mulieres vt sobrietate floreant ut ex inde pudicicia q̄ ipsis cōgruit polleat Vn̄ ecclesiastici xxviij. Sicut sol oriens in mūdo in altissimis dei sic mulieris bona species in ornamentis domus sue qm̄ gracia sup graciā mulier sancta et pudorata vt ibi dē dicitur. Attēdamus eciā quāto effectu veteres castitatē amauerūt Nam gradus maximus ab/ usionis fēia sine pudicicia Nā sicut prudencia custodit virū sic pudicicia feminam. Narrat eñ li. vi. c. p̄mo de pluribus mulieribus q̄ maluerūt pdere vitam q̄p pudiciciā. Vn̄ greca q̄dā femina cū violenter a nautis in naui accepta fuisset libidinis occasione Ipsa igitur vidēs in mari se proiecit et ideo apud grecos laudibus et sepulchro extolli meruit Narrat insup de quodā qui filiam suā interfecit eo q̄p apecius claudius violenter ad stuprū ipsam inducere volebat Malo eñ impudice filie esse interemptor q̄p pater corrupte Vnde Ambrosius li. de v̄ginitate c. iij. narrat de pelegia que cum esset Anthiochiam etatis quindecim annorum et a predonibus circūceptam se videret matre ab/ sente suisq3 sociabus in aquam se proiecit mallens mori q̄p violari Et licet non deceat pro pu/ dicicia se ipsam interimere nichilominus laudandi veteres in hoc q̄p pudiciciā intantum amauerūt Tradit enim Augustinus libro p̄mo de ciuitate dei ca/ pitulo xvi. Pudicicia inquit est virtus mentis que non pōt inuite auferri Si igitur corpus violenter cōtaminatur nichilominus pudicicia manet dū mens integra fuerit. Pro pudicicia igitur predicte mulieres sepe se ipsas interficere non debuerūt nisi forsitan hoc inspirate fece/ rūt pro vt tangit Augustinus capitulo vbi supra xxv. Vnde sic ait de feminis que in flumine sic precipitauerūt aut hoc fecerunt humanitus decepte et sic errauerunt aut diuinitus inspirate et sic obedierunt. Quicq3 tamen sit in hoc commendabi/ les fuerūt quia pudiciciam dilexerunt. Aduertendum enim quanto zelo pagani pudicici/ am seruauerūt. Narrat enim Solinus libro septimo capitu/ quīdecimo Quod in iudea quedam est regio in qua nulla libido inuenitur atq3 pecuniam ignorant homines esse. Itaq3 nulla sunt ibi coniugia nulliq3 homines ibi nascuntur et tamen plurimi homines ibi cōmorantur nullus tñ ibi admittitur nisi castitatis meritū p̄sequitur 9 castitatē

ſi quis non ſeruauerit a p̄dic-
ta regione ammouet̄ atq; ꝓpt̄ ꝗ
uo exilio datur inſup Valerius
li. vi. c. i. Narrat de quodam
qui filio ſuo dicebat ꝙ non vir
ginitatē illibatam ſeruare debe
bat ſed eciam ſincera oſcula ſin
admixtione libidinis Ceterum
Jheronimus contra iouinianū
recitat qualiter diullius vxorē
tante pudicicie duxit vt omibꝫ
cōtinencibꝫ eſſet exemplū Acci
dit igit̄ ꝙ vir ſuus quoſdā cō-
fabulantes audiuit dicētes ꝙ
os fetidum haberet quo audito
ad vxorem accedēs ipſam red-
arguens cur ſibi hoc non inti-
maſſet Que reſpondit putabā
inquit omnium virorū ora ſic
olere Ecce quāta pudicicia mu
lierum que nunq̄ alterius fla
tum ſenſit

De virginitate C. xvi.

Virginitatis nomen ho
norabile eſt ſtatus mundus vi
ta q̄z virginea angelos ymitat̄
Vnde virginitatis exemplū ab
antiquitus ſuſcepimus quoniā
plures ſecūdum carnem viuere
intm̄ cōtempſerūt ꝙ maluerūt
mori q̄ꝫ conſentire carni Vnd̄ in
libello quodā qui intitulat̄ de
virginibꝫ legit̄ ꝙ apud roma-
nos virgines que ſc̄m carnē vi-
uere contempſerūt maxime re-
putacionis extiterūt. Vnde ibi
dem narrat̄ de quibuſdam fili-
abꝫ quarū mater fuit ſedaſa q̄
cum abſentē patre duos iuue-
nes pretereuntes iure hoſpitali
tatis ſuſcepiſſent ipſi quoq; iu-
uenes honori filiarū non indul
ſerūt ſed dictis filiabꝫ v̄ginibꝫ
violenciā nocte intulerūt Quā
obrem predicte virgines mutu
is mucronibꝫ ſeu gladijs ſe cu-
ſtodierūt. Narrant inſup ſcrip
tores ꝙ Thebana virgo quā
hoſtis macedo corrupat aliq̄n
tulū diſſimulauit ſibi facte vio
lencie deſolacōez nichilominus
tandē ſuū violatorē iugulauit
et mox gladio ſeipſam interfe-
cit nolens perdita virginitate
ducere vitam. Quid enim iſta
deſignāt niſi ꝙ carni non eſſet
aſſenciendum Quinp̄mo meli
us foret a preſenti vita migrarē
q̄ꝫ in deſiderijs carnis vitā du-
cere. Jdeo Ap̄ls ad romanos
octauo dicebat. Qui in carne
ſunt deo placere non poſſunt.
Et ad Gallath. quinto Spi-
ritu ambulate et deſideria car-
nis non pficietis. Vnde Augu.
Viuētes in carne preter carnem
angelos vocat. libro ſuo de vir
ginitate ſancta dicens. Sicut
inquit familiam angelorum de
us habet in celis ſic eciā fami-
liam virginum ſic voluit habe-
re in terris Jlli enim angeli ſūt
qui non ſecundum carnem vi-
uūt. Et iō Jhero. ad Euſtoch
ium dicit Statim īquit vt dei
filius ingreſſus ſup terrā nouā

ſibi familiam elegit vt ab an-
gelis adorabatur in celo eciam
haberet angelos ſcz virgines
in terris. Qua ꝓpter Augu. li.
iiij. de doctrina xpi ana dicit.
Virgines ſunt illuſtracior porcio
xpi gregis Illi eni vgines dici
poſſunt qui nō ſm carnē viuūt
ſed qui carnem ſpiritui ſubiciūt
Vnd ij. ad Chorin. x. In carne
ambulantes non ſm carnē am
bulemus. Quid eni ꝓdeſt ſe ie
ſi ſua voluptate eam puritatem
tollat pp regina celorū ṗmita
Marie igit laudabil eſt vgini
tas ſed nec ſufficit ipſa niſi bo-
nis operibꝰ illuſtret. Nā et in
euangelio. Virgines quinqz fa
tue legunt ex ſua tn̄ vginitate
introitū ad ianuam celeſtē me
ruiſſe non credunt. Pulchrū
eſt eni ſi virgo ſis pulchrius ſi
cum vginitate opibꝰ floreas ſa
cris Nūc oracōni. nūc medita-
cōni mentem ſedule exponendo
Nam teſte Jero. Virgo debet
eſſe oracionibꝰ ſacris vtuoſiſqz
laboribꝰ occupata. Vt Inquit
Jeroni. ad Euſtochiū et ep. lx
xxviij. Jheroni. ad Demetriū
ſic dicebat Debet īquit virgo
eſſe quieta honeſtaqz ſocietate
comitata non vaga diſcurrens
ꝑpatrias Exem°. Marie quā
inuenit angelus in cubiculo.
Sit aūt ſermo vginis prudēs
modeſtus et rarus nō eloqncia
ſed pudore ꝑciosus ſit huīlis ge

ſtu quia ꝑ huīlitatē deo placuit
virgo maria Nam virginitas
nimis laudāda eſt. Quia teſte
Ambroſio li. de vginitate. Vir
ginitas ſupgredit humane na
ture cōdicōez ꝑ quā hoīes ange-
lis aſſimulant. Vnde apl's pᵒ
ad Chorinth. vij. Virgo cogitat
que domini ſūt vt ſit ſancta cor
pore et ſpiritu Vnde Jhero. allo
qns matre de inſtruccōne filie
ep. lxxxix. dicebat. Reddat in
quit tibi cottidie pēſū ſcripture
poſt aſueſcat ad oracōes et pſal
mos nocte cōſurgē mane cancre
ẏpnos Et ſequit. Diſtat lanā
facere tenere telum rotare fuſū
et filum Nam virginitas in ta
libꝰ conſeruat Nā teſte Jero.
ad Euſtochiū. Virginitas the
ſaurus eſt irrecupabilis. Caue
igit ne de te dicat deus virgo
cecidit et non eſt qui ſuſcitet
et cū oīa poſſit deus vginitatē
ſuſcitare non poteſt Si igit ad
theſaur recupabilē cuſtodiēdū
ſolliciti ſūt hoīes pocius de vgi
nitate cōſeruāda ſolliciti dēnt eſ
ſe non igit diſcurrat Qm̄ teſte
Greg. Omelia xij. Depredari
deſiderat qui theſaurū publice
in via portat. Solitarie i² ma
neāt Qm̄ ſicut Job ait xxiiij.
ꝑnoctem adulteri q̄ſi fur obſer
uant caliginē Nempe olim vir
gines ſollicitā ſue virginitatis
cuſtodiam habuerūt Vnde Am
bᵒ. libro ſecūdo de virginitate

narrat de q̄dam virgine q̄ fuit
anthiochie cuius pulcritudo ap
petebaẗ vn̄ violēt ad lupanar
introducta fuit. Que cum ibi
fuiſſet flebat atꝫ orabat dicēs
Domine qui dediſti virginibꝰ
leones domare nunc da michi
vt mentes hominum domare
poſſim ne violetur exiguū tem
plum tuum ne eciam paciaris
inceſtum. Cum igitur oracio//
nem conpleuiſſet ecce miles in
trauit Ne inquit timeas quo//
niam ſuperueni ſaluare animā
tuam. Mutemus inquit veſti//
menta vt tua veſtis me faciat
verum militem. Unde ſic fac//
tum eſt vt virgo veſtem militis
accepit et ſic euaſcit et miles
loco eius cū veſte muliebri ibi
remanſit Cum igiᵗ alius ingre
dereẗ et loco puelle virum inue
niſſet alijs nūciauit et loco pu
elle miles condēpnatus fuit ad
mortēm Quod cum audiſſꝫ pu
ella feſtinācer cucurrit ad locū
ſupplicij que pro ipſo mori con//
tendebat et ecōuerſo miles pro
ea. Itaqꝫ ambo cōtenderunt et
palmam martirij ſuſceperunt.
Inſup Ambroſius ibidem nar
rat qualiter beata Gotheris cū
eſſet pulcherrima gaudebat ſu
am faciē martirio fedari ne tēp
tacōnis occaſio exiſteret Ceterꝫ
de beata brigida legiẗ ꝙ cum
patē eius cuidam nobili vellet
eam diſponſare ipſa orauit vt
aliqua difformitas ſibi contin
geret et racōe cuius coniugium
vitaret. Ipſa qꝫ orante vnus
eius oculus crepuit quod vi//
dens pater permiſit eam velari
et ad dei cultū deputari et ocu//
lus eius ſanatus eſt. Inſuper
de pluribus alijs legimus que
licet viros ſecum haberent nich
ilominus obſeruauerunt vir//
ginitatem. Unde libro qui dici
tur paradiſus narratur de qua//
dam virgine que dicebatur Iu
liana que videns origenem me
tuentem ſediciones pagano//
rum et fugientem per bienni//
um ipſum ſuſcepit et celauit ne
ceſſariaqꝫ miniſtrauit. Nar//
rat inſuper Ieronimus epiſto//
la quadrageſimaquinta de qua
dam virgine que a beato Mar
tino noluit videri cum tamen
ipſam deſideraret videre eam
tāꝙ moribꝰ et caritatē precellſam
Unde ipſa beato Martino per fe
neſtrulam dixit. Ora inquit p
me quia a viro nunꝙ ſum viſi
tata Gracias itaqꝫ egit ſanctus
Martinus eāqꝫ benedixit Nū
quid narrat eciam idem Ihero
nimus epiſtola lxxxix. Quali//
ter cuiuſdam virginis patru//
us cepit habitum virginis vt
mentē permutare poſſet volebat
enim vt nuberet ſed eadē nocte
ſibi apparuit angelus inferens
minas et dicens quomō inqt
auſus es viri mei ꝑuū ꝓferre xpo

Nam vbertior eſt felicitas men
te ꝑndeſcē ꝙ ventre ꝗueſcē ora
cionibuſqꝫ celū penetrare ꝙ ī viſ
ceribꝰ fetū enutrire Vn̄ Grego.
dyal.li.iiij de ꝟginibꝰ Narrat
qualit deo placuerūt Nā de
Tarſilla narrat qualiter duas
ſorores habebat que cum viſita
rent ipſam ait Recedite inquit
ꝗa meus ſpōſus iħs venit Ibi
dē eciam narrat de quadā pu
ella que dicebat Muſa cui be
ata ꝟgo cum puero apparuit di
cens et querens ab ea an ſibi
ſeruire vellet. Que reſpondit
ꝙ ſic Tūc bēa ꝟgo ſibi ꝑcepit
vt oīs mores pueriles dimit
teret que ſic fecit et ad tantam
maturitatē deuoluta eſt vt vir
ginū exemplar efficeretur. Ex
hijs igit patet ꝗntis laudibꝰ
ꝟginitas āticꝗtus floruit. Nā
deutꝰ. xxi. Precipit ꝟgo cor
rupta lapidari ſi pro violencia
clamaſſet Inſuꝑ aput Saxo
nes lex olim fuit vt ꝟgo ſpōte
deflorata viua ſepeliret ⁊ vio
lator ſupēr ipſam ſuſpenderetur
Itē aput barbaros lex fuit vt
virgo fornicaria ſeu ſponte gra
uidata de monte altiſſimo pre
cipitaret eiuſqꝫ violator capite
ꝑuaret Inſuꝑ in ꝓlogo hiſto
rie romanorū legit. De qua
dā que cū genuiſſet filios ſcḋm
legem viua ſepł ta fuit Ex qui
bus oībus ſatis patet quanto
ſtudio ꝟgines ſe cuſtodire debe
ant Nūc tn̄ blandicijs. nūc
muneribus ſeducuntur. Vnde
Ambro. li. i. de ꝟginitate nar
rat de quadā ꝟgine pictagori
ca ꝗ tāte fuit cſtācie vt tormē
tis non poſſet vinci Vn̄ cū inter
rogaret a ꝗdā tyrāno ſ quodā
ſecreto reuelādo linguā ſuā mor
ſu abſcidit vt interrogādi cām
non hrēt Ipa tn̄ que vinci nō
potuit tormētis poſtmodꝫ victa
muneribꝰ ē que ꝑus ꝑualebat
animo poſtmodum erubuit tu
meſcente vtero.

De viduis
Ca. xvij.

Viduał ſtatus ſimplex
et modeſtus exiſtē de
bet Et virū bonū ſi ha
buerit caueat ne mutet for
nam Si aūt prauū cſimilē in
uenire tīeat Plres aūt oppoſi
te cdicōis viduas cōſpiciamus
ſeu cſpicimus ꝗa et ſi vir peſſi
mū habuerit mox poſt mōtem
illius ad aliū currunt Si vero
bonū habuerit illius facilie ob
liuiſcunt et aliū hrē ſtudioſiſ
ſime ſollicitant Veterū aūt ex
empla vriā adduceret Vn̄ Ihe
ronimus li. ij. cōtra iouinianū
Narrat de Marcia filia catho
nis qꝺ cū lugeret vir matrone ab
ea percuerunt quis dies eſſet
in quo luctum ſuum terminare
vellet Reſpondit ꝙ dies ſue
mōrtis erat de alio igitur viro
nō cogitabat. Ibidem eciam

Narrat de quadam alia vidua
quam cum vicinus moneret vt
alteri nuberet Dicens q ſua e
tas nupcui conueniebat. Ipſa tn̄
reſpondit. Hoc inqt nequaq̄
faciam qa ſi bonū virū inuene
ro tūc habeo timere ne perdam
Si vero malū qd poſt bonum
neceſſe eſt peſſimū ſuſtinē Nā
rat inſup de Marcella que roga
ta a matre vt nuberet reſpon-
dit ſe nupſiſſe ita valide vt am
plius nollet Narrat eciam de
Valeria que cum interrogaret̄
an vellet nubere Reſpondit licz
inqt vir meus mortuus ſit vob̄
michi tam̄ ſemper viuit Atten-
dant enī vidue quoniam An-
na fuit vidua ab adoleſcencia
ſua et non recedebat a templo
neqz diebꝰ neqz noctibꝰ Nū-
quid eciam vidua Sareptana
p ſalute filiarū famem tollera-
uit nō vir queſiuit vt patz iij.
regū xvij. Nunqd celebris vi
dua fuit iudith hijs igr atten
tis dicit Ihero. Vbi ſup loqn-
do vidue qd āguſtiaꝝ hn̄t nup
cie didiciſti et quaſi cū carnibꝰ
vſqz ad nauſeā ſaciata es Quid
igr tibi vis curſum ingerere q
noxiū. Nā bruta ſeu aues in
eadem recia non incidūt. quid
igitur petis Et ſeqt̄ ymitare po-
cius ſanctā matrē cuius amor
in xp̄m Vidua enī q̄ non poteſt
cōtinē vel non vult. maritū poci
us accipiat q̄ dyabolū. Itaqz

Hiero. deteſtat̄ ſecūda matrimo
nia niſi mag̃ iuuentus fuerit. Et
ideo apl's. i. ad thi. v. volo in
quit aduleſcētulas et iuniores
nubē Ceterum Hiero. ep̄. xcvi.
Narrat de qdā viro qui ſepelie-
rat xx. vxores et poſtmodū acce
perat mulierē in vxorē q̄ habuit
xx. maritos. Cūqz igr fuiſſent
matrimonio copulati. totus ppl's
romanus inſtāt aſtabat vidē qs
eorū vincēt Maritus tn̄ vicit
Et tocius vrbis pplo cōfluente
coronatus eſt et palmā in ma
nibꝰ tenebat clamans O mea
vxor nube nūc cū feretro. Et iō
Hiero. alloqndo viduam dicit
Obſecro inqt tibi ſufficiat q
perdidiſti p̄mum virginitatis gdū
Et p terciū veniſti ad ſecūdum
ſcilz p cōiugiū veniſti ad viduita
tem Vn̄ licz cōiugiū p̄cedat vi-
duitatē tp̄e non caſtitate Inſu
per Ihero. ep̄. xcv. Caueas in
quit ne iuxta te ambulet cantā-
tor vel hiſtrio non iuuenis ni-
tidus ſed habeto tecū viduarū
et v̄ginum choros. tuiqz ſexus
ſolacia quere Sit in manibus
tuis diuina lectio Et in ore de
uota orō vt adoleſcētie cogita-
ciones huius clipeo repellātur vn̄
Apl's i. ad thi. v. Ardētes in-
quit dyaboli ſagitte ieiuniorū
et vigiliaꝝ frigore ſtrīgēde ſūt
Ceterū animaduertamus narra-
cioni ambroſij in ſuo Exameroñ
omelia v. q̄ narrat de tirture q̄

157

ſi pꝓiderit cõparẽ iterato con/
iūctorē; recuſat Diſcite igr̄ mu/
lieres inquit Ambꝰ quāta ſit vi/
duitatis grā q̄ eciā in auibus
predicatꝰ Melius tamē eſt nu/
bē q̄m vri ideſt fornicari Ideo
Hiero. epl̄a. xcv Tolle qḋ peri/
us eſt et ſuſcipe qḋ per ſe bonū
non eſt ſcilicet nubere Et lo/
quitꝰ vidue. ⁊c̄

Explicit Sophilogiū feliciter

Deo gracias

Inc
121

BIBLIOTHECA NACIONAL DE LISBOA

[illegible] [illegible]

me# W. 6$\#$400